ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՇԱԲԱԹ
2
ՄԱՅԻՍ
SAMEDI
2 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.804 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 46e ANNÉE — N° 11.804

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼԵՆԻՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

—o—

Բ.

1917 Յունիս 22ին Սովետներու առաջին խորհրդաժողովին մէջ ճառ մը խօսելով, Լենին կ'այտնէր Համաձայնական պե – տութեանց դաշնակիրները Թուրքիոյ բաժանման մասին : Ու կ'աւելցնէր.—

«Եթէ այդ դաշնագիրները հրատարա – կենք եւ հրապարակային հաւաքոյթներու մէջ ռուս բանուորներուն եւ գիւղացի – ներուն յառաջօրէն ըսենք թէ դուք կը կռուիք Նեղուցներու եւ Հայաստանի կը – ցումին համար, այն ատեն ամէն ոք պի – տի ըսէ թէ մենք չենք ուզեր այս տեսակ պատերազմ մը» :

Ցետոյ նաեւ՝

«Բանակ մը ունինք Թրքական ճակա – տին վրայ, չեմ դիտեր թէ քանի՛ հոգիէ կը բաղկանայ : Ենթադրենք երեք միլիոն : Եթէ այս բանակը չարունակէ հողեր գրաւել այն պահուն, երբ մենք ուրիշ ազգերուն կը քարոզենք հաչտութիւն կրնա – քել առանց հողային կցումներու, պիտի հանդուրժէ՞ք ատոր : Եթէ այդ բանակը Հայաստանը վերածէ անկախ Հայկական Հանրապետութեան մը եւ անոր տայ դրամը, զոր մեզմէ կ'առնեն անգլեւֆրան – սական դրամատէրերը, ի՞նչ պիտի ըսէք ատոր» : (Ն. Յովհաննիսեան, Հայաստան անկախութեան ճամբուն վրայ, Լոս Անճելէս, 1967, էջ 97) : Լենինի այս յայ – տարարութիւնը կը վանդէր նաեւ Կով – կասը, որուն աչք տնկած էին Թուրքերը : Ռուսական բանակին քաշուելուն կը սպա – սէին : Կովկասի մէջ մահոզ էին բո – լորը :

Լենին բացէ ի բաց կը պահանջէր ռու – սական բանակներու քաշուիլը Թրքահա – յաստանի գրաւուած հողամասերէն, իբ – րեւ թէ հետեւողական ըլլալու համար իր քարոզած նշանախօսքին՝ «հաչտութիւն՝ առանց հողային կցումներու» : Իրակա – նին մէջ կ'ուզէր հաճելի ըլլալ իսլամնե – րուն՝ Հայերու հաշուոյն :

Հաղիւ իշխանութեան գլուխ եկած՝ Սովետները 1917, 20 Նոյ. / 3 Դեկտեմ – բերին «Ռուսիոյ եւ Արեւելքի Իսլամնե – րուն» ուղղուած կոչին մէջ կ'ըսէր. «Կը յայտարարենք թէ ջնջուած է Թուրքիոյ բաժանման դաշնագիրը, որով Հայաս – տանը կը խլուէր անկէ» (Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան դեկրետները, հատոր Ա. էջ 136) : Կոչին տակ ստորագրած էին Լենին եւ Մթալին :

Քանի մը շաբաթ վերջ, Լենին «ինքնո – րոշման» իրաւունք կը ճանչնար Հայաս – տանի, Ֆինլանտայի եւ Ուկրայինայի համար, որոնք ճնշուած են ցարական վարչաձեւին տակ : Կովկասի ազգերէն միայն Հայերն էին յիշուած :

Գալով Թրքահայաստանի, պատմական վաւերաթուղթ մըն է 29 Դեկտ. 1917ի (Հ. Տ.) դեկրետը, բաղկացած չորս կէ – տերէ.—

1) Ռուս պինուորները պիտի քաշուին «Թրքական Հայաստան»ի սահմաններէն եւ անմիջապէս պիտի կազմուի հայկա – կան «միլիցիա» մը, բնակչութեան անձն ու ինչքը պաշտպանելու համար :

2) Հայ գաղթականները, ինչպէս նաեւ զանազան երկիրներ ցրուած Հայերը ան – արգել պիտի վերադառնան «Թրքահայաս – տան» :

3) Նոյնպէս անարգել «Թրքահայաս – տան» պիտի վերադառնան պատերազմի ընթացքին Թուրք իշխանութեանց կողմէ Թուրքիոյ ներսերը բռնի տարագրուած Հայերը :

4) Պիտի կազմուի ժամանակաւոր ժո – ղովրդական վարչութիւն մը «Թրքահա – յաստան»ի համար հայ ժողովուրդի ե – րեսփոխաններու խորհուրդի ձեւին տակ, ընտրուած ժողովրդական սկզբունքնե – րով :

Կովկասեան գործերու համար ժամա – նակաւոր արտակարգ կոմիսար կը նշա – նակուի Ստեփան Շահումեան, որ «Թրք – քահայաստան»ի բնակչութեան հետ դոր – ծակցաբար պէտք է իրագործէ 2րդ եւ 3րդ կէտերը եւ կազմէ խառն յանձնա – խումբ մը, կարգադրելու համար ռուս պինուորներուն Թրքահայաստանի սահ – մաններէն դուրս հանուիլը :

Այս «դեկրետ»ը վճռական դեր կատա – րեց Թրքահայաստանի կորուստին մէջ :

Հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն ան – միջապէս ետք Լենին Սմոլնիի ինստիտու – տի իր կեդրոնին մէջ ընդունած էր բա – նաստեղծ Վահան Տէրեանն ու Սարգիս Լուկաչինը (ետքէն Խ. Հայաստանի վար – չապետ) : Ատոնք գացեր էին խնդրելու, որ ռուս պինուորները չարունակեն մնալ Թրքահայաստանի մէջ, մինչեւ որ հան – րապետութիւն մը եւ քաղաքապահ բանակ, երաշխաւորելու համար երկրին ապահո – վութիւնը :

Ստեփան Շահումեան նոյն կարծիքն ունէր, ընդունելով հանդերձ, որ ինքնո – րոշման սկզբունքը՝ առանց նախապէս ե – րաշխաւորելու բնակիչներու ապահովու – թիւնը՝ կը համապատասխանէր բոլշեւիկ – եան զաղափարականի տարին, բայց ոչ՝ ոդիին : (Ս. Տ. Ալիխանեան, Հայկ. գոր – ծերի կոմիսարիատի գործունէութիւնը (1917–1921), Երեւան 1958, էջ 7–13) :

Այս «դեկրետ»ը ո՛չ միայն անիրա – դործելի էր, այլ վտանգաւոր : Անիկա մա – հացու հարուածը կուտար Թրքահայաս – տանի ազատագրութեան :

Ի՞նչպէս կարելի կ'ըլլար ցիրուցան զաղ – թականները բերել եւ բնակեցնել չորս – նի մը մէջ, ուսկից քաշուած պիտի ըլլա – յին ռուս պինուորները :

1917ի աշնան, ռուսական բանակը ամ – բողջովին զրաւած էր Թրքահայաստանի այն նահանգները, որոնք յետագային պի – տի մտնէին նախագահ Ուիլսընի 1920 Նո – յեմբեր 22ի իրաւարարական վճիռով ճըշ – դուած Միացեալ Հայաստանի սահման – ներուն մէջ :

Լենին եւ ընկերները չատ լաւ դիտէին, որ Հայերը առանց ռուսական բանակի օգնութեան, չէին կրնար առանձին գրաւ – ման տակ պահել արեւելեան Անատոլուի ընդարձակ տարածութիւնները :

Սակայն դիտնալով հանդերձ որոշեցին պարպել Թրքահայաստանը, իսլամական աչխարհին ցոյց տալու համար, որ բոլ – շեւիկները աչխարհակալական նպատակ – ներ չեն հետապնդեր : Թուրքիայէն եւ Պարսկաստանէն ռուս պինուորներու պար – պումը իրրեւ փաստ պիտի ծառայէր ի – րենց քաղաքականութեան : Ըստ Բորեա – նի, Հայկական Հարցը միջոց մը դար – ձաւ, ո՛չ թէ նպատակ (Բ. Ա. Բորեան, «Հայաստան, միջազգ. դիւանագիտու – թիւնը եւ Խ. Միութիւնը (Մոսկուա–Լե – նինգրատ, 1929, Հար. Բ. էջ 260–261) :

ՀՐԱՆՏ–ՍՄՄՈՒԻԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

—o—

Մտահոգիչ կացութիւն մը ստեղծուե – ցաւ Միջին Արեւելքի մէջ, երբ Թել Ավիվ պաչտօնական զեկոյցով մը հաստատեց իսրայէլեան զինուորական չրջանակներու լուրը, թէ խորհրդային սաւառնորդներ կը մասնակցին Եգիպտոսի օդային պաչտ – պանութեան՝ երկրին ներքին չրջաննե – րուն մէջ (Գահիրէ եւ այլ քաղաքներ) :

Թել Ավիվ կը չեչտէ, թէ իսրայէլեան վերջին ռմբակոծութիւններու ընթացքին, խորհրդային օդանաւորդներով զեկա – վարուած Միկեր ստանձնած են օդային պաչտպանութեան պարտականութիւնը՝ յարձակելով իսրայէլեան օդանաւերու վրայ : Յարդ, խորհրդային օդանաւորդ – ները կը զոհանային հետախուզական թը – ռիչքներ կատարելով Միջերկրականի վը – րայ :

Կը հետեւի ուրեմն, թէ Խորհ. Միու – թիւնը քայլ մը աւելի յառաջ գացած է Եգիպտոսի ընծայած իր օժանդակութեան մէջ : Այս նոր եւ բարդ կացութեան լ տես, նախագահ Նիքսընն անմիջապէս հը – րամայեց «ամբողջական» քննութեան մը ձեռնարկումը՝ ճշդելու համար խորհըր – դային օդանաւորդներուն մասնակցու – թեան աստիճանը :

Իրաց այս կացութեան մէջ կրկին խօսք կ'ըլլայ Իսրայէլի յանձնելի ամերիկեան օդանաւերու մասին : Ուաչինկթընի պե – տական չրջանակները դիտել տուին որ – դարեւ, թէ Նիքսընի ծանօթ որոչումը՝ Իսրայէլի չյանձնել 125 Ֆանթոմներ, «առժամեայ» բնոյթ կը կրէր : Ծանօթ է, որ Նիքսընն իր այդ որոչումը հիմնաւո – րած էր հաստատելով իսրայէլեան օդ – ուժին գերազահութիւնը արաբական աչ – խարհի մէջ : Այժմ, ինչպէս դիտել կու – տան Ամերիկացիք, կացութիւնը կրնայ փոխուած նկատուիլ, քանի որ խորհըր – դային օդանաւորդները չատ աւելի լաւ մարզուած եւ փորձառու պինուորական – ներ են :

Այս մտահոգութեան արտայայտութիւ – նը պէտք է նկատել Մ. Նահանգներու Արտաքին փոխ – նախարարին (Ռիչըրտ – սըն) Նիւ Եորքի մէջ կատարած վերջին պահու յայտարարութիւնը : «Խորհրդա – յին սաւառնորդներու մասնակցութեան պարագան կը նկատենք լուրջ ընդլայնում մը Միջին Արեւելեան կռիւներուն եւ, հե – տեւաբար, չատ վտանգաւոր իրողութիւն մը» : Ռիչըրտսըն իր յայտարարութեան ընթացքին աւելցուց, թէ Ուաչինկթըն Մոսկուայէն պիտի խնդրէ բացատրու – թիւններ այս մասին :

Համաձայն լատատեղեակ աղբիւրներու, խորհրդային զինուորականներու եւ մաս – նագէտներու թիւը մեծ յաւելում կրած է Եգիպտոսի մէջ : Տարեսկիզբին 3500 խոր – հրդատուներ եւ մասնագէտներ կը գըտ – նուէին Եգիպտոս, այժմ ատոնց թիւը հա – սած է 10·000ի : Միայն փետրուար եւ Մարտ ամիսներու ընթացքին 1500 զին – ուորականներ հասած են Գահիրէ : Կայ նաեւ զինական օժանդակութեան խնդիրը, որ նոյնքան կարեւոր է : Արդարեւ, Ռու – սերը Գահիրէի եւ Ալեքսանդրիոյ մօտե – րը հաստատած են Սամ–3 հրթիռներու քանի կայաններ : Այս հակօդային հըր – թիռները, բաղդատմամբ իրենց նախորդ – ներուն, չատ աւելի կատարելագործուած են եւ զանոնք կարելի է օգտագործել չատ աւելի ճշդրտութեամբ :

Զինուորական չրջանակներու հաւաս – տիացումով, ներկայիս խորհրդային զին – ուորականներն ու մասնագէտներն են, որ ձեռք առած են Եգիպտոսի գլխաւոր կեդրոններուն օդային պաչտպանութեան ամբողջ գործը, առնուազն անոր մէկ ըզ – գալի մասը :

Այս նոր յայտնութիւններուն կապակ – ցութեամբ Մոսկուա ցարդ ոչ մէկ ճըշ – դում կատարեց : Սակայն յատկանչական է խորհրդային պատասխանատու դէմքի մը (Դիմիթէ) կատարած յայտարարու – թիւնը Գահիրէի կիսապաչտօն թերթին՝ «Ալ Ահրամ»ի : Համաձայն խորհրդային դիւանագէտին «զինուորական խորհրդա – տուներ կը գտնուին Եգիպտոսի մէջ, ըստ Եգիպտացիներու հետ մեր ունեցած հա – մաձայնութեան» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱԻԱՑԻՆ վիէթնամեան ուժերը մեծ տարողութեամբ զինուորական գործողու – թիւններու ձեռնարկեցին Քամպոճի սահ – մաններէն ներս : Սայկոն եւ Ուաչինկթըն անդրադառնալով այս գործողութիւննե – րուն յայտարարեցին, թէ ամերիկեան ու – ժերը եւս զօրավիդ կը կենան եւ կ'օժան – դակեն Հար. Վիէթնամի ուժերուն :

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՒ

Վերջին պահուն, խոր ցաւով կ'իմա – նանք թէ Զորեքչաբթի Ապրիլ 29ի գիչերը յանկարծամահ եղած է զրագէտ – բա – նաստեղծ եւ նկարիչ Բիւզանդ Թօփալ – եան :

Ծնած Այնթապ, 1902ին, յաճախած է տեղւոյն Ներսէսեան վարժարանը եւ Զի – նադաշարէն ետք Ամերիկեան բարձրա – դոյն վարժարանը :

Գրել սկսած է փոքր տարիքէն : Աչ – խատակցած է Սուրիոյ և Ֆրանսայի հայ մամուլին : Սիրուած բանաստեղծ եւ ար – ուեստագէտ, հրատարակած է չափածոյ հատորներ՝ Այգպահանդէս (1930), Արե – ւագալ (1936), Հրախաղութիւն (1937), Արձանագիր (1960) : Տարիներէ ի վեր կը հրատարակէր Անդաստան հանդէսը (18 թիւ), մեծ զոհողութիւններով ու ար – ուեստագէտի նուրբ ճաչակով ի մի հա – մախմբելով Ֆրանսայի թէ արտասահմա – նի ցրուած ուժերը : Անցեալ տարի Երե – ւանի մէջ լոյս տեսաւ իր քերթուածներէն հատընտիր մը :

Իրրեւ նկարիչ, նմանապէս սիրուած էր ու գնահատուած : Հայաստանի հրաւէ – րով, երկու ցուցահանդէս տուած է Երե – ւան :

Թօփալեանի մահով, հայ գրականու – թիւնը կը կորսնցնէ իր լաւագոյն արուես – տագէտ բանաստեղծներէն մին, իսկ գրա – կան մեր մամուլը նուիրեալ մը :

Կ'անդրադառնանք իր կեանքին ու գրա – կանութեան :

Մեր ցաւակցութիւնները ընտանեկան իր պարագաներուն :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի Մայիս 4, ժամը 16ին, փա – րիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ տօնին առթիւ «Յառաջ» վաղը (Շաբաթ) լոյս չի տեսներ, ինչպէս նաեւ յաջորդ օրը Կիրակի (Մայիս 2ն ալ տօնական օր հռչակուած ըլլալով) : Մեր յաջորդ թիւը՝ Երեքչաբթի, Մայիս 5 :

ԱՇԽԱՐՀ ԵՒ ՄԱՐԴԻԿ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Եթէ քառորդ դար առաջ մեկնած ես Պէյրութէն, վերադարձի՛ր այս տարի։ Զայն դրեթէ անճանաչելի պիտի գտնես։ Արդիական, բազմայարկ չէնքեր՝ զրաւած են տեղերը՝ հին, միայարկ կամ երկայարկ տուներու։ Ընդլայնուած են հին փողոցները, զարձած են պողոտաներ։ Պուրճ Համմուտի հարթավայրէն եթէ դիտես Աչրաֆիէի բարձունքը, պիտի կարծես թէ Նիւ Եորքի դիմաց կը զտնուիս։ Պուրճ Համմուտն իսկ, երբեմն այս զաղթակայանը, զարձած է քաղաք մը արդիական, կատարեալ հայքաղաք մը։

Վերիտոնի (Հինաւուրց Պէյրութի) հետքն իսկ չէ մնացած։ Հողին տակէն կը հան ուին սիւներ եւ սիւներու բեկորներ, կամարներ եւ սեամքեր։ Վերադարձի՛ր, նո՛յն ազնիւ սրտով, եւ պիտի գտնես տարբեր քաղաք մը։ Ա ն փ ո փ ո խ պիտի գտնես լեռներն ու ծովը միայն, նման բարձր խոհերուդ եւ յարաճուն ըղգացումիդ։

Աչխարհի ամէնէն անփոփոխելի քաղաքներէն մէկն է Փարիզ, իր եկեղեցիներով, պալատներով, թանգարաններով, պարտէզներով, յուշարձաններով։

Վերիտոնի հետքն իսկ չէ մնացած, այդ պատճառով դիւրութեամբ կը կարուցին նոր չէնքերը՝ հին չէնքերուն փոխան։ Բայց հինաւուրց Փարիզը կան դուն է տակաւին։ Ամբողջ պատմութիւն մը կայ իր հրապարակներուն, փողոցներուն մէջ, կամարներուն եւ երդիքներուն տակ։ Ահա թէ ինչո՛ւ դիւրաւ կարելի չէ կառուցանել նոր չէնքեր՝ հին չէնքերուն փոխան, նո՛յն տեղերուն վրայ։ Բայց վերջերս սկսած են նոյնիսկ պատմական չէնքերը քանդել՝ նոր չէնքեր կառուցանելու համար։ Փարիզի սիրահար օտարներն իսկ ընդվզած են արարքին դէմ, ո՛ւր մնացին բնիկները։ Ամէնէն բուռն ընդվզողները արուեստագէտներն եղան։ Նոյնիսկ ամէնէն արտառոց ձեռակերտներ յօրինող արուեստագէտները, որոնք ծուարած են համբաւաւոր թաղերու վերնայարկերուն մէջ, ընդվզեցան՝ երբ իմացան թէ Փարիզի կեդրոնական չուկան պիտի տեղափոխուի։ Եւ սակայն՝ տե ղափոխուեցաւ։ Օրլիի եւ Փարիզի միջեւ կը գտնուի ան, նո՛ր է չուկան, նոր են նաեւ զայն շրջապատող չէնքերը։ Ցիշատակ մը զարձած է այլեւս՝ հին չուկան, իր փոքրիկ իջեւաններով, սրճարաններով եւ ճաշարաններով։ Կան տակաւին՝ կի սամուիին մէջ կորսուած խանութները, ուր կը վաճառուին հնամենի առարկաներ, նկարներ, արձանները, կահ-կարասիներ։

Զբօսաշրջիկները (Ամերիկացիներ, Անգլիացիները, Գերմանացիները, հիւսիսային մարդիկ) այդ խանութներէն կը գնեն իսկական զանձեր, «Հին-հին զարուց յիշատակները»։ Ոչ թէ արուեստի սիրով, այլ շահու դիտումով այցելուները՝ երբեմն աննշան չիշ մը կամ սրուակ մը կը գնեն։ Տասը ֆրանքով կը գնեն, հազար ֆրանքով կը ծախեն։ Գնուածը կամ ծախուածը յաճախ, յիշատակ մըն է «Արեւ Թագաւոր»էն մնացած, կամ իր մը՝ որուն հպած է Նափոլէոն...։ Այս խանութները կը մնան տակաւին ,որովհետեւ կը հմայեն զբօսաշրջիկները։ Անշահ խանութներն ու չէնքերը կը փլչին՝ տեղ տալու համար շահաբեր նորերուն։

Հին Հռոմի չուրջ չքեղօրէն կը տարածուի նոր Հռոմը։

Հին Ալէքսէնդրէն մնացած է միայն Պարթենոնը, այս սքանչելի յուշարձանը, որուն աջեւ կը նեհմանան նորերը։

Նախապատերազմեան Պերլինը տարբեր է յետպատերազմեան Պերլինէն։

Աչխարհի ամէնէն հին քաղաքներէն մէկն է Երեւան, ունի 2750 տարիներու հնութիւն։ Բայց ոչ թէ երբեմնի երեւոյթին, այլ յիսուն տարի առաջուան երեւանէն իսկ դրեթէ հետք չէ մնացած։ Պատճա՞ռը։ Անդուլ մղուող պատերազմները՝ անազորոյն եւ բարբարոս հորդաներու դէմ։ Բայց Երեւանի (Հին Երեւանին) փոխան՝ կանգնած է, այսօր, Նոր Երեւանը, հրաչալի ծաղիկի մը նման, չնորհիւ մչտաոյդ Հայերուն, որոնք կը սիրեն դեղեցիկն ու բարին։

Միակ քաղաքը հին՝ որ դրեթէ հազար տարիներէ ի վեր կը մնայ անփոփոխ, Վենետի՛կն է, Ադրիականի դչխոն։ Կանդուն են եկեղեցիները՝ փոքրիկ հրապարակներուն վրայ, մարմարէ պալատները՝ ջրանցքներու երկայնքին։ Ծովալճակին մէջ կը փողփողի Սուրբ Ղազար, Միխիթար Աբբահօր ձեռակերտը, առինքնելով աչխարհի քաղաքացիները։ (Ե՞րբ Սուրբ պիտի հռչակուի Միխիթար, Ե՞րբ)։ Մէկ հատիկ է Վենետիկ՝ ամբողջ աչխարհի մէջ, ջուրերուն վրայ ծաղկած պարտէզ անդուզական։

Վենետիկ յաղթեց թշնամիներուն՝ իր դեղեցկութեամբ եւ բարութեամբ։ Թշնամի առաջին սաւարնորդը, երկրորդ աչխարհամարտի ընթացքին, փոխանակ զայն ռմբակոծելու, սաւառնակէն վար նետեց ինքզինք, որպէսզի չվնասէ Ադրիականի դչխոյին։ Գերմանացի պարզ դինուորը աւելի զթառատ եղաւ Վենետիկի հանդէպ, քան Փուտուրիստ դրող Մարինեդդին։ Մարինեդդի զնաց, Վենետիկ մնա՛ց։

Հին եւ նոր քաղաքներ միանգամայն, մարդկային քաղաքակրթութեան խորհրդանչաններ, չէ՛ն մնաք։

ՀՐԱԶ ՔԱՋԱՐԵՆՑ

ՌԱՖԱՅԷԼ

(1483–1520)

Ա.

ԻՐ ԱՐՈՒԵՍՏԸ.— Ռաֆայէլի մէջ վրանում չկայ. իր կարողութիւնը, արուեստագիտական խորհուրդները ճշդիւ հաւասարակչռուած են ու զիրար կ'ամբողջացնեն։ Ան իր ծրագիրը նախ մտածողացուցած է, ապա՝ վեր վին պատկերացուցած է, արտադրած առանց արդելքի կամ խոչընդոտի։ Մոցարթի պէս օժտուած էր մաքի անսպառ բեղմնաւորութեամբ, եւ ան խանդ յարատեւող մըն էր. անոր նման կը ներկայացնէր փիղիքական բարեխառնութիւն մը, որուն մէջ ամէն ինչ զեղեցկիկ կը վերածուէր, խորհուրդ, ղգացում, յուզում իր արուեստին մէջ կը վերածուին քաղցր ներդաչնակութեան մը։ Իր գործերուն ուժգնութիւնը զրեթէ կը մոռցուի անոնց չնորհին մէջ, իր մաքին ճիղը քօղարկուած է իր ոճին պարզութեան մէջ։ Իր գործերուն ոչ մէկ մասին մէջ չափազանցութիւն, ճիղ կամ բռնադրօսիկ զիծ կը տեսնենք։ Կարծես դասական Յունաստանի ոգին է, որ վերակենդանացած է, գտնելով իր ճաշակը կատարելութեան աստիճան։ Ռաֆայէլ իր իտէալը կը պատկերացնէ անարատ կոյսի մը զեղեցկութեամբ։

Իւրացնելու կարողութիւնը չափազանց զարգացած էր իր մօտ։ Գեղարուեստի սկզբունքները կը սորվի հօրը քով, Իւրպինօ քաղաքին մէջ, ուր տակաւին պահուած է Աստուածածնի նկար մը, որուն տիպար ծառայած է իր մայրը։ Հօրը մահէն քիչ առք աչակերտելով Բերիւճինոյի, կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ այն աստիճան կատարելութեամբ մը կը տիրանայ իր վարպետին ոճին, որ իր առաջին գործերը մեծ դժուարութեամբ կարելի կ'ըլլայ զանազանել վարպետին արտադրութիւններէն, նրբութեամբ, ստեղծադործութեամբ։ Սակայն Ռաֆայէլ իւրացնելով Բերիւճինոյի ոճին լաւագոյն կէտերը, խոյս կուտայ անոր արուեստականութիւններէն։ Աւելի եառ, Լէոնարտոյի աղղեցութեան տակ կրթուելով, թերեւս ամէնէն աւելի անոր կը պարտի իր արուեստին կատարելադործութիւնը։ Վերջապէս, Հռոմի մէջ կ'ենթարկուի Միքէլ Անճէլոյի աղղեցութեան ու կը խոթասուզուի հին դասական ոգիին մէջ, ուր կը կարծուի թէ իր ամէնէն մեծ մըրցակիցին ուժեղ ոճին հետ չփուելով իր հանճարը կը վնասուի։ Ռաֆայէլ այս վերջին ոճին մէջ կը կորսնցնէ իր առաջին գործերուն աստուածային մաքրութիւնը, փոխարէն ստանալով աւելի ուժ ու չարժում։

Ինչքան ալ ենթարկուած այլազան աղղեցութիւններու, չի կորսնցներ իր անհատականութիւնը։ Ընդհակառակն այդ աղղեցութիւնները աւելի կը զօրացնեն իր հանճարը, աւելի լաւ ըմբռնել կուտան զեղեցիկին խոչալը, զոր լիովին կ'արտայայտէ իր ապազայ անմահ գործերուն մէջ։

Ռաֆայէլ պարզ նկարիչ մը չէր, այլ ամբողջ զարզոց մը։ Ինչպէս որ իր հանճարին մէջ իւրացուցած ու հասկցած կը բազմաթիւ տարրեր ոճեր, այնպէս ալ իր պարզ անունին մէջ հաւաքած կը չատ մը արժանաւոր արուեստագէտներ — որմնանկարիչ, քանդակագործ, նկարիչ, ճարտարապետ, զորդահիւս, փորագրիչ, ձեղունի ու տախտակամածի զարդանախշիչ — այս բոլորը արուեստներուն հմուտ էր եւ անոնց համար պէտք եղած բոլոր զծագրութիւնները ինք կը պատրաստէր ու կը բաչխէր օգնականներուն, որոնք իր հսկողութեան տակ կ'աչխատէին վատիկանի պալատին մէջ։ Իր բոլոր նկարներուն մէջ բնաւ կամ քիչ հետաքրքրութիւն կը տեսնենք։ Ամէն տեղ ուշեղը աչխուժած է ձեռքը եւ արդիւնքը եղած է զուտ բանաստեղծական։

Ռաֆայէլի բոլոր գործերը կը յատկանչուին երկու առանձնայատկութիւններով. անոնք մարդկային են եւ դիտաիրաւ։ Ռաֆայէլ հետացուցած է իրմէն զգուելին ու սոսկալին։ Նոյնինքն տիրութիւնն ու վիչտը, եղերական զէպքերը ու մահը իր քնքոյչ վրձինին տակ հրապոյր ու վսեմութիւն կը զգենուն։ Պէտք է ըսել որ զրեթէ միչտ խոյս տուած է ցաւալի ու զաժան նիւթեր նկարելէ. ապա թէ ոչ պիտի հակասէր իր փափուկ խառնուածքին։ Բացառութիւն ընելով կանուխէն նկարած իր մէկ քանի գործերը, Ռաֆայէլ երբեք չէ նկարած Վերջին Դատաստանը, Խաչելութիւնը։ Իր նկարներուն մէջ այրերն ու կիները պարզապէս զմայլելի են իրենց բոլոր տարիքներով, ծեր, երիտասարդ կամ պատանի, բոլորն ալ կազդոյր կը ներչնչեն։ Եւ ինչ որ ամէնէն աւելի հիացում կը պատճառէ, իր մտաւորական բոլոր ձիրքերուն ներդաչնակ միութիւնն է, որ չատ հազուագիւտ է նոյնիսկ մեծ նկարիչներու մէջ։ Մինչ ուրիչ առաջին կարգի արուեստագէտներու մօտ այսինչ կամ այնինչ կիրքը կը զերակչռէ, Ռաֆայէլի մօտ կը զտնենք անհատական բոլոր նկարագիրներու անբաղդատելի հաւասարակչռութիւն մը, եւ իր այս ներդաչնակութեան ամէնէն բարձր արտայայտութիւնը կատարեալ զեղեցկութիւնն է։ Բայց այս զեղեցկութիւնը զգայական կամ զրաւիչ հրապոյրի մէջ չի կայանար. ան ուղղակի կը թափանցէ մաքին եւ հոն կը մնայ անջնջելի։ Իւրաքանչիւր զեղեցիկ ձեւ վերհութեամբ ու զօրութեամբ կ'արտայայտէ հոգեկան այս կամ այն զգացումը, դորովալիքէն մինչեւ վսեմը։

Ռաֆայէլ հաւասարապէս կը տիրապետէ խորհրդանչական եւ պատմական նկարներուն. ան նոյնքան մեծ վարպետ կը ներկայանայ քրիստոնէական նիւթեր նկարելու մէջ, որչափ նախնի դիցաբանական չնորհալի նիւթեր պատկերացնելու։

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՒՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Ահա նոր տաբօրինակութիւն մըն ալ, ըսաւ։

Ցետոյ աւելցուց.

— Լեւոնին հետ ունեցած չափազանց սիրալիր վարմունքիդ ալ խելքս չհասաւ։

— Քանի որ իր աչակցութեան վրայ դրած ենք յոյսերնիս՝ պէտք է որ հետը աղէկ երթանք, շատ բնական է ասիկա։

— Ուրեմն կը յուսա՞ս նաեւ որ հոն անկեղծօրէն պիտի աչխատի ձեղի համար։

— Անչուչտ, պատասխանեց Արամ։

— Իսիւ թէ սխալած չըլլայինք։

Երբ Թոլաքթէեանի սրճարանին առջեւ հասան՝ Արամ ըսաւ յանկարծ.

— Գիչեր բարի, ես ետ պիտի դառնամ։

— Տուն պիտի չերթա՞ս։

— Ոչ, դէպի վար, տեղ մը պիտի հանդիպիմ։

— Դարձեա՞լ ժամադրութիւն

— Այո։

— Միեւնոյն անձի՞ն հետ, չարունակեց Մարտիկ էֆէնտի խնդալով։

— Այո, պատասխանեց Արամ, ինքն ալ խնդալով։

— Ուրեմն յաջողութիւն կը մաղթեմ, միայն թէ գործը չափազանցութեան մի տանիր։

— Մի վախնար։

Արամ բաժնուեցաւ իր բարեկամէն, որ առանձին ճամբան չարունակեց ինքնիրեն խորհրդածելով.

— Այս երիտասարդին ընթացքին չեմ հաւնիր...։

ԺԲ.

Աւստրիական չողենաւը որ նախորդ իրիկուն չատ ուչ հասնելով՝ չէր կրցած Պոլսոյ նաւահանգիստը մտնել եւ Այ-Սթեֆանոյի բացերը զիչերած էր, արշալոյսին մտաւ նաւահանգիստ եւ խարսխեց Սիրքէճիի մօտերը։ Հարիւրաւոր նաւակներ իսկոյն չրջապատեցին զայն։ Անոնց մէջ կը տեսնուէին ոստիկանաւթեան երկու նաւակները, որոնք միւսները ճեղքելով եկան չողենաւի ելարանին քով կեցան։

Երկու ոստիկան եւ երկու լրտես փութացին վեր ելլել։

Ճամբորդները, հազիւ երեսուն հոդիի չափ, կամրջակին վրայ չարուած էին։ Ընդհանրապէս Սելանիկցի եւ Իզմիրցի Հրեաներ եւ Յոյներ էին։

Երկու լրտեսները ուչի ուչով աչքէ անցուցին զանոնք ծածկաբար, եւ իրենցմէ մին ըսաւ դժգոհ դէմքով մը.

— Մեզի համար գործ չկայ... Հայու դէմքով մարդ չեմ տեսներ ասոնց մէջ։

— Ինչէ՞ն զիտես, հարցուց միւսը։

— Զնայի՞ս, կամ Հրեայ են կամ Յոյն են ամէնքն ալ։

— Թերեւս խցիկներուն մէջ դեռ ճամբորդներ կան։

Եւ երկու մարդիկը իրենց զննութիւնը չարունակեցին։

Ճամբորդները սկսած էին իրենց բեռները ժողվել եւ նաւակները նստիլ մաքսատան սալոնը երթալու համար, ուր մանրակրկիտ խուզարկութեան մը պիտի ենթարկուէին։

Լրտեսները որոնք չողենաւին բոլոր ծակ ու ծուկը աչքէ անցուցած էին՝ կըրկին երեւցան կամրջակին վրայ։

— Տեսա՞ր որ մեզի համար գործ չկայ, ըսաւ իրենցմէ մին։

— Բայց մեզի լուր տրուեցաւ որ այս չողենաւով երկու հատ խիստ վտանգաւոր հայ յեղափոխականներ պիտի գան եղեր, դիտել տուաւ միւսը։

— Կ'երեւայ որ չողենաւին չեն հասներ կամ տրուած տեղեկութիւնը սխալ է։

— Երթանք սալոն, թերեւս հոն բան մը կրնանք իմանալ։

Քառորդ մը ետքը երկու լրտեսները հասած էին արդէն ուր ճամբորդները մէտ մի կը քննուէին։

Ամէնքն ալ իրենց օրինաւոր թուղթերը ունէին, եւ ոստիկանները հակառակ իրենց փափաքին, չէին կրնար դժուարութիւն մը յարուցանել եւ միչտը պտնել դրամ քաչելու։

Ուղեւորներուն մէջ կային նաեւ երկու Եւրոպացիներ, որոնց մին ռուսական եւ միւսը աւստրիական անցագիրներ ունէին։

Ամէնէն առաջ այդ երկուքը ազատ ձգուեցան։ Թէեւ միեւնոյն չողենաւով ճամբորդած՝ բայց իրարու բոլորովին անծանօթ կը թուէին այդ երկու պարոնները որոնց մին հազիւ երեսուն տարեկան երիտասարդ մըն էր եւ միւսը քառասունեւհինդ տարեկանի մօտ մարդ մը։

Նախ եւ առաջ երիտասարդը իր պայուսակը առած սալոնէն դուրս եկաւ եւ կառք մը նստելով մեկնեցաւ։

— Ես սա մարդը կը կասկածիմ, ըսաւ լրտեսներէն մին՝ միւս տարեց Եւրոպացին ցոյց տալով իր ընկերոջ։

— Այն որ ռուսական անցագի՞ր ունէր։

— Չեմ դիտեր, պատասխանեց միւսը։

— Ես քալն էի երբ անցագիրը ցոյց տուաւ։

— Անունը իմացա՞ր։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(105 – Շար.)

ՈՂՈՂ ՀԱՐՑԱՍՈՒՆ

— Ա՜հ, ոչինչ մը պիտի ըլլայ ու անոր տեղ նիհարնալ յառաջիկայ ուրբաթ (Նկատի կ՚ունի իր ամուսնութիւնը Ելենա Վիլեանի հետ, որ պիտի տեղի ունենայ «Երեքհարիւր» բառին մէջ): Չեմ կրնար ես ալ ամոթ տեսնել իմ ընտանեկան կեանքիս մէջ: Ես ալ ուզեցի ինչ որ ընել, որպէսզի ինծի ալ ըսեն, թէ ես ալ ամուսնացած եմ: Ես ալ ուզեցի ունենալ իմ տունս, իմ կինս, իմ զաւակներս, որոնց համար ես ալ ըսեմ «Իմ տղաս»: Ուրիշ ի՞նչ կրնայ ուզել մարդ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Պօղոսեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Պօղոսեան ընտանիքը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց կնքահօր եւ պապա-կանին՝

ՈՍԿԱՆ ԹԷՃԻՐԵԱՆԻ (Մարսէյլ)
եւ ՀԱՅԿԱՆՈՑՇ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ (Երեւան)
(ծնեալ Թէճիրեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Մելքոն Գալայճեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ԱՂԱՒՆԻ ԳԱԼԱՑՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

×

Այրի Տիկին Հ. Յովհաննեան, Տէր եւ Տիկին Բ. Ալլավերդեան, Թ. Ալլավերդեան, այրի Տիկին Ն. Ալլավերդեան, ինչպէս նաեւ Յովհաննեան, Ալլավերդեան, Զարաքօղլու եւ Զոքարեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց եղբօր, հօրեղբօր եւ մօրեղբօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱԼԼԱՎԵՐԴԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Իսկ լէ Մուլինոյի եւ շրջաններու եկեղեցաչէն Ցանճնախումբը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Գլամառ, Մէօտէօնի, Մալաքոֆի, Վանվէ, Պուլոնը – Պիյանքուռի երկսեռ հայ հասարակութիւնը այս կիրակի (3 Մայիս) կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Սէն Պուաւօ մատուռին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

1) *Զեկուցում նախկին եկեղեցաչէն Ցանճնախումբի, 2) Նոր վարչութեան ընտրութիւն, 3) Հողի գնման հարցը, 4) Ընթացիկ հարցեր:*

Դիւան եկեղեցիի Շինութեան
Ցանճնախումբի

Հ. Ց. Դ.

Լիոն.— Հ. Ց. Դաշնակցութեան Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները Զորեքշաբթի, 6 Մայիս երեկոյեան ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ.— Պ. Օտտոյի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները փոխան ծաղկեպսակի, Պր. Խաչիկ Արզումանեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 25 Մարտին.—

Պ. Աստուր Քէօսէեան 20 Ֆր. փարեզի Մշակոյթի Տան, Պ. Կարապետ Մարտիրոսեան 10 «Հայաստան» թերթին, Պ. Օտտոյի Հ. Ց. Դ. Վառմեան ենթակոմիտէն իր վեթերան ընկերոջ Խաչիկ Արզումանեանի կսկծալի մահուան առթիւ 30 Ֆր. «Հայաստան»ի, 10 Ֆր. «Յառաջ»ի:

×

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ վարչութիւնը ստացած է հետեւեալ դումարները եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն.—

Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուրեան 1000 Ադ.ին, Տիկին Գոհարիկ Ոսկերիչեան 200 եկեղեց.ին եւ 50 Ադ.ին՝ ամուսնոյն Յակոբի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ: Պ. Մինաս Մկրտիչեան 200 եկեղց.ին, Պ. Գր. Աւագեան աղջկան Առլէթի պսակին առթիւ 100 եկեղեց.ին, այրի տիկին Մ. Թադէոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Մարսիլիայէն Տէր եւ Տիկին Ե. Բարաղամեան 50 եկեղեցիին, Թադէոսեան եւ Տէր-Յակոբեան ընտանիք 50 եկեղեցիին, Տիկ. Փիլիկեան 100, 50ական Մալճեան, Դանիէլեան, Ալեքսանեան ընտանիք, Ոմն եւ Թէրզիպաշեան եւ Բ. Կարապետեան:

Տիկ. Նահապետեան 20 Ֆր.: 10ական Պ. Տէտէեան, Տիկ. Ինէքճեան, Տիկին Ա. Հարճլեան, Տիկ. Թաւչանճեան, Տիկ. Գրիգորօֆ, Պ. Կուրտիկեան, Օր. Սիւզմէճեան, Օր. Մանուկեան, Տիկ. Ե. Յակոբեան, Տիկ. Պօյաճեան եւ Տիկին Ի. Յարութիւնեան: 5ական Տիկին Դերձակեան եւ Խաչիկեան:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

Կազմակերպուած Հայ Դատի Յանճնախումբին կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ 8 Մայիս, ժամը 20,30ին
HOTEL LUTETIA, 43, Bld. Raspail, PARIS (6e)

Կը դասախօսէ՝ ՏՈՒԹ. Բ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ևիւթ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄԸ ՆԵՐԿԱՅԻՍ (հաշուեկշիռ եւ հեռապատկեր)

ՊԱՏԱՐԱԳ

Ապրիլեան Նահատակաց մատրան մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Գեր. Կ. Ամատունի, յառաջիկայ Ուրբաթ, Մայիս 1, ժամը 10,30ին:

Մատրան հասցէ՝
33, Rue St. Raoul Batany, Meudon

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս կիրակի (Մայիս 3) առաւօտեան ժամը 9,30ին (Ա. կայանէն) «Փոքր Ասիոյ հայկական եկեղեցիները»:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նուիրուած Խրիմեան Հայրիկի ծննդեան 150ամեակին:

Կազմակերպութեամբ Վասպուրական-ցիներու Վիէնի Վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Կեդր. Վարչութեան, այս կիրակի (Մայիս 3) ժամը 3,30ին Սերքլը Կաթոլիկի սրահը:

Կը նախագահէ ՍԻՄՈՆ ԱՒՏՈՑԵԱՆ, կը խօսի ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ (Մարսէյլէն) Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Օր. Օր. Աճէմեան, Ա. Կարապետեան, Է. Քէլէչեան (արտասանութիւն), Տիկին Մարի Կարապետեան, Օր. Աստղիկ Սանճեան (երգ), խմբերգ եւ պարեր Հ. Ց. Դ. Նոր Սերնդականներու կողմէ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Մայիս 9, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Salle des Sports du Grand Ensemble Sous la présidence de Mr. FRANCESCHI
Maire d'Alfortville, Conseiller général du Val de Marne

DEUX ORCHESTRES
GERARD MELCONIAN et ses part'ners
GREGORY VAKA et ses Tziganes
ՄՈՒՏՔ 12 ՖՐԱՆՔ ՊԱՏՇԱՃ Ճ ԶԳԵՍՏ — ՊԻՒՖԷ
Շամփուրով խորոված
Օթոպիւս 103, իջնել Փլաս տը Փըթի-Փոն
Սեղանները ապահովել՝ 368-61-35

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ կողմէ

Կիրակի, 10 Մայիս ժամը 16ին, Լիվրի-կարկանի Սալ տէ Ֆէթի շէեղ սրահին մէջ
Մասնակցութեամբ՝ « ՆԱՅԻՐԻ » պարախումբի լրիւ կազմին
եւ ՆՈՒԷԼ ՃԱՐՊԻԿԵԱՆԻ նուագախումբին:

Կը ներկայացուի «ԳԱԻԱՌ ՄԸ ԹԷՑ» կատակերգութիւնը:

Հայկական ճոխ պիւֆէ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, և զուարթ մթնոլորտ

Սեղանները այժմէն ապահովեցէք հեռաձայնելով 738·49·16, 929·91·94, 929·90·23, 929·92·37

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
Կիրակի, Մայիս 10, ժամը ճիշդ 15,30ին
THEATRE DE L'ATELIER, Place Charles Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Կատակերգութիւն մը՝ 4 արար
Հեղինակ՝ Վ. ԳԱԹԱՑԵԻ, Հայացուց՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Կը մասնակցին.— ԶԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՑԿՈՒՀԻ ԽԼՏԼՃԵԱՆ - ԼԱ. ՇԱՍՆԵԼ, ԼԻԻՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ: ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻԼԻՊ ԹԷՐԶԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ, ՄԱԿԻ ԽԱՐԵԱՆ:

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Տոմսերու գին 25, 15, 10 եւ 5 ֆրանք — *Դիմել՝ Մ. Անտոնեան, հեռ.* 738-21-18
փ. Թէրզեան 468-87-43, *Մասիս* 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88
Պալթայեան (Ժաամին) 98, Rue d Aboukir
Ադամեան 16, Rue Lafayette
եւ Տիամանթէռ նաշարանը 60, Rիւ Լաֆայէթ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱԼՊԷՕՄ - ՏԻՍՔ ՄԸ 30 Սանթիմեթր, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղեցիկ հաւաքածոյ մը

1· Առաւօտեան արշալոյս
2· Անուշիկ Եարջան
3· Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը)
4· Մայրս
5· Դու ինձ համար
6· Հայաստան
7· Երեւանի սիրուն աղջիկ
8· Կարաւան
9· Խաչատուր Աբովեան
10· Սէրս գաղտնի թող մնայ

Նախապէս արձանագրութեամբ վաճառումը վերջացած ըլլալով, տիսքը կը ծախուի 31 Ֆրանքի

Դիւանական առաքումները կատարել չէֆով կամ մանէժայով :—
ձշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN
204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

կարելի է դիմել նաեւ՝ Հ. Բալուեան գրատունը, 43 Ռիւ Ռիչէ, Փարիզ 9րդ և
ELEDISC (TARPINIAN) 269, Bd. Voltaire, — Paris (11e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի նախաձեռնութեամբ, Հայ Ուսանողներու Օգնութեան Միութեան երիտասարդաց Թատերախումբը կը բեմադրէ Յակոբ Պարոնեանի

ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ

կատակերգութիւն երեք արար

ի նպաստ Կապոյտ Խաչի եւ Հայ Ուսանողներուն, Կիրակի Մայիս 3, ժամը 16ին Անիէռի Քաղաքապետարանի չքեղ Թատերասրահին մէջ՝

Centre Administratif et Social, Asnières

Կը մասնակցին Օրիորդներ Սոնա Վարդանեան, Վիւթ Մոստիչեան եւ Ագապի Պալեան, Պ. Պ. Իշխան Խաչիկեան, Աղատ Մաթեան, Սերքօ Մոստիչեան, Գէորգ Թէրզեան, Գէորգ Գիւրէճեան, Գէորգ Տէմիրեան:

Բեմադրութիւն տաղանդաւոր երիտասարդ Իշխան Խաչիկեանի: Բեմի պատասխանատու Պ. Գէորգ Գիւրէճեան: Խօսնակ Պր. Սրա Տէմիրմէնճեան:

Ներկայացումէն առաք հաճելի անակնկալներ:

Վարագոյրը կը բացուի որոշեալ ժամուն. կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՅԱՌԱՋԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՄԱՅԻՍ
MARDI
5 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·805

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.805

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼԵՆԻՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

—o—

Գ.

Լենինի «արեւելեան քաղաքականութիւն»ը չատ սուղի պիտի նստէր հայ ժողովուրդին: Հիմնական նպատակն ըլլալով համաշխարհային յեղափոխութեան յաղթանակը, անիկա կը յուսար դայն ապահովել չորհիւ իսլամական աշխարհին: Զափազանցուած հաւատք ունէր Թուրքիոյ սիրաշահելով, կ'երազէր համայնավարական վարդապետութիւնը զիւրութեամբ տարածել արեւելքի իսլամներուն մէջ: Նկատի ունէր մանաւանդ Հնդկաստանը, ուր անոնք կը հեծէին բրիտանական «իմպերիալիզմ»ի լուծին տակ:

1917 Դեկտեմբերին ռուսեւթուրք դիւանագէտներ կնքուած էր Երզնկայի մէջ: Կռիւները դադրած էին պահ մը: Ռուս զինուորները ճակատը լքելով «դէպի տուն» կը փութային: Կովկասեան բանակի Երզնկայի ճակատի հրամանատար Օղիչելիձէն (վրացի) դաւաճանութեամբ գաղտնի նամակ էր ղրկեր Թրքական զօրքերու հրամանատար Վէհիպ փաշային, յայտնելով որ ռուսական բանակը ծրագրած է հեռանալ Թրքահայաստանի գրաւեալ շրջաններէն:

Թուրքերը առանց ազդարարութեան, ինչպէս պայման էր, խզելով զինադադարը, 1918 Փետր. 12ին յանկարծակի յարձակողականի անցան Երզնկայի դէմ, իբրեւ թէ «մահմետականները փրկելու եւ պաշտպանելու համար հայկական բռնութիւններու դէմ»: Սերաստացի Մուրատ եւ ընկերները զօրմարդկային ճիգերով կը դիմադրէին անարդ ու դաւադիր թշնամիին: Անդրանիկ օգնութեան կը փութար Կովկասէն Էրզրում, որ սակայն Մարտ 12ին կը դրաւուէր Թուրքերուն կողմէ:

Մինչ հայկական զօրագունդերը մահու եւ կենաց կռիւ կը մղէին ճակատին վրայ, բազմահազար զաղթականներու հետ նահանջելով դէպի Կովկաս, անդին բոլշեւիկեան իշխանութիւնը Բրեստ Լիտովսկի մէջ Թուրքին կը նուիրէր Կարսը, Արտահանն ու Բաթումը:

Չէր բաւեր 1917 Դեկտեմբեր 29ի դեկրետը, որով ռուսական բանակը կը պարտաւորէր ամբողջովին պարպել Արեւմտեան Հայաստանի գրաւեալ բոլոր հողամասերը եւ քաշուիլ 1914ի ռուսեւթուրք սահմանագլուխը, Բրեստի մէջ կատարեալ կը դառնար բոլշեւիկեան իշխանութեան անձնատուութիւնը:

Կերչենակիի կառավարութեան անկումէն ետք, Լենինի առաջին գործն էր եղած վերջ տալ պատերազմին եւ հաշտութիւն կնքել Գերմանիոյ հետ, ամէն գնով, ա-նոնց հողային կլման եւ հատուցումնե-րու: Զինադադար կնքուեցաւ 1917 Դեկտ. 15ին լեհական գիւղի մը՝ Բրեստ Լիտովսկի մէջ, ուր հաշտութեան բանակցութիւնները սկսան Դեկտ. 22ին:

Խորհրդային Ա. պատուիրակ Եոֆֆէ յայտնեց, որ ռուսական բանակը կը պարպէ Թրքական հողերը, սակայն Գերմանիա նիա ալ իր կարգին պէտք է քաշուի Ռուսիոյ մէջէն: Գերման Զօր. Մաքս Ֆոն Հոֆման մերժեց պայմանը: Տրոցկի յայտարարեց եոֆֆէի եւ Փետր. 10ին յայտարարեց, որ Ռուսիա վերջացած կը նկատէ պատերազմը եւ կը հրամայէ ընդհանուր զօրացրում կատարել բոլոր ճակատներու վրայ:

Գերմանները կրկին մերժեցին եւ սկսան յառաջանալ բոլոր ճակատներուն վրայ: Միաժամանակ Լիտվինովրֆ թելադրեց օսմանեան բանակի սպայակոյտի պետ Հանս Ֆոն Զէէքթի, որ Թրքական բանակը յարձակողականի ձեռնարկէ դէպի Կովկաս:

Առիթէն օգտուելով, խորամանկ Թուրքերը Պերլին ղրկեցին Բրեստի պատուիրակներէն Իսմայիլ Հաքքըն, պահանջելու համար, որ բացի զրաւեալ հողերէն՝ Թուրքիոյ վերադարձուին Կարսը, Արտահանը եւ Բաթումը, որոնք Ռուսերու կողմէ 1877–78ի պատերազմին: Գերմանները ակնկալուածէն աւելի զոհացում տուին Թուրքերուն: Բացի երեք նահանգները վերադարձնելէ, Ռուսիա իբրեւ անկախ պետութիւն պէտք է ճանչնար Անդրկովկասը եւ ինքնորոշման իրաւունք տար Ռուսիոյ իսլամներուն: Քայլ մը՝ դէպի Թուրանի երազին իրականացումը:

Գործավարներու Խորհուրդը, Լենինի պնդումով, գլուխ ծռեց գերմանական պահանջներուն առջեւ: Ու 1918 Մարտ 3ին կնքուեցաւ Բրեստ Լիտովսկի խաղաղութեան դաշնագիրը կեդրոնի պետութեանց եւ Ռուսիոյ միջեւ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ՝ ՔԱՄՊՈՃ

—o—

Վիէթնամի պատերազմը, որուն ատարտումին կը սպասէ աշխարհ ակնդէտ, նոր ծանրակշիռ փուլի մը մէջ մտաւ չարաթավէրջին, երբ նախագահ Նիքսըն Հինգշարթի (Ապրիլ 30) իրիկուն ճայնասփիռուած յայտարարութեամբ մը հաղորդեց իր որոշումը — ամերիկեան ուժեր ղրկել Քամպոճ, ուր Հիւս. Վիէթնամցիք տարիներէ ի վեր զինուորական կարեւոր կայաններ հաստատած են:

Նիքսըն նախ դիտել տուաւ, թէ մինչեւ վերջերս Ամերիկա նախանձախնդիր զբաղուած է յարգելով Քամպոճի չէզոք դիրքը, սակայն, այժմ, երբ «թշնամին ատստկացուցած է իր խափանարարական գործողութիւնները յատկապէս Քամպոճի մէջ», անհրաժեշտ է, որ Ամերիկա «պաշտպանէ իր զինուորներն ու վիէթնամեան իր ճիգերը»՝ յարձակելով «չարութեան աղբիւր»ին վրայ:

Նիքսընի կարծիքով առնուած քայլը ոչ յարձակում մըն է Քամպոճի վրայ եւ ոչ ալ ընդլայնումը պատերազմին, քանի որ մաքրագործելէ ետք Քամպոճի սահմանամերձ չրջանները Հիւս. Վիէթնամեան ուժերէն՝ ամերիկեան եւ Հարաւ. Վիէթնամեան ուժերը պիտի քաշուին դէպի իրենց կեդրոնները:

Մ. Նահանգներու նախագահը իր տուած որոշումը կը հիմնաւորէ հետեւեալ միտքով «եթէ Ամերիկա խեղճ հսկայի մը նման չարժի՝ անիշխանական եւ բռնատիրական ուժերը կը սպառնան ազատ ազգերուն»:

Այսուհանդերձ նախագահին այս որոշումը մեծ դժգոհութիւն եւ նաեւ մտահոգութիւն ստեղծեց ամերիկեան որոշ չրջանակներու մէջ: Ծերակուտականներ եւ ընդհանրապէս մամուլը խստիւ քննադատեց Նիքսընի ձեռք առած քայլը, դայն նկատելով պատերազմին ընդլայնումը: Միւս կողմէ սակայն, հանրային կարծիքի քննութիւն մը հաստատեց, թէ Ամերիկացիներուն 59 առ հարիւրը կը բաժնէ Նիքսընի տեսակէտը եւ համաձայն է տրուած որոշումին հետ:

Մայիս մէկէն ի վեր յիսուն հազար ամերիկացի եւ վիէթնամցի զինուորներ Քամպոճի սահմանամերձ չրջաններուն մէջ զինուորական գործողութիւններու դիմած են: Հակառակ ի գործ դրուած բացառիկ միջոցներուն, յարձակող ուժերը ցարդ չեն յաջողած պաշարել եւ բնաջնջել Հիւս. Վիէթնամեան գունդերը: Արդարեւ այս վերջինները անյայտացած են՝ չատ թեթեւ դիմադրութիւն մը ցոյց տալով: Յարձակող ուժերը երեւան հանած են քանի մը կարեւոր դաղտնի կայաններ, որոնք կը ծառայէին իբրեւ հիւանդանոց, պարենաւորման կեդրոն, զինամթերքնե-րու պահեստանոց եւայլն: Յաջողած են նաեւ սպաննել 700–800 արձակաղէններ:

Վիէթնամի պատերազմը ծանրակշիռ փուլի մը մէջ մտաւ նաեւ այն պատճառով, որ ամերիկեան օդուժը երկու-երեք ամբակոծումներ կատարեց Հիւս. Վիէթնամի վրայ: Ռմբակոծութիւններուն մասնակցեցան իւրաքանչիւր անդամ 150ի մօտ օդանաւեր: 1968 Նոյեմբերը մէկէն ի վեր առաջին անդամն է, որ Ամերիկացիք կը ռմբակոծեն Հիւս. Վիէթնամը: Այս ձեւով կը խախտեն նախկին նախագահին որոշումն ու խոստումը:

Մ. Նահանգներու Պաշտպանութեան նախարարը ռմբակոծութիւնները նկատեց «պաշտպանողական անհրաժեշտութիւն» մը: Աւելին՝ սպառնաց վերսկսիլ օդային ռմբակոծութիւնները, եթէ երբեք Հանոյ յարձակողական նպատակներով օդտագործէ ապաղինեալ գօտին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿի աւանդական տողանցքը Պասթիլէնասիոն կարգ մը միջադէպերու տեղի տուաւ, կօշիկք եւ ծայրայեղ տարբերու պատճառաւ: Ապահովութեան ուժերը արտասուաբեր ռումբեր նետեցին եւ կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան, բայց միայն մէկ հոգի բան տարկուեցաւ: Միջադէպեր եւ ցոյցեր պատահեցան նաեւ Կրընոպլի մէջ, ժերար Նիքուի բանտարկութեան դատապարտուելուն առթիւ:

ՆԱՅի Գերմանիոյ դէմ տարուած չաղթութեան 25ամեակին առիթով մամուլի ասուլիս մը կատարեց մառեչալ Իվան (Յովհաննէս) Բաղրամեան: Ասուլիսի ընթացքին մառեչալը չեշտեց Ստալինի ունեցած կարեւոր դերը Համաշխարհային Բ. պատերազմի զինուորական գործողութիւններուն մէջ: «Ստալին զինուորական լաւ պատրաստութիւն ունէր. ան յաջողեցաւ յաղթական հակայարձակման մը պայմանները ստեղծել», յայտարարեց յատկապէս Յ. Բաղրամեան, որ վերջին պատերազմի խորհրդային ականաւոր զինուորական ղեկավարներէն մէկն եղաւ: Յարգանքի տուրքը տալէ ետք Դաշնակից պետութիւններուն՝ յաղթանակին իրենց բերած նպաստին համար, մառեչալը այնուամենայնիւ չեշտեց, թէ «Խորհ. Միութիւնն էր, որ հիմնական դերն ունեցաւ Քաչական Գերմանիոյ պարտութեան մէջ»: Խորհրդային – գերման ճակատին վրայ էր, աւելցուց մառեչալը, որ ջախջախուեցան գերման զլխաւոր ուժերը՝ 607 զօրաբանակներ: «Գերմանիա այս ճակատին վրայ կորսնցուց տասը միլիոն զինուոր՝ սպաննուած, վիրաւորուած եւ գերի բռնուած»: Գերմանիա, մառեչալին համաձայն, խորհրդային ճակատ ուղարկած էր 13 միլիոն 600·000 զինուոր:

ՔԵՊԻՔ նահանգի (Գանատա) խորհրդարանական ընտրութիւններուն մէջ 70 աթոռ ապահովեց Ազատական կուսակցութիւնը, որ կը պաշտպանէ Գանատայի միութեան պահպանման գաղափարը: Քեպէքի կուսակցութիւնը, որ նահանգին անկախութեան տեսակէտը կը պաշտպանէ, եօթը աթոռ միայն ապահովեց: Ազատական կուսակցութիւնը իր 70 աթոռներով կ'ապահովէ բացարձակ մեծամասնութիւն մը Խորհրդարանին մէջ:

ԹՈՒՐՔ ուսանողները կը մասնակցին պաղեստինեան ազատագրական ճակատի խափանարարական գործողութիւններուն: Պաղեստինցիներու մօտ մարզուած ուսանողներ Սուրիոյ ճամբով գաղտնի կ'անցնին Թուրքիա: Այս պարագան մտահոգութիւն կը պատճառէ Թուրք իշխանութիւններուն: Միւս կողմէ Թուրքիա մերժեց ընթացք տալ Յորդանանի գահաժառանգ իշխանին առաջարկին՝ Միջին Արեւելքի պայքարը նկատել մահմետականութեան եւ հրէութեան միջեւ տեղի ունեցող կռիւ մը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պատուիրակութեան մը Փրակա ժամանումին առթիւ չեխ կառավարութիւնը, զօրավար Հորաչէքի բերնով զգուշացուց չեխոսլովաք ժողովուրդը՝ հակախորհրդային եւ հակառուս ցոյցերու դէմ: «Յեղափոխական ուժերը կը պատրաստուին պղտորել մթնոլորտը... սակայն անոնք պէտք է գիտնան, թէ նման ցոյցերը անպատիժ չեն մնար: Չեխոսլովաքիոյ ընկերվարական իշխանութիւնը կը հարուածէ ծանրօրէն, առանց ղիջումի, համաձայն ընկերվարական օրէնքներու»: Աւելցնենք, որ խորհրդային պատուիրակութիւնը Փրակայի մէջ պիտի ստորագրէ «չեխ-խորհրդային բարեկամութեան» համաձայնագիրը:

ԻՏԱԼԻՈՑ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ «Ունիթա» խմբագրականով մը դովքը կը հիւսէ համայնավար Չինաստանի, անոր արուեստական արբանեակին արձակման առթիւ: «Կարելի չէ անտեսել Չինաստանի գոյութիւնը եւ ոչ ալ անոր ընկերվարական կշիռը, որ կոչուած է մեծ դեր կատարելու միջ՝ մարդուն ապագային մէջ», կը դրէ ի մէջ այլոց պաշտօնաթերթը:

ՆԱՍԱ ճառի մը ընթացքին պահանջեց Նիքսընէն՝ որ դադրեցնէ զինամթերքի հայթայթումը Իսրայէլի: Միեւնոյն ատեն պատրաստակամութիւն յայտնեց ընդունելու զինադուլը, եթէ Իսրայէլ ճղդէ Թուալանը արաբական հողերու պարպումին: Եգիպտոսի նախագահին համար պարպումը պէտք է կատարուի բոլոր չրջաններէն, մէջն ըլլալով Երուսաղէմի արեւելեան մասը:

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿի ազնական օրերու առթիւ կառքի արկածներու առժամեայ հաչուեկշիռն է՝ 95 մառեալ, 878 վիրաւոր: Այս հաչուոյն մէջ չկան դեռ վերադարձի արկածները:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելմտական նախարարը՝ Ժիսքառ տ'Էսթէն Ուաչինկթընի մէկնելու առթիւ Միացեալ Նահանգներու իր պաշտօնակիցին հետ: Միասին կը քննեն դրամական մի-ջազգային կացութիւնը:

ՓՐՈՖ. ՓԱՍԹԷՕՌ – Վալերի Ռասո (Թոռը՝ Փասթէօռի) սրտի տագնապ մը ունեցաւ առջի օր Մոնթէ Գաւոյի մէջ: 84 տարեկան է: Երկուշաբթի օր վիճակը կայուն կը մնար:

ԼԵՀԱՍՏԱՆի Արտաքին նախարարը փարիզ կը գտնուի քանի մը օրէ, պաշտօնական այցելութեամբ: Երկուշաբթի օր ընդունեցաւ նախագահ Փոմփիտու:

ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ՈՒԺԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայրենասիրութիւնը առաքինան մը ա-ւելի բարձր ըլլալով, քան աղգասիրու-թիւնը, առաքինան մը աւելի ընդհանրա-կան, հայրենասիրութեան մէջ կարելի է իրականացնել Հայուն հաւաքական ուժը:

Հայրենասիրութիւնը սակայն դիտակ-ցական մօտեցումով միայն կրնայ ըլլալ ժողովուրդը առաջնորդող դէպի որոշ տե-ղական ու մասնակի չահերու մտածուած դոհաբերումը, ի խնդիր հաւաքական ու-ժի առաջացման: Բնազդական հայրենա-սիրութիւնը կրնայ, ճգնաժամի րոպէնե-րուն, անհատներ, մինչեւ անգամ հաւա-քականութիւններ մղել զոհաբերելու ի-րենց ժամանակը, ինչքը, մինչեւ անգամ կեանքը, սակայն խաղաղութեան, կեան-քի անտեսանելի ու փոքր ճգնաժամերուն ընթացքին մէկ մարդու պէս ոգի կանգ-նելու համար անհրաժեշտ է մտածուած, դիտակցուած մօտեցում ու մասնաւոր ճիգ:

Հայութիւնը, Սփիւռքի մէջ մանաւանդ, ներկայիս կ'ապրի այդ դրեթէ անտեսա-նելի, երեւութապէս մասնակի ճգնաժա-մերը, եւ յոյժ անհրաժեշտ է որ յայտ-նաբերէ պահանջուած դիտակցական մօ-տեցումն ու յաւելեալ ճիգը: Իր ուժը, ներկայի աշխարհացրիւ եւ աննպաստ պայմաններուն մէջ, դիտակից հաւաք-կանութեան վերածուելուն մէջ է:

Անցեալ յիսնամեակի առաջին կէսը ե-թէ այնքան զգալի չէր զարծներ ստիպո-ղականութիւնը ուժերու մէկտեղումին, երկրորդ կէսը, կեանքի պայմաններու ա-րագ փոփոխութեամբ աւելի սուր կեր-պով զգալ կուտայ այդ հրամայականը: Մանաւանդ որ, ճիշդ այդ երկրորդ կէսի ընթացքին, Հայութիւնը կարծես քիչ մը աւելի ճիգ թափեց հաւաքականութիւնը տկարացնող, հաւաքական ուժը անկա-րելի դարձնող մարդերու մէջ, ենթարկ-ուելով արտաքին ուժերու առաջ բերած պառակտող գրգռութեանց, փոխանակ դիտակից մօտեցումով մը չէզոքացնելու իր դոյութիւնը արմատէն իսկ կացնա-հարող այդ ամէն ձեւի ուժերը:

Աւաղել կորսուած ժամանակին վրայ՝ տկարութեան նշան միայն պիտի ըլլայ: Անհրաժեշտ է անդրադառնալ իրողու-թեան, եւ բոլորին կամքերը լարել դէպի դրական երեւոյթներու համադրումը, որ պիտի կարենայ առաջնորդել հայ ժողո-վուրդը իր հաւաքական կամքը առաջա-գնելու եւ արտայայտելու:

Այսօր կան կարելիութիւններ նման քայլեր առնելու եւ թերեւս յաջողու-թեամբ առաջ տանելու:

Հաղորդակցութեան եւ փոխադրութեան միջոցները այն չեն այսօր, ինչ որ էին յիսուն տարի առաջ, նոյնիսկ քսանեւ-հինգ տարի առաջ. աւելի արագ են ա-նոնք, աւելի դիւրամատչելի: Սփիւռքի զանազան հայ գաղութները իրարմէ կը-տրըուած չեն այլեւս, կրնան կտրուած չըլլալ, եթէ անհրաժեշտ ծրագրուած աշխատանքը տարուի եւ միջոցները ա-ռաջացուին: Փոխանակ իւրաքանչիւրը այդ գաղութներէն ինքզինք զգալու «հեռաւոր անկիւն մը», «կորսուած անկիւն մը», ինչպէս սովոր են ըսելու տեղւոյն ղեկավարները ու առաջնորդնե-րը, այդ գաղութները կրնան չփման մէջ դրուիլ մէս գաղութներուն հետ չատ աւելի յաճախակի, չատ աւելի բեղմնա-ւոր ձեւով, որով չուտով պիտի առաջա-նայ հայ ժողովուրդի ամբողջութեան կենսունակ մէկ մասնիկը ըլլալու զգա-ցումը գաղութներէն իւրաքանչիւրին մէջ:

Հայ ժողովուրդի կրթական մակարդա-կը եւս փոխուած է. այսօր Սփիւռքի մէջ քիչ մը ամէն կողմ գոյութիւն ունին ազ-գի մը կեանքը հետաքրքրող բոլոր մաս-ներուն համար ալ մասնագէտներ, որոնք հարցերը կրնան քննել ներկայ դարու հը-րամայականներուն լոյսին տակ եւ առա-ջարկել գործունէութեան արդիւնաւէտ միջոցներ, որոնց գործադրութեամբ կը փոխուին հայ կեանքի ներկան, կրնայ ընթանալ դէպի հաւաքական մէկ միա-ւորի առաջացումը, ինչ որ նախապայ-մանն է հաւաքական ուժի առաջացման:

Փոխուած են նաեւ հայ ժողովուրդի ազգային ոգիի եւ հայրենասիրութեան սահմանները: Ազգային դիտակցութիւնը, որ զօրեղ էր միշտ անհատներու կամ նեղ խմբաւորումներու մէջ, այսօր արմատա-ցած է չատ աւելի լայն հաւաքականու-թիւններու մէջ եւ չատ աւելի լայն են իր սահմանները, քան առաջ: Եղեռնը, տե-ղահան ընելով հայ ժողովուրդը իր դա-րերու հայրենիքէն, տեղահան ըրաւ նաեւ իր մէջ դարերով արմատացած տեղական հայրենասիրութիւնը, գաւառային, նա-հանդային հայրենակցութիւնը, հետզհե-տէ առաջնորդելով զայն աւելի լայն, ա-ւելի ընդհանրական ազգասիրութեան եւ հայրենասիրութեան դաղափարին: Այս, դեռ գոյութիւն ունին հայրենակցական միութիւնները, սակայն մտածումներուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ Հայաստա-նը եւ ոչ սեփական, տեղական, նահան-գային հայրենիքը: Այս, տակաւին կը չարունակուին տեղական նախասիրու-թիւնները, սակայն օրէ օր աւելի տեսա-նելի եւ զգալի կը դառնան համահայկա-կան մօտեցման մը պահանջները, հա-մազգային ձգտումներն ու արտայայտու-թիւնները:

Եղեռնը սակայն, իր հոդէն ու արմատ-ներէն գրկելով Հայութիւնը, զայն նե-տեց նաեւ դինք կլանող, հալեցնող, ա-պազգայնացնող պայմաններու մէջ. ու կը հալի ան ամէն օր քիչ մը աւելի: Եղեռնը կը չարունակուի ներկային մէջ ուժաց-ման հետեւանքով:

Եղեռնը պէտք է յիշել առանց ողբալու այլեւս: Քաղաքական նպատակներով գոր-ծադրուած ցեղասպանութեան պէտք է պատասխանել քաղաքական նպատակնե-րով ցեղապահպանման դիտակցուած ու ծրագրուած wfp-ով, Հայութեան հաւա-քական ուժը առաջացնելով յառաջիկայ տասնամեակի ընթացքին:

Կարելիութիւններ կան. անցեալ քառորդ-դարը չատ բան փոխած է հայ ժողովուր-դի զգալու եւ մտածելու եղանակին մէջ եւս: Աւելցած է նաեւ հայ ժողովուրդի հաւաքական փորձառութիւնը, ինչ որ չի կրնար իր արձագանգը չունենալ իր կեան-քը առաջնորդողներու մտքին ու հոգիին մէջ:

Անցեալ յիսնամեակի ընթացքին հայ ժողովուրդի կեանքը թաւալեցաւ ամենա-ժուռային պայմաններու մէջ, եւ առօր-եայի ստիպողական պահանջներուն դո-հացում տալու հարկադրանքին տակ: Հի-մա, առօրեայի պահանջները դարձեալ կան անչուշտ, սակայն հայ կեանքը ա-ռաջնորդող կազմակերպութեանց, կու-սակցութեանց եւ անհատներու արտա-յայտութեանց մէջ տեսանելի ու զգալի է մտահոգութիւնը վաղուան, մտահոգու-թիւնը ծրագրուած, համադրուած աշխա-տանք տանելու. ինչ որ յաւելեալ նպաստ մըն է Հայութեան հաւաքական ուժի ա-ռաջացման:

Քաղաքական կուսակցութիւնները այս-օր կը դտնուին փոխադարձ յարգանքի եւ հանդուրժողութեան չատ աւելի նպաս-տաւոր պայմաններու մէջ, քան երկ. եւ այս՝ հակառակ տեղ-տեղ դեռեւս երե-ւան եկող կրքոտ արտայայտութեանց: Հայ կեանքը աւելի պատրաստ ձեւով դի-կավարելու անհրաժեշտութիւնը տեղ դը-տած է մտքերուն մէջ, ինչ որ կարելի կը դարձնէ հարցերուն հաւաքական մօտե-ցում մը առաջացնելը:

Ատենն է միատեղ քննելու հայ կեան-քը հետաքրքրող բոլոր հարցերը, առանց նախադծուած արդիւքներու, նախապա-չարումներէ բոլորովին ազատ մօտեցու-մով մը, մեկնակէտ ունենալով համայն հայ ժողովուրդի կեանքի ներկայ պայ-մանները, անոր ապառնացող բոլոր վը-տանգները, եւ նպատակակէտ ունենալով հայ ժողովուրդին համար այնքան կենսա-կան դարձած հաւաքական ուժի առա-ջացումը:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ
«ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ»

ՌԱՖԱՅԷԼ

(1483–1520)

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԻՐ ԳՈՐԾԵՐԸ.— Անկարելի է Ռաֆա-յէլի գործերու մասին դաղափար մը կազմել, առանց Վատիկանի պալատը այ-ցելելու: Հոն ամփոփուած են մասնաւո-րապէս իր որմնանկարներու եւ ձեղնա-նկարներու գերազանց արտադրութիւն-ները, եւ անոնցմով կարելի է Ռաֆա-յէլը դատել իր ամբողջութեամբ:

Կ'ուզէինք կարդ մը տարրական տեղե-կութիւններ տալ իր գլխաւոր գործերուն մասին.—

Ֆերտինեանտ Մեծ Դուքսի Աստուածա-ծինը.— Կոյսը կանդնած դիրքի մէջ դէ-պի վար կը նայի, իր բազուկներուն մէջ առած մանուկ Յիսուսը, մտածկոտ, խո-նարհ, աստուածային դեղեցկութեամբ, այնչափ չնորհալի՝ որուն նմանը հազիւ թէ դտնուի վերածնունդի շրջանի ար-ուեստի արտադրութիւններուն մէջ: Կուրծքի մասը միայն ծածկուած է կար-միր զգեստով մը, իսկ միւս բոլոր մա-սերը՝ կապոյտ ծածկոյթով: Թափանցիկ քող մը մազերն ի վար անցնելով, կ'իջ-նէ ճակտին վրայ՝ առանց աղարտելու սա-կայն զէմքին այդ ազնիւ մասը: Իր հան-դարտ ու պայծառ՝ բայց ոչ նուազ ան-վիչտ զէմքը, կը ներչնչէ զեղեցկութիւն մը, զոր նոյնինքն Ռաֆայէլ քիչ անգամ կրցած է արտայայտել:

Ժ.Լ. դարուն վերջերը այս նկարը Ֆլո-րանսի աղքատ կնոջ մը քով դտնուեցաւ, որ վաճառականի մը ծախեց մօտաւորա-պէս հարիւր Ֆրանքի: Ցետոյ Ֆերտի-նանտ Մեծ Դուքսը բարձր դինով դնեց զայն: Այս դլուխ դործոցը նկարուած է տախտակի վրայ:

Կոյսին ամբասնութիւնը.— Ռաֆայէլի առաջին շրջանի ամէնէն լաւ դործն է այս, որ կը դտնուի Միլանոյի Պրերա-նկարասրահին մէջ: Նկարուած է 1904ին: Այս նիւթը Ռաֆայէլէն երկու հարիւր տարի առաջ չարունակ նկարուած է մեծ նկարիչներէ, բայց Ռաֆայէլի միայն վի-ճակուած էր տալ անոր վերջին կատա-րելութիւնը:

Ռաֆայէլ այս նկարին նիւթը քաղած է առասպելէ մը: Կոյսը չատերէ ամուս-նութեան առաջարկ ստացած էր. քահա-նայապետը կը պատուիրէ Դաւիթի տան բոլոր ամուրի երիտասարդներուն, որ մէյ մէկ գաւազան դնեն խորանին վրայ: Որուն գաւազանը որ չորս ծիլ տայ, ան պիտի ըլլար Մարիամին ամուսինը: Մըր-ցողներուն մէջ կար նաեւ Յովսէփ, որ այրի էր, եւ արդէն գաւակներ ու թոռ-ներ ունէր: Անոր գաւազանը միայն կը ծլի: Հրէական ամուսնութիւնը աւելի քաղաքային քան կրօնական արարողու-թեամբ կը կատարուէր, այս պատճառա-նկարին մէջ ամուսնութիւնը ներկայաց-ուած է տաճարէն դուրս, բացօթեայ: Կոյսին կ'ընկերանան հինդ երիտասարդ-ներ, իսկ Յովսէփին՝ հինդ երիտասար-դուհի, որոնք մերժուածներն են: Ասոնց-մէ մէկը՝ ծնրադրած՝ իր գաւազանը կը կոտրէ, որ ծաղկած չէր:

Կոյսը աթոռին վրայ նստած.— Այս պատկերը, որ նկարուած է 1516ին, կը

ծադրուած ցեղասպանութեան պէտք է պատասխանել քաղաքական նպատակնե-րով ցեղապահպանման դիտակցուած ու ծրագրուած wfp-ով, Հայութեան հաւա-քական ուժը առաջացնելով յառաջիկայ տասնամեակի ընթացքին:

Կարելիութիւններ կան. անցեալ քառորդ-դարը չատ բան փոխած է հայ ժողովուր-դի զգալու եւ մտածելու եղանակին մէջ եւս: Աւելցած է նաեւ հայ ժողովուրդի հաւաքական փորձառութիւնը, ինչ որ չի կրնար իր արձագանգը չունենալ իր կեան-քը առաջնորդողներու մտքին ու հոգիին մէջ:

Անցեալ յիսնամեակի ընթացքին հայ ժողովուրդի կեանքը թաւալեցաւ ամենա-ժուռային պայմաններու մէջ, եւ առօր-եայի ստիպողական պահանջներուն դո-հացում տալու հարկադրանքին տակ: Հի-մա, առօրեայի պահանջները դարձեալ կան անչուշտ, սակայն հայ կեանքը ա-ռաջնորդող կազմակերպութեանց, կու-սակցութեանց եւ անհատներու արտա-յայտութեանց մէջ տեսանելի ու զգալի է մտահոգութիւնը վաղուան, մտահոգու-թիւնը ծրագրուած, համադրուած աշխա-տանք տանելու. ինչ որ յաւելեալ նպաստ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Շիտակը չկրցայ միտքս պահել, այ-լանդակ անուն մըն էր... բայց ի՞նչ բա-նի վրայ հիմնուած է քու կասկածդ:

— Այս մարդը մէկու մը կը նմանցնեմ, որուն հետ բաւական խնդիրներ ունեցած ենք քանի մը տարի առաջ:

— Հայ յեղափոխակա՞ն մը:

— Ի՛նչ կ'ուզես որ ըլլայ, բնականա-բար:

— Շիտակը բնաւ Հայու չի նմանիր: Բայց եթէ վստահ ես որ չես սխալիր, հակենք իր վրայ:

— Իմ ալ դիտաւորութիւնս այդ է:

Երկու լրտեսները անտարբեր կերպա-րանքով մը մօտեցան ճամբորդին որ եր-կու ձեռքը մէյ մէկ պայուսակ բռնած՝ դէպի դուռը կ'ուղղուէր:

— Եթէ կառք մը նստի ի՞նչ պիտի ը-նենք:

— Կառքին թիւը կ'առնենք եւ յետոյ կառապանը կը հարցուփորձենք:

Արդարեւ դէպի պարապ կառք մը ուղ-ղուեցաւ, մինչ լրտեսներէն մին արագ քայլերով ինքն ալ դէպի նոյն կառքը կ'երթար, կարծես ճամբորդէն առաջ հասնելով զայն վարձելու դիտաւորու-թեամբ:

Բայց Եւրոպացին արդէն հասած էր կառքին քով ու պայուսակները տեղաւո-րած:

— Ո՞ւր պիտի երթաք, հարցուց կա-ռապանը:

Ճամբորդը կառքին մէջ նստաւ եւ ձեռ-քովը նշան ըրաւ որ ճամբայ ելլէ, առանց բառ մը արտասանելու:

Լրտեսը դարձաւ իր ընկերոջ քով:

— Գացած տեղը չկրցայ հասկնալ՝ բայց կառքին թիւը առի, ըսաւ:

— Կառապանը կը ճանչնա՞ս:

— Այո, Սիրքէճիի կառապաններէն է, բարեկամ ենք միասին:

— Լաւ ուրեմն, իրմէ կ'իմանանք ամէն բան:

— Արդեօք լաւագո՞յն չէինք ըներ ու-րիշ կառքով մը իրեն հետեւելով:

— Պարապ բան է, չարժեր պարզ կա-կածի մը համար այդքան իրար անցնիլ:

Հազիւ քանի վայրկեան անցած էր երբ կառապանը վերադարձաւ: Լրտեսները փութացին իր քով:

— Ահմէտ Զաւուշ, այս ի՞նչ չուտ դար-ձար, ըսաւ լրտեսներէն մին, ո՞ւր տա-րիր ճամբորդը:

— Մինչեւ Բերա:

— Անկէ ուրիշ կառք նստեցա՞ն:

— Այո, պատասխանեց կառապանը:

— Ի՞նչ լեզուով կը խօսակցէին:

— Հայերէն...

Երկու լրտեսները զարմացած՝ իրարու երես նայեցան:

— Ահմէտ Զաւուշ, դուչեց մին, սխա-լած չըլլաս, այդ մարդիկը Եւրոպացի էին, ի՞նչպէս հայերէն կը խօսին:

— Զարմանալի բան, պատասխանեց կառապանը, անդլերէնը Փրանսերէնէն չեմ կրնար զանազանել, բայց հայերէնը խօսուած ատեն կը հասկնամ:

— Ի՞նչ որս փախցուցինք ձեռքէ, հա-ռաչեց լրտեսներէն մէկը:

— Բայց ինչո՞ւ այսքան չուտ յոյզ կը կարես, ըսաւ միւսը:

— Շատ դիւրաւ...

Եւ այս վերջին խօսքերը արտասանողը դարձաւ դէպի կառապանը եւ հարցուց.

— Միւս կառքը որով երկու ճամբորդ-ները իրենց ճամբան չարունակեցին ծա-նո՞թ է քեզի:

— Բնականաբար, պատասխանեց կա-ռապանը, մեր Օսմանի կառքն էր:

— Սիրքեճիի՞ կառապաններէն է:

— Այո:

— Ուրեմն կը տեսնես որ իրար անցնե-լու բան չկայ, ըսաւ կառապանը հարցու-փորձող լրտեսը իր ընկերոջ դառնալով, իրենց օձիքը դարձեալ մեր ձեռքին մէջ է, հիմա երբոր կառապանը վերադառ-նայ, կրնանք հասկնալ թէ ո՞ւր առաջ-նորդած է դիրենք:

Միւսը համաձուեցաւ այս խօսքերուն: Արդարեւ տակաւին յուսահատելու բան մը չկար. միայն հարկ էր սպասել:

— Իսկ՛ւ թէ ուրիշ յաճախորդ մը Օս-մանը ուրիշ հեռու տեղ մը չտանի, դիտել տուաւ:

Երկու լրտեսները ուզեցին զարձեալ մանրակրկիտ հարցաքննութեան մը են-թարկել Ահմէտ Զաւուշը բայց խեղճ կա-ռապանը չկրցաւ նոր բան մը ըսել իր նա-խորդ յայտարարութիւններէն զատ, մէ-այն կրկին հաստատեց թէ երկու ճամ-բորդներուն իրարու հետ հայերէն խո-սելնուն մասին բնաւ տարակոյս չունէր:

— Շիտակը աղէկ մեր քթին խնդացին, եղբակացուց լրտեսներէն մին, բայց ի-չալահ կարդը մեզի կուգայ:

Այս լրտեսներէն մին որ Ալի պէյ կը կոչուէր, քառասուն տարեկան մարդ մըն էր, չատ ճարպիկ ու խորամանկ, զոր ոստիկանութիւնը կը գործածէր դժուա-րին դործերու համար: Ինքն էր որ, ա-ռաջին անգամ կասկածած էր տարեց դեւորին վրայ եւ ուզած էր հետապնդել զայն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(106 – Շար.)

դոնուի Ֆլորանսի Բիատի պալատին մէջ։ Ռաֆայէլի ոչ մէկ գործը այսքան տիե – զերական համբաւ ունի։ Այս նկարին մէջ յայտնի կերպով կը տեսնուի Ֆլորանսի դպրոցին ազդեցութիւնը, բայց գոյնի ու խիզախ նկարուածքի տեսակէտով աւելի ճաճանչ Ցիսուսը եւ խանդաղատանքով կը նայի անոր։ Երկուքն ալ կը դիտեն, կը նային, մայրը երջանիկ, տղան գոհ՝ ապահով կերպով պաշտպանուած մօր բազուկներուն մէջ։ Ցիսուսին գով կե – ցած է Յովհաննէս Մկրտիչ իր կարմիր խաչով, եւ գորովալիր ու ջերմեռանդ դէպի վեր կը նայի։

Լէոն Ժ. Պապին դիմանկարը.— Դի – մանկարի ճիւղին մէջ Ռաֆայէլի ամէնէն մեծ հրաշակերտը եւ մէկը՝ աշխարհի ամէնէն նշանաւոր դիմանկարներէն։ Զգեստներուն մէկ մասը իր մէկ աչա – կերտն է նկարած, դէմքին նմանութիւ – նը բացարձակապէս ճիշդ է։ Իրրեւ ար – ուեստի արտադրութիւն այս նկարը կա – տարելութիւն մըն է։ Շքեղութիւն, ճըշ – մարտութիւն, ոճ, գոյն, յօրինուածք, արտայայտութիւն մտնուատրապէս, այս բոլորն ալ Ռաֆայէլ մեծ նրբութեամբ իրագործած է։ Դէմքերու խմբումը, լոյ – սի բաշխումը զմայլելի է, եւ մարմնին գոյնը չքեղ հակապատկեր մը կը կազմէ կարմիր զգեստներու ամբողջութեան հետ։

Սեֆստոսի կոյսը.— Ռաֆայէլի ամէնէն վերջին կոյսն է, որ այսօր կը դտնուի Տրէզդէնի նկարասրահին մէջ։ Գերմա – նացի Լիւպք, արուեստի քննադատ, խօ – սելով անոր մասին, կ'ըսէ. «Ամպերու մէջ կեցած, սքանչելապէս զգեստաւոր – ուած կոյսը, մանուկը բազուկներուն մէջ բարձրացուցած՝ կարծես աստուածային խորհուրդին մէջ սուզուած է։ Մանուկին վսեմ առաքելութիւնը կը պատկերանայ իր դէմքին վրայ, իսկ իր աչքերուն խոր ու խորհրդաւոր նայուածքին մէջ կ'ար – տայայտուի իր ապագայ փրկչի կոչու – մը։ Կրնանք ըսել որ այս նկարին մէջ Ռաֆայէլ միացուցած է խորունկ մտա – ծողութիւնը, հմտութիւնն ու իր ըմբռն – նած դեղեցկութեան իդէալը։ Այս նկարը կրօնական արուեստի կատարելութիւնն է, ու պիտի մնայ որպէս այդպիսին։ Ռա – ֆայէլի կոյսերը, մասնաւորապէս Սե – քստոսի կոյսը, ոչ մէկ ժամանակէրբ – ջանի եւ ոչ մէկ դաւանանքի կը պատկա – նին։ Անոնք ամբողջ մարդկութեան հա – մար են միշտ»։

Լա Պել Ժառտինիէր.— Ռաֆայէլի ա – ռաջին շրջանի վերջին գործը կրնար նը – կատուիլ։ «Գեղանի պարտիզպանուհին» Ռաֆայէլի Ֆլորանսի մէջ նկարած ամէ – նէն կատարեալ կոյսն է անտարակոյս, որուն մէջ Ռաֆայէլ բնութեան գեղեց – կութեան մասին իր ղգացած սիրոյն ա –

ՀԵԼԼԷՆ ԴԻՑԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՍՏԵՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հելլէնները չէին դիտեր, թէ աստղերը մէկ մէկ աշխարհներ էին, այլ կ'երեւա – կայէին թէ անոնք բնակարաններն էին պայծառ հոգիներու, որոնք ժամանակին ապրած էին մեր երկրին վրայ։

Երկինքի հիւսիսային կողմը կը գըտ – նուի աստղահոյլ մը, որ հին ժամանակ – ներէ ի վեր հիացումի եւ սքանչացումի առարկայ եղած է։ Ասիկա Սուզակ կը կոչուի եւ մաս կը կազմէ Մեծ Արջ հա – մաստեղութեան։

Կը պատմուի թէ Հէրա բարկացած էր Կալիստօ անունով կնոջ մը եւ զայն արջի կերպարանափոխած։ Կինը կորսնցուց իր դեղեցկութիւնը եւ քամահելի երեւոյթ մը առաւ, այնպէս որ որսորդները իրենց շուներով միասին կը հալածէին զայն ան –

զատ արտայայտութիւնը գոյց տուած է։ Նկարին խոտերը, բոյսերը, ծաղիկները նկարած է այնպիսի թարմութեամբ եւ ճշդութեամբ, զորս վան Էյք հազիւ կըր – ցած է դերազանցել, բայց այս մանրա – մասնութեամբ ամբողջութիւնը երբեք վնասուած չէ։

Քրիստոսի այլակերպութիւնը.— Ռա – ֆայէլի վերջին գործն է եւ միաժամա – նակ իր ամէնէն ուժեղ արտայայտութիւ – նը։ Լերան վրայ, փայլուն լոյսերու մէջ՝ այլակերպուած Ցիսուսը կը համբարնայ Մովսէս ու Եղիա մարգարէներուն միջեւ. վարը, ծառերուն տակ երեք աշակերտ – ներ, զետին ինկած են, շլացած՝ լոյսի ակնախտիղ փայլէն։ Մարդկային խորհուրդ մը կը պարզուի աւելի վարը։ Լուսնոտ տղու մը հայրը՝ ընկերացած բազմութեան մը, կը ներկայանայ մնաց – եալ ինը աշակերտներուն։ Թշուառ հայ – րը ուժով բռնած է կծկումներով դող – հար տղան, որ աչքերը յառած է աշա – կերտներուն լոյսի վերջին նշոյլով մը։ Ինքը հայրն ալ յուսահատութեան աստի – ճան ղգացուած է։ Տղուն ցաւին ի տես երկու կիներ ծունկի եկած են առաքեալ – ներուն առջեւ. մէկը կ'աղօթէ, մի – սը, որ տղուն մայրը ըլլալ կը թուի, պաղատագին օգնութիւն կը դոչէ։ Իսկ ինը առաքեալները վրդովուն երեւոյթ մը ունին, բայց անկարող են օգնելու. ի – րենցմէ մէկը օգնութեան լոյսով լերան վրայ բարձրացած է։ Նկարին վերի մա – սին մէջ դիծերն ու գոյները ներդաշ – նակօրէն միացած են, իսկ ամբողջութիւ – նը ճոխ կերպով լուսաւորուած, դիծերը ուժով, խիտ ու գոյներն ալ զօրաւոր եւ մութ չուքերով՝ կարծես իրարու դէմ կը պայքարին։

Ս. ԵՐԿԱՆԵԱՆ

տաւին մէջ։ Կալիստօ կորսնցուց իր մարդկային իմացականութիւնը եւ դա – տողութիւնը ու կը վախնար, ոչ միայն որսորդներէն, այլ նաեւ իր չուրջը դըտ – նուող բազմաթիւ վայրի գազաններէն։ Ան երկար տարիներ այդ դրութեան մէջ մնաց։

Երբ դեռ արջի չէր կերպարանափոխ – ուած՝ զաւակ մը ունէր, որ չատ կը սի – րէր, բայց չէր համարձակեր երթալ եւ տեսնել զայն։ Տղան երբ մեծցաւ, օր մը անտառ դնաց։ Մարդը երբ տեսաւ զայն, մոռնալով իր արջու կերպարանքը՝ վա – զեց դէպի տղան՝ ողջագուրելու համար։ Տղան ինքնապաշտպանութեան դիմելով, նիզակով վրան յարձակեցաւ եւ ուզեց սպաննել զայն։ Արամազդ տեսնելով ա – նոնց այս վիճակը, խղճաց եւ առնելով զանոնք տեղաւորեց երկինքին վրայ։ Մայրը Մեծ Արջն է, իսկ անոր մօտ դըտ – նուող փոքր համաստեղութիւնը՝ Փոքր Արջը։

Այս աստղերը միշտ հիւսիսային բեւե – ռին վրայ կը մնան։ Պղտիկ Արջ համաս – տեղութեան պոչի վերջին աստղը՝ բե – ւեռային Աստղն է։

×

Պոսիդոն Օրիոն անունով զաւակ մը ու – նէր, որ արտակարգ ուժի տէր եւ որսոր – դութեան վերջին ծայր սիրահար էր։ Հայրը սովրեցուցած էր անոր լողալ եւ ջուրին վրայէն քալել առանց սուզուելու։

Օրիոն կը սիրէր Մերոպէն, որ Քիոսի թագաւորին աղջիկն էր։ Թագաւորը խոս – տացաւ տալ անոր իր աղջիկը, պայմա – նաւ որ Քիոս կղզիին բոլոր վայրի անա – սունները սպաննէ։ Օրիոն ամէն օր ան – տառ կ'երթար եւ սպաննուած անասուն – ներուն մորթերը թագաւորին կը բերէր։ Երբ այլեւս սպառեցան բոլոր վայրի ա – նասունները, գնաց եւ խնդրեց թագաւո – րէն անոր աղջիկը։

Թագաւորը տեսակ տեսակ պատճառա – բանութիւններ ընելով, միշտ կը ձգձգէր, այնպէս որ, Օրիոն սոխպուեցաւ փախցնել Մերոպէն։ Թագաւորը սաստիկ բարկա – ցաւ եւ գինովցնելով Օրիոնը, հրաշէկ երկաթներով կուրցուց անոր աչքերը։ Օ – րիոն երբ գիտակցութեան եկաւ՝ երկար թափառումներէ ետք մուրճի մը ձայնը լսեց եւ հետեւելով անոր, Հեփեստոսի աշխատանոցին առջեւ կանգ առաւ։ Հե – փեստոս մեղքցաւ անոր ու իր գործաւոր – ներէն մէկուն առաջնորդութեամբ Արեւի աստուածին՝ Ապողոնի մօտ ղրկեց, որ դարձեալ տեսութիւն չնորհէ անոր։

Այնկէ ետք Օրիոն որսորդութիւն ընել սկսաւ Արտեմիսի համար։ Արտեմիս կը սիրէր զայն եւ պիտի ամուսնանար անոր հետ, բայց իր եղբայրը Ապողոն հակա – ռակեցաւ եւ մտադրեց արդելք հանդի – սանալ։ Օր մը, Օրիոն ջուրը մտած էր եւ միայն գլուխը կ'երեւար։ Ապողոն տե – սաւ զայն եւ ըսաւ քրոջը.

— Քոյրիկ, դուն քու վրադ այն հա – մարումը ունիս թէ լաւ նշանառու մըն ես։

— Բնական է, ըսաւ Արտեմիս, օր մը տեսա՞ծ ես իմ նշանառութեանս վրիպիլը։

— Լա՛ւ, ծովուն վրայ սեւ կէտ մը կը տարուբերի, կրնա՞ս զայն երեք անգա – մէն զարնել։

— Պիտի տեսնես, ըսաւ Արտեմիս։

Նետ մը արձակեց եւ սեւ կէտը անհե – տացաւ ջուրին մէջ։ Քիչ ետք ալիքները դէպի ափ քշեցին խեղճ Օրիոնը։ Արտե – միս ցաւեցաւ պատահածին համար, բայց չէր կրնար վերակենդանացնել զայն եւ, հետեւաբար, տեղաւորեց անոր դին եր – կինքին վրայ, ուր կը փայլի ձմեռ դի – շերները, Դեկտեմբեր ամսուան մէջ։ Երեք փայլուն աստղեր կը կազմեն իր զօ – տին՝ ուրկէ սուր մը կախուած է։ Կրունկ – ներուն տակ կը դտնուի իր շունը՝ Սի – րիոս, իսկ Պլիադները առջեւը կը մնան։

Պլիադները եօթը քոյրեր էին, որ Ար – տեմիսի համար որսորդութիւն կ'ընէին։ Օր մը Օրիոն իր կենդանութեան ժամա – նակ հալածեց զանոնք։ Պլիադները ազօ – թեցին եւ աստուածներէն օգնութիւն ա – ղերսեցին։ Արամազդ աղաւնիի կերպա – րանափոխեց զանոնք, բայց յետոյ աստ – ղերու վերածելով՝ խմբովին տեղաւորեց երկնակամարին վրայ։ Մենք հիմա մի – այն վեց հատը կը տեսնենք, որովհետեւ կը պատմուի թէ՝ անոնցմէ մէկուն սիր – տը չէր դիմացած՝ տեսնելով Տրովադայի այրիլը։ Իր զաւակն էր, որ հիմնած էր այդ քաղաքը եւ չատ ցաւեցաւ անոր կոր – ծանումին առթիւ եւ հետեւելով՝ անգամ մըն ալ չերեւցաւ։ Իր հետեւակէն քոյրե – րը մեծ վիշտ ղգացին եւ մինչեւ հիմա ղալուկ եւ ժժգոյն է անոնց լոյսը։

×

Կայ նաեւ ուրիշ համաստեղութիւն մը Հիադ անունով, որուն համար հետե – եալը կը պատմուի։

Բաղտս պղտիկ տղայ մըն էր, երբ մայ – րը Սեմիղէ մեռաւ եւ ինք որբ ու անօգ – նական մնաց։ Հինդ քոյրեր, որոնք Հիադ կը կոչուէին, խղճալով անոր վրայ իրենց մօտ առին եւ խնամեցին զայն, մինչեւ մեծնալը։ Աստուածներու աստուածը Ա – րամազդ չափազանց գոհ մնաց Հիադնե – րու այս վարմունքէն եւ իրրեւ վարձա – տրութիւն երկինքին վրայ տեղաւորեց եւ աստղի նման փայլեցուց զանոնք։

×

Կային նաեւ ուրիշ համաստեղութիւն – ներ զանազան կենդանիներու նմանու – թեամբ։ Երկու արջերէն զատ, կար նաեւ առիւծ մը, ցուլ մը, խոյ մը, այծ մը, կարիճ մը, խեցգետին մը եւ երկու ձուկ։

Արեւը ամէն օր ասոնց մօտէն կ'անցնէր, թէեւ անոր պայծառ լոյսը անտեսանելի կը դարձնէր աստղերը՝ մարդկային աչ – քերու համար։

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Աննայի նայուածքը կ'արձակէր բոց մը ղոր Վրոնսքի լաւ կը ճանչնար։ Արագ շարժումով մը վերցուց մատանիներով ծածկուած իր դեղեցիկ ձեռքը, Վրոնսքիի դլուխը առաւ անոնց մէջ, երկար ակնար – կով մը զայն դիտեց եւ շրթունքը բաց ու խլուն, դողունի կերպով բերանն ու երկու աչքերը համբուրեց եւ զայն իրմէ հեռու հրեց։

Ուղեց հեռանալ, սակայն Վրոնսքի զայն կեցուց։

— Ե՞րբ, ըսաւ ցած ձայնով ու խելա – ցնոր նայուածքով մը։

— Այսօր, մեր որոշեալ ժամուն, պա – տասխանեց կիսաձայն։

Հառաչանք մը արձակեց եւ իր թեթեւ քայլերով Սերժը դիմաւորելու գնաց։

— Ցաեսութիւն, ըսաւ Վրոնսքիի ձի – արշաւի երթալու առենն է. Պէյի խոս – տացաւ զալ պիտ առնելու։

Վրոնսքի ժամացոյցը նայեցաւ ու չատ – պով մեկնեցաւ։

Երբ Վրոնսքի ժամացոյցը նայեցաւ այնքան յուղուած էր, որ ասեղը կը տես – նէր առանց ժամը կարենալ կարդալու։ Փողոց իջաւ, դէպի կառքը յառաջացաւ եւ հրամայեց կառապանին կառքը չուտ քշել։

Զիարշաւի տեղը հասնելով, Վրոնսքի նախ հանդիպեցաւ իր եղբօրը, որ մօրը դրած նամակը յիշեցուց իրեն եւ որուն խիտ կերպով մը պատասխանեց։ Ցետոյ տեսաւ Օպլոնսքին որ ըսաւ.

— Երէկ եկայ Փեթերսպուրկ եւ չատ ուրախ եմ, որովհետեւ յաղթանակիդ ներկայ պիտի դտնուիմ։ Ե՞րբ իրար պի – տի տեսնենք։

— Վաղը գօրանոց եկուր, պատասխա – նեց Վրոնսքի։

Ու հեռացաւ դէպի ձիերուն մօտ։

Քիչ ետքը իր ձիուն վրայ նստած՝ Վրո – նսքի կ'արշաւէր իր ընկերներուն հետ։ Թէեւ սկիզբը իր ձին ամէնէն առաջ կ'ըն – թանար, սակայն յետոյ ետ մնաց եւ Վրո – նսքի այնպիսի սաստիկ հարուած մը տուաւ իր ոտքերով խեղճ անասունին կողերուն որ զանոնք ջախջախեց ու ձին վիրաւոր դետին ինկաւ։

Չարկ եղաւ անմիջապէս սպաննել կեն – դանին՝ անոր չարչարանքը կարճեցնելու համար։

Կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով, անդարմանելի դժբախտութիւն մը կը կրէր եւ որուն հեղինակը ինքն իսկ էր։ Այս ձիարշաւը երկար տարի իր հոդւոյն մէջ դժնդակ յիշատակ մը թողուց։

Ը.

Քարենինի եւ իր կնոջը միջեւ արտա – քին յարաբերութիւնները չէին փոխուած։ Միակ տարբերութիւնը այն էր որ Քարե – նին ա՛լ աւելի թաղուած էր իր զբաղում – ներուն մէջ։

Իշխանուհի Պէյսիի երեկոյթէն ետքը Աննայի հետ ունեցած տեսակցութենէն ի վեր, այլեւս ակնարկութիւն չէր ըրած ոչ իր կասկածներուն եւ ոչ ալ իր նա – խանձին նկատմամբ։ Կրկին սկսած էր իր հեզնիչ չեշտը, որ լաւագոյն եւ յարմա – րագոյնը կը թուէր իրեն՝ կնոջը հետ իր նոր յարաբերութեանցը համար։

Անոր հանդէպ աւելի պաղ դիրք մը բռնած էր, կարծես դժգոհ ըլլալով, որ պէտք եղած բացատրութիւնը չէր ուղած տալ։

— Ա՛հ, չուղեցիր ինքզինքդ բացատրել, աւելի դէշ քեզի համար — կարծես ըսել կ'ուղէր ամսեղուկ կերպով — հիմա եթէ դուն ինձմէ բացատրութիւն ուղես՝ ես պիտի մերժեմ։

Պետական խնդիրներու մասին, այդ խե – լացի ու այնքան նուրբ մարդը, էր կըր – նար ըմբռնել կնոջը հանդէպ իր բռնած յիմարական ընթացքը։ Չէր կրնար ըմ – բռնել՝ որովհետեւ սոսկալի կերպով կը վախնար կացութեան մինչեւ խորը եր – թալէն եւ իր հոդւոյն մէջ պնդօրէն կըզ – պած էր այն դարակը ուր իր կնոջ դա – կին մասին ղգացումները դրած էր։

Եթէ մէկը Քարենինին հարցնելու ըլլար թէ ի՞նչ կը խորհէր իր կնոջ ընթացքին մասին, քաղցրաբարոյ մարդը բան մը պիտի չպատասխանէր ու պիտի խուսա – փէր հարցումէն։ Իր դէմքը հպարտ ու խիստ արտայայտութիւն մը կ'առնէր երբ իրմէ Աննայի որպիսութիւնը կը հարցը – նէին։ Քարենին չէր ուզեր զբաղիլ իր կնոջ ընթացքովն ու զգացումներով եւ իրաւ ալ անոնց վրայ չէր մտածեր։

Քարենինի ամարանոցը փեթերհոֆ կը դտնուէր եւ ամէն ամառ կոմսուհի Լիտի կուգար մօտերը բնակելու եւ չարունա – կական յարաբերութիւն ունէր Աննայի հետ։

Այդ տարի կոմսուհի Լիտի հրաժարե – ցաւ այդ օգտիսխութենէն, անգամ մը իսկ չեկաւ Աննային, եւ Քարենինի հաս – կըցուց թէ Աննայի Պէյսիին ու Վրոնսքիին հետ ունեցած բարեկամութիւնը իրեն ան – պատչաճ կը թուէր։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

Այրի Տիկին Սօնա Թօփալեան, այրի Տիկին Լուսին Գամպուրեան եւ զաւակ – ները՝ Անի եւ Թորոս, Տէր եւ Տիկին Սմբատ Մարկարեան եւ զաւակները ու Թորը կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր եւ աղգականին՝

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

մահը կսկծալի մահը։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի, Մայիս 4, ժամը 16ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։

Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահագդ։

Պ. Քերոբ Գրիգորեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վրէժ Թաւուրեան եւ զաւակ – ները, Տէր եւ Տիկին Վարդան Գրիգոր – եան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտա– նեկան պարագաները ցաւով կը ծանու – ցանեն

ՅՈՎՀ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

(Յովօ, Մշոյ Խասգիւղացի)

մահը որ պատահեցաւ Մոնմորանսիի հանգստեան տան մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի (Մայիս 5) ժամը 14,30– ին Մոնմորանսիի հանգստեան տունը (50 Աւընիւ Շառլ տը Կօլ)։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Այրի Տիկին Զէօրէքճեան եւ զաւակը՝ Ժիլ Զէօրէքճեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Մարկիզեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Էլիաս Մարկիզեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աչըք եւ զաւակները եւ բո– լոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծա– նուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ աղգականին՝

ԺԱՆ–ԺԱՆ ԶԷՕՐԷՔՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Քրէթէյլ Անրի Մոնտոր հիւանդանոցը Մայիս 2ին, 48 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Մայիս 6) ժամը 11ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղե– ցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղ– ւոյն գերեզմանատունը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել։

Հասցէ՝ 29 Ռիւ տը Նիս, Ալֆորվիլ։

Այրի Տիկին Արփինէ Շահրիկեան, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Աչոտ Սերճանեան եւ զաւակները, եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանու– ցանեն իրենց քրոջ զաւկին եւ քրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՅԻՍ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

(ծնեալ Սերճանեան)

մահը, որ պատահեցաւ 55 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի օր, ժամը 14,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմի– նը ամփոփուեցաւ Փէռ–Լաշէզի ընտանե– կան դամբարանը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իրբեւ այդ նկատել։

Հ. Յ. Պ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վա – րանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները Չորեքշաբ– թի, 6 Մայիս երեկոյեան ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ըն – կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղ. վարչութիւնը ստացած է հետեւեալ դումարները, եկե– ղոցւոյն կից Ազգ. Տան նոր չէնքի շինու– թեան հաշուոյն եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն.—

Պ. Գր. Մեսրոպեան 500, այրի Տիկին Իւղ. Փափազեան 500, Պր. Մ. Մարգար– եան 250, Լավանտուէն Պր. Ճամճեան 250, Պր. Վ. Միսքճեան 150, Ս. Քոչար եան 100, այրի Տիկ. Թաւչանճեան 100, Պր. Պարպարեան 50, Պր. Մարտիրոս – եան 50, այրի Տիկ. Մ. Շահինեան 50, Նանսիէն Ն. Մարկոսեան 50, Մարսիլիա– յէն Ց. Օհանեան 50, Նէվէրէն Ա. Յով – հաննէսեան 50, Օր. Յակոբեան 30 Ֆր.։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

կազմակերպուած Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ 8 Մայիս, ժամը 20,30ին

HOTEL LUTETIA, 43, Bld. Raspail, PARIS (6e)

կը դասախօսէ՝ ՏՈՒԹ. Բ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԵՒՐՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄԸ ՆԵՐԿԱՅԻՍ (հաշուեկշիռ եւ հեռապատկեր)

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՐԱՐՈՒԹԻԻՆ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպութեամբ Կրթական Մարմնոյ եւ Լիոնի հայ կազմակերպութեանց

Տեղի կ'ունենայ 16 Մայիս, Շաբաթ ժամը ճիշդ 21–ին Սալ Ռամոյի մէջ

Գեղարուեստական խնամեալ եւ լուրջ յայտագրով Կոմիտասի ամբողջական երգերով կը մասնակցի

«ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը վարդապետ Պր. ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը շնորհակալու– թեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատու– թիւնները փոխան ծաղկեպսակի, հան– գուցեալ Ոսկիան Թէճիրեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 23ին.—

Այրի Տիկ. Կիւլ. Դարբինեան 20 ֆր. եկեղ., Մուշեղ Էլմասեան 20 եկեղ., 20 Մուրատ Ռուսում.ն., Թաղուոր Աղամեան 10 եկեղ. 10 Մուրատ Ռուսումն., Հմայեակ Կիւլեան 20 Տէր Նշան քահանային, Մերուկեան ընտանիք 20 եկեղ., 20 Պուլ. Օտտոյի Կ. Խաչին, 20 Մուրատ Ռուսումն., Կարապետ Մարտիրոսեան 10 եկեղ., Զաքարոս Կիւլեան 20 եկեղե. 50 Մ. Ռուսումն. 30 Պ. Օտտոյի Կ. Խաչին: Ղեւոնդ Կիւլեան 10 եկեղ., 10 Պ. Օտտոյի Կ. Խաչին, Մինասեան եղբարք (Սէն Ժեռոմ) 10 եկեղ., 10 դպրոցին, Մինասեան Ստեփան (Սէն Լու Կրան Փէն) 10 եկեղ., 10 դպրոցին, Պր. Ճարըքեան 50 եկեղ. 50 դպրոցին, Պարդեւ Փիլիկեան 20 եկեղ. Տէրտէրեան 25 եկեղ., 25 Մուրատ Ռուսումն., Էդոյիճեան եւ Ջաքարեան ընտանիքները 100 եկեղ., Նէֆչեղլեան ընտանիքները 20 եկեղ., Համբարձում Քալեան 10 եկեղ., 10 Կ. Խաչին, Աւետիս Քաղեան 20 եկեղ., Օննիկ Տօնիկեան 10 եկեղ., 10 դպրաց դասին, Լեւոն Քէնտիրեան 20 եկեղ., Պր. Վարդան Քէօսկեան 50 եկեղ. եւ դպրոցին, Մերուկեան ընտանիք 50 Հայ Ռուսումնասիրաց Միութեան (Մարսէյլ)։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգի Մուրատ Ռուսումնասիրացին

Կիրակի, Մայիս 10, կ. ե. ժամը 15ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի

Գ. Մ. Ալէմշահ – Մ. Պէշիկթաշլեան թատերասրահին մէջ

26, RUE TROYON, SEVRES, Métro : PONT DE SEVRES

Նախագահութեամբ Պ. ՋՊՈՒՐՃԵԱՆԻ

Կը խօսի՝ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Միութեան կողմէ խօսք կ'առնէ Յ. ՓԷՖԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Շ. Պէնկեան եւ Պ. Պէտիկեան (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Մեսրոպեանի. արտասանու– թիւն Ե. Սերոբեան, ձեռնադաշնակ՝ Հ. Գէորգեան։ Կը մասնակցի նաեւ «Կով – կաս» պարախումբը։

Ծանակ՝ Յ. Շիրվանեան

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Մայիս 9, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Salle des Sports du Grand Ensemble Sous la présidence de Mr. FRANCESCHI

Maire d'Alfortville, Conseiller général du Val de Marne

DEUX ORCHESTRES

GERARD MELCONIAN et ses part'ners

GREGORY VAKA et ses Tziganes

ՄՈՒՏՔ 12 ՖՐԱՆՔ ՊԱՏՇԱՃ ԶԳԵՍՏ — ՊԻՒՖԷ

Շամփուրով խորոված

Օթոպիւս 103, իջնել Փլաս տիւ Փըթի–Փոն

Սեղանները ապահովել՝ 368–61–35

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

Կիրակի, Մայիս 10, ժամը ճիշդ 15,30ին

THEATRE DE L'ATELIER, Place Charles Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Կատակերգութիւն մը՝ 4 արար

Հեղինակ՝ Վ. ԳԱԹԱՑԵԻ, *Հայացուց՝* Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Կը մասնակցին.— ՋԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԼՏԼՃԵԱՆ – ԼԱ. ՇԱ – ՍԱՆԵԸ, ԼԻՒՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ: ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻԼԻՊ ԹԼՐԶԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԼԻԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ, ՄԱԿԻ ԽԱՐԵԱՆ:

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Տոմսերու գին 25, 15, 10 եւ 5 ֆրանք Դիմել՝ Մ. Անտոնեան, հեռ. 738–21–18
փ. Թէրզեան 468–87–43, Մասիս 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88
Պալթայեան (Ժասմին) 98, Rue d Aboukir
Ադամեան 16, Rue Lafayette
եւ Տիամանթէռ նաշարանը 60, Ռիւ Լաֆայէթ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ կողմէ

Կիրակի, 10 Մայիս ժամը 16ին, Լիվրի–կարկաճի Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ՝ « ՆԱՅԻՐԻ » պարախումբի լրիւ կազմին
եւ ՆՈՒԼԻ ՃԱՐՊԻԿԵԱՆի նուագախումբին։

Կը ներկայացուի «ԳԱԻԱՌ ՄԸ ԹԷՑ» կատակերգութիւնը։

Հայկական ճոխ պիւֆէ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, և զուարթ մթնոլորտ

Սեղանները այժմէն ապահովեցէք հեռաձայնելով 738·49·16, 929·91·94, 929·90·23, 929·92·37

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՑՈՒԱԾ

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի ոտնակատարու– թիւնը Յունիս 6ին, Շաբաթ իրիկուն, Ազգ. Տան սրահը։

ՄԱՅԻՍ 28-Ը

Վալանսի մէջ՝ Մայիս 30ին։

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի երեք քոյր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, տարեկան դաշտա– հանդէսը՝ Յունիս 5ին։

Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

Մայիս 28ի հանդիսութիւնը Վիէննի մէջ Յունիս 7ին։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
6
ՄԱՅԻՍ
MERCREDI
6 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·806

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.806

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼԵՆԻՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

—o—

Դ.

Բրեստ – Լիտովսկի պատմական չարաշուք դաշնագրի չորրորդ յօդուածին երկրորդ հատուածը կը վերաբերի մեզի։ Այսպէս.

«Ռուսիա իր կարելիս պիտի ընէ ապահովելու համար արեւելեան Անատոլուի նահանգներուն անմիջական պարպումն ու անոնց օրինական վերադարձը Թուրքիոյ։

Նոյնպէս Արտահանի, Կարսի եւ Բաթումի սանճաքները առանց յապաղումի պիտի մեքրուին ռուսական զինուորներէ։ Ռուսիա պիտի չխառնուի այս շրջաններու ազգային եւ միջազգային յարաբերութեանց հարցերուն, այլ թոյլ պիտի տայ, որ այդ շրջաններու ազգաբնակչութիւնը նոր կարգ հաստատէ՝ համաձայնութեամբ հարեւան պետութեանց, յատկապէս Թուրքիոյ»։

Ու դեռ աւելին։ Դաշնագրին առընթեր կնքուած ռուսե-թուրք անջատ համաձայնագրով «Ռուս Հանրապետութիւնը յանձնառու կ'ըլլայ զօրացրուումի են-թարկել եւ լուծել ռուսական եւ Թրքական հայատակ բոլոր հրոսախումբերը, որոնք կը գտնուին Ռուսիոյ, ինչպէս նաեւ Թրքական զրաւեալ նահանգներուն մէջ եւ ամբողջովին պիտի ցրուէ զանոնք»։

Նոյն համաձայնագրի ուրիշ մէկ յօդուածով Ռուսիա յանձնառու կ'ըլլայ ութ տարիէն ռուս զինուորները բոլորովին քաշել Թրքահայաստանէն, Կարսէն, Արտահանէն եւ Բաթումէն։ Պարպումի ընթացքին ո՛չ մէկ վրիժառական արարք պիտի գործուի։ Ամբողջ Կովկասի մէջ ռուսական մէկ զօրաբաժինէ աւելի պիտի չմնայ։ Եթէ ներքին ապահովութեան համար աւելին պէտք ըլլայ, նախապէս լուր պէտք է տրուի կեդրոնի պետութեանց։

Թուրքերը այսքանով ալ չդոհացան։ Շարունակելով իրենց յարձակողականը Երզնկայէն, Էրզրումէն ու Տրապիզոնէն մինչեւ Կարս, քայլ մը եւս առաջ դացին։ Գրաւեցին Ալեքսանդրապոլը եւ սկսան յառաջանալ դէպի Էջմիածին ու Երեւան, Աբեւելեան Հայաստանի Հայութիւնն ալ բնաջնջելու դիւային ծրագրով։

Սակայն Սարդարապատը, Ղարաքիլիսան ու Բաշ Աբարանը արժանի դասը տուին ցեղասպաններուն, որոնք խուճապահար փախան հայ քաջամարտիկ ազատներու առջեւէն։ Թրքական բանակի ընդհ. հրամանատար Վէհիպ փաշա Բաթումի մէջ խորհրդաժողովի նախագահ եւ Պատասկան նախարար Խալիլ պէյի յայտնած էր թէ «մէկհէտճիկ»ը (թուրք զինուոր) ա՛յնպէս կը փախչէր հայ կըտրիճներու առջեւէն, որ քիչ մնաց չունչը երդրում առնէր։

Մինչ հայ զինուորներն ու կամաւորները, նոյնիսկ ամէն սեռի ու տարիքի հայրիները հերոսաբար կուրծք կուտային օսմանեան բանակի գերակշիռ ուժերուն դէմ, անդին Տրապիզոնի մէջ (1918 Մարտ 14ին սկսեալ), յետոյ 11 Մայիսէն ի վեր Բաթումի մէջ խորհրդաժողովները տեղի կ'ունենային Թուրքերու եւ Անդրկովկասի Սէյմի ներկայացուցիչներուն միջեւ։

Վրացիներն ու Ադրբեջանցիները գաղտնի կը բանակցէին Թուրքերուն հետ եւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՈՍԻԳԻՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ, ԶՈՐՍ ՈՒՍԱՆՈՂ ՍՊԱՆՆՈՒՄԻ

Ամերիկեան եւ Հարաւ. Վիէթնամեան ուժերու Քամպոճ մուտքին երեք օր ետք է միայն, որ Մոսկուա պաշտօնական ձեւով մը ճշդեց իր դիրքը Նիքսընի ծանրակշիռ որոշումին դէմ, թէեւ, «Պրաւդա» առաջին օրն իսկ քննադատած էր Մ.Նահանգներու նախագահին քայլը։ Արդարեւ, առջի օր, Կոսիգին մամուլի ասուլիս մը տուաւ ի ներկայութեան խորհրդային եւ օտար թղթակիցներու՝ արտայայտելու համար Մոսկուայի կարծիքը տուեալ հարցին մասին։

Կոսիգինի յայտարարութեան համաձայն՝ ամերիկեան քաղաքականութիւնը կը հետամտի ջնջել յառաջդիմական պետութիւնները Ասիոյ հարաւ – արեւելեան չրջագիծին մէջ, խեղդել ազգային–ազատագրական չարժումները եւ թոյլ չտալ, որ ընկերային յառաջդիմութիւններ ձեռք ձգուին այս ժողովուրդներուն մէջ։ Աւելին՝ Ուաշինկթըն կը ձգտի իր պինուորական հակակշռին ենթարկել Հնդկաչինի ժողովուրդները՝ զպղթատիրական մեթոտներու կիրարկումով։

Կոսիգինի համաձայն՝ Ամերիկա պարզապէս կ'ուզէ իր կամքը պարտադրել։ Արդ, այս վերջինը երբեւէ չունի ոստիկանի դեր ստանձնելու, այսինքն դիմելու ուժի՝ պարտադրելու համար իր քաղաքականութիւնը։ Նման ձգտում մը արդէն դատապարտուած է ձախողութեան։

Եզրափակելով իր խօսքը, Կոսիգին յայտարարեց, թէ իրաց այս վիճակին մէջ խորհրդային կառավարութեան կը մնայ համապատասխան եզրակացութեան մը յանգիլ։

Այս վերջին կէտը ուշադրութեան առարկայ դարձաւ քաղաքական դէտերու կողմէ, որոնք կը փորձեն ըմբռնել Մոսկուայի ձեռք առնելիք հաւանական քայլերը։ Ցամենայն դէպս, ի տարբերութիւն Փեքինի, որ Նիքսընի որոշումը եւ Քամպոճի մէջ կատարուող պինուորական գործողութիւնները նկատեց նաեւ «չին ժողովուրդին դէմ կատարուած զրպռութիւն» մը, Մոսկուա Կոսիգինի բերնով զգօն արտայայտութիւն մը միայն ունեցաւ։ Այլ խօսքով՝ ոչ մէկ ծանրակշիռ քայլի դիմելու սպառնալիքը ուղղեց Ուաշինկթընի։

Ամերիկայի մէջ, Նիքսընի որոշումը խիստ քննադատութեան կ'ենթարկուի քաղաքական եւ ուսանողական որոշ շրջանակներու կողմէ։ Համալսարանական կեդրոններու մէջ բուռն ցոյցերու չարք մը է, որ ծայր տուաւ քանի մը օրէ ի վեր։ Ողբերգական պայմաններու մէջ վերջ դտաւ Օհայոյի համալսարանական ներու ցոյցը։ Արդարեւ, աղգային պահակախումբը ցոյցերու ընթացքին կրակեց, որու հետեւանքով սպաննուեցան երկու ուսանողներ եւ երկու ուսանողուհի։ Հինգեր, իսկ վիրաւորուեցան տասնեակ մը անձեր։

«Նիքսընի որոշումին առաջին զոհերը», դրեցին ամերիկեան թերթերէն ոմանք։

Մինչ քաղաքական աչխարհը մտահոգուած է իրաց այս վիճակով, անդին, Քամպոճի մէջ, ամերիկեան եւ Հարաւ. Վիէթնամեան ուժերը կը չարունակեն իրենց զինուորական գործողութիւնները, առանց յատկանչական արդիւնքի։ Արդարեւ, ինչպէս դրած էինք երէկ, Հիւս. Վիէթնամցիները յարձակում մը նախատեսելով՝ օրեր առաջ արդէն հեռացած էին երկրին սահմանամերձ չրջաններէն. յամենայն դէպս, յարձակող ուժերը ցարդ չյաջողեցան աչքանի մէջ առնել Հանոյի արձակազէններու գունդերը եւ ոչ ալ յաջողեցան երեւան հանել այս վերջիններուն սպայակոյտի կեդրոնը։ Այսուհանդերձ, Ամերիկացիք ձեռք ձգեցին կարեւոր քանակութեամբ զէնք ու պինամթերք, բրինձի պահեստներ եւ զաղտնի ընդյատակեայ կայաններ։

Շատեր հարց կուտան, թէ ձեռք ձգուած արդիւնքը իմնչ չափով կը համապատասխանէ տրուած ծանրակչիռ որոչումին, այլ խօսքով՝ կ'արժէ՞ր բարդ կացութիւն մը ստեղծել այսքան փոքր յաջողութեան մը համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿ–ի ընդհանուր քարտուղարը՝ Ու Թան Ապահովութեան Խորհուրդի նախատուութեան յանձնեց Պահրէյնի ընակչութեան բաղձանքը՝ դառնալ արաբ ա նկախ պետութիւն մը Անգլիացիներու մեկնումէն եւք։ Պահրէյն, որ կ'ընդդրկէ երեսունի մօտ կղզիներ՝ 200·000 բնակչութեամբ, ներկայիս կը գտնուի Անգլիոյ

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ Ս. ՂԱԶԱՐ

Վենետիկ (Յառաջ)։— Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Մայիս 12ի երեկոյեան պիտի ժամանէ Ս. Ղազար։ Ընդունելութիւնը պիտի ըլլայ նոյնիսկ Պատրիարքը, Գաւառապետը, Քաղաքապետը, Ոստիկանապետը եւայլն, ներկայ պիտի ըլլան։ Գերպ. Աբրահայրը, վարդապետները, Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի աչակերտութիւնը։

Վանքի ընդունելութիւնը՝ Հրաչափա – ռով. եկեղեցին՝ Սաղմոս, Այսօր ածու – թիւն չարականը. բարի գալուստի ուղերձ եւայլն։

Մայիս 13ին՝ բացում Ալիշանի Սենեակ–Թանգարանի։ Նաւակատիք Նորակերտ Ձեռագրատան։ Կէսօրին Պատուոյ ճաշ։ Ցետ միջօրէի՝ Հոգեհանգիստ Մխիթարեան Հարց եւ Բարերարաց գերեզմանատան մէջ։

Մայիս 14ին՝ այցելութիւններ ի Վենետիկ։ Ս. Մարկոսի տաճարին, Պատրիարքին, Գաւառապետին, Քաղաքապետին, Հայոց Ս. Խաչ Եկեղեց. Դպրեվանքի տարին։ Կէսօրէն ետք, մեծ հանդէս եւ պատուասիրութիւն Մուրատ. Ռափայէլեան վարժարանին մէջ։ Մայիս 15ին մեկնում։

Նուէրներ վանքին կողմէն՝ Ալիշանի հատորներ, Մեռալներ՝ այս այցելութեան յիչատակի արձանագրութեամբ, Ալիշանի նկարը՝ իւղաներկ։

Հրաւիրուած են Հայաստանէն ներկայացուցիչներ, Միլանէն ազգայիններ։

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուչաբթի օր, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին լեցուած էր ծայրէ ծայր երկիւղած բաղմութեամբ մը, որ եկած էր իր վերջին յարգանքը մատուցանելու տարաբախտ Բիւզանդ Թօփալեանի։

Արարողութենէն ետք, Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. հակիրճ դամբանականով մը ողեկոչեց բանաստեղծը, զրադէտ եւ նկարիչ Թօփալեանը որ աւելի քան 40 տարի, Ֆրանսայի մէջ ծառայած է հայ մչակոյթին։

Գրողներու Միութեան կողմէ խօսեցաւ Տիկին Մարի Աթմաճեան, ծանրանալով ողբացեալ արուեստագէտին գրական եւ նկարչական գործունէութեան վրայ։

Թաղումը կատարուեցաւ Լա Պառի գերեզմանատունը, ուր զգայուն գրութիւն մը կարդաց Պ. Գրիգոր Համբարձումեան եւ խօսեցաւ նաեւ Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ ներկայացուցիչը։ Ծաղկեպսակներ ղրկած էին ընտանիքէն զատ՝ «Յառաջ», «Աչխարհ» եւ Գրողներու Միութիւնը։

հոգատարութեան ներքեւ։ Իրան երկար ժամանակէ ի վեր դերիչխանութեան իրաւունք կը պահանջէ չրջանին վրայ, մինչ Անգլիա կ'առաջարկէ արաբական թերակղզիի դաչնակցութեան մը կազմութիւնը Պահրէյնի եւ չրջանի էմիրութիւններու միջեւ։

ՓՐԱՆՍ – ԻՒՐՍ կազմակերպութիւնը պատուիրակութիւն մը ղրկած էր Մոսկուա մասնակցելու համար Մայիս մէկի աւանդական տողանգքին։ Խորհրդային իչխանութիւնները թոյլ չտուին, որ տոնդանգքին մաս կազմեն պատուիրակութեան անդամները տրուած ըլլալով որ մասխի նորաձեւութեամբ զգեստաւորուած էին։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Պ. ԴՈՒՐԵԱՆԻ ՄԷԿ ՆԱՄԱԿԸ

Պ. Դուրեանի այս նամակը, զոր կը ներկայացնենք սաորեւ, կը վերաբերի բանաստեղծին Թատերական ժառանգու – թեան: Նամակը լոյս տեսած է Կ. Պոլսոյ «Օրագիր» թերթին 1871 Հոկտեմբեր 1ի թիւին մէջ, որով հիւանդ քերթողը կը բողոքէ օրուան զրական տխուր բարքե– րուն դէմ: «Օրագրին» խմբագրութիւնը Դուրեանի նամակին կապակցութեամբ կատարած է հետեւեալ դիտողութիւնը· «Վերոյիշեալ նամակին պատմութիւնը ցաւ կ'ազդէ մեզ, երբ կը մտածենք, թէ ազգային Թատերական ասպարէզին մէջ պաշտօն ունեցող անձինք փոխանակ Թա– աերական հրահանգիչ արհեստին զար – գացմանն օգնող ազգային զրագէտները քաջալերելու, անիրաւութեամբ կը վըշ – ատցնեն զանոնք, որով թէ զրագէտք ուղղակի եւ նիւթապէս կը վնասեն եւ թէ անչուշտ զերասանական պաշտօն ունեցող այնպիսի անձինք անուղղակի եւ նիւթա – պէս ու բարոյապէս կը վնասեն»:

Նամակին ընդօրինակութիւնը, կարդ մը այլ նիւթերու հետ, կատարած է Հ. Թափայէլ Քոսեան, Վիէննա:

Ա. ՇԱՐՈՒՐԵԱՆ

Մ(ծապատիւ) խմբագիր (1):

Անցեալ ձմեռ մայրաքաղաքիս Թուրքօ– Հայկական Թատերախմբին յուշարար Տիգրան Գալեմճեան (2) անուն անձը իմ հեղինակութիւնքն եղող երկու ազգային Թատերախաղ ընդունեց ինէ, որոնց ան– ուանքն են ՍԵՒ ՀՈՂԵՐ եւ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄՆ ԱՆԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՆ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆ – ԵԱՑ, սա պայմանաւ, որ նոցա արժե – դինքը անպատճառ պիտի վճարէր Պ. Տիգրան յիշեալ Թատերախաղաց ներկա– յացմանց մէջտեղ: Վերոյիշեալ Թատե – րախաղերը անցեալ ձմեռի վերջերը ներ– կայացուեցան (3) եւ, ըստ սովորութեան, արդէն հայ հասարակութեան կողմէն ջերմ ընդունելութիւն գտին՝ ըստ վկա – յութեան իմ հանդիսատես բարեկամաց, վասնզի գժբախտաբար հիւանդութեան պատճառաւ, ես ինքնին չը կրցի վերո – յիշեալ ներկայացմանց ներկայ գտնուիլ եւ ծափահար հասարակութեան իմ ան– կեղծ չնահակալիքն արտայայտել: Պ. Տիգրան մինչեւ հիմա Թատերախաղները դրեթէ անվճար Թողելէ զատ — վասնզի պահանջէս դուշնաքեայ մաս մ'եմ մի – այն դեռ ընդունած — խաղատերերս (*) ալ իր ճանկը անցուցած Թէ գանոնք ինձ վերադարձնելու եւ Թէ նոցա արժեդինքը ամբողջ ինձ յանձնելու մասին նենգա միա գժկամութիւն մը կը յայտնէ:

Ուստի, այս օրէն ներկայիս կը յայ– տարարեմ Թէ առանց յիշեալ Թատերա – խաղուց արժեդինքը ամբողջապէս ինձ վճարելու՝ նոցա գալիք բոլոր ներկայաց– մանց իրաւունքը իրաւանց զօրութեամբ ինձ կը վերապահեմ իրրեւ հեղինակ եւ եթէ Պ. Տիգրան անիրաւաբար իմ այս յայտարարութեան ականջ խցելու յան – դգնի, կամ վերոյիշեալ Թատերախա – ղերը ինձ չը վերադարձնէ եւ կամ նոցա արժեդինքը ինձ չի վճարէ՝ պատասխա– նատու կը հրատարակեմ զինքը Դատաս – տանական բարձրագոյնատեանի առա – ջին (7):

Պ. ԴՈՒՐԵԱՆ

30 Սեպտ· 1871 Սկիւտար

(*) Վերոյիշեալ երկու Թատերախա – դերէն զատ ՏԻԳՐԱՆ Բ· անուն երեմ ե– րեկոյթի բաժնուած եւ միայն երկու երե– կոյթը շարադրուած ազգային Թատերա– խաղ մ'ալ ունիմ (4) Պ· Տիգրանին ճան– կը ընչնպէս անցած, որուն անձինքն ու տեսարաններն կը տեսնուին Պ· Ր· Սե– տեփեանի հեղինակած ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՀԱՅՈՑ ԸՆԴ ՀՌՈՎՄԱՅԵ – ՑԻՍ անուն խաղին մէջ, որուն ներկա– յացմանը (5) ներկայ չեմ կրցած գըտ – նուիլ: Ասկից զատ ուրուագիրը եւ ամ – բողջ արտադրութիւնն իմս ըլլալով ԿՈՐ– ԾԱՆՈՒՄՆ ՀՌՈՎՄԱՑ (6) անուն խաղ մ'ալ ունիմ Պ· Տիգրանի ձով:

×

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1) «Օրագիր» Թերթի խմբագիրն էր՝ Օգոէն Խոճասարեան:

2) Տիգրան Գալեմճեան (մոծ· 1920ին) նաեւ հեղինակած է քանի մը պատմական ողբերգութիւններ:

3) Երկու ողբերգութիւններն ալ բեմա– դրուած են Հ· Վարդովեանի «Օսմանիէ» Թատրոնին մէջ, առաջինը՝ 1871 Մարտ 6ին, երկրորդը՝ Մարտ 13ին: Ի դէպ «Ա– պատակութիւնք Պարսկաց ի Հայս կամ աւերումն Անի մայրաքաղաքին Բագրա – տունեաց» Թատերախաղին ներկայացու – մը կատարուած է «ի նպաստ Տիգրան Գալեմճեանի, յուշարարի Թատրոնին» («Մասիս, 1871, Թիւ 1064):

4) «Տիգրան Բ·»ի բնագիրը կորսուած է: Ժամանակին դրողին եղբայրը՝ Ե· Դուրեան ձեռք ձգած է զործին երկու մասերուն («Փիննա» եւ «Աւուր կամ լեզ– ուահատն») բեմական օրինակները մի – այն, որոնց բովանդակութեան չարադրու– թիւնը յանձնուած է Ա· Զօպանեանի: Շա– բադրութիւնը հրատարակուած է «Բան– բեր Երեւանի համալսարանի» 1968 Թիւ1ին մէջ: Բնագիրը՝ երեք երեկոյթ» չի բաղկանար, սխալ է, իրականութեան մէջ «Տիգրան Բ·»ը բաղկացած էր հինգ մասկամ «երեկոյթէ»:

5) Իսկապէս, ինչպէս կը ծանուցանէ «Մասիս» (1871, Թիւ 1042), «Օսմանիէ» Թատրոնին մէջ 1871 Յուն· 16ին բեմա – դրուած է Ռ· Սեւեֆճեանի «Յիսնամեայ պատերազմ Հայոց ընդ Հռոմայեցիս եւ մեծամեծ յաղթութիւնք Հայկազանց կամ մահ մեծին Միհրդատայ» անունով «եր – դախառն Թատերգութիւնը»: Դատելով ներկայացման բեմական ազդէն, այս ող– բերգութեան նիւթը նոյնպէս քաղուած է հայ – հռոմէական պատերազմներու ժա– մանակէն, որուն կը վերաբերի նաեւ Դուրեանի «Տիգրան Բ·»ն:

6) «Կործանումն Հռոմայ» ողբերգու– թիւնը կը յիշուի նաեւ Պ· Դուրեանի 1872ի հաւաքածոյին յառաջաբանին մէջ: Այս վկայութիւնը ցոյց կուտայ, որ դոր– ծը մնացած է անաւարտ:

7) Ցայսնի չէ, Թէ Դուրեան դիմա՞ծ է դատարան:

«ՈՒՎ Է»

ԿԱՄ «Who's Who» ՄԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հրատարակութեան խնդրանքով, Հա – յկի ազգայիններէն՝ Տոքթ· Ճեսկէճեանի ստորագրութեամբ ստացանք գրութիւն մը, որուն մէջ շահեկան առաջադրանք մը կը կատարուի սփիւռահայ կեանքին մէջ գործող կազմակերպութիւններուն եւ հաստատութիւններուն, ինչպէս նաեւ ա– ռաջնորդող դէմքերու· Ճեռնարկել հրա – տարակութեանը համայն Սփիւռքի յա– տուկ հասցէարանի մը, որուն առաւելու– թիւններն ու օգտակարութիւնը երկարօ – րէն կ'ընդգծուին յարգելի յօդուածագրին կողմէ:

Յօդուածը, որ Մեծ Եղեռնի 55ամեա – կին առիթով ղրկուած է արտասահմանի բոլոր հայ թերթերուն անխտիր, յօդուա– ծագրին փափաքով, պէտք է հրատարա – կութեան տայինք Ապրիլ 19ին:

Դաւնօթագրութեան մէջ, Տոքթ· Ռ· Ճե– պէեան կը յայտնէ, թէ զանազան գա – ղութներէ առաջնորդող դէմքեր իրենց գրաւոր յարումը յայտնած են յօդուածին մէջ առաջադրուած գաղափարին: Վըս – տահ ենք, որ գրութեան հրատարակու – թենէն ետք, ոչ միայն անհատներ, այլ նաեւ կազմակերպութիւններ եւ հաստա – տութիւններ պիտի հետաքրքրուին եւ պիտի մտածեն գործակցիլ՝ նման գնահա– տելի աշխատանքի մը իրագործելու հա – մար:

«ԱԶԴԱԿ»

1915ին յայնորդող մի քանի տասնեակ տարիներուն, Հայութեան հոդմացրիւ հատուածը, ահաւոր հարուածէն չմա– ապատան փնտռեց իր բաղձանքներու եւ բազային աչխարհին մէջ, ապրեցաւ իր ցեղին յատուկ տեսիլքով մը կլանուած, յաւերժ մերժելով զինք շրջապատող ի – րականութիւնը:

Կէս դար երազանք եաք, այսօր, ա՛լ սկսած ենք իրապաչտօրէն դնահատել մեր կացութիւնը ու վերջապէս ընդունիլ զայն — ՍՓԻՒՌՔ ԵՆՔ: Հայրենի հողէն վա– ղուց պոկուած, կ'ապրինք իրրեւ մեծ ու փոքր առանձինն գաղութներ, օտար կր– կինքներու տակ: Պիտի համախմբուինք մի օր մայր հողի վրայ անչուշտ, բայց վերջին քսան տարիներու պատմութիւնը ենթադրել կուտայ, որ մեր այս գոյավի– ճակը տեւելու է տակաւին:

Արդ, ի՞նչ է անհնական այս կացու– թեան իմաստը մեր ժողովուրդի պատ – գային: Կը նչանակէ, որ կարմիր լարդին եաքն ալ տակաւին, նոյնիսկ պարտալ ցեղասպանին Թոյլատրուեցաւ հետապն– դել հայոյինք իր նպատակը, այս ան– գամ, իր պատկենական օճախներէն վերջ– նականօրէն հեռացնելով ու կոտորակե – լով Արեւմտահայութեան այն մասը, զոր չէր կրցած բնաջնջել սուրով ու հուրով, որպէսզի օտար ափերու վրայ ուծանա – լով անհետանայ ան:

Իրադրութիւնը որքան ալ յատակ, մենք երկար տարիներ Թերացանք տեսնելու ա– նոր «յետին միտքը»· սփիւռքացումի մէջ կը նկատէինք դժբախտութիւնը միայն, ոչ Թէ նպատակ, ու կէս դար ամբողջ, Հայութեան տարագիր հատուածը ապրե– ցաւ առանց կարենալ լիովին ըմբռնելու իրեն վիճակուած նոր կացութեան ներ– կայացուած վտանգին տարողութիւնը: Զկինք կարող իսկ հաւատալ, որ հեռա– ցումն ու մեկուսացումը պիտի կարենա – յին ձուլումի յանգիլ· փաստ, որ դեռ մօտիկ անցեալին, «հայապահպանում» տերմինը ւտակաւին մեզմէ չատերուն կը Թուէր ըլլալ անտեղի մտավախութեան մը յղացումը ու Սփիւռքի մեր գաղութնե– րուն մէջ, կը չարունակէինք չնչել ան– ստոյգ ապահովութենէ մը օրօրուած:

Արդ, երկար աւենէ ի վեր իրականու– թենէ մեզ բաժնող «քաղաքական ռոման – տիզմ»ի վարագոյրին վերացումով, յան– կարծ դգացինք եղկութիւնը — ՍՓԻՒՌ– ՔԻ ՈՒԺԱՅՈՒՄԸ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Է ՈՐ, ՈՐՈՇ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ, ԱՆ Կ'ԸՆԹԱ– ՆԱՑ ԱՐԱԳ ՔԱՅԼԵՐՈՎ· ԻՍԿ ԱՅԴ ՎԸ– ՏԱՆԳԸ ԴԻՄԱԳՐԱԻԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԵՐ ՆԱԽՆԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄՆԱՑ ՇԱՏ ԹԵՐԻ ՈՒ ԱՆԿԱՏԱՐ:

Ահա մեր աչքերուն առջեւ պարզուղ իսկական պատկերը այսօր:

Արդ, այս կացութեան իրաղեկ դարձած Սփիւռքահայութեան մօտ ներկայիս ծայր տուած են երկու հակադիր հոսանքներ, առաջինը կը բաղկանայ անոնցմէ, որոնք, իրենց երազային աչխարհին փարատու – մով յանկարծ թեւաթափ եղած, այլեւս «ցնորք» կը նկատեն անցեալ 50 տարինե–

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Կը յիշեմ այդ մարդը քանի մը տա– րի առաջ տեսած եմ, բայց ե՞րբ, ո՞ւր, ի՞նչ առիթով... ասիկա չեմ կրնար ո– րոշել:

— Երկրագի պոմպային տաճն չըլլայ, բսաւ ընկերը:

— Ճշմարիտը չեմ կրնար յիշել, պա – տասխանեց Ալի, բայց վստահ եմ որ այդ մարդը ոստիկանութեան հետ խնդիր ու– նեցած է:

— Արդեօք ճիշդ այս երկար մարդի՞կն են որոնց գալուստը նախապէս լսուց տրուած է ոստիկանութեան:

— Հաւանօրէն տասնք ըլլալու են:

— Եւ մարդիկը կրցան բոլոր այդ ոս– տիկաններուն եւ լրտեսներուն մէջէն ա– զատօրէն անցնիլ երթալ...

— Ի՞նչ ընենք, մէկը ռուսական, միւ– սը աւստրիական անցագիր ունէր, որո՞ւն մաքէն կ'անցնէր որ Հայ կրնր:

— Ամէն պարագայի մէջ մեր պարտա – կանութիւնն է եղելութիւնը իսկոյն իմաց տալ զապթիէին:

— Նախ հետքերնին գտնենք, որոշ տե– ղեկութիւններ առնենք եւ յետոյ, պա – տասխանեց Ալի, հիմա ի՞նչ կրնանք ըսել իրենց... միայն մեր ապուշութիւնը պի– տի պատմենք եւ ասոր համար չարժէր բերան բանալ: Սխալնիս գարմանանենք՝ անկէ ետքը մէջտեղ ելլենք:

— Իրաւունք ունիս, խոստովանեցաւ Ալիի ընկերը:

Երկու լրտեսները այսպէս խորհրդակ– ցելով կը պտըտէին Սիրքեճիի հրապա – րակը, երբ կառապան Ահմէտ Զաւուշ ե– կաւ դիրենք գտաւ եւ բսաւ.

— Օսմանը եկաւ:

— Ո՞ւր է, գոչեց Ալի:

— Ահաւասիկ դէպի մեզ կը քչէ իր կառքը:

Արդարեւ բոպէ մը ետքը Օսման հա– սած էր երկու ընկերներուն քով: Ահմէտ Օսմանին ներկայացուց երկու մարդիկ – ները եւ անոր հասկցուց Թէ ինչ հան – գամանքով կ'ուղէին դինքը հարցուփոր– ձել:

— Ո՞ւր տարիր երկու ճամբորդները, ընդմիջեց Ալի՝ խօսքը նորեկ կառապա – նին ուղղելով:

— Բերա, պատասխանեց այս վերջինը:

— Որո՞ւ տունը կամ օթէլը իջան:

— Իրաւ որ չեմ դիտեր:

— Ի՞նչպէս չես դիտեր, գոչեց Ալի յու– սահար դէմքով մը:

— Տէօրթ Եոլ Աղղրի առջեւ կառքը կեցուցին, չարունակեց Օսման, եւ վար իջան:

— Դէպի ո՞ւր գացին...

— Մէկը Ամալը Մէճիտ փողոցը մը– տաւ, իսկ միւսը դէպի Թիւնէլ ուղղուե – ցաւ:

— Չտեսա՞ր Թէ այդ տեղուանքը, մօ– տերը, ո՞ւր գացին:

— Չէ, պատասխանեց կառապանը, ես դրամս առնելէ ետքը, ձիերը մտրակեցի ու մեկնեցայ, սա չափ կրնամ ըսել որ անոնց որեւէ չէնքի մը մէջ մտնելը չտե– սայ:

— Բայց, դիտել տուաւ Ալի, նախ ըսէ ինծի Թէ ուրկէ՞ անցնելով գացիր Տէօրթ Եոլ Աղղը:

— Թրամվայի դիծին հետեւեցայ բնա– կանաբար, Թեփէ Պաշիէն ու անգլիական դեսպանատունին առջեւէն անցայ, կա – լաթայ Սարայ եկայ ու անկէ դէպի Թիւ– նէլ:

— Բայց եթէ այդ մարդոց մէկը Ա – մալը Մէճիտի երթար եւ միւսը Թիւնէլի կողմը, ի՞նչ հարկ կար այդ երկար պը– տոյտներուն, Ալիընճի Տայիրէին առջե – ւէն պէտք էր որ գառնայիք:

— Ես ալ տիկա մտածեցի, բայց ի՞նչ կրնայի ընել, ինծի ինչ ճամբայ որ ը– սին, անոր հետեւեցայ եւ եաքն ալ դի– տողութիւն չըրի, քանի որ իմ իրաւունքս առատօրէն վճարեցին, առանց սակարկե– լու... իսկ Թէ ամէն օր իրենց պէս յա– ճախորդներ գտնեմ:

Կառապան Օսմանի այս բացատրու – Թիւնները դժբախտաբար բանի մը չէին ծառայեր եւ Ալի պէյ ստիպուեցաւ այլ ժխտական տեղեկութիւններով գոհանալ:

— Երկու ճամբորդներէն մին քիչ մը տարիքոտ էր եւ միւսը երիտասարդ, ը– սաւ, ո՞րն էր Ամալը Մէճիտ գացողը:

— Տարիքաւորը, պատասխանեց Օս –ման:

— Իսկ միւսը դէպի Թիւնէ՞լ ուղղուե– ցաւ:

— Այո:

— Լաւ, հիմա կրնաս գործիդ երթալ: Կառապանը մեկնեցաւ:

— Հիմա ի՞նչ պիտի ընենք, հարցուց միւս լրտեսը Ալի պէյին:

— Բերա պիտի երթանք ու պիտի ջա– նանք այդ մարդիկը գտնել, քանի որ կառապաններէն տեղեկութիւն մը չկըր– ցանք առնել:

— Մե՛ղք որ կառքով մը իրենց չհետ– եւեցանք, հառաչեց Ալիի ընկերը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(107 – Շար·)

րու իրենց փայփայած պայքարը ու ի սպառ հրաժարելով հայապահպանումէն, դիտակցաբար թոյլ կուտան, որ այսու- հետեւ օտար ափերու վրայ ուծանայ ի- րենց յաջորդելիք սերունդը:

Երկրորդ հոսանքը կը բաղկանայ այն Հայերէն, որոնք սառն իրականութեան դէմ յանդիման, կ'որդեգրեն իրապաշտ դիրքաւորում. իմա՛, կացութեան աննա- խապաշար գնահատանք, անոր անպատե- հութիւնները հակակշռող առաւելութիւն- ներու հաշուարկում, ներկայիս գործող ակիւ եւ մանաւանդ պոտանցիալ ու - ժերու կշռադատ դասաւորում. ու այս - պէս, փոխանակ հռետորական անխմատա ու ապարդիւն լողունգներէ տարուելու, Հայութեան աշխարհացրիւ հատուածին հակադրելով հայ պետականութեան պատմական ներկայ պայծառ իրականու- թիւնը, ճամբայ կ'ելլեն հաստատ հի - մունքներու վրայ որոնելու աղղապահ - պանումի նոր ու ազդու ուղիներ:

Արդ, ի՞նչ է դիմագիծը արտասահմա- նի մեր գոյավիճակին, զոր կ'առաջադրէ դիմագրաւել ազգապահպանումի իրա - պաշտ հոսանքին պատկանող հատուածը. ո՞րքան յուսատու է ան: Ահա դլխաւոր հարցը՝ որմէ կախեալ է ամէն ինչ:

Ըսենք անմիջապէս, որ հարցին պա- տասխանը դրական է անտարակոյս:

Մեծ Եղեռնէն աւելի քան կէս դար ետք, հիմնովին փոխուած է Հայ Սփիւռքի դէմքը. անցած են նեղ օրերը ու իւրա - քանչիւր գաղթօճախի մէջ հայ տարագի- րը քիչ թէ շատ յաջողած է բարելաւել իր կեանքին պայմանները: Բայց նիւթա- կանը միայն ներչնչումը եղած չէ պան- դուխտ Հային. իւրաքանչիւր նոր գա- դութի մէջ առաջին օրէն իսկ հիմնելով եկեղեցի, դպրոց, ակումբ, մամուլ եւ մշակոյթի այլ օճախներ, ան ընդհանրա- պէս կրցած է պահել իր դիմագիծը եւ անդեալի հարուստ աւանդն ալ որոշ չա- փով յաջողած է փոխանցել նոր սերուն- դին:

Այսուհանդերձ, իր սեփական մշակոյ- թին վրայ դուրգուրացող Սփիւռքահայը անտարբեր չէ մնացած հոդեկան կեան - քին այն ժողովուրդներուն, որոնց հետ իրեն վիճակուած էր միասեղ ապրիլ: Նոր սերունդը, ի հեճուկս աննպաստ պայմաններուն, առիթը ստեղծած է ու - սում ստանալու եւ, տարբեր գաղութնե- րու մէջ տարբեր լեզուներու տիրապետե- լով, հետեւելու տեղւոյն կրթական բար- ձրադոյն հաստատութիւններուն, Այսպէս ան, արտասահմանի գաղութներուն մէջ այսօր հասակ նետած է բարձր զարդա - յումով ու տեխնիկայի տիրապետած սե- րունդ մը:

Արդ, տարբեր վայրերու մէջ, այս նոր սերունդը սկսած է կարեւոր բաժին բերել հիւրընկալ ժողովուրդներու տնտեսական վերելքին ու մշակութային կեանքին:

Մամուլի միջոցաւ, այսօր, աշխարհի չորս ծագերէն, որքա՜ն հաճելի է տեղեկանալ Հայութեան աչքառու այս յաջողութիւն- ներուն: Միջին արեւելեան երկիրներուն մէջ արդէն ընդունուած իրողութիւն է մեր գաղութներուն բերած սառարը տեխ- նիկ եւ արդիւնաբերական յառաջխաղաց- քին. իսկ աւելի զարգացած արեւմտեան ոստաններէն յարաճուն կ'արձագանգեն Հայուն նորանոր յաջողութիւնները մշա- կոյթի տարբեր բնագաւառներէն ներս. այստեղ երաժիշտ վիրտուոզներ, այն - տեղ՝ օտար լեզուներով արտայայտուող դրողներ, որոնք ընդհանուրի համակրան- քին ու բարձր դնահատանքին արժանա - ցած են. վարպետ նկարիչներ, որոնք խոշոր անուն վաստակած են արուեստի մեծ օրրաններուն մէջ: Ալ չխօսինք դիտու - թեան, տեխնիկայի, ճարտարարուեստի, բազմազան տնտեսութիւններու եւ մար - դասիրական խոշոր հիմնարկներու մա - սին, որոնք յարգանք կը պարտադրեն օ- տարին եւ պատիւ կը բերեն Հայութեան: Երբ նկատի ունենանք, թէ որքա՜ն կարճ ժամանակի մէջ եւ ինչպիսի՛ ողորմելի պայմաններու տակ իրագործուած է ցե- ղասպանութենէ ճողոպրած Արեւմտահա - յութեան այս ափ մը մնացորդացին վե- րականգնումը, անժխտելի կը դառնայ, թէ իւօք բարձր հունճք տուած է Հայ Սփիւռ- քը:

Այս բոլորը կուգան փաստելու, որ Մեծ Եղեռնէն կէս դար ետք, արտասահմանի նոր գաղութները, իրենց ձեռք բերած տնտեսական, մշակութային, դիտատեխ- նիկական ու ընկերային ակնառու յաջո - ղութիւններով, վիթխարի ուժ մը կը ներ- կայացնեն, ուժ մը՝ որ անմատոյթիւն պի- տի ըլլար աննկատ թողուլ: Այսուհան - դերձ, իր ներկայ վիճակին մէջ թոյնուն ուժ մըն է ան, որքանատեն որ տարբեր գաղութներ չարունակեն մնալ իրենց ա- ռանձնութեան մէջ: Սփիւռքի պոտան - ցիալը գործօն դարձնելու համար, ան - հրաժեշտ է իրերահաղորդ դարձնել մեր գաղութները. ստեղծել միջոց մը, որով առանձնութենէ դուրս գալով, իւրաքան- չիւրը կարենայ դիւրութեամբ տեղեկա - նալ միւսներուն իրագործումներուն եւ հնարաւորութիւններուն: Այսպիսի քայլ մը մեծապէս պիտի նպաստէր Սփիւռքի մեր ուժերուն համադրումին եւ մանա - ւանդ աւելի լայն ու աղդու օդտադործ - ման. ինչ որ պիտի խորացնէր միասնու- թեան գիտակցութիւնը մեր մօտ եւ դդալ տալ անջատ գաղութներուն, թէ իւրա - քանչիւրը մաս կը կազմէ ամբողջութեան մը, որ կը կոչուի Սփիւռք, որ իր կար- գին կարեւոր մէկ հատուածը կը գոյացնէ Հայ ժողովուրդին: Իսկ այս մտայնու - թեան արմատացումը, ուղղութիւնու քայի պիտի տար ամէն մէկ գաղութի հաւաք- կան կեանքին: Եթէ գիտնանք Սփիւռքը այս կերպ կազմակերպել, աշխարհի չորս անկիւնները ցրուած անբաղձալի մեր կացութիւնն իսկ կրնայ զգալի առաւելու- թիւններու ծնունդ տալ: Ցարդ ինքնա - գործ ու անհատորդ մեր գաղութներու անսպառ հնարաւորութիւնները կը վե - րածուին գործօն ուժի աղբիւրներու, ո- րոնց շնորհիւ կը տասնապատկուի մեր ներկայութեան կշիռը. ու աշխարհի չորս ծագերուն, շնորհիւ այդ կշիռին, աւելի լայն ատիք կ'ունենանք ճանչցուելու, ազդելու եւ մեր դատը պաշտպանելու: Իսկ այդ բոլորը անտարակոյս կը սատա- րեն բազմապատկելու ազգապահպանումի մեր ջանքերը:

×

Գործնականացնելու համար վերեւ մեր մշակած տեսակէտը, Մեծ Եղեռնի յա - ռաջիկայ 55ամեակի առիթով, կ'առաջա- դրենք ձեռնարկել հասցէարանի մը պատ- րաստութեան, համայն Հայ Սփիւռքի հա- մար «Հուշ-հոս» մը կամ «Ո՞վ Ի՞նչ» Հայ Սփիւռքի մէջ:

Ինչպէս այլ ժողովուրդներ, այս կեր - պով մենք ալ կ'ունենանք տեղեկատու առձեռն աղբիւր մը, որմէ կարելի պիտի ըլլար հեշտօրէն վերցնել աշխարհացրիւ հայ գաղութներէն օգտակար որեւէ հաս- ցէ, հակիրճ տեղեկութիւններով — ըլլայ այդ երեւելի դէմք, մասնագէտ եւ կամ հաստատութիւն, ինչպէս եկեղեցի, մի- բանութիւն, ազդային մարմին, մամուլ, ամպիոն, դրադարան, թանգարան, ա- կումբ, ուսումնարան, միութենական կազմակերպութիւն, առողջապահական կեդրոն, ռատիոհաղորդում, առեւտրա - կան տուն կամ ճարտարարուեստական հիմնարկ, եւայլն:

Աւելորդ է ստորագծել, թէ ի՛նչ մեծ ծառայութիւն պիտի մատուցանէ այդ - պիսի իրագործում մը ոչ միայն Սփիւռ - քին, այլ համայն Հայութեան: Ան առիթ պիտի տար ստեղծելու անհամար նոր կապեր, ըլլայ գաղութներու միջեւ, ըլ - լայ հայրենիք - գաղութներ, բիւր ա - նոնցքներով: Պիտի նպաստէր տեղեկու - թիւններու արագ փոխանցման, գրակա - նութեան աւելի լայն չրջադայութեան, արժէքներու հետազնդումին, հաւաք - կան մեր չահերու պաշտպանութեան, դի- տական եւ մասնագիտական տուեալներու հաւաքումին եւ փոխանակումին, մեղ հետաքրքրող պատմական եւ ազգագրա - կան չատ մը հարցերու հեշտ լուծման, խմբագրուող հայկական Համայնագիտա - րանին նիւթեր ապահովելու, հիւրընկալ ժողովուրդներու մշակոյթներուն մեր մօտ աւելի լայն ճանաչումին, թուրիզմի եւ փոխ-հրաւէրներու բազմապատկումին, առեւտրական կապերու զարգացումին, նիւթական աղբիւրներու յայտնաբերու - մին, տարբեր կարիքներու գոհացումին, նաեւ բաժանեալ հարազատներու վերա - դառնումին: Մէկ խօսքով, նոր ներդրում տակաւ լուծուղ սփիւռքահայ մեր կեան- քի բոլոր մարզերէն ներս. ներդրում՝ որ նոր սերունդի մօտ զարկ պիտի տար ինքնաճանաչման ու հետեւաբար՝ զօրա - ցնէր Հայ մնալու անոր վճռակամութիւ- նը: Թէ նման հասցէարանի մը չգոյու - թեան, որքան տուժած են սփիւռքի մեր հաւաքական կեանքն ու ձեռնարկները ան- ցեալին, ի յայտ պիտի գար անոր իրա - գործումէն եւք միայն:

×

Արդ, որպէս գաղափար, մեր առաջա - դրանքը դուցէ հրապուրիչ թուի չատե- րուն ու արժանանայ ընդհանուր հաւա - նութեան: Ընթերցողը սակայն, ստոյգ, կանդ պիտի առնէ անոր իրագործման դժուարութիւններուն առջեւ ու պիտի մնայ թերահաւատ, դոնէ առաջին հերթին:

Այսուհանդերձ, վայրկեանի դրդումով չէ որ մենք դրի կ'առնենք այս տողերը, ոչ ալ առանձինն պատասխանատուու - թիւններով: Գաղափարը մեր մօտ տակաւ ձեւաւորուած է որպէս արդիւնք երկար խորհրդակցութիւններու եւ կշռադատ նը- կատառութեան: Ցոյժ կենսական այս նպատակին հետապնդումը դոնէ նոյնքան կարեւոր է որքան չատ մը այլ ձեռնարկ- ներ, որոնց համար վարժ ենք արդէն տը- րամադրելու աւելի քան համապատաս - խան նիւթական օժանդակութիւն: Ուստի, քայ դիտնալով հանդերձ իրագործման ճամբուն վրայ յաղթահարելի բազում խոչընդոտները, այն համոզումն ունինք, որ արդիւնքը կ'արդարացնէ պահանջուած աշխատանքն ու զոհողութիւնը:

Թէ ինչպէս սկսիլ, հետապնդել եւ ի կատար ածել գործը՝ այդ թէքնիք հարց է, իւրայատուկ լուծումներ պահանջող: Ունինք անոնց պատասխաններն ալ, ո - րոնք կրնան նիւթ հայթայթել մէկ այլ յօդուածի: Այստեղ կարեւորը հարցին սկզբունքի ճանաչումն է որպէս գոր- ծադրելի հանրօգուտ առաջարկ. ու այդ պէտք է գայ Սփիւռքի մէջ գործող մեր ամենազօրաւոր ու պատասխանատու կազ- մակերպութիւններէն դոնէ մէկուն կող - մէ, եթէ կ'ուզենք յաջողիլ: Իսկ մինչ այդ, հետաքրքրուողներս պարտինք չա - բունակել անհատական մեր ջանքերը այդպիսի ճանաչում ձեռք բերելու հա - մար:

ՏՈՔԹ. ՌՈՊԵՐ ՃԵՊԻՃԵԱՆ

Հասցէ՝

Sébil, Alep, Syrie.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Քարենին զայն մէկէն կեցուց խաու - թեամբ՝ յայտարարելով որ իր կինը վեր էր ամէն կասկածանքէ եւ այդ օրէն ի վեր զուշացաւ կոմսուհի Լիտիի հան - դիպելէ:

Չէր ուզեր տեսնել ու չէր տեսներ բնաւ որ, ընկերութեանց մէջ չատ անձեր ծուռ աչքով կը նայէին Աննայի. չէր ուզեր հասկնալ ու չէր հասկնար բնաւ թէ ին- չու իր կինը այնքան բուռն փափաք ու- նէր Զարեզոյէ Սէլօ երթալու, ուր կը բնակէր Պէցի եւ որ հեռու չէր այնտե- ղէն ուր բանակած էր Վրոնսքիի դունդը:

Ինքզինքին չէր ներեր այդ բանին վրայ մտածելու եւ չէր մտածեր բնաւ, բայց միեւնոյն ատեն, իր հոգւոյն խորը, ա- նանց երբեք ինքզինքին խոստովանելու եւ առանց փաստեր եւ նոյնիսկ կասկած- ներ ունենալու, անխախտ համոզումը ու- նէր թէ խաբուած ամուսին մըն էր եւ ատկէ սոսկալի կերպով կը տառապէր:

Որչա՜փ անդամներ, իր ամուսնական կեանքին ութ երջանիկ տարիներու մէջո- ցին, Քարենին անհատատարիմ կիներ ու խարուած ամուսիններ տեսնելով՝ ինքնի- րեն ըսած էր.

— Ի՞նչպէս կրնան ապրիլ այսպէս, ի՞նչպէս միջոց չեն փնտռեր այդ անկա- նոն կացութենէն դուրս ելլելու համար:

Բայց այդ դժբախտութիւնը իր դլխուն դալէն ի վեր, ոչ միայն չէր հարցներ թէ ի՛նչպէս կրնար ելլել այս կացութենէն, այլեւ չէր ուզեր խորհիլ այդ մասին, ճիշդ անոր համար որ չափազանց տկար ու անկանոն վիճակ մըն էր:

Զիարշաւին օրը, Քարենին չատ դրա- դած էր, բայց առտուընէ իսկ, իր օր- ուան ծրագիրը դծելով, որոշեց նախա - ճաշէն անմիջապէս ետքը դիւղ երթալ կինը տեսնելու եւ անկէ ալ ձիարշաւին, որուն ամբողջ արքունիքը ներկայ պիտի դանուէր:

Աննան տեսնելու պիտի երթար որով - հետեւ պատշաճութիւնը կը պահանջէր որ չարաթը անդամ մը այցելէ. ասկէ զատ, այդ օրը, ամսուն 15ին, ըստ իր հաստա- տած կանոնին, պէտք էր որ կնոջը յանձ- նէր տան ծախքերուն համար սահմանուած դրամը:

Քարենին հապիւ կրցաւ իր գործերը լմնցնել եւ ժամը հինդին նախաճաշել: Իր դիւանապետը հրաւիրեց միասին ճա - շելու եւ յետոյ իրեն ընկերանալու մին - չեւ փեթերհօֆ՝ անկէ ձիարշաւին երթա- լու համար:

Առանց պատճառը ըմբռնելու՝ Քարե - նին կը սիրէր երբորդ անձ մը ունենալ հետը երբոր կինը տեսնելու երթար:

Աննա իր հայելիին առջեւ ոտքի կե- ցած՝ սենեկապանուհիին օդնութեամբ արդուզարդը կ'ընէր, երբ կառքի անիւ - ներու ձայն մը լսեց:

— Պէցիի համար դեռ չատ կանուխ է, մտածեց:

Պատուհանէն նայեցաւ եւ նչմարեց կառքը, ինչպէս նաեւ սեւ դլխարկը եւ ականջները որոնք դուրս կ'ելլէին լան - տոյին դոնակէն:

«Ի՞նչ անյարմար ատեն կուգայ. ար- դեօք դիշերը հո՞ս պիտի մնայ»:

Բոլոր ատոնք իրեն այնքան քաղաքելի կը թուէին, որ առանց վայրկեան մը խորհելու, իր ամուսնին դիմաց վազեց, դէմքը զուարթ եւ սկսաւ խօսիլ, առանց ըսածը դիտնալու:

— Ա՜հ, որքա՜ն ազնիւ ես, ըսաւ ձեռ- քը ամուսնին երկարելով ու ժպիտով մը ընդունելով դիւանապետ Սլիւուարինը... կը յուսամ որ դիշերը հոս պիտի մնաս... Ու այժմ, միասին ձիարշաւին կ'երթանք ... միայն թէ Պէցիի խոստացայ որ ա- նոր հետ երթամ, հիմա պիտի գայ:

Պէցիի անունը լսելով՝ Քարենինի դէմ- քը մռայլեցաւ:

— Ո՛հ, անբաժանելիները իրարմէ պի- տի չբաժնեմ, ըսաւ իր հեզնող չեչտով: Ես Միքայէլ Վասիլիէվիչի հետ պիտի եր- թամ... արդէն բժիշկը պատուիրած է որ պտոյտ ընեմ... ոտքով կ'երթամ ու կ'ե- րեւակայեմ որ ջուրը կը գտնուիմ:

— Ժամանակ ունիք, ըսաւ Աննա... թէյ մը կը խմե՞ք:

Եւ զանգակը հնչեցուց:

— Թէյ բերէք եւ Սերժի ըսէք որ պա- րոնը եկած է... լաւ ուրեմն, ի՞նչ կայ չկայ... Միքայէլ Վասիլիէվիչ, տակաւին հոս չէք եկած, տեսէք որքան դեղեցիկ է պատշդամը:

Մերթ մէկին, մերթ միւսին կ'ուղղէր խօսքը, չատ բնական ու պարզ դէմքով մը կը խօսէր, բայց խիստ արագու - թեամբ. ինքն ալ կը զդար այս բանը, մանաւանդ որ Սլիւուինի ակնարկէն ալ հասկցաւ:

Սլիւուին պատշդամը իջաւ:

Աննա իր ամուսնոյն քով նստաւ:

— Դէմքդ աղէկ չէ, ըսաւ:

— Արդարեւ, ըսաւ Քարենին, այսօր բժիշկը եկաւ եւ դլուխ քննեց: Վատահ եմ որ բարեկամներէս մին դրկած է: Կ'երե- ւայ որ կեանքս իրենց չատ սիրելի է:

— Ի՞նչ ըսաւ բժիշկը:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

Այրի Տիկին Զէօրէքճեան եւ զաւակը՝ Ժիլ Զէօրէքճեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Մարկիզեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Էլիաս Մարկիզեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աչըք եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ աղգականին՝

ԺԱՆ–ԺԱՆ ԶԷՕՐԷՔՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Քրէթէյլ Անրի Մոնտոր հիւանդանոցը Մայիս 2ին, 48 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Մայիս 6) ժամը 11ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել։

Հասցէ՝ 29 Ռիւ տը Նիս, Ալֆորվիլ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Արզումանեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ (7 Ռիւ Աբթիւր Միշօ) այս կիրակի առաւօտ իրենց հօր և եղբօր՝

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Պ. Նշան Քոչեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Ժերար Քոչեան, Տէր եւ Տիկին Ռոպեր Ռոպէն եւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պարսիկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՔՈՉԵԱՆԻ

յիշատակին, այս կիրակի, Մայիս 10, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս տխուր առթիւ, զաւակները 100 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի։

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը կը ծանուցանէ.— Մայիս 9ին, Շաբաթ օր, ժամը 12ին, վարժարանի մատրան մէջ հանդիսաւոր պատարագ եւ հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի, 40 տարուան վաստակաւոր հանդուցեալ՝

ՔՈՑՐ ՄԱՐԹԱ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առիթով։ Պատարագի երգեցողութիւնը պիտի կատարէ վարժարանին աշակերտութիւնը։

Սիրով կը հրաւիրուին վարժարանին նախկին աշակերտները, ծնողքները եւ հանդուցեալին յիշատակը յարգողները։

Սրբազան արարողութենէն ետքը, իբր Հոգեհաց, վարժարանին մէջ ճաշ պիտի տրուի, կազմակերպուած վարժարանին Ծնողաց Միութեան կողմէն։ Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ, բարեհաճին նամակով կամ հեռաձայնով, իմացնել Տեսչութեան մինչեւ Մայիս 6։

×

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մարզական Միութեան, ի յիշատակ ողբացեալ բոլոր անդամներուն հոգիներուն։ Այս Կիրակի առաւօտ տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Այս կիրակի ժամը 10,30ին, հանդիսաւոր պատարագ Քոյր Մարթա Ուլուհոճեանի հոգւոյն համար մահուան քառասունքին առիթով։

Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Գ. Փափազեանէ 20 ֆր. իր հին եւ նոր ննջեցեալներուն յիշատակին։ Տիկ. Սոնա Արիմեանէ 20 ֆր. անոէր հիւանդներու ֆոնտին եւ Տիկ. Մարգարիտ Ինճէճեանէ 10 նոյն նպատակին համար։

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները Շորեքշաբթի, 6 Մայիս երեկոյեան ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՆՈՒԻԷՐ

Տէր եւ Տիկին Եոիզարտաչեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն Մեսրոպ Վրդ. Եոիզարտաչեանի վախճանման առթիւ.— 30ական Ֆր. Կալ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, Մշակոյթի Տան, Դպրոցասէրին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 20 Ֆր. «Յառաջ»ի։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆԴՈՅՔ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ սրահին մէջ (295, Ռիւ Պուալօ)։

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի։

Գեղարուեստական բաժին

Երգ՝ Օր. ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ եւ ուրիշ երգեր, առասանութիւններ եւ հաճելի անակնկալներ։

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՅՑ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Այս Հինգշաբթի Համբարձման տօնն է։ Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին։

Նոյն օրը Հայ մանուկներու հաղորդութեան օրն է։

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներուն աշակերտութիւնը եւ հաղորդութեան համար պատրաստուած մանուկները եւ ծնողքները կը հրաւիրուին մասնակցելու պատարագին եւ Ս. Հաղորդութեան։

× Ալֆորվիլի դպրոցի աշակերտները Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9ին պէտք է դպրոց հաւաքուին ուրկէ կը մեկնին եկեղեցի։

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Սեբաստիոյ նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրացին

Կիրակի, Մայիս 10, կ. ե. ժամը 15ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի

Գ. Մ. Ալէմշահ – Մ. Պէշիկթաշլեան թատերասրահին մէջ

26, RUE TROYON, SEVRES, Métro : PONT DE SEVRES

Նախագահութեամբ Պ. ՉՊՈՒՒՃԵԱՆԻ

Կը խօսի՝ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Միութեան կողմէ խօսք կ'առնէ Յ. ՓՏՓԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Շ. Պէնկեան եւ Պ. Պէտիկեան (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Մեսրոպեան արտասանութեան ե. Սերոբեան, ձեռնադաշնակ՝ Հ. Գէորգեան։ Կը մասնակցի նաեւ «Կով – կաս» պարախումբը։

Խօսնակ՝ Յ. Շիրվանեան

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Մայիս 9, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Salle des Sports du Grand Ensemble Sous la présidence de Mr. FRANCESCHI

Maire d'Alfortville, Conseiller général du Val de Marne

DEUX ORCHESTRES

GERARD MELCONIAN et ses part'ners

GREGORY VAKA et ses Tziganes

ՄՈՒՏՔ 12 ՖՐԱՆՔ ՊԱՏՇԱՃ ԶԳԵՍՏ — ՊԻՖԷ

Շամփուրով խորոված

Օթոպիւս 103, իջնել Փլաս տի Փըրթ–Փոռ

Սեղանները ապահովել՝ 368–61–35

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկերուհի Կիւլեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսիլիոյ մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Պառ տիւ Կլոզ, 7 Պուլվ. տ'Ալթէն։ Կը հրաւիրուին Միութեան անդամակցութիւն փափաքող նահանգին պատկանեալ բոլոր հայրենակիցները անխտիր։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

×

ՎԱԼԱՆՍ Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը 26, ռիւ Պաւֆիէ։ Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կովկաս, Նայիրի եւ Նաւասարդ պարախումբերու բացառիկ կալան կիրակի 14 Փետր. ժամը 21ին Փլեյէլ սրահին մէջ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Ատրինէ Գուլումճեանի մահուան տխուր առիթով Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ եղան հետեւեալ նուիրատուութիւնները՝ փոխան ծաղկեպսակի.—

Պ. Մարսէլ Մաքսուտեան (Վալանս. 200 ֆր., Մաթէոս Մաքսուտեան (Վալանս), Խորէն Մաքսուտեան (Փարիզ) 100ական, Աւետիս Մաքսուտեան (Փարիզ), Գրիգոր Գրիգորեան (Վալանս), Թորոս Յովսէփեան (Մարսէյլ) 50ական ֆրանք։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

կազմակերպուած Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ 8 Մայիս, ժամը 20,30ին

HOTEL LUTETIA, 43, Bld. Raspail, PARIS (6e)

Կը դասախօսէ՝ ՏՈՒԲ. Բ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԵՒԲ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄԸ ՆԵՐԿԱՅԻՍ (հաշուեկշիռ եւ հեռապատկեր)

STUDIO 347
20 bis, Rue Chaptal

L'Ile des Anciens Dieux

(ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ)
de LEON CHANTH
traduite et adaptée par
J. J. VAROUJAN
avec J. J. Aslanian, Julien Bertheau, Nathalie Nerval, Cathérine Hubeau, Jean Collonb, J. M. Lehec, Carmen Debarre

Խիստ սահմանափակ տեղեր
Ապահովել՝
«Յառաջ»ի խմբագրատունէն

« Յառաջ » Մատենաշար

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Աջան Կոմիտաս

Եւ իրր յաւելագիր՝

ՎԱՂԸ

Գրեց՝

Եղէան Եղէնուր

Այս գրքոյկը չի վաճառուիր։ Փափաքողները կրնան դիմել «Յառաջ»ի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել՝ Ծերիկեան գրատունը։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ կողմէ

Կիրակի, 10 Մայիս ժամը 16ին, Լիվրի–Կարկաճի Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ՝ « ՆԱՅԻՐԻ » պարախումբի լրիւ կազմին
եւ ՆՈՒՀ ՃԱՐՊԻԿԵԱՆԻ նուագախումբին։

Կը ներկայացուի «ԳԱԻԱՌ ՄԸ ԹԻՑ» կատակերգութիւնը։

Հայկական ճոխ պիւֆէ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, և զուարթ մթնոլորտ

Սեղանները այժմէն ապահովեցէք հեռաձայնելով 738·49·16, 929·91·94, 929·90·23, 929·92·37

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7
ՄԱՅԻՍ
JEUDI
7 MAI
1970

Le Numéro 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.807 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 46e ANNÉE — N° 11.807

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕԳՏԱԳՈՐԾԵԼ ԱՄԷՆ ԱՌԻԹ ՀԵՏԱՊՆԴԵԼՈՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Թուրքերը չեն կրցած մարսել Պէյրութի համալսարանական հինգ հարիւր հայ ուսանողներու հոյակապ ցոյցն ու փառաւոր յաղթանակը, արդիւնել տալու համար ա-մերիկեան համալսարանի մէջ կազմա-կերպուելիք «Թրքական շաբաթ»ը:

Հիւրիյէր, Միլլիյէր, Ձումհուրիյէր եւ այլ թերթեր թղթակիցներ ղրկեր են Պէյրութ, տեղեկանալու համար թէ Լի-բանանի Հայերը ի՛նչպէս կ'ոգեկոչեն 1915ի Թրքական ջարդերուն 55րդ տարե-դարձը:

Անոնք տեսեր են, որ Պէյրութի փողոց-ներուն պատերուն վրայ փակցուեր են հակաթուրք ծանուցումներ, որոնց վրայ մեծատառ գրուեր է Ապրիլ 24 Թուականը: Լիբանանի մայրաքաղաքին եւ արուար-ձաններու փողոցներուն մէջ բաժնուեր են թռուցիկներ, որոնց մէջ գրուեր է ե-ղեր թէ Թուրքերը 1807էն մինչեւ 1922 հինգ միլիոն հոգի սպաններ են զանազան ազգերէ (Միլլիյէր):

Իսկ ըստ Ձումհուրիյէրի, թռուցիկնե-րուն մէջ գրուեր է, որ Թուրքերը 1867էն ի վեր վեց միլիոն հոգի ջարդեր են, իսկ մինչեւ 1922 երկուքուկէս միլիոն Հայ կո-տորեր են: Լիբանանի Հայերը կ'ուզեն ե-ղեր Թուրքերու արիւնը խմել: «Լիբանա-նի Խորհրդարանին մէջ դաշնակ կուսակ-ցութիւնը երեք երեսփոխան ունի. իր կեդրոնատեղիէն եթէ հրաման տրուի, կրնայ քանի մը ժամուան մէջ 10–15 հա-զար Հայեր հրապարակի մը վրայ հաւա-քել, որպէսզի պոռչտան Թուրքիոյ եւ Թուրքերուն դէմ» (24 Ապրիլ):

Ցեղոյ նաեւ Պէյրութի զանազան փո-ղոցներուն մէջ կախեր են Հայաստանի քարտէսները, ուր կ'երեւին եղեր Թուր-քիոյ կարգ մը նահանգները:

Լիբանանի Թուրք դեսպանը՝ Իսմայիլ Էրէն՝ ի զուր փորձած էր ստիպել ամե-րիկեան Համալսարանի տնօրէնը, որ չար-գելէ «Թրքական շաբաթ»ը:

Այս առաջին ձախողութիւնը դաս մը չէր եղած իրեն: Դեսպանը այս անգամ ծանուցագիր մը ներկայացուցեր է Լի-բանանի Արտաքին Նախարարութեան, նպատակ ունենալով բողոքելու համար Հայ ուսանողնե-րու ցոյցերուն դէմ, յետոյ նաեւ արդի-լել տալու Ապրիլ 24ի տարեդարձին առ-թիւ Լիբանանի Հայոց կատարելիք հա-կաթուրք քարոզչութիւնները:

Դեսպանը նոյնպէս տեսնուեր է Թուրք ուսանողներուն հետ, պատուիրելով ա-նոնց, որ պահեն իրենց պաղարիւնը եւ զգուշութիւններէ չտարուին:

Թէթա՛խ դեսպան: Իր ծանուցագիրն ալ օգուտ չէ տուեր: Լիբանան անկախ եւ ժողովրդավար երկիր մըն է: Մարդիկ ազատ են այնտեղ քարոզչութիւն եւ ցոյց կատարելու, պայմանաւ որ չխանգարեն հանրային անդորրութիւնը:

Ցեա՛նք որ Փարիզի մէջ ալ հայ երի-տասարդներ Ապրիլ 24ին ցոյցեր կատա-րեցին Թրքական դեսպանատան առջեւ եւ Ֆրանսական ոստիկանութիւնը արգելք չհանդիսացաւ, քանի որ ցուցարարները չէին վրդովեր խաղաղութիւնը: Նոյնը կատարեր էին անցեալ տարի Լոնտոնի մեր հայրենակիցները:

Թուրքերու կատաղութիւնը իր ծայրա-դոյն աստիճանին հասեր է, երբ տեղեկա-ցեր են, որ ո՛չ միայն Թուրք դեսպանին դիմումը արդիւնք մը չէ տուեր, այլ եւ «Ապրիլ 24ի հանդիսութեան հրաւիրուեր են Լիբանանի Հանրապետութեան Նախա-գահը, Վարչապետը, նախարարները եւ դիւանագիտական մարմինը:

«Ամէն տարի Ապրիլ 24ին հայ ազգայ-նամոլները Թրքութեան դէմ ցոյցեր կը կատարեն, իրենց ազգակիցները տարբեր ազգի մը դէմ կը զրդռեն, որպէսզի աչ-խարհի վրայ ցրուած Հայերը կապեն ի-րարու եւ անոնք խորհին թէ միացեալ հայրենիք մը եւ պետութիւն մը ունին», կը զրէ Ձումհուրիէթ, որ կ'աւելցնէ.

«Թուրքիա բարւոք յարաբերութիւնները կը մշակէ Լիբանանի հետ, բայց ամէն տարի Հայերը կը պղտորեն այս բարե-կամութիւնը ըսելով.— Թուրքերը մեր դարուն մեծագոյն եւ առաջին ջարդարար-ներն են: Հայերը, որ ա՛յսքան վայրագ արարքի մը առարկայ եղան, դեռ պիտի չսպանա՞ն իրենց իրաւունքները: Հայերը իրենց հատուցում չիսուն միլիառ կը պահանջեն Թուրքիայէն» (24 Ապրիլ):

Ձումհուրիէթի Պէյրութի թղթակիցը Թուրքերու մեծագոյն թշնամին կը նկա-տէ Մորէն Կաթողիկոսը: Հայաջնջում (Արմենոսիտ) գրքոյկին հեղինակ լիբա-նանցի փաստաբան Մուսա Փրէնոը «Հայ գրող մը» կը կարծէ, կը յիշէ «Մուսա Տաղի 40 օրերը» եւ «Զօրաշար» անուն ա-մերիկեան հակաթուրք ֆիլմերը եւ կ'եզ-րակացնէ.

«Այս բոլորին նպատակը բացորոշ է. Թուրքիան եւ Թուրքերը աչխարհի դա-տաստանին առջեւ խարանել, իբր հեղի-նակ 55 տարի առաջուան ջարդերուն»:

Պոլսոյ Թուրք Ազդ. Ուսանողական Մի-ութիւնը զեկոյց մը հրատարակած է բո-ղոքելու համար այն իրողութեան դէմ թէ հայ ուսանողներ արդելք հանդիսա-ցած են Պէյրութի ամերիկեան համալսա-րանին մէջ Թուրք ուսանողներու սարքել ուղած «Թրքական Շաբաթ»ին:

Միութիւնը միաժամանակ մեծապէս կը ցաւի, որ Թուրքիոյ Հայերը ո՛չ մէկ հա-կազդեցութիւն ցոյց տուեր են Պէյրութի մէջ կատարուածներուն համար: Ու կ'ա-ւելցնէ.

«Հայոց հոգեւոր պետը, որ քանի մը ամիս առաջ անհրաժեշտ պատասխանը տուած էր Երեւանի ձայնասփիւռէն հա-մայնավարութեան դովքը հիւսող հայ ուսուցչի մը, արդեօ՞ք հիմա ինչ կը խոր-հի: Այսպիսի հասարակ եւ յոյժ խայտա-ռակ արարք մը կը բաժնէ՞ մինչ, հաս-կընալ կ'ուզենք»:

Լիբանանի Հայերը «Ապրիլ 24էն զատ նաեւ ցոյցեր կատարեր են Սեւրի դաշ-նագրի չհնամեակին առթիւ: Այս պա-րագան ալ կատղեցուցեր է Թուրքերը, ո-րոնք անզօր արդիլելու արտասահմանի Հայերուն ձեռնարկները, սկսեր են յար-ձակիլ Թուրքիոյ Հայերուն վրայ:

Այսպէս, ենի Կազէթէ կը մեղադրէ հայ համայնքին ղեկավարներն ու պատրիար-քը, որոնք լռութիւն կը պահեն: Ու հա-տատմութեան վկայութիւններ կը մու-բայ քանի մը պատահական հայ առեւ-տրականներէ, անոնց ըսել տալու հա-մար, որ «այս արարքներուն հեղինակնե-րը Դաշնակներն են եւ բան չեն դտներ իրենց ցաւը յայտնելու համար»:

Պոլսահայ թերթերը արձագանգ կ'ըլ-լան Թուրք ազգայնամոլ թերթերու ժա-ռոտ գրութեանց, մեծատառ վերնագիր-ներով.— «Իսթանպուլի Հայերը կրակ կը ժայթքեն Պէյրութի Հայերուն դէմ» (Մարմարա): «Իսթանպուլի Հայերը կը պախարակեն Պէյրութի իրենց ցեղակից-ները» (Ժամանակ), եւայլն:

Ահաւոր ոճիրէն 55 տարի տարի ետք ալ տակաւին Թուրքերը ո՛չ միայն զղջ-ջում չեն յայտներ, այլ եւ անպատկառօ-րէն կ'ուրանան կատարուած ցեղասպա-նութիւնը: Չեն ամչնար զրելու թէ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄԵԾՆԱՅ ՆԻՔՍԸՆԻ ԴԷՄ

Քամպոճի մէջ, Ամերիկացիք աւելի եւս ընդլայնեցին կռուի ռազմաբեմը՝ նոր, երրորդ ճակատ մըն ալ բանալով: Ամե-րիկեան եւ Հար. Վիէթնամեան կարեւոր ուժեր այս անգամ յարձակեցան երկրին հիւսիս-արեւելեան չրջագիծին մէջ, այս-պէս կոչուած բարձր սարահարթերուն մէջ: Վեց հազար զինուոր մասնակցեցաւ նոր ճակատի գործողութեան, ուր, առա-ջին անգամ ըլլալով չարաթէ մը ի վեր, Հիւս. Վիէթնամեան արձակազէնները բա-ւական բուռն դիմադրութիւն մը ցոյց տուին:

Միւս ճակատներուն վրայ եւս կռիւնե-րը կը չարունակուին: Սպիտակ Տան բան-բերը խօսելով Քամպոճի գործողութիւն-ներուն մասին, դիտել տուաւ, թէ ձեռք ձգուած արդիւնքը «նախատեսուածէն չատ աւելի մեծ է»: Բանբերը ներկայա-ցուց նաեւ թիւեր. այսպէս, ձեռք ան-ցուած են 12 թոն ռազմամթերք, 12·000 հրացան, 100 թնդանօթ եւ 250 թոն բը-րինձ: Գործողութեանց հիմնական նպա-տակն է, յիշեցուց բանբերը, քանդել եւ կազմալուծել Հիւս. Վիէթնամցիներուն կայաններն ու պահեստանոցները:

Մինչ ամերիկեան եւ Հար. Վիէթնամ-եան ուժերը կը չարունակեն իրենց յա-ռաջխաղացումը՝ զրաւելով նոյնիսկ եր-կու քաղաքներ բուռն կռիւներէ ետք, անդին զրեթէ քիչ մը ամէն տեղ, եւ յատկապէս Մ. Նահանգներու մէջ, Նիք-սընի ծանօթ որոշումին դէմ բուռն ար-

---

«պատմական ճշմարտութիւնները կը ժխ-տեն Հայոց պայքարը: Ո՛չ գրութիւննե-րը, ոչ ալ ցոյցերը կը համապատասխա-նեն իրականութեան»: (Ձումհուրիէթ, 24 Ապրիլ):

Թուրք մամուլը իրար անցած է տես-նելով թէ հայ նահատակներու սերունդը չէ մոռցած Մեծ Եղեռնը, որ իրրեւ յա-ւիտենական նախատինք դրոշմուած պի-տի մնայ Թուրքերու ճակտին: Հայ ազ-դայնական ոգիին զարթօնքը զարմանք կը պատճառէ Քարքարարներու ժառանգորդ-ներուն, որոնք կը կարծէին թէ մոռացու-թեան դուրն են նետուած Պոլսոյ բռնա-պետական թէ սահմանադրական Թուրք կառավարութեանց հայաջինջ համատա-րած կոտորածները:

Շուտով յիսնամեակն է Սեւրի դաշնա-դրին, որով յաղթական դաշնակիցներն ու պարտուած օսմանեան կայսրութիւնը հանդիսաւորապէս կը նուիրագործէին բազմաչարչար հայ ազգի արդար իրա-ւունքը՝ ունենալու Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան:

Բարեկամ թէ թշնամի՝ ձեռք ձեռքի տուած՝ մոռցան մեզ եւ ուրացան մեր արդար Դատը:

Եւ սակայն միջազգային այդ պարտա-մուրհակը ենթակայ չէ ժամանցումի: Կէս դար ետք, անիրաւուած Հայութիւնը աղ-դովին արդարութիւն կը պահանջէ աչ-խարհի մեծերէն:

Ու պիտի չարունակէ պահանջել՝ ան-ընկճելի կամքով եւ անսասան հաւատ-քով:

Պիտի հետապնդէ իր Ազգային Դատը, կարելի բոլոր միջոցներով, օգտագործե-լով ամէն առիթ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

տասչատնեակ տարիներ առաջ Ամերիկա-յի մէջ հաստատուած Հայ գաղթականու-թեան ներկայացուցիչներ, որոնք ներկա-յացան նախագահին՝ յայտնելու համար իրենց մտահոգութիւնն ու դժգո-հութիւնը տրուած որոշումին եւ ստեղ-ծուած բարդ կացութեան մասին: Նիք-սընն վստահեցուց այս վերջիններս, թէ ամերիկեան ուժերը պիտի հեռանան Քամպոճէն «հինգ, վեց, առաւելագոյնը եօթը չաբաթէն»:

Մնակ ընդհ. քարտուղարը առաջին ան-գամ ըլլալով հրապարակով արտայայտ-ուեցաւ Քամպոճի մասին: Այս առթիւ անհրաժեշտ դտաւ, որ ընթացք տրուի Ֆրանսական կառավարութեան Ապրիլ 1ի առաջարկին՝ «բանակցութիւնները կատա-րել չահակից բոլոր կողմերու միջեւ»:

Փեքինի մէջ Սիհանուք, ծանուցանեց «Ազգային միութեան» միապետական կա-ռավարութեան մը կազմութիւնը: Չինաս-տան անմիջապէս ճանչցաւ նոր կառա-վարութիւնը եւ, միւս կողմէ, խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Փնոմ Փենի հետ:

× Մօրիս Շուման անգամ մը եւս յի-շեցուց Ֆրանսայի դիրքը՝ դինուորական լուծում չկայ հարաւ–արեւելեան Ասիոյ համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈԺԷ ԿԱՐՕՏԻ, Ֆրանսայի Համայնա-վար կուսակցութեան «անառակ որդին» արտաքսուեցաւ Շընըվրէրի իր բջիջէն: Հաւանական է, որ վերին մարմինը վա-ւերացնելով այս որոշումը՝ կուսակցու-թենէն վերջնապէս արտաքսէ Կարօտին: Կեդր. Կոմիտէն կը նախընտրէր, որ այս ձեւով կատարուի արտաքսումը, որպէս-զի ինք չտեսնուի նախաձեռնութիւնը ըս-տանձնել:

ՖՐԱՆՍԱԶԻ լրագրողը՝ Ժան Սթարա – քիս, ներում ստացաւ յունական իշխա-նութիւններէն եւ Փարիզ ժամանեց:

ՓԱՐԱԿՈՒԻի իսրայէլեան դեսպանա-տան մէջ պաղեստինցի երկու ահաբեկիչ-ներ սպաննած են դիւանագէտի մը կինը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մեռած է Զօր. Նի-կիտա Էկորով, որ պետն էր ռազմադի-տական հրթիռներու քաղաքական տնօ-րէնութեան: 62 տարեկան էր: Քանէրի հետեւանքով իր մահկանացուն կնքած է նաեւ Տիկին Մոլոթով:

ՊԱՊԸ անգամ եւս չեչտեց քահանանե-րու ամուրիութեան անհրաժեշտութիւնը եւ քրիստոնեայ ամուսնութեան անլուծե-լի բնոյթը:

ԺԱՔ ՎԷԿԱՆ, զաւակը Զօր. Վէկանի յանկարծամահ եղած է առջի օր, 65 տա-րեկանին:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Փարիզի նոր դեսպանը՝ Ուաթըն Փարիզ ժամանեց իր ընտանի-քով:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ դուծադուլները կը ծա-ւալին, հանրային սպասարկութեանց պաչտօնեաները միացան աղբահաւաքնե-րուն:

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ տօնին առթիւ «Յառաջ» վաղը լոյս չի տեսներ: Մեր յաջորդ թի-ւը՝ Շաբաթ Մայիս 9:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Հայագիտութեան անյետաձգելի հարցերէն է մատենալիտական եւ ուղղակի ուսումնասիրութիւններուն լոյս ընծայումը, առանց որուն անհնարին է այժմի պահանջը բանասիրութեան զարգացումը:

Հայագիտութիւնը կը զարգանայ այլ եւ այլ երկիրներու մէջ եւ անոր քար-ոչխը անընդհատ կը փոխուի: Եթէ դասական դարերուն մեծ կեդրոններ էին Վենետիկն ու Վիեննան, Վաղարշապատն ու Պետերբուրգը, Փարիզն ու եւրոպական ուրիշ քաղաքները, ապա այսօր կան՝ Երեւանն ու Վենետիկը, Վիեննան, Փարիզն ու ամերիկեան քանի մը կեդրոններ: Սակայն ասելի ընդարձակ է հայագիտութեան ուսումնասիրութիւններու չառափը: Աշխարհի դանագան քաղաքներու մէջ լոյս կը տեսնեն ոչ միայն հայագիտական, այլեւ անոր հետ կապուած բազմաթիւ հանդէսներ, որոնց էջերուն մէջ կը տպագրուին այնպիսի հետազօտութիւններ, որոնք աղերս ունին հայագիտութեան հետ: Ներկայիս որեւէ հարց ուսումնասիրելու ժամանակ անհրաժեշտ է լիակատար տեղեկութիւններ ունենալ տասնեակ նիւթին չուրջ զոյութիւն ունեցող աղբիւրներուն եւ ուսումնասիրութիւններուն մասին:

Ահա այսպիսի նպատակներ հետապնդող աշխատութիւն մըն է Ա. Սալմասեանի «Հայկական մատենագիտութիւնը», որ կ'ընդգրկէ եւրոպական լեզուներով գոյութիւն ունեցող հայագիտական գրականութիւնը:

Ասկէ առաջ եւս փորձեր կատարուած են այս ուղղութեամբ: Դարասկիզբին Կ. Կոստանեանց (1) եւ Հայր Պ. Ֆերհաթեան (2) ցուցակներ կազմեցին զուտ այբենական կարգով: Ի հարկէ իրրեւ առաջին փորձ ասոնք արժէք մը կը ներկայացնէին, մանաւանդ Ֆերհաթեանի աշխատութիւնը, որ բաւական մանրամասն էր եւ հարուստ: Հայագիտութեան զարգացման առընթեր, բնականաբար, պահանջ զգացուեցաւ նիւթը բաժնել ըստ բնագաւառներու: Այս տեսակէտէն ուշադրաւ է Իտա Պրատի կազմած «Հայաստանն ու Հայերը» ցուցակը, 1919ին, Նիւ Եորք:

Այս ուղիով կ'ընթանայ նաեւ Ա. Սալմասեան, որուն համառօտակի աշխատութիւնը առաջին անգամ լոյս տեսած է 1946ին, իսկ այժմ ձեռքի տակ ունինք նոր, համալրուած հրատարակութիւնը:

Հեղինակը մատենագրական նիւթերը բաժնած է 22 գլուխներու, որոնցմէ իւրաքանչիւրը առանձին բնագաւառ մը կ'ընդգրկէ: Նախ ներկայացուած են աշխարհագրութիւնը, երկրաբանութիւնը, բուսականութիւնը: Մարդաբանութեան ու ազգագրութեան բաժիններէն ետք կուգայ պատմագրութեան հարուստ բաժինը, որ կը գրաւէ 90 էջ: Հեղինակը ընդգրկած է ոչ միայն նոր ուսումնասիրութիւններ, այլեւ միջնադարեան քանի մը օտար (յոյն, ասորի, արաբ) պատմագիրներու երկերը, որոնք թարգմանուած են եւրոպական լեզուներով: Վերջին 25 տարիներուն բազմաթիւ գործեր լոյս ընծայած են Ռընէ Կրուսէ, Վ. Մինորսկի, Մ. Քանար, Զ. Տաուսէթ եւ ուրիշներ:

Հետաքրքրական է դաւանաբանական գրականութեան բաժինը, մանաւանդ որ այս կարեւոր բնագաւառին մէջ եւրոպական հայագիտութիւնը անցեալին միշտ ալ արժէքաւոր գործ կատարած է եւ մինչեւ այսօր ալ կը կատարէ: Ցիշատակութեան արժանի են պատմութեան սերտօրէն կապուած իրաւունքի եւ տնտեսական առեւտրական նիւթերը եւ, յատկապէս, ճանապարհորդութիւններու հարուստ բաժինը: Հայկական Սփիւռքը ներկայացուած է առանձին բաժինով, որ թէեւ հակիրճ, բայց շատ այժմէական է, քանի որ այս հարցը յատուկ ուսումնասիրութեան առարկայ է Հայաստանի կարգ մը հիմնարկութիւններուն մէջ, որով, ան-կասկած, օտար լեզուներով գրուած նիւթերը մեծ նշանակութիւն ունին այս գործին մէջ:

Գրականութեան, բանահիւսութեան եւ դիցաբանութեան բաժինին մէջ, ինչպէս նաեւ այլ մասերու մէջ կ'երեւի Ժ. Քարբիէի անունը, որ միաժամանակ շատ լաւ ծանօթ է քրիստոնեայ Արեւելքի պատմութեան (Ասորիներ, Ղպտիներ, Հայեր, Վրացիներ եւ Հապէշներ): Հայերէնը իրրեւ հնդեւրոպական լեզու միշտ ալ գրաւած է եւրոպացի լեզուաբաններուն ուշադրութիւնը եւ պատահական չէ, որ լեզուաբանութեան-բանասիրութեան գրականութեան մէջ հին անուններուն (Հիւպշման, Ա. Մեյէ) առընթեր կան նոր անուններ (Ֆէյտի), Պենվենիստ, Տիմեզիլ):

Ճարտարապետութեան – հնագիտութեան բաժինը մեծ մասամբ հին նիւթեր ունի, իսկ նոր ուսումնասիրութիւնները մասամբ դուրս են մնացած: Արդարեւ վերջերս իտալերէն եւ ֆրանսերէն ուսումնասիրութիւններ լոյս տեսան: Հայկական ճարտարապետութեան մասին եւրոպական լեզուներով գրուած աշխատութիւններուն վրայ անհրաժեշտ է մեծ ուշադրութիւն դարձնել մանաւանդ այս օրերուն, երբ բազմաթիւ խնդիրներ սկսալ կը մեկնաբանուին եւ ապագայ թիւրիմացութիւններ կը ստեղծեն:

Մեծ ընելիքներ ունին եւրոպացի ուսումնասիրողները հայկական դրամագիտութեան ասպարէզին մէջ, քանի որ հայկական դրամներու երկու փայլուն ժամանակաշրջաններու (Արտաշէսեան եւ Կիլիկեան) դրամները մեծ քանակութեամբ կը գտնուին արդի Հայաստանէն դուրս՝ Թուրքիա, Սուրիա եւ այլուր: Այս բնագաւառին մէջ դնահատելի աշխատանք կը կատարէ Պ. Պտուկեան, որուն աշխատութիւնները յիշատակուած են այս մասնագիտութեան մէջ: Հայ արուեստի պատմութեան մէջ յատուկ ուշադրութեան առարկայ դարձած է մանրանկարչութիւնը, որուն մասին արժէքաւոր գործ ունի Օր. Սիրարփի Տէր-Ներսէսեան:

Ա. Սալմասեան յատուկ գլուխ մը յատկացուցած է հայագիտական պարբերականներուն: Այդ շարքին մէջ այսօր յատուկ տեղ կը գրաւէ Փարիզ լոյս տեսնող Հայկական ուսմանց հանդէսը, որուն նոյ Հայկական ուսմանց հանդէսը, որուն նոյ հատորներուն վրայ աւելցած է նաեւ չորս հատորներուն վրայ աւելցած է նաեւ հինգերորդը՝ ընորհիւ անոր խմբագրին՝ Հ. Պէրպէրեանի անխոնջ ջանքերուն:

Ա. Սալմասեանի աշխատութիւնը արժէքաւոր ուղեցոյց մըն է, որուն այն-քան կարիք ունէր հայագիտութիւնը վերջին տարիներուն: Մէյն այս ձեւի աշխատութիւններով է, որ հայագիտութիւնը կրնայ զարգանալ Հայաստանի եւ եւրոպայի մէջ: Բազմատեսակ և բազմալեզու աղբիւրներու համախմբումն ու դասակարգումը մէկ ընդհանուր համակարգի մէջ դժուար գործ է անտարակոյս, որ, սակայն, ձեռնհաս կերպով կատարած է ան երկար տարիներու քրտնաջան աշխատանքին պտուղը մատուցանելով հայագէտներուն:

Ա. Սալմասեանի գործին հրատարակութիւնը Երեւանի մէջ ուշադրաւ երեւոյթ է առհասարակ հայ իրականութեան համար: Ասիկա ոչ միայն օգտակար գործի մը լոյս ընծայումն է, այլեւ վարակիչ օրինակ մը ի սփիւռս ցրուած հայ պատմաբաններուն եւ բանասէրներուն համար, որոնց կարեւոր աշխատութիւնները կրնան հրատարակուիլ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի կողմէ: Այս ձեւով կորուստէ կը փրկուին հեռաւոր երկիրներու մէջ կատարուած բազմաթիւ աշխատութիւններ, որոնց հրատարակութիւնը անկասկած, կը սատարէ Հայոց պատմութեան եւ բանասիրութեան զարգացումին:

Ա. ՏԷՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

(1) Կ. Կոստանեանց, Հայագիտութիւնն արեւմտեան Եւրոպայում, Թիֆլիս, 1910:
(2) Հ. Պ. Ֆերհաթեան, Ցուցակ Հայագիտական հրատարակութեանց Յերոպա (1896–1910), Վիէննա, 1919:

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Լաւ գիրք մը, մեր ամէնէն լաւ բարեկամն է: Այսօր եւ ընդմիշտ:

ԹԱՓՓԻՐ

Անմատչելի պատիւներ չկան անոր համար որ կը գինուի համբերութեամբ:

ԼԱ. ՊՐԻՒՃԻՐ

ԷՎԻՒՐ ԺԱՆ

Հանրութեան համար ստուերի մէջ մնացած եւ չատերուն անծանօթ հայ նկարչուհի՝ Էլվիր Ժան, բուն անունով Էլվիր Գուլումճեանի ցուցահանդէսին այցելելու առիթն ունեցայ:

Այս առիթիս կ'ուզեմ թէ՛ անձը եւ թէ՛ իր գործերը ներկայացնել «Ցառագ»ի ընթերցողներուն:

1955ին էր որ ծանօթացայ այս համեստ Հայուհիին, Վենետիկի մէջ, ուսուցչանոցութեան մը առթիւ: Իր հեզ ու չափազանց պարզ բնաւորութեամբ խոր տպաւորութիւն թողած էր վրաս: Խորասուզուած իր արուեստին մէջ կարծես միայն գոյներու հետ կ'ապրէր:

Էլվիր ծնած է Ռուսճուք (Պուլկարիա): Եօթը տարեկան հասակին ծնողքին կողմէ կը ղրկուի Զուիցերիա, անուանի քոլէճի մը մէջ ուսանելու համար: Փոքր քոյրն ալ նոյն տարիքին հասնելուն կը միանայ իրեն:

Ուսման վերջաւորութեան, Էլվիր կը ղրկուի Անգլիա, իր ուսումը կատարելագործելու համար: Կ'այցելէ նաեւ Ամերիկա:

1926ին վերջնապէս կը հաստատուի Փարիզ ու կը նուիրուի նկարչութեան:

Գոյներու բանաստեղծուհի մըն է Էլվիր Ժան: Իր գոյները հարուստ են եւ կարծես կը թռչին թիթեռնիկներու երանգներով:

Իւրաքանչիւր պաստառի առջեւ երազներու մէջ կը թաղուի իր նկարները դիտողը, ուր գոյները իրենց ներդաշնակութեամբ զիրար կ'ամբողջացնեն:

Ոչ մէկ նկար միւսին երանգները ղողցած է. այնքա՜ն այլազան են անոնք:

Յատկանշական իր այս ոճին պատճառը Փրանսայի զանազան քաղաքներու, տասը մատուռ եւ եկեղեցիներու ապակիներու նկարներու հեղինակն է ան: Այդ ճիւղին մէջ Էլվիր Ժան փնտռուած նկարչուհի մըն է իր ինքնայատուկ ոճով: Ան կրցած է նոր ոճ մը, գոյներու նոր երանգաւորում մը դնել իր գործերուն մէջ:

Փարիզի մէջ իր նկարացուցահանդէսը բացուեցաւ Ապրիլ 11ին եւ տեւեց մինչեւ Մայիս 2:

Իր արուեստին հիացող օտարականներու հոծ բազմութիւն մը ներկայ էր բացման օրը:

Բառին բուն առումով բանաստեղծ-նկարչուհի մըն է Էլվիր Ժան: Կ'ապրի միայն իր նկարներով քաշուած իր աշխատանոցի անկիւնը:

Պարտականութիւն սեպեցի դուրս քաշել գինքը, իր տան անկիւնէն եւ ներկայացնել հանրութեան այս հայազգի արուեստագիտուհին:

Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք իրեն:

Կ. ՉՈՒԽՃԵԱՆ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Թողունք որ երկու լրտեսները իրենց հետապնդումը կատարեն եւ մենք անոնցմէ աւելի ճարպիկ, երթանք իսկոյն զբաղնել երկու խորհրդաւոր ճամբորդները:

Ինչպէս իմացանք Օսմանի խօսքերէն, անոնցմէ տարեցը կարգէն իջնելէ ետքը Ամալը Մէճիտ փողոցը մտած էր:

Ճամբորդը արագ քայլերով փողոցէն անցնելէ ետքը, դարձաւ դէպի ալ եւ կանգ առաւ ճիշդ Թոմայի կաթնավաճառի խանութին դէմը զոնուող քարաշէն տան մը դրան առջեւ եւ դուռը զարկաւ:

Զոր ու նիհար մարդ մը եկաւ դուռը բանալու:

— Բարեւ, Լազարօ, ըսաւ ճամբորդը, ինչպէ՞ս ես...

Եւ խօսելով հանդերձ՝ տունէն ներս մտաւ:

Այն որուն բարեւ տուած էր՝ զարմանքով անոր երեսը նայեցաւ:

— Ձճանչցա՞ր զիս, հարցուց միւսը ժպտելով:

— Իրաւ որ չէրցայ յիշել, պատասխանեց դուռը բացողը:

— Օտարական չեմ եւ քեզի ալ լաւ ծանօթ, ըսաւ ճամբորդը, մի վախնար, հիմա իրար կը ճանչնանք, միայն թէ նախ սենեակ մը տուր ինծի. կը յուսամ որ վարձու սենեակ ունիք:

— Նոյնիսկ երկու հատ:

— Արդեօք հին սենեակս պարա՞պ է:

— Ո՞րն էր, հարցուց Լազարօ, որ ինքզինքը կ'ուսէր ճամբորդին ինքնութիւնը դուշակելու համար:

— Երրորդ յարկի եռեւի կողմի սենեակը:

— Հիմա հասկցայ, դոչեց Լազարօ, միտքս եկաւ, միւսիւ Աշոտն էք:

Ճամբորդը խնդաց:

— Վերջապէս կրցար դանել, ըսաւ:

— Այդ սենեակը պարապ է, եթէ կ'ուզէք դարձեալ ձեզի կուտանք, չարունակեց Լազարօ եւ փութաց ճամբորդին ձեռքէն առնելու երկու պայուսակները եւ մութ սանդուխէն վեր ելլելու:

— Ահա ձեր սենեակը, ըսաւ Լազարօ վայրկեան մը ետքը սենեակին դուռը բանալով ու ներս մտնելով, անկողին, սաւան, վերմակ ամէն բան մաքուր է, դեռ առջի օր լուացք ունէինք ու փոխեցինք:

— Լաւ, լաւ, ըսաւ ճամբորդը, արդէն դիտեմ որ ձեր սենեակները միշտ մաքուր կ'ըլլան: Հիմա ըսէ ինծի թէ Աբգար անունով երիտասարդ մը ունի՞ք այստեղ:

— Այո, պատասխանեց Լազարօ, առաջին յարկը, փողոցի վրայի սենեակը կը բնակի:

— Այս միջոցին իր սենեա՞կն է:

— Անշուշտ, առտուն կանուխ այս ժամուն ո՞ւր կ'ուզես որ ըլլայ, դեռ քունի մէջ ըլլալու է:

— Ուրեմն դնա գինքը արթնցուր եւ լսէ որ անմիջապէս հոս գայ:

— Ձեր անունը տա՞մ իրեն:

— Ըսէ որ սպասած ճամբորդը եկաւ, այլաչափը բաւական է...:

Լազարօ կը պատրաստուէր սենեակէն դուրս ելլելու, երբ միւսը կեցուց գինքը:

— Այս տանը մէջ ինծմէ ու Աբգարէն զատ՝ ուրիշ ո՞վ կը բնակի:

— Դեռ ուրիշ երեք հոգի ունինք:

— Ո՞վ են այդ մարդիկը:

— Մէկը իտալացի երաժիշտ մըն է, բացատրեց Լազարօ, միւսը Յոյն մըն է, մատամին աղգականներէն եւ մէկն ալ դեռ նոր եկաւ դուրսէն: Եւրոպացի է, բայց ինչ ազգ ըլլալը չեմ դիտեր, Ֆրանսերէն կը խօսի, բայց Ֆրանսացի չի նմանիր:

— Ուրեմն ուրիշ Հայ չկա՞յ այստեղ:

— Ձեր երկուքէն զատ, ոչ:

— Լաւ, հիմա գնա եւ Աբգարը հոս ղրկէ:

Հաղիւ տասը վայրկեան անցեր էր, երբ յանկարծ սենեակին դուռը բացուեցաւ եւ երիտասարդ մը դեռ կիսովին հագուած, ներս խուժեց եկաւ ճամբորդին հետ համբարեւելու:

— Առանձի՞ն ես, դոչեց:

— Չէ, Սիսակն ալ միասին է, բայց անիկա ուրիշ տեղ գնաց:

— Ինչո՞ւ համար:

— Որովհետեւ առաջին վայրկեանէն սոսկալի զգուշութիւններ ձեռք առնել:

— Բա՞ն մը պատահեցաւ:

— Թէ՛ չդգենաւին եւ թէ սալոնին մէջ լրտես մը կար, որուն դէմքը ծանօթ է ինծի եւ ինքն ալ գիս կը ճանչնայ եւ ինծի անանկ թուեցաւ որ արդէն կասկածի դնաց, որովհետեւ ուրիշ լրտեսի մը չեմ մինչեւ ետքը չուրջս կը դառնար:

— Ատ դէշ բան, դոչեց երիտասարդը:

— Հիմակուհիմա հետքերնիս կորսընցնել տուինք, չարունակեց նորեկը, բայց աչքերնիս չորս բանալու ենք: Հոս գործերը ի՞նչպէս են:

— Ամէն բան կարգին է: Այս առտուան համար ալ բացառիկ գործ մը ունինք կատարելու, որու համար յոյսերնիս ձեր տարելու, որու համար յոյսերնիս ձեր վրայ դրած էինք, ճիշդ ժամանակին եկաք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(108 – Շար.)

ԽՈՐՀ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Սորհրդային իշխանութիւններու հրաւէրով, Հենրի Ֆորտ, ամերիկեան Ֆորտ ընկերութեան ընդհանուր տնօրէնը, Մոսկուա կը գտնուի քանի մը օրէ ի վեր՝ խօսակցելու համար բեռնատար կառքե-րու գործարանի մը հիմնութեան մասին, որ գեմ ուտելի քանակ մը պիտի արտադրէ տարեկան 150·000 բեռնատար կառք։ Անոնց նախատեսած գործարանը «շատ մեծ պիտի ըլլայ» ա-ռանց թոյլ տալու որ ներկայացուցիչը մեծութեան չափանիշով։ Կառքերը ութէն քսան հոգիի պիտի տանի։ Մեքենայացուած է ամբողջովին։ Մեծ մասը պիտի ներմուծուի։

Ֆորտի կարծիքով դեռ կարելի չէ նախատեսել գործարանի հիմնութեան հատնման ծախքը։ Այսուհանդերձ գաղափար մը կազմելու համար նկատի առնենք որ 150–200 միլիոն տոլար պիտի արժէր, եթէ երեք Մ. Նահանգներու մէջ հաստատուէր։ Իսկ ճուլարանը կամայի համակառոյցին մին մէկ մասն է։

Կամայի գործարանը շատ աւելի մեծ պիտի ըլլայ, բաղդատմամբ Թոլիաթիի գործարանին (իտալական Ֆիաթ ընկերութեան կողմէ հաստատուած), որ երեք հարիւր միլիոն տոլարի երկար ժամանակ կ'երկարէր վճարելի վարկով մը հիմնուեցաւ։

Առնուազն վեց ընկերութիւններ, Ա-րեւմտեան Եւրոպայէն եւ Ճափոնէն հաղորդուած են խորհրդային առաջարկով։

Ֆորտ իր մամուլի ասուլիսի ընթացքին կասկած յայտնեց հիմնութեան աւարտի թուականին մասին։ Խորհրդային ծրագրով գործարանի հիմնութիւնը վերջ պիտի գտնէ 1974ին։ Հենրի Ֆորտ տրամադրիր եղած է ամերիկացի մասնագէտներ եւ դիտնականներ տրամադրելու Ռուսաստանի համար, միւս կողմէ, խորհրդային ինքնաշարժի բանուորներ հրաւիրելու Ֆորտի Արեւմտեան Եւրոպայի գործարաննե-րը, որպէսզի մասնագիտանան իրենց գործին մէջ։ «Ռուսերը անկեղծօրէն ընդունեցան, թէ որոշ օժանդակութեան պէտք ունին»։

Ֆորտի նպատակն է, ոչ միայն հիմնել կամայի գործարանը, այլեւ հետաքրքիր իրաւունք ստանալ Եւրոպայի մէջ ծախուելիք ինքնաշարժներուն համար։

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 13ի իրիկունը, Միլանի հայ գաղութին համար անսովոր վայելքի պահեր ստեղծեց։ Սաքթրը Ֆիլքհիրէլ Ֆըրանսէի սրահին մէջ՝ զոր սիրայօժար կերպով տրամադրած էր Ֆրանսական կեդրոնի տնօրէնութիւնը, եւ ուր մի քանի ամիս առաջ տեղի ունեցած էր նաեւ տաղանդաւոր դաշնակահար Րաֆֆի Պետրոսեանի նուագահանդէսը, վերջապէս կը ներկայացուէին այսքան առենէ ի վեր սպասուած հայկական ժապաւէնները։

Առաջինը կը ներկայացնէր հայկական ճարտարապետութիւնն ու մեր միջնադարեան եկեղեցիները, վանքերը ու դարաւեստական արժէք ներկայացնող կոթողներն ու չէնքերը։ Իսկ երկրորդը՝ ծանօթ երաժշտագէտ Զուխաճեանի, այլեւս դասական դարձած «Լէպլիպիճի Հօր Հօր Աղա» օփերէթը, որ այնքա՛ն ձեռնհասօրէն, եւրոպական ու արդիական ոճով չարժանկարի վերածուած էր կարող բեմադրիչ Մանարեանի կողմէ։

Այս առթիւ մասնաւոր գնահատանքի արժանի է նաեւ գաղութիս նախագահ՝ Պր. Սահիան Սրապեան, իր կողքին ունենալով Միութեան քարտուղար՝ Պր. Հրանդ Բամպակեանը, որոնք ձեռք ձեռքի՝ սիրտ, միտք ու ջանք չխնայեցին սոյն դժուարին գործն իրականացնելու եւ մխիթարական աւետ ազնիւ գաղափարն յղացան Վենետիկ ալ ղրկել, Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի ու Մխիթարեան հայրերուն ցոյց տալու համար։

Ջերմօրէն պիտի փափաքինք ու մաղթինք, որ նման գեղեցիկ առիթներ յաճախ մուտք գործէին միլանի հայութեան մէջ, որոնք ոչ միայն վայելքի մը առիթը պիտի ընծայէին, այլեւ գաղութիս մէջ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող փոխադարձ սիրոյ ու գործակցութեան կապերը, ա՛լ աւելի պիտի ամրապնդէին։

Ա. Փ.

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷ
(Թիւեր եւ ծանօթագրութիւններ)

Հարաւային Ափրիկէ, որ անցեալին մաս կը կազմէր անգլիական հասարակապետութեան, 1961 Մայիս 31էն ի վեր անկախ Հանրապետութիւն մըն է, որուն օրէնսդրական մայրաքաղաքն է Քէյփ Թաուն, իսկ վարչական կեդրոնը՝ Փրեթորիա։

Հարաւային Ափրիկէի Հանրապետութեան տարածութիւնն է 1·223·400 քառ. քիլոմեթր, այլ խօսքով աւելի քան կըրկնապատիկը Ֆրանսայի։ Քէյփ Թաունէն Փրեթորիա երկարութիւնը 1·600 քիլոմեթր է։

Երկրին բնակչութեան թիւն է 18 միլիոն 442·000։ Մեծամասնութիւնը կազմուած է Պանթու ցեղախումբէն, որ իր կարգին բաժնուած է ութ ենթացեղերու։

Ճերմակները 3·500·000 են։ Երկրին մէջ կան մօտաւորապէս երկու միլիոն խառնածիններ եւ 560·000 Ասիացիներ։

Հարաւային Ափրիկէ աշխարհի ամէնէն հարուստ երկիրներէն է, մետաղներու մարզին մէջ։ Առաջին արտադրիչն է ոսկիի (70 առ հարիւր ազատ աշխարհի ոսկիին), ադամանդի, մանկանէզի եւ լոնսոկիի (փլաթին), երկրորդը՝ ամիանդի, իւրանիւմի։ Միեւնոյն առեն ամէնէն ճարտարարուեստականացած երկիրն է Ափրիկէի մէջ։ Ամբողջ սեւ ցամաքամասին էլեկտրականութեան 60 առ հարիւրը եւ պողպատին 40 առ հարիւրը կ'արտադրէ։ Կ'արտածէ չաքարեղէգ, եղիպտացորեն, բուրդ, մուշտակներ եւ պլատուզ։

1960ի վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտար թէ ամէնէն տարածուած լեզուն աֆրիքաանն էր, որով կ'արտայայտուին 3·192·911 անձեր, երկրորդ կարգի վրայ կուգար քհոսա (3·063·177 սեւամորթ), ապա զուլուն (2·863·834 սեւամորթ) եւ վերջապէս անգլերէնը՝ 1·364·424 անձ։

Վերջացնելու համար աւելցնենք, որ խառնածինները կամ «գունաւորները», ինչպէս կը սիրեն կոչել սպիտակամորթները ասոնց, մէջտեղ եկած են առաջին դաղթականներու օրով։ Ընդհանրապէս Հոլանտացիներ էին, որոնք ամուսնացան կամ յարաբերեցան իրենց դերիներուն հետ (Մէյլանցի, Մալայացի, Մալկաչ) ժ. դարուն։ Ասոնց բացարձակ մեծամասնութիւնը (ընդհանուր թիւը խառնածիններուն՝ 1·859·000 է) արդարեւ կը պատկանին հոլանտական Բարեհորոդչական կամ Անկլիքան եկեղեցիներուն։ Բոլորին կենցաղն ալ եւրոպական է։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԿՐԻԱՅԻՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ

Միջազգային ծաւալով պայքար մը ծաւալած է պաշտպանելու համար ծովային կրիան, որ անհետանալու վտանգին տակ կը գտնուի։ Արդարեւ, բնապաշտները մտահոգուած են տեսնելով այդ կենդանիին չարաճճուն նուազումը՝ արդիւնք օր աւուր ծաւալող որսորդութեան։ Ձգելու համար պաշտպանութեան վայրերն ու կերպերը, մասնագէտներ վերջերս խորհրդակցութիւն մը ունեցան Զուիցերիոյ մէջ։ Այս առթիւ մշակեցին գործունէութեան յատուկ ծրագիր մը։

Դիտել տանք, որ ծովային կրիան չատ փնտռուած կենդանի մըն է իր իւղին, միսին, հաւկիթներուն, կաշիին, այլ մանաւանդ իր պատեանին համար։

Համաձայն մշակուած ծրագրին, ծովափներու վրայ յատուկ չրջաններ պիտի նախագծուին, ուր կրիաները հնարաւորութիւն պիտի ունենան, առանց վտանգի ենթարկուելու, իրենց հաւկիթները ածել։ Միւս կողմէ ճշդուեցան հաւկիթաչափեր, կրիայի տարիքներ, որոնք այսուհետեւ արգիլուած պիտի նկատուին որսի համար։ Աւելին՝ Խաղաղականի, Ատլանտեանի եւ Հնդկական ովկիանոս-ներուն մէջ պատսպարաններ պիտի հաստատուին, ուր կրիաները զերծ պիտի մնան որեէ վտանգէ՝ պաշտպանուած ըլլալով օրէնքով։

Մասնաւորապէս ուշադրութիւն պիտի դարձուի կրիային հաւկիթին։ Արդարեւ, եթէ կրիան ծովուն մէջ բազմաթիւ թշնամիներ ունի, այնուամենայնիւ ամէնէն մեծ վտանգը, դարանակալ, իրենց կը սպասէ ծովափներուն վրայ։ Վտանգ մը, որ կուգայ կենդանիներէ եւ մարդոցմէ հաւասարապէս։

Ցայտնի է, որ էգ կրիաները ծովափ կ'ելլեն իրենց հաւկիթները ածելու, զանոնք տաք աւազին մէջ թաղելու համար։ Այս գործողութիւններէն ետք մայր-կրիան կը վերադառնայ ծով։ Նորածին կրիան, բնազդօրէն, փչրելէ ետք ինք արգելակող հաւկիթին կեղեւը, անմիջապէս կ'ուղղուի դէպի ծով։ Բնազդային եղող այս ձգտումը այնքան ուժեղ է, որ նորածինը չի նշմարեր իրեն սպառնացող բազմաթիւ վտանգները։ Թուենք ասոնցմէ մէկ քանին՝ իրենց որսը որնող դիւշտիչ թռչուններ, արեւին կիզիչ ճառագայթները, ճամբու երկարութիւնը եւն.։ Ահա թէ ինչու, ամէնէն աւելի այս նորածինները պաշտպանելով է, որ կարելի է առաջքն առնել ծովային կրիային ըսպառնացող անհետացման վտանգին։

X.

կան է։

Խառնածիններէն մաս մը, որ կը կոչուի Մալայացի, արեւելեան դիմագիծ ունի եւ պահպանած է իր կրօնքը՝ մահմետականութիւնը։ Ասոնք կը խօսին ու կը գրեն արաբերէն։

Փ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Աննա զայն հարցուփորձեց իր առողջութեան եւ զաղումներուն մասին, խորհուրդ տուաւ հանդչելու եւ ժամանակ մը պիւղ, իր քովը գալու։

Բոլոր այդ սիրելիութիւնները զուարթ ու աշխոյժ ղէմքով մը ըսաւ, աչքերուն մէջ անսովոր փայլով մը։ Բայց Քարենին ալեւս կարեւորութիւն չէր տար այդ ղէմքին։ Միայն խօսքերը կը լսէր եւ անոնց իրական նշանակութիւնը ուշադրութեան կ'առնէր։

Ինքն ալ ոչ նուազ սիրելիութեամբ պատասխանեց, թէեւ հեղնական չեչտով մը։

Բոլոր այդ խօսակցութեան մէջ մաս-նաւոր բան մը չկար, այսուհանդերձ Աննա յետոյ երբեք չկրցաւ այդ կարճ տեսարանը յիշել առանց ամօթի այրող ղաղումի մը կրելու։

Սեթժ նեղս մտաւ իր վարժուհիին հետ։ Եթէ Քարենին ինքզինքին թոյլատրած ըլլար իր չուրջը անցած դարձածը ղննելու, պիտի նշմարէր տղուն խելակորոյս ու երկչոտ նայուածքը, որով նախ իրեն յետոյ մօրը նայեցաւ։ Բայց չէր ուղեր բան մը տեսնել ու բան մը չէր տեսներ։

— Ա՛հ, երիտասարդ... կը մեծնայ... մարդ կ'ըլլայ... բարեւ երիտասարդ։

Ու ձեռքը երկարեց ահաբեկ մանուկին։

Սեթժ որ միշտ երկչոտ եղած էր հօրը հետ, այն օրէն ի վեր որ այս վերջինը զինք «երիտասարդ» կը կոչէր, կը խուսափէր անկէ։

Քարենին վարժուհիին հետ խօսեցաւ, մանուկին ուսէն բռնելով։ Սեթժ այնքան կը նեղուէր որ Աննա հասկցաւ թէ լաւ պիտի սկսէր։

Այն վայրկեանին, ուր տղան սենեակ մտած էր, Աննա կարմրած էր անոր նեղուիլը տեսնելով։ Աչխոյժով նստած տեղէն ելաւ։ Քարենինի ձեռքը ուսին վրայէն վերցուց եւ զայն պատշգամբ տանելով՝ իսկոյն վերադարձաւ։

— Հիմա առենը հասաւ, ըսաւ ժամացոյցը նայելով։ Ինչո՞ւ պէտին չեկաւ։

Քարենին ոտքի ելաւ, ձեռքերը մխացուց ու մատները ճարճատեց։

— Եկայ նաեւ քեզի ղրկամ տալու, քանի որ սոխակները միմիայն առաւիներով կարելի չէ կերակրել։ Դրամի պէտք ունենալու ես։

— Չէ, պէտք չունիմ... Եւ սակայն տուր, ըսաւ, առանց անոր նայելու եւ մինչեւ մազին արմատները կարմրելով ... բայց ձիարշաւէն ետքը հոս պիտի գաս, այնպէս չէ՞։

— Այո, ըսաւ Քարենին... Ահաւասիկ փեթերհօֆի դեղուհին, իշխանուհի Զէրըսքայան, ըսաւ իշխանուհի Պէցիի վայելուչ կառքը նշմարելով։

Իշխանուհին կառքէն չիջաւ այլ իր ծառան եկաւ վերնագաւթակին վրայ։

— Կուգամ, գոչեց Աննա։

Զաւակը համբուրեց, յետոյ ամուսնին մօտեցաւ եւ ձեռքը երկարեց։

— Շատ աղնիւ ես գալուդ համար։

Քարենին կնոջը ձեռքը համբուրեց։

— Լաւ ուրեմն ցտեսութիւն, չարունակեց Աննա. թէյը խմելու հո՞ս պիտի գաս։

Ու դուրս ելաւ զուարթ եւ ճառագայթադէմ։

Բայց իր ամուսինը չտեսնելուն պէս, այրուցք մը ղգաց այն տեղը, ուր անոր շրթունքը հպած էր ու զգուանքով սարսռաց։

Թ.

Երբ Քարենին ձիարշաւին եկաւ, Աննա իշխանուհի Պէցիի քովն էր, այն տապարին մէջ ուր հաւաքուած էր Սէն Փեթերսպուրկի բոլոր բարձր դասը։

Աննա հեռուէն նշմարեց իր ամուսինը։ Երկու մարդիկ, իր ամուսինն ու հոմանին, իրեն համար կեանքին երկու բեւեռներն էին եւ անոնց ներկայութիւնը կը զգար առանց արտաքին զգայարանքներու օգնութեան։

Այսպէս հեռուէն ակամայ զգաց Քարենինի մօտենալը։ անոր հետեւեցաւ ամբոխի եռուզեռումին մէջ ուրկէ կ'անցնէր։ Տեսաւ որ տաղաւարին կը մօտենար, մերթ ղիջողութեամբ պատասխանելով իրեն ուղղուած ակնածալի բարեւներուն եւ մերթ բարեկամաբար աղջունելով իր հաւասարակիցները։

Անոր ձեւերը ծանօթ էին Աննայի ու զինքը կը զգուեցնէին. «Միայն ունայնամտութիւն ու յաջողելու փափաք, ահա ինչ որ ունի իր հոդիին խորը, մտածեց, մինչդեռ իր բարձր զգաստութիւնը, ուսման, կրօնքի եւայլնի սէրը, լոկ նպատակին հասնելու միջոցներ են։

Քարենին թէեւ իր կնոջը կը նայէր, սակայն զայն չճանչցաւ մուսլիններու, ժապաւէններու, փետուրներու, հովանոցներու եւ ծաղիկներու խառնակոյտին մէջ, բայց իր ակնարկէն Աննա հասկցաւ որ զինքը կը փնտռէր։

Դիտմամբ զայն չնշմարել կեղծեց։

— Ալեքսի Ալեքսանդրովիչ, գոչեց իշխանուհի Պէցի Քարենինը կանչելով։ Անչուշտ ձեր կինը կը փնտռէք, ահաւասիկ հոս է։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Ա. Ալեքսանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ԱԼԵՔՍԱՆԱՆԻ

մահուան Բ. ամրեղարձին առթիւ։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Արգումանեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Պուլ. Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ (7 Ռիւ Արթիւր Միշօ) այս կիրակի առաւօտ իրենց հօր և եղբօր՝

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Պ. Նշան Քոչեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Ժերար Քոչեան, Տէր եւ Տիկին Ռոպեր Ռոպէն եւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պարսիկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց հնոջ եւ մօր՝

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՔՈՉԵԱՆԻ

յիշատակին, այս կիրակի, Մայիս 10, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը կը ծանուցանէ.— Մայիս 9ին, Շաբաթ օր, ժամը 12ին, վարժարանի մատրան մէջ հանդիսաւոր պատարագ եւ հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի, 40 տարուան վաստակաւոր հանդուցեալ՝

ՔՈՑՐ ՄԱՐԹԱ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առիթով։ Պատարագի երկեցողութիւնը պիտի կատարէ վարժարանին աշակերտութիւնը։

Սիրով կը հրաւիրուին վարժարանին նախկին աշակերտները, ծնողքները եւ հանդուցեալին յիշատակը յարգողները։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Այս կիրակի ժամը 10,30ին, հանդիսաւոր պատարագ Քոյր Մարթա Ուլուհոճեանի հոգւոյն համար մահուան քառասունքին առիթով։

Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

կազմակերպուած Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ 8 Մայիս, ժամը 20,30ին

HOTEL LUTETIA, 43, Bld. Raspail, PARIS (6e)

կը դասախօսէ՝ ՏՈՒԲ. Բ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԹԻՒՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄԸ ՆԵՐԿԱՅԻՍ (հաշուեկշիռ եւ հետապատկեր)

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին, Ծանօթ հաւաքատեղին։ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Մտեփան Տիրեան Բիւզանդ Թօփալեանի մահուան առթիւ 20 Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի կայանին։

(Մտանալ «Յառաջ»էն)։

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը Մայիս 24ին, դէպի Մըլոնի մօտ գտնուող Վօ-լը-Վիֆոնտի հռչակաւոր դղեակը՝ Լուդովիկոս 14րդի պերճաշուք ոճով, իր նշանաւոր պարտէզով։

Վերադարձին Ֆոնթենպլօ, Փարիզ ժամանում ժամը 22ի մօտ։

Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամը 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն։

Այժմէն արձանագրուիլ հետախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878-27-35 կամ Տիկին Գուլումճեանի 208-71-79։

Գինն 15 ֆրանք։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՐԱՐՈՒԹԻԻՆ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Կազմակերպութեամբ Կրթական Մարմնոյ եւ Լիոնի հայ կազմակերպութեանց

Տեղի կ'ունենայ 16 Մայիս, Շաբաթ ժամը ճիշդ 21-ին Սալ Ռամոյի մէջ

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագրով Կոմիտասի երգերով կը մասնակցի «ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր. ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Հայ Ազգային Միութեան

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Հարիւրամեակը կը տօնուի Կիրակի Մայիս 17ին ժամը 16,30ին Սալ տէ Ֆէրի մէջ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկերուհի Կիւլեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրաց Մարսիլիոյ մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Պառ տիւ Կլոզ, 7 Պուլվ. տ'Ալբէն։ Կը հրաւիրուին Միութեան անդամակցութիւն փափաքող նահանգին պատկանեալ բոլոր հայրենակիցները անխտիր։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

×

ՎԱԼԱՆՍ Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ակարոնեան ակումբը 26, ռիւ Պուֆիէ։ Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրացին

Կիրակի, Մայիս 10, կ. ե. ժամը 15ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի

Գ. Մ. Ալէմշահ – Մ. Պէշիկթաշլեան թատերասրահին մէջ

26, RUE TROYON, SEVRES, Métro : PONT DE SEVRES

Նախագահութեամբ Պ. ՉՊՈՒԿՃԵԱՆԻ

Կը խօսի՝ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Միութեան կողմէ խօսք կ'առնէ Յ. ՓԷՖԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Շ. Պէնկեան եւ Պ. Պէտիկեան (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Մեսրոպեանց. արտասանութիւն Ե. Սերոբեան, ձեռնադաշնակ՝ Հ. Գէորգեան։ Կը մասնակցի նաեւ «Կով – կաս» պարախումբը։

Հօսնակ՝ Յ. Շիրվանեան

ԻՍԻԷՆ օթոքառը կը մեկնի ժամը 14,30ին փերսիի հիւանդանոցէն եւ կը հանդիպի 14,35ին Պուլվ. Ռոտէն, 14,40 Մեռի տ'Իսի եւ 14,45 կառ տ'Իսի և կամուրջը

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Մայիս 9, ժամը 21էն միինչեւ լոյս

Salle des Sports du Grand Ensemble Sous la présidence de Mr. FRANCESCHI

Maire d'Alfortville, Conseiller général du Val de Marne

DEUX ORCHESTRES

GERARD MELCONIAN et ses part'ners

GREGORY VAKA et ses Tziganes

ՄՈՒՏՔ 12 ՖՐԱՆՔ ՊԱՏՇԱՃ ՋԳԵՍՏ — ՊԻՒՖԷ

Շամփուրով խորոված

Օթոպիւս 103, իջնել Փլաս տիւ Փըք-Փոն

Սեղանները ապահովել՝ 368-61-35

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ ՓՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ կողմէ

Կիրակի, 10 Մայիս ժամը 16ին, Լիվրի-կարկաճի Սալ տէ Ֆէրի շէհեղ սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ՝ « ՆԱՅԻՐԻ » պարախումբի լրիւ կազմին
եւ ՆՈՒՇ ՃԱՐՊԻԿԵԱՆի նուագախումբին։

Կը ներկայացուի «ԳԱԻԱՌ ՄԸ ԹՂԻ» կատակերգութիւնը։

Հայկական ճոխ պիւֆէ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, և գեղարք մթնոլորտ

Սեղանները այժմէն ապահովեցէք հեռաձայնելով 738·49·16, 929·91·94, 929·90·23, 929·92·37

ԲԵՄԱՍԻՐԱՅԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

Կիրակի, Մայիս 10, ժամը ճիշդ 15,30ին

THEATRE DE L'ATELIER, Place Charles Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Կատակերգութիւն մը՝ 4 արար

Հեղինակ՝ Վ. ԳԱԹԱՑԵԻ, Հայացուց՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Կը մասնակցին.— ՋԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԸՏՃԵԱՆ – ԼԱ. ՇԱ-ՍԱՆԵԸ, ԼԻԻՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ։ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻԼԻՊ ԹԻՐԶԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊԵՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ. ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ, ՄԱԿԻ ԽԱՐԵԱՆ։

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Տոմսերու գին 25, 15, 10 եւ 5 ֆրանք Դիմել՝ Մ. Անտոնեան, հեռ. 738-21-18
փ. Թէրզեան 468-87-43, Մասիս 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88
Պալթայեան (Ժաամին) 98, Rue d Aboukir
Ադամեան 16, Rue Lafayette
եւ Տիւանթիէր ճաշարանը 60, Ռիւ Լաֆայէթ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ սրահին մէջ (295, Ռիւ Պուալօ)։

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի։

Գեղարուեստական բաժին

Երգ՝ Օր. ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ եւ ուրիշ երգեր, արտասանութիւններ եւ հաճելի անակնկալներ։

ԵԱՆՑ'Ի 5ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
STUDIO 347 20 bis, Rue Chaptal
Երկուշաբթի, Մայիս 11, ժամը 21ին

L'Ile des Anciens Dieux

(ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ)

de LEON CHANTH

traduite et adaptée par

J. J. VAROUJAN

avec J. J. Aslanian, Julien Bertheau, Nathalie Nerval, Cathérine Hubeau, Jean Collonb, J. M. Lehec, Carmen Debarre

Խիստ սահմանափակ տեղեր

Ապահովել՝

«Յառաջ»ի խմբագրատունէն

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջաններու Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութիւնը կը ծանուցանէ տեղւոյս հայ հասարակութեան թէ յառաջիկայ Մայիս 23-27 Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Վազգէն Ա. Հովուապետական այցելութեամբ պիտի ժամանէ Լիոն։

Այս առթիւ կատարուելիք հանդիսութիւններու ընդհանուր յայտագիրը հետեւեալն է.—

Շաբաթ 23 Մայիս, կ. ետք ժամը 4ին ժամանում Պուռնի օդակայան, ժամը 5-6 Հրաշափառի եւ ողջոյնի խօսք Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ։ Ժամը 9-11 ժողովրդական ընդունելութիւն Ռամոյի սրահին մէջ։

Կիրակի 24 Մայիս, առաւօտեան ժամը 16ին, հանդիսաւոր պատարագ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, զոր կը մատուցանէ Վեհափառը։ Ժամը 2ին ճաշ Սոֆիթէլ Պանտոկի սրահներէն մէկուն մէջ։ Ճաշավճարը 100 Ֆր., անձ զլուխ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ ամէնէն շուտը, մինչեւ Մայիս 18, եկեղեցւոյ գրասենեակը։

Այլ մանրամասնութիւնները յայտնուին։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՇԱԲԱԹ
9
ՄԱՅԻՍ
SAMEDI
9 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.808

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.808

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱ՛ՌՔ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻՆ

Երբ մեծ եղեռնը սեւ էջը կը կազմէ Հայոց ժամանակակից պատմութեան, մեր հերոսամարտները հպարտութեամբ ու գոհունակութեամբ կը լեցնեն մեր սրտերը:

Ո՛րքան ողբալի ու եղերերգական պիտի ըլլար մեր ճակատագիրը, եթէ չունենայինք մեր ազատագրական չարժումները դարերու ընթացքին:

Ինծին էր ազատութեան սէրը Հայուն մէջ:

Իռնահալութեան ամէնէն դաժան օրերուն իսկ Հայը ոչ միայն իր ծոցէն ծըլած է անձնազոհ հերոսներ, որոնք իրենց կեանքը նուիրած են հայրենիքին, այլեւ տեղ տեղ հաւաքականօրէն պարզած է ազատամարտութեան սուրբ դրօշակը յանուն ազգի ազատութեան:

Յեղափոխական կուսակցութիւնները կեանքի չէին կոչուած դեռ, երբ մէկ կողմէն Կիլիկիոյ արծուերոյնին՝ Զէյթունի, միւս կողմէ Ղարաբաղի անառիկ լեռներուն մէջ ինքնաւար վարչակարգ ստեղծած էին մեր ազատատենչ ու հայրենասէր հայրենակիցները, իրարմէ հազարաւոր մղոններով հեռու, երկու ծայրաթոյն բեւեռներու վրայ:

Համիտեան կոտորածները մեզի տուին հերոսական Զէյթունն ու Սասունը:

1915ի Մեծ Եղեռնը դիւցազնական վասպուրականը, Տարօնը, Մուսա լեռը, Եդեսիան, Շապին Գարահիսարը, Ազտալը, Ամանոսն ու փոքրիկ Ֆրնտըճաքը:

Այս հերոսամարտները պիտի առաջնորդէին Հայութիւնը դէպի Սարդարապատ, Հաչ Աբարան ու Ղարաքիլիսա, դէպի յաղթական պսակումը մեր յեղափոխական ազատագրական մարտնչումներուն:

Աւելի վերջ Այնթապ, Մարաշ Հաճըն եւ Իմիր նոր էջեր պիտի արձանագրէին հայկական մարտիրոսազրութեան ըստուար հատորին մէջ:

Վաղը՝ Կիրակի՝ Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի հանդիսասրահին մէջ կ'ողեկոչուի 55րդ տարեդարձը Շապին Գարահիսարի հերոսամարտին, կազմակերպութեամբ Սերաստիոյ Նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրացին:

Շապին Գարահիսար: Վաղեմի օրրան հայ յեղափոխական չարժման: Ծննդավայր անմոռանալ հերոս Անդրանիկի եւ բազմաթիւ անուանի եւ անանուն քաջամարտիկ հայդուկներու, որոնք ազատագրական չարժումներու առաջին օրերէն սկսեալ զինուորագրուած էին եւ հաւատարմօրէն ծառայած յեղափոխութեան նուիրական դրօշին տակ:

1895ի Համիտեան ջարդերուն Շապին Գարահիսարցին քաջաբար եւս կը մղէր ահռելիներու խուժանին քանիցս փորձած յարձակումները:

Քան տարի վերջ քաջերու սերունդը դարձեալ կուրծք պիտի տար ջարդարարներուն եւ հայկական ազատամարտի տարեդարձի մէջ պիտի արձանագրէր ոսկեդրուագ էջ մը:

1915 Յունիս 2–15ին է, որ կը հնչէր ազատագրութեան վերջնական դիւցազնական սեւ լուրերը կը հասնէին օրերէ օր: Կարդը եկած էր քաղաքին: Պետական հրացաններով զինուած երկու տարիք հոգինոց Միլլի խումբը ահռելի սարսափի մթնոլորտ մը կը ստեղծէ, մարդիկ ձերբակալելով եւ աւարի տալով հայկական խանութները: Յաջորդ օրը Թուրքերը կը սկսին այրել Հայոց տուները:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ ՆԵՂՆ Է

Քամպոճի մէջ, փաստօրէն, երկու պատերազմ է, որ տեղի կ'ունենայ միաժամանակ: Արդարեւ, մինչ մէկ կողմէ Հաբաւ Վիէթնամեան եւ ամերիկեան յիսուն հազարի մօտեցող զօրագունդեր կը յառաջանան երկրին սահմանամերձ վեց նահանգներուն մէջ, եօթը ուղղութեամբ, անդին Հիւսիսային Վիէթնամցի – ները կը փորձէին ամրապնդել իրենց դիրքերը Խմեր ուժերուն դէմ յանդիման: Շատերու համար տարօրինակ կացութիւն մը կը թուի ըլլալ այս: Այսպէս, Հանոյի ուժերը յաջողեցան տէր դառնալ երկու դաւառական քաղաքներու, Քրաթիէի եւ Սեն Մոնորոմի, որոնք մայրաքաղաքին ճամբուն վրայ երկու կարեւոր հանգոյցներ են: Խմեր ուժերը, որոնք վերագրաւեցին Քօքի Թոմ քաղաքը, ընդհանրապէս տեղի կուտան Հիւս. Վիէթնամցիներուն առջեւ: Այլ խօսքով դրեթէ միշտ պարտութեան կը մատնուին: Օր աւուր աւելի կը խօսուի Փնոմ Փէնի պաշարման շղթայի հատատման մասին:

Ամերիկեան յարձակող ուժերը կը շարունակեն իրենց յառաջխաղացքը: Առջի օր երեւան հանեցին Հիւս. Վիէթնամեան արդիական կեդրոնատեղի մը, որ ոմանց կարծիքով, ծառայած էր ընդհանուր կեդրոնատեղիի, արձակագէն ուժերուն:

Կռիւները աւերներ կը գործեն նաեւ այսպէս, Ամերիկացիք քար ու քանդ ըրին տուները:

Ինքնապաշտպանութիւնը կը կազմակերպուի չուտով: Զինուորական մարմնի կարգադրութեամբ Հայերը կ'ապաստանին բերդը, ընդամէնը 5062 հոգի, որոնց 1500ը միայն արական սեռէ, անոնց ալ 250ը միայն ընդունակ կռուելու:

Հերոսամարտը կը տեւէ մինչեւ Յունիս 28 դժնդակ պայմաններու տակ: Զէնքի, ռազմանիւթի, մանաւանդ ջուրի պակասը մեծապէս կը դժուարացնէր բերդի պաշտպաններուն գործը: Քանիցս եւս կը պատին խուժանի յարձակումները: Ծանր մղուին խուժանի յարձակումները, կորուստներու կ'ենթարկուին Թուրքերը, որոնք երկու անգամ կ'առաջարկեն Հայերուն անձնատուր ըլլալ եւ դէնքերը յանձնել, հակառակ պարագային սպառնալով հիմնայատակ քանդել բերդը թնդանօթներով:

Կենաց եւ մահու կռիւ էր: Գարահիսարցին նախընտրեց պատուով մեռնիլ զէնի ի ձեռին, քան անձնատուր ըլլալ սարսիօրէն: Կուրծք տուաւ թնդանօթի ռումբերուն եւ կանոնաւոր բանակի յարձակումներուն:

Պաշարը հատած էր բերդին մէջ: Կարելի չէր շարունակել դիմադրութիւնը: Շուրջ հազար հոգի զինեալ պաշարման զինծը ճեղքելով հեռացան՝ լեռներու մէջ շարունակելու համար դիմադրական չարժումը ամբողջ երկու տարի, մինչեւ որ բոլորն ալ արժանացան հերոսի լուսապսակին:

Բերդին մէջ դանուողներէն չատեր թոյն առնելով մեռան նոյն դիշերն իսկ, վայրագ Թուրքին ձեռքը չիյնալու համար:

Այսպէս վերջացաւ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտը, անմոռանալի յիշատակ մը ձգելով հայկական ազատամարտի պատմութեան մէջ:

Փա՛ռք Շապին Գարահիսարին:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ՄԻԼԱՆՈՅԷՆ ՀՌՈՄ ԳՆԱՑ

ՊԱՊԻՆ ՀԻՒՐԸ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՑ ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՅԻՍ 12

ՄԻԼԱՆՕ (հեռագայնով).— Ձորեքշաբթի օր ժամը 14,30ին Միլանոյի օդակայանը ժամանեց Ամենայն Հայոց Վազգէն Կաթողիկոսը, ուր ընդունուեցաւ զաղութի պաշտօնական անձնաւորութեանց եւ անդամներուն կողմէ:

Նոյն օրը Միլանօ կը ժամանէին, իրեն միանալու համար Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի պատրիարքները եւ եպիսկոպոս հայրեր:

48 ժամ Միլանօ մնալէ ետք, Ուրբաթ ժամը 15ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր չքախումբով մեկնեցաւ Հռոմ եւ Ֆիումիչինոյի օդակայանը ընդունուեցաւ յատուկ պատուիրակութեան մը կողմէ, գլխաւորութեամբ կարդինալ Վիլպրան – տի:

× Ուրբաթ առաւօտ, Ողող արձագանգը կը հանդիսանար Վազգէն Կաթողիկոսի այցելութեան, մանրամասնութիւններ տալով հանդիսութեանց եւ Հայերու մասին:

Մի քանի ամիս առաջ Ամենայն Հայոց Վազգէն Կաթողիկոսը, ուր ընդունուեցաւ զաղութի պաշտօնական անձնաւորութեանց եւ անդամներուն կողմէ:

Նոյն օրը Միլանօ կը ժամանէին, իրեն միանալու համար Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի պատրիարքները եւ եպիսկոպոս հայրեր:

48 ժամ Միլանօ մնալէ ետք, Ուրբաթ ժամը 15ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր չքախումբով մեկնեցաւ Հռոմ եւ Ֆիումիչինոյի օդակայանը ընդունուեցաւ յատուկ պատուիրակութեան մը կողմէ, գլխաւորութեամբ կարդինալ Վիլպրան – տի:

× Ուրբաթ առաւօտ, Ողող արձագանգը կը հանդիսանար Վազգէն Կաթողիկոսի այցելութեան, մանրամասնութիւններ տալով հանդիսութեանց եւ Հայերու մասին:

փոքրիկ քաղաք մը, Սնուոլ: Թալանի դէպքեր ալ կ'արձանագրուին: Զօր. Ապրամս, ամերիկեան ուժերու ընդհանուր հրամանատարը Հնդկաչինի չրջանին մէջ հրամայեց քննութեան մը ձեռնարկումը՝ ճշդելու համար պատասխանատուները:

Ամերիկայի մէջ ընդդիմութիւնը կը չարունակուի, Նիքսընի ծանօթ որոշումին դէմ: Ցոյցեր, բողոքներ, լուռ տոնգրքեր, մանաւորապէս ուսանողական ոստաններու մէջ, կը չարունակուին: Նիքսընի անմիջական չրջապատին մէջ եւս բողոքի ձայներ լսուեցան: Ներքին նախարարը նախազահին ուղղուած նամակով մը դիտել տուաւ, թէ «տաղնապ» մը ծայր տուած է դեկավար չրջանակներ – ու մէջ: Երիտասարդութեան անօրէնը հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն, որովհետեւ «չարաղէտ» նկատեց բողոքարկու ուսանողներու դէմ ի գործ դրուած միջոցները:

Նախագահը Ուրբաթ դիշեր ճառով մը կը փորձէր պատճառաբանել եւ, միւս կողմէ, ընդդիմութիւնը լռեցնելու ակնյայտ միտումով, հաստատել, թէ զամպոճի գործողութիւնները ժամանակաւոր բնոյթ ունին միայն:

Հանոյի մէջ, Մայիս 7ին, տօնուեցաւ Տիէն Պիէն Ֆու ճակատամարտին 16րդ տարեդարձը: Այս ճակատամարտը, համաձայն Հիւսիս. Վիէթնամցիներուն, պատմական յաղթանակ մըն էր, որով վերջ կը տրուէր Ֆրանսական զաղթական տիրապետութեան:

Աւելցնենք, որ Բրեժնեւ փրակայի մէջ անդրադառնալով Քամպոճի կռիւներուն, դիտել տուաւ, թէ «ամերիկեան յարձակումին զարգացումը պիտի բախի ընկերվարական ուժերու դիմադրութեան»: Բրեժնեւ այս առթիւ խօսեցաւ նաեւ Եւրոպայի ապահովութեան մասին: Այդ ապահովութեան քանալին, համաձայն խորհրդային առաջնորդին, կը գտնուի «ներկայ սահմաններու ճանաչումին մէջ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍԻի մէջ տեղի ունեցաւ ՍԷ·ԷՓ·ՏԷ·ԹԷ·ի 35րդ համագումարը. եղրափակիչ բանաձեւը կը չեշտէ թէ բոլոր սենտիքաներու եւ կուսակցութեանց ձգտումը պէտք է ըլլայ համընթաց գործունէութիւն մը դեմոկրատ ընկերվարութիւն մը մէջտեղ բերելու համար: Սենտիքային ընդհ. քարտուղարը՝ Լօժէն Տէքան ար – դէն իսկ յայտնած էր երբ կը ներկայացնէր տեղեկագիրը, թէ առանց ժողովրդավարութեան ընկերվարութիւն չկայ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ չատ անհանդիստ դիշեր մը անցուցած է Հինդշաբթիէն Ուրբաթ, զանազան ռումբեր պայթած են չէնքերու առջեւ, մեծ վնասներ պատճառելով:

ԻՍՐԱՑԵԼԱՑի սպայ մը, երկու զինուորներ եւ 17ամեայ երիտասարդուհի մը սպաննուեցան լիբանանեան սահմանադլուխին վրայ, երբ պաղեստինցի արձակադէններ փոքր հրթիռներով ռմբակոծեցին իսրայելեան սահմանամերձ քաղաք մը: Զօր Պար Լեւ, որ իսրայելեան սպայակոյտի պետն է, խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց Լիբանանի՝ յիշեց – նելով այս վերջնոյն պատասխանատուութիւնը: «Եթէ նմանօրինակ յարձակումներ կրկնուին, պիտի հարկադրուինք միջոց – ներ ձեռք առնել»: Իսրայէլի Արտաքին նախարարը՝ Ա. Էպան, Ուաչինկթըն կը պատրաստուի մեկնիլ, որպէսզի խորհրդակցի ամերիկացի դեկավարներուն հետ ստեղծուած նոր կացութեան հետեւանքով ի գործ դրուելիք միջոցներու մասին: Թել Ավիվի համար խորհրդային օգնատուներու մասնակցութիւնը եգիպտոսի պաշտպանութեան՝ մահադոիչ եբեւոյթ մըն է:

ՓՐԱԿԱՑԻ մէջ ստորագրուեցաւ խորհրդային–չեխ «բարեկամութեան, համագործակցութեան եւ իրերօգնութեան» դաշնագիրը: Այդ համաձայնագրով խորհրդային բանակին կայքը Չեխոսլովաքիոյ մէջ կը դառնայ «անսահմանափակ»: Խորհրդային վարիչներուն (Բրեժնեւ եւ Կոսիկին) փրական ժամանումին առթիւ ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան: Չեխ եւ խորհրդային բանակայիններ դիրք բռնած են ամենուր՝ առաջքն առնելու համար համաժողովրդական ցոյցերու: Ընտրովի «ծափահարողները» փոխադրուեցան զինուորական կառքերով, որպէսզի «սրտաբուխ» ըն – դունելութիւն մը վերապահեն խորհրդային առաջնորդներուն:

ԻԶՄԻՐի մէջ վերջ գտած է վհատութիւնը որ գումարուած էր Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Փաքիստանի կողմէ: Սունայ, Եահիա խան եւ Պարսից Շահը որոշած են քաղաքական կամ զինուորական դեր չտալ իրենց զինակցութեան: Միւս կողմէ, երեք զեկավարները որոշած են երկարաձգել Սենթոյի թուրք քարտուղարին պաշտօնավարութեան չրջանը:

ՀՐԵԱՑ մատեմատիկոս մը հեռացած է Խորհ. Միութենէն եւ Իսրայէլ զաղթած:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ կառավարութիւնը ներման միջոցներ ձեռք առած է նախկին նախագահ՝ Քարմոնայի ծննդեան 100ամակին առթիւ:

ԻՐԼԱՆՏԱՑԻ մէջ զէնքի ապօրինի առեւտուր մը երեւան եկած է եւ երկու նախարարներ ալ ամբաստանուած են: Հարաւային Իրլանտայի այս երկու նախարարները հրաւէր ստացած էին վարչապետէն որ հրաժարին: Երկուքն ալ կողմնակից էին առանց պայմանի օժանդակելու Ըլսթէրի կաթոլիկէներուն:

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

Սեբաստիոյ վիլայէթի Հայութեան բռնագաղթի ու կոտորածի ժամանակ դիմադրութեամբ աչքի ընկաւ յատկապէս Շապին Գարահիսարը, որտեղ պատերազմի նախօրեակին կար 25·000 Հայութիւն՝ հրջապատուած Թուրքերով, Քրդերով եւ Չերքէզներով: Սակայն Շապին Գարահիսարի Հայութիւնը մի անգամ չէ, որ ընդվզել էր Թուրք բռնակալութեան դէմ: Այդպէս էր նաեւ 1895–96ին, երբ բազմաթիւ հայ խիզախներ մարտնչում էին Թուրք Ջարդարարների դէմ: Յատկապէս աչքի էր ընկել Դանիէլ Զաւուշի խումբը, որի «համբաւը մինչեւ Երզրգի պալատը հասած էր: Դանիէլ Զաւուշը ողջ կամ մեռած բերողին 1000 օսմ· ոսկի խոստացուած էր»: Այդ քաջ հայդուկը հերոսաբար կռուեց եւ մեծ անհաւասար մարտում նրա դլուխը դարձաւ թշնամու աւար: Շապին Գարահիսարի պարծանքն էր Զօր· Անդրանիկը, որ դարձաւ ժողովրդական հերոս:

Շապին Գարահիսարի Հայերը նոր սերնդագործութեան դիմեցին առաջին համաշխարհային պատերազմին: Թրքական դօրահաւաքը տարածուեց նաեւ նրանց վրայ, եւ 250–300 երիտասարդներ դնացին բանակ, իսկ մնացածները վճարելով 40ական ոսկի՝ առժամանակ ազատուեցին, բայց պատերազմի պէտքերը հոգալու համար դինակոչուեցին որպէս չալկաւորներ, պաշտպանողական աշխատանքներ կատարողներ եւայլն: Ուժեղացան Թրքական իշխանութիւնների կամայականութիւնները: Ոստիկանները ուղղակի դրաւում էին վաճառատները, բնակէութիւնից բռնագրաւում հագուստ, կօշիկ, պարէն, պահանջում յանձնել ունեցած դէնքերը եւայլն:

Հայ բնակչութիւնը արիւնահեղութիւնից խուսափելու համար կատարեց այն ամէնը, ինչ հնարաւոր էր: Բայց դա չդոհացրեց Թուրք իշխանութիւններին, ո՛րոնք խնդիր էին դրել ոչնչացնել Հայերին: Արդէն 1915 Թուականի Մայիսից սկսեցին զանգուածային ձերբակալութիւնները եւ սպանութիւնները: Շատերի հետ միասին նահատակուեց նաեւ Շ· Գարահիսարի առաջնորդ Վաղինակ Ծ· Վրդ· Թորիկեանը, որին դաւաճրաբար կանչեցին ու սպանեցին:

Շ· Գարահիսարի Հայութեան վիճակը խիստ ծանր էր, որովհետեւ նա կղզիացած էր ու շրջապատուած Թուրքերով ու Քրդերով: Քաղաքի շրջակայ հայ դիւղերում տէր ու տնօրէն էր մերձաւոր Կատային Թրքական տասը հազարնոց բանակը, որն ամէն ինչ խժռեց, իսկ մարդկանց էլ կոտորեց: Այդ դեռ քիչ էր· բանից ազատուած արիւնախում յանցագործ Քէլ–Հասանն էլ իր հրոսախմբերով շրջում էր ամենուրեք եւ մահ սփռում:

Նախապատրաստուելով դլխաւոր յարձակման Շ· Գարահիսարի Հայութեան վրայ, Թուրք ոստիկանները 1915 Յունիս 2ին շրջապատեցին Հայոց ազդապատկան թալխանաները եւ մի քանի ժամում ձերբակալեցին 300–400 մարդ:

Այդպիսի ահաւոր պայմաններում Գարահիսարցիները սկսեցին անցնել ինքնապաշտպանութեան: Սկզբում դա կրում էր տարերային բնոյթ, ամէն մէկն ամ– բացնում էր իր տունը, բայց դնալով ինքնապաշտպանութեան դոյամարտը դարձաւ համընդհանուր կազմակերպութեան դործ: Դրան օժանդակում էր այն, որ Հայերը, Յոյները եւ Թուրքերը ապրում էին տարբեր թաղամասերում: Ամբողջ Հայութիւնը համախումբ կերպով սկսեց ամրացնել թաղամասի սահմանները, դիչեր–ցերեկ դործում էին բահերն ու բրիչները, բարձրացւում պատնէշներ, ստեղծւում յատուկ դիտակէտեր, դասաւորւում մարտական ուժերը: Մարդիկ դղում էին, որ պէտք է մղեն օրհասական կռիւ, բայց չէին երեւում եւ հանդէս էին դալիս «Մահ կամ ազատութիւն» նշանաբանով: Պաշտպանութեան դործը դլխաւորում էր հնչակեան Ղուկաս Տէօվլէթեանը (Ղուկաս Աղբար): Աչքի ընկան նաեւ Աւագ Տուրիկեան ,Գարեգին Կարմիրեան, Շապուհ Օզանեան, Գասպար Ղուկասեան, Իսրայէլ Օզան, Վահան Հիւսիսեան, Համբակ Գարակէօզեան եւ ուրիշներ:

Առաջին իսկ օրերին ուժեղ մարտեր տեղի ունեցան: Թուրք հրոսախմբերն անցան կատաղի յարձակման: Բայց Հայերը կռւում էին չտեսնուած քաջութեամբ: Նրանց վիճակը վատացաւ, երբ Թուրքերն օդտագործեցին թնդանօթներ, որոնց կրակից սկսեցին բոցավառուիլ հայկ· թաղամասի փայտաչէն տները: Մի քանի օրում այրուեց ու աւերուեց քաղաքը՝ աւելի քան 3000 տներով: Հայերը հարկադրուած էին թողնել իրենց մոխրացած օճախները եւ մարտերով նահանջել դէպի քաղաքին կից հինաւուրց բերդը, որ գտնւում էր լերան դագաթին: Ընդհանուր առմամբ բերդի շրջանը փոխադրուեցին 5062 հոդի: Յաջողուել էր տանել նաեւ որոշ չափով պարէն, անասուններ, եղած զինամթերքը: Բերդի պաշտպանութիւնը դլխաւորելու համար կազմուեց զինուորական խորհուրդ՝ Ղուկաս Տէօվլէթեանի դլխաւորութեամբ: Ապա կազմուեցին 5–25 հոդինոց մարտական խմբեր, որոնք պէտք է պաշտպանէին բերդի ու նրա շրջակայքի կարեւոր դաղոյն կէտերը: Այնուհետեւ ողջ բնակչութիւնը զօրակոչուեց չուտափոյթ կերպով վերականդնելու ու ամրացնելու բերդի շրջապարիսպը, որ պէտք է լինէր պաշտպանութեան առաջին դիծը: Այդպէս էլ եղաւ: Բոլորն էլ աշխատում էին չընչակատար ու ամենայն լարուածութեամբ, թէեւ աւելի քան 5000 հոդու ճնշող մեծամասնութիւնը (3/4ը) երեխաներ ու կանայք էին: Իսկական կռուողների թիւը հասնում էր մօտ 300ի, բայց բոլորն էլ պատրաստ էին մարտնչելու: Սակայն այս անդամ էլ դէնքն էր քիչ· ընդամէնը 150 տաճկական մաուզեր, 40 տասնոցներ, 20 այնալու հրացաններ եւ քարափիններ: Ռազմական խորհուրդը՝ Ղուկաս աղբարի դլխաւորութեամբ, հրահանդ տուեց, որ ներկայ պահին բոլորը, առանց կուսակցական խորութեան ու ներքին վէճերի, պէտք է դործնականօրէն մասնակցեն ինքնապաշտպանութեանը: Պահանջւում էր խնայողաբար ծախսել պարէնն ու ռազմամթերքը: Յատկապէս դժուար էր ջրի ու փայտի (ճաշի համար) հայթայթման դործը: Պարենաւորումը կարդաւորելու համար սահեղծուեց յատուկ մարմին, որ հաշուի առաւ ամբողջ ունեցած պարէնը եւ փաստօրէն կազմակերպեց հասարակական սնունդ: Ստեղծուեցին այսպէս կոչուած անդակայաններ, որոնցից ամէն մի ընտանիք օրական ստանում էր որոշակի չափի չափի (ի հարկէ նուազադոյն) պարէն:

Ընդհանուր առմամբ բերդ բարձրանալուց յետոյ երեք օրուայ ընթացքում հրսկայական դործ կատարուեց: Այդ օրերն անցան համեմատաբար խաղաղ, քանի որ Շ· Գարահիսարի իշխանութիւնը կազմալուծուած էր (քաղաքապետը փախել էր, ոստիկանապետը՝ հեռացուել եւայլն): Բայց չուտով Թուրքերը Սեբաստիայից սուտ նում են համալրում եւ կատաղի դնդակոծութիւն սկսում բերդի վրայ: Հայերը հերոսաբար պաշտպանւում են:

Սեբաստիոյ կուսակալ Մուամմէրը բանագնաց է ուղարկում Հայերի մօտ, որպէսզի նրանք իրենց դէնքերով յանձնուեն, եւ իբր թէ այդ դէպքում նրանց կը տրուի կայսերական ներում: Հայերը դառն փորձ ունէին եւ համոզուած էին, որ դա նախօրօք մշակուած դաւադրութիւն է, որպէսզի իրենց զինաթափ անեն եւ ոչնչացնեն: Ուստի, նրանք մերժեցին այդ պայմանը եւ որոշեցին չարունակել ինքնապաշտպանութիւնը, նշանաբան ունենալով իրենց նախնիների պատուիրանը՝ «Մահ լիմացեալ անմահութիւն է»:

Դրանից յետոյ Թուրքերը սկսում են նոր յարձակման եւ յատկապէս բերդի վրայ կրակ են բացում թնդանօթներից: Երեք օր յետոյ կուսակալը նորից է բանագնաց ուղարկում Հայերի մօտ, բայց դարձեալ մերժում է ստանում եւ ձեռնարկում աւելի ուժեղ յարձակման: Հայերը չարունակում են յամառ կերպով դիմադրել: Սակայն Թրքերի մի ջոկատի (մօտ 70 հոդի) յաջողւում է անմատչելի ժայռով մագլցելով հասնել բերդ, որ սկզբում որոշ խուճապ է յառաջացնում Հայերի մօտ, բայց չուտով նրանք կազմակերպուած կերպով յարձակւում են, ոչնչացնում այդ ջոկատը, խակ միւսնե–

— Ի՞նչ գործ է որ···

— Հիմա կը բացատրեմ երբ մեր նոր ընկերը գայ:

— Ո՞վ, սա կարնեցի երիտասա՞րդը:

— Այո, Վահանը:

— Կարծեմ Սիսակ ուղղակի անոր տունը դնաց, իր լաւ բարեկամն է եղեր:

— Կրնայ ըլլալ, քանի որ Սիսակն ալ կարնեցի է, պատասխանեց Աբգար:

— Հիմա թող տուր որ աղէկ մը լուացուիմ, ըսաւ ճամբորդը ժաքէթը հանելով:

Այս գործողութիւնը քառորդ մը տեւեց, որմէ ետք զարձաւ իր ընկերոջ եւ ըսաւ·

— Հիմա պէտք է որ Սիսակն ու Վահանը հոս կանչենք:

— Առիկա դիւրին է, պատասխանեց Աբգար:

Եւ սենեակէն դուրս ելլելով՝ մինչեւ ասանդուխին դլուխը դնաց ու պոռաց·

— Հրանդ, վեր եկուր:

Վայրկեան մը ետքը, պատանի մը հասաւ տասներեք – տասնըչորս տարեկան, աչխոյժ ու մտացի դէմքով, ներս մտաւ:

— Գնա Վահանին ըսէ որ իր ընկերոջ հետ անմիջապէս հոս դայ, ըսաւ Աբգար՝ խօսքը պատանիին ուղղելով:

— Շատ աղէկ, պատասխանեց պատանին ու անյապաղ եղաւ:

— Ո՞վ է այս պզտիկը, հարցուց Աչոտ:

— Մեզմէ է, ըսաւ միւսը խնդալով:

— Բայց միթէ խոհեմութի՞ւն է այս տարիքի տղայ մը գործածել:

— Իդի՞ւ թէ մեծերը իրեն չափ վստահելի ու ճարպիկ ըլլային:

— Փորձուա՞ծ է ուրեմն:

— Զափէն աւելի:

— Բայց ի՞նչպէս եկեր ձեր մէջը մտեր է···

— Իր հայրը մեր ընկերներէն է, բացատրեց Աբգար, եւ լաւագոյն ու կարողագոյն ընկերներէն մէկը···

— Ո՞վ է որ···

— Կարծեմ անձամբ չես ճանչնար՝ բայց անունը լսած ըլլալու ես··· Զաքարը:

— Այն որ քանի մը ամիս առաջ ձերբակալուեցաւ ու բանտարկուեցաւ··

— Ճիշդ անիկա:

— Իրաւունէ չատ դովեստներ լսած եմ անոր մասին··· դեռ բանտն է, այնպէս չէ՞:

— Դժբախտաբար, եւ ազատելու ալ առայժմ յոյս չկայ:

— Ով դիտէ, պատասխանեց միւսը խորհրդաւոր կերպարանքով մը, կարելի է անակնկալ դէպքեր կը պատահին ու բանտերու դուռները կը բացուին: Բայց չարունակէ խօսքդ տեսնեմ, ուրեմն, Զաքար ամուսնացած՝ ընտանիքի ու զաւակներու տէր է, այս պարագան չէի դիտեր··· Լ՛նչ դժբախտութիւն երբ մարդ ամուսնացած ու յեղափոխական է միանդամայն եւ մանաւանդ օձիքն ալ ձեռք տուած:

— Ներկայ պարագային դժբախտութիւնը այնքան մեծ չէ, պատասխանեց Աբգար, որովհետեւ Զաքարի կինը մեռած է երկու տարիէ ի վեր եւ այս զաւակէն զատ ուրիշ զաւակ չունի:

— Առիկա մեղմացուցիչ պարագայ մըն է: Սակայն ինչ անխոհեմութիւն ծանր ամբաստանութեան ներքեւ գտնուող ու ձերբակալուած մարդու մը զաւակը ձեր քով պահել ու դործածել···

— Ոստիկանութիւնը լուր չունի Զաքարին զաւակ մը ունենալէն:

— Ձերբակալուած ատեն տղան հոս չէ՞ր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(109 – Շար·)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԸ

Շապին Գարահիսարի հիմնարկումը չատ հին ու հեռաւոր թուականներու կը հասնի: Ժամանակի մշուշին մէջ ծածկուած է անոր պատմութիւնը, որ ուրարտացիներու եւ Հիթիթներու օրերէն կը սկսի:

Գարահիսար քաղաքին կռնակը կը բարձրանայ Բերդաժայռը՝ ահռելի անդունդներ կազմելով իր երեք կողերուն վրայ: Այդ անդունդներուն տակ դիշերներ են Լուկուլլոսն ու Պոմպէոսը, Միհրդատն ու Տիգրան Մեծը: Անոր որմերուն տակ լռեր են Պարթեւ վիրաւորականներու վերջին հռնդիւնները ու հծծիւնները: Այնտեղ ահաւոր ցասումով դէմ դէմի են եղած հռովմէական լեգէոնները ու հայկական այրուձին, երբ Հռովմէական կայսրութեան դէպի արեւելք տարածուելու չրջանին, Տիգրան Մեծն ու իր անբիծայրը Միհրդատ, միացեալ ուժերով կը ձակատին հռովմէացի զօրավարներուն: Պատերազմի բախտը կը ժպտի մէկ մը մէկ, մէկ մը միւս կողմին, բայց ի վերջոյ Պոմպէոս, դրաւելով այդ անառիկ բերդը, դայն դիտական հետազօտութեանց ենթարկելով, չրամբարներ պեղել կուտայ միակուռ ժայռին մէջ եւ նոր պարիսպներով եւ մարտկոցներով կրկնապատկ՝ ամրացնէ զայն:

Հռովմէական եռապետութեան անկումով, քաղաքը իր բերդով կը դրաւուի Յունաց Նիկողայոս Կոլթ կայսեր կողմէ եւ յաղթականին անունով կը կոչուի Նիկոպոլիս:

Յոյներու տիրապետութիւնը իրեն հետ այս դուռ հայաբնակ չրջանը կը բերէ առաւել յոյն դաղթականութիւն մը իր վանքերով, եկեղեցիներով ու կրօնական վէճերով:

ԺԲ· դարուն սկիզբները, Կոմնենոսներու տան անկումով Դաւիթ Կոմնենոս, Տրապիզոնի վերջին թագաւորը, իր 11 զաւակներով դերի կը տարուի եւ բոլորը կը գլխատուին Պոլսոյ մէջ: Արեւելքի մէջ վերջ կը դտնէ յունական տիրապետութիւնը, եւ Նիկոպոլիս եւս, վերջնականապէս կ'իյնայ օսմանցի Թուրքերու տիրապետութեան տակ: Հազարաւոր Յոյներ զոհ կ'երթան Թուրքերու բարբարոսութեան, ու քիչ չէ թիւը անոնց, որոնք մահմետականութիւն ընդունելով փրկած են իրենց կեանքը:

Նոր յաղթականներն ու տէրերը նոյնպէս իրենց դրոշմը դրած են քաղաքին վրայ եւ, չուրջը դտնուղ սեւ լեռներուն եւ մօտը դտնուղ չապի պաղպէի վանքին պատճառով, քաղաքը կոչած են Շապին Գարահիսար:

րին էլ եա մղում: Այդ փայլուն յաղթանակը, որի մէջ աչքի ընկաւ նաեւ 14ամեայ քաջ պատանի Հմայեակ Թեւեքէլեանը, ոգեւորում է Հայերին: Սակայն դրութիւնը դնալով ծանրանում է, որովհետեւ վերջանում են պարէնն ու զինամթերքը: Այդ բոլորովին անյուսալի վիճակում որոշւում է, որ կռուղ մարտիկները պէտք է դիչերային յարձակումով ճեղքեն թշնամու պաշտպանողական դիծը եւ դուրս դան հարեւան չրջանները, որտեղից դուցէ հնարաւոր լինի օդնութիւն ստանալ եւ, ճնշում դործադրելով Թուրքերի վրայ, փրկել բերդում գտնուղներին: Որոշ զոհեր տալով հանդերձ, հայ մարտիկների մեծ մասին 1915 Յունիս 25ին յաջողւում է դուրս պրծել մահուան օղակից: Եւ միայն դրանից յետոյ բերդի վրայ բարձրացւում է սպիտակ դրօշ: Այնուամենայնիւ, մի քանի օր Թուրքերը չեն համարձակւում մօտենալ, խակ երբ 1915 Յունիս 29ին, պաշտպանութեան 27րդ օրը, առանց կրակոցի հասնում են բերդ, այնտեղ բազմաթիւ Թունաւորուածների հետ միասին գտնում են երեխաներ, կանայք ու ծերեր: Բայց դա բոլորովին չի կանդնեցնում Թուրքերին, որոնք յարձակւում են եւ դաղանաբար կոտորում նրանց:

Ուժեղ մարտեր են տեղի ունեցել նաեւ Շ· Գարահիսարի դաշտային հայաբնակ դիւղերում, որոնց Թիւը անցնում էր մի քանի տասնեակից:

Մ· ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

«Հայաստան 1914–1917»

ԷՋԵՐ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԷՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՏԵՂ ՄԱՀԸ ՄԻ Է

...Յաջորդ օրը լուսնակէ առաջ, կապոյտ դիւերին մէջ վազվզող սուուերները կ'երեւին վարը՝ Բերդին տակ: Դէմերը կը տեսնեն զանոնք ու լուր կուտան ամէն կողմ: Մութէն օգտուելով, Թուրքերը խումբ – խումբ կը ջանան վեր մագլցիլ եւ լուսնակէ առաջ յարմար դիրքեր գը – րաւել: Զինուորական խորհուրդը սուր – հանգակներ կ'ուղարկէ ամէն կողմ եւ հանդչելու համար «տուն» դացող մարդիկ կը կանչուին դէնքի գլուխ: Որոշ է, որ Թուրքերը ընդհանուր յարձակողական պատերազմ կ'ընեն: Արթուն ենք մենք եւ սրտատրոփ կը սպասենք գալիքին: Մահ ու մեռել տեսնելու վարժուած ենք, բայց երբ կռուողի մը նահատակուելուն լուրը կուգայ, մեր սրտերը կ'արիւնին, որովհետեւ ա՛լ անոր տեղը բռնող չկայ, ա՛լ պահեստ չկայ... Մեր ճակատագրին հսկելու համար ծերեր ու պատանիներ պիտի բռնեն անոնց տեղերը...

Արեւածագին հետ բոլոր թնդանօթները միանուագ ռումբ կը թափեն Բերդին վրայ եւ Մուհամմէդեան ու Ալլահը օգնութեան կանչող խուժան մը կը սկսի յարձակողականի: Մեր դիրքերու առաջին համազարկին՝ կը դադրեցնէ յառաջխաղացումը եւ կը սպասէ, մինչեւ որ խրամ – ներէն դուրս կ'ելլէ կանոնաւոր զօրքը: այն առեն, աղմկելով, պոռալ կանչելով, սիրոյ ներկայութենէն սիրտ առած չեն պէս ցատկռտելով կը հետեւի անոր:

Կատաղի կռիւ էր: Անոնց յիսուն դէմ մեր կողմէ հազիւ մէկ հատ կ'երթար իր նշանակէտը գտնելու՝ յան – դուգն թշնամիի մը սրտին մէջ: Եթէ մեր զօրք կռուէին ու կրակէին անոնց պէս, մեր ռազմամթերքը կէս օր չէր դիմանար: Եղաւ պահ մը, որ մեր դիրքերուն մօտ դիտիններուն վրայ ֆէսերուն կարմիրները չացան ու մերոնք փամփուշտի խնայողութեան պատուէրը մոռցան ու կը կրակին կրցածնուն չափ արագ, հաւատարար չունչ առնելու իսկ մոռցած: Ցանկարծ, կռուի ճակատին եռեւ ազօթելով զրաղած բազմութիւնը երդ մը սկսաւ — հի՛ն, քա՛ղցր երգ մը, «Մեր Հայրենիք»:

Հեռուր թէ մօտաւոր անկիւններէ, դիրքերէ, տուներէ, վրաններէ, ամէն տեսակ պատսպարաններէ երգի նոր տալիքներ եկան միանալ առաջին խումբին եւ անհաւատալի արագութեամբ, երգելու այդ խենթութիւնը տարածուեցաւ բերդին մէջ: Հինգ հազար հոգի կը մասնակցէր անոր, որ այլեւս երգ մը չէր, այլ ցեղին սրտէն վերթած ռազմի աղաղակ մը, փոթորկոտ, վարար գետի պէս թաւալուն աղաղակ մը, ցեղին մարտական ոգիին մէկ պոռթկումը, որ պղտոր հեղեղի մը պէս թաւալելով կը փչրէր ամէն կապ ու կապանք:

«Ամենայն տեղ մահը մի է», կը լսուի ուրիշ անկիւնէ մը ու կիները, ծերերը, տղաք, մանուկներ կը ձայնակցին ըսելու թէ «երանի՛ աւուր, որ իր ազգի ազատութեան կը զոհուի»...

Հեղհեղուկ երգը կը մարի ու եղանակը կը կորսուի, բայց մինչեւ այդ պահը քանի՞ անգամ կրկնուեցաւ ան, քանի՞ անգամ տղաերն ու տուները իրար անցուեցան. յայտնի չէր. ամէն ոք կ'երգէր իր ուզած տունը, իր հաւնած տողը՝ իր ուզա՛ծ ձեւով... երգէ աւելի ցեղին հոգիէն փրթած փոթորիկ մը եւ ազօթք մըն էր ան...

Եթէ զերազոյն խանդավառութեան այդ պահուն Թուրքերը յարձակէին վեր՝ Բերդ ելլել, կը հաւատամ, կիներ, այր, տղայ, երախայ, ծեր կը թափէին անոնց վրայ ու, պատմութեան մէջ իր նմանը չունեցած կատաղութեամբ, բռունցքներով, ճանկերով, քարերով ու ակռաներով կը խողխողէին զանոնք...:

Հերոսներ, հրամանատարներ, առաջնորդներ չկային այդ պահուն. բոլորը քաջ էին ու բոլորը հերոս: Եթէ մէկ հոգի, մխայն մէկ հոգի դուրս դար դիրքերէն ու վազէր դէպի Թուրքերը, վստահ եմ բոլորը կը հետեւէին այդ մէկին, բայց բարեբախտաբար ոչ ոք ըրաւ այդ յիմարութիւնը եւ այդպէսով ժողովուրդը փրկուեցաւ անիմաստ եւ անօգուտ ջարդէ մը:

Երբ քիչ մը կռիւը խաղաղեցաւ ու օդը մաքրուեցաւ վառօդի հոտէն, երիտասարդ մը փախչող Թուրքերուն եռեւէն պոռաց, որ երթան ու իրենց առաջնորդները դրկեն, քանի որ մենք հաշիւ չունէինք Թուրք ժողովուրդին հետ: Գնդակներու տարափի մը պատասխանեց անոր կոչին ու Թուրքերը, յարձակումէ եւ Բերդը զրաւելէ հրաժարած՝ մտան դիրքերու եռեւ, այնտեղէն կռիւը չարունակելու համար մինչեւ գիշեր:

Անոնք, Շիմալըի տակ խոշոր քարի մը եռեւ հաւաքուած, կը կռուէին՝ ու դիւրուան մթութեան կը սպասէին վար, իրենց խրամները իջնելու համար: Ղուկաս կարդադրեց, որ վերէն երկու ռումբ նետեն անոնց վրայ ու անոնց հաշիւը մաքրեն դիւերը հասնելէ առաջ: Այսպէս ալ ըրին ու յանկարծակիի եկած Թուրքերը մեծ մասով ջարդուեցան: Երբ կը փախչէին, մէկը նորէն պոռաց անոնց եռեւէն ու պատուիրեց որ զան տանին իրենց մեռելներն ու վիրաւորները, բայց անոնք ո՛չ եկան, ո՛չ ալ տարին: Այդ մեռելները տաք արեւուն տակ նեխելով՝ իրենց զարշահոտութեամբ մեզ աւելի անհանգստացուցին քան ողջերը:

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՓՈՔՐԻԿ ՀԵՐՈՍԸ

Ճգնաժամային պահու մըն էր, որ առնակնկալօրէն ձեռնառումբ մը պայթեցաւ Բերդի Դրան առջեւ տարածուող հրապարակին վրայ: Մեռաղի ու քարի բեկորներ անձրեւեցին չորս կողմ ու փոշին, վառօդի ծուխին խառնուած, րոպէ մը վարագուրած պահեց հրապարակը: Թուրքերը, դուռը քանդելու աշխատանքը դադրեցուցած, ինքնապաշտպանութեան անցան: Այն առեն, դրան վրայ դիրք պրաւողները իրենց ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցին դուրսէն եկողներուն վրայ ու կասեցուցին անոնց յառաջխաղացքը: Մինչ այդ, ներսի Թուրքերը կը կռուէին կատաղօրէն. դիտէին թէ ե՞թէ այս պատեհութիւնը կորսնցնելով Բերդի դուռը չբանային դուրսի իրենց ընկերներուն առջեւ, ամէն բան վերջացած էր: Վերջացած էր իրենց կեանքն ալ: Անոնց թիւը այնքան մեծ էր, որ մերոնք չէին համարձակեր իրենց դիրքերէն դուրս գալ ու յարձակման անցնիլ: Կը ջանային, սակայն, զանոնք զբաղած պահել մինչեւ որ... մինչեւ որ... մինչեւ որ ի՞նչ. մինչեւ ե՞րբ...: Մինչեւ որ հրաչքը պատահէր, մինչեւ որ Հայուն Աստուածը անգամ մը եւս օգնութեան հասնէր, որովհետեւ մեւս դիրքերէն օգնութիւն ակնկալելը յիմարութիւն էր, պարզապէս յիմարութիւն... բոլորն ալ նեղն էին, զբաղած ու կոտորակուած: Եթէ Թուրքերը պարիսպներէն դուրս կամ վարը ըլլային, թերեւս կիներ ու տղաք յաջողէին քարերով զանոնք ջախջախել բայց ներկայ պայմաններուն տակ այդ բանը անհնար էր: Այսուհանդերձ, Թուրքերը կրցած էին դուշակել թէ իրենց վերջայ նետուած ձեռնառումբը եկած էր դրան դիմաց զտնուող ու հայթոյս կիներու յատկացուած չարք մը քարայրներէն մէկէն ու կը կրակէին անոնց վրայ ալ: Հայ եփով կիները, գործը ձգած, անճկութեամբ կը հետեւէին կռուի ճակատներին: Անոնց քով, հսկիչի պաշտօնով, միայն մէկ այր մարդ կար — Կարմիրեան Գարեգինը, որ, իր տասնոցը քաշած՝ վերէն կը կռուէր...: Եթէ միայն անոր քով արագահարուած մը կամ քանի մը ձեռնառումբ զտնուէր, գործը մեծապէս կը դիւրանար, բայց որո՞ւ մըտքէն կ'անցնէր հայթոյս կիներու օճախներուն քով ռումբ ամբարել: Կիներն անդամ ըմբռնած էին այդ բանը ու «պօմպա՛» մը, պօմպա՛ հասցուցէք» կը պոռային պաղատագին: Այդ պահուն, ոչ թէ մարդ, թռչուն իսկ չէր կրնար թեւ բանալ տեղէ տեղ, ալ ո՞ւր կը մնար ծանր առարկան զրկած խիճերուն վրայէն բլուրն ի վեր վազելով՝ քարայրներուն հասնելու հնարաւորութիւնը:

Բայց «պօմպա»յի անունը կոչը լսուած էր, տեղը հասած՝ եւ Սրա Սառնիմներէն հատ մը ճամբայ հանուելով՝ բերուած էր մինչեւ պահին ծայրը:

Ո՞վ պիտի ըլլար սոսկալի մահը յանձն առնողը՝ զայն տեղը հասցնելու համար...:

Մէկ զնդակով վիրաւորուիլը կամ ըսպաննուիլը դէշ բան էր, անբաղձալի, սարսռազդու. ռումբը ձեռքը զնդակներու կարկուտ մը դիմապրաւելը, յիսուն կամ հարիւր կտորներու վերածուիլը յանձն առնելը, խենթի կամ հերոսի գործ էր:

Կիներ ու տղաք, աչքերը լայն բացած, հիմա կը նայէին այդ մահարեր գործիքին ու չէին խօսեր, չէին չարժեր. մէկ մը կը նայէին ռումբին, մէկ մը ճամբուն, նորէն ռումբին, նորէն ճամբուն... Զէ՛, անկարելի էր... Գնդակները սուլելով կը զարնուէին քարերուն եւ խիճերուն ու անոնց ինկած տեղէն դեղին փոշիի պզտիկ ամպեր կը բարձրանային:

— Ես կը տանիմ, ըսաւ յանկարծ պզտիկ ձայն մը:

Հմայեակ Թեվեքէլեանն էր, հազիւ տասնեւչորս տարու, թափթփած, քթին առջեւը միշտ թաց տղայ մը:

Զարմանքով, պաչտումով, հիացումով իրեն նայեցան բոլորը:

Ամէն մարդու մտքէն հաւանաբար նոյն բանն անցաւ, բայց ոչ մէկը խօսեցաւ, ոչ մէկը բան մը ըսաւ: Մարդ բերանը չբացաւ:

Այն առեն, Հմայեակ հանեց բաճկոնը, ծռեցաւ ու ճերմակ լաթի մը մէջ փաթթուած ռումբը պլլեց իր բաճկոնին մէջ ու դրաւ թեւին տակ. ոտքի եմեղի – ները հանեց նետեց, խաչակնքեց՝ ու թեթեւ մը առաջ ծռած՝ սլացաւ դէպի քարայրները:

Շունչերնին բռնած, չնչելը մոռցած, բոլորը կը հետեւէին անոր չարժումնե – րուն:

— Աստուածածի՛ն, պաղատեցաւ կին մը, Աստուածածի՛ն, պահէ՛ատ տղան:

Աղօթքէ, խնդրանքէ աւելի, փրկչին մօր ուղղուած հրաման մըն էր արտա – բերուածը:

— Աստուածածի՛ն, պահէ՛ատ տղան:

Հմայեակ կը սուրար զնդակներով հերկուած զառիթափին վրայէն, ռումբը թեւին տակ սեղմած, առաջ ծռած, պատ թեւը լողացողի մը պէս ետ–առաջ չար – ժելով կը սուրար:

— Աչքերնիդ կուրնայ, տղան կերա՛ն, անիծեց կին մը եւ ուշաթափեցաւ:

— Չէ՛, չէ՛, քարին եռեւ մտաւ հանգչելու, ուրախ բացատրեց ուրիշ մը, տեսայ, ոտքերը ներս քաշեց...

Րոպէ մը ետք, երբ կրակը պահիկ մը մեղմացած էր, ան դուրս եկաւ քարին եռեւէն ու նորէն սուրաց դէպի քարայրը: Գնդակներու անձրեւ մը կը չաչէ իր չուրջ, բայց ան մէկը աչ, մէկ ձախ հակելով կը վազէ, կը սահի, կ'իյնայ, կ'ելլէ ու քարայրի ապահովութեան մէկ քայլ մնացած՝ թեւին տակի թանկագին ծրարը երկու ձեռքով առաջ երկարած՝ քիթն բերնին կ'իյնայ վար ու կը մնայ անշարժ: Կնոջ մը թեւը թանկագին ծրարը կ'առնէ ներս: Թուրքերու կրակը բզիկ բզիկ կ'ընէ պզտիկ հերոսին անչնչացած մարմինը...

Վայրկեան մը եռաք, քարայրներուն առջեւ ցցուող ապառաժի կատարէն վար նետուեցաւ Հմայեակի բերած ռումբը: Դժոխային որոտով վրէժի աստուծոյ ցասման մռնչիւնին նման ահեղ՝ պայթեցաւ մահաբեր զործիքը:

Քարերը զողացին ու արձագանգը, քարերուն զարնուելով, քանի մը անդամ կրկնուեցաւ: Երբ ծուխն ու փոշին ցրուեցան, գետինը ծածկուած էր դիակներով ու Դուռն առջեւ Թուրք չկար:

Ճիշդ այդ պահուն հրաչալի ու անսպասելի բան մը կը պատահի: Մերոնք ժամանակը հասած համարելով, դուրս կուգան դիրքերէն ու կ'անցնին յարձակողականի: Առջեւէն կը վազէ երեմիա Բալեան:

— Եկէ՛ք, տղա՛ք, մեռնիլ է, մէկ ան – դամ պիտի մեռնինք, կը պոռայ ու աջ ու ձախ կրակելով կը վազէ առաջ:

Անոր կը հետեւին բոլորը — զէնք ունեցողն ալ, չունեցողն ալ, մեծն ալ, պզտիկն ալ: Գինովցած են: Մահը ա՛լ սարսափ չունի իրենց համար: Անհաչիւ կը վազեն առաջ: Վիրաւորներու եւ մեռնողներու համար ալ կանգ չեն առներ: «Մահ իմացեալ անմահութիւն է», «Մա՛հ Թուրքերուն», «Զարկէ՛ք, զարկած ձեռքերնուդ ղուրպան» աղաղակներ, կանչեր, հառաչանքներ, օրհնութեան ու անէծքի բեկորներ, հեծեծանք...:

Բերդը մաքրուեցաւ: –

Ցաղթանակի լուրը տարածուեցաւ ամբողջ Բերդին մէջ եւ ընդհանուր խանդավառութիւնը հասաւ զագաթնակէտին: Ամէն տեղ երգի ձայն կը լսուէր.

«Ուխտել ենք կռուել
Այդ սիրով մեռնել.
Համոզուած ենք որ
Միայն զէնքով կայ
Հայուն փրկութիւն»:

... Թշնամին, սրտաբեկ, մութը իջնելուն պէս քաշուեցաւ ետ՝ իր վէրքերը կապելու եւ թերեւս վաղուան կռուին համար վերակազմուելու:

«Շապին Գարահիսարի
հերոսամարտը»

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Քարենին պաղ կերպով ժպտեցաւ:

— Հոս այնպիսի չողշողում մը կայ որ մարդուս աչքը կը շլանայ, պատասխանեց:

Տաղաւարը մտաւ եւ կնոջը ժպտեցաւ ինչպէս ամուսին մը պէտք է ժպտի երբ իր կնոջ հանդիպի, ողջունեց իշխանուհին ու միւս ծանօթ անձերը, սիրուն բառներ ընելով կիներուն եւ խօսքեր փոխանակելով երիկ մարդոց հետ:

Դուրսը, տաղաւարին մօտ, զօրավար մը կը դոնուէր որ հանրածանօթ էր իր խելքովն ու բարձր կրթութեամբը: Քարենինի որ զայն շատ կը դնահատէր, հետը խօսակցութեան սկսաւ: Զօրավարը կը պախարակէր ձիարշաւները, Քարենին զանոնք պաշտպանեց: Աննա մակիկ կ'ը – նէր անոր սրնդային ու հաւատարչափ ձայնը, առանց բառ մը կորսնցնելու եւ անոր ամէն մէկ բառը իրեն կեղծ կը թուէր ու ցաւատանջ կերպով ականջը կը ծակէր: Երբ ձիարշաւը սկսաւ, Աննա դէպի առաջ ծռեցաւ ու չեչտակի նայեցաւ Վրոնսքիի, որ դէպի իր ձին կը յառա – ջանար նետելու համար եւ միեւնոյն ա – տեն կը լսէր ամուսնոյն ատելի ձայնը: Վրոնսքիի մասին մտատանջ էր, բայց ա – ւելի կը տառապէր Քարենինի սրնդային ձայնէն:

«Գէշ կին մըն եմ, կորսուած կին մը, մտածեց, բայց կ'ատեմ սուտիքիը, չեմ կրնար սուտեան տակով. բայց ինքնիրեն համար՝ սուտիքիւնը օրական հացն է: Ամէն բան դիտէ, ամէն բան կը տեսնէ, ուրեմն ի՞նչ տեսակ սիրտ ունի որ կրնայ այսպէս հանդարտօրէն խօսիլ: Եթէ զիս սպաննէր, եթէ Վրոնսքին սպաննէր, դինքը պիտի յարդէի: Բայց չէ, իրեն միայն սուտիքիւն ու պատչառութիւն հարկաւոր են»:

Այսպէս ինքնիրեն կը խօսէր, առանց խորհելու թէ ի՛նչ կը սպասէր իր ամուսինէն: Չէր հասկնար որ Քարենինի արտասովոր չատախոսութիւնը, որ դինքը այնքան կը սրտմտեցնէր, իր հոգին խորովող մատանջութեան արտայութիւնն էր:

Չիարշաւը ձախող անցաւ. տասնեօթը ձիաւորներէն կէսը դեռին ինկաւ առաւել կամ նուազ վիրաւոր: Վերջերը յուզումը չատ մեծ էր, մանաւանդ որ Կայսրը իր տհաճութիւնը յայտնած էր:

Ամէնքը սոսկումով համակուած էին եւ երբ Վրոնսքի ինկաւ, Աննա թրթռուն ճիչ մը արձակեց, ոչ ոք ատոր մէջ անպատչաճ բան մը տեսաւ: Բայց անմիջապէս ետքը, Աննայի դէմքը այնպիսի մըտատանջութիւն մը ցոյց տուաւ որ բոլորովին անպատչաճ կը դառնար: Ամէն չափաւորութիւն կորսնցուցած էր: Թա – կարդը բռնուած թռչունի մը պէս կը չարժակէր: Ոտքի ելաւ, ուզեց երթալ եւ Պէցիի կը կրկնէր.

— Երթանք, երթանք:

Բայց Պէցի էր լսեր դինքը: Բազրիքէն վար կախուած՝ զօրավարի մը հետ կը խօսէր:

Քարենին իր կնոջ մօտեցաւ եւ ակնածութեամբ թեւը ներկայացուց:

— Մեկնինք, եթէ կ'ուզէք, ըսաւ:

Բայց Աննա ականջը տուած էր բոլորովին զօրավարին խօսքերուն ու ամուսինը չնչմարեց:

— Կ'ըսուի թէ սրունքին մէկը չախ – չախուած է, սոսկալի բան, կ'ըսէր զօրավարը:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

Այրի Տիկին Սեպուհ Նորհատեան, Տէր եւ Տիկին Փօլ Նորհատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Նորհատեան եւ զաւակները, Պ. Ժաք Նորհատեան, Տէր եւ Տիկին Սերժ Ադամեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Թայեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գարաապետեան, Տէր եւ Տիկին Ատամ Քիւշհանճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անրի Փանոսեան եւ զաւակը Գէորգեան ընտանիքը եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծհօր, աներձակին եւ ազգականին՝

ՍԵՊՈՒՀ ՆՈՐՀԱՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 4ին, 69 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ուրբաթ, Մայիս 8ին ժամը 15,45ին Ժանթիլի գերեզմանատունը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Ա. Ալեքսանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ԱԼԵՔՍԱՆԱՆԻ

մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Օննիկ Վարժապետեան եւ զաւակները, Մէթր Ժաք Վարժապետեան եւ Օր. Մաթիլտ Վարժապետեան կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրեցեալ հինջ եւ մօր ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի Մայիս 17, յաւարտ պատարագի, Մարսէյլի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ մէջ, 339 Ավընիւ տիւ Փրատօ:

Հանդուցեալին յիշատակը յարգողնե – րէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

×

Այրի Տիկին Մարի Բիլաւեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան 10 Մայիս Կիրակի, Առաւօտեան Նուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՕՆՆԻԿ ԲԻԼԱՒԵԱՆԻ

հոգւոյն համար անոր մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽՄԱՋԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկերուհի Կիւլեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԵՐԱՊԱՀԵՑԷ՛Ք

ՄԱՅԻՍ 23-Ի ԵՐԵԿՈՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մարզական Միութեան, ի յիշատակ ողբացեալ բոլոր անդամներուն հոգիներուն: Այս կիրակի առաւօտ տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

Պ. կարօ Երանեան իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Սօնա Թօփալեանի իր ամուսնոյն՝ Բիւզանդ Թօփալեանի յիշատակին եւ այս առթիւ 50 Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ԵԱՆՑ'Ի 5ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ
STUDIO 347 20 bis, Rue Chaptal
երկուշաբթի, Մայիս 11, ժամը 21ին

L'Ile des Anciens Dieux

(ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ)

de LEON CHANTH

traduite et adaptée par

J. J. VAROUJAN

avec J. J. Aslanian, Julien Bertheau, Nathalie Nerval, Cathérine Hubeau, Jean Collonb, J. M. Lehec, Carmen Debarre

Խիստ սահմանափակ տեղեր

Ապահովել՝

«Յառաջ»ի խմբագրատունէն

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը Մայիս 24ին, դէպի Մըլոնի մօտ գտնուող Վօ–լը–Վիքոմտի հռչակաւոր դղեակը՝ Լուդովիկոս 14րդի պերճաշուք ոճով, իր նշանաւոր պարտէզով:

Վերադարձին Ֆոնթէնպլօ, Փարիզ ժամանում ժամը 22ի մօտ:

Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878–27–35 կամ Տիկին Գուլումճեանի 208–71–79:

Գին 15 ֆրանք:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՒ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆ

Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանին մէջ

Մայիս 24ին:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՐԻ

Տեղացի հայ երիտասարդ մը աչխատանք կը փնտռէ իբրեւ չոֆէօր, մաղրինիէ եւ անթրբրթիէն:

Դիմել «Յառաջ»ի որ կը փոխանցէ:

OPÉRA DE MARSEILLE

SOIRÉE DE GALA

Vendredi 22 Mai à 20 h. 30 précises (tenue de soirée recommandée)

et Dimanche 24 Mai 1970 à 14 h. 30

CREATION EN FRANCE

d'ANOUCH

opéra en cinq actes et 7 tableaux

Poème d'Hovhannès TUMANIAN — Musique d'Armen DIKRANIAN

avec : Alice CHAMIRIAN (Anouch)

Yanis CHARBAS (Saro) Georges BORROT (Mossi)

Chœurs et Troupes de Danse : 110 personnes

Mise en scène de Georges COMBE, Décors et costumes d'Alain AZAD

Orchestre de l'Opéra de Marseille, sous la Direction de

JENO REHAK

Location : Mr. Sourène EXERJEAN, 40, La Canebière, Marseille tél : (91) 54-03-88

Prix :

Soirée de Gala 22 Mai 1970 : Frs. 50, 35, 10, Dimanche 24 Mai, 1970 Frs : 25,15, 7

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻԻՆ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպութեամբ Կրթական Մարմնոյ եւ Լիոնի հայ կազմակերպութեանց

Տեղի կ'ունենայ 16 Մայիս, Շաբաթ ժամը ճիշդ 21–ին Սալ Ռամոյի մէջ

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագրով Կոմիտասի երգերով կը մասնակցի «ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր. ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Հայ Աղջային Միութեան

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Հարիւրամեակը կը տօնուի Կիրակի Մայիս 17ին ժամը 16,30ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրաց

Կիրակի, Մայիս 10, կ. ե. ժամը 15ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի

Գ. Մ. Ալէմշահ – Մ. Պէշիկթաշլեան թատերասրահին մէջ

26, RUE TROYON, SEVRES, Métro : PONT DE SEVRES

Նախագահութեամբ Պ. ՉՊՈՒԿՃԵԱՆի

Կը խօսի՝ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Միւթեան կողմէ խօսք կ'առնէ Ց. ՔԷՖԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Շ. Պէնկեան եւ Պ. Պէտիկեան (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Մեսրոմեանցի. արտասանու թիւն Ե. Սերոբեան, ձեռնադաշնակ՝ Հ. Գէորգեան: Կը մասնակցի նաեւ «Կով – կաս» պարախումբը:

Խօսնակ՝ Ց. Շիրվանեան

Իմիէն օթոքառը կը մեկնի ժամը 14,30ին Փերսիլ Հիւանդանոցէն եւ կը հանդիպի 14,35ին Պուլվ. Ռոտէն, 14,40 Մեռի տ'Իսի եւ 14,45 Կառ տ'Իսի և կամուրջը

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Մայիս 9, ժամը 21էն միւնչեւ լոյս

Salle des Sports du Grand Ensemble Sous la présidence de Mr. FRANCESCHI

Maire d'Alfortville, Conseiller général du Val de Marne

DEUX ORCHESTRES

GERARD MELCONIAN et ses part'ners

GREGORY VAKA et ses Tziganes

ՄՈՒՏՔ 12 ՖՐԱՆՔ ՊԱՏՇԱՃ ԶԳԵՍՏ — ՊԻՒՖԷ

Շամփուրով խորոված

Օթոպիւս 103, իջնել Փլաս տը Փըթի–Փոն

Սեղանները ապահովել՝ 368–61–35

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱՅԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Չեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՐ 1–15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Մրճեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկները, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

երթ ու դարձ օդանաւով՝ Փարիզէն Փարիզ, բոլոր ծախքերը 2500 ֆրանկ

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e)	—	42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e)	—	072-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e)	—	344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e)	—	42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice	—	87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes	—	39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er)	—	33-71-10

Profitez des avantages offorts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԿԻՐԱԿԻ
10
ՄԱՅԻՍ
DIMANCHE
10 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·809 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.809

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԷՋՄԻԱԾՆԷՆ ՎԱՏԻԿԱՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի այցելութիւնը Վատիկան, իբրեւ հիւր Պօղոս Զ. Պապին, պատմական կարեւոր դէպք մըն է Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ տարեգրութեանց մէջ։

Քառորդ դարէ ի վեր հիմնական փոխութիւններու ենթարկուեցաւ աշխարհ՝ նիւթական ու բարոյական կրկնակ ըմբռնումներով։

Մէկ կողմէ գիտութիւնը անհերեւակայելի հսկայական նուաճումներ արձանագրեց բոլոր մարզերու մէջ։ Մարդիկ մինչեւ լուսին հասան։

Միւս կողմէ կրօնքը, յաճախ հակադրուած գիտութեան, իր վրայէն թօթափեց մոլեռանդութեան սեւ քօղը, որ անմատչելի եւ այլամերժ պատնէշ մը կը կազմէր զանազան դաւանութեանց պատկանող մարդոց ու հաւաքականութեանց միջեւ։

Խարիզմը աւելի չեչտուած կերպով նկատելի է քրիստոնեայ աշխարհին մէջ։

Հռոմի Պապերը, Յովհաննէս ԻԳ.ի գահակալութենէն սկսեալ, դուրս ելան Վատիկանի իրենց փղոսկրեայ աշտարակէն եւ չիման մէջ մտան ժողովուրդին հետ հեղութեամբ ու խոնարհութեամբ, քրիստոնէական համեստ ոգիով։

Միաժամանակ հրապարակ դրուեցաւ «տիեզերականութեան» (Էքիւմէնիզմ) դաղափարը։ Մէկ է Աւետարանը, մէկ է քրիստոնէական վարդապետութիւնը։ Ինչո՞ւ մէկ չըլլան Յիսուսի հաւատացողները, սրտառուչ եղբայրակցութեամբ։

Վատիկանի Բ. Տիեզերական ժողովը շատ բան բարեփոխեց հռոմէական եկեղեցւոյ խստակրօն օրէնքներէն։ Իրրեւ օրինակ յիշենք բարձումը նզովքին՝ ուղղուած Հրեաներու դէմ, իբրեւ պատասխանատու Յիսուսի խաչելութեան։

Պօղոս Զ. Պապը՝ խզելով Հռոմի քահանայապետներու հնաւանդ սովորութիւնը, այցելութիւններ կատարեց Իտալիայէն դուրս, դէպի օտար երկիրներ։

Պատմական պիտի մնայ իր հանդիպումը Աթենագորաս եկեղեցւոյ գերագոյն պետին՝ Պոլսոյ Տիեզերական Պատրիարք Աթենակորասի հետ Երուսաղէմի մէջ, որ ղիմաւոր սրբավայրն է քրիստոնեայ մարդկութեան։

Հոգեւոր երկու պետերը Զիթենեաց լեռան բարձունքին վրայ կողք կողքի նըստած արտասանեցին, իւրաքանչիւրը իր լեզուով, համայն աշխարհի քրիստոնեաներուն հասարակաց տէրունական աղօթքը, Հայր մեր, որ յերկինս ես…։

« Տիեզերականութեան » դաղափարին յարեցան լատինական ու օրթոտոքս եկեղեցիներէն զատ նաեւ բողոքականները։

Հայերս ալ անմասն չմնացինք չարժումէն։ Մեր զոյգ կաթողիկոսական Աթոռները իրենց ներկայացուցիչներով մասնակցեցան « Էօքիւմէնիզմ »ի միջազգային խորհրդաժողովներուն։

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին ներկայացուցիչը հինգ տարուան համար անդամ նշանակուած է « Տիեզերականութեան » Խորհուրդին, Ժընեւ։

Էջմիածին եւ Անթիլիաս հաւասար իրաւունքներով ճանչցուած են այս վեր ջինին կողմէ, ներկայացնելու համար Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին։

Նոր օրերու յատկանշական երեւոյթ՝ ներքին մէկն է վազգէն կաթողիկոսի Ցաւնական քաղաք այցելութիւնը, որ յուսանք թէ առիթ ընծայէ միջազգային մամուլին խօսելու Հայերու մասին։

Ցաջողութի՛ւն իր առաքելութեան։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հաճոյքով կը տեղեկացնենք մեր ժողովուրդին, թէ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը՝ Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս, Հռոմ՝ Նորին Սրբութիւն Պօղոս Զ. Պապին իր պատմական այցելութենէն ետք, բարեհաճած է այցելել նաեւ Ֆրանսայի իր Թեմին։

Նորին Սուրբ Օծութեան կ'ընկերանան Մայր Աթոռի Լուսարարապետ եւ Գերապատիւ Տէր Հոգեւոր Որդիութեան Ատենապետ՝ Գերշ. Տ. Հայկազուն Արքեպսկ. Արապատիւ Համեան, Գաւազանակիր՝ Նարեկ Վրդ. Շաքարեան եւ Հայ Եկեղեցւոյ Արտաքին Ցարաբերութեանց քարտուղար՝ Պր. Պարգեւ Շահպազեան։

Վեհափառը իր չքախումբով Օրլիի օդանաւակայանը կը ժամանէ երեքշաբթի, 19 Մայիս 1970, ժամը 16,45ին, ուրկէ պիտի առաջնորդուի Փարիզի Ս. Ցով հաննէս Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին, ուր «Հրաշափառ»ով մուտք պիտի գործէ եւ պիտի բաշխէ իր հայրապետական օրհնութիւնը։

Ամենայն Հայոց Հայրապետը Շաբաթ, 23 Մայիսին ժամը 15,15ին կը մեկնի Լիոն, ուր պիտի պատարագէ ամսուն 24ին։

Մայիս 27ին եւ 28ին Վալանս, եւ անկէ՝ Մարսէյլ 29ին։

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ Կիրակի՝ 31 Մայիսին։

Յունիս 5ին կը մեկնի Մոնաքօ, ուր պիտի ընդունուի Մոնաքոյի եպիսկոպոս՝ Մոնսէնիէօր Ռիւէի կողմէ եւ Մայր տաճարին մէջ պիտի կատարուի մասնաւոր արարողութիւն։

Յունիս 7ին՝ Կիրակի օր պիտի նախագահէ Նիսի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ մատուցուելիք Ս. Պատարագին։

Երկուշաբթի, 8 Յունիսին Նիսէն կը մեկնի Լիզպոն, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հաստատութեան խնամակալութեան հրաւէրով, օրհնելու համար նոր կառուցուած Հաստատութիւնը։

Յունիս 11ին, Հինգշաբթի ժամը 17,25ին կը վերադառնայ Փարիզ։

Յունիս 12ին, Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 20ին՝ ժողովրդական հաւկերոյթ՝ ի պատիւ Վեհափառ Հայրապետին, Հիլթոնի սրահներուն մէջ։

Յունիս 13ին, Շաբաթ կէսօրէ յետոյ, Վեհափառ Հայրապետը պիտի ընդունուի Փարիզի Արքեպիսկոպոս, Կարդինալ Մարթեի կողմէ, Նոթրը Տամի Մայր տաճարին մէջ, ուր տեղի պիտի ունենայ մասնաւոր պաշտամունք մը։

Յունիս 14ին, Կիրակի ժամը 10,30ին Վեհափառ Հայրապետը կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ մէջ, որուն հրաւիրուած են քրիստոնեայ քոյր եկեղեցիներու հոգեւոր պետերը եւ այլ անձնաւորութիւններ։

Այս հանդիսութիւններէն դուրս, իրաքանչիւր տեղւոյն մէջ կարգադրուած են մասնաւոր հանդիպումներ եւ պաշտօնական ընդունելութիւններ, որոնց մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդուին իրենց ատենին։

Այս առթիւ կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի ամբողջ մեր ժողովուրդին, որպէսզի ամենուրեք խուռներամ ներկայ ըլլայ, իրենց յարգանքը մատուցանելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ ստանալու Անոր օրհնութիւնը։

Ողջունիւ եւ օրհնութեամբ աղօթքի՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅՈՑ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

ԺԱՄԱՆՈՒՄԻ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՌՈՄ.— Մեր մասնաւոր թղթակիցը կը հեռաձայնէ.— Ուրբաթ ժամը 14,30ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընկերակցութեամբ Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի Պատրիարքներուն եւ արտասահմանի Թեմերու առաջնորդներու եւ կաթողիկոսական պատուիրակներու եւ ազգայիններու հոծ խումբի մը Միլանոյէն Հռոմ մեկնեցաւ։ Այսպէս սկսաւ Վազգէն Կաթողիկոսի պաշտօնական այցելութիւնը Հռոմի Սբր. Բազան Քահանայապետին։ Ժամը 15,30ին Վազգէն Հայրապետ հասաւ Ֆիւմիչինոյի Լէոնարտօ տա Վինչի օդակայանը ուր դիմաւորուեցաւ Կարդինալ Վիլպրան, վատիկանեան կղերականներու, Լեւոնեան վարժարանի մեծաւորին եւ Վեհափառ Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ Հ. Ներսէս Տէր–Ներսէսեանի ընկերակցութեամբ։ Ցաջորդ օրը Վեհափառը իր չքախումբով առաջնորդուեցաւ օդակայանի պատուոյ սրահը, ուր կարդաց (Ֆրանսերէն) հակիրճ ուղերձ մը բացատրելով այցելութեան նպատակը։ Ապա, Վազգէն Կաթողիկոս եւ իր հետեւորդները վատիկանեան կառքերով մեկնեցաւ Լատերանոյ Պատրիարքարանը, ուր տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն մը Վատիկանի Պետական Քարտուղարութեան Պետ Կարդինալ Վիլպրանտի կողմէ։ Ցաջորդ առաւօտ Վեհափառ եւ իր հետեւորդները Վատիկանեան կառքերով մեկնեցաւ Վատիկան։ Իրեն տրամադրուած յարկաբաժինը հանդստանալէ ետք, Վազգէն Կաթողիկոս չքախումբով մուտք գործեց Ս. Պետրոս ուր դիմաւորուեցաւ Տաճարին աւագաբէմին կողմէ։ Ցետոյ թափօր մը կազմուեցաւ, որ շրջականներու երգեցողութեամբ սկսաւ շրջիլ տաճարին զանազան խորանները, որոնց առջեւ Հայրապետը ծնրադիր աղօթեց։ Այս կարճ արարողութենէն յետոյ չքախումբը եւ իրեն ընկերացող ազգայինները, առաջնորդութեամբ Վատիկանի բարձրաստիճան կղերականներու, այցելեցին Ս. Պետրոսի տաճարին պատմական հետաքրքրութիւն ներկայացնող զանազան մասերը, Ս. Պետրոսի, Ցովհ. ԻԳ.ի դերեզմանները, նկուղները եւ ստորերկրեայ պեղումները։

Իրիկունը Կարդինալ Վիլպրանտ Կաթողիկոսին ի պատիւ պաշտօնական ճաշ մը տուաւ Քոլումպիւս պանդոկին մէջ։

× Շաբաթ առաւօտ Ֆիկառօ արձագանգ կը հանդիսանար այս պատմական այցելութեան, կարգ մը թերի տեղեկութիւններ ալ հաղորդելով, ինչպէս Օռոր նախորդ օրը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՆՉ ԱՇԽԱՐՀ կը յիշատակէ համաշխարհային Բ. պատերազմի աւարտումին տարեդարձը՝ Մայիս 8, երբ Գերմանիա առանց պայմանի անձնատուր եղաւ, անդին Քամպոճի, Լաոսի եւ Հար. Վիէթնամի մէջ կռիւները կը չարունակուին։ Եւ ոչ մէկ յոյս կայ շրջանի մօտալուտ հանդարտութեան նկատմամբ։ Զինադադարի կնքման 25ամեակին առթիւ ղին ուրարան տողանցք տեղի չունեցաւ Մոսկուայի մէջ։ Մասնչալ Գրեչկօ ճառի մը ընթացքին չեչտեց անհրաժեշտութիւնը «ամրապնդելու ընկերվարական ճակատը», որպէսզի դէմ դրուի ամերիկեան դաղթատիրութեան եւ ամրապնդուի խաղաղութիւնը։ Ցատկանչական է Վ. Պրանտի յայտարարութիւնը, որ պատմական կրնայ նկատուիլ։ Արդարեւ, Դաշնակցային Գերմանիոյ Վարչապետը, հակառակ ընդդիմադիր տարրերու բողոքին, Պունտըսթագի մէջ յայտարարեց, թէ «ժողովուրդ մը պատրաստ պէտք է դտնուի նայելու իր պատմութեան, առանց կիրքի։ Որովհետեւ ան որ կը յիշէ թէ ինչ եղաւ անցեալը, կրնայ դէմ դնել ներկային եւ նախատեսել իր ապագան»։ Պրանտի համար դժբախտ եւ ուրախ իրականութիւններ կան ներկայիս։ Առաջինն մաս կը կազմէ Գերմանիոյ բաժանումը, իսկ երկրորդին՝ գերման ժողովուրդին դոյութիւնը։ Աւելցնենք, որ իր պարտութենէն ի վեր առաջին անգամն է, որ Գերմանիա կը յիշատակէ իր պատմութեան ամէնէն մեծ պարտութիւնը նըկատուող թուականը, հակառակ ընդդիմադիր կուսակութեան խիստ բողոքներուն։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ կը չարունակուին եղեռնափորձեր ծայրայեղ տարրերու կողմէ։ Կրընոպլի մէջ Ուրբաթէն Շաբաթ դիչերը նոր պայթումներ տեղի ունեցան։ Փարիզի մէջ ալ եղեռնափորձ մը կատարուեցաւ Ֆօչոն հաստատութեան դէմ (Մատըլէնի հրապարակի ծանօթ վաճառատունը) ինչպէս նաեւ Ֆրանս–Սուարի դէմ։

ՊԻՑՐՈՒԹի մէջ հաւաքուած են քրիստոնեայ 35 երկիրներու ներկայացուցիչներ, հաստատելու համար իրենց համախոհութիւնը Պաղեստինի հետ։ Համագումարին բացման ճառը արտասանած է նախագահ Հելու։

ՍՈՄԱԼիի Հանրապետութիւնը ազդայնացուց օտար դրամատուները եւ քարիւղային ընկերութիւնները։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ հացագործները նոր գործադուլ մը պիտի ընեն Մայիս 14ին, Հինգշաբթի կէսօրէ ետք, բողոքելու համար հացի դինին յաւելման դէմ եղած արդելքին։

ԻՍՐԱՑԷԼ. շատ ծանր ազդարարութիւններ ըրաւ Լիբանանի։ Օրէ օր արդէն լարուած մթնոլորտը կը սաստկանայ Լիբանան – Իսրայէլ սահմանագլուխին վրայ։ Իսրայէլ այնքան ջղագրգիռ վիճակի մէջ է, որ պատրաստ կը թուի զօրաւոր հակազդեցութեան ձեռնարկել, առաջին պատըրուակին իսկ։

ՕՐԼիի գործադուլը պատճառ եղաւ Ուրբաթ օր որ մեկնումի կամ ժամանումի մէկ–երկու ժամուան յապաղումներ արձանագրուին։

ՋՈՒՑԵՐԻՈՑ կառավարութիւնը օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ երեսփոխանատունին, քուէի իրաւունք տալու համար կիներուն։ Իչխանութիւնները կը յուսան 1971 Փետրուարին հանրաքուէ մը կազմակերպել նուիրագործելու համար սահմանադրական այս բարեփոխումը։ Եթէ այս հարցը կարգադրուի, այն ատեն Ջուիցերիա իրաւունք պիտի ունենայ ըստորագրելու մարդկային իրաւանց եւրոպական պայմանագրութիւնը առանց վերապահութեան։

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԷԻՆ ՄԵՐ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐԸ

Ա.

ԽՄԲ.— Միշտ ալ շահեկան համարուած է հասկնալ, թէ գրագէտները իրենց գրական գործերը լոյսին բերելու համար ինչ վիճակներու կը հպատակին եւ ինչ տրամադրութիւններով ձեռք կ'առնեն գրիչը: Ստորեւ հոլլ մը գրագէտներու պատկերացումը իրենց գրչով:

ՌՈՒԲԻՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

Գրասեղանի առջեւ չէ որ կը սիրեմ աշխատիլ, այլ միշտ բազմոցի մը վրայ նստած, երբեմն զոյգ ցցած ծունկերս, երբեմն ալ կամ ձախ, կամ աջ ծունկիս վրայ փոխն ի փոխ՝ երբ կը յոգնին: Գրելու պահուն՝ բոլոր մկաններս կը կծկուին, որքան կարելի է՝ իմ վրաս ամփոփուիլ, փոքրանալ կ'ուզեմ, կը սեղմուիմ, երթալով պինդ կը կոթնիմ եաեւի բարձիս: Պէտք չէ որ չուրջս որեւէ ճանճ բացուցիչ, սրանեղիչ կամ անհանդստացնող առարկայ մը գտնուի: Բոլոր զգայարանքներս տարօրինակ կերպով զգայուն կը դառնան եւ կ'ամփոփուին զոր ծունկերուն մէկ վառարանի վրայ: այլեւս կը գտնուին արտաքին աշխարհէն: Ձայնին, դիպազրկիւ ու սրտնեղ կը դառնայ, աչքիս պէտք չէ որ հանդիպի աւելորդ առարկայ մը, նոյնիսկ թուղթի ոչինչ կտոր մը, նոյնիսկ անուշադրութեամբ գետին ինկած սիկառի փուչիի պաղունց մը, վերջապէս եւ ոչ մէկ հաստարակ ոչնչութիւն: Եթէ ոչ կը ստիպուիմ զրուիլիւնս կիսաւարտ թողուլ եւ աչքիս առջեւէն հեռացնել զիս նեղող առարկան: Իրաւ է թէ սովորաբար ծխամոլ մը չեմ, սակայն աշխատութեան պահուն ընդմիջաբար միշտ պէտքը կը զգամ սիկառի կամ սուրճի:

Ընդհանրապէս զիւերը կը սիրեմ աշխատիլ. մանաւանդ աշնան եղանակը, անբաղդատելի կերպով հրապուրիչ ու հաճելի է: Գրելիք թուղթիս տեսակն ու չափն ալ իր նշանակելի ներդործութիւնն ունի՝ աշխատելու տրամադրութեանս եւ ախորժակիս վրայ: Հաճոյքով կը փնտռեմ առանց գծի, քիչ մը հոս հոն մնացած եւ իր ճկունութիւնն ու փայլը կորսնցուցած թուղթը՝ որ հազիւ երկու երեք ճեռքի ծաւալն ունենայ. մտածում – ներս այսպէս կարծես աւելի դիւրութեամբ կը հոսին, քան փայլուն, գծաւոր ու նոր թուղթի մը վրայ:

Նորավէպի, քերթուածի, հէքեաթի, արձակ կամ ոտանաւոր որեւէ գրուածքի՝ չափուած ճեւուած, դասաւորութեան ենթարկած, ոչ մէկ յատակագիծ, ոչ մէկ ուրուագիծ կանխաւ թուղթի վրայ: Գրելիքիս ընդհանուր ուրուագիծը միշտ մտքիս մէջ է որ ծփուն կը մնայ: Միտքս է որ յղացումը կը կերպարանաւորէ, դասաւորութեան ընդհանուր գիծերու կը բաժնէ նախ, մինչեւ որ աշխատութեան պահուն կարենամ դրի առնել: Տպաւորութիւնները անկարելի է որ իրենց խտութեամբ կարենամ անմիջապէս արտայայտել. կարեւոր է որ ժամանակ անցնի, ժամանակը կը գտնէ, կը մաքրէ, աւելի յստակ կը դարձնէ կարծես զանոնք:

Իւրաքանչիւր նախադասութիւն եւ նախադասութեան իւրաքանչիւր բառն իսկ դրեթէ մասնաւոր հակակշռի կ'ենթարկեմ դրելու առեն. ինծի այնպէս կու գայ թէ բառերն իրենց երաժշտութեամբ ու ձայնով, մինչեւ անգամ նախադասութիւնները, պարբերութիւններն իրենց չափով, կազմութեամբ, իրենց կէտադրութեամբ՝ անտեսանելի՝ բայց խմած նալի յարաբերութիւն մը ունին արտայայտելիք զաղափարիս հետ. ուստի խստապահանջ սրբագրութեան մը կ'ենթարկեմ նախադասութիւնները, պարբերութիւնները, բառերը, որոնք կը ջնջեմ, կը գրեմ, դարձեալ կը ջնջեմ, դարձեալ ուրիշ մը կը գրեմ ,մինչեւ որ իմ զեղեցկադիտական ըմբռնումներուս ու ճաշակիս ուժը ցոլացուած գտնեմ անոնց մէջ. ու տակաւին նախարտակիս ընդօրինակութեան առենն ալ միշտ ընելիք փոփոխութիւններ կը գտնեմ:

Հետեւաբար երբեք ամապարանքով չեմ արտադրեր, եւ արդէն մինչեւ որ ճշմարիտ ներշնչման մը տակ չգտնեմ՝ բնաւ չեմ կրնար դրելու համար մխայն աշխատիլ: Պէտք է ըսել նաեւ, թէ դրելիքներուս նախարտակը միշտ կը սիրեմ մտիտով դրել ու եաքը մելանով ընդօրինակել:

Յ. ՕՇԱԿԱՆ

Աշխատութեան մասնաւոր եղանակ մը չեմ ունեցած, որ անյեղլի օրէնքներու ծանրութիւն մը դնէր գրչիս: Սեղան եմ անցած ամէն անգամ, որ յորդութիւն եմ զգացած իմ մէջս, որմէ ազատելու միջոց մըն է գրելը: Փոքր կտորներ, որոնք ամբողջական ապրում մը կրնան չրջանակել, տուած եմ միշտ մէկ գրիչով: Այսպէս են գրուած Խոնարհները, Երբ պատանի ես, Խորհուրդներու Մեհեանը, ու լրագիրներու մէջ ցիրուցան բոլոր յօդուածները: Ցաճախ խմբագրատան մը աղմուկին մէջ գրի են ինկած անոնք: Նոյնպէս՝ խաղերը:

Աշխատանքը կը տարբերի սակայն Դակ–պտուկրին մէջ, ուր թէքնիքի եւ մեթոտի փոփոխութիւն մը պարտադիր կը դառնար, քանի որ պատմելէ ու նկատելէ աւելի հոգեյատակներ լոյսին բերելու յատկնութիւնը տուած էին ինծի: Այդ է պատճառը, որ անիկա դրուած է քանի մը անգամ: Առաջին հեղումը ինծի արժած է անհուն տառապանք: Նկատի ունեցէք, որ իմ օրս յատկացուած է հացի աշխատանքին: Որքան դժուար է, հանդիստէդ, անհրաժեշտ հանդիստէդ, դուք ըսէք կեանքէդ խլուած ժամանակը դործածել ասանկ յամառ սուզումներու, որոնք մանաւանդ տեւողութեան մէջ կը հեռանան: կամքի մեծ պրկումով մտքիս առջեւ սեւեռուած վիճակ մը կը զգայի թէ կը չանար սուզուիլ մչուշին ծոցը ուրկէ քաղած էի զայն: Ասոր համար է, որ առաջին սեւեռումը ըրած եմ, հիւանդագին անճուկով մը, վախով որ կը փրթէր լարը ու կ'ընկղմէր կեանքին տախտակը: Ու նոյն տառապանքը՝ երկրորդին համար: Անկէ վերջը տեսիլքը նուաճուած կարելի է նկատել: Գրելը, այսինքն վերջնական գրիչը, նոյնն է, ինչ որ եղած էր առաջինին առեն: Նախադասութիւնները կուգան վերջնական ու առանց ոբթուշի: Այս թէքնիքը աւելի ծայրայեղ պրկումով մը նաեւ Մեսագորդացին մէջ: Այս վէպին մէջ կան դիրքեր, որոնք գրուած են եօթն անգամ մինչեւ: Սկզբնական հեղումին չորս էջը լայնցած է լեցնելու համար երբեմն չիսուն, երբեմն հարիւր էջ: Ցաւելումը կեանքին ուժգին հեղեղն է: Մարդ կը խղճահարի երբ իր ստեղծումը եղող արարածները կը կենան իր դէմ ու կը պահանջեն իրենց լինելութիւնը, ամբողջ ու անթերի, ինչպէս եղան կեանքին ալ մէջը: Ձեմ դիտեր թէ ուրիշ բա՞ն է արդեօք կեանք ըսուածը: Ամէնէն անժամանդ արարածը կը հաղորդուի աշխարհ մը յուզումներու: Գրագէտին պաշտօնն է դէթ ատոնց կարեւորները փրկել: Ու ահա էջերը կ'ուռչին: Ու խորհիլ, թէ որքան բան զոհուած է տակաւին այդ կեանքէն:

Որքան պիտի ուզէի, որ գրելը հպատակ չըլլար կարդացուելու յիմար օրէնքին ու գրագէտը սուզուէր մինչեւ հեռադոյն խորութիւնները, ուրկէ փրթած կուգան լինելութեան երակները ու կը վերածուին չարժումի: Այն առեն դիրքը բիւրեղացած պատկերը կ'ըլլար, բայց այս անգամ հարազատ այն բոլոր վիճակներուն, որոնք իրը կտաւ ինկան անոր մատներուն:

Ձեմ գիտեր թէ ինչ ընդունելութիւն կը սպասէ անոր: Զգտումի մթութիւնը, որ անհրաժեշտ է այդքան ընդարձակու թեամբ կեանքի հեղեղ մը մչտապէս իր հասողութեան տակ հնազանդ պահելու, կը վախնամ թէ յոգնեցնէ մեր ընթերցողները, որոնք կը կարդան մարսելու համար իրենց ծանրկեկ ճաշը կամ իրենց նանրածին հետաքրքրութիւնը սանկ ու նանկ խթանելու համար:

Գոհ եմ սկսած ըլլալէս, վասնզի ասով ընդմիշտ կ'ազատիմ մանրուելու, հրապարակին յարմարուելու տանջանքէն, որ գերազոյն մարտիրոսութիւնն է, իրական փուչ պսակը ամէն վաւերական արուեստագիտի: Երբ փակուեցան հանդէսները երեսիս, ինծի կը մնար մանրուիլ կամ լռել: Երկրորդ ճամբան կը տանի մահուան, — անլուր է անոր ինծի ատիճան սպառումը — բայց լաւ է աշխատանքի մէջ փակել աչքերը քան անարդ ճանճռթիին մէջ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ (Յառաջ).— Մեր գաղութին ալ պատշաճ չուքով ոգեկոչեց Ապրիլեան եղեռնի 55րդ տարեդարձը, կիրակի, Ապրիլ 26ին, վեցերորդ թաղապետարանի սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ կազմակերպութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն ու մասնակցութեամբ գաղութիս բոլոր կազմակերպութիւններուն:

Հայ Ազգային Միութեան կողմէ Գէորգ Մամասեան բացուած յայտարարեց յուշաժողը հետեւեալ հակիրճ խօսքերով.— Գաղութին անդամները հաւաքուած են կրկին ոգեկոչելու համար յիշատակը մեր անթիւ նահատակներուն: Կը նշանակէ ուրեմն, թէ Մեծ Եղեռնէն 55 տարի ետք եւս մեր հոգիներուն մէջ կը վառի անմոռանալի յիշատակը:

Պ. Մխոմեանի «Կռունկ»ի մեներգին անմիջապէս ետք խօսք առաւ տեղւոյն հոգեւոր հովիւը՝ Դաւիթ Ծ. վրդ. Սահակեան, որ յիշեցուց աւելի քան կէս դար առաջ կատարուած մեծ ցեղասպանութեան գործած աւերը՝ ֆիզիքական ու հոգեւոր արժէքներու եւ դանձերու մէջ: Սեւ չղարշ իջաւ Հայոց աշխարհին վրայ, որը ու ամայի մնացին պատմական հողեր, քանդուեցան սրբատեղիներ եւ փճացուեցան հազարաւոր ձեռագիրներ, հսկայ հարստութիւն մը ոտնակոխ եղաւ բարբարոս հորդաներու կողմէ:

Մեր ժողովուրդը պէտք ունի իր հոգին, որպէսզի ստեղծագործէ, որպէսզի վառէ իր հոգիին ու մտքին զոյգ ջահերը անապակ սրտով: Մինչ այդ՝ մեր կոչումը պիտի ըլլայ պահպանել ազգային դիմագիծը մեր եւ յետնորդ սերունդներուն. այս է, անկասկած, մեր նահատակներուն սրբազնագոյն պատգամը: Հետեւինք այդ պատգամին:

Հոգեւոր հովիւին խօսքէն ետք արտասանեց Պ. Մխեան՝ Ցուվ. Շիրազի «Նահերգանք»ը, իսկ բողոքական համայնքի քառեակը երգեց «Ծէր ողորմեայ»:

Ապա խօսեցաւ օրուան երկրորդ բանախօսը՝ Փրոֆ. Ռոպէր Կոտէլ, ծննդեան, որ չեչտեց, թէ դարերու ընթացքին

(110 – Շար.)

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Ոչ, Վառնա, ընկերի մը քով կը գտնուէր եւ ճիշդ իր հայրը բանտ մտած օրը ինք ալ չոգենաւ մտած էր Պոլիս գալու համար եւ որովհետեւ իրողութիւնը դիտէի, զացի զինքը դիմաւորեցի եւ տան մը մէջ տեղաւորեցի: Բնականաբար չէի կրնար զինքը երեսի վրայ թողուլ:

— Հիմա խնդիրը կը տարբերի, քանի որ ոստիկանութիւնը չի գիտեր այդ տղուն ով ըլլալը:

— Ահկէ զատ ինք Վառնա ծնած ըլլալով պուլկարական հպատակ է, ինչ որ առաւելութիւն մըն է թէ՛ իրեն եւ թէ մեզի համար: Կը տեսնես որ իրար անցնելիք բան չկայ:

— Եւ կ'ըսես որ չատ ճարպիկ, խելացի եւ վստահելի՞ է:

— Տարօրինակ կերպով... արդէն առիթը պիտի ունենաս տեսնելու անչուշտ:

— Լազարոն այդ տղուն խօսքը չըրաւ, երբ այստեղ բնակողներուն մասին տեղեկութիւն հարցուցի:

— Որովհետեւ Հրանդ հոս չի բնակիր, այլ մօտերը ուրիչ տան մը մէջ ու իրեն համար սենեակ մը վարձած եմ, միայն թէ ամէն առտու ինծի կը հանդիպի, որպէսզի եթէ իրեն պէտք ունենամ, զինքը օգտագործեմ:

— Այս տեղեկութիւններէն առաջ ալ բոլորովին ապահովուեցայ, յայտարարեց Աչոտ: Միայն թէ զգուշութիւնը ձեռքէ չթողունք: Աս առտուան հանդիպումս, չոգենաւին ու սալոնին մէջ, զիս չափազանց կը վրդովէ եւ կարծեմ այս վայրկեանէս իսկ եաեւէս մարդ ինկած է: Այս առնը գոնէ միշտ ապահո՞վ է եւ կասկածի չէ՞ ենթարկուած բնաւ:

— Այդ մասին ապահով եղիր, ոստիկանութիւնը երբեք քիթը չէ խօթած այս տեղ:

Աչոտ սկսաւ ուրիչ կարդ մը տեղեկութիւններ հարցնել, որոնց մանրամասն պատասխաններ տուաւ իր ընկերը:

— Իսկ նիւթական վիճակնի՞դ, հարցուց նորեկը:

— Ախոռս, զրեթէ ոչինչով կ'ապրինք ու յոյսերնիս ձեր վրայ դրած ենք: Եթէ վահանն ալ չըլլար՝ չենք գիտեր թէ ի՞նչ պիտի ընէինք ամիսէ մը ի վեր:

— Ուրեմն անոր նիւթական կարողութիւնը տե՞ղն է:

— Անչուշտ, կարնեցի հարուստ վաճառականի մը զաւակն է:

— Եւ նիւթական օժանդակութիւն չի՞ ղանար:

— Ամիսէ մը ի վեր առատաձեռն կերպով կը հոգայ մեր բոլոր պէտքերը: Առանց իրեն՝ հիմա դուրս նետուած էինք մեր սենեակներէն:

— Բայց ի՞նչպէս պուրժուայի այդ ճաղը եկեր մեր մէջ մտեր է:

— Կարծեմ մասնաւոր նպատակ մը ունի:

— Բացատրէ տեսնեմ:

— Ֆիչ մը եաքը ամէն բան պիտի իմանաս, երբոր ինքը գայ: Դրամ բերա՞ծ էք հետերնիդ:

— Շատ քիչ... մտնաւանդ որ ստիպուեցանք քիչ մը չոգայլօրէն ծախսել՝ կասկածի տեղի չտալու համար... երեւակայէ որ մինչեւ Պոլիս առաջին կարգով ճամբորդեցինք:

Խօսակցութիւնը այդպէս կը չարունակէին՝ երբ տան դուռը զարնուեցաւ:

— Կարծեմ եկան, ըսաւ Աբգար սենեակէն դուրս ելլելով:

— Աչոտն իրեն հետեւեցաւ:

Աբգարեւ իրենց սպասած անձերն էին:

— Երթանք իմ սենեակս, առաջարկեց Աբգար, հոն աւելի ընդարձակ է եւ կըրնանք հանդիստ տեսնուիլ:

Աչոտ եւ Վահան իրարու ներկայացան եւ չորսը միասին մտան Աբգարի սենեակը որ, ինչպէս ըսինք, փողոցին վրայ էր:

— Հրանդ, դուն գնա քիչ մը պտըտէ, ըսաւ Աբգար պատանիին, բայց չմոռնաս որ ժամէ մը անպատճառ այստեղ դառնուիս:

Տղան դլխու հաստատական չարժում մը ընելով մեկնեցաւ:

Քառորդ ժամու չափ ընդհանուր խոսակցութենէ մը եաքը՝ Վահան ըսաւ.

— Կարծեմ լաւ կ'ըլլայ որ անմիջապէս մեր նոր ընկերներուն հաղորդենք ինչ որ որոշած ենք կատարել մէկ քանի ժամէն:

— Այո, պատասխանեց Աբգար, եւ չուզեցի պատմել Աչոտին եւ լաւագոյն համարեցայ որ դուն ըլլաս այս մասին խօսողը:

— Իսկ ես խնդիրը համառօտ կերպով բացատրեցի Սիսակին եւ գոհ եմ որ բոլորովին համամիտ է մեզի:

— Խօսէ տեսնենք, ըսաւ Աչոտ:

Վահան սկսաւ իր բացատրութիւնները: Մանրամասնօրէն պատմեց իրենց առեւտրական յարաբերութիւնները Բարսեղ Էֆէնտիի հետ, յետոյ Զարուհիի հետ ամուսնութեան ծրագիրը, նշանառքը, թուականի ծրագիրը, նշանառքի օրը պէտք դերը, դաւաճանութիւնները, Բարսեղ էֆէնտիի բանտարկութիւնը, եւայլն, վերջապէս բոլոր այն եղելութիւնները զորս ընթերցողը մանրամասնութեամբ գիտէ:

Ցետոյ աւելցուց.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՆԱՂԱՐԱՆ

Նկատելով, որ Հայաստանից դուրս գտնվող հայերի մեծ մասը ցանկանում է ունենալ իր ազգային հագուստը, «Յամանակ» օրաթերթը որոշեց հրատարակել ազգային տարազների նկարներ։ Ընթերցողները կարող են ուղարկել իրենց նկարները, որոնք կհրատարակվեն թերթի հաջորդ համարներում։

Ներկայացնում ենք Ղարաբաղի տարազը։

Ղ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Հ

Ա

Յ

Ա

Ս

Տ

Ա

Ն

Ի

Ա

Ռ

Ա

Ջ

Ի

Ն

Հ

Ա

Ն

Ր

Ա

Պ

Ե

Տ

Ո

Ւ

Թ

Յ

Ո

Ւ

Ն

Ը

Ն

Դ

Ո

Ւ

Ն

Ե

Ց

Ա

Վ

ՎԵՐԱՊԱՀԵՑԷ՛Ք

ՄԱՅԻՍ 23-Ի ԵՐԵԿՈՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱՌԵՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄԵԱՆԻ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանը խոր շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ փոխանց ծաղկեպոակի եւ այլ նուէրները.—

Զատկուան առիթով Տիկին Հ. Թէրզիպաշեան 50 ֆր., Տիկին Շ. Շահլամեան 20, Թիւթէլեան ընտանիք 10:

Կղեմէս Խոզեանի թաղման՝ Վարդգէս Խոզեան 20, Գրիգոր Խոզեան 20, Մկրտիչ Զորպաճեան 10, Պօղոս Բարունակեան 20, Թիւթէլեան ընտանիք 10, Հայաստան խումբ 10, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Արզումանեան 20, Շալճեան ընտանիք 10, Տէր եւ Տիկին Բանտինեան 30:

Մկրտիչ Աճէտուրեանի քառասունքի հոգեհանգիստին Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Սրապեան 20:

Եղիա Եղիկեանի հոգեհանգիստին Մարթա Եղիկեան 50, Կայծակ Ճառայեան 10, Տիկին Մարինոս Արթինեան 10:

Խաչիկ Արզումանեանի թաղման Հայ Ռազմիկներու Միութիւն 20, Արզումանեան եղբայրներ 50, Տէր եւ Տիկին Տէրտէրեան 10, Պաղտասար Սահակեան 10, Սարգիս Խոզիկեան 10, Պուլ. Օտտոյի կապոյտ Խաչ 30, Տիկ. Արաքսի Սուքիասեան 10, Թիւթէլեան ընտանիք 10, Ճարութիւն Նիկողոսեան 10, Պօղոս Ար-զումանեան 20, Երուանդ Զարդարեան 30, Տիրատուրեան 10, Հ. Ց. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէ 40:

Ոսկիան Թէճիրեանի թաղման Տիկին Պէժեան 20, Զերուկեան ընտանիք 20:

Տիկին Պարգեւ Փէլիքեանի թաղման Ճակոբ Սահակեան 30, Վերոնիք Միկարեանի թաղման՝ Տորումեան եղբայրներ 20, Տիկ. Ա. Տէր-Վարդանեան 20, Վ. Տէր-Վարդանեան 10: Ապրիլեան սգատօնի առիթով Գղիի Հայրենակ. Միութիւն 50:

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու հող Նիսէն 15 վայրկեան՝ Քոնթ, 8621 քառ. մեթր, 10 ֆր. քառակուսի մեթրը, ջուր, ելեկտրականու, թիւն, ծառաստան, չինութեան իրաւունք, 300 մեթր բարձրութիւն հանդստեան վայր: Դիմել՝ Պօյաճեան, 323 Փրոմընատ տէ Գ'Անկլէ, Նիս:

×

Ծախու է ազատ տուն մը, հինգ սենեակ խոհանոց, բաղնիք, կեդր. ջերմութիւն, կառաւտուն, ներքնայարկ, լուացքան, մառան, 300 քառ. մեթր հող, պըտղաւու ծառեր: Ներկայանալ՝ 84, Ավընիւ Անրի Պարպիւս, Անիէռ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Լիոնէն Տիկին Մարիկա Մարզարեանէ եւ զաւակներէ 30 ֆրանք իր ամուսնոյն յիշատակին նաեւ կը յիշատակէ իր խնամիին Դաւիթ Մարզարեանի եւ Հայրապետ Կըզլեանի երրորդ տարելիցը:

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Եաղճեան 20 ֆր. կը նուիրեն իրենց զաւկին մկըրտութեան առիթ: Նոյն առիթ ընկ. Լեւոն Առաքելեան 20 ֆրանք:

×

Փարիզի Աղքատախնամ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տիկին Արաքսի Խանճեան 100 ֆր. եւ Մատլէն Գուլիանօ 50 ողբ. կարապետ Քիւթիւպեանի մահուան առիթ:

Պ. Շահինեան (Իսի լէ Մուլինօ) Անտիլիի ծերանոցին այցելութեան առիթ 100: Տիկին Պապեան ողբ. ամուսնոյն՝ Եղուարդ Պապեանի յիշատակին 50 ֆր.: Տիկին Տրօեան Աղնիւ, ողբ. ամուսնոյն՝ Հրանդ Տրօեանի յիշատակին 50: Տիկին Վարդենի Գումրուեան, եկեղեցւոյ մի-ջոցաւ 10, Պ. Փալատեան ժան 10 ֆր.:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ չրջաններու Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութիւնը կը ծանուցանէ տեղւոյս հայ հասարակութեան թէ յառաջիկայ Մայիս 23-27 Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Վազգէն Ա. Հովուապետական այցելութեամբ պիտի ժամանէ Լիոն:

Այս առիթ կատարուելիք հանդիսութիւններու ընդհանուր յայտագիրը հետեւեալն է.—

Շաբաթ 23 Մայիս, կ. եօք ժամը 4ին ժամանում Պոռնի օդակայան, ժամը 5-6 Հրաշափառի եւ ողջոյնի խօսք Ս. Ճակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Ժամը 9-11 ժողովրդական ընդունելութիւն Ռամոյի սրահին մէջ:

Կիրակի 24 Մայիս, առաւօտեան ժամը 16ին, հանդիսաւոր պատարագ Ս. Ճակոբ եկեղեցւոյ մէջ, զոր կը մատուցանէ Վեհափառը: Ժամը 2ին ճաշ Սոֆիթէլ Պանդոկի սրահներէն մէկուն մէջ: Ճաշարէն 100 ֆր., անձ զլուխ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ ամէնէն ուշը, մինչեւ Մայիս 18, եկեղեցւոյ գրասենեակը:

Այլ մանրամասնութիւնները յայտնուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կազմութեան 35րդ տարեդարձը կը տօնուի ճաշ-հանդէսով մը Մայիս 17ի Հոգեգալուստի օրը, դպրոցի սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները յայտնուին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արփինէ Շահրիկեան, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Աչոտ Սերճանեան եւ զաւակները, եւ բոլոր պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ղրկուղ, ծաղկեպսակով, հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց քրոջ զաւկին, քրոջ եւ հօրաքրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՅԻՍ ԱՐԱՊԵԱՆԻ
(ծնեալ Սերճանեան)

կսկծալի մահուան առիթ:

×

Այս տխուր առիթ Մոնրուժէն Տէր եւ Տիկին Տիգրան Թորոսեան 50 ֆրանք կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին:

(Ստանալ «Ցառաջ»էն):

Հ. Ց. Դ.

ԻՍի Հ. Ց. Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ժողովը այս Շորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ: Ընկ. Սերոբեանի բնակարանը, 25 Ավընիւ Պուրկէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Գասպարեան, Լիոնէն, 10 ֆրանք կը նուիրեն:

Հ. Ց. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Ընկ. Սարգիս Պօղոսեան 50 ֆր. կը նուիրէ: (Ստանալ Ցառաջ»էն):

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻԻՆ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Կազմակերպութեամբ Կրթական Մարմնոյ եւ Լիոնի հայ կազմակերպութեանց

Տեղի կ'ունենայ 16 Մայիս, Շաբաթ ժամը ճիշդ 21-ին Սալ Ռամոյի մէջ

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագրով Կոմիտասի երգերով կը մասնակցի «ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր. ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Հայ Ազգային Միութեան
Նախագահութեամբ Եւրոպայի Հայր. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԻ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Հարիւրամեակը կը տօնուի Կիրակի Մայիս 17ին ժամը 16,30ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբը բաղկացեալ 60 հոգիներէ, ղեկավարութեամբ
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի:

Տոմսերու ապահովութեան համար դիմել Միութեան անդամներուն, մասնաւորապէս Պր. Անտոնեանի եւ Ահարոնեանի: Գիները 8, 10, 15 ֆրանք:

Նոյն առընչութեամբ Վալանսի Հ. Բ. Ը.Մ.-ի Հիւսիսեան սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ ցուցահանդէս, ամսոյն 14, 15, 16ին, երեկոյեան ժամը 18էն 20 երիտասարդաց Միութեան կողմէ:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8

Ա. կարգ 2400 ֆրանք

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25

Բացառիկ ճամբորդութիւն: ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով:

ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով:

Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու

Գին՝ 2450 ֆրանք

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՐԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՒԻՌ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցներ եւ թանգարաններ:

Ա. կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)

Գին՝ 2350 ֆրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուդարձը, փոխադրութիւնները, ամբողջ փաճախոնը եւ ամէնօրեայ պտոյտները:

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱԼՊԼՕՄ - ՏԻՄՓ ՄԸ 30 Սանթիմեթր, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

1. Առաւօտեան արշալոյս
2. Անուշիկ եարջան
3. Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը)
4. Մայրս
5. Դու ինձ համար
6. Հայաստան
7. Երեւանի սիրուն աղջիկ
8. Կարաւան
9. Խաչատուր Աբովեան
10. Սէրս գաղտնի թող մնայ

Նախապէս արձանագրութեամբ վաճառումը վերջացած ըլլալով, տիսքը կը ծախուի 31 ֆրանքի

Գլամական առաքումները կատարել չէֆով կամ մանդայով .— ձչդելով անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN
204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

կարելի է դիմել նաեւ՝ Հ. Բալուեան գրատունը, 43 Ռիւ Ռիչէ, Փարիզ 9րդ և
ELEDISC (TARPINIAN) 269, Bd. Voltaire, — Paris (11e)

ԵԱՆՑԻ 5ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ
STUDIO 347 20 bis, Rue Chaptal
Երկուշաբթի, Մայիս 11, ժամը 21ին

L'Ile des Anciens Dieux
(ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ)
de LEON CHANTH
traduite et adaptée par
J. J. VAROUJAN
avec J. J. Aslanian, Julien Bertheau, Nathalie Nerval, Cathérine Hubeau, Jean Collonb, J. M. Lehec, Carmen Debarre

Խիստ սահմանափակ տեղեր
Ապահովել՝
«Ցառաջ»ի խմբագրատունէն

ՋԲՕՍԱՊՏՈՑՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը Մայիս 24ին, դէպի Մըլոնի մօտ գտնուող վոլ-լէ վիֆոնտի հռչակաւոր դղեակը՝ Լուդովիկոս 14րդի պերճաշուք ոճով, իր նշանաւոր պարտէզով:

Վերադարձին Ֆոնթէնպլօ, Փարիզ ժամանում ժամը 22ի մօտ:

Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878-27-35 կամ Տիկին Գուլումճեանի 208-71-79:

Գին 15 ֆրանք:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
12
ՄԱՅԻՍ
MARDI
12 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·810

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.810

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՊԱՊԻՆ ՀԵՏ

ՀՌՈՄ. մեր մասնաւոր թղթակիցը կը հեռագրէ.— Շաբաթ առաւօտ, Մայիս 9, Սիքստեան մատրան մէջ տեղի ունեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի պաշտօնական առաջին ընդունելութիւնը։ Նախապէս պաշտօնական հանդիպում մը եղաւ պապական պալատին հանդերձման սրահին մէջ, Պապին եւ Կաթողիկոսին միջեւ, որմէ ետք, երկու կողմերէ չափազանց ջերմութեամբ կազմուած թափօրը, վազդէն Կաթողիկոսի հետ մուտք դոր-ձեց Սիքստեան մատուռը, հանդիսաւոր քայլերով։ Եւ ներկայ հայ թէ օտար հաւատակիցներու ծափերուն մէջ, թափօրը յառաջացաւ դէպի խորան, որու առջեւ զետեղուած երկու բազկաթոռներուն մէջ բազմեցան սրբազան Քահանայապետը եւ Վազգէն Հայրապետը։ Նոյն կարգով, խորանին երկու կողմերը տեղ գրաւեցին Հռոմի կաթողիկէ բարձրաստիճան կղերը եւ Վազգէն Կաթողիկոսի ընկերացող երկու պատրիարքները եւ թեմական ա-ռաջնորդները։ Բարձրաստիճան հոգեւո-րականներու կարգին կը նշմարուէին հայ կաթողիկէ կաթողիկոս – պատրիարք Իգ-նատիոս Ժ.Զ. Պաթանեան, Կարդինալ Ա-ղաճանեան եւ Կարդինալ Վիլլրանտ։ Բազմաթիւ հայ ազգայիններու կարգին յիշենք Իտալիոյ Հայ Ազգ. Միութիւնը իր նախագահին դլխաւորութեամբ, Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահ՝ Պ. Ալեք Մա-նուկեան, փրոֆ. Բարսեղեան եւ զանա-զան ազգ. մարմիններու ներկայացուցիչ-ներ։ Օրուան պատշաճ արարողութիւնը եղաւ փոխն ի փոխ հայերէն եւ լատիներէն կատարուած աղօթքներով եւ երգե-ցողութիւններով « Հայր Մեր »էն ետք, վազգէն Կաթողիկոս հայերէն կարդաց իր ուղերձը զոր ֆրանսերէնի թարգմա-նեց Շահէ Եալճկ. Կաթողիկոսին ուղեր-ձին ֆրանսերէն պատասխանեց Պօղոս Զ. որմէ յետոյ «Քրիստոս ի մէջ մեզ յայտ-նեցաւ» երգեցողութեամբ տեղի ունեցաւ Պապին եւ Կաթողիկոսին յուշիչ ողջա-գուրումը, որու հետեւեցան երկխոսածու-թեամբ ներկայ հոգեւորականները։ Վազ-գէն Հայրապետի ծնդրադիր արտասանած մանաւոր աղօթքով վերջ գտաւ արարո-զութիւնը, որու մասին աւելի լայն ման-րամասնութիւններ կուտանք յաջորդով։

Երեկոյեան ժամը 7ին ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ ի պատիւ Կաթողիկո-սին Քրիստոնեաներու Միութեան նախա-գահ Կարդինալ Վիլլրանտի կողմէ, ո-րու ընթացքին եղան երկուստեք ուղերձ-ներ։

Կիրակի առաւօտ, Վազգէն Կաթողիկոս իր չքախումբով ներկայ եղաւ Ֆրանսացի ջոյր Մարի – Թերէզ Քուտերքի սրբաց-ման արարողութեան Ս. Պետրոսի մէջ։ Սրբացման ճառին ընթացքին, Պապը հա-րարուածեան յայտնեց ներկայութիւնը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին չեշտելով. — «Պատիւն ու ուրախութիւնն ունինք բացառիկ այցելու մը ունենալու, Ամե-նայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա., որ Հռոմի եկեղեցւոյ կը բերէ հայ փառա-տոհալ եկեղեցւոյ ողջոյնը»։ Պատարագի վերջաւորութեան տեղի ունեցաւ չափա-զանց յուշիչ արարողութիւն մը։ Վազգէն Կաթողիկոս կը յառաջանայ դէպի մեծ խորանը ուր կ'ողջագուրուի Պապին հետ, որ այդ առթիւ Հայոց Հայրապետին մասը կ'անցընէ իր մատանին, որպէս նշան եղբայրութեան, ապա Ս. Քահա-նայապետը, իր աջին ունենալով Վազգէն Կաթողիկոսը, կը շրջին խորանին չորս կողմը եւ ժողովուրդին կը բաշխեն իրենց օրհնութիւնները, խանդավառ ծափերու մէջ։ Պահը խիստ տպաւորիչ է եւ ի տես այս եղակի տեսարանին, չատեր չեն կըր-նար զսպել իրենց յուզումը։

Երեկոյեան ժամը 5ին, Քանթեղլօթօ պալատի դահլիճին մէջ տեղի կ'ունենայ Վազգէն Կաթողիկոսի Հանդիպումը Հայ դաղութին հետ։ Փարիզի եւ Միլանոյի առաջնորդներու բարի գալուստի ուղերձ-ներէն յետոյ խօսք կ'առնէ Վազգէն Կա-թողիկոս, որ իր յուզումըեւ դոհունակու-թիւնը կը յայտնէ իրեն եղած ընդունելու-թեան համար։ Լեւոնեան վարժարանի ուսանողներուն կողմէ կ'երգուին երգեր եւ Պահպանիչով վերջ կը դանէ հանդի-սութիւնը։

Երկուշաբթի առաւօտ Վազգէն Կաթո-ղիկոս եւ Պապը նոր հանդիպում մը կ'ու-նենային։

×

Երկուշաբթի առաւօտ Փարիզեան մա-մուլն ալ (Ֆիկարօ, Օռոր, Քոմպա եւն.) արձագանգ կը հանդիսանար այս պատ-մական հանդիպումին։ Ֆիկարօ կը գրէր ի մէջ այլոց Շաբաթ առաւօտեան Սիքըս-տեան մատուռի արարողութեան առթիւ.— «Սիքստեան մատրան մէջ, 615 միլիոն կաթողիկէներու հոգեւոր պետը եւ երեք միլիոն Հայերու հոգեւոր պետը միաս-նաբար աղօթեցին եկեղեցւոյ պահպան-ման եւ քրիստոնեաներու միութեան հա-մար։ Աւետարանի էջերը կարդացին հա-յերէն եւ լատիներէն։ Հակադրութիւնը տպաւորիչ էր, Ս. Քահանայապետին սպիտակ ստուերին եւ երկար սեւ սքեմ-ներու միջեւ, որոնք քիչ մը ուրուականի ձեւով կը փաթթէին Հայաստանի, Պոլ-սոյ եւ Երուսաղէմի պատրիարքներն ու միւս եպիսկոպոսները։

«Վազգէն Ա. ոգեկոչեց Հայոց երկար եւ տառապալից պատմութիւնը, իրենց պայ-քարները կրօնքի պաշտպանութեան հա-մար արեւելեան աշխարհի մէջ եւ աղօ-թեց որպէսզի այլեւս երբեք չկրկնուին հալածանքներն ու ջարդերը։

«Պօղոս Զ. հանդիսաւորապէս կրկնեց որքան կաթողիկէ եկեղեցին կ'աշխա-տէր անհետացնելու համար անցեալի բո-լոր թիւրիմացութիւնները եւ վարդապե-տական տարակարծութիւնները, որոնք կը մնան։ Ցիշելով Հռոմի եւ Էջմիածնի խզումը 451ին, Կաղքեդոնի ժողովին ա-տեն, Քրիստոսի մարդկային եւ աստուա-ծային բնութեան վրայ, Պապը աւելցուց. — «Պէտք է վերաքննել վարդապետական այս դժուարութիւնները եւ զանոնք հար-թել եղբայրօրէն»։

«Հայերէն երգուած «Հայր Մեր»էն ետք, Պօղոս Զ. եւ Վազգէն Ա. խաղա-ղութեան համբոյրը փոխանակեցին ինչ-պէս Պապը ըրած էր, Պոլիս, Աթենակո-րասի հետ։ «Թող մարդիկ վերջնապէս կարենան փակել մարդկութեան արիւնոտ դիրքը եւ տեւական խաղաղութեան մը արշալոյսը ողջունել եւ Թող բոլոր քրիս-տոնեաները մէկ հոգի դառնան»։ այս է Կաթողիկոսին աղօթքը,հայերէն երգուած փառերգէն առաջ, որ վերջ դրաւ այս պատմական, չքեղ եւ միաժամանակ պարզ արարողութեան Սիքստեան մատրան ե-զակի չրջափակին մէջ։

«Մասնաւոր ուշադրութեան արժանա-ցած է մտածման վեհութիւնը որ նե-չնչած է ճառը Վազգէն Ա.ի, եկած Ա-րատի հեռաւոր երկրէն «ձեզի բերելու, ձեզի Ս. Հայր, մեր համայն հայ ժողո-վուրդին յարգալից ողջոյնը»։

Ֆիկարօ, Օռոր եւայլն նկարներն ալ հրատարակած են այս պատմական հան-դիպման։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑՈՅՑԵՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴԷՄ

Աւելի քան հարիւր հազար ուսանողներ խաղաղ ցոյց մը կատարեցին Սպիտակ Տան առջեւ, բողոքելու համար Նիքսընի որոշումին դէմ։ Նախագահը անակնկալ այցելութիւն մը կատարեց՝ տեսակցելով ցուցարար երիտասարդներու հետ։ Վեն-սէնի անտառին մէջ եւս տասնեակ հազա-րաւորներ (համաձայն կազմակերպիչնե-րուն՝ 200·000, իսկ ոստիկանութեան՝ 50·000), իրենց կարգին խաղաղ ցոյց մը կատարեցին։ Լոնտոնի մէջ քանի մը հա-րիւր երիտասարդներ բախում ունեցան ոստիկանութեան հետ, ամերիկեան դես-պանատան առջեւ։ Բախումներ նաեւ Պեր-լինի մէջ։

Մինչ քիչ մը ամէն տեղ բողոքի զան-գուածային արտայայտութիւններ տեղի կ'ունենան, Մ. Նահանգներու նախագա-հը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին նպատակակէտի եղր մը գտաւ իր եւ բո-ղոքարկուներու ձգտումներուն մէջեւ — անոնք որ կը բողոքեն խաղաղութիւն կ'ուզեն. կը բաղձան նուազեցնել ամերի-կացի զինուորներու կորուստը, կ'ուզեն այս վերջիններուն վերադարձը... Գիտեմ որ ձեռք առած միջոցներովս իրականու-թիւն պիտի դառնան անոնց փափաք-ները»։

Նիքսըն պաշտպանելով իր տեսակէտը յայտարարեց, թէ մինչեւ Յունիսի վերջ ամերիկեան ուժերը հեռացած պիտի ըլ-լան Քամպոճէն։

Հարաւ. Վիէթնամեան նաւատորմ մը Մեքոնկ գետին վրայ մաքրագործման բը-նոյթ ունեցող գործողութիւններու ձեռ-նարկեց. յաջողեցաւ գրաւել կարեւոր հանգոյց մը՝ Նիք Լուանկ, որ գրաւուած էր Հիւս. Վիէթնամեան արձակազէնե-րու կողմէ։ Ամերիկեան ուժերը, իրենց կարգին, նորանոր զինարաններ կը գըտ-նեն՝ մեծ քանակութեամբ թեթեւ եւ ծանր զէնքերով։

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ եւ քանի մը այլ քաղաքնե-րու մէջ եղեռնափորձերու չարան մը ար-ձանագրուեցաւ վերջին չարթուան ըն-թացքին։ Ձեռքով չինուած փոքր ռումբեր են որ կը պայթին հոս ու հոն՝ վախի մթնոլորտ մը ստեղծելով բնակչութեան մօտ։ Ոստիկանութիւնը ցարդ չյաջողե-ցաւ երեւան հանել պատասխանատուն-րը։ Արդարութեան նախարարը՝ Ռընկ Փլեվէն անդրադառնալով այս եղեռնա-փորձերուն յայտարարեց, թէ «բիրտ ու-ժը արդիւնք ձեռք չի կրնար ձգել»։ Եր-կուշաբթի առաւօտեան ժամը 4ին հրոյ ճարակ կը դառնար Վէնիսէօյլի «Մեծ Շու-կան» որ երկրորդը կը նկատուի Եւրո-պայի։ Զոհ կ'երթային նաեւ երկու պա-

ՀԱՆԵՐԸ, որոնք չէին կրցած փախիլ։ Հոս ալ քննութիւն բացուած է հրդեհին պատճառը դտնելու համար։

ՍՊԱՆԱԿԱՆ ճամբորդական չորս օրա-նաւերու վրայ եղեռնափորձեր կատար-ուեցան չաբաթավերջին։ Զոհեր չկան բարեբախտաբար։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ազատագրութեան 25րդ տարեդարձին առթիւ, կոմունիքա կոչ ուղ-ղեց Պոնի՝ կարգաւորելու յարաբերու-թիւնները Վաշինկթընի հետ։ «Կը ձգտինք բարելաւել մեր կապը Գերմանիոյ հետ, սակայն այս վերջինը առաջին առթիւ պէտք է ճանչնայ Օտեր-Նայս սահմանա-դիծը»։

ԻՐԼԱՆՏԱՑԻ մէջ կառավարական տաղ-նապ մը ծայր տուաւ, երբ երկու նախա-րարներ հրաժարեցան իրենց պաշտօնէն։ Հիւսիս. Իրլանտայի Պելֆաստ քաղաքին մէջ ալ 16 ժամուան փողոցային կռիւներ տեղի ունեցան։ Անգլիական ուժերը հար-կադրուեցան միջամտել։

ԻՍՐԱՑԵԼԵԱՆ օդուժը ռմբակոծեց Լի-բանանի սահմանամերձ դիւղերը՝ փոխա-դարձելու համար պաղեստինցի արձակա-դէններու վերջին օրերու գործողութիւն-ներուն։ Այս վերջիններս փոքր հրթիռ-ներով ռմբակոծեցին իսրայէլեան դիւղ մը՝ սպանելով հինդ հոգի։

ՀՆԴԻԿՆԵՐՈՒ և մահմետականներու մի-ջեւ մէջ-կրօնական արիւնալի բախումներ տեղի ունեցան Մահարաշթրայի նահան-գին մէջ։ 82 հոգի սպաննուած են։

ԻՏԱԼԻՈՑ Համայնավար կուսակցու-թիւնը կոչ ուղղեց Մոսկուայի եւ Փեքի-նի՝ վերջ տալու իրենց տարակարծու-թեան եւ միատեղ զօրավիդ կենալու Հնդկաչինի համայնավարներուն։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարը՝ Փեփինելիս մամուլի ասուլիսի մը ընթաց-քին յայտարարեց թէ Յունաստան մնա-լով հանդերձ Ատլանտեան Ուխտի մէջ, կը մօտենայ համայնավար երկիրներուն։

ՓԱՐԻԶԻ տօնավաճառը փակեց իր դուռները, Մայիս 10ին։ Մէկ միլիոն 300 հազար այցելու ունեցած էր այս տարի։

ԻՍՐԱՑԵԼԻ Վարչապետը Տիկին Կոլտա Մէյր ուղերձի մը մէջ, զոր ըրաւ աշ-խարհի հրեայ համայնքին, չեչտեց թէ «բոլորին համար տեղ կայ Մերճաւոր Ա-րեւելքի մէջ»։ Հաստատեց սակայն թէ Իսրայէլ վճռած է մնալ իր նախնեաց հո-ղերուն վրայ։ «Պիտի չմեկնինք։ Այս հո-ղը մերն է։ Պիտի մնանք։ Ցորչափ մեղի հետ ըլլաք, կրնանք դէմ դնել կացու-թեան, վասնզի մեզի համար ուրիշ ելք չկայ», ըսաւ Տիկին Մէյր։

ԹՈՒՆՈՒՉԻՑ լիսուն մտաւորականներ խնդրագիր մը ստորագրած են ի նպաստ Պէն Սալահի, որ մօտ օրէն պիտի դատ-ուի «բարձր դաւաճանութեան» համար։

ՈՒԱԼԹԸՐ ՌԻՕԹԷՐ որ ամերիկեան սենատքալկեդրոնին փոխ նախագահն էր և կառքերու ամէնէն ազդեցիկ սենատքային նախագահը, մեռաւ առջի օր օդանաւի արկածով։

ԹԱՔՍիՆԵՐԸ դործադուլի հրահանգ ստացած են Մայիս 13ի եւ 14ի համար, ՍԷ·ԺԷ·ԹԷ·էն։

ՊԷՑՐՈՒԹի մէջ «Պաղեստինի համար» քրիստոնեաներու Համաշխարհային Հա-մագումարը կը չարունակէ իր աշխա-տանքները։ Բ. նիստին հարցն էր՝ «քրիս-տոնեայ հաւատքը եւ պաղեստինեան հարցը»։ Ֆրանսայի կողմէ հայր Քորպոն ըսաւ ի մէջ այլոց «Հակահրեայ հակա-սեմականութենէն ետք հակարաբ հակա-սեմականութիւնն է որ հարց մը կը դնէ քրիստոնեայ խղճին առջեւ»։

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԷԻՆ ՄԵՐ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐԸ

Բ.

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ

Ժամանակս մեթոտիկ ու մեքենական կերպով մը իմ զանազան աշխատանքներս բաժնելու անկարող եմ. առանցմէ իւրաքանչիւրին կը նուիրուիմ երբ ատոր տրամադրութիւն կը զգամ, եւ կամ երբ հանգամանքները կը մղեն զիս մէկ կամ միւս աշխատանքին առաջնութիւն տալ: Իմ բառական չատ գրած ըլլալս ոմանք կը հետեւցնեն, թէ ուզած ատենս կրնամ ուզածս գրել, այդպէս չէ սակայն. առանց տրամադրութեան մէկ տող չեմ կրնար գրել. օր կ'ըլլայ որ նամակ մը իսկ գրելու անկարող կը զգամ զիս: Այդպիսի օրեր, ընթերցման աննման հաճոյքին կը նուիրուիմ, կամ օրինականու-թիւններ կ'ընեմ, կամ նիւթական ուրիշ սեւ աշխատանքներու կը յատկացնեմ ժամերս, կամ միտքս կը հանդիստացնեմ բանակամներու հետ չաղփաղփելով: Կան օրեր ալ ուր մէկ քանի օրուան աշխատանքը մէկ քանի ժամուան մէջ կատարելու ուժը կը զգամ:

*Գալով իմ աշխատանքի մեթոտիս, պէտք է ըսեմ որ առենով, գրական սկզբնաւորութեանս առաջին շրջանին, նիւթ մը գտնելէ, մտքիս մէջ զայն որոճալէ եւ մերթ անոր ամփոփումը թուղթի մը վրայ ուրուագծելէ յետոյ, կ'աշխատէի չարադրել մէկ անգամէն, իւրաքանչիւր նախադասութիւն, իւրաքանչիւր տող իր վերջնական ձեւով յղանալու եւ թուղթին յանձնելու համար ճիգ մը ընելով, ճիգ մերթ դիւրասահ, բայց յաճախ տաժանելի: Աւիկա սխալ ու յոդնեցուցիչ մեթոտ մըն էր. եւ արդէն, նոյնիսկ այն ատեն, գրեթէ միշտ դժգոհ մնալով յառաջ եկած գրուածքէն, կը սրբագրէի զայն մէկէ աւելի անգամներ կամ մերթ ամբողջութեամբ նորէն կը գրէի: Շատոնց ի վեր, տարբեր մեթոտ մը որդեգրած եմ ոչ միայն գուտ գրական էջերու, այլ նոյնիսկ յաճախ որեւէ յօդուածի, ճառի կամ բանախօսութեան համար. նախ՝ նիւթիս գլխաւոր դիծերը կը նօթագրեմ, սկզբնաւորութիւնն ու վերջաւորութիւնը կը ջանամ գտնել, յետոյ կը սկսիմ՝ ուրուագծիս հետեւելով, ու մերթ՝ ճամբուն ընթացքին՝ զայն բարեփոխելով՝ չափացքին՝ զայն բարեփոխելով՝ չափազանց արագ, առանց մանրամասնութիւնները խնամելու, ամբողջութեան ինքնին, բնական, կենդանի ցայտքն ու նեղնալու համար: Օր մը կամ օրեր յետոյ, կը կարդամ գրածս իբր օտարի մը արտադրութիւնը, քննադատի աչքով, կը սրբագրեմ, կը կոկեմ, կը յապաւեմ, կը լրացնեմ, մերթ ամբողջ հատուածներ նորէն կը գրեմ, յետոյ՝ այդ երկրորդ աշխատանքիս արդիւնքը մաքուրի կ'առնեմ, օրինակած առենս՝ նորէն բարեփոխու-թիւններ մացնելով, տպուելու համար չարուելէ յետոյ՝ փորձին վրայ դարձեալ ուղղումներ ընելով յաճախ: Եւ չեմ յաւակնիր մտածել որ այդ եռապատիկ արդիւնքը հասած է այն լիութեան ու կատարելութեան, որուն կը ձգտիմ: Գրականն հանդէպ խորին, երկիւղած յարգանքով մը լի, դիտնալով թէ ինչքան դժուար է մօտենալ այն բարձունքներուն, որոնց հասած են համաշխարհային գրականութեան հսկայ վարպետները (անոնք իսկ՝ հակառակ իրենց հանճարին՝ իրենց քան դժնդակ ու յարատեւ ճիգերով), պարտականութիւն կը համարիմ (ու նոյն ատեն հաճոյքներուն մեծագոյնը կը նկատեմ) ճգնիլ ի խնդիր կատարելու-թեան, մերթ նոյնիսկ չարչարուիլ՝ ուժասպառ ըլլալու աստիճան, որպէսզի իմ մտածմանցս եւ զգացմանցս արտայայտութիւնը ըլլայ գէթ այնքան կատարեալ որքան հնարաւոր է իմ համեստ ուժերուս:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

Ամերիկայի մէջ ապրիլ ու տրամադրութիւն ճարել դեղեցիկ գրականութիւն ընելու՝ բաւական դժուար է: Երկաթներու աղմուկին մէջ ջուրթակի ձայն փնտռելու պէս բան մըն է:

Ինծի այնպէս կը թուի, որ մինչեւ հիմա ըրած աշխատանքներս ոտքի վրայ ըրած եմ: Գլխաւոր բաղձանքս եղած է լայն սրտով սեղանի վրայ ծռիլ ու միայն գրականութիւնով մտահոգուիլ: Էհ, բոլոր հայ գրողներու անկարելի բաղձանքը այդ եղած է:

Հակառակ երկար տարիներ Ամերիկայի մէջ ապրած ըլլալուս, երկիւղը, դիւղը եւ րեւակայութիւն ըլլալէ աւելի իմ մէջ նկարագիր դարձած է:

Երկար տարիներ արտասահմանի մէջ աքսորականի մը պէս ապրած եմ: Զգի-տեմ, կարո՞ղ է թէ արիւնի կանչը, որ հեռաւորութեան մէջ այն հողին, երկրին-քին նաչխուն գոյներ տուած է ու խոշոր իմաստ դրած է չող միջոցէն անցնող կապոյտ ճանճի բզզունին մէջ: Աւելի լաւ է, որ մարդ իր ապրած կեանքին մէջ բանասեղծութիւն դնէ քան երեւակայէ ու դրի առնէ: Մեծ հաճոյքով պիտի ուզէի կոչնակի հաւատքով արթննալ, արեւով աշխատիլ, աքաղաղի ձայնէն ժամերը ճշդել, դաշտի կանանչին վրայ պառկիլ կռնակի վրայ, դիտել թռչունին անցքը, զգալ խոտին բարկ հոտը ու միջոցին լուռ խորհուրդը: Օհ, արդէն սկսայ նաչխ բաներ բառերով:

Եթէ ինձ տային իմ երեւակայութեան այդ չարժուն աշխարհը, այն ատեն թերեւս գրականութիւն ընելու դժուարին ու անկատար աշխատանքին մէջ չէի իյնար: Ըսեմ որ ինձ համար գրականութիւն ընելը չատ ալ հաճելի աշխատանք մը չէ, որովհետեւ դիւրութիւնով չեմ կրնար գրել, տեսակ մը չերամի թիապարտուԹիւն, ուրկէ դժուար է խուսափիլ: Տուած օրինակս կրնայ ինծի չպատշաճիլ, խօսքս իսկական արուեստագէտներուն համար է, որոնք չերամի պէս իրենց հիւսած թե-լերուն մէջ իրենք զիրենք է, որ կը բանտարկեն:

Ցաճախ խուսափած եմ աշխատանքէ, փորձած եմ մի քանի ամիս չգրել: Այդ փորձը զիս աւելի անհանդիստ ու ջղային ըրած է, չուրջիս իրերը ժժդոյն ու անիմաստ երեւոյթ մը ստացեր են: Յետոյ ինձմէ անկախ, գրեթէ բռնի ուժի մը պահանջը զիս նորէն սեղանի առջեւ նըստեցուցած է: Չէ, չատ ալ դիւրութիւն-նով սեղանի առջեւ չեմ նստիր: Տեսնես գրքերու դարակներուն կը մօտենամ գիրք մը թերթելու համար: Այն տետրակին թուղթը, որուն վրայ պիտի գրեմ աչքիս չատ լաւ չերեւիր, դուրս կ'ելլեմ աւելի լաւ թուղթ մը գնելու համար: Թէեւ պատահած է, որ նորէն միեւնոյն տեսակ թուղթը գնած եմ: Այդ թուղթին գործը լրանալէ յետոյ տրամադիր կ'ըլլամ գրչաձայրին թերութիւններ գտնելու: Ցաճախ անպէտ պատճառներով կ'ելլեմ տեղէս — կարծես չատ կենսական ըլլար դարակին մէջ ծուռ դրուած գիրք մը չտկելը: Ցետոյ չգիտես ո՞ր տեղէն քաղաք իջնելու անպէտ պատճառ մը միտքս կ'իյնայ, կը ծալեմ տետրակը ու կ'իջնեմ քաղաք խզճահարուած որ խուսափած եմ աշխատանքէ: Այդ խուսափումները չունենալու համար կը նախընտրեմ գիշեր-ուան ուշ ժամերուն աշխատիլ: Աչխատանքիս պահուն յաճախ կը սիրեմ ծխել:

Կարո՛ր մը գրեթէ երեք անգամ կը գրեմ՝ ամէն անգամ ջնջումներ ընելով: Կը հաւատամ, որ ջնջումները միշտ ալ կ'աւելցնեն կարորին արժէքը:

Ցաճախ փոքրիկ մանրամասնութիւննե-րով ամբողջացած են տիպերը, երբեմն ձայնի մը երանգը միայն պատճառ դարձած է, որ կազմաւորուի տիպը ու չարժուի ստանայ. նոյն ձայնին երանգը ստեղծած է մթնոլորտը ու պատմուածքին փլանը: Անյաջող եղած են երբ չեմ կըրցած բռնել այդ տեսակ պզտիկ մանրամասնութիւն մը, ըսենք, քալած պահուն այդ տիպին ստացած կերպարանքը եւ այլն: Նօթեր առնել սովորութիւն ըրած չեմ եւ այդ պատճառ եղած է, որ նիւթեր, պահեր, լուծուին իրենց կազմաւորումին մէջ ու մեռնին այնպէս ինչպէս չատ ցուրտ ձմեռին ճնճղուկ մը կը դողայ պատուհանիդ դուրս, կտուցը տպակիդ կը զարնէ, ներս չես առներ ու առաւօտուն պատուհանիդ տակ անոր փոքրիկ դիակը կը գտնես:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Նկարիչ – մանրանկարիչ Արսէն Զաքարեան, Փարիզէն եկաք ցուցահանդէս մը կուտայ Լոնտոնի մէջ Մայիս 16էն 31, տեղւոյն Հայ Տան սրահներուն մէջ՝ Քէնսինկթըն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանի բարձր հովանաւորութեան տակ, Կիրակի Ապրիլ 26ին, Գաթիթոլ սինեմայի մէջ, մեր զօրութիւնը սրտայոյզ յարգանքով, անհուն հաւատքով եւ արժանավայել չուքով ոգեկոչեց մեր մեկուկէս միլիոն նահատակներու անթառամ յիշատակը:

Քաղաքիս օտար բարձր անձնաւորութիւնները ներկայ էին. երեսփոխանները, ծերակուտական, նահանգային եւ քաղաքապետական Խորհուրդներու, ինչպէս նաեւ Մարդկային Իրաւանց Լիկայի եւ Ցեղասպանութեան դէմ Լիկայի ներկայացուցիչները: Ցիշենք ի միջի այլոց ներկայութիւնը քաղաքապետ-երեսփոխան Կասթոն Տէֆէլի:

Նախորդ տարիներու նման սրահը ծայրաթիլ էր (1800 հոգի) երբ օրուան խօսնակը Սարհատ Գըլըճեան բացման խօսքերը արտասանելէ յետոյ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան լռութեան, ի յարգանս եւ ի փառս մեր նահատակներուն:

Օրուան առաջին բանախօսն էր կարօ Ցովսէփեան որ հայերէն տուաւ քանի մը պատկերներ այն աննկարագրելի եւ չպատմուելիք ահաւոր տեսարաններէն, զորս կարելի չէ մոռնալ եւ ընդել Հայուն մտքէն: Սակայն, չարունակեց ըսելով, պէտք չէ կանգ առնել լացի պատին տակ ու սգատօնէն հեռ անհրաժեշտ է հրաժարիլ փառատօնը: Փառատօնը կը սկսէր արդէն այդ օրերուն իսկ, մեր յաղթական հերոսամարտներով, մեր վրիժառու բազուկներով ու կը չարունակուի այսօր հայրենիքի նուաճումներով, արտասահմանի թխավարած գոյութեան նաւով, մինչեւ որ Հայկազեան ցեղը հաւաքուի ու ապրի յաւերժ Արարատի թեւերուն տակ, ժամանակի յաւիտենականութեանը մէջ, իր պապենական հողերուն վրայ: Ցետոյ Կարօ Ցովսէփեան անդրադարձաւ Եղեռնի պատճառներուն ու հետեւանքներուն մասին՝ հայրենահանութիւն եւ սպզդայնացում: Ապա կոչ ըրաւ երիտասարդութեան, որ հաւատքով նայի դէպի ապագան, առանձին չզղայ ինքզինքը, որովհետեւ այսօր կրակը արծարծուած է եւ բովանդակ Հայութիւնը՝ հայրենիքին եւ արտասահմանին, ոտքի կանգնած է իր նահատակներուն լքած հողերը վերադարձնելու համար դալիք սերունդներուն: Բանախօսը վերջացուց իր խօսքը ըսելով՝ «Ապրիլ 24ի հայապատկան այս օրով, պէտք է անգամ մը եւս, հայկականութեան սայլին վրայ դարբնենք ու կռնենք մեր հրեղէն հաւատքը, վերանորոգենք մեր երդումը, որ ոչ մէկ ուժ, ոչ մէկ զէնք պիտի կարենայ մեզ ետ դարձնել մեր նպատակէն, որ է՝ ազատ ու անկախ հայրենիք մը, ուր ապրի ազատ ու անկախ հայ ժողովուրդ մը»:

Ներկաները ոտքի կանգնելով ունկնդրեցին Ազգային Հիմնին:

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Երէկ իրիկուն Բարսեղ էֆէնտիի տղան՝ Արամը եկաւ զիս գտաւ եւ ըսաւ թէ որոշած են, Լեւոնի առաջարկութեան վրայ եւ անոր մէջնորդութեամբ, հազար ոսկի տալ Թորոս պէյի որպէսզի օձիքնին ազատեն անոր ձեռքէն: Հիմա մեր նպատակն է ոչ թէ այդ գումարը չտալ՝ այլ նաեւ այդ խեղճ ընտանիքը ազատել Թորոս պէյի եւ Լեւոնի ձեռքէն:

— Բայց ի՞նչ կերպով, հարցուց Աչոտ:

— Անոնց աչքը սպառնալիքով պիտի վախցնենք:

— Կը կարծէ՞ք որ այդ միջոցը յաջողի:

— Գոնէ կը յուսանք:

— Եւ եթէ ձեր յոյսը ի դերեւ ելլէ:

— Այն ատեն ուրիշ ճար մը պիտի խորհինք:

— Կը տեսնեմ որ անփորձ կերպով կը խօսիս: Այս տեսակ գործերը պէտք է անպատճառ յաջողին՝ հակառակ պարագային կործանարար կ'ըլլան: Ցոյսով կամ ըստ բախտի պէտք չէ ճամբայ ելլել: Նախ ըսէ տեսնենք ձեր գործունէութեան ծրագիրը:

— Այս առտու, ժամը իննուկէսին, տասին Արամ ժամադիր եղած է Թորոս պէյի ու Լեւոնի հետ սա դիմացի կաթնարանը... Արամ հազար ոսկին իրենց յանձնելու համար պիտի հրաւիրէ զիրենք որ այս տունը գան, կաթնարանը ան-յարմար ցոյց տալով այդպիսի գործողութեան համար:

— Ենթադրենք որ իր առաջարկը ընդունելով եկան այս տունը, հաւանաբար այս սենեակը:

— Անգամ մը որ սենեակը մտնեն՝ Արամ պատրուակ մը գտնելով դուրս պիտի ելլէ: Այն ատեն ես ու Աբգար որ սա խոշոր դարանին մէջ պահուըտած պիտի ըլլանք, ռեվոլվէրը ձեռքերնիս դուրս պիտի լենք, յանկարծ եւ մահուան սպառնալիքով պիտի պահանջենք թուղթ մը ստորագրեն որուն մէջ խոստովանին թէ իրենք զրամ չորթելու համար Բարսեղ էֆէնտին անիրաւաբար զրպարտած են:

— Թուղթը ստորագրեցին՝ յետո՞յ, հարցուց Աչոտ հեգնաբար:

— Ցետոյ իրենցմէ խոստում պիտի առնենք զործած չարիքնին անմիջապէս դադրեցնելու, հակառակ պարագային մահ սպառնալով:

— Խոստումն ալ առիք, է՞տքը:

— Ետքը պիտի թողունք որ ելլեն երթան:

— Այդ ծրագրին մէջ բան մը կը պակսի, ըսաւ Աչոտ կեղծ լրջութեամբ մը:

— Ի՞նչ բան, հարցուց Վահան միմոսէն:

— Սինեմաթրոկրաֆի գործիք մը, որ կաթնարանի ու այս սենեակին մէջտեղ եղած գործողութիւններուն պատկերը առնէ, որպէսզի կարելի ըլլայ յետոյ ներկայացնել... եղբայր, այդ ձեր ըսած-ները միայն սինեմաներուն մէ տեղի կ'ունենան:

— Ուրեմն անգործադրելի՞ կ'երեւան մեր այս ըսածները:

— Ոչ միայն անգործադրելի, այլ նաեւ յիմարական, պատասխանեց Աչոտ որ իր խօսքերը խնայելու սովորութիւն չունէր:

— Ուրեմն պէտք չէ՞ որ բան մը ընենք եւ թողունք որ այդ թշուառականները կործանի՞ն ու թշուառութե՞ան մատնեն պատուաւոր ընտանիք մը:

— Ես ատանկ բան չըսի, բողոքեց Աչոտ: Միայն սա կ'ըսեմ որ ձեր այդ ա-րարքներով ոչ թէ Բարսեղ էֆէնտին ու իր ընտանիքը չէք կրնար կործանումէ ազատել, այլև անոնց հետ ձեզ ալ կը կործանէք:

— Բայց ի՞նչ ընենք հիմա երբ ամէն բան կարգադրուած է:

— Վստա՞հ էք որ Թորոս պէյ եւ Լեւոն ժամադրութեան պիտի գան:

— Այո, Լեւոն չատ յարմար գտած է որոշուած տեղը:

— Վստա՞հ ես նաեւ որ Արամ պիտի յաջողի գանոնք հոն բերելու:

— Կը յուսամ:

— Ի՞նչպէս, բացատրէ տեսնեմ:

— Արամը պիտի ըսէ անոնց որ կաթնարանին մէջ չեն կրնար ապատօրէն խօսիլ եւ թէ ասոր համար լաւագոյն է տունը գալ ուր բարեկամ մը ունի ինք, որ իր սենեակը տրամադրած է իրենց:

— Բաւական անբնական է այդ ամէնքը, բայց ինչ որ է, կրնայ յաջողիլ, հիմա ըսէ ինծի թէ՝ երեքը միասի՞ն պիտի գան ժամադրավայր:

— Ոչ, Արամ առաջ պիտի գայ որպէսզի մեր վերջնական կարգադրութիւնները ընենք միասին:

— Լաւ, ըսաւ Աչոտ:

Վահան այս բացատրութիւնները տալէ ետք պահ մը լռեց: Ցետոյ Աբգարի դառնալով ըսաւ.

— Ի՞նչ պիտի ընենք հիմա:

— Պիտի հրաժարինք մեր ծրագրէն, քանի որ զայն յիմարական կը գտնեն մեր ընկերները:

— Միտակ իր կարծիքը չյայտնեց, պատասխանեց Վահան:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(111 – Շար.)

դինք մեր ուխտը, Հայ ապրելու, Հայ մեռնելու:

Իվ Գասպարեան, օրուան երկրորդ բանախօսը, ֆրանսերէնով նախ ընդգծեց հայ ժողովուրդի պատմութեան ճակատագրական հանգրուանները վեր առնելով՝ Հայուն կենսունակութիւնը, ստեղծագործ ոգին, ցեղային հանճարը որոնք միշտ հիմնական աղբիւրներն եղան, կանգնելու համար մեր ինքնուրոյնութիւնը իբր ժողովուրդ եւ պետութիւն մեծագոյն հանգրուանին, եղերական այդ կենաց եւ մահուան օրերուն: Փաստաթուղթերով ցոյց տուաւ ահաւոր ծրագրի մանրամասն յղումը եւ գործադրութիւնը: Ապա դառնալով դէպի ապագան ըսաւ. «Կոչ կ'ընենք մարդկութեան խղճին յայտարարելով որ մեր արդարութեան կամքը եւ տենչը չեն ընդդիմանար երպին, ու կը պահանջենք որ վերադարձուին մեր բռնագրաւուած հողերը հայ մանչն Սեւրի դաշնագրին: Ու այն ատեն է որ մեր, մենք աշխարհի առաջին ու ամենահին քրիստոնէութիւնը հիմնած ըլլալու արդար հպարտութեան վրայ պիտի կարենանք աւելցնել նոյնքան արդար հպարտութիւնը՝ վերապրելու իրը Ազգ:

Ապա խօսք առաւ Պարոն Մօրօ, իրը անդամ տեղական Հայկական Դատի ճանճախումբին: Պ. Մօրօ, ծաղումով ֆրանսացի, ամենայն հետաքրքրութեամբ կը հետեւի ու կը գործակցի Հայկական Հարցի շուրջ եղած որեւէ շարժումի: Այս պատեհ առիթով յայտարարեց, որ այսօր աւելի քան երբեք Հայկական Հարցը արժէական է եւ հարկ է որ ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը յաղթանակեն, հարկ է որ Հայը վերադառնէ իր ազգային օճախը: Ու այս ուղղութեամբ, անմիջական ապագայի մը մէջ, ամէնէն պատշաճ աոիթով յայտարարեց, որ այսօր աւելի քան երբեք Հայկական Հարցը արժէական է եւ հարկ է որ ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը յաղթանակեն, հարկ է որ Հայը վերադառնէ իր ազգային օճախը: Ու այս ուղղութեամբ, անմիջական ապագայի մը մէջ, ամէնէն պատշաճ առ

Այրի Տիկին Վարդան Խաչիկեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ աղգականին՝

ՎԱՐԴԱՆ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 3ին, իր բնակարանը, 15 Ռիւ Մօպէօժ, Փարիզ 9րդ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մայիս 6ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Փանթէնի դերեզմանատունը։

ՎԵՐԱՊԱՀԵՑԷ՛Ք

ՄԱՅԻՍ 23-Ի ԵՐԵԿՈՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱՌԵՇԱԼ ՔԱՂՐԱՄԵԱՆԻ

ԱՂՔԱՏԱՆԱՆԱՄԻ ՏԱԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 21–ԻՆ, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Նուրհան Փափազեան Վարդան Խաչիկեանի մահուան առթիւ 30 Ֆր. կը նուիրեն Աղքատախնամին (ատանալ «Յառաջ»էն) եւ 20 Ֆր. «Յառաջ»ին։

×

Մարտիկ Վէզիրեանի մահուան տխուր առիթով Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի Պ. Մելքոն Վէզիրեան 100 Ֆր., Գրիգոր Գրիգորեան 50, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Վալանսի մասնաճիւղ 100 Ֆրանք։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջաններու Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութիւնը կը ծանուցանէ տեղւոյս հայ հասարակութեան թէ յառաջիկայ Մայիս 23–27 Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Վազգէն Ա. Հովուապետա-կան այցելութեամբ պիտի ժամանէ Լիոն։

Այս առթիւ կատարուելիք հանդիսու-թիւններու ընդհանուր յայտագիրը հե-տեւեալն է.—

Շաբաթ 23 Մայիս, կ. եռք ժամը 4ին ժամանում Պուռնի օդակայան, ժամը 5–6 Հրաշափառի եւ ողջոյնի խօսք Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ։ Ժամը 9–11 ժողովրդա-կան ընդունելութիւն Ռոմոյի սրահին մէջ։

Կիրակի 24 Մայիս, առաւօտեան ժամը 16ին, հանդիսաւոր պատարագ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, զոր կը մատուցանէ Վե-հափառը։ Ժամը 2ին ճաշ Սոֆիթէլ Պան-դոկի սրահներէն մէկուն մէջ։ Ճաշադին 100 Ֆր., անձ ղլուխ Տեղերը սահմանա-փակ ըլլալով, արձանագրուիլ ամէնէն ուշը, մինչեւ Մայիս 18, եկեղեցւոյ գրա-սենեակը։

Այլ մանրամասնութիւններ յայտնուին։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՒԻ

Տեղացի հայ երիտասարդ մը աչխա-տանք կը փնտռէ իրրեւ չոֆէօր, մակա-դրնիկ եւ անթրըքթիէն։

Դիմել «Յառաջ»ի որ կը փոխանցէ։

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

Կապոյտ Խաչի Ազգորվիլի վարչութիւ-նը իր յատակցութիւնները կը յայտնէ ըն-կերուհի Վարդուհի Նալպանտեանի իր ամուսնոյն Գէորգ Նալպանտեանի մահ-ուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 30 Ֆր. կը յատկացնէ կարիքաւորներու։

×

Փարիզի Էսայեան Սանուց Միութիւնը իր յատակցութիւնները կը յայտնէ իր Միութեան անդամուհիներէն Տիկին Սօնա Թօփալեանի, իր ամուսնոյն Բիւզանդ Թօփալեանի կսկծալի մահուան առթիւ եւ այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկե-պսակի 20ական Ֆրանք կը նուիրէ Փարի-զի երեք Թերթերուն բարգաւաճման հա-մար։

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Կազմակերպութեամբ Կրթական Մարմնոյ եւ Լիոնի հայ կազմակերպութեանց

Տեղի կ'ունենայ 16 Մայիս, Շաբաթ ժամը ճիշդ 21–ին Սալ Ռամոյի մէջ

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագրով Կոմիտասի երգերով կը մասնակցի
«ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր. ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Հայ Աղգային Միութեան
Նախագահութեամբ Եւրոպայի Հայր. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Հարիւրամեակը կը տօնուի Կիրակի Մայիս 17ին ժամը 16,30ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ
Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը բաղկացեալ 60 հոգիներէ, ղեկավարութեամբ
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ։

Տոմսերու ապահովութեան համար դիմել Միութեան անդամներուն, մասնաւորա-պէս Պր. Անտոնեանի եւ Ահարոնեանի։ Գիները 8, 10, 15 Ֆրանք։
Նոյն առընչութեամբ Վալանսի Հ. Բ. Ը.Մ.ի Հիւսիսեան սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ ցուցահանդէս, ամսոյն 14, 15, 16ին, երեկոյեան ժամը 18էն 20 երիտա-սարդաց Միութեան կողմէ։

Հ. Յ. Դ.

Իսի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Շորեքշաբթի իրիկուն ժո-ղովը կը 21ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկ. Սե-րոբեանի բնակարանը, 23 Ավընիւ Պուր-կէն։

ՆՈՒԷՐ

Պ. Մկրտիչ Աւետիսեան իր կնոջ յիշա-տակին 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջի բարգաւաճման։

×

Վիէննէն Պ. Զաքար Խուկոյեան 1915ի Եղեռնէն իր ազատուելուն ի յիշատակ 10 Ֆր. կը նուիրէ իր սիրելի «Յառաջ»ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Մշակ. Միու-թիւնը Յունիս 14ի Կիրակին կազմակեր-պած է յարդանքի տուրք մը փրատոյ Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, իր բոլոր անդարձ մեկնող տարաբախտ Պոլ-սեցիներուն հոգւոց յիշատակին՝ որոնք օրինակելի անձնազոհութեամբ եւ աղգա-յին անսակարկ նուիրումով՝ արժանի նը-կատուած են աստուածատուր օհնու-թեան, որպիսիք են Միութեանս պատ-ուոյ անդամ եւ Թարգմանչաց Մայր ե-կեղեցւոյ բարերար Յօրսանճեան Վա-հան, ճարտարապետ Արամ Թաշճեան, ուսուցիչ ղրաղէտ ազգային դործիչ Մի-նաս Զերաղ եւ Մկրտիչ Փորթուգալեան։

Պատարագը պիտի մատուցուի հանդի-սապետութեամբ Յակոբ Եպիսկ. Վար-դանեանի, որ պիտի քարոզէ հին եւ նո-րագ նոջեցեալներու, լուսաչող դործու-նէութեան եւ բարեմասնութեան վրայ։ Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Պոլսեցի դպիրներու սիրայօժար մասնակ-ցութեամբ, այս առթիւ անխտիր կը հրա-ւիրուին դաղութիս հայ ազգայինները, միութենական կազմակերպութիւններ, բարեսպատակ հաստատութեանց ներ-կայացուցիչներ եւ նորագ հանգուցեալ պարագաները։

Պոլսեցիներու Հայր. Մշակ. Միութի-նը կը ջանայ արժանավայել չուքով ոգե-կոչել յիշատակը իր վեթերան անդամնե-րուն, որոնց կեանքը եղած է, հայ մշա-կոյթին՝ հայ դիրին, խօսքին եւ Հայ մը-նալու դաղափարին յարատեւ նուիրում։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԿՈՒԶԷՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ՁԵՐ ԲԱՆԱԿԱՐԱՆԸ,
ՁԵՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻՆ

ՈՐՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵԼ
ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ
ՀԱՑԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՍՏԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

16 bis, Bld. de Sébastopol, PARIS (4e) et Carrefour de l'Eléphant à PALAISEAU - 91

DEVIS GRATUIT SUR SIMPLE APPEL : 272.26.61

ET VOUS TROUVEREZ LES PEINTURES THOMLAC :

PARIS (4e), 16 bis, Bld. de Sébastopol PALAISEAU, Carrefour de l'Eléphant

PARIS (12e), 52 rue de Châlon - ARGENTEUIL, 5 rue de Fresne-Bast

ASNIERES, 136, rue des Bourguignons - FONTENAY-sous-BOIS, 48 bis, rue Dalarac

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բոլոր ճամբորդութիւնները երթ ու դարձ օդանաւով եւ «Փանսիոն քոմփլէթ» Արմենիա պանդոկին մէջ։

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ճամբորդութիւն ՅՈՒԼԻՍ 11ԷՆ 26

ԵՐԵՒԱՆի ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ԵՒ ՈՒՋԵՒի ՕՐԵՐՈՒՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՑՍ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵՐԸ ՍԱԿԱՒԱՓԻԻ ԵՆ։ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՑՄԱՆԱՓԱՄ՝ ՅՈՒՆԻՍ 15։ ԹՈՒՐԻՍԹԻՔ ԿԱՐԳ ԴԻՆ 2300 Ֆր.

Բ. ճամբորդութիւն.— 1 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմե-նիա»յի մէջ, Բ. կարգի ճախճաշ, ճաշ եւ ընթրիք։ Գին՝ 2500 Ֆրանք։

Գ. ճամբորդութիւն.— 9 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմե-նիա»յի մէջ, Բ. կարգի ճախճաշ, ճաշ եւ ընթրիք։ Գին՝ 2500 Ֆրանք։

Դ. ճամբորդութիւն.— 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — երեւանի լաւագոյն եղանակի այս այցելութիւնը եւս տեղի կ'ունենայ թուրիսթիք կարգով, «Փան-սիոն քոմփլէթ» «Արմենիա»յիմէջ։ Գին՝ 2350 Ֆրանք

ԾԱՆՕԹ.— Անցեալ Սեպտեմբերին անակնկալօրէն ստեղծուած էին անհամոյ պայմանները։ Այս եղանակին մեր բոլոր ճամբորդութիւններուն համար պաշտօնա-կան պայմանագրութեամբ ապահովուածէ մեր ղբօսաշրջիկներուն բնակութիւնը «ԱՐՄԵՆԻԱ» հիւրանոցին մէջ։

Արձանագրութեանց համար դիմել՝
TRANSTOURS — 22, rue du 4-Septembre — PARIS — Tél. : 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Շորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ եռք ժամը 15էն 18
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի 11, rue du Bassin — Saint-Julien Tél. : 48-94-75
ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆի՝ 154, rue Barabanne — Tél. : 60-01-11
ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱՋԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի
ՏԵՒԻՆի մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆի

Conditions d'inscription :
— Passeport validé
— 4 photos
— Carnet de change (*on peut se procurer celui-ci dans toutes les banques sur présentation d'une pièce d'identité et d'une photo*).

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0, 50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
13
ՄԱՅԻՍ
MERCREDI
13 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·811

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.811

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳՐՔԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՀՌՈՄ ԳԱՅԱ՞Ծ Է

—o—

Ա. Ագաթանգեղոսի պատմութիւնը

Վաղքէն կաթողիկոսի Հռոմ այցելու – թեան առթիւ կ'ուզէինք համառօտակի արձանագրել Հայաստանեայց Առաքելա – կան Եկեղեցւոյ եւ Վատիկանի յարաբե – րութեանց մասին վաւերական թէ անվա – ւեր կարդ մը տեղեկութիւններ, որոնք տեղ գտած են Հայոց պատմութեան մէջ:

1950ի «Սուրբ Տարի»ին առթիւ, երբ Հռոմ այցելեր էինք, Լեւոնեան վարժա – րանի տեսուչ Գերապայծառ Պետրոս եպիսկ. Քէլէճեան այժմ հանգուցեալ, զրոյցին կից մատուռին մէջ մեր ուշադ – րութիւնը հրաւիրեց իւղանկարի մեծադիր նկարի մը վրայ, որ կը ներկայացնէր Հայոց Տրդատ թագաւորի եւ Գրիգոր Լուսաւորիչի հանդիպումը Մեծն Կոս – տանդիանոս կայսեր եւ Սեղբեստրոս Ա. Պապին հետ, ի Հռոմ:

Այս նկարէն դատելով կարելի՞ է եզրա – կացնել, որ հայ կաթոլիկ եկեղեցին կ'ընդունի Լուսաւորիչի Հռոմ այցելու – թիւնը եւ Սեղբեստրոս Պապին հետ դա – չինք կնքելը:

Արդ, հարց կը ծագի թէ Գրիգոր Լու – սաւորիչ կեսարիոյ մէջ Ցունաց Հայրա – պետ Ղեւոնդիոսի կողմէ Հայոց Կաթո – ղիկոս ձեռնադրուելէ ետք իրապէս դա – ցա՞ծ է Հռոմ, Վատիկանի Քահանայա – պետէն եւս վաւերացնել տալու համար իր հանդամանքը:

Այս վարկածին աղբիւրն է Ագաթան – գեղոս, Տրդատի քարտուղարը, որ Հռո – մէն Հայաստան դացած էր Թագաւորին հետ եւ տարիներով ապրած է Հայոց արքունիքին մէջ: Գրած է «Պատմութիւն Տրդատայ եւ Ս. Գրիգորի» գիրքը, իբ – րեւ արքունի դիւանագիրը, Թագաւորին հրամանով:

Հռովմայեցի էր Ագաթանգեղոս: Իր ա – նունը յունարէն կը նշանակէ «բարի հրեշ – տակ»: Վէմի առարկայ է այն հարցը թէ հեղինակը ի՞նչ լեզուով գրած է իր պատ – մութիւնը, — յունարէ՞ն, լատիներէ՞ն թէ հայերէն: Մեր նիւթէն դուրս է քննե – նութիւնը այս խնդրին, որ ժամանակին չատ զբաղեցուցած է հայ եւ օտար պատ – մաբանները:

Ագաթանգեղոսի պատմութեան հայե – րէն եւ յունարէն ձեռագիրը օրինակները կան զանազան մատենադարաններու մէջ: Ըստ Գ. Վրդ. Զարբհանէլեանի, «մինչեւ հի – մա գտնուածներուն մէջ ամէնէն ընտիրն է փարիզի թագաւորական գրքատան օ – րինակը», 1835ին տպուած Վենետիկ:

Ըստ Ագաթանգեղոսի, Տրդատ թագա – ւոր ուղեւորվ իր ինքնակալութիւնը յայտնել Հռոմի կայսր Մեծն Կոստանդիանոսի, որ նոր էր քրիստոնէութիւն ընդունած, վա – ղաշրջապատէն մեկնած է «ի թագաւորա – կաց քաղաքն Հռոմայեցւոց», անցնելով չատ մը երկիրներէ եւ բոլոր քաղաքներու մէջ մեծ պատիւներու արժանանալով:

Մեծն Հայաստանի Արշակունի թագա – ւոր Տրդատ Գ. իրեն հետ առեր է Գրի – գոր Լուսաւորիչը, տղան Արիստակէսը, Արքիանոս Եպիսկ.ը, արքունի չորս ըղեչիներ, նախարարներ եւ բազում երե – ւելիներ, ինչպէս նաեւ 70·000 ընտիր զինուորներ: Հռոմի մէջ կայսրն ու Սեղ – բեստրոս Պապը արժանավայել ընդունե – ւթիւն ըրեր են իրենց հայ հիւրերուն: Կայսրը Տրդատին պատմել տուեր է թէ ինչպէս հրաշքով բուժուեցաւ իր հիւան – դութենէն եւ հիացած ծունկի եկեր է

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆ ՄՏԱՆ

—o—

Լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ Իսրայէլի եւ Լիբանանի սահմանագլուխ – ին վրայ ստեղծուած լարուած կացու – թիւնը, Թել Ավիվի եւ Պէյրութի հաւա – սարապէս: Պաղեստինցի արձակագէնները կրկին իրենց ռումբերուն թիրախ դար – ձուցին իսրայելեան սահմանային քաղաք մը, որուն բնակիչները, առաջին անգամ ըլլալով իսրայելեան պատմութեան մէջ, պահանջեցին իշխանութիւններէն քաղա – քին պարպումը: Իրաց այս կացութեան մէջ Թել Ավիվ բաղմիցս սպառնաց Լիբա – նանի, թէ փոխադարձութեան կրնայ դի – մել, եթէ Պէյրութ հարկ եղած միջոցնե – րու չդիմէ վերջ տալու համար Պաղես – տինցիներու սանձարձակ գործունէու – թեան: Երեքշաբթի առաւօտ ժամը 3,30ին իսրայելեան հրասայլեր անցնելով լիբա – նանեան սահմանը յարձակեցան «պա – ղեստինեան կայաններու վրայ», որոնք կը գտնուին լիբանանեան սահմանամերձ դիւղերու մօտ: Եւ, ինչ որ ուշադրաւ է, առաջին անգամ ըլլալով լիբանանեան բանակը փոխադարձեց կրակը՝ դէմ դնե – լով յարձակող ուժերուն դէմ: Ահկա ա – ւելի եւս կը բարդացնէ կացութիւնը՝ դառնալով միաժամանակ խիստ մտահո – գիչ: Լիբանանցի նախարարները գիչե – րանց յատուկ նիստ գումարեցին՝ քննե – լու համար օրուան կացութիւնը:

Մինչ Իսրայէլ կը տօնէ իր հիմնադրու – թեան 22ամեակը (Մայիս 11), անդին Պէյրութի մէջ Պաղեստինի համար դու – մարուած քրիստոնեաներու համաչափ – հային համաժողովը պաշտօնական դե – կոյցով մը դատապարտեց Իսրայէլի պե – տութիւնը իբրեւ ցեղապաշտ, ցեղային խտրականութեան սկզբունքով առաջ – նորդուող, ծաւալապաշտ եւայլն: Համա – ժողովը, որ միաժամանակ կոչ ուղղեց քրիստոնեաներուն զօրավիղ կենալ պա – ղեստինեան դիմադրութեան, պահանջեց Թել Ավիվէն, որ վերջ տայ դիւղեր եւ տուներ հրկիզելու, մարդկային տարբա – կան իրաւունքները բռնաբարելու իր քա – ղաքականութեան: Աւելցնենք, որ հա – մաժողովին կը մասնակցին 37 երկիրներէ 400 պատգամաւորներ եւ դէտեր, ասոնց մէջ նաեւ Ֆրանսացիները:

—o—

ԹԻՈՏՈՐԱԿԻՍԻ կինն իր երկու զաւակ – ներով Ցունաստանէն Ֆրանսա հասաւ առջի օր: Երեք Ֆրանսացիներ, որոնք կ'ուզեն անծանօթ մնալ, չալոդած են ա – ռեւանդել եւ փախցնել անուանի երաժիչ – տին ընտանիքի անդամները:

ՀԱՐ. ՎԻՆԹՆԱՄԵԱՆ նաւատորմը, որ Մեքոնկի վրայ դործողութիւններու ձեռ – նարկած էր, չալողեցաւ հասնիլ մինչեւ Քամպոճի մայրաքաղաքը՝ Փնոմ Փէն: Այս ձեւով քանդած կ'ըլլայ Հիւս. Վիե – էթնամցիներու պաշարման չղթան:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Երկուշաբթի օր, Պապը առանձին ունկ – ընդրութեամբ մը կ'ընդունէր Հայոց Կաթողիկոսը:

Տեղական մամուլը կը չարունակէ ար – ձագանդ հանդիսանալ այս պատմական այցելութեան: Երկուշաբթի իրիկուն Լա Քրուա եւ Լը Մոնտ կ'անդրադառնային Շաբաթ եւ Կիրակի օրուան հանդիպում – ներուն: Լը Մոնտ կը գրէ ի մէջ այլոց.— «... Իր ճառին մէջ Պապը յիչեց թէ երեք տարի առաջ ընդունած էր Կիլիկիոյ Ա – րէն Կաթողիկոսը եւ յիչատակեց հայ կա – թողիկէ համայնքը...»: Այս առթիւ թերթը կուտայ նաեւ հետեւեալ ծանօ – թութիւնը.— «Կաթողիկէ Պատրիարքու – թեան Աթոռը կը գտնուի Լիբանան: Հռո – մի մէջ զայն կը ներկայացնէ Կարդինալ Ագագեանեան: Ոչ-կաթողիկէ չորս պատ – րիարքութիւնները կը գտնուին Էջմիածին (Արեւ. Հայաստան), որ նախամեծար Աթոռ է, Կիլիկիա (Լիբանան փոխա – դրուած) Երուսաղէմ եւ Պոլիս»:

տարեսղարձը, այսինքն 24 Ապրիլը նա – խորդ տարիներու բաղդատմամբ այս տա – րի աւելի փայլուն հանդիսութիւններով տօնուեցաւ, այս առթիւ բացումը կա – տարուեցաւ հսկայ յիշատակարանի մը, Լիբանանի վողոցները լեցուեցան մեռեալ Հայերու նկարներով, Թուրքիայէ պա – հանջուած նահանգներու քարտէսներով և ծանուցումներով, իսկ Լիբանանի առա – տուրը վարող բոլոր Հայերը իրենց խա – նութները փակեցին: Լիբանանի 200 հա – զար Հայերը բանախօսութիւններով եւ հրատարակութիւններով նչեցին 24 Ապ – րիլը, որ «կրօնական օր» մըն է նաեւ: Այս քարոզութիւնները չարունակուեցան անձայն եւ անչչուկ: Ահաւասիկ Հայերու պահանջները:

Ա) 1915ին, Թալէաթ փաչայի հրամա – նով, Անատոլուի մէջ ջարդուեցան մէկ – կուկէս միլիոն Հայեր, եւ անոնց հողերը գրաւուեցան: Թուրքերը, որ Օսմանցի – ներուն թոռներն են, պարտաւոր են րն – դունիլ այս ջարդին յանցանքը:

Բ) Իբր հատուցում, պէտք է քան մի – լիառ տոլար վճարել հայ ժողովուրդին: (Այս թուանչանը վերջնական բնոյթ չու – նի եւ փոփոխական է):

Գ) Հիւսիս արեւելեան Անատոլուի նախ – կին հայկական հողերը պէտք է ետ տալ:

Հայերը ցրուած են աչխարհի մեծ եր – կիրներուն մէջ, անոնց 200 հազարը Լի – բանան կ'ապրին, եւ իրենց գործունէու – թեան կեդրոնը Պէյրութ է: Անոնց աչ – խատանքները կը վարեն Դաչնակ կուսակ – ցութիւնը, — հակահամայնավար եւ ծայ – րայեղ կուսակցութիւն, — Հնչակը՝ Մոսկուայի կուսակից, որ Խորհրդային Հայաստանը կը ճանչնայ իբր հայկական միակ պետութիւն, եւ Ռամկավարները, որ չափաւոր տարրեր են եւ միջին ճամ – բէն կը քալեն:

Դաչնակը հայ երիտասարդները ոգե – ւորել կ'ուզէ, որպէսզի չմոռնան իրենց իսկական իրենց հայկական հողերը: Երբեմն կը տեսակցիմ հայ յառաջադէմ համալսարանականներու հետ, եւ անոնք կ'ըսեն թէ այս գործու – նէութիւնները ոչ մէկ վնաս կը պատճա – ռեն Լիբանանի Թուրքերուն եւ այդպիսի նպատակ մը չունին: Ահա թէ ինչ կը խոր – հին անոնք.— Գիտենք թէ մեր պահանջ – ները չատ դժուար պիտի իրագործուին, թերեւս այս պայքարը 200 տարի պիտի տեւէ: Մնաց որ մենք մեր մտքէն իսկ չենք անցներ զէնք առնել եւ յարձակիլ Թուրքիոյ վրայ, այլ կը բաւականանանք մեր զգացումները յայտնելով եւ մեղի դէմ եղած անիրաւութիւնները հրապարակե – լով: Կ'ուզենք որ ամէն ոք դիտնայ թէ ինչ զգացումներ ունինք, հաչուի առնելով նաեւ Թուրքիոյ երիտասարդ չրջանակ – ները»:

Պէտք է ճչդել թէ այս պայքարները վերջին ծայր սահմանափակ են, եւ իրենք ալ կ'ընդունին թէ այս բաղձանքները անիրագործելի են, որքան առեն որ Թուրք Հանրապետութիւնը կանգուն կը մնայ: Միայն թէ Ամերիկայի ազդեցու – թիւնը մեծ է այս անմեղ փրոփականտին վրայ, զոր մեծ պետութիւնները կրնան դիւրաւ օգտագործել, Թուրքիան խոտ – նըշակելու համար: Իրենց բաղձանքնե – րուն իրագործման համար միակ ճամբայ մը կայ: Համաչխարհային քաղաքակա – նութիւնը եւ կամ Թուրքիոյ մէջ Մեծերու չահերը խանդարող փոփոխութիւն մը յառաջ կուգայ:

Պէտք է դիտնալ թէ աչխարհի եւ մաս – նաւորաբար Ամերիկայի մեծահարուստ Հայերը դրամ կը ղրկեն Լիբանանի Հա – յերուն, այս պայքարը արժեցնելու հա – մար: Ամէն տարի, Ապրիլին, կիրքերը կը բորբոքին այսպէս, չաթաթ մը կը տե – ւեն, յետոյ կը մարին եւ Լիբանանի Թուրքերն ու Հայերը կը չարունակեն իրր բարեկամ ապրիլ:

(1) M. ORMANIAN, Le Vatican et les Arméniens.

ՀԵՐԹԸ ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԻՔՍԸՆԻՆ Է

«Սիբելի Պր. Հայկազ, կը գրէ մէկը Լիբանանէն՝ որ կը ջուխ թէ «Ազդակ»ի ընթերցող է, մինչեւ հիմա մենք այն կարծիքն ունէինք, թէ անաչառ, անկողմնակալ ու չիտակախօս մարդ մըն ես. հիմա կը տեսնենք, որ սխալեր ենք: Հայաստանէն վերադառնալէդ ի վեր ուրիշ եղանակ կը նուագես: Կարդ մը ուրիշ հայ գրողներու հետ ձայն բռնած, «կապիտալիստ» ու «պատերազմասէր» Միացեալ Նահանգներու վատ կողմերը ճաղ – կել, գրականութեան նիւթ դարձնել, «մերկացնել» ես սկսած» եւայլն, եւայլն:

Ինծի ուղղուած նման նամակներու պատասխանելու սովորութիւն չունիմ առհասարակ, մանաւանդ երբ անոնք անաւորագիր են: Բարեբախտաբար, այս մէկը ստորագրած է եւ հասցէ ալ տուած: Բայց նկատի ունենալով որ նամակագրին նման ուրիշ խորհողներ ալ կրնան գրանուիլ, երկու տողով կը պատասխանեմ իրեն՝ ու նաեւ իր նման խորհողներուն:

Հայաստանի մէջ դիս կոմունիստ չմկըրտեցին, քարող չկարդացին դլխուս, համոզումներս ու կարծիքներս փոխելու ճիգ չըրին: Հոն եղած օրերուս, լիակատար ազատութեան մէջ ապրեցայ, տեսայ իրենց սխթեմին առաւելութիւնները ալ, բայց ես այդ բաները տեսնելու, ուսումնասիրելու չէի գացած: Գացած էի տեսնելու հայրենիքս եւ իմ ժողովուրդս: Օրերս կարճ էին ու այդ կարճ օրերու ընթացքին տեսայ, որոշ չափով, երկուքն ալ: Գոհ եմ եւ ուրախ՝ որ գացի: Վերադարձի ճամբուս, հազիւ Մոսկուա հասած, երեւանը կարօտցած էի արդէն: Ականջներուս մէջ՝ հոն նոր սկսող նոր Ոսկեդարի մը հեռաւոր ոռնաձայնը կայ:

×

«Ազդակ»ի ինծի հասած հազուագիւտ թիւերէն մէկուն մէջ կարդացի, որ Պէյրութի մէջ, ազգը, օր մը, հաւաքականօրէն յարդեր է հայ ուսուցիչները: Ուրախացայ այդ բանին համար, թէեւ ես ինքս ուսուցիչ չեմ ու փառքի, յարգանքի վերարկուին մէկ պոչն ալ իմ ուսերուն իյնալու հաւանականութիւն չկայ:

Կարդալով այդ լուրը, մտքով գացի Պոլիս՝ ուր, մաշած ու գունաթափ վերարկուով լաւ ուսուցիչներ եմ ունեցած: Գացի նաեւ աւելի հեռ, դաւառական այդ փոքրիկ քաղաքը, ուր ծնած եմ եւ այրուբեն սորված հին ու մին վարժարանի մը մէջ: Ֆառասունէ աւելի անհանգարտ տղաներ էինք մեր դասարանին մէջ, ու Հոգաբարձութիւնը, վախնալով որ մեր ու մեր նմաններու արշաւաքին տակ չէնքը կը փլի, Սեպտեմբերի վերամուտէն առաջ, ամէն տարի քանի մը վարպետ ղրկելով, քննել կուտար չէնքին ամրութիւնը եւ քանի մը նոր դերաններ տեղատրել կը թելադրէր վարը՝ իբրեւ վերին յարկին նեցուկ:

Իրաւ է թէ իմ աննման ծննդավայրի՝ Շապին Գարահիսարի Հայերը որքան քալ՝ նոյնքան ալ ուսումնասիրանէ էին, բայց ստիպուած էին բաւականանալ այդ հին վարժարանով, որովհետեւ կառավարութիւնը, հազիւ նորին կմախքը կազմուած, արդիլած էր անոր կառուցումը, առարկելով, թէ չէնքը, վարժարանէ աւելի, բերդի կը նմանի:

Ու մնացած էինք հին չէնքով, որուն որմերուն եւ դրասեղաններու կափարիչ – ներուն վրայ գրուած կամ փորագրուած էին, մեզմէ առաջ հոն ուսած սերունդներու ներկայացուցիչներուն անունները:

Շէնքին վարի յարկը յատկացուած էր ծաղկոցներուն եւ մանեակին: Վերին յարկը՝ վեց դասարաններու եւ մեծ սրահի մը, ուր կը կատարուէին վարժարանային թէ համազգային բոլոր տօնակատարութիւնները: Ի՜նչ կրակոտ ճառեր խօսուած են հոն Օսմ. Սահմանադրութենէն եառ, ու ի՜նչ Մայիս Մէկեր տօնուած...

Բայց ես չեղեցայ նիւթէս: Ձմրան եւ գան էի խօսելու համար մեր ուսուցիչներուն մասին, որոնք մեծ թիւ մը չէին կազմեր: Ծաղկոցներու դաստիարակութիւնը վստահուած կ'ըլլար առհասարակ տեղացի չքջանաւարտներու: Մեծերուն համար էր որ Պոլսէն կամ ուրիշ ծովափընեայ քաղաքներէ քիչ մը աւելի զարգացած ուսուցիչներ կը հրաւիրուէին:

Ձեմ դիտեր ինչո՞ւ այս բոլորին մէջէն, աչքիս առջեւէն չի բաժնուիր բարտիական կազմով, մօրուքով ու ակնոցներով Աստքել էֆ. Տէր–Գէորգեանի դէմքը: Համակ նուիրում էր ան, ունէր բազմանդամ ընտանիք մը կերակրելու ու մէկ հատ ալ չապիկ՝ հաղնելու: Բոլորին յայտնի էր որ գայն կը լուսային Շաբաթ օրերը, երբ կէսօրէ ետք վարժարանը կը փակէին ու Տէր–Գէորգեան կրնար, տունը փակուած՝ անոր չորնալուն սպասել:

Գաւառէն ու Պոլսէն կրնամ չարք մը ուսուցիչներու կեանքէն նման բաներ պատմել: Բայց ի՞նչ հարկ... Բոլորին ծանօթ է հայ ուսուցչին նուիրումը եւ վարձատրութեան չափը: Ահա թէ ինչու ուրախացայ, կարդալով որ հայ ուսուցիչը յարգուած ու գնահատուած է լիբանանի մէջ:

Իսկ հոս, ուր մենք կ'ապրինք, պատկերը տարբեր է: Հարիւրաւոր արհեստակցականները միութիւններու կարգին, ու անոնց պէս, ուսուցիչներն ալ կազմակերպուած են, միութիւն ունին եւ այդ միութիւնը դործադուլ յայտարարեց... Գործադուլ յայտարարեց ո՛չ թէ «կեղեքող» դասին, «կապիտալիստ»ներու եւ «չահագործող»ներու դէմ (նամակագրիս ականջը խօսի), այլ՝ պետութեան, քանի որ վարժարանները, մեծ մասով, պետականացուած են:

Ուսուցիչ մը, հոս, նայած իր փորձառութեան, կը ստանայ տարեկան 7էն 13·000 տոլար: Գործադուլ ընողները կը պահանջեն 10էն 20·000 տոլար, կեանքի ապահովագրութիւն, հիւանդութեանց պահուն վճարում, ծերութեան թոշակ եւ ... վարժարանի չէնքերուն զովացումը:

Խեղճ ու բարի, բարի հայ ուսուցիչ, տես աշխարհում ինչե՛ր կան:

Ըսեմ նաեւ, թէ գործադուլը հիմա հոս ընթացիկ ապրանք է: Գործադուլ ըրած են, գրեթէ բոլոր արհեստակցական միութիւնները, հրշէջները, ոստիկանները, ուսուցիչները, բժիշկները, հիւանդանոցի զանազան բաժիններուն աշխատաւորները, հեռաձայնի ընկերութեան մարդերը, կաթնավաճառները, աղբահաւաքները, օդանաւային ընկերութեանց եւ փոխադրական այլ միջոցներու աշխատաւորները եւայլն:

Կարդը հիմա նախագահ Նիքսընինն է: Ան ալ ընէր՝ ազատէինք...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԶՈՒԻՅԵՐԻԱ ԻՐ ՀՕԳԵՐՈՎ

Զուիցերացիներուն բախտը, վերջին տարիներուն, չատ չժպտեցաւ: Այսպէս՝ օտարներ, իրենց կարգին, սկսան զարգացնել զուիցերական պանիրի արտադրութիւնը՝ կարեւոր չահեր ապահովելով իրենց: Մեծահարուստներ սկսան պանդոկներ հաստատել այս անդամ Վիէննայի եւ Պերլինի մէջ, չատ անդամ ձեռք քաշելով Ժընեւի եւ Ցիւրիխի իրենց պանդոկներէն: Ամերիկեան կառավարութիւնը կը սպառնայ սեղմել զուիցերական դրամատուներու մէջ Ամերիկացիներու հաստատած զաղտնի հաշիւները: Բայց կայ դեռ աւելին՝ Զուիցերիոյ ժամացոյցի ճարտարարուեստը, որ երեք դարէ ի վեր երկրին փառքն ու հարստութեան դլխաւոր աղբիւրները կը կազմէին, դէմ յանդիման կը գտնուի միջազգային լուրջ մրցակցութեան մը:

Անցեալ չաբաթ, ժամացոյց արտադրող 200 պատասխանատու անձնաւորութիւն – ներ իրենց նոր յղացումները ներկայացուցին Պաղէլի ցուցահանդէսին: Ասիկա առիթ ընծայեց իրենց խօսակցելու օտար մրցակցութեան ստեղծած վտանգին մասին: Թէեւ զուիցերական ժամացոյցներուն վաճառքը աստիճանական զարգացման մէջ կը գտնուի (տարեկան վեց առ հարիւր) եւ միայն անցեալ տարի 521 միլիոն տոլարի հասած են մուտքերը, այսուհանդերձ Զուիցերացիները մտահոգ են: Արդարեւ, անոնց ժամացոյցի արտադրութիւնը դէպի օտար երկիրներ 1966ի 77 առ հարիւրէն անցեալ տարուան 72 առ հարիւրին իջաւ: Աւելին՝ օտարները մեծ ճիգ կը թափեն աւելի եւս բարելաւելու համար իրենց արտադրութիւնը:

Ամէնէն մեծ վտանգը կուգայ Ճափոնէն, որ յաջողած է ապահովել աշխարհի չուկային 8 տոկոսը, եւ կը փորձէ աւելի եւս ընդլայնել իր չուկան: Անցեալ տարի Ճափոն յաջողեցաւ ապահովել ձեռքի ժամացոյցներու չնորհուած ոսկի մեդալները, բացի մէկէն, Ժընեւի մէջ: «Երբ կը մտածէք, թէ Գերմանիա ինչպէս կորսնցուց իր գերապահուեստները պատճառով դործիքներուն մէջ՝ ի նպաստ Ճափոնի, կրնաք ըմբռնել թէ ինչու Զուիցերացիք մտահոգուած են իրաց այս կացութենէն», յայտարարեց Օմեկայի փոխ–նախագահը:

Զուիցերացիները կարեւոր մրցակից մը եւս ունին, այս անդամ աժան ժամացոյցներու վաճառքի մարզին մէջ: Ար – դարեւ, Ֆորտ. Միուրիւնը աշխարհի չուկային վեց առ հարիւրը ապահոված է, մասնաւորապէս ասիական եւ ափրիկեան երկիրներուն մէջ: Շատ անդամ այս ժամացոյցները կը ներկայացուին իբրեւ զուիցերական: Ամերիկեան ընկերութիւն մը, իր կարգին, վերջին տարիներուն յաջողեցաւ ներքին սպառումին (Մ. Նահանգներ) կէսը ինք ապահովել, ընդհակառակ իր հրապարակ հանած աժան կամ չատ աժան ժամացոյցներուն: Այս վերջիններէն ամիսը վայրկեանի մը սխալ միայն կ'ընծայեն:

Դէմ դնելու համար այս չարաճճի մրցակցութեանց, Զուիցերացիները փորձեցին կատարելագործուած ժամացոյց մը հրապարակ հանել: Պաղէլի մէջ ներկայացուցին այս նոր ժամացոյցը, որ տարին միայն մէկ վայրկեան չեղում կ'ընծայեր. սակայն, դժբախտաբար, արտադրութեան գինը սուղ է՝ 350էն մինչեւ 1000 տոլար:

Զուիցերացի ժամագործներուն դլխաւոր հարցերէն մէկն է ներկայիս, նուազեցնել արտադրութեան ծախքը: Ներկայ օրէնքով, որ կը միտի արդելք հանդիսանալ մեծ կեդրոնացումներու հաստատման, ժամացոյցի ճարտարարուեստը բաժնուած է աւելի քան 2000 հաստատութիւններու միջեւ: Ամէնէն մեծերը հազիւ 50 դործաւոր ունին իրենց գործատան մէջ: Ահա թէ ինչո՛ւ չատեր կը մտածեն միացնել իրենց ուժերը, որպէսզի արտադրութեան գինը նուազի: Այսուհանդերձ այս չարժումը դանդաղ կ'ընթանայ: Օրինակ, 40 տարուան անոեսական սերտ դործակցութենէ մը ետք, միայն նոր է, որ Օմեկա եւ Թիսօ որոշեցին միացնել անօրէնութեան մը հակակշռին ենթարկել իրենց չուկաներու յանձնմանց դործունէութիւնը: Այսուհանդերձ պիտի չարունակեն առանձին անուններու տակ արտադրել իրենց ժամացոյցները:

Թ. Ա. Թ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Բացարձակապէս համաձարծիք եմ Աշոտին, ըսաւ Սիսակ յուսախաբ թողլով Վահանը:

— Ուրեմն ես առանձին ու անձնական պատասխանատուութեանս տակ կը դրծեմ, Արամին կ'ըսեմ որ գանոնք փոխանակ հոս բերելու իմ սենեակս բերէ:

— Ոչ, առանկ բան պիտի չընես, ըսաւ Աշոտ:

— Հապա ի՞նչ պիտի ընեմ:

— Պիտի թողուս որ այս դործը ես ըլլուխ հանեմ իմ դիտցածիս եւ ուղածիս պէս:

— Եւ կը յուսա՞ս յաջողիլ:

— Չեմմէ աւելի ապահով կերպով:

— Ի՞նչ է տեսնենք քու ծրագիրդ, հարցուց Վահան:

— Իմ ծրագրիս դործադրութիւնը պիտի տեսնէք քիչ ետք: Առայժմ պէտք է Արամը տեսնեմ ժամադրավայր դալուն պէս:

— Այդ դիւրին է, պատասխանեց Արդար:

ԺԳ.

Լեւոն, բարսեղ էֆէնտիի տունէն հեռանալէն ի վեր, Կալաթա Սարայի մօտերը պանդոկի մը մէջ, աժանկեկ սենեակ մը վարձած էր: Առտուն երբ արթընցաւ զուարթ տրամադրութեան մը մէջ էր: Իսկոյն անկողինէն ցատկեց, լուացուեցաւ, սիկարէթ մը ծխեց եւ ձեռքերը չփելով մտածեց.

— Վերջապէս այսօր դրամի տէր պիտի ըլլամ, թէեւ դումարը չատ մեծ չէ, բայց ինչ որ է, իրրեւ կանխավճար պէտք չէ:

Ինչպէս ընթերցողը կը դուչակէ, Լեւոն մտովի կ'ակնարկէր Արամի տալիք հազար ոսկիին: Ինք Թորոս պէյի հետ հինդ հարիւր ոսկիով լմնցուցած էր գործը, ապագային նոյնչափ դումարի մը խոստումը ընելով, ուստի հազար ոսկիին կէսը իրեն պիտի մնար:

Լեւոն այս մտածումով ուժովցած՝ հագուեցաւ, նախաճաշը ըրաւ եւ սենեակէն վար իջաւ դուրս ելլելու համար:

Նախ հանդիպեցաւ օթէլին դրասենեակը եւ հաշիւը մաքրեց:

— Սենեակիդ պահե՞նք, այս իրիկուան պիտի դա՞ք, հարցուց պաշտօնեան:

— Չէ, պատասխանեց Լեւոն, հաւանօրէն այսօր պիտի մեկնիմ Պոլսէն:

Այս խոսքը կը խօսէր որպէսզի պէտք չունենար աւելորդ բացատրութիւններ տալու: Իրողութիւնը այն էր սակայն, որ այդ պանդոկը չատ աղտոտ կը թուէր իրեն եւ հիմա որ ղրամի տէր պիտի դառնար, միտք ունէր լաւագոյն սենեակ մը դտնելու:

Փողոց ելլելուն պէս նախ ուղղուեցաւ Թորոս պէյի տունը:

Այս վերջինը դեռ նոր անկողինէն ելած՝ պինքը ընդունեցաւ ննջասենեակին մէջ:

— Ի՞նչ լուր, հարցուց Թորոս պէյ իր բարեկամին:

— Բան մը չկայ, պատասխանեց Լեւոն միայն թէ Արամին քով երթալէ առաջ ուզեցի անդամ մը ձեզ տեսնել:

— Կը յուսա՞ս որ ղրամները պիտի կրնաս առնել:

— Այդ մասին ապահով եմ:

Լեւոն չանցացած էր որ Թորոս պէյ չընկերանայ իրեն՝ ղրամը դանձելու համար, որովհետեւ չէր ուզեր յայտնել թէ Արամ հազար ոսկի պիտի տար, միւս կողմէ՝ Թորոս պէյ ալ արդէն չէր ուզած ընկերանալ նախ ինքզինքը չափազանցող չցուցադրելու համար եւ միւս կողմէ՝ որպէսզի երես առ երես բարսեղ էֆէնտիի ազատման մասին յանձնառութիւն մը չառնէ:

— Ժամը քանիի՞ն ղրամները պիտի առնես, հարցուց Լեւոնին:

— Իննէն տասը ժամադրութիւն տուած ենք:

— Իսկ ես ե՞րբ պիտի տեսնեմ քեզի:

— Անմիջապէս յետոյ... ըսէք թէ ո՞ւր դամ ձեզ դտնելու:

Թորոս պէյ պահ մը մտածեց յետոյ պատասխանեց.

— Ժամը տասնէն եառքը, Եանիի պրէչրատունը քեզի կը սպասեմ:

— Շատ աղէկ:

— Միայն թէ զիս չատ չսպասցնես, դործ ունիմ:

— Անհոդ եղիր, ղրամը առնելէս հինդ վայրկեան եառքը կուգամ ձեղի կը դտնեմ:

— Եւ նայէ որ խաղի չբերես զիս:

— Մ'երէք վստահութիւն չունիք իմ վրաս:

— Չեմ դիտեր, միայն սա չափը կ'ըսեմ, որ ղրամը անպատճառ պէտք է որ այսօր ձեռքս հասնի:

— Արամը իր խօսքը անպատճառ կը պահէ:

— Հակառակ պարագային գործը չատ դէշ կրնայ ըլլալ...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵՒՆ

(112 – Շար.)

ՈՂՈՂ ՀՈՐԻՆ

ՆՐ ԿՅՈՂԿՈ

ՎԱՀՈՒՅԱՄԱՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ա

Մենք 26 հոկտեմբերի վիճակով ունեինք 1 միլիոն 110, բայց հետևյալ օրերին մեր մարդիկ ստիպված եղան ծախսել 70 լիրեղեն, որպեսզի 2 միլիոն 180 հազարը հասնի 2 միլիոն 250 հազարի։ Ես ինքս ստիպված եղա 10 հազար ֆրանկ վճարել, որպեսզի մեր գործակալները կարողանան ազատ գործել։ Ես ինքս ստիպված եղա ճանապարհորդել Ֆրանսիայի հարավը, որպեսզի ինքնուրույն տեղեկանամ, թե ինչ է կատարվում։ Ես ինքս ստիպված եղա ինքնուրույն որոշումներ կայացնել, որոնք ոչ միայն հակասում էին ընդհանուր ընթացքին, այլև ինձ ստիպեցին ենթարկվել ֆրանսիական կառավարության պահանջներին։ Ես ինքս ստիպված եղա ինքնուրույն որոշումներ կայացնել, որոնք ոչ միայն հակասում էին ընդհանուր ընթացքին, այլև ինձ ստիպեցին ենթարկվել ֆրանսիական կառավարության պահանջներին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պր. Տիգրան Թիւթիւնճեան եւ զաւակները, Քէօսէեան եւ Բարսեղեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – գստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի 17 Մայիս, Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, իրենց կնոջ, մօրաքրոջ եւ ազգա – կանին՝

ԼԻԻՍԻ ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԷյԼ.— Պ. Օննիկ Վարժապետ – եան եւ զաւակները, Մէթր Ժաք Վար – ժապետեան եւ Օր. Մաթիլտ Վարժա – պետեան կը ծանուցանեն թէ իրենց սի– րեցեալ կնոջ եւ մօր ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի Մայիս 17, յաւարտ պատարագի, Մարսէյլի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկե– ղեցւոյ մէջ, 339 Ավընիւ տիւ Փրատօ։

Հանդուցեալին յիշատակը յարգողնե – րէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ու – սումնասիրաց Միութեան Փարիզի կեդր. վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստա – ցած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները Պ. Լեւոն Գլիճեան հարիւր Ֆրանք, Պր. Վահան Երանոսեան վաթսուն Ֆրանք ի նպաստ Միութեան ձեռնարկներուն։

OPÉRA DE MARSEILLE

SOIRÉE DE GALA

Vendredi 22 Mai à 20 h. 30 précises (tenue de soirée recommandée)

et Dimanche 24 Mai 1970 à 14 h. 30

CREATION EN FRANCE

d'ANOUCH

opéra en cinq actes et 7 tableaux

Poème d'Hovhannès TUMANIAN — Musique d'Armen DIKRANIAN

avec : Alice CHAMIRIAN (Anouch)
Yanis CHARBAS (Saro) Georges BORROT (Mossi)

Chœurs et Troupes de Danse : 110 personnes

Mise en scène de Georges COMBE, Décors et costumes d'Alain AZAD

Orchestre de l'Opéra de Marseille, sous la Direction de

JENO REHAK

Location : Mr. Sourène EXERJEAN, 40, La Canebière, Marseille tél : (91) 54-03-88

Prix :

Soirée de Gala 22 Mai 1970 : Frs. 50, 35, 10, Dimanche 24 Mai, 1970 Frs : 25,15, 7

Հ. Յ. Դ.

Իմի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժա – մը 21ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկ. Սե – րոբեանի բնակարանը, 25 Ավընիւ Պուր – կէն։

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻԻՆ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆը – րանսայի շրջանի կեդր. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Պ. Կարապետ Եղիազարեան – ի, իր զաւակներուն եւ բոլոր ընտանե – կան պարագաներուն՝ իրենց տիկնոջ, մօր եւ ազգականին՝ Տիկին Եղիազարեանի (ծնեալ Աստուրեան), դառնաղէտ մա – ուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մար – սէյլի մէջ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Կապոյտ Ծաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կազմութեան 35րդ տարեդարձը որ պիտի տօնուէր ճաշ–հանդէսով մը Մայիս 17ի Հոգեգալուստի օրը, դպրոցի սրահին մէջ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԱՂՔԱՏԱՀՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 21–ԻՆ, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին կը նուիրեն Պարոնները Վ. եւ Ա. Մարտի – րոսեան եղբայրները իրենց քրոջ՝ Եսթեր Մարտիրոսեանի մահուան առիթով 500 Ֆրանք։ Այս առիթով Քիւրքճեան ընտա – նիքը, ևս կարէն, կը նուիրէ 50 Ֆրանք։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ ԵՆ

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻԻ

1. Հայ–քրիստոնեական պատերազմը (1920ին)
2. Մայիսեան խռովարարութիւնները եւ Թաթարական ապստամբ չրջանները

Գինն՝ 10ական Ֆրանք

Կարելի է ստանալ «Յառաջ»էն եւ Հայ Մշակոյթի Տունէն։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ
2750
ԵՐԵՒԱՆ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

«ԷՐԵԲՈՒՆԻ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ – ԵՒ – ԳՈՒՆԱՒՈՐ

ՈՒԹ ԳՐՔՈՅԿՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԻՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆՆ Է 20 ՖՐԱՆՔ

Նաեւ՝ Գիգորը, Մի կաթիլ Մեղր եւայլն։

ԾՆՈՂՔՆԵ՛Ր, ՁԵՐ ՁԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑՔ ԼԵՑՆԵԼՈՎ ԱՑՍ ԿՏՐՈՆԸ ՀՆԹԵՌՆԼԻ ԿԵՐՊՈՎ

Անուն – Մականուն . . . . . .

Հասցէ . . . . . .

Ներփակ վճարումը՝ պանքի չէքով կամ փոստի չէքով
(Արձել աւելորդ նշանառկումը)

EDITIONS « EREBOUNI », B. P. 46 CHARENTON - 94 — Tél. : 368-26-32

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻԻՆ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
կազմակերպութեամբ Կրթական Մարմնոյ եւ Լիոնի հայ կազմակերպութեանց

Տեղի կ'ունենայ 16 Մայիս, Շաբաթ ժամը ճիշդ 21–ին Սալ Ռամոյի մէջ

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագրով Կոմիտասի երգերով կը մասնակցի «ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր. ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿեԱՆի

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Հայ Ազգային Միութեան
Նախագահութեամբ Եւրոպայի Հայր. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿեԱՆի

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Հարիւրամեակը կը տօնուի Կիրակի Մայիս 17ին ժամը 16,30ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը բաղկացեալ 60 հոգիներէ, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿեԱՆի։

Տոմսերու ապահովութեան համար դիմել Միութեան անդամներուն, մասնաւորա – պէս Պր. Անտոնեանի եւ Ահարոնեանի։ Գիները 8, 10, 15 Ֆրանք։

Նոյն առընչութեամբ վալանսի Հ. Բ. Ը.Մ.Ը.ի Հիւսիսեան սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ ցուցահանդէս, ամսոյն 14, 15, 16ին, երեկոյեան ժամը 18էն 20 երիտա – սարդաց Միութեան կողմէ։

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԻՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱՅԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Չեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՐ 1–15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Ամերիկա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմ – նարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

երթ ու դարձ օդաճաւով՝ փարիզէն Փարիզ, բոլոր ծախքերը 2500 ֆրանք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e)	—	42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e)	—	072-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e)	—	344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e)	—	42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice	—	87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes	—	39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er)	—	33-71-10

Profitez des avantages offorts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0, 50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
14
ՄԱՅԻՍ
JEUDI
14 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·812 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.812

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՀՌՈՄ ԳԱՅԱ՞Ծ Է

—o—

Բ. ԴԱՇԱՆՑ ՔՈՒՂՔԸ

Վիկտոր Լանկլուա, հեղինակը «Հաւատքումն հայ հին եւ նոր պատմիչներու» երկհատոր ֆրանսերէն դրքին (1869 – 1880), դիտել կուտայ, որ հակառակ հայ աչքառական թէ հոգեւորական դրող – ներու հաւաստիքներուն, արեւմտեան պատմիչները ո՛չ մէկ յիշատակութիւն կ'ընեն Տրդատի եւ Լուսաւորչի Հռոմ այցելութեան մասին, ուստի կը կարծուի թէ, կ'ըսէ, յերիւրածոյ են Ագաթանգեղոսի դրածները:

Լանկլուա, Օրմանեանի նման յերիւրածոյ կը նկատէ նաեւ Հռոմի Պապին եւ Էջմիածնայ գահակալին միջեւ կնքուած դաշնաց թուղթը, որուն համաձայն Սեղբեստրոս Պապը Լուսաւորիչը կ'անուանէ «Պատրիարք Հայոց Մեծաց, զի ինքն եւ ամենայն աթոռաժառանգք սորա ինքնալուսիւ եղիցին» եւ անիկա նկատուի Պապ եւ Պատրիարք եւ Հայրապետ հրամանատան ի տիեզերական ժողովս, ըստ ամենայնի համահաւասար Հռոմի, Երուսաղէմի, Անտիոքի եւ Աղեքսանդրիոյ աթոռներուն»:

Դաշնաց թուղթը դրի առնուած է կի – լիկեան թագաւորութեան օրերուն, նպատակ ունենալով պաշտպանել Հայոց հայրապետական աթոռին ազատութիւնը ընդդէմ արտաքին յարձակումներու, հեղինակութեամբ եւ իշխանութեամբ ինքնագլուխ պռոտոպապ Սեղբեստրոս Հայրապետին Հռոմայ, որ Գրիգորը կ'ընդունի Պատրիարք Հայոց մեծաց: (Օրմանեան, Ազգապատում, Պոլիս, 1912, Ա· հատոր, սիւնակ 108):

Կարապետ Վարդ· Շահնազարեան 1862–ին Փարիզի մէջ հրատարակեց 144 էջնոց դրքոյկ մը, որ կը կոչուի «Դաշնաց թղթոյ ընդդէմ Ֆիլիոքուիզմ ու հերիւմբա»:

Դրութեան մէջ դործածուած շատ բառեր խաչակիրներու շրջանին կը պատկանին· ուստի Դաշնաց Թուղթը անկարելի է, որ խմբագրուած ըլլայ չորրորդ դարուն:

Այս կարծիքէն է նաեւ Զարբհանկլեան՝ Մխիթարեան վարդապետը, որ «Դաշնաց Թուղթ»ին մասին կը դրէ·

«Ոչ միայն Ագաթանգեղոսի յատուկ վայելուչ ու հայկաբան ոճը չերեւնար այս թղթոյս մէջ, այլ դանդուած մըն է դանազան նոր ազգաց լեզուաց բառերուն»:

Ու մատնանշելով դանազան տաճկերէն, արաբերէն, ֆրանսերէն եւ լատիներէն բառեր, կ'եզրակացնէ· «կը թողունք ուրիշ ասոնց նման անհարազատ բառերը, որոնցմով յայտնի կ'երեւնայ թէ կիւլի կեցոց կամ Խաչակրաց ժամանակակից էր այս թղթոյն յօրինողը՝ կամ անոր սկզբնադրին խանդարիչը»: (Հայկական հին Դպրութեան Պատմութիւն (Դ.–ԺԳ· դար), Գ· տիպ· Վենետիկ, 1897 էջ 227):

Իր կարգին Պրոֆ· Յակոբ Մանանդեան կ'ըսէ թէ «այդ դրուածքը տակտ դրչի մի կողմա կեղծիք է եւ չարադրուած է 12–13րդ դարում» (Քննական տեսութիւն հայ ժողովրդի պատմութեան, Երեւան, 1957, հատոր Բ., մասն Ա. էջ 131):

Տարակոյս չկայ, որ Ագաթանգեղոսի պատմութեան մէջ յետսամուտ յաւելումներ եղած են, երբեմն ծիծաղելի ըլլալու աստիճան: Առասպելական է անշուշտ 70·000 հայ ընտիր զինուորներու ընկերակցութիւնը Տրդատ Թագաւորին Հռոմ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ ուժերը, որոնք, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, փոխադարձու – թեան նպատակով յարձակած էին Լիբանանի սահմանամերձ պաղեստինեան կա – յաններու վրայ, 15 ժամ մնալէ ետք սահմանէն այն կողմ՝ քաշուեցան եւ վերադարձան իրենց կեդրոնը: Արդէն, Լիբանանի պահանջին վրայ Ապահովութեան Խորհուրդը յատուկ նիստ դումարած էր եւ սպանական բանաձեւը ընդունելով պահանջած էր իսրայելեան ուժերու հեռացումը Լիբանանէն, «անմիջապէս»: Թէ Ամերիկի ներկայացուցիչը յայտարարած էր այդ առթիւ, թէ իրենց ուժերը վերջացուցած ըլլալով գործողութիւննե – րը՝ կը պատրաստուին հեռանալ: Պէյ – րութի ներկայացուցած թիւերուն համաձայն, վեց Լիբանանցի զինուոր սպան – նուած է, 15 ալ վիրաւորուած: Իսրայել – ցիք, իրենց կարգին, կը ճշդեն իրենց վիրաւորներու թիւը, որ եղած է մօտ տասնեակ մը: Երկուստեք քանդուած են զրահապատ կառքեր: Դամասկոս կ'ընդունի, որ կորսնցուցած է երեք Միկ, եւ զրեթ նած է իսրայելեան օդանաւ մը:

այցելութեան առեն: Հռոմը զրաւելո՞ւ կ'երթային Հայերը: Առասպելական է նաեւ պատմութիւնը այն յաղթամարմին վիշապին, որ կ'ահաբեկէր ամբողջ Հռոմը· Տրդատ սպաններ է զայն եւ քաղաքին դուռը տարած անոր գլուխը, զոր եաքին յիսուներկու եղներ հազիւ կրցեր են քաշել···:

Ցիշե՛նք որ Ագաթանգեղոսի պատմութիւնը թարգմանուած է եօթը լեզուներու:

Դաշնաց Թուղթի գլխաւոր մասերը Հայերէնի թարգմանելով հրատարակած է Կղմէս (Կղեմէնտէս) վարդապետ Գալանոս, ի կարգէ Թէատինոսաց, իր Հայերէն ու լատիներէն երկհատոր ծանօթ դրքին մէջ, — Միաբանութիւն Հայոց սուրբ եկեղեցւոյն ընդ մեծի սուրբ եկեղեցւոյն Հռոմայ, Հռոմ, 1650–1661, հատոր Ա·, էջ 26–39:

Այս հայագէտ Գալանոս Վատիկանի Հաւատոյ Ծաւալման Ժողովին կողմէ ղրկուած է Պարսկաստան, իբրեւ միսիոնար եւ իր ընկերոջ Փիրոմալլիի հետ պարպուխներէն է եղած ուխտագնաց չարժման: Անոնք ազատ մուտք են ունեցած Էջմիածնի վանքէն ներս եւ նոյնիսկ քարոզած հայ եկեղեցիներու մէջ:

Գալանոս 1663ին ղրկուած է Լվով եւ Ֆրանսացի կրօնաւոր Ալոյիս Պիդուի հետ — նոյնպէս Թէատինեան միաբանութե – նէն — տխուր դեր կատարած է Լեհաստանի բազմահազար հայ դաղթականութեան ձուլման ու կորստեան մէջ: Տըխրահռչակ Նիկոլ Թորոսովիչ չահամոլ եւ անբարոյական հայ եպիսկոպոսը քալա – լերուած էր այս երկու լատին կրօնաւորներէն:

Գալանոս, բացի «Միաբանութիւն»էն, հեղինակած է, լատիներէն լեզուով, Հայերէն բերականութիւն մը, Հռոմ, 1655, եկեղեցական ու քաղաքական պատմութիւն Հայոց, Քոլոնիա, 1686 (աւելի քան 500 էջ), Քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստան, Ֆրանքֆորթ եւ Լայփցիկ, 1701:

Ագեքսանդր Գ· Պապը Հռոմի մէջ բացած էր դպրանոց մը, ի պէտս Հայոց: Լվով մեկնելէ առաջ այդ ֆոլէնիոմին տեսուչն էր եղած Գալանոս, 1650–1659:

Իր «Միաբանութիւն» երկհատոր ըստուար դրքին մէջ կան «այնչափ ստայօղ բանք եւ տեղեկութիւնք դեկեղեցւոյն Հայոց եւ այնպէս կեղծուն եւ անտեղի հետեւութիւնք բանին, զի եւ որ կաթոլիկք էին ջերմեռանդն՝ զրնդդմին նորա դրեցին», կ'ըսէ Կարապետ Եղեանց (Բռնի միութիւն Հայոց Լեհաստանի ընդ եկեղեցւոյն Հռոմայ, Ս· Պետերբուրգ, 1884 էջ ԼԳ·):

Գալանոս մեռաւ 14 Մայիս 1666ին:

Դաշնաց Թուղթի խորագիրն է, ըստ Գալանոսի թարգմանութեան.— Թուղթն սիրոյ եւ միաբանութեան մեծի կայսերն Կոստանդիանոսի եւ Պապուն Սեղբես – տրոսի եւ Տրդատայ Հայոց տրֆայի եւ սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչին»:

Զարժեր աւելի երկար խօսիլ այս յերիւրածոյ «Թուղթ»ի մասին:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

ՊՕՂՈՍ Զ· ԵՒ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

ՄԻԱՅԵԱԼ ԿՈՉ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

Ինչպէս դրած էինք, երկուշաբթի օր Վատիկանի մէջ, պաշտօնական հանդի – սութիւններէն ետք Պօղոս Զ· առանձին ունկնդրութեան կ'ընդունէր Վազգէն Կաթողիկոսը: Այս առթիւ, երեքշաբթի ի – րիկուն Լա Քրուա երեկոյեան կաթոլիկէ օրաթերթը կը դրէր.—

«Վազգէն Ա· հայ կաթողիկոսը եւ Պօղոս Զ· մէկ ժամ զրուխ զրկի խօսակցութիւն մը ունեցան երկուշաբթի օր, Պապին անձնական դրադարանին մէջ: Ըստ Ֆրանս – Փրէս դործակալութեան, այն կարծիքը կայ թէ խօսակցութեան դիմա – ւոր նիւթն եղած է Տարիւր հազար հայ կաթոլիկներու վիճակը Խորհ· Միու – թեան մէջ (ասոնց մէջ կայ կարդինալ Աղաճանեանի ընտանիքը) ինչպէս նաեւ Խորհ· Միութեան եկեղեցիներու յարաբերութիւնները:

«1965 Նոյեմբերի սկիզբը Թուրքերու կողմէ ջարդուած Հայերու յիսնամեակի եւ կաթողիկոսին օծման 10ամեակին առթիւ, հայ կաթոլիկ Պատրիարքը՝ Իգնատիոս – Պետրոս ԺԶ· Պաթանեան Էջմիածին գացած էր, ընկերակցութեամբ Մոնաքոյի Արքեպիսկոպոս Գերպ· Ռու – ֆի: Այս հանդիպումը նոյն ծէսի պատկանող բաժանեալ համայնքներու միջեւ, տեղի ունեցած էր չատ եղբայրական մթնոլորտի մը մէջ եւ յարց ծագած էր որ հայ կաթոլիկ քահանայ մը ղրկուի Խորհ· Հայաստան, որ կաթոլիկ ընտանիքներու հոգեւոր հովիւն ըլլայ: Իրեն համար կը նախատեսուէր որ հաւաքաբար ապրի առաքելական հայ քահանաներու հետ: Անկասկած այս մասին խօսք եղած է Պապին եւ Վազգէն Ա.ի միջեւ:

«Զատորոշ հայ հինգ համայնք կայ.— Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ երկու եկեղեցի – ները, որոնք իրենց զլուխն ունին կաթողիկոս մը, Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի երկու Պատրիարքութիւնները (քանի մը հազար հաւատացեալներ) եւ Հռոմի միացած Պատրիարքութիւնը, ծնած Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան մէկ հերձուածէն 16րդ դարուն: Բայց Էջմիածնայ եկեղեցին է որ Մայր եկեղեցին է, որ նախամեծար է միւս աթոռներուն վրայ եւ կը համախմբէ երեք քառորդը մօտ հինգ միլիոն Հայերու, որոնք կ'ապրին Խորհ· Միութիւն, Միջին Արեւելք կամ ցրուած Եւրոպա եւ Ամերիկա: Լարուածութիւն մը կայ Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Աթոռին միջեւ (250 հազար հաւատացեալ), որ կ'արծարծուի ամէն անգամ որ այս վերջնոյն Սինոդը կը հաւաքուի Լիբանան նոր կաթողիկոս մը ընտրելու համար: Էջմիածին նախամեծար դերքէ մը աւելին կ'ուզէ, բայց իր թեկնածուները ամէն անգամ կը մերժուին, երբեմն ցաւալի բախում – ներով: Բայց երկու աթոռները միասին ներկայացան Եկեղեցիներու Էքիւմէնիք Խորհուրդին, ուր ընդունուեցան 1962 Օ– գոստոսին, Փարիզ:

«Հայերը բաժնուեցան թէ բիւզանդա – կան օրթոտոքսներէն եւ թէ Հռոմէն 451ի Գաղկեդոնի ժողովէն ետք: Սուրիացիք եւ Եգիպտոսի ու Եթովպիոյ Ղպտիները նոյնը կ'ընէին այդ ժամանակ բայց այս խղումէն ծնած եկեղեցիները ոչ մէկ կապ կամ փոխանակութիւն ունեցած էին իրենց միջեւ մինչեւ վերջին տարիները: Համադումար մը, որու կը մասնակցէր Վազգէն Ա., առաջին անգամ ըլլալով դիրենք համախմբեց 1965ին, Ատոս – Ադապա: Պօղոս Զ· յիշեցուց յոյսը զոր այդ ժողովը ստեղծած էր: Եկեղեցիները, անշուշտ, սակաւաթիւ են, բայց իրենց պատմութիւնը, յաճախ այնքան ցաւոտ, իրենց ծիսական եւ աստուածաբանական ժառանգութիւնը թանկագին հարստութիւն մը կը կազմեն քրիստոնեաներու ամբողջ համայնքին համար:

«Բաժնուելէ առաջ, Պապը եւ կաթողիկոսը չատ ջերմօրէն ողջագուրուած են: «Ջերմեռանդ կերպով կ'աղօթենք Աստուծոյ որպէսզի թոյլ տայ որ մեր հաղորդութիւնը երթալով աճի մինչեւ ամբողջական միութիւն» ըսած է Պօղոս Զ·, չնորհակալութիւն յայտնելէ ետք կաթողիկոսին իր «եղբայրական սիրոյ եւ հաղորդութեան ժեստին համար» եւ խնդրելով անկէ որ «Հռոմի եկեղեցւոյ ողջոյնը փոխանցէ համայն Հայ եկեղեցւոյ»:

«Նոր էջ մը դարձուցինք Հայ Եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ, յայտարարած է իր կողմէ կաթողիկոսը: Ցիշեցինք, նոր արշալոյսի մը սեմին, որ եղբայր ենք երկու հազարամեակներէ ի վեր: Հայաստան պիտի վերադառնանք ժողովուրդին պատմելու համար այս փառաւոր օրերը: Մենք եւ մեր եղբայրները, ձեղմէ կը բաժնուինք մխիթարուած եւ ամրապըն – դուած հոգիներով»:

× Երեքշաբթի իրիկուն, Լը Մոնտ յօդուած մը հրատարակած էր Փերար Սթեֆանեաքոյի ստորագրութեամբ, «Վազգէն Ա. հայ Պատրիարք» խորագրով, որ հակիրճ ակնարկն է ընդհ· Հայութեան:

×

Պօղոս Զ· եւ Վազգէն Ա. միացեալ կոչ մը ուղղած են աշխարհի մեծերուն ըսելով որ «միջոցները գտնեն վերջ դնելու համար պատերազմներուն, տառապանքի, քաղքական եւ բարոյական բռնութեան եւ մարդու որեւէձեւի ճնշումի մարդուն վրայ»:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

Մարդոց եւ ժամանակներու հայոց հաստատումներ, դաւումներ եւ խորհըրդածութիւններ մշկաեղուած են «Մարդիկ եւ ժամանակք» հատորին մէջ: Հեղինակը՝ վերապատուելի Անդրանիկ Պետիկեան մատուռական ծանօթ անուն մըն է Սփիւռքի հայ իրականութեան մէջ, յատկապէս իբրեւ երբեմնի խմբագրապետ Նիւ Եորքի «Հայաստանի Կոչնակ»ին, որ, ինչպէս յայտնի է, ընթերցողներու աս-տիճանական նուազումին հետեւանքով, հարկադրաբար փակուեցաւ 1969ին: Ի դէպ պարբերաթերթը 1969ին կը բոլորէր 68 տարիներու պատուաբեր անցեալ մը, հիմնուած ըլլալով Պոսթըն 1901ին, եւ ապա 1910ին փոխադրուած ու շարունակուած ըլլալով, մինչեւ պարբերաթերթին դադրեցման թուականը, Նիւ Եորքի մէջ: Տասնամեակներու ընթացքին հանդէսը իր էջերուն մէջ կը հիւրընկալէր մտաւորական դրիչներու հոյլ մը, որ հանդէսին խմբագիրներուն հետ միասին, կը յաջողէր բարձր մակարդակի մը վրայ պահել անոր բովանդակութիւնը:

Վեր. Ա. Պետիկեան իր այս հատորով ընթերցող հասարակութեան կը հրամցնէ իր գրչի վերջին չիւնն տարիներու արտադրութեան — առաւելաբար խմբագրականներ — «հազիւ հարիւրին աննշան մէկ կոտորակը»· կը հետեւի ուրեմն, թէ հասկաքաղ մըն է մեզի հրամցուածը, որու չնորհիւ երեւան կ'ելլէ, հատորին մօտ 300 էջերուն մէջէն, հրապարակագիր հոգեւորականի մը դիմագիծը՝ իբրեւ հանրային մտածումներու մարդ, այլ մանաւանդ՝ իբրեւ բարոյախօս:

Այս զոյգ յատկանիշերն ալ չեչտուած կը մնան անոր գրչի արտադրութիւնն-երուն մէջ: Մանաւորապէս վերջինը, բարոյախօսութիւնը, որ ապահովաբար կը բլլի իր կոչումէն, հաւատքի եւ դաւանանքի հանդէպ իր ունեցած անյեղլի կեցուածքէն:

Տասնամեակ մը առաջ Վերապատուելին հանրութեան կը ներկայացնէր հինգ հատոր՝ «Ճրագ» ընդհանուր խորագրին տակ (վերջինը՝ 1963ին): Հոն, անոնց էջերուն մէջ կը նշմարուէր յայտնի ձգտումը բնութեան եւ իրերու մէջ Աստուծոյ հոգեւոր ներկայութիւնը նշմարելու, կամ, ինչպէս սովորութիւն է նման պարագաներու մէջ ըսել՝ հունաւորին մէջ յաւիտենականը փնտռել եւ գտնել:

Այսպէս է, որ հեղինակին համար աբարչութիւնը իր ներքին աշխարհին հետ չաղախուած, անոր հետ անքակտելի չըղթայով մը զօդուած տարերք մըն է, հնութիւնն իսկ է, եթէ կ'ուզէք:

Ինչո՞ւ այս արագ ու հպանցիկ յետդարձը հեղինակին անցեալի գործերուն վրայ: Ըսելու համար պարզապէս, թէ «Մարդիկ եւ ժամանակք» հատորին մէջ փռուած վաթսունէ աւելի նշմարները կը մատնեն իրատես մօտեցումի մը պակասը աշխարհը չհադրդռող ընկերային, քաղաքական հարցերու պարզաբանութեանց մէջ: Վերապատուելին, անկասկած, իր տարերքին մէջ է, երբ կը չօշափէ բարոյական նկարագրով յատկանշուած խնդիրներ, այսինքն, երբ իր գրիչը կը սեւեռի հոգեւոր, մշակութային, բարոյախօսական եւ աստնց հետ աղերսուող երեւոյթներու վրայ:

Այն առաւելաբար մտքի եւ հոգիի ներդաշնակ կեցութեան պատգամաբերն է, բարոյական անապակ նկարագրի մը պաշտպանը, եւ իր սրտին ու մտքին խօսքն են ընդհանրապէս մարդկային եւ ազգային ընդհանրական արժէքները: Անոր գրիչը միշտ կը սեւեռի «բան»ին վրայ, զոր կ'ուզէ որ «մարմին» եւ «կեանք» դառնայ ընթերցողին համար: Տեսակ մը բարոյական եւ հոգեւոր նկարագիր: Եթէ կը նախընտրէք՝ առօրեայ ապրում:

Այս չրջանակին մէջ է, որ պէտք է փնտռել Վեր. Ա. Պետիկեանի նշմարնեբուն կարեւոր մասին արժանիքը, մնացեալը նկատելով թիւրիմացութեամբ ընտրուած նիւթեր (քաղաքական խորքով եւայլն):

Նկատելի եւ մատնանշելի արժանիք մըն է նաեւ անոր լեզուն, որ խնամուած եւ մաքուր է, թէեւ տեղ տեղ նշմարելի են ոճի օտար դարձուածքներ: Վերապատուելի Ա. Պետիկեան, որ 1950ին Փարիզի մէջ հրատարակած էր նաեւ ինքնատիպ եւ այլապէս չհեկեկան հատոր մը՝ «Գրըչանկարներ Պարտիզակի», դիտէ իր միտքերն ու տեսակէտները արտայայտել յայտուն չեչտով, զանոնք բանաձեւել եւ հիմնաւորել դիւրահաղորդ եղանակով մը:

Տասնամեակներու վրայ սեւեռող անոր դրիչը յաջողած է իր հիմնական նպատակին մէջ, քանի որ անիկա ձգտած է իր «խորհածն ու ըսածը ծառայեցնել չինարար, գործնական նպատակի մը», այսինքն, ինչպէս ինք կ'ըսէ, ընթերցողին հոգիին մէջ որոշ չարժում մը յառաջ բերել, «խորհուրդը անոր մէջ կեանքի վերածել»:

Հոգեչահ ապրումներու դուռ կը բանայ արդարեւ «Մարդիկ եւ ժամանակք» հատորը:

×

Շահեկան աշխատութիւն մըն է, ան-կասկած, Թեհրանի Հայոց Թեմի առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանի «Հայ եկեղեցու տօները» դեղատիպ հատորը, որ լոյս տեսաւ անցեալ տարեվերջին, Թեհրան:

Հեղինակին առաջին աշխատութիւնը չէ այս: Արդարեւ, 1961էն ցայսօր յաջորդաբար հրապարակ հանած է վեց աշխատասիրութիւններ — Խօսք ժողովրդին, 1961, Աւետարանի շունչով, 1962, Հաւատքի հարցը արդի ընկերութեան մէջ, 1963, Ապրիլ 24, 1965, Աստուածաշունչ մատեան, 1966, եւ վերջինը՝ վերոյիշեալ հատորը, որ կը բաղկանայ 225 էջերէ:

Արտակ Արք. Մանուկեան կը սիրէ պրպտել եւ ուսումնասիրել առաւելաբար կրօնական կամ հոգեւոր բնոյթի նիւթեր: Աւիկա կը բխի, անշուշտ, իր կոչումէն:

Եկեղեցական տօները, որոնք դարերու ջոզով մը չղարչուած են, ոչ միայն ճըշդորոշուած են կարգով ու եղանակով, այլեւ աստնցմէ իւրաքանչիւրը կը կրէ իմաստ եւ խորհուրդ: Կայ նաեւ բնականաբար այսպէս կոչուած «պատմական» խորքը, այլ խօսքով՝ չատեր անոնցմէ, եթէ ոչ բոլորն ալ անխտիր, կը խարսխին կամ իրական անցուդարձերու եւ կամ ալ աւանդութեամբ փոխանցուած հեթանոսական չրջանի ժողովրդական հաւատալիքներու եւ սովորոյթներու վրայ:

Քրիստոնէական տօները, ինչպէս դիտել կուտայ դիրքին հեղինակը, ընդհանրապէս նուիրուած են Քրիստոսի, Աստուածածնի, Խաչին, Սուրբերուն, ինչպէս նաեւ ազգային – եկեղեցական իմաստ ունեցող դէմքերուն, բայց երբեմն նաեւ անոնց միախառնուած են հեթանոսական չրջանի տօներուն աւանդութիւններն ալ, նոյնիսկ բաղմաթիւ սովորութիւններ:

Հոս, այս դիրքին մէջ ներկայացուած են միայն եկեղեցական տօները, ինչ որ կը նշանակէ, թէ նկատի չեն առնուած սուրբերու նուիրուած տօները, քանի որ անոնց թուարկումն ու պարզաբանումը եւս «բարդ գործ է՝ ամբողջութեամբ եւ մատենագիտական բոլոր տեղեկութիւն-ներով ներկայացնելու տեսակէտէն»:

Առաջին տեսքիւ անհրաժեշտ է դիտել տալ, թէ Արտակ Արք. փորձած է սեղմ դիծերու մէջ պարզաբանել Հայաստան-եայց եկեղեցւոյ տօները ըստ օրացոյցին մէջ տահմանուած կարգին: Ապա՝ անոնցմէ իւրաքանչիւրին մասին կը կատարէ անհրաժեշտ նչումները, որոնք աւելի չատ բացատրողական նկարագիր ունին: Այսպէս է, որ կը ներկայացնէ տօնին իմաստն ու խորհուրդը, այդ տօնին հետ աղերս ունեցող ժողովրդական ըմբռնումներն ու տօնակատարութեան մանրամասնութիւնները (խրախճանք եւայլն), ա-նոնց մէջ տեղ գտած աւանդութիւնները եւայլն: Կարճ՝ ընթերցողին աչքին առջեւ կը պարզուի տօնին խորհուրդն ու անոր կատարման իմաստն ու նպատակը:

Այս հատորը առաւելաբար կը միտի «հասկնալի» ու ըմբռնելի դարձնել կրօնական որոշ ըմբռնումներն ու երեւոյթները, որոնք կրօնական տօներու ձեւին տակ կը ներկայանան հաւատացեալ դասդուածներուն:

Կը հետեւի ուրեմն, թէ հատորը զուտ դիտական նկարագիր չունի, այլ խօսքով չառաջնորդուիր պատմագիտական եւ աստուածաբանական խոր եւ մանրակրկիտ պարզաբանումներու ճամբով:

Հաւատացեալ մարդոց համար է պատրաստուած այս հատորը, որպէսզի, ինչպէս դիտել կուտայ հեղինակը՝ «հաւատացեալներն իմանան ու հասկնան օրուայ տօնակատարութեան խորհուրդն ու իմաստը»:

Այս իմաստով է ահա, որ «Հայ եկեղեցու տօները» աշխատութիւնը չահեկան նուիրում մը կը ներկայացնէ ժողովրդական խաւերուն համար:

Դժբախտաբար, հեղինակին լեզուն յաճախ խրթին է՝ անհարկի դարձուածքներու հետեւանքով:

×

Մեծ եղեռնի չիսնամեակը պատեհ առիթ մը եղաւ չատերու, որպէսզի փորձեն վերահաղորդանացնել իրենց երբեմնի ծննդավայրին անունը, անոր մասին տրամաբանական հանելով մեծ կամ փոքր պատմագիրք մը, կամ յուչամատեան մը:

Այս օգտակար ձգտումին պէտք է վերագրել, անկասկած, Սարգիս Գ. Պարսամեանի աշխատասիրութիւնը՝ նուիրուած Զերմուկի, որ 350 տուն հայ բնակչութեամբ քաղաք մըն էր Ամիթ կամ Տիգրանակերտ քաղաքին հիւսիս-արեւմուտքը:

Հեղինակը, որ բաղմանդամ ընտանիքի մը միակ վերապրողն է, չուրջ 145 էջերու մէջ եւ մօտաւորապէս 60 պլուխներու տակ, ձգտած է ներկայացնել իր ծննդավայրին անցեալը իրրեւ պատմութիւն, տեղագրութիւն, բնակչութիւն եւ ազգային կեանք:

Հեղինակին մօտ ցայտուն է բծախնդիր մօտեցումը իր աշխատանքին հանդէպ: Ըսել կ'ուզենք, թէ Ս. Պարսամեան ճգնած է ամբողջական պատկերացումը կատարել իր ծննդավայրին, մէջբերելով եւ օգտուելով պատմական եւ այլ աղբիւրներէ: Բնականաբար, ինչպէս հեղինակն ալ կը խոստովանի այնքան համեստ եղանակով մը, այս փոքր ծաւալով հատորը տեսակ մը ուրուագիծ կարելի է նկատել միայն, ինչ որ կը նշանակէ, թէ մեզի փոխանցուածը բաւին իրական առումով պատմագիրք մը չէ, թէեւ յուչամատեան խորագիրը կը կրէ իր վրայ:

Հեղինակը դլուխ առ դլուխ նկարագրած է իր փոքր ծննդավայրին ոչ միայն պատմական անցեալը, այլեւ մօտաւոր ժամանակներու ազգային դիմագիծը յատկանշող երեւոյթներն ու անցքերը: Աւելին՝ հոս տեղ գտած են քաղաքին եւ չրջակայքին հայրենական վայրերը, սրբատեղիները, առանց մոռնալու դէմքերու չխլատակութիւնն ալ:

Այսպէս է, որ մեր աչքին առջեւ կը պարզուի փոքրածաւալ քաղաքի մը երեմնի հայադրոշմ նկարագիրը, այս բոլորը հասկնալով նաեւ իրրեւ պատմական անցեալ եւ ազգային կեանք, իր բոլոր ստորոգելիներով:

Փափաքելի պիտի ըլլար այսուհանդերձ, որ հեղինակը այս հատորով ընթերցողին ներկայացնէր չրջանի փոլիտրն ալ, այսինքն՝ բանահիւսական էջեր, բարքեր, սովորութիւններ, երգեր, խաղեր եւայլն: Արդարեւ, պատմութեան աւրընթեր, խիստ չահեկանութիւն կը ներկայացնեն այսպէս կոչուած հոգեւոր մըշակոյթին դանձերը, որոնց մոռացութենէ փրկումը մեծ նպաստ մը պիտի ըլլար, անտարակոյս, մեր ազգային մշակոյթի դանձարանին ճոխացման համար:

Հեղինակը թերեւս հնարաւորութիւն չէ ունեցած այս առաջադրութիւնը իրականացնելու՝ երիտասարդ տարիքին պաղթած ըլլալով Ամերիկա:

Գիրքին մէջ յուչագրական բնոյթ ունեցող դրութիւններ ունին նաեւ քանի մը Զերմուկցիներ (Ղ. Պօյաճեան, Ա. Տէր-Յակոբեան): Վերջաւորութեան՝ տեղեկատուութեան նկարագրով դրութիւններ կը ներկայացնեն Զերմուկի Հայրենակցական Միութեան գործունէութեան պատգան երեսները:

Գնահատութեան արժանի համեստ նպաստ մը կը բերէ հեղինակը իր այս գործով՝ «վաղուան Հայոց նոր պատմութեան կառուցուածքին»:

Գ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

---

1) «Մարդիկ եւ ժամանակք», հեղ. Ա. Պետիկեան, հր. Նիւ Եորք, 1969:

2) «Հայ եկեղեցու տօները», հեղ. Արտակ Արք. Մանուկեան, հր. Թեհրան, 1969:

3) «Յուշարձան Զերմուկի», հեղ. Սարգիս Գ. Պարսամեան, հր. Պոսթըն, 1969:

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

Այս սպառնալիքին վրայ խօսակցութիւնը վերջ գտաւ եւ Լեւոն մեկնեցաւ Թորոս պէյի քովէն Եանիի դարեջրատունը կրկին ժամադիր ըլլալով:

Փողոց ելլելուն ժամացոյցը նայեցաւ:

— Դեռ ութեւկէսն է, մրմնջեց, չատ կանուխ է, ժամ մը առեն ունիմ եւ անոպատակ թափառեցաւ Շիտակ ճամբուն վրայ, ինքնիրեն ծրագիրներ յղանալով հինգ հարիւր ոսկիին դործածութեան վրայ:

— Այս դրամով քիչ մը ժամանակի համար ապագան կ'ապահովուի, կը մտածէր, եւ ժամանակ կ'ունենամ հասոյթի ուրիչ աղբիւրներ ստեղծելու... բայց պէտք է չանամ Զարուհիին հետ հաչտուիլ, առանց ասոր, ձեռքէ բոլորովին կը փախցնենք Բարսեղ էֆէնտիին՝ որուն վրայ տակաւին մեծամեծ յոյսեր դրած եմ: Այս ամուսնութիւնը մինչեւ հիմա քանի մը ամսուան միջոցին, սանկ-նանկ հազար ոսկի բերաւ ինծի, ինչ որ արհամարհելի դումար մը չէ եւ ապուշ ըլլալու է ասանկ աղբիւր մը ցամքեցնելու համար:

— Ալ հիմա երթանք Արամը դտնելու վճռեց:

Անհամբեր էր ժամ առաջ դրամը ձեռք անցընելու եւ արագ-արագ քալելով անցաւ Թեփէ Պաչիի պարտէզին առջեւէն եւ մտաւ այն փողոցը, որուն անկիւնը կը դտնուէր Թոմայի խանութը:

— Արդեօք Արամը եկա՞ծ է, արդեօք վերջին վայրկեանին միտքը փոխա՞ծ է, կը խորհէր յուզումով:

Իր վախը Մարտիկ էֆէնտիէն էր ո-րովհետեւ դիտած էր որ այդ մարդը համակարծիք չէր դրամ վճարելու:

Վերջապէս մտաւ խանութ: Դէմքը ուրախութեամբ ճառագայթեցաւ: Արամ սեղանի մը առջեւ նստած էր: Իր ուրախութիւնը զսպելով՝ մօտեցաւ անոր եւ ըսաւ.

— Արդեօք ուշացայ եւ քեզ սպասցուցի:

— Չէ, պատասխանեց միւսը, ես ալ հիմա եկայ: Ո՞ւր է Թորոս պէյը:

— Անիկա չեկաւ, պատասխանեց Լեւոն:

— Ինչո՞ւ համար:

— Հիմա իրմէ կուգամ, կարեւոր դործերով ելլտզդ երթալ պարտաւորուած է եղեր եւ կառք մտնելով իսկոյն մեկնեցաւ:

Արամ դժդոհութեան չարժում մը ըրաւ:

— Հիմա ի՞նչ պիտի ընենք, ըսաւ:

— Դրամը քո՞ւդ է, հարցուց Լեւոն:

— Անշուշտ:

— Ուրեմն ինծի կը յանձնես եւ իսկոյն կը տանիմ իրեն կուտամ: Ինք այնպէս պատասխանեց... արդէն դումարին մէկ մասը պալատականի մը պիտի տրուի եղեր եւ Թորոս պէյ այս առտուան համար խոստացեր է, ատոր համար պատուիրեց որ դրամը առնելուս պէս Ելլտզդ երթամ, դինքը դտնեմ ու իրեն յանձնեմ, որպէսզի ինքն ալ պէտք եղած տեղը տայ:

Արամ րոպէ մը մտածեց, յետոյ ըսաւ.

— Լաւ, այնպէս կ'ընենք, բայց ես կը փափաքէի իր հետը տեսնուիլ անպամ մը:

— Այդ դիւրին է, եաքն ալ կրնաս տեսնուիլ:

— Այդպէ՞ս է, պատասխանեց Արամ:

Արամ սպասաւորը կանչեց եւ իր խմած չոքոլային դրամը վճարեց ու ոտքի ելաւ մեկնելու ձեւով մը:

— Ո՞ւր կ'երթաս, հարցուց Լեւոն զարմացած:

— Մխսին պիտի երթանք:

— Բայց մեր ժամադրավայրը այստեղ չէ՞ր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(113 – Շար.)

ՏՈՔԹ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Ապրիլեան եղեռնի յիսնամեակէն ի վեր յատուկ շահադրդռութիւն մը ցայտուն դարձաւ Հայկական Դատին նկատմամբ: Շահադրդռութիւն մը, որ մղում տուաւ նաեւ քաղաքական բնոյթ ունեցող աչխատանքներու: Այսպէս է, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ջանքերով կազմակերպուած – ցան Հայ Դատի քարոզչութիւնը տանող յանձնախումբեր եւ մարմիններ, որոնք, Թէհրանէն մինչեւ ղոյդ Ամերիկաները, առանց մոռնալու Մերձին Արեւելեան կարդ մը երկիրներն ու Ցունաստանը, յատկապէս օտար քաղաքական եւ այլ շրջանակներուն յիշեցնելու համար, թէ հայկական բռնազրաւուած եւ ամայացած հողերուն իրաւատէր կը մնայ հայ ժողովուրդը եւ, հետեւաբար, նաեւ պահանջատէր:

Կատարուած աչխատանքներու հաչուեկչիռը կատարեց, ինչպէս նաեւ Հայ Դատին հետապահերը պարզեց Տոքթ. Բարդէն Փափազեան Ուրբաթ երեկոյ, Մայիս 8ին, Լիւթեսիայի դեղեցիկ սրահներէն մէկուն մէջ:

Հրապարակային դասախոսութիւնը կազմակերպուած էր Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ, որուն հրաւէրին պատասխանած էին 180 հայրենակիցներ: Ակներեւ զոհունակութեամբ մը պէտք է ընդգծել, որ ներկաներուն մէջ կարեւոր թիւ կը ներկայացնէր երիտասարդութիւնը, ինչ որ ապացոյց է այն իրողութեան, թէ նորահաս սերունդը յատուկ ուշադրութեամբ կը հետեւի մեր ազգային իրաւունքներու վերահաստատման ուղղութեամբ կատարուած աչխատանքներուն: Աւելին՝ կը ճշնի ինք եւս մասնակից դառնալ անոր, արդարացնելով իր սեռունդին ազգային կոչումը:

Դասախօսը՝ Տոքթ. Բ. Փափազեան նախ յիշեն մանրամասնութեամբ յիշատակեց գայօր կատարուած աչխատանքները՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հ. Հ. Պատուիրակութեան եւ Հայ Դատի Յանձնախումբերու կողմէ:

Ցուչագիրներու յանձնումին առընթեր, մասնաւոր պատուիրակութիւններ ներ – կայացած են 1966 Ցունուարին Հայկէ Սկլասկէ կայսեր, նոյն տարին Կիպրոսի Արտաքին Նախարար Գիւրկիանուի, 1966 Ապրիլ 17ին Աւստրիոյ Արտաքին Նախարարութեան Մերձին Արեւելքի գործերու պատասխանատու անձնաւորութեանց, 1966ի Ընկերվար. Մերձաղգայինի հանդամարին, Սթոքհոլմ, Ցունաստանի պետական պատասխանատու անձնաւորութեանց, ափրիկեան ազգերու 1966ի հանդովովին եւայլն: Շարքը, զոր դասախոսը կէտ առ կէտ թուեց, երկար պիտի ըլար ներկայացնել թղթակցութեան մը յատկացուած սիւնակներուն մէջ:

Ցամենայն դէպս անհրաժեշտ է ընդգծել, որ աչխատանքներու ընթացքին, ամէնուր, պատուիրակութիւնները ջանք թափած են ներկայացնելու մեր հողային պահանջները՝ պարզաբանելով եւ լուսաբանելով օտար անձնաւորութիւնները, որոնք, դժբախտաբար, անտեղեակ կը մնան մեր Դատին:

Դասախօսը բաղմիցս չեչտեց անհրաժեշտութիւնն ու կարեւորութիւնը քարոզչական այդ աչխատանքներուն, քանի որ Թուրքիոյ նպատակն է եղած միչտ, ուրացումի ճամբով պատմութեան մչուչին մէջ թաղել իր ոճիրն ու մեր հողերու բռնագրաւումը:

Անդրադառնալէ ետք Սեւրի դաչնագրին 50ամեակին, Բ. Փափազեան յայտնեց այն միտքը, թէ Հայ Դատի հետապնդման աչխատանքը ժամկէտով մը չի լրանար, չի սահմանափակուիր ժամանակի մը շրջանին մէջ, ընդհակառակն, ան կը տարածուի տարիներու, տասնամեակներու վրայ՝ ցորչափ չեն իրականանար մեր պահանջներուն բաւարարումը: Աչխատանքը պէտք է կատարուի հետեւողական ճիգով, այլ մանաւանդ՝ ծրագրուած կերպով: Հարկ են ուժերու մկկտեղում եւ նորանոր միջոցներ՝ բարոյական եւ նիւթական: Այս վերջին կէտին կապակցութեամբ դասախօսը յիշեցուց, թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Հայ Դատի հետապնդման գործին համար հատատած է հիմնադրամ մը, մկկուկէս միլիոն տոլար, որ ներկայիս կ'ապահովուի գաղտնակցական ընկերներու բարոյապէս պարտադրուած նիւթական զոհողութիւններու ճամբով: Այս հիմնադրամէն գոյացած տոկոսները ի սպաս կը դրուին Հայ Դատի քարոզչութեան աչխատանքներուն:

Ժողովուրդի մը ապագան կը կերտուի պայքարի ճամբով, հետեւաբար, անհրաժեչտ է, որ մեր ժողովուրդը եւս հոգեպէս եւ մտածողութեամբ պատրաստ ըլլայ երկարատեւ եւ յարատեւ աչխատանք կատարելու, հետապնդելու իր առաջադրութիւնները յատակ ուղեգիծով մը: Այդ ուղեգիծը գծած է ինքը Հայ Ժողովուրդը, եւ պատմութիւնը վաւերացուցած է գայն Սեւրի դաչնագրով, Ուիլսընեան սահմաններով եւ պատմական իրականութեամբ, Հայաստանի Հանրապետութեան ազատ ու անկախ իրականութեամբ, որ պիտի դառնար նաեւ ամբողջացած եւ միացեալ Հայաստան:

Դասախօսը վերջացնելով իր խօսքը չեչտեց, թէ հայ հողն ու ժողովուրդը միասնական ամբողջութիւն մը կը կազմեն, անբաժանելի արժէք մը, եւ ապա պահանջեց, որ Սփիւռքի տարածքին վրայ ապրող իւրաքանչիւր Հայ իր մտքին ու հոգիին արմատները արձակէ Հայաստանի հովին վրայ ապրող եւ ստեղծագործող եւ հպարտացնող վերելքներ արձանագրող ժողովուրդին մէջ: Այլ մանաւանդ՝ ան անդուլ եւ անդադար գործէ ի խնդիր համայն Հայութեան:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԵՂԵՌՆԻ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

—o—

ՏԷՍԻՆ.— Ապրիլեան զոհերու ոգեկոչումը տեսինի մէջ չումը մեր գաղութը եւս կատարեց պատչաճ հանդիսութեամբ, որու նախաձեռնութիւնը գործեալ ստանձնած էր Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի յանձնախումբը: Ապրիլ 26ի կիրակի առաւօտ տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ խոնուած բազմութիւնը ապացոյցը տուաւ նահատակներու հանդէպ տածած իր խոր յարգանքին: Ներկաները երկիւղածութեամբ հետեւեցան հոգեհանգստեան արարողութեան, որմէ ետք օրուան պատարագիչը՝ Թօփալեան վարդապետ, իր խորհրդաւոր քարոզով ողեկոչեց Թրքական վայրագութեանց զոհերուն խնկելի յիչատակը, պարզելով մեր դարաւոր թշնամւոյն սրեցուցած թաքուն նպատակները Հայութեան բնաջնջման համար: Ապրիլ 24ը նկատեց ուխտի վերանորոգման օր մը: Թելադրեց երիտասարդ սերունդին չմոռնալ Թուրքին անմարդկային արարքը: Նաեւ պահել հաւատքը, մայրենի լեզուն, մեր ազգային աւանդութիւնները ու ոգեւորուիլ հայրենիքի վերելքով:

Պատարագէն ետք ներկաները համախմբուեցան Ազատագրութեան հրապարակը, ուր յուչարձանի չինութեան վայրին վրայ զետեղուեցաւ զեղեցիկ ծաղկեփունջ մը: Մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգուեցաւ նահատակներու յիչատակը: Ապա ժողովուրդը ցրուեցաւ:

Կէսօրէ ետքը ժամը ճիշդ 3ին տեղի ունեցաւ բուն հանդիսութիւնը՝ տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահը: Օրուան նախագահ Պ. Արսէն Մարկոսեան իր բացման զրաւոր ճառով, Ֆրանսերէն եւ հայերէն, չեչտեց թէ Թուրքերը օգտուելով առաջին աչխարհամարտէն ի գործ դրին իրենց բնաջնջման ծրագիրը, անդութ ձերբակալելով մկկուկէս միլիոն Հայեր:

«Մեր ծնողքները, ըսաւ որոնք կենդանի վկաները հանդիսացան Թուրքին գործած ոճիրին, գժբախտաբար հետզհետէ կ'անհետանան: Երիտասարդութեան վճակուած է պաշտամունքի վերածել նահատակներու յիչատակը: Տէր կանգնիլ անոնց թողած կտակին եւ առանց վհատելու հետապնդել հայկական արդար դատը: Մեր նահատակները իրենց մահուամբ ստեղծեցին միութիւնը: Հետեւինք ա – նոնց օրինակին: Ներկայ ենք Հայութեան վերածնունդին, որու ապացոյցը կուտայ Արարատի ստորոտը ծաղկող մեր հայրենիքը»: Խնդրեց ներկաներէն մկկ վայրկեանի յատնկայա լռութեամբ յարգել նահատակներու յիչատակը:

Գեղարուեստական յայտագիրը կը բաղկանար արտասանութիւններէ: Օր. Արսինէ Կարապետեան արտասանեց Գէորգ Էմինի «Երգ կռունկի մասին»ը: Օր. Ժընիվիվ Պարտաքճեան՝ Ֆրանսերէն հայրենասիրական քերթուած մը Ստակոնէն: Իսկ Օր. Բրաիհոն Տապաղեան Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»ը, որու Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը Ա. Զօպանեանէ արտասանեց Օր. Արսինէ Կարապետեան: Երեքն ալ ունին արտասանելու չնորհ եւ իրենց իւրայատուկ ղղացումը ու ներչնչման յոյզը կրցան փոխանցել ունկնդիրներուն:

Պր. նախագահը կարդաց քաղաքապետ Փիէռ Մութէնի նամակը, որ իրրեւ հանդիսութեան հովանաւոր, ցաւով կը հաղորդէր իր ակամայ բացակայութեան պատճառը: Այսուհանդերձ իր եւ քաղաքապետական Խորհուրդի կողմէ ի խորոց սրտի կ'արտայայտէր անկեղծ ղղացումները նահատակներու յիչատակին հանդէպ, նաեւ վստահութիւն կը յայտնէր թէ Ֆրանսահայութեան նիւթական օժանդակութեամբ մօտիկ ապագային պիտի իրագործուի յուչարձանի կառուցումը:

Օրուան բանախօս Պր. Մեսրոպ Պայըսարեան իր ամփոփ բանախօսութեամբ յիչեցուց Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի 21 Ցունուարի կոնդակէն հետեւեալ նախադասութիւնը՝ յիշեմ անցեալը՝ արդար գնահատելու համար մեր ներկան, եւ յստակ տեսնելու համար ուղիղ ճանապարհը ապագային, ըսաւ. «Իրրեւ ականատես ու ենթակայ մեծ սպանդին, անցած արեան ճանապարհներէ, տառապանքի բաժակը ցմրուր քամած, որբանոցներու լեզին ճաչակած, աչխարհը թափառած ու տարագիր, յանձնառու եղայ այս բեմէն յայտնելու ցաւումս Թուրքին կողմէ գործադրուած ոճիրին համար:

Հայ ժողովուրդը իր խաղաղասէր նկարագրով, փարած իր մաճկալին, իր գրին ու գրականութեան, ու չենած իր մտայլին ուժերուն, յաջողեցաւ դիմագրաւել իր գոյութեան սպառնացող վտանգներուն, եւ իրրեւ ազգ ապրիլ մինչեւ այսօր: 55 տարիներ անցած են այն մահասփիւռ օրերէն երբ Թալաթներ մկկ դիչերուան մէջ հնձեցին Հայութեան ասպետներն ու մտաւորականութիւնը: Հնչակեանը, Դաշնակցականը, կղերականն ու յեղափոխական գործիչը անխտիր արեան նոյն ճամբուն վրայ զոհուեցան: Ցեղասպանութեան ամենասոսկալին կազմակերպեց Թուրքը, որ 55 տարիներէ ի վեր իր ոճիրը գործելէ ետք կը ջանայ մոռացութեան յանձնել զայն:

Նկարիչ Էօժէն Տըլաքռուա կ'ըսէր.— «Նկարելը իմ ամէնօրեայ աղօթքս է»: «Մենք ալ ունինք մեր ուխտը եւ սրբազան առաքելութիւն մը՝ չմոռնալ որ նահատակներու յիչատակը մոռցուի: Պէտք է ներչնչել այդ ուխտը նորահասներուն, որ չհեսան Ջարդը: Եփրատի դիակները եւ Տէր Զօրի գժոխքը: Նոյն ուժգնութեամբ պէտք է հետապնդել Հայկական Դատը որ արդար դատ մըն է: Որ զուգահեռ պէտք է ընթանայ հայրենիքի մէջ տեղի ունեցած երկունքին: Հոն՝ Հայուն ձեռքով կը կառուցուին արուեստի ու գիտութեան հաստատութիւններ, որոնց կոչքին պէտք է յիչել Ծիծեռնակաբերդի վրայ կառուցուած նահատակներու կոթողը:

Տէսինի յուչարձանը եւս Թուրքին ճակատին դրոչմուած խարան մը պիտի հանդիսանայ: Եթէ Թուրքը այլեւս չհամարձակի Հայու արեան մէջ թաթխել իր ձեռքերը, ահա այն ատեն մեր նահատակներու հոգին պիտի հանդստանայ»:

Թօփալեան վարդապետ իր փակման խօսքերով հետեւեալ մտքերը արտայայտեց.— Թուրքը չջանայ Հայաստանը տեսնել առանց Հայու: Սակայն, Հայը իր խմացական կարողութիւններով վերապրեցաւ: Այժմ պէտք է հաւատարիմ մնալ ազգային ուխտին, հաւատալով որ արդարութիւն մը գոյութիւն ունի աչխարհի վրայ»: Հոգեւոր հովիւը թելադրեց ուժտալ Տէսինի յանձնախումբի ջանքերուն, իր լրումին հասցնելու համար յուչարձանի չինութիւնը:

Պահպանիչով վերջ դրաւ հանդիսութիւնը:

Գ. Պ.

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

«Իրաւ է որ ապուչ ծաղրանքի մը առարկայ եղան բոլոր այս մարդիկը, բայց ես իրենց անբախտութեան մէջ միայն դժբախտութիւն մը տեսայ եւ արդահատեցայ այս դժբախտութենէն», ըսաւ ինքնիրեն Քարենին, թէեւ այս կէտին վրայ կը չափազանցէր:

Երբեք չէր արդահատած այս տեսակ դժբախտութիւններու եւ, ընդհակառակն, ինքզինք այնքան աւելի կը դնահատէր որքան իրենց ամուսինը խարող կիներու թիւը կը մեծնար:

«Դժբախտութիւն մըն է որ ամէնուն կրնայ պատահիլ ու այդ դժբախտութիւնը իմ գլխուս ալ եկած է... խնդիրը այս կացութիւնը լաւագոյն պայմաններու մէջ կրելու վրայ է»:

Սկսաւ մանրազնին կերպով քննել իր կացութեան մէջ գտնուող անձերուն ապրելակերպը:

«Նարիանով մենամարտեցաւ...»:

Իր երիտասարդութեան մէջ մենամարտը կը հրապուրէր Քարենինը, որովհետեւ վախկոտ էր ու կը դդար վախկոտ ըլլալը: Առանց սոսկումի չէր կրնար երեւակայել իր վրայ ուղղուած ատրճանակ մը եւ իր կեանքին մէջ երբեք դէնք գործածած չէր:

Վախի այս զղացումին պատճառաւ, իր երիտասարդութեան մէջ, չատ չահադրդռուած էր մենամարտով եւ կը սիրէր երեւակայութեամբ ինքզինք դնել կացութեան մը մէջ ուր կեանքը կը վտանգէր:

Երբ յաջողութիւններ ունեցաւ եւ բարձր դիրքի տիրացաւ, քիչ մը կորսընցուց մենամարտէն ունեցած վախը. այսուհանդերձ սովորութիւը յաղթեց եւ Քարենին, Աննայի խոստովանութենէն ետքը, խնդիրը իր ամէն երեւոյթներով երկարօրէն քննեց, թէեւ նախապէս դիտէր որ ոչ մէկ պարագային պիտի չմենամարտէր:

«Անշուշտ, մեր ընկերութիւնը տակաւին չատ բարբարոս է, հոս Անգլիոյ պէս չէ, դիտեմ որ չատեր պիտի հաւանէին մենամարտութեանս, բայց ի՞նչ պիտի չահիմ ատկէ»:

Քարենին երեւակայեց մենամարտէն առաջ անցընելիք դիչերը, յետոյ իր վրայ ուղղուած ատրճանակը ու սարսռաց եւ հասկցաւ որ երբեք իր վկաները պիտի չդրկէր:

«Ենթադրենք որ դէնք գործածել սոր – վիմ. ահա մենամարտին դաշտը, ատրճանակը կ'ուղղեմ եւ կը քաչեմ, կ'ըսէր ինքնիրեն՝ աչքերը գոցելով, եւ... եւ գայն կը սպաննեմ»:

Գլուխը ցնցեց այդ չխմար դաղափարները վանելու համար:

«Ի՞նչ իմաստ ունի մարդու մը սպանութիւնը, իմ ոճրագործ կնոջս ու գաւիլիս հետ յարաբերութիւններս որոչելու համար գործուած: Նորէն հարկ է որ ելք մը գտնեմ: Բայց ինչ որ աւելի հատանական է, ինչ որ կասկած չի վերցներ, սա է թէ ես պիտի սպաննուիմ կամ վիրաւորուիմ... ես, անմեղ ու զոհ, ըսպաննուած կամ վիրաւորուած... ա՛լ աւելի տխմար բան մը: Վերջապէս եթէ ես դինքը մենամարտի հրաւիրեմ, իմ կողմէս անպարկեչտ գործ մը պիտի ըլլայ: Մինչ նախապէս չէ՞մ դիտեր որ բարեկամներս երբեք թոյլ պիտի չտան որ կռուիմ: Մինչ նախապէս չէ՞մ դիտեր որ ամէն բան պիտի ընեն որպէսզի Ռուսիոյ պէտք եղող պետական մարդու մը կեանքը չվտանգուի: Եւ ի՞նչ պիտի ըլլայ արդիւնքը: Ատկէ պիտի հետեւի թէ ես, որ նախապէս դիտէի թէ չէի կրնար կռուիլ, իմ կռիւի հրաւէրովս սուտ տեղը խարած պիտի ըլլամ: Ատիկա անպարկեչտ բան մը պիտի ըլլայ, ուրիչներ եւ ինքզինքս խաբել պիտի ըլլայ:

«Ուրեմն մենամարտը անընդունելի է եւ ոչ ոք կը սպասէ որ վկաներս դրկեմ: Պէտք է գտնել իմ ասպարէզիս հարկաւոր եղած համբաւս ապահովելու միջոց մը»:

Իսկ բարձր պաչտօնեայի ասպարէզը, միչտ Քարենինի աչքին մեծ կարեւորութիւն ունէր եւ նոր դէպքերէն ի վեր իր մտքին մէջ աւելի կշիռ առած էր:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ՏԽՐՈՒՆԻ
ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԻՆԷ ԳԱԼԷՆՏԷՐ

Ցաւով կ'իմանանք թէ յետ անողոք հիւանդութեան, երեքշաբթի առաւօտ իր մահկանացուն կնքած է Տիկին Արմինէ Գալէնտէր:

Ողբացեալը, բնիկ Պոլսեցի, չորս տարի Խայեան վարժարանէն, վաւերուն աշակերտուհիներէն էր Կոմիտաս վարդապետի, որմէ ունէր նամակներ եւ թանկագին յիշատակներ (զորս Հայաստան ղրկած էր քանի մը տարի առաջ):

Երկար տարիներէ ի վեր ատենապետն էր Որբերու Օգն. Մարմինին եւ իր նուիրեալ խառնուածքով, անձնուիրաբար ծառայած է ազգային ձեռնարկներու:

Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մելիք ցաւով կը ծացուցանեն իրենց քրոջ՝

ԱՐՄԻՆԷ ԳԱԼԷՆՏԷՐԻ
(ծնեալ Մելիքեան)

կսկծալի մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 12ին, յետ անողոք հիւանդութեան:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Մայիս 15) ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի Պաթինիոլի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չընդունուիր խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը խոր ցաւով կը ծանուցանէ իր անխոնջ ատենադպիրին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԻՆԷ ԳԱԼԷՆՏԷՐԻ

կսկծալի մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 12ին:

Մեզմէ կը խնդրուի տեղեկացնել թէ յանկարծամահ եղած է

ՆՇԱՆ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հրանդ Ցովնանեան եւ Ալավերդեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱԼԱՎԵՐԴԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Մանուչակ Քոչունեան եւ զաւակները Սերժ եւ Առլէթ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԻՄՈՆ ՔՈՉՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Օր. Ովսաննա Հայկազեան (Գահիրէ) Տէր եւ Տիկին Գէորգ Շամլեան եւ զաւակները (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկին Յոզէֆ Առաքելեան եւ զաւակը՝ Գրիգոր (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ճէյմս Ուալըս (Ամերիկա), Պ. Յ. Պալըքէսէրեան (Գահիրէ), Հէլվաճեան, Գնաճեան, Հայկազեան (Փարիզ), Պօղոսեան (Փարիզ), Կիրակոսեան, Եզեկիէլեան, Եումուշաքեան, Սալիպեան եւ Սարգիսեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հօր, մեծ հօր, հօրեղբօր եւ մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ (մեռած Գահիրէ, Ապրիլ 3ին), այս կիրակի ժամը 10,30ին (Մայիս 17), Փարիզ Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 28ը կը տօնուի Տէսինի մէջ 7 Ցունիս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետարանի սրահը:

Մանրամասնութիւնները չուտով:

« Յառաջ » Մատենաշար
ԼՈՅՏ ՏԵՍԱԻ
Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Աջսէն Կոմիտաս

Եւ իբր յաւելագիր՝
ՎԱՂԸ
Գրեց՝

Շահան Շահնուր

●

Այս գրքոյկը չի վաճառուիր: Փափաքողները կրնան դիմել «Յառաջ»ի ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել՝ Շերիկեան գրատունը:

ՄԱՅԻՍ 23-Ի ԵՐԵԿՈՆ

ժամը 20,30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ
Ի ՊԱՏԻՒ Մ. ԹԱՂԱՐԱՄԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Մարտիկներու եւ զաղութիս համայն կազմակերպութիւններու մասնակցութեամբ

Այս առիթով պիտի ներկայացուին Հայաստանէն ստացուած ֆիլմեր

Տոմսերու գինը 5, 8, 10 ֆրանք

Tchakmichian, 22, Rue Richer — Chirinian, 36, Rue Cléry — Bakerdjian, 35 Rue de Trévise — Aide Saciale, 77, Rue Lafayette — Maison de la Culture, 17 Rue Bleue — Café Philippe, Place Carnot, Alfortville — au Club de JAF — au club de UCFAF, Hatapian, 28, Rue de la Gironde, Arnouville — Karakian, 24, Rue Haïg Tbirian, Bagneux — Djizmedjian, 31 Rue Paul Deroulede, Bois-Colombes — Benlyian , 53 bis, Bd. Rodin, Issy

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգային Միութեան
Կազմակերպութեամբ Կրթական Մարմնոյ եւ Լիոնի հայ կազմակերպութեանց
Տեղի կ'ունենայ 16 Մայիս, Շաբաթ ժամը ճիշդ 21–ին Սալ Ռամոյի մէջ
Գեղարուեստական խնամեալ յայտագրով Կոմիտասի երգերով կը մասնակցի «ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր. ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Հայ Ազգային Միութեան
Նախագահութեամբ Եւրոպայի Հայր. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Հարիւրամեակը կը տօնուի Կիրակի Մայիս 17ին ժամը 16,30ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը բաղկացեալ 60 հոգիներէ, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ:

Տոմսերու ապահովութեան համար դիմել Միութեան անդամներուն, մասնաւորապէս Պր. Անտոնեանի եւ Ահարոնեանի: Գինները 8, 10, 15 ֆրանք:

Նոյն առընչութեամբ Վալանսի Հ. Բ. Ը.Մ.Ի Հիւսիսեան սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ ցուցահանդէս, ամսոյն 14, 15, 16ին, երեկոյեան ժամը 18էն 20 երիտասարդաց Միութեան կողմէ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ չրջաններու Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութիւնը կը ծանուցանէ տեղւոյս հայ հասարակութեան թէ յառաջիկայ Մայիս 23–27 Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Վազգէն Ա. Հովսէփեան – կան այցելութեամբ պիտի ժամանէ Լիոն:

Այս առթիւ կատարուելիք հանդիսաւոր թիւններու ընդհանուր յայտագիրը հետեւեալն է.—

Շաբաթ 23 Մայիս, կ. ետք ժամը 4ին ժամանում Պուռնի օդակայան, ժամը 5–6 Հրաչափառի եւ ողջոյնի խօսք Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Ժամը 9–11 ժողովրդական ընդունելութիւն Ռամոյի սրահին մէջ:

Կիրակի 24 Մայիս, առաւօտեան ժամը 16ին, հանդիսաւոր պատարագ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, զոր կը մատուցանէ Վեհափառը: Ժամը 2ին ճաշ Սոֆիթէլ Պանդոկի սրահներէն մէկուն մէջ: Ճաշավարձին 100 ֆր., անձ ղլուխ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ ամէնէն ուշը, մինչեւ Մայիս 18, եկեղեցւոյ գրասենեակը:

Այլ մանրամասնութիւններ յաջորդիւ:

ԶՔՕՍԱՊՏՈՑՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը Մայիս 24ին, դէպի Մըլոնի մօտ գտնուող Վօ–լը–Վիֆոմնտի հռչակաւոր դղեակը՝ Լուդովիկոս 14րդի պերճաշուք ոճով, իր նշանաւոր պարտէզով:

Վերադարձին Ֆոնթէնպլօ, Փարիզ ժամանում ժամը 22ի մօտ:

Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամը ճիշդ 8ին Աքուար Մոնթոլոնէն:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878–27–35 կամ Տիկին Գուլումճեանի 208–71–79:

Գինն 15 ֆրանք:

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՒ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒ
ՓԱՌԱՏՕՆ
Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանին մէջ՝
Մայիս 24ին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ԹՈՒՐՆՈՒԱ
ՀՈԳԵԳԱԼՍՏԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Լիոն – Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.Ի կողմէ մասնակցութեամբ՝ Մարսէյլի, Ալֆորվիլի, Նիսի եւ Լիոն–Տէսինի խումբերուն:

17 եւ 18 Մայիս Կիրակի եւ երկուշաբթի Տէսինի Սբ–Ատ Միւնիսիփալի դաշտը:

Կիրակի երեկոյեան չքեղ պարահանդէս երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ՝ Գաղինօ Շարպոնիէռի սրահը:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻԻՆ
ԴԷՊԻ ԻՏԱԼԻԱ

Ընդառաջելով բարեկամներու փափաքին, այս տարի դարձեալ պիտի այցելենք Իտալիա:

Այս առթիւ ընտրեցինք Սան Ռեմոյի մօտ Լաիկուէլլիա դեղեցիկ ծովեղերեայ վայրը՝ որուն բարեխառն կլիման՝ առիթը պիտի տայ մէկ ամսուան հաճելի եւ հանգստաւէտ արձակուրդ մը անցընելու:

Մեկնումը Օգոստոս 2ին
Վերադարձ 29ին

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

Մ. Գրիգորեանի
261, Ռիւ Սէն Տընի, Փարիզ (2րդ)
Հեռախօս՝ 488–09–06

Յ. Պաամաճեանի
128 Ռիւ տը Ֆլանտրը, Փարիզ 19րդ)
մուտքին դիմացի դուռը:

ԿՈՒԶԷՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ,
ՁԵՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻՆ

ՈՐՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵԼ
ՄԷԿ ՀԱՅՑԷ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

16 bis, Bld. de Sébastopol, PARIS 4e) et carrefour de l'Eléphant à PALAISEAU-91

DEVIS GRATUIT SUR SIMPLE APPEL : 272.26.61

ET VOUS TROUVEREZ LES PEINTURES THOMLAC :

PARIS (4e), 16 bis, Bld. de Sébastopol PALAISEAU, Carrefour de l'Eléphant

PARIS (12e), 52, rue de Châlon — ARGENTEUIL, 5, rue de Fresne-Bast

ASNIERES, 136, rue des Bourguignons - FONTENAY-sous-BOIS, 48 bis, rue Dalarac

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0, 50

ՈՒՐԲԱԹ
15
ՄԱՅԻՍ
VENDREDI
15 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.813 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.813

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

—o—

Ա.

Բայլ Գրիգոր Լուսաւորչի եւ Տրդատի Հռոմ երթալու պարագային, Հայոց պատմութիւնը արձանագրած է բազմաթիւ այլ դէպքեր Հայոց եւ Վատիկանի յարաբերութեանց մասին :

Կիրակոս Գանձակեցի (ԺԳ. դար) իր Համառօտ պատմութեան մէջ (Վենետիկ, 1865, էջ 54–55) կ'անդրադառնայ Գրիգոր Բ. Վկայասէր կաթողիկոսի (1066–1105) Հռոմ այցելութեան :

«Ետ ևս ի մտի իւրում յետ ժամանակաց երթալ ի Հռոմ բաղաբ, յերկրպագութիւն ընծայից սրբոց առաքելոյն Պետրոսի եւ Պօղոսի» *կը գրէ, ու կ'աւելցնէ.* «երթալ սուրբ Հայրապետն ի Հռոմ ... մեծապէս պատուեցին զնա ազգն Ֆրանգաց» :

Մատթէոս Ուռհայեցի (ԺԲ. դար) երկար առած գրած էր, որ Գրիգոր Վկայասէր Հռոմ, այսինքն Կ. Պոլիս գացած էր, ինչ որ ճիշդ է : Գանձակեցի Հռոմը չփոթեր է Հռոմի հետ : Վկայասէր Հռոմ չ'գացած :

Կիլիկեան Թագաւորութեան շրջանին Հայերը բազմիցս յարաբերած են Վատիկանի հետ, քաղաքական նպատակներով, կրօնականի փոխին տակ :

Մինչեւ գարուն Վատիկան մեծ արժէք կը ներկայացնէր եւ միջազգային քաղաքականութեան մէջ իր հեղինակաւոր ձայնն ունէր :

Խաչակրաց առաջին Թագաւորը Լեւոն մեծագործ Թագ առացաւ Կեղեստինոս Գ. Պապէն (1191–1198) : Իր նուիրակը՝ Մայանսի արքեպիսկոպոս կարդինալ Բոնրատ Ֆոն Վիթէլսպախ 1198 Յունուար 6ին Ծնունդի օրը մայրաքաղաք Սիսի Ս. Սոփիա տաճարին մէջ Թագը ներկայացուց Լեւոնի, որմէ ետք Գրիգոր Ապիրատ Կաթողիկոս (1195–1203) կատարեց օծումը :

Լեւոն Թագ առացաւ նաեւ Գերմանիոյ եւ Բիւզանդիոնի կայսրերէն :

Հայագէտ Հ. Ֆր. Թուռնեպիզ, իր «Քաղաքական եւ կրօնական պատմութիւն Հայոց» (Փարիզ, 1900, 872 էջ) գրքին մէջ կը յիշէ Գրիգոր Գ. Պահլաւունի (1113–1166) կաթողիկոսին դիմումը Եդեսիոյ Գ. Պապին, Գրիգոր Դ. Տղայի (1173–1193) Թղթակցութիւնը Լուկիոս Գ. Պապին հետ, Լեւոն Մեծագործի եւ Գրիգոր Ապիրատի համաձայնագիրը կնքես – տինոս Գ. Պապին հետ, Բենեդիկտոս ԺԲ. Պապի յարաբերութիւնները Լեւոն Թագաւորի հետ, Ներսէս Լաբրոնացիի Թղթակցութիւնները եւայլն :

Ֆրանսայի Լուսինեաններու կիլիկիոյ գահին վրայ բազմելէն ետք Հայոց յարաբերութիւնները Հռոմի հետ աւելի սերտացած են :

Հայերը միշտ քրիստոնեայ աշխարհին յուսացած են իրենց ազատութիւնը, ամէն անգամ, որ օտար աշխարհակալներ տիրած են Հայաստանի եւ կեղեքած զինք :

Պապը, իբրեւ քրիստոնէութեան գլխաւոր ներկայացուցիչը, մեծ յոյսեր ներշնչած է Հայոց ազատագրութեան համար : Մանաւանդ Ժ. եւ ԺԱ. դարերուն լատին վարդապետներ դրկուած են Հռոմէն ու Ֆրանսայէն՝ Հայաստան՝ Հռոմէական եկեղեցիին միացնելու համար Հայերը :

Կարդինալ Ռիշլիէօ 1632ին Փարիզի մէջ հրատարակել տուաւ՝ Միքայէլ Հ. Ֆըրանչիսկոս Ռիվոլայի «Քառագիրք Հայոց»ը, հայերէնէ լատիներէն, ի պէտս կաթոլիկ միսիոնարներու, որոնք Հայաստան պիտի երթային քրիստոնէութիւնը քարոզելու Հայերուն . . :

Միսիոնարները նոյնիսկ Ֆրանսայի մեծանուն Թագաւոր Լուդովիկոս ԺԴ.ը կը ներկայացնէին իբրեւ պաշտպան Թուրքիոյ քրիստոնեաներուն : Կապուչինեան վարդապետ Յուստինիանոս Միչել Ֆէվր ծածկանունով եւ արեւելեան լեզուներու Թարգման Տըլաքրուա այս իմաստով դրքեր հրատարակեցին 1675ին եւ 1682ին՝ յուսադրելու համար Հայերը :

Ունիթորները Պարսկաստանի եւ Հայաստանի մէջ անդադար քարոզչութիւն ներ ըրին համոզելու համար Հայերը, որ անկախութեան կրնան տիրանալ՝ եթէ յարին Հռոմէական եկեղեցւոյն :

Այս քարոզչութեանց հետեւանքով է, որ մեր երեք կաթողիկոսները փորձեր կատարեցին մօտենալու համար Վատիկանին, քաղաքական նկատումներով :

Աստնք էին Ստեփանոս Ե. Սալմաստեցի (1545–1567), Միքայէլ Ա. Սեբաստացի (1567–1576) եւ Յակոբ Դ. Ջուղայեցի (1655–1680) : Աստնցմէ միայն Սալմաստեցին է, որ գնաց Հռոմ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԷԼ-ԼԻԲԱՆԱՆ

ԲԱԽՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

—o—

Քաղաքական շրջանակները, մասնաւորապէս իսրայէլեան եւ արաբ, հաչուենկատ մը ձեւով քննութեան կ'առնեն Լիբանանի վրայ կատարուած իսրայէլեան յարձակման արդիւնքները : Առաջին առթիւ կը հաստատուի, թէ Իսրայէլացիք իրենց ակնկալածէն աւելի զօրաւոր ընդդիմութեան մը հանդիպած են, քանի որ անոնց վերջին հրասայլերը Լիբանանէն հեռացան ոչ թէ 15 ժամ ետք, ինչպէս յայտարարուեցաւ, այլ՝ 32 ժամ ետք : Միւս կողմէ, զրեթէ բոլոր դէսերն ալ համաձայն են պնդելու, թէ Իսրայէլացիք չյաջողեցան մաքրապործել Հերմոնի շրջանը, որ պաղեստինցի արձակապէններու դիմաւոր խարիսխը դարձած է չնորհիւ իր անառիկ դիրքին (լեռնային շրջան մըն է) : Պաղեստինի Ազատագրական ճակատի կեդրոնը կը պնդէ, թէ յարձակող ուժերը չյաջողեցան տեղահան ընել իրենց մարտիկները եւ ոչ ալ քանդել անոնց ապաստարանները : Ցամենայն դէպս, իսրայէլեան ուժերը սպաննած են 30ի մօտ ֆէտայիներ եւ դերի բռնած են 15 ուրիշներ :

Արաբական շրջանակները դիտել կուտան, թէ իսրայէլեան յարձակումը առիթ բացնդեց արաբ միասնականութիւնը, քանի որ Դամասկոս եւ Պաղտատ չվարանեցան օդնութեան ձեռք երկարել Պաղեստինցիներուն եւ Լիբանանցիներուն՝ առաջինը հրապարակ նետելով օդանաւեր, իսկ երկրորդը չարժման մէջ դնելով Յորդանանի իր ծանր հրետանին : Լիբանանեան շրջանակները դիտել կուտան նաեւ, որ իրենց բանակին մասնակցութիւնը կռիւներուն, բարձրացուց այս վերջնոյն վարկը ժողովրդային այն խաւերուն մօտ, որոնք թերահաւատ էին անոր մարտունակութեան մասին : Նախադահ Հելուի կոչը՝ Լիբանանցիներու չարքերը խտացնելու լայն արձադանգ դտաւ : Քաղաքական կուսակցութիւնները չեչտե-

---

նին անհրաժեշտութիւնը ազգային միասնականութեան հաստատման եւ բանակին զօրավիդ կենալու մասին : Պէյրութ կը մտածէ ներկայիս արդիականացնել իր զինուորական ուժերուն ռազմատեխնիկը :

Իսրայէլի վարչապետը՝ Տիկին Կոլտա Մէյր անդրադառնալով Ապահովութեան Խորհուրդի վերջին դատապարտութեան՝ Իսրայէլի յարձակումին համար, յայտարարեց թէ իրենք ոչ մէկ հաչիւ ունին ներկայացնելիք այս վերջնոյն : Միւս կողմէ, փոխ–վարչապետը Ալոն դիտել տուաւ, թէ պատրաստ են կրկին յարձակելու Լիբանան հաստատուած Պաղեստինցիներուն վրայ, եթէ երրեք այս վերջինները չարունակեն իրենց խափանարարական գործողութիւնները :

Ամերիկայի Արտաքին նախարարը յստակացնեց «փոխադարձութեան եւ հակափոխադարձութեան» միջոցներուն համար :

Ցայտարարութիւնը, թէ Ամիլի կողմէ, գաղջ կը նկատուի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԼԻՎԻԷ ԿԻՇԱՐ, Ֆրանսայի Կրթական նախարարը, ներկայացուց զպրոցական – ներու արձակուրդի շրջանի ժամանակացոյցը : 1970–71ի ուսումնական տարեշրջանը պիտի ունենայ արձակուրդի 109 օր, առաւել՝ հանդիստի 38 օրեր, իսկ աշխատանքի ժամանակամիջոցները պիտի ըլլան 82, 75 եւ 60 օր, առաջին, երկրորդ եւ երրորդ եռամսեաններուն համար : Այս տարուան արձակուրդի եղանակը Ցունիս 27էն մինչեւ Սեպտեմբեր 14 կ'երկարի, իսկ 1971ին՝ Ցունիս 30էն մինչեւ Սեպտեմբեր 13 : Ուսուցիչները աշակերտներէն չորս օր առաջ պիտի վերադառնան իրենց արձակուրդէն՝ ընդունելու համար աշակերտութիւնը կրթարաններէն ներս :

«ՆՈՐ ԿԱՐԳ» անունով կազմակերպութիւն մը առաջին միթինգը կազմակերպած էր Զորեքշաբթի դիշեր : «Ֆրանսան Ֆրանսացիներուն» նշանաբանով ազգայնական շարժում մըն է :

ՓԱՐԻԶ, Իրաւաբանական լսարանի Ասասի կեդրոնը չաս ծանր բախումներու բեմը եղաւ Մայիս 13ին : Կօչխմէները ձեռք առած էին ամէն բան եւ ոստիկանութիւնը պարպել տուաւ կեդրոնը : Երեք տասնեակ վիրաւոր կայ եւ 143 դիմի ինքնութեան ստուգում եղած է :

ԻՏԱԼԻԱ. պիտի անդամալուծուի Մայիս 19ին եւ 20ին, ընդհանուր գործադուլի մը հետեւանքով :

ՊԱՊԻՆ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ
ՄԻԱՑԵԱԼ ՊԱՏԳԱՄԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Պօղոս Զ. եւ վազգէն Ա. իրենց խօսակցութեանց աւարտին միացեալ կոչ մը ըրած են յանուն եկեղեցիներու միութեան եւ համաշխարհային խաղաղութեան : Ստորեւ բնագիրը.

« Պօղոս Զ., Հռոմի եպիսկոպոս, Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Պապ եւ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս եւ Ծայրագոյն Պատրիարք Ամենայն Հայոց փառք կուտան Աստուծոյ որ թոյլ տուաւ իրենց միասնաբար աղօթել, իրարու հանդիպիլ եւ փոխանակել խաղաղութեան սուրբ համբոյրը, մանաւանդ այս շրջանին որ կը նախապատրաստէ տօնը Ս. Հոգիին իջման առաքեալներուն վրայ :

« Գիտակից հովիւի իրենց պարտակա-

նութեանց, կը հրաւիրեն բոլոր քրիստոնեաները եւ մանաւանդ Կաթոլիկէ Եկեղեցւոյ եւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ քրիստոնեաները, որ աւելի հաւատարմութեամբ պատասխանեն Ս. Հոգիի կոչին, ջիրենք մղելով աւելի խոր միութեան մը, որ պիտի կատարէ մեր հասարակաց Փրկիչին կամքը եւ աւելի պտղաբեր դարձնէ աշխարհի ծառայութիւնը քրիստոնեաներու կողմէ :

Այս միութիւնը կրնայ իրագործուիլ եթէ բոլորը, հովիւ եւ հաւատացեալ, ուղեն ջիրար լաւ ճանչնալ : Այդ նպատակով, կը յորդորեն աստուածաբանները որ հաւաքական ուսումնասիրութեան մը նուիրուին որ ձգտի խորացնելու իրենց ծանօթութիւնը մեր Տիրոջ Յիսուս–Քրիստոսի խորհուրդին եւ անոր մէջ եղած յայտնութեան : Հաւատարիմ այն աւանդութեան զոր փոխանցած են առաքեալներն ու հայրերը եւ միաժամանակ դիտակից պահանջներուն աշխարհի մը որ Աստուած կը փնտռէ մեր շրջանի նոր զարգացումներուն մէջ, պիտի կարենան բանալ նոր ճամբաներ որ թոյլ տան դըլուխ հանելու տակաւին դոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները եւ իրենց եկեղեցիները առաջնորդեն աւելի կատարեալ միութեան մը իրենց հաւատքին մէջ, աշխարհի դիմաց : Ինչ կը վերաբերի իրենց, Պապը եւ Կաթողիկոսը պիտի փորձեն կարելին ընել զօրավիդ կենալու համար այս ճիդերուն եւ անոնց տալու հովուական իրենց օրհնութիւնը :

« Բայց փնտռտուքը ինքնին կրնայ պարզուիլ մնալ եթէ արմատացած չէ ամբողջ եկեղեցւոյ կեանքին մէջ : Այդ պատճառով է որ կը մաղթեն որ զարգանայ աւելի սերտ գործակցութիւն մը քրիստոնեայ կեանքի կարելի բոլոր մարզերուն մէջ : Հաւաքական աղօթքը, փոխադարձ հոգեկան օժանդակութիւնը, միասնական ճիդերը իսկապէս քրիստոնեայ լուծումներու սկզբունքներ դտնելու համար այսօրուան աշխարհի հարցերուն, թան – կապին միջոցներ պիտի ըլլան, այնքան բաղձալի ամբողջական միութեան փընտռտուքին ծառայութեան մէջ :

« Միասին կատարուած այս փնտռտուքը, այս գործակցութիւնը պէտք է հիմնուած ըլլան, քրիստոնեայ հաւատքի եւ հաւաքական խորհրդական կեանքի փոխադարձ ճանաչման եւ մարդոց եւ իրենց եկեղեցիներու փոխադարձ յարդանքին վրայ :

« Եթէ անչահախնդիր ճիդերը, որ ի սրտէ կ'ուզեն յառաջ բերել, այդ ոգիով ներշնչուին եւ այդ ձեւով ի գործ դրուին, վստահ են որ սիրոյ եւ ճշմարտութեան Ոգին Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ եւ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ անդամներուն պիտի տայ իսկապէս քրիստոնեայ այս եղբայրութիւնը, որ պատուղն է իր գործունէութեան անոնց մէջ :

« Ցանուն այդ եղբայրութեան է որ Պօղոս Զ. Պապը եւ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը իրենց ձայները կը բարձրացնեն հանդիսաւոր կոչով մը բոլոր անոնց որ ազդեցութիւն մը ունին ազգերու եւ ժողովուրդներու կեանքին վրայ, որպէսզի ճգնին փնտռելու եւ դտնելու կարելի բոլոր միջոցները վերջ դնելու համար պատերազմներուն, աւերութեան, բարոյական եւ ֆիզիքական բռնութեան, մարդուն որեւէ ճնշումի մարդուն կողմէ : Թող ան որ մեր խաղաղութիւնն է ընդ որ այս կոչը լսուի» :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Խորհրդային Միութեան 1970 Յունուար 15ի ընդհանուր մարդահամարի տուեալ – ներէն առ այժմ հրատարակութեան են տրուել միայն ընդհանուր (գլոբալ) թուեր: Մանրամասնութիւնները հանրային տեփականութիւն կը դառնան յետագա – յում: Համաձայն Ռուսաստանում ար – մատացած հնագոյն սովորութեան մար – դահամարի հարցաթերթիկներում միշտ եղել է եւ այսօր էլ կայ քաղաքացու ազ – գային ծագման, ցարերի ժամանակ նաեւ դասականքի հարցը, մի բան որ գոյու – թիւն չունի արեւմտեան երկրներում, ուր հպատակութիւնը ի մի է ձուլում պետութեան բոլոր քաղաքացիներին եւ զատում նրանց միայն օտարահպատակ – ներից: Երբ կարելի լինի ճշդրտօրէն տե – ղեկանալ, թէ որքան Հայ կայ Խ. Միու – թեան մէջ եւ թէ մասնաւորապէս որքան է նրանց թիւը Խ. Հայաստանի սահմա – նակից Ղարաբաղում, Գանձակում, Ջա – ւախքում, Գուղիանում, մենք կ'ունենանք պատկերը ոչ թէ արհեստական ձեւով կոտորակուած, այլ միապաղաղ, պատ – մա – էտնոգրաֆիք Հայաստանի: Հետա – քրքիր է նաեւ իմանալ, թէ ինչ խորհրդ – դային դաղութներ ունենք, քանակական տեսակէտից, աւելի հեռուները — Սր – խալինայում, Հիւսիսային Կովկասում, Դոնի շրջանում, Մոսկուայում, Անդր – կասպիում եւ այլուր:

Մի կողմից մեր ժողովուրդը հալւում է աշխարհի բոլոր մասերում ապազգայ – նացման ժանտախտից, բայց միւս կողմից նա բազմանում է բաւարար չափով, ո – րովհետեւ հազարամեակներից ի վեր Հա – յի հողում ամուր նստած է ընտանիքի ու գաւակի սէրը, որ նրան զերծ է պահում մալթուզեանիզմից:

Ուրեմն սխալուած չենք լինի, եթէ են – թադրենք, որ 1959 թուի խորհրդային մարդահամարից ի վեր զգալիօրէն աւե – լացել է մեր թիւը թէ՛ Խ. Հայաստանը եղերող եւ թէ հեռաւոր խորհրդային երկ – րամասերում:

×

«Ըստ մարդահամարի տուեալների, ա – սում է պաշտօնական հաղորդագրութիւ – նը, Ս. Մ. Հ. Միութեան բնակչութիւնը 1970 թուականի Յունուար 15ին կազմում էր 241 միլիոն 748 հազար մարդ:

1940 թուին ներկայ սահմաններում կար 194 միլ. մկկ հազար մարդ:

1959 թուին ներկայ սահմաններում կար 208,8 հազար մարդ:

1959 թուականի մարդահամարից յե – տոյ, 11 տարում, ծնուել է 51 միլ. հինգ հարիւր հազար, մահացել 18 միլ. վեց հարիւր հազար մարդ: Ցաւելում 32 մի – լիոն. 9 հարիւր հազար — 15,8 տոկոս: Հինգ հոգուց մէկը միայն ծնուել է Հոկ – տեմբերեան Յեղափոխութիւնից առաջ:

Միութենական հանրապետութիւնների բնակչութեան թիւը փոխուել է հետեւեալ կերպով.

	բնակիչների թիւը հազար մարդ		
	1959 թ.	1970 թ.	Տոկոս
Ս. Մ. Հ. Միութիւն	208,827	241,748	116
Ռուսաստանի Ս. Դ. Ս. Հ.	117,534	130,090	111
Ուկրայինա	41,869	47,136	113
Բէլոռուսիա	8,056	9,003	112
Ուզբէկստան	8,261	11,963	145
Ղազախստան	9,153	12,850	140
Վրաստան	4,044	4,688	116
Ադրբէյջան	3,698	5,111	138
Հայաստան	1,763	2,493	141
Մոլդաւիա	2,885	3,572	124
Լիտուա	2,711	3,129	115
Լատուիա	2,093	2,365	113
Էստոնիա	1,197	1,357	113
Ղըրղըստան	2,066	2,933	142
Տաճիկստան	1,981	2,900	146
Թուրքմէնստան	1,516	2,158	142

Այս տարի ամբողջ բնակչութեան մէջ արական սեռին բաժին էր ընկնում 46,1 տոկոս, իգականին 53,9, հետեւաբար երկ – րորդ համաշխարհային պատերազմի. սա – կայն վերջերս 100 աղջկայ դէմ ծնուած է 106 տղայ: Ուրեմն աստիճանաբար կա – նանց թուական դերակշռութիւնը (20 մի – լիոն) տղամարդկանց վրայ կ'անհետա – նայ, եթէ նորից ռազմադաշտերը չծած – կուեն դինուորների դիակներով:

Մարդահամարների միջեւ ընկած ժա – մանակաշրջանում տեղի է ունեցել բնակ – չութեան զգալի փոփոխութիւն մի շար – ջանից միւսը: Այսպէս, օրինակ, անցած 11 տարիների ընթացքում, Ղազախստա – նում եւ Միջին Ասիայում տեղացիների բնական աճը եղել է 8,6 միլիոն, իսկ մարդահամարի տուեալներով 9,8 միլիոն: Դա նշանակում է որ 1,2 միլիոն մարդ այստեղ է տեղափոխուել միւս Միութե – նական Հանրապետութիւններից: Ուրեմն միջին ասիականների 146–140 առ հարիւ – րը իջնում է 137ի եւ Խորհ. Հայաստանը չհասում է զտարիւն բնակչութեան ճաման մրցանակը: Կարելի է առարկել, թէ Հա – յաստան եւս ներգաղթ է ընդունում ըս – փիւռքից, տարեկան մօտաւորապէս 3–4 հազար հոգի: Սակայն դրա փոխարէն նա դրեթէ նոյն թուով արտագաղթ է տալիս դէպի Ռուսաստան ու հէնց նոյն Անդրկասպեան երկիրները ուսման, պաշ – տօնի, խոպան մշակելու եւ այլ պատ – ճառներով:

Ուզբէկը, Թուրքմէնը, Ռուսն ու Ուկ – րայինցին չեն ներգաղթում Հայաստան, հոսանքը հակառակ ընթացք ունի: Մեր փոքրիկ երկիրն ազգային տեսակէտից ա – մէնէն աւելի համապատասխանում է իր «հայկական» կոչման ու 15 հանրապե – տութիւններից ամէնէն զտարիւնն է ու – նենալով ընդամէնը 15 առ հարիւր ոչ–հայ տարրեր, որոնց թուում 5 առ հարիւր Ռուսներ, մի տոկոս, որ նոյնպէս բե – կորտային է: Հասկանալի է, Հայաստանը փոքր է, լեռնածածկ, դուրկ մագնիսի պէս քաշող հանքերից — քարիւղ, քարա – ծուխ, երկաթ — եղած համեստ պղնձա – հանքերը տալիս են Խ. Միութեան նոյն մեծաղի տասը առ հարիւրը միայն — Հիւսիսից Հայաստան են գալիս մասնա – գէտներ այս կամ այն արդիւնաբերական ճեռնարկը գործի դցելու, մեքենաներ տեղաւորելու, թունէլ փորելու եւայլն, եւ ժամանակաւորապէս: Թւում է թէ նրանք իրենց Հայաստանում աւելի օտար են զգում, քան Խորհ. Միութեան այլ վայրերում: Չնայած դրան մեր հայրե – նիքը Անդրկովկասի ամէնէն խիտ բնակ – ուած երկրամասն է: Մէկ քառակուսի կիլոմեթրի վրայ Ադրբէյջանում (տարա – ծութիւնը 86,6 հազար քառ. կիլ.) ապ – րում է 59 մարդ, Վրաստանում (69,7 հազ. քառ. կիլ.) 67, Հայաստանում (տարածութիւնը 29,8 հազար քառ. կիլո – մեթր) 83 հոգի: 15 խորհ. Հանրապետու – թիւններից բնակչութեան խտութեամբ Հայաստանը գիջում է միայն Մոլդաւիա – յին (տարածութիւնը 33,7 հազ. ք. կ.) 93 հոգի մէկ քառ. կ.ի վրայ:

Մի յառաջադիմութիւն եւս: Երեւանը առաջ ուղերրդ հանրապետական մայ – րաքաղաքն էր բնակչութեան քանակով Լատուիայի մայրաքաղաք Ռիգայից յե – տոյ, այժմ 25 հազարով անցել է նրանից առաջ ու 767 հազար բնակչով դարձել եօթներորդը:

Եթէ հաշուի առնենք Հայաստանի ազ – գաբնակչութեան տարեկան աճը (60 հա – զար) թուաբանական ճշդութեամբ կ'ա – սենք, որ այս 1970 թուի Մայիսին նա ունի երկու միլիոն 520 հազար քաղա – քացի:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅ ԳԻՐՔ ԵՒ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹ

Այժմէական մեծ կարեւորութիւն դար – ձած է հայ դիրքին եւ հայ մշակոյթին պահպանումի հարցը՝ այն նորագոյն պայմաններու տակ, որոնց տակ կ'ապրի այսօր գաղութահայութիւնը զանազան երկիրներու մէջ:

... Ես անսահման հաւատք ունիմ իմ ազգիս ներքին արժէքներուն եւ բարոյա – կան եւ հոգեւոր կարողութիւններուն մասին, բայց պէտք է խոստովանիմ թէ ամէն անգամ որ պատեհութիւն կ'ունե – նամ լսելու (եւ առեն առեն ալ խօսելու) փառաբանութիւնը ազգիս անցնալին — խնդիրը չէ թէ փառաբանութեան անմի – ջական առարկան պատմական դէմք մըն է կամ դէպք մը — ես իմ մէջս անհան – դիստ կը զգամ ներկային մէջ տեսնելով — հակադրաբար փառաբանուածին — այսպանելին, ցաւալին: Կամ, անցեալին փառքը ստուեր կ'ածէ ներկայ իրականու – թեան վրայ եւ կը սմքեցնէ հոգիս ներ – սիդիս, կը նուաստացնէ: Շատ անգամ մեր անտարբերութեան մէջ յամառելու մնալու համար անցեալ փառքերու յու – շովը կը քնացնենք մեր կամքը, մեր նա – խանձառութիւնը, մեր հոգեւոր ջիղե – րը: Զենք լսեր «Տէ՛ս, ի՛նչ ենք եղեր, ի՛նչեր ըրեր ենք. ուրեմն, չարժինք, դոր – տեսնենք այս անկումէն բարձրանալու հին փառաց մակարդակին»: Ո՛չ, սրտա – դիմս կը ծափահարենք, դիւերը մեր հան – դիստ քունը քնանալու՝ առանց վրդովիչ երազի եւ առաուն ալ մեր սովորական կեանքը ապրելու կատարեալ անտարբե – րութեամբ՝ ներկային եւ ապագային հա – մար:

Ինչ կը թուի թէ մեր մշակոյթին եւ մասնաւորաբար մեր դիրքին ու դրականու – թեան պահպանման դաւադիր ազդակը նիւթական չէ, հապա՝ հոգեկան է (կամ հոգեբանական): «Մ՛ըս, եթէ դրամ ըլ – լար» սովորական յանկերգ մըն է: Դրա՞մ չկայ: Հապա ո՞ր տեղ եւ ո՞ր ժամանակին մէջ աւելի շատ եղած է դրամը քան որ հոս ու ներկայիս է: Դրամը շատ է, ան – նախընթացօրէն շատ: Եւ հո՛գ է դժբախ – տութիւնը — դի դրամէ առաուտութիւնը բթացուցած է մեր այն բոլոր ներքին ղգայնութիւնները որոնցմով միայն դիրի եւ դրականութեան արժէքը պիտի ճանչ – նանք եւ անոնց պահպանման եւ մշակման համար ջանադիր պիտի ըլլանք ամէն տե – սակ միջոցներով: Մեր դիրքին եւ դրակա – նութեան դէմ սպառնացող ուրուականը աղքատութիւնը չէ, անտարբերութիւնն է. անտեսական չէ, հոգեկան է:

Ինչո՞ւ համար այսպէս, սակայն: Պատ – ճառները բարդ են եւ հոս չէ տեղը այդ պատճառներուն վերլուծումին մէջ մտնե – լու, բայց տեղն է ծանրանալու իրողու – թեան մը վրայ որ հետեւանքն է գործող

— Բայց այն ատեն, ես ալ պիտի չկըր – նամ հազար ոսկին վճարել:

— Ի՞նչ օգտակարութիւն կրնայ ունե – նալ այդ ստացագիրը քեզի համար, հար – ցուց Լեւոն դժգոհ դէմքով մը:

— Կ'ուզեմ ձեռքս թուղթ մը ունենալ, որպէսզի օր մը, եթէ առիթը ներկայա – նայ, կարենամ տուած դումարս ետ պա – հանջել Թորոս պէյէն:

— Ի՞նչպէս այդպիսի առիթ մը կրնայ ներկայանալ:

— Ո՛վ դիտէ, թերեւս օր մը այս դրու – թիւնը կը փոխուի, ազատական կառա – վարութիւն մը կը յաջորդէ...

— Եթէ յոյսդ այդ է, շատ պիտի սպա – սես...

— Հոգ չէ, դեռ երիտասարդ եմ, կըր – նամ սպասել:

— Ուրեմն քու նպատակդ է այդ ստա – ցագիրը առնել, պահել եւ այդպէս առիթ մը ներկայացած ատեն միայն գործածել: Եւ եթէ Թորոս պէյ միասին եկած ըլլար նոյն պահանջումը պիտի ընէի՞ր, հար – ցուց Լեւոն:

— Այն ատեն տարբեր էր, ստացագի – րի պէտք չէր մնար:

— Ինչո՞ւ համար:

— Բայց այն ատեն, ես ալ պիտի չկըր – նամ հազար ոսկին վճարել:

— Ի՞նչ օգտակարութիւն կրնայ ունե – նալ այդ ստացագիրը քեզի համար, հար – ցուց Լեւոն դժգոհ դէմքով մը:

— Կ'ուզեմ ձեռքս թուղթ մը ունենալ, որպէսզի օր մը, եթէ առիթը ներկայա – նայ, կարենամ տուած դումարս ետ պա – հանջել Թորոս պէյէն:

— Ի՞նչպէս այդպիսի առիթ մը կրնայ ներկայանալ:

— Ո՛վ դիտէ, թերեւս օր մը այս դրու – թիւնը կը փոխուի, ազատական կառա – վարութիւն մը կը յաջորդէ...

— Եթէ յոյսդ այդ է, շատ պիտի սպա – սես...

— Հոգ չէ, դեռ երիտասարդ եմ, կըր – նամ սպասել:

— Ուրեմն քու նպատակդ է այդ ստա – ցագիրը առնել, պահել եւ այդպէս առիթ մը ներկայացած ատեն միայն գործածել: Եւ եթէ Թորոս պէյ միասին եկած ըլլար նոյն պահանջումը պիտի ընէի՞ր, հար – ցուց Լեւոն:

— Այն ատեն տարբեր էր, ստացագի – րի պէտք չէր մնար:

— Ինչո՞ւ համար:

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Հոս իրար պիտի գտնէինք միայն, հիմա կը մնայ դրամը յանձնելու գործո – ղութիւնը:

— Դրամը միասին չե՞ս առած:

— Անշուշտ, գրպանս է:

— Ձեմ հասկնար ուրեմն թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզես:

— Խոհեմութեան համար եւ որպէսզի անձանօթներու ուշադրութիւնը մեր վրայ չհրաւիրենք, յարմար գատեցի որ ա – ռանձին տեղ մը երթանք ու հոն դրամը տամ: Բարեբախտաբար սա դիմացի տու – նը յոյն երիտասարդ մը կը բնակի որ Ռոբերթ Գոլէճի գպրոցական ընկերս է: Իր սենեակը մեր տրամադրութեան տակ դրաւ. կրնանք հոն երթալ եւ հանդար – տութեամբ գործերնուս նայիլ: Ինք հոն չէ՝ բայց պատուիրած է որ մեզ ընդու – նին: Առանկ աւելի աղէկ չըլլա՞ր... կաթնարանին մէջ կրնայ ըլլալ որ յան – կարծ յաճախորդ մը կամ կասկածելի մէ – կը գայ:

Երիտասարդին բոլոր այս բացատրու – թիւնները թէեւ քիչ մը կասկած ներշըն – չեցին Լեւոնին, բայց չուտով իր կաս – կածները փարատեցան եւ հանդարտու – թեամբ պատասխանեց.

— Այո, այսպէս աւելի աղէկ կ'ըլլայ: Ցետոյ հարցուց.

— Այդ տունը քու դպրոցական ընկե – րիդ ծնո՞ղքը կը բնակին...

— Չէ, պատասխանեց Արամ, ընկերս այստեղ ծնողք կամ ազգական չունի, ինք սելսնիկցի է, հոս եկած է գործի համար եւ վարձքով սենեակ մը բռնած է, այդ տան տիրուհին կահաւորեալ սեն – եակներ կը վարձէ:

Այսպէս խօսելով՝ հասած էին արդէն տան դրան առջեւ որուն զանգակը զար – կաւ Արամ:

Րոպէ մը ետքը պատանի Հրանդ եկաւ դուռը բացաւ:

— Բարեկամիս սենեակը առաջին յար – կը, փողոցին վրայ է, բացատրեց Արամ, սանդուխը քիչ մը մութ, ուշադրութիւն ըրէ:

— Իրաւունէ մութ է, բան մը չեմ տես – ներ, պատասխանեց Լեւոն բազրիքը բըռ – նելով եւ զգուշութեամբ վեր ելլելով:

Պատանին դուռը բանալէ ետքը, առանց խօսք մը արտասանելու անյայտացեր էր:

Արամ իր քեռայրը առաջնորդեց Ա – գարի սենեակը, որ ինչպէս ըսինք առա – ջին յարկը, փողոցին վրայ կը դտնուէր:

Երբ ներս մտան՝ սենեակը թափուր էր:

— Հոս կաթնարանէն աղէկ չէ՞, ըսաւ Արամ:

— Այո, պատասխանեց Լեւոն, աղէկ խելք ըրեր ես բարեկամդ այս սենեակը փոխ ուղելով:

— Հիմա գանք մեր գործին, չարունա – կեց Արամ: Հազար ոսկին պիտի յանձնեմ հիմա քեզի, միայն թէ պայմանով:

— Ի՞նչ պայման, հարցուց Լեւոն մտա – տանջ դէմքով մը:

— Պէտք է որ ստացագիր մը տաս այս դումարին փոխարէն:

— Բայց դրամը ինծի սահմանուած չէ:

— Վնաս չունի, թուղթի մը վրայ կը դրես թէ հազար ոսկին ընդունած ես Թորոս պէյի յանձնելու համար...

Լեւոն պահ մը մտածեց եւ ըսաւ.

— Առանկ ստացագիր մը չեմ կրնար ստորագրել:

— Ինչո՞ւ համար, ի՞նչ երկիւղ ունիս ապագային համար:

— Վերջապէս կաշառքի խնդիր մըն է ասիկա եւ չեմ ուզեր որ ատոր մէջ միջ – նորդ ըլլալս յայտնող թուղթ մը ստորա – գրեմ:

(114 – Շար.)

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

Մեհեմտար մը վատահատեցաւ ելնել Թիֆլիսէն, ուր ծանօթ էր ամէնքին։ Ան-գամ մը որոշած էր ինքնասպան ըլլալ։ Ան-ցեալ տարի ամուսնացած էր։ Ամուսինը ան-ցած գարնան մահացած էր տիֆով։ Ան-կէ ետք ան իր հիշատակը կը պահէր սրտին մէջ։ Ամուսինը ինքնասպան եղած էր։ Ան-որ պատճառները կը հետաքրքրէին ամէնքը։ Ոմանք կ՚ըսէին, թէ ան ստիպուած էր եղած է ինքնասպանութեան դիմել, որովհետեւ ան-ձնական մեծ դժբախտութիւն մը ունեցած էր։ Ուրիշներ կ՚ըսէին, թէ ան ստիպուած էր ինքնասպանութեան դիմել, որովհետեւ ան-ձնական մեծ դժբախտութիւն մը ունեցած էր։ Ուրիշներ կ՚ըսէին, թէ ան ստիպուած էր ինքնասպանութեան դիմել, որովհետեւ ան-ձնական մեծ դժբախտութիւն մը ունեցած էր։

Մեհեմտար ամէն ինչ կարգադրած էր։ Ան-ձնական մեծ դժբախտութիւն մը ունեց

Այրի Տիկին Նուէր Փօլատեան զաւակները՝ Կարօ, Փընըվիկ եւ Ալիս եւ թոռները՝ Մարի-Թէրէզ եւ Էվըլին, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Դաւիթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Դաւիթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգորեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կարապետեան եւ զաւակները, Տիկին Էլմաս Մուրատեան (Ամերիկա), ինչպէս նաեւ Գրիգորեան, Մուշմուլեան, Դարբինեան, Միքայէլեան ընտանիքները յայտով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, աներձագին եւ ազգական-

ՆՇԱՆ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Մայիս 11ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ առաւօտ (Մայիս 15) ժամը 8,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի (ժամը 10,30ին) Քլամառի Էնթէրքոմիւնալ գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Շիրվանեան եւ Խորանեան ընտանիքները իրենց զաւակներով կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի, իրենց հօր եւ մօր յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

×

Պ. Մկրտիչ Աւետիսեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր կնոջ՝

ՄԱՐՍԻԼ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այս կիրակի առաւօտ Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, յետարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ազգ. բարերար՝

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԻՆԿԵԱՆԻ

յիշատակին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Օննիկ Վարժապետեան եւ զաւակները, Մէթր ժաք Վար-ժապետեան եւ Օր. Մաթիլտ Վարժապետեան կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրեցեալ կնոջ եւ մօր ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի Մայիս 17, յետարտ պատարագի, Մարսէյլի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ մէջ, 339 Ավընիւ տիւ Փրատօ:

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողնե՛րէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի (17 Մայիս) Հոգեգալուստի օրնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Առնուվիլ – Սարսէլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 ֆրանք այրի Տիկին Մարի Խաչատուրեանէ եւ զաւակներէն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Յարութիւն Խաչատուրեանի մահուան 8րդ տարելիցին առթիւ:

×

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Փարիզի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Շապին Գարահի – սարի հերոսամարտի 55րդ տարեդարձի առթիւ՝ տեղւոյն վրայ, Հանդէսին.—

Արտաշէս Յակոբեան 10 ֆր., Տէր եւ Տիկին Ա. Զ. Խաչիկեան 10, Պր. Ա. Ներսէսեան 5, Տիկին Նոյեմի Մաթէոսեան 50 եւ Սինանեան Կայծակ 20 տոլար:

×

Ալֆորվիլի ղպրոցի Կրթական մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 ֆր. Պ. Յակոբ Գայիճեանէ իր կնքահօր՝ Գոծառիկեանի մահուան առթիւ:

ՄԱՅԻՍ 23-Ի ԵՐԵԿՈՆ

Ժամը 20,30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ի ՊԱՏԻՒ Մ. ՌՈՒԲԵՆԱ. ԲԱԳՐԱՏԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Մարտիկներու եւ զաղութիս համայն կազմակերպութիւններու մասնակցութեամբ

Այս առիթով պիտի ներկայացուին Հայաստանէն ստացուած ֆիլմեր

Տոմսերու գինը 5, 8, 10 ֆրանք

Tchakmichian, 22, Rue Richer — Chirinian, 36, Rue Cléry — Bakerdjian, 35 Rue de Trévise — Aide Saciale, 77, Rue Lafayette — Maison de la Culture, 17 Rue Bleue — Café Philippe, Place Carnot, Alfortville — au Club de JAF — au club de UCFAF, Hatapian, 28, Rue de la Gironde, Arnouville — Karakian, 24, Rue Haïg Tbirian, Bagneux — Djizmedjian, 31 Rue Paul Deroulede, Bois-Colombes — Benlyian, 53 bis, Bd. Rodin, Issy

OPÉRA DE MARSEILLE

SOIRÉE DE GALA

Vendredi 22 Mai à 20 h. 30 précises (tenue de soirée recommandée)
et Dimanche 24 Mai 1970 à 14 h. 30

Sous la présidence de **Gaston Defferre**
Député-Maire de Marseille

en présence de CHARLES AZNAVOUR et de GEORGES GARWARENTZ

CREATION EN FRANCE

d'ANOUCH

opéra en cinq actes et 7 tableaux

Poème d'Hovhannès TUMANIAN — Musique d'Armen DIKRANIAN

avec : Alice CHAMIRIAN (Anouch)
Yanis CHARBAS (Saro) Georges BORROT (Mossi)

Chœurs et Troupes de Danse : 110 personnes

Mise en scène de Georges COMBE, Décors et costumes d'Alain AZAD

Orchestre de l'Opéra de Marseille, sous la Direction de

JENO REHAK

Location : Mr. Sourène EXERJEAN, 40, La Canebière, Marseille tél : (91) 54-03-88

Prix :
Soirée de Gala 22 Mai 1970 : Frs. 50, 35, 10, Dimanche 24 Mai, 1970 Frs : 25,15, 7

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քէչեան (Անիէր) կը նուիրեն 50 ֆր. ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին անհրաժեշտ ցանութիւններուն, իրենց կնքահօր՝ Անդրանիկ Գոզարիքեանի մահուան առթիւ:

×

Նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ հետեւեալ նուէրները կ'ընեն իրենց նախկին խմբապետուհի Տիկին Անայիս Աբրահամի (ծնեալ Սերճանեան) կսկծալի մահուան առթիւ.— 100 ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանին, 100 ֆր. «Յառաջ»ին, 100 ֆր. Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, 100 ֆր. Հայ Աբիներու Միութեան եւ 100 ֆր. Հ.Մ.Ը.Մ.ի պաղքէթի խումբին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԶԲՕՍԱՊՕՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը Մայիս 24ին, դէպի Մըլոնի մօտ գտնուող Վօ-լը-Վիքոմտի հռչակաւոր դղեակը՝ Լուդովիկոս 14րդի պերճաշուք ոճով, իր նշանաւոր պարտէզով:

Վերադարձին Ֆոնթէնպլօ, Փարիզ ժամանում ժամը 22ի մօտ:

Օթոբուսը կը մեկնի առաւօտ ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Այժմէն արձանագրուիլ հետախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878-27-35 կամ Տիկին Գուլումճեանի 208-71-79:

Գին 15 ֆրանք:

ՀՕԳԵԳԱԼՍՏԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Լիոն – Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ մասնակցութեամբ՝ Մարսէյլի, Ալֆորվիլի, Նիսի եւ Լիոն-Տէսինի խումբերուն:

17 եւ 18 Մայիս կիրակի եւ երկուշաբթի Տէսինի Սքաուտ Միւնիսիփալի դաշտը:

Կիրակի երեկոյեան չքեղ պարահանդէս երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ՝ Գաղինօ Շարպոնիէռի սրահը:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ԹՈՒՐՆՈՒԱ ՀՕԳԵԳԱԼՍՏԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Լիոն – Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ մասնակցութեամբ՝ Մարսէյլի, Ալֆորվիլի, Նիսի եւ Լիոն-Տէսինի խումբերուն:

17 եւ 18 Մայիս կիրակի եւ երկուշաբթի Տէսինի Սքաուտ Միւնիսիփալի դաշտը:

Կիրակի երեկոյեան չքեղ պարահանդէս երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ՝ Գաղինօ Շարպոնիէռի սրահը:

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻԻՆ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
կազմակերպութեամբ կրթական Մարմնոյ եւ Լիոնի հայ կազմակերպութեանց
Տեղի կ'ունենայ 16 Մայիս, Շաբաթ ժամը ճիշդ 21-ին Սալ Ռամոյի մէջ

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագրով Կոմիտասի երգերով կը մասնակցի «ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր. ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Հայ Ազգային Միութեան
Նախագահութեամբ Եւրոպայի Հայր. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Հարիւրամեակը կը տօնուի կիրակի Մայիս 17ին ժամը 16,30ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ
Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը բաղկացեալ 60 հոգիներէ, ղեկավարութեամբ
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ:

Տոմսերու ապահովութեան համար դիմել Միութեան անդամներուն, մասնաւորապէս Պր. Անտոնեանի եւ Ահարոնեանի: Գիները 8, 10, 15 ֆրանք:

Նոյն առընչութեամբ Վալանսի Հ. Բ. Ը.Մ.ի Հիւսխեան սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ ցուցահանդէս, ամսոյն 14, 15, 16ին, երեկոյեան ժամը 18էն 20 երիտասարդաց Միութեան կողմէ:

ԱՅՅԵԼԵՑԻՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բոլոր ճամբորդութիւնները երթ ու դարձ օդանաւով եւ « *Փանսիոն քոմփլէթ* » Արմենիա պանդոկին մէջ:

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ճամբորդութիւն ՅՈՒԼԻՍ 11էն 26

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ԵՌՈՒՁԵՒՈՒ ՕՐԵՐՈՒՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՑՍ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵՐԸ ՍԱԿԱՒԱԾԻԻ ԵՆ: ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ՝ ՅՈՒՆԻՍ 15: ԹՈՒՐԻՍԹԻԿ ԿԱՐԳ ԳԻՆ 2300 ՖՐ.

Բ. ճամբորդութիւն.— 1 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 ֆրանք:

Գ. ճամբորդութիւն.— 9 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 ֆրանք:

Դ. ճամբորդութիւն.— 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — Երեւանի լաւագոյն եղանակի այս այցելութիւնը եւս տեղի կ'ունենայ թուրիսթիք կարգով, «Փանսիոն քոմփլէթ» «Արմենիա»յիմէջ: Գին՝ 2350 ֆրանք

ԾԱՆՕԹ.— Անցեալ Սեպտեմբերին անակնկալօրէն ստեղծուած էին անհամոյ պայմանները: Այս եղանակին մեր բոլոր ճամբորդութիւններուն համար պաշտօնական պայմանագրութեամբ ապահովուածէ մեր զբօսաշրջիկներուն բնակութիւնը «ԱՐՄԵՆԻԱ» հիւրանոցին մէջ:

Արձանագրութեանց համար դիմել՝
TRANSTOURS — 22, rue du 4-Septembre — PARIS — Tél. : 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Հորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ 11, rue du Bassin — Saint-Julien
Tél. : 48-94-75
ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆԻ՝ 154, rue Barabanne — Tél. : 60-01-11
ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ
ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆԻ

Conditions d'inscription :
— Passeport validé
— 4 photos
— Carnet de change (*on peut se procurer celui-ci dans toutes les banques sur présentation d'une pièce d'identité et d'une photo*).

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Համը	0,50

ՇԱԲԱԹ
16
ՄԱՅԻՍ
SAMEDI
16 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.814

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.814

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

—o—

Բ.

ԷՋՄԻԱԾԻՆ գաղտնի ժողովները

*Կէլիկիոյ Թագաւորութեան կործանու-*մէն (1375) ետք անկախութենէ զրկուած Հայութիւնը փարեցաւ իր եկեղեցիին, պահպանելու համար իր ազգային դիմագիծը:

Մեր կաթողիկոսները ու պատրիարք-ները իրենց կրօնական – եկեղեցական – հոգեւոր պետի հանգամանքին վրայ աւելցուցին նաեւ քաղաքական առաքելութիւն՝ ի խնդիր հայ ազգի օտար լուծէ ազատագրութեան:

Հայոց պատմութիւնը կ'աւանդէ, որ ԺԲ. դարէն սկսեալ ունեցած ենք կաթողիկոսներ, որոնք ռահվիրաներ հանդիսացած են Հայ Դատի հետապնդման:

Աւանդութիւնը չարունակուած եւ աւելի չէշտուած հանգամանք է ստացած ԺԹ. դարուն (1878) Մրմհեան Հայրիկով եւ ներկս պատրիարք Վարժապետեա-նով:

Քանիերորդ դարուն, պալքանեան պատերազմի վաղորդայնին (1913) ԷՋՄԻԱԾԻՆ գահակալ Գէորգ Ե. Սուրէնեանց եւ Պոլսոյ պատրիարք Զաւէն Արք. Տէր-Եղիայեան նախաձեռնարկ դարձան Հայկական Դատ հետապնդելու՝ յանուն համայն Հայութեան, արեւելահայ եւ արեւմտահայ:

Նոյնիսկ մեր օրերուն, երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, 1947ին Գէորգ Զ. Չէօրէքճեան կաթողիկոս ԷՋՄԻԱԾՆԷՆ դիմում կատարեց ՄԱԿին՝ իրրեւ պահանջատէր Հայոց արդար իրաւունքներուն:

ԺԶ. եւ ԺԷ. դարերուն մեր կաթողիկոսները իրենց յոյսը դրած էին Վատիկանի վրայ՝ կաթոլիկ աշխարհի քահանայապետէն յուսալով Հայոց ազգի փրկութիւնը:

Այս ուղղութեամբ առաջին փորձը կատարողն եղաւ Ստեփաննոս Ե. Սալմաստեցի կաթողիկոս:

Սալմաստեցի ծնած էր Սալմաստ, բայց փոքր տարիքէն Պոլիս փոխադրուած էր Պարսկաստանի հայ գաղութին հետ: Ձամբորդած էր Լեհաստան եւ Ռուսիա եւ ուսած զանազան եւրոպական լեզուներ, նաեւ՝ լատիներէն: Պոլսէն ԷՋՄԻԱԾԻՆ եր-թալով, 1541ին ընտրուեցաւ աթոռակից Գրիգոր ԺԱ. Բիւզանդացիին, որուն յաջորդեց 1545ին իրրեւ կաթողիկոս: Թունդ հայրենասէր, կ'ուզէր դեր մը կատարել Հայոց ազատագրութեան գործին մէջ: Ու որպէսզի ազատօրէն նուիրուի իր ծրագրած աշխատանքներուն, չուտով իրեն աթոռակից ընտրեց Մինքայէլ Ա. Սեբաստացին:

Հայաստան ռազմադաշտ էր զարձած այդ օրերուն Պարսից Շահ Թահմազի եւ Սուլթան Սիւլէյմանի կռիւներուն պատճառ: Առաջինը աւերած էր Խնուսը, Բասենը, Երզրումը, Դերջանը, Գղին, Բաբերդը, Երզնկան եւ Սպերը: Սիւլէյմանն իր կարգին արշաւեց Նախիջեւան, Երեւան եւ Արցախ: Ողբերգական էր Հայոց վիճակը:

ԷՋՄԻԱԾԻՆ առաջին գաղտնի ժողովը.— Այս կացութեան ելք մը գտնելու նպատակով է, որ Ստեփաննոս Սալմաստեցի 1547ին գաղտնի ժողով մը գումարեց ԷՋՄԻԱԾԻՆ մէջ, մանակցութեամբ բարձրաստիճան կրօնաւորներու եւ պարոկան հայ երեւելի աշխարհականներու: Ժողովը որոշեց Եւրոպա ղրկել կաթողիկոսը, Հռոմի Պապին եւ մեծ պետութեանց օգնութիւն խնդրելու Հայոց ազատագրութեան համար:

Ստեփաննոս նախ գնաց Վենետիկ, ուր հայկական գաղութ մը հաստատուած էր ԺԳ. դարէն ի վեր: 1253ին հիմնած էր իր սեփական փռնտատոն, առեւտրականներու կեդրոնատեղին:

Վենետիկի հանրապետական կառավարութեան ուղղուած աղերսագրով մը, «Հայոց Տէրեր»ը կ'ըսէին.

« ... Եւ մենք խեղճ Հայէս ի մասին Պարսից, ի ներքոյ խիստ տառապանաց այլատեցից, կու սպասեմք ձեր գալուն, ինչպէս սուրբ նախահարքն սպասէին Փրկչին Քրիստոսի: Գիտեմք որ ի զգօ-նութենէ տէրանց վենետաց պիտի սկսի մեր փրկութիւնն եւ ազատութիւնն: Կ'ուզարկեմք մեր պատրիարքը Ստեփանոս, շատ պատճառաց համար, առ մեծապայծառ տէրութիւն ձեր, որ յարգութիւն ընծայէ ձեզ եւ մեր կողմանէ յանձնէ զմեզ առ ձեզ, եւ յետոյ շնորհիւ ընէէ իրեն, որ կարենայ երթալ եւ համբուրել զոտս ամենասրբազան Պապին: Փառք Աստուծոյ» (Հ. Գ. Ալիշան, Հայ-վենիտ, Վենետիկ, 1898, էջ 325-330):

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԲԱՐԴ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՐԱՒԻՐ

—o—

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆ ՄՏԱՆ

*Միջին Արեւելքի եւ, յատկապէս, Լի-*բանանի սահմանային շրջանի կացութիւնը աւելի եւս բարդացաւ, երբ առջի օր, առանց Պէյրութի արտօնութիւնն ու հաւանութիւնը ունենալու նախօրօք, սուրիական բանակի ուժեր եւ պաղեստինցի արձակագէնները, որոնք կը պատկանին Սուրիոյ Պաասական կառավարութեան հակակշռին ներքեւ գտնուող Սայքա չարժումին, մուտք գործեցին Հարաւային Լիբանան, Հերմոնի շրջապիծը:

Իրաց այս կացութեան մէջ Լիբանանի նախագահը՝ Շարլ Հելու դահլիճին ան-միջական դումարումը պահանջեց՝ քըն-նելու համար հարցը: Նիստին ներկայ գտնուեցան նաեւ բարձրաստիճան զին-ուորականներ: Վարչապետը՝ Քարամէ լիազօրութիւն ստացաւ յարաբերելու Դամասկոսի հետ՝ պահանջելու համար սուրիական ուժերու հեռացումը: Միւս կողմէ, Պէյրութ որոշեց դիմել Արաբական Լիկայի՝ նոյն նպատակով: Մինչ կառավարութիւնը դիւանագիտական միջոցնե-րու ճամբան կ'որդեգրէր, անդին բանակը յաւելեալ ուժեր կը ղրկէր անմիջապէս Հարաւ. Լիբանան:

Ցարդ յայտնի չէ թիւը Լիբանան մուտք գործած սուրիական եւ պաղեստինեան ուժերուն: Պէյրութ հնարաւորութիւն չունեցաւ ճշդելու ճշդրիտ թիւը, այսուհանդերձ, անպաշտօն աղբիւրներու համաձայն, սուրիական բանակի զինուորնե-րու թիւը 2500 կը ներկայացնէ: Ասոնք չատ լաւ սպառազինուած են, յատկապէս խորհրդային ծանր ու թեթեւ զէնքերով:

Իսրայէլեան բանակի սպայակոյտը դի-տել կուտայ, թէ սուրիական ուժերու հաստատումը Լիբանանի սահմանագլու-խին վրայ պատճառ կը դառնայ, որ ի-րենք հարկադրուին «վերաչափելու» ըս-տեղծուած նոր կացութեան պայման-ները: Արդարեւ, դիտել կուտան անոնք, ցայսօր Իսրայէլի հիւսիսային սահմանը, որ կ'եզերէ Լիբանանի եւ Սուրիոյ, յա-րաբերաբար հանդարտ եղած է: «Սու-րիացիները մինչեւ հիմա 50 պատճառ ու-նէին հանդարտ մնալու: Այդ պատճառ-ները մեր հրասայլերուն եւ Դամասկոսի միջեւ երկարող 50 քիլոմեթրներն էին», յայտարարեց Զօր. Պար Լեւ: Հարց կը ծագի այժմ, թէ Դամասկոս ի՛նչ նպա-տակ կը հետապնդէ իր այս նոր քայլով:

Ցամենայն դէպս, Թել Ավիվ որոշ մը-տահոգութիւն ցոյց կուտայ, եւ հաւա-նական է, որ համապատասխան քայլեր ձեռք առնէ, եթէ Սուրիացիները յամա-րին մնալ Լիբանանի սահմանագլուխին վրայ:

Այժմ կը պարզուի, որ Իսրայէլացի-ները իրենց վերջին յարձակման ընթաց-քին օդը հանած են լիբանանեան քանի մը սահմանամերձ դիւղերու տուները: Միայն մէկ դիւղի մը մէջ ուժանակնե-րով քանդած են 40 տուն: Շրջանի բնակ-չութիւնը, որ կազմուած է մահմետական եւ քրիստոնեայ դիւղացիներէ, ամէն գնով կ'ուզէ հեռանալ իրեն համար այլեւս անապահով դարձած շրջանէ մը՝ հաս-տատուելու համար Հիւսիսային Լիբանա-նի քաղաքներու եւ դիւղերու մէջ: Կա-ռավարութիւնը կը փորձէ տարհամոզել, սակայն, անօգուտ:

× Ուաշինկթըն նոր առաջարկ մը ներ-կայացուց, որ կը միտի արդիլել փոխա-դարձութեան եւ հակափոխադարձութեան քայլերը, որոնք կը վտանգեն շրջանը: Նոր առաջարկն է՝ ՄԱԿի դէտեր հաստա-տել սահմանագլուխին վրայ, բաւական մեծ թիւով:

× Մինչ իսրայէլեան օդուժը կրկին ռմբակոծեց Սուէզի եգիպտական դիրքե-րը, անդին եգիպտացիք ընկղմեցին, Մի-ջերկրականի մէջ, իսրայէլեան ձկնորսա-նաւ մը, որ 60 մղոն տարողութիւն ունէր: Զորս նաւաղներ խեղդուած են:

× Իսրայէլի Արտաքին նախարարը՝ Ապպա Էպան Օթաուայի մէջ, ուր պաշ-տօնական հիւրն է չորս օրուան համար Քանատայի կառավարութեան, յայտա-րարեց, թէ իրենք պատրաստ են խաղա-ղութեան դաշնագիր մը կնքելու Լիբանա-նի հետ, ներկայ սահմաններու հիման վրայ:

× Լիբանանցի փաղանգաւորները հրա-պարակային մեծ համախմբում մը կազ-մակերպեցին առջի օր: Ներկայ գտնուե-ցան 60·000 Լիբանանցիներ: Ճառախօս-ները ազդարարեցին պաղեստինցի «ծայ-րայեղներուն», որ վերջ տան իրենց «վնա-սարար գործունէութեան», այլապէս «մօտ է այն օրը, երբ լիբանանեան բնակ-չութիւնը պիտի ստիպուի երկաթով եւ արիւնով ինքզինք պաշտպանել»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Զեն կառավարութիւնը արդիլեց օտար թերթերու մուտքը Չեխոսլովաքիա: Մի-այն կուսակցութեան արտօնած թերթերն ու հանդէսներն են, որ այսուհետեւ կըր-նան ծախուիլ երկրին մէջ: Այս քայլով եւս չեխ կառավարութիւնը կը փորձէ իր հաւատարմութիւնը յայտնել Մոսկուայի՝ հետեւելով անոր օրինակին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ «Ազատագրութիւն» նոր ժապաւէնը, որ հրապարակ հանուեցաւ այս չաբաթ, 25 վայրկեան տեւողու-թեամբ կը ներկայացնէ «ժողովուրդնե-րու հայրը»՝ Ստալին, հեղ, քաղցրաբա-րոյ եւ դիւրահաղորդ տեսանկիւնի մը մէջ: Ստալին ժապաւէնին մէջ կը վարէ եւ կը հսկէ զինուորական գործողութիւն-ները: Ստալինի դերը կը կատարէ վրացի դերասան մը: Խորհրդային պատկերա-սփիւռը եւս վերջերս քանի մը առիթներ-րով հեռաստուած էր Ստալինի նկարը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ դաշտի սպասարկու-թիւններու ստացած տեղեկութեանց հա-մաձայն, վերջին քանի մը չաբաթներուն խորհրդային հարիւր օդաչուներ հասած են Գահիրէ: Տեղւոյն վրայ կը գտնուին արդէն 80 օդանաւորդներ ալ, որոնք ժա-մանակէ մը ի վեր կը մարզեն եգիպտացի օդանաւորդներ: Համաձայն նոյն աղ-բիւրներու, եգիպտոս գտնուող խորհրդ-դային մասնագէտներու եւ խորհրդատու-ներու թիւը ութսէն տասը հազար է: Անդ-լիոյ Արտաքին փոխ-նախարարն ալ հաս-տատեց հարիւր օդաչուներու եգիպտոս ժամանման լուրը:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՑԻՆ Գերմանիոյ վարչա-պետը՝ Վ. Պրանտ ձայներու չնչին մեծամասնութեամբ իր կուսակցութեան (ընկերվարական – դեմոկրատ) նախագահ վերընտրուեցաւ:

ԱՆԳԼԻՈՑ եւ Հասարակաց Շուկայի եր-կիրներու միջեւ խօսակցութիւնները տե-ղի պիտի ունենան Յունիս – Յուլիս ա-միսներուն: Առաջին հանդիպումը՝ Յու-նիս 30ին:

ԶՈՐՍԵՐԸ երրորդ հանդիպում մը ու-նեցան Պերլինի մէջ: Օրակարգի հարց կը մնայ միշտ՝ Պերլինի դոյավիճակը:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ միջ-կրօնական բա-խումները կը չարունակուին: Ցայսօր 109 հոգի սպաննուած են: Զղազրգիռ մթնո-լորտ մը կը տիրէ Հնդիկներու եւ մահ-մետականներու միջեւ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ճամբաներուն մեծ մասին վրայ (13·552 քիլոմեթր) ինքնաշարժի արագութեան առաւելադոյն չափանիշ նը-շանակուեցաւ ժամական 110 քիլոմեթր: Կը թոյլատրուի 130ի վրայ սուրալ՝ ինք-նաշարժ մը անցնելու համար միայն: Օ-րիզանցները 60էն մինչեւ 360 ֆրանք տուգանքի կրնան ենթարկուիլ, ինչպէս նաեւ նուաղադոյնը ութ օրուան բանտար-կութեան: Հակողութիւնը խիստ է:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ խաղերը տեղի պիտի ու-նենան 1976ին, Մոնթրէալի մէջ, Քանա-տա, իսկ ողիմպիականի ձմեռնային խա-ղերը Տէնվէրի մէջ, Մ. Նահանգներ:

ՏՈՄԻՆԻԿԵԱՆ Հանրապետութեան խոր-հրդարանական ընտրութիւններու նա-խօրէին (Մայիս 16), վաթսունի մօտ անձեր սպաննուեցան: Ասոնց մէջ կան զինուորականներ, ոստիկաններ եւ ընդ-դիմադիր կուսակցութեանց անդամներ:

ԱՆԳԼԻՈՑ մէջ աւելի քան հաւանական կը նկատուի, որ վարչապետին որոշու-մով խորհրդարանական ընտրութիւննե-րը տեղի ունենան Յունիս 18ին: Հանրա-յին կարծիքի քննութիւն մը ցոյց կուտայ, թէ ընտրութիւններուն մէջ աշխատաւո-րականները 3,2 առ հարիւրի առաւելու-թիւն կրնան արձանագրել:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՂՂԵԱԼ

ՊՕՂՈՍ Զ. ՊԱՊԻՆ

(Հռոմ, 9 Մայիս 1970)

ԽՄԲ.— Յաջորդաբար պիտի հրատարակենք վազգէն կաթողիկոսի այն ճառերը, որոնք Հռոմի հանդիպումին առթիւ, պատմական արժէք կը ներկայացնեն: Ստորեւ առնելով առաջինը.—

Զերդ Սրբութիւն,

Զեզի կուգանք հեռու աշխարհէ մը, Սուրբ Գրական Արարատի երկրէն, Հայաստանէն, եւ սուրբ քաղաք Երուսաղէմն, Յիսնդակոյսը եւ բազմադարեան կեդրոնը Հայոց քրիստոնէական հաւատքին:

Մենք Զեզի կուգանք նաեւ ժամանակի հեռուներէն, քրիստոնէական վկայութեանց դարերու, երբ Քրիստոսի Թուագրութեան չորրորդ դարուն Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին:

Պատմական դէպքերու եւ պայմաններու զարգացման յատուկ տրամադրութեամբ մը, Հայ Եկեղեցին Ե. դարու կէսէն սկսեալ, հաւատարիմ ու անշարժ մնալով հանդերձ արեւելեան ուղղափառ վարդապետութեան հիմնական ճշմարտութիւններուն, ապրեցաւ ու զարգացաւ ինքնուրոյն ճանապարհով, աղգային կեանքի սահմաններու մէջ, դարեր շարունակ Արեւելքի մէջ պաշտպանելով քրիստոնէութեան ու քաղաքակրթութեան սահմանները յաճախ իր մարմնի նահատակութեան գնով:

Կուգանք Զեզի, Սուրբ Քահանայապետ եւ եղբայր մեր ի Քրիստոս, բերելու մեր Եկեղեցւոյ եւ Հայաստանի ու սփիւռքի մեր բովանդակ ժողովուրդի յարգալիր ողջոյնը Ձեր Սուրբ մեծ Եկեղեցիին, եւ հնորհներով լի Ձեր անձին:

Այս պահուն, մենք երջանիկ ենք որ մեր եկեղեցւոյ սիրոյ ողջոյնը Զեզի բերելու համար, Մեզի հետ են այստեղ բարձրաստիճան հոգեւորականներ Հայ Եկեղեցւոյ նուիրապետութեան՝ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքը Տ. Եղիշէ Արքեպիս. Դուստս եւ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը Տ. Շնորհք Արքեպիսկոպոս եւ արքեպիսկոպոսներ, եպիսկոպոսներ Հայաստանէն, Եւրոպայէն եւ Հիւսիսային ու Հարաւային Ամերիկայէն: Երուսաղէմի եւ Թուրքիոյ Հայոց երկու պատմական Աթոռները, առաջինը հիմնուած Ս. Յակոբ Ջերեթեայ առաքեալի եւ Ս. Յակոբ Տեառնեղբայրի վկայութեանց վրայ, երկրորդը կազմակերպուած Ժե. դարուն, ինչպէս եւ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Աթոռը հիմնուած նոյնպէս Ժե. դարուն, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի դրբախտաւորութեամբ կը կազմեն մէկ ու անբաժան նուիրապետական մարմին, միեւնոյն հոգեւոր առաքելութեամբ հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ:

Եւ այսօր, Աստուծոյ օգնականութեամբ, Հայաստանեայց Եկեղեցին իր նուիրապետական Աթոռներով եւ թեմերով, թէ՛ Խորհրդային Հայաստանի եւ թէ արտասահմանի մէջ, կ'ապրի վերաշինութեան շրջան մը հոգեւոր եւ նիւթական իմաստով:

Զեզի կուգանք, իղձերով ջերմագին, որ մեր օրերու աշխարհին մէջ, յաղթականօրէն նոր ճանապարհ բացուի Աւետարանի լոյսի ճառագայթումի, որուն ի խնդիր Զերդ Սրբութիւնը կը տքնի այնքան առատահեղ սիրով եւ այնքան խմաստուն վճռակամութեամբ, չարունակելով երջանկայիշատակ Յովհաննէս Ի. Պապի լոյս տեսիլքով սկզբնաւորուած գործը:

Եւ դուցէ չենք սխալիր, եթէ այդ գործի մէջ կարեւորագոյնը նկատենք Եկեղեցիներու միութեան կենսագործման եւ աշխարհի խաղաղութեան ամրապնդման հրամայականները:

Հայաստանեայց Եկեղեցին երջանիկ է մասնակցելու էկումենիկ չարժման եւ քոյր եկեղեցիներու հետ միատեղ յառաջ ընթանալու դէպի միութիւն Քրիստոսի սիրոյն մէջ, յենած իր ոդեկան բազմադարեան ժառանգութեան եւ իր նուիրապետական կազմակերպութեան վրայ:

Մեր օրերու մարդկութիւնը, թերեւս աւելի քան երբեք, կարիքը ունի ոդեկան հաւասարակշռութեան եւ բարոյական կարգապահութեան, որուն կը խորհինք թէ կարող են մեծ չափով նպաստել եկեղեցիները, միացեալ ուժերով, արդի աշխարհին լայն բաշխելով Աւետարանի լոյսը, ոչ ընդդէմ պիտութեան, ոչ ընդդէմ ընկերային – քաղաքական այս կամ այն վարդապետութեան, այլ աննահանջ սիրով մը բոլոր մարդոց հանդէպ եւ խոր հաւատքով եւ լաւատեսութեամբ դէպի մարդը, եւ դէպի անոր բարիին հանճարը:

Թէեւ մեր օրերու կեանքին մէջ, վըշտով կը դիտենք դրսեւորումները անկարդ ու վատառողջ ձգտումներու, ընկերային անարդարութիւններու, ազգամիջեան ատելութիւններու, նոյնիսկ արիւնահեղ պատերազմները կը ցնցեն մեր խիղճը, այնուամենայնիւ կը հաւատանք թէ այդ բոլորը դուցէ աճման թերութիւններն են մարդկային կեանքի նոր զարդացումնե րու՝ դէպի ծնունդը ու կազմաւորումը ոդեկան եւ բարոյական նոր հաւասարակշռութեան մը, ժողովուրդներու համամարդկային եղբայրութեան նոր դիտակ – գութեան մը:

Մենք եկած ենք Ձեր Սուրբ Աթոռը ի Հռոմ, Զերդ Սրբութեան հետ աղօթելու որ աշխարհի վրայ «ողորմութիւն եւ ճշմարտութիւն պատահեսցին, արդարութիւն եւ խաղաղութիւն համբուրեսցին» (Սաղմ. ՁԴ. 11), որ առաւել զօրանայ պատերազմի կրակը մարելու մեր պարտականութեան ղգացումը, որ մենք՝ եկեղեցիներու ղեկավարներս, առաւել նպատակասլաց կերպով աշխատինք ցոյց տալու բոլոր աղգութիւններուն եւ պետութիւններուն՝ միասնութեան, եղբայրութեան եւ խաղաղ գոյակցութեան ուղիները: Ա՛լեւս անհնար է որ մարդիկ եւ մենք հոգեւորականներս հաչտուինք պատերազմի գաղափարին հետ:

Հայ Եկեղեցին ու հայ ժողովուրդը ողբերգական փորձառութիւնը ունին ան ցեալ պատերազմներուն, մանաւանդ հա մաչխարհային առաջին պատերազմին, երբ 1915ին ամբողջ Արեւմտահայաստանը բնաջինջ եղաւ, մօտ երկու միլիոն հայ քրիստոնեաներու նահատակութեամբ, որ հանդիսացաւ մեր դարու առաջին ցեղասպանութիւնը:

Մենք միշտ պիտի աղօթենք որ նման ողբերգութիւններ երբեք չպատահին աշխարհի վրայ, որեւէ տեղ, որեւէ ժողովուրդի:

Քրիստոսի Եկեղեցին միշտ արթուն եւ հաստատ պիտք է մնայ իր հոգեւոր առաքելութեան մէջ, միշտ խաղաղարար ոգիով, այնպէս, ինչպէս մեր Տէրը, փոթորիկի ժամանակ, նաւը ընկղմելու վրտանդի պահուն, իր յուսահատած աշակերտներուն դոչեց՝ «Ընդէ՞ր այդպէս վատասիրտ էք, չէ՞ւ եւս ունիք հաւատս» (Մարկոս Դ. 40):

Մենք պէտք է հաւատանք թէ նաեւ մեր օրերու «հողմերը եւ ծովերը» պիտի հնազանդին խաղաղութեան հրամայականին:

Մենք կը խորհինք թէ բոլորս, բոլոր եկեղեցիներս, անհրաժեշտ է որ հաւատքունք խոնարհութեամբ ու հաւատարիմ թեամբ աստուածային Վարդապետին չուրջ եւ հնազանդինք Անոր, կարենալու համար միացեալ աղօթքով ու աշխատանքով «հողմերը եւ ծովերը» հնազանդեցնել, որպէսզի դաղարին փոթորիկները բոլոր եւ «լինի խաղաղութիւն մեծ»:

Պատմութեան մեծագոյն հրաշքը պիտի հանդիսանայ երբ օր մը երկրի վրայ ապրող բոլոր մարդիկ հասնին այն դիտակցութեան բարձունքին՝ թէ բոլոր մարդիկ, բոլոր ազգութիւնները անխտիր, եղբայրներ են իրարու Աստուծոյ ժողովուրդ:

Այս մտածումները եւ խոհերը արտայայտելով այստեղ, դմեզ կը զգանք խոր բաչակս միխիթարուած եւ զօրացած, որովհետեւ քալ դիտենք թէ Զերդ Սրբութիւնը իր աղօթքներով, իր ներշնչող խօսքերով՝ իր անդուլ աշխատանքով մեր ժամանակներուն համար կը հանդիսանայ պայծառատես հոգեւոր առաջնորդ մը բարոյական մեծ հեղինակութեամբ:

Թող Տէրը զօրացնէ Զեզ Սուրբ Հոգւով եւ յաջողութեամբ պսակազարդէ Ձեր գործը:

Թող Տէրը օրհնէ մեր ողջագուրումի այս օրը եւ առաջնորդէ մեզ որ իր կամքը կատարենք:

«Այսօր է զոր արար Տէր, եկայք ցընծացուք եւ ուրախ եղիցուք ի սմա» (Սաղմոս ՃԻՀ. 24): Ամէն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սփիւռքի հայ հայրենասէրը, մտահոգուած իր չրջապատում ապրող ցեղակիցների անխուսափելի ուծացումէ, յոյս ու ապաւէն է տեսնում յարատեւ զօրացող ու ծաղկող Հայաստանում: Եւ իրօք ազգային զգացումը մեր երկրում օրէց օր դառնում է աւելի չեչտուած: Ռուսներն իրենք են ազդանչանը տալիս չարունակ պանծացնելով մեծ ռուս ժողովուրդն ու Ռուսիան, որի փառքն է երգում այնքան յաճախ Մոսկուայի ռադիոյից: կրաւորական չեն մնում եւ միւս ազգային հանրապետութիւնները, որոնք ամէնքն էլ նոր ու նոր անցքեր ու դէմքեր են յայտնաբերում իրենց ինքնուրոյնութիւնը պանծացնելու համար:

Հայաստանում ու նրա անմիջական չրջապատում տեղաւորուած հայ զանգուածների վերաբերմամբ կարելի է քիչ չատ յաւատես լինել հակառակ ռուսականութեան յախուռն ներխուժման իր դպրոցներով, դրականութեամբ, թերթերով (բացի ռուսերէն «Կոմունիստ» օրաթերթից «Պրաւդա»ն եւս հրատարակում է Երեւանում, Մոսկուայի հետ միաժամանակ), թատրոնով, սինեմայով, ռադիոյով եւայլն:

Մենք մեզ լաւ ենք ճանաչում: Ամէն տեղ հայ մարդը նիւթապաշտ է, մանր քաղքենի, յարատեւ ձգտում է աւելի չահել ու լաւ ապրել եւ որ լաւ ապրեն իր զաւակները: Ազգային ու նաեւ բարոյական արժէքները նա առորդաստում է բարեկեցութեան վերելքի բնազդական մղումին: Անշուչտ համառ ռուսադէտը աւելի հնարաւորութիւն ունի արագ բարձրանալու ընդհանուր մակարդակից, քան նոյնիսկ լաւ հայագէտը: Երեւանի տասնից աւելի ռուսական միջնակարդ դպրոցները Ռուսներով չեն լցուած, այլ հայ տղաներով, մեծամասնութեամբ զաւակները կուսակցական, պետական ու տնտեսարդիւնաբերական դեկավարների: Բարեբախտաբար, ըստ օրէնքի, ինչ դոյնի էլ լինի դպրոցը նախակրթարանում մայրենի լեզուն եւ ռուսերէնը ընթանում են հաւասար, բայց բարձր դասարաններում հաւասարակչռութիւնը վճռականապէս

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— *Որովհետեւ դրամը իր ձեռքը պիտի յանձնէի վկայի մը ներկայութեան եւ ասիկա բաւական էր:*

Լեւոն պահ մը ինքնիրեն մտածեց եւ խորհեցաւ թէ այդ առացադիրը, քանի որ անորոշ ապագայի մը մէջ գործածուելու սահմանուած էր, կրնար տալ եւ չհանդարել գործ մը որմէ կախուած էր իր անմիջական ապրուստը:

— *Լաւ, ըսաւ գրենք առացադիր մը:*

— *Ահաւասիկ թուղթ եւ գրիչ, պատասխանեց Արամ՝ սենեակին մէջտեղ դրուած սեղանը ցոյց տալով, որուն վրայ արդարեւ կազմար, թուղթ եւ գրիչ կային:*

Լեւոն անցաւ սեղանին դլուխը, գրիչը առաւ կազմարին մէջ թաթախեց եւ ըսաւ.

— *Ի՞նչ պիտի գրեմ:*

— *Եթէ կ'ուզես՝ տուն տամ քեզի, պատասխանեց Արամ:*

— *Շատ չնորհակալ կ'ըլլամ:*

— *Գրէ ուրեմն*

«Արամ Արզամեանէն ստացայ հազար օսմ. ոսկի՝ յանձնելու համար Թորոս պէյի, իբրեւ վարձք իր կողմէ մատուցուելիք ծառայութեան մը»:

— *Այս վերջին խօսքերը աւելորդ են, դիտել տուաւ Լեւոն:*

— *Ընդհակառակն, անհրաժեշտ է, պատասխանեց Արամ:*

Լեւոն չպնդեց եւ գրեց ինչ որ երիտասարդը ըսած էր:

— *Հիմա թուականը դիր եւ ստորագրէ:*

Այդ գործողութիւնն ալ կատարուեցաւ:

Արամ թղթապանակը հանեց գրպանէն՝ պանքնոթներու ծրար մը դրաւ Լեւոնին առջեւ, ստացագիրը առաւ ու թղթապանակին մէջ տեղաւորեց եւ ըսաւ.

— *Համրէ, տես դումարը ճի՞շդ է:*

Լեւոն ուրախ եւ յուզումէն դողահար ձեռքով մը առաւ պանքնոթները եւ սկսաւ համրել:

— *Ես հիմա կուգամ, ըսաւ Արամ դուրը ուղղուելով եւ սենեակէն դուրս ելաւ:*

Լեւոն ուշադրութիւն անդամ չդարձուց երիտասարդին, չարունակեց դրամները համրել:

Քիչ ետքը ըսաւ ինքնիրեն:

— *Ճիշդ հազար ոսկի, ոչ աւելի ոչ պակաս:*

Ցետոյ պանքնոթները երկու հաւասար մասի բաժնելով՝ զատ-զատ գրպանները տուն մէջ տեղաւորեց:

— *Բայց Արամը ի՞նչ եղաւ, ըսաւ:*

Հաղիւ թէ այս հարցումը ուղղած էր ինքնիրեն՝ երբ դուռը զարնուեցաւ:

— *Մտէք, դոչեց Լեւոն:*

Դուռը բացուեցաւ եւ մարդ մը ներս մտաւ: Լեւոն զարմացական չարժում մը ըրաւ, ինքն կը կարծէր թէ Արամն էր դուռը զարնողը եւ հիմա ինքզինքը կը դտնէր անծանօթի մը առջեւ:

— *Ո՞վ կ'ուզէք, հարցուց խիստ ձայնով մը, թուրքերէն լեզուով:*

Մարդը չպատասխանեց, քանի մը քայլ յառաջացաւ, յանկարծ գրպանէն ռեվոլվէր մը հանեց, Լեւոնին ուղղեց եւ ըսաւ ֆրանսերէն.

— *Եթէ չարժում մը ընէք՝ մեռած էք:*

Լեւոն վախկոտ մէկը չէր եւ թէպէտ այս անակնկալներէն չափազանց չսարսափեցաւ, այսուհանդերձ երեսին գոյնը նետեց:

— *Ի՞նչ կը նչանակէ այս, մրմնջեց Ֆրանսերէն լեզուով:*

Նոյն միջոցին դուռը բացուեցաւ եւ ուրիշ մարդ մը, աւելի երիտասարդ քան առաջինը, ներս մտաւ:

— *Եթէ կ'ուզէք որ ձեր կեանքին չվնասենք՝ չանացէք հանդարտ մնալ եւ մանաւանդ աղմուկ չչարուցանել, ըսաւ այն որ միչտ ռեվոլվէրը Լեւոնին վրայ ուղղած էր:*

Լեւոն վայրկեան մը կարծեր էր որ նոր անձի մը ներս մտնելը իր փրկութիւնը պիտի ըլլար, բայց չուտով հասկցաւ որ այդ նորեկը պարզապէս, միւսին ընկերն էր:

— *Բայց ի՞նչ կ'ուզէք ինձմէ, հարցուց դողահար ձայնով մը:*

— *Կ'ուզենք որ առայժմ հանդարտ նըստիս այստեղ եւ մանաւանդ ինչպէս ըսի, աղմուկ հանելու փորձ չընես:*

— *Աղմուկ հանելու դիտաւորութիւն չունիմ, պատասխանեց Լեւոն, միայն կը խնդրեմ որ ինձ հանդիստ թողուք:*

Այն որ ռեվոլվէրը բռնած էր, դարձաւ իր ընկերոջ եւ ըսաւ.

— *Այս պարոնին ձեռքերը կապէ, որպէսզի կարենանք հանդարտութեամբ խօսակցիլ:*

Միւսը դրպանէն ձեռնակապ մը հանեց եւ հանդարտութեամբ մօտեցաւ Լեւոնին:

— *Երբեք թոյլ պիտի չտամ, որ ձեռքերս կապէք, դոչեց Լեւոն ձայնը բարձրացնելով:*

— *Երկու անդամ պատուիրեցի որ աղմուկ չչարուցանէք, պատասխանեց մարդը ռեվոլվէրը մօտեցնելով Լեւոնին:*

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(115 – Շար.)

ՎԱՂԱՄՈՒՏՈՎ ԴԱՎԹՅԱՆ ՀՈԳԵՎՈՐ ՏՈՆԸ ՓԱՆՁ ՎԱՅԵՑ

Ինչպես հայտնի է, Վաղամուտով Դավթյանը հոգեվոր տոնը փանձ վայելեց 40 կիլոգրամ, 38 սեռեք չորցած ձկի հետ։ Ձկները ստացվել են Մարտի 10-ին, Սեբի Մարտ գյուղի մոտ գտնվող ձկնորսական կոոպերատիվ «Ձկնորս» արտելի նավակներով։ Ձկնորսական արտելի նախագահ Ս. Ս. Ղազարյանի հետ ձկնորսության են գնացել նաև Վաղամուտով Դավթյանը, Ղազար Ղազարյանը, Ղազար Ղազարյանը, Ղազար Ղազար

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այբի Տիկին Սօնա Թօփալեան եւ Գամպուրեան ու Մարգարեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նը – ւէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին ի – րենց ամուսնոյն, եղբօր եւ ազգականին՝

ԲԻԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մաղաքեանէ, Պր. Խաչատուր Աբզուամանեանի մահուան քառասունքին առթիւ (Մարսէյլ) 10 ֆր., Տիկին Մառի Ալեքսանեան 20, Տիկին Ալթուն Մուրատեան 10, Տիկին Վարսենիկ Տէրտէրեան, Տիկին Անժէլ Թօփալեան, Տիկին Աստղիկ Քազանճեան 5ական ֆրանք։

Շնորհակալութիւնները։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾ· ԸՆԴՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

կազմակերպած է Պարանցիկ երեկոյթ մը

Ուրբաթ 12 ՄԱՅԻՍ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտեան՝ երկուքը

« ՄԷԶՕՆ ՏԷ ՍԱՆԹՐՈՊ»ի սրահին մէջ 8, Ռիւ ժան Կուժոն, ՓԱՐԻԶ (8րդ)

Առաջին անգամ ըլլալով տեղի պիտի ունենայ

ԵՐԳԻ ՄՐՑՈՒՄ (Գրոչէ) ԵՐԵՔ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՎ

Առաջին երեք չահողները պիտի ստանան մրցանակ

ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ՓՈԽԱՆՑԻՔ ԶԶՐԿՈՒԻԶ ԱՑՍ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի (17 Մայիս) Հողեպարտէզ ժողովը առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի։

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 14ին։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Մայիս 30ին

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՒ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒ
ՓԱՌԱՏՕՆ

Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանին մէջ՝ Մայիս 24ին։

ՄԱՅԻՍ 23-Ի ԵՐԵԿՈՆ

ժամը 20,30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ի ՊԱՏԻՒ Մ. ՌԱՉՄԱՄԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Մարտիկներու եւ զաղութիս համայն կազմակերպութիւններու մասնակցութեամբ

Այս առիթով պիտի ներկայացուին Հայաստանէն ստացուած փիլմեր

Տոմսերու գինը 5, 8, 10 ֆրանք

Tchakmichian, 22, Rue Richer — Chirinian, 36, Rue Cléry — Bakerdjian, 35 Rue de Trévise — Aide Saciale, 77, Rue Lafayette — Maison de la Culture, 17 Rue Bleue — Café Philippe, Place Carnot, Alfortville — au Club de JAF — au club de UCFAF, Hatapian, 28, Rue de la Gironde, Arnouville — Karakian, 24, Rue Haïg Tbirian, Bagneux — Djizmedjian, 31 Rue Paul Deroulede, Bois-Colombes — Benlyian, 53 bis, Bd. Rodin, Issy

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Մշակ· Միութիւնը Յունիս 14ի Կիրակին կազմակերպած է յարգանքի տուրք մը Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, իր բոլոր անզարժ մեկնող տարաբախտ Պոլսեցիներուն հոգւոց յիշատակին՝ որոնք օրինակելի անձնազոհութեամբ եւ ազգային անսակարկ նուիրումով՝ արժանի նըկատուած են աստուածառաք օնհնութեան, որպիսիք են Միութեանս պատուոյ անդամ եւ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ բարերար Յօրասանճեան Վահան, ճարտարապետ Աբրամ Թահթաճեան, ուսուցիչ զրագէտ ազգային գործիչ Միհրան Զերազ եւ Մկրտիչ Փորթուգալեան։

Պատարագը պիտի մատուցուի հանդիսաւորութեամբ Յակոբ Եպիսկ· Վարդանեանի, որ պիտի քարոզէ հին եւ նորոդ նիկեցեալներու, լուսաշող գործունէութեան եւ բարեմասնութեան վրայ։ Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Պոլսեցի զպիրներու սիրայօժար մասնակցութեամբ, այս առթիւ անխտիր կը հրաւիրուին զաղութիս հայ ազգայինները, միութենական կազմակերպութիւնները, բարեպատակ հաստատութեանց ներկայացուցիչները եւ նորոդ հանդուցեալոց պարագաները։

Պոլսեցիներու Հայր· Մշակ· Միութիւնը կը ջանայ արժանավայել չուքով ողջունել յիշատակը իր վերերան անդամներուն, որոնց կեանքը եղած է, հայ մշակոյթին՝ հայ գիրին, խօսքին եւ Հայ մըտնալու զաղափարին յարատեւ նուիրում։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղ ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները 21 Մայիսին ժամը 20,30ին, իւ· ժէ· Ա·ի (փլաս Քառնօ) սրահը։

Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

×

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս երեք – շաբթի, Մայիս 19, ժամը 6ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկեր–ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱԼՊԼՕՄ – ՏԻՄՔ ՄԸ 30 Սանթիմէթր, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

1· Առաւօտեան արշալոյս
2· Անուշիկ Եարիկան
3· Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը)
4· Մայրս
5· Դու ինձ համար
6· Հայաստան
7· երեւանի սիրուն աղջիկ
8· կարաւան
9· Խաչատուր Աբովեան
10· Սէրս գաղտնի թող մնայ

Նախապէս արձանագրութեամբ վաճառումը վերջացած ըլլալով, տիւքը կը ծախուի 31 ֆրանքի

Գլամական առաքումները կատարել չէքով կամ մանդայով ·—
Ձշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն։

LIZ SARIAN
204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

Կարելի է դիմել նաեւ՝ Հ· Բալուեան դրատունը, 43 Ռիւ Ռիչէ, Փարիզ 9րդ և
ELEDISC (TARPINIAN) 269, Bd. Voltaire, — Paris (11e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 28ը կը տօնուի Տէսինի մէջ 7 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետարանի սրահը։

Մանրամասնութիւնները չուտով։

×

Կովկաս, Նայիրի եւ Նաւասարդ պարխումբերու բացառիկ կապան Կիրակի 14 Փետր· ժամը 21ին Փլեյէլ սրահին մէջ։

×

Յ· Ճ· Սիրունիի նուիրուած յոբելենական հանդիսութիւնը Յունիս 14ի Կիրակին, ժամը 20,30ին, Կավոյի սրահին մէջ։

Կազմակերպիչ Յանձնախումբին հասցէն է

15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

Իսկ նուիրատուութիւնները ուղղել Յանձնախումբի գանձապահ Պր· Գէորգ Պաքըճեանի

35, Rue de Trévise, Paris (9e)

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Ձեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւնները դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա· ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ· ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

երթ ու դարձ օդանաւով՝ փարիզէն Փարիզ, բոլոր ծախքերը 2500 ֆրանք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e)	—	42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e)	—	072-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e)	—	344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e)	—	42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice	—	87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes	—	39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er)	—	33-71-10

Profitez des avantages offorts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԶԲՕՍԱՊՏՕՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը Մայիս 24ին, դէպի Մըլոնի մօտ գտնուող Վիւֆոնտէնի հռչակաւոր դղեակը՝ Լուդովիկոս 14րդի պերճաշուք ոճով, իր նշանաւոր պարտէզով։

Վերադարձին Ֆոնթէնպլօ, Փարիզ ժամանում ժամը 22ի մօտ։

Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն։

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878–27–35 կամ Տիկին Գուլումճեանի 208–71–79։

Գինն 15 ֆրանք։

ՄԱՅԻՍ — ՅՈՒՆԻՍ — ՅՈՒԼԻՍ
ՕԳՈՍՏՈՍ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆ - ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ - ԱՄԵՐԻԿԱ
ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մանրամասնութեանց
եւ արձանագրութեանց
համար դիմել ·—
Mlle Anaïd GOUGASSIAN
3, Rue Adolphe Cherioux
92 - Issy-les-Moulineaux

Téléphone :
heures de Bureau : 523-29-27
après 20 heures : 644-20-49

ԼԻՈՆԻ համար
Varoujan SARKISSIAN
88, Rue Léon Blum
69 - Villeurbanne
Tél. : 68-22-69

Լաւ պայմաններ,
մատչելի գիներով

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ ԵՆ

Կ. ԱԱՍՈՒՆԻԻ

1· Հայ–թրքական պատերազմը (1920ին)
2· Մայիսեան խռովարարութիւնները եւ թաթարական ապստամբ չրջանները

Գինն՝ 10ական ֆրանք

Կարելի է ստանալ «Յառաջ»էն եւ Հայ Մշակոյթի Տունէն։

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ
17
ՄԱՅԻՍ
DIMANCHE
17 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·815

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.815

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

Գ.

Ստեփանոս Սալմաստեցի Վենետիկէն պիտի անցնէր Հռոմ, ուր 1550ին արտակարգ չքեղութեամբ հանդէսներ տեղի պիտի ունենային «սուրբ տարւոյ» առքիւ, Պօղոս Գ. Պապի կարգադրութեամբ:

«Վտին եկեղեցին 1300էն սկսած էր յոբելեան տարւոյ տօնախմբութիւնը մեծ ծախքերով կատարել՝ որ սուրբ տարի ալ կը կոչուի: Առջի տեսիլները հարիւրամեակի վրան պիտի կատարուէր, բայց յետոյ յիսնամեակի փոխուեցաւ եւ 1475ին քսանեւհինգամեակի վերածուեցաւ» (Մ. Օրմանեան, Ազգապատում, բ. հատ., սիւնակ 2240):

Ստեփանոս Հռոմ երթալով «սուրբ տարւոյն», առիթ պիտի ունենար ծանօթանալու ամէն կողմէ յաւիտենական քաղաքը փութացող կարեւոր անձնաւորութիւններու եւ կապեր հաստատելու անոնց հետ:

Հայոց կաթողիկոսը, ըստ Հ. Միքայէլ Չամչեանի (Պատմութիւն Հայոց, Վենետիկ, 1784–86, Գ. հտր. էջ 518), Հռոմ գացած է 1549ին: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Սալմաստեցին վեց ամիս մնացած է այնտեղ: Պօղոս Գ. վախճանած ըլլալով նախ քան «սուրբ տարին», Մայր Աթոռի գահակալը տեսակցած է անոր յաջորդին՝ Յուլիոս Գ. Պապին հետ:

Օրմանեան կը գրէ թէ «Ստեփանոսի Հռոմ երթալուն մասին ազգային յիշատակարաններ եւ ժամանակագիրներ բնաւ ակնարկ մը չունին, նոյնիսկ Հռոմի դիւաններէն ալ ոչ մի պաշտօնական գրութիւն յառաջ բերուած է, եւ կաթողիկոսի մը անձամբ Հռոմ գալուն ամենանշանաւոր պատահարին պարագաները պատմող կամ եղելութիւնը յիշատակող մը չկայ» (Ազգապատում, սիւնակ 2241–42):

Սակայն նախկին պատրիարքը այս պարագան չուզեր փաստ ծառայեցնել «ուրանալու» համար Ստեփանոսի Հռոմ ուղեւորութիւնը: Կարգ մը վաւերաթուղթեր, որոնց չարքին Եթովպացի Պետրոս Արք.ին ձեռնադրութեան վկայագիրը, գրուած 1549 Սեպտ. 6ին «ի կայսերա նիստ եւ ի մայրաքաղաքն մեծն Հռոմ», կ'ապացուցանեն, կ'ըսէ, Հայոց կաթողիկոսին Հռոմ երթալը:

Կրնայ ըլլալ, որ Սալմաստեցին Յուլիոս Գ. Պապին հետ իր տեսակցութեան ընթացքին «բերանացի եւ վարկպարագի յուսադրութիւններ» խոստացած ըլլայ, պարզապէս իր ակնկալած օժանդակութիւնը ձեռք ձգելու համար, նոյնիսկ «համբաճաղրէն հոգեւոր հաղորդակցութիւն» ալ ընել անոր հետ, վասնզի հայ եկեղեցւոյ ներողամիտ հոգին իրեն չէր արգիլեր այդպէս վարուիլ ամէն անոնց հետ, որ իրեն համամիտ են երկք նախնական սուրբ ժողովներու հիման վրայ:

Բայց այս չափը չի հաստատեր բնաւ թէ, կ'եզրակացնէ Օրմանեան, «Սալմաստեցին Հռոմ գացած ըլլայ պապական իշխանութեան հպատակելու եւ հռոմէական եկեղեցւոյ համակերպելու, եւ Հայաստան եկեղեցին հռոմէադաւանի փոխարկելու համար» (անդ, սիւնակ 2243):

Լէօ կը գրէ թէ Հայոց Հայրապետը Հռոմի մէջ ներկայացաւ Պապին եւ առասարակ լաւ տպաւորութիւն թողուց կաթոլիկ բարձր հոգեւորականութեան շրջաններուն մէջ: Իր առաքելութիւնը գերազանցօրէն քաղաքական էր: Հայոց «աղաւաղրական չարժման այս անդրանիկ քայլը, ինչպէս եւ բնական է սպասել, ոչինչ յաջողութիւն ունեցաւ»: Եկեղեցական միութեան հարցին մէջ Հայերն ունեցած են իրենց պայմաններն ու պահանջները, որոնք չեն ընդունուած Հռոմի կողմէ: «Եւ հաւանօրէն հէնց այդ պատճառով էլ չի կայացել համաձայնութիւն նաեւ քաղաքական հողի վրայ: (Հայոց պատմութիւն, Գ. հատոր, Երեւան, 1946, էջ 190):

Ստեփանոս կաթողիկոս Հռոմի մէջ տեսնուելը կ'ենթադրէ նաեւ նշանաւոր մարդոց հետ: Սակայն ոչ մէկ խոստում ստանալով Յուլիանոս Գ. Պապէն, սուրբ տարին վերջանալէ առաջ մեկներ է Գերմանիա՝ տեսնուելու կարոլոս Ե.ի հետ: Այդ օրերուն լուտերական չարժումը բաւական տաղտուկ կը պատճառէր կայսեր, որ ժամանակ չունէր զբաղելու հայկական հարցով:

Սալմաստեցի անկէց ալ յոյսը կտրելով կ'անցնի Լեհաստան, որու թագաւորն էր Սիգիսմոնդոս Բ. Օգոստոս: Կ'այցելէ այդ երկրի հայկական գաղութները, զորս կը ճանչնար արդէն:

Լէօ դիտել կուտայ, որ Հռոմի Պապերը ընդհանրապէս չեն զբաղած աղգերու քաղաքական ազատութեան հարցերով: Ա. Նոնց քաղաքականութեան մէջ ուշագրաւ դեր չէր կրնար կատարել այդպիսի առաքելութիւն, մանաւանդ հեռաւոր եւ փոքրիկ աղգերու վերաբերմամբ: Ժ.Զ. դարուն կաթոլիկ եկեղեցին մեծ տպաւորի մէջ էր եւ Պապերը, նոյնիսկ եթէ ցան կութիւն ալ ունենային, միանգամայն անկարող էին որեւէ ձեռնարկութիւն կատարել Ասիայի խորերը տառապող հայ ժողովուրդն ազատելու համար:

Ըստ Ալիշանի, Սալմաստեցին Լեհաստանէն անցած է Մոսկուա: Ո՛չ մէկ տեղ աջակցութեան յոյս չգտնելով մեռած է Լեհաստանի մէջ, չտեսնելով իր ղժբախտ երկիրը (Կամենից, Վենետիկ, 1896, էջ 135):

Իսկ Օրմանեան կը գրէ, որ կաթողիկոսը իր ուղեւորութիւնը չարունակեց ցամաքի ճամբով, ու կաֆա (Խրիմ) եւ ուրիշ հայաբնակ քաղաքներ հանդիպելէ յետոյ էջմիածին դարձաւ 1551ին: Որոշ չէ իր մահուան թուականը: Չամչեանի համաձայն մեռած է 1555ին: Առաքել Դաւրիժեցի, ինչպէս Կամենեցի եւ Կաֆայի յիշատակարանները Ստեփանոսը կենդանի եւ կաթողիկոս կը ճանչնան մինչեւ 1566: Ուստի մահուան ճշդրիտ թուականը պէտք է ըլլայ 1567, երբ վերջնապէս իրեն յաջորդեց Միքայէլ Ա. Սեբաստացի, որ 1545էն ի վեր աթոռակից էր, օժտուած կաթողիկոսի յատուկ բոլոր իրաւասութիւններով:

Գալով ո՛ւր մեռած ըլլալուն, Լէօ կ'ընդունի Ալիշանի տեսակէտը, այն թէ՝ Սալմաստեցի հայրենիքէն հեռու, օտար երկնքի տակ փակած է իր աչքերը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ՄՏԱՀՈԳ

Լիբանանի կառավարութիւնը լուրջ դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուի եւ մտահոգութեան պատճառներ կը տեսնէ, քանի որ սուրիական ուժերն ու Պաղեստինցիները, որոնք, ինչպէս դրած էինք երէկ, առանց Պէյրութի արտօնութեան, Լիբանանի սահմանազուրկին վրայ հաստատուեցան, մեկնելու ո՛չ մէկ տրամադրութիւն ցոյց կուտան:

Լիբանանի կառավարութիւնը, առանց ճշդելու Լիբանան մուտք գործած զինուորական ուժերուն ազգութիւնը, պաշտօնապէս անընդունելի դասեր նման ոտնձգութիւն մը: «Գահիրէի համաձայնութեան դէմ է եւ կ'ոտնակոխէ մեր գերիշխանութիւնն ու ապահովութիւնը»:

Պէյրութ մանուրապէս մտահոգ է Դամասկոսի հետապնդած յետին նպատակներուն կապակցութեամբ: Ծանօթ իրողութիւն է, դիտել կուտան լուսաւեղեակ շրջանակները, որ Դամասկոսի Պասական կառավարութիւնը միշտ նպատակ ունեցած է հաչուեյարդարի ենթարկել ազատախոհ, արեւմտասէր լիբանանեան կառավարութիւնը եւ վերստեղծել Մեծ Սուրիան՝ Լիբանանի կցումով:

Պաղեստինցիները, որոնք վերստին հաստատուեցան իրենց դիրքերուն մէջ, չեն ծածկեր իրենց նպատակը — չարունակել խափանարարական դործողութիւնները Իսրայէլի դէմ: Արաֆաթ այս իմաստով յայտարարութիւն մը ըրաւ, իսկ Լիբանան մուտք գործած Պաղեստինցի — ները կը պատկանին ծայրայեղ եւ չափէն աւելի լաւ մարզուած ու լաւ զինուած ուժերու, որոնք կը դտնուին Սայքայի հակակշռին տակ, այս վերջինն ալ ենթակայ մնալով Դամասկոսի:

Նիւ Եորքի մէջ Ապահովութեան Խորհուրդը զբաղեցաւ իսրայէլեան յարձակումին հարցով: ՄԱԿի Ֆրանսայի ներկայացուցիչը պարզեց Փարիզի տեսակէտը, որ կ'ամփոփուի հետեւեալ ձեւով.— Իսրայէլ, որ կազմուած է ՄԱԿի չնոր — հիւ, պարտաւոր է ենթարկուիլ այս վերջնոյն որոշումներուն: Իսրայէլ իրաւունք ունի ապրելու ապահով սահմաններու մէջ եւ խաղաղ պայմաններու տակ, սակայն անոր սահմանները չեն կրնար հաստատուիլ զբաւումով եւ հողային կցումներով:

Ֆրանսայի ներկայացուցիչը «անընդունելի» դասեր նաեւ Իսրայէլի յաւակնութիւնը թիւնը ուժեր ղրկելու սահմանէն անդին՝ փոխադարձութեան նպատակով: Խօսելով Լիբանանի հետ Ֆրանսայի ունեցած «պատմական եւ մշակութային» կապի մասին, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը յայտարարեց, թէ իրենք «անտարբեր չեն կրնար մնալ Լիբանանի, անոր անկախութեան, գերիշխանութեան եւ ամբողջականութեան» դէմ առնուած քայլերուն հանդէպ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Պաշտպանութեան նախարարը Փարիզի մէջ տեսակցեցաւ Ֆրանսայի իր պաշտօնակիցին՝ Տըպրէի հետ:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ մերժեց մաս կազմել Ֆոմեքոնի հաստատած Միացեալ Ֆոնտին եւ ոչ ալ ընթացք տուաւ Վարշաւայի Ուխտի զինուորական փորձերը Ռումանիոյ մէջ կատարելու մտքին:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ 18 Համայնավար կուսակցութիւններու ներկայացուցիչները, որոնք Փարիզի մէջ հանդիպում մը ունեցած էին իրարու հետ, միացեալ դեկոյցով մը «զօրավիզ կեցան Հնդկաչինի ժողովուրդներու պայքարին»:

ԺԸՆԵՒԻ մէջ 77 տարեկանին մեռաւ «Ժուռնալ տը Ժընեւ»ի ընդհանուր տնօրէնը՝ Ռընէ Փայօ: Պատուոյ չքանչան ստացած էր:

ՊՈՒՏՏԱՅԻ ծննդեան տարեդարձին առթիւ, 24 ժամուան դինադուլ յայտարարուեցաւ Հարաւ. Վիէթնամի մէջ:

ՀՕԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօնին առթիւ «Յառաջ»ի երեքշաբթի թիւը լոյս չի տեսներ: Խմբագրատունը փակ է երկուշաբթի օր: Մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի Մայիս 20:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ

1970 Ապրիլ 24: Պիքֆայայի մէջ, Լիբանան, համազգային չուքով կատարուած է պաշտօնական բացումը Ապրիլեան նահատակներու յուշարձանին (դործ՝ Զաւէն Խըտրչեանի), բարձր հովանաւորութեամբ Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահ Շարլ Հելուի եւ նախագահութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն: Այս առթիւ քսան հազարէ աւելի բազմութիւն մը լեցուած է Պիքֆայայի Հայոց վանքին բակը եւ շրջակայ բարձունքները, երփներանգ դեղկութիւն մը տալով բնութեան դարին:

Յուշարձանին ստորոտէն մինչեւ վանքին մուտքը, պատուոյ շարքեր կազմած են Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Հ.Մ.Մ.ի եւ Հ.Ե.Ը.ի արիներն ու արենոյշները, Լիբ. Օգն. Խաչի արձուիկները, դպրոցական բազմաձրագոյն կարգերու աշակերտներ եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններու անդամներ:

Ժամը 11,30ին ժամանած են հոգեւոր պետերը՝ Խորէն Ա., Մեսրոպ Եպս. Թէրզեան, որ կը ներկայացնէր Իգնատիոս Պետրոս Ժ.Զ. Պաթմանեան պատրիարքը եւ Վեր. Ցովհ. Ահարոնեան, ընկերակցութեամբ Լիբանանի Հայոց առաջնորդին, երեսփոխանները Մ. Տէր–Գալուստեանի եւ Ս. Խանամիրեանի: Քիչետք ժամանած է նաեւ զբօսաշրջիկութեան նախարար Խաչիկ Պապիկեան, որ կը ներկայացնէր Հանրապետութեան նախագահը: Հ.Մ.Ը.Մ.ի նուագախումբը հնչեցուցած է լիբանանեան փառերգը:

Հոգեհանգստեան արարողութենէն ետք յաջորդաբար խօսք առած են երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերը, ինչպէս նաեւ Զբօսաշրջիկութեան նախարարը, որ կատարեց նաեւ նորակառոյց յուշարձանին բացումը:

×

Ապրիլ 24ին Լիբանանի Հայութիւնը, անխտիր, արձակուրդի մէջ եղած է: Ռեւտրականներն ու գործատէրերը փակած են իրենց խանութներն ու հաստատութիւնները: Պետական եւ օտար հաստատութիւններու մէջ աշխատող բոլոր հայ պաշտօնեաներն ու արհեստաւորները, օտար կրթարաններու հայ ուսանողները արձակուրդ առացած են: Փակ մնացած են հայ բոլոր վարժարանները: Ուշադրաւ եռուզեռ մը նկատուած է յատկապէս չափահաս պատանիներու եւ ուսանող երիտասարդներու չարքերուն մէջ: Օր մը առաջ, անոնք հայերէնով, արաբերէնով եւ ֆրանսերէնով թռուցիկներ փակցուցած են խանութներու եւ պատերու վրայ, որոնք կը ներկայացնէին թուրք ժողովուրդին ցեղասպանութիւնը, հայ ժողովուրդին արդար պահանջները, հայ ֆէտայիներ եւ Հայաստանի քարտէսը Ուիլսընեան սահմաններով:

Բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հանդիսաւոր պատարագ մատուցուած է:

×

Ապրիլեան Եղեռնի յուշարձանի բացման արարողութեան եւ ընդհանրապէս Եղեռնի 55ամեակի տօնակատարութեանց արձագանգ հանդիսացած են ոչ միայն հեռագրական գործակալութիւնները եւ մամուլը, այլ նաեւ լիբանանեան պատկերասփիւռի երկու կայանները եւ ամերիկեան Նեշընըլ Պրոատքսթինկ Քորփորէյշընի պատկերասփիւռի կարեւոր կայանը:

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ «ՁԱՐԵՆՑ» ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Հայաստանէն եկած լուրերուն, պար – բերականներուն եւ օրաթերթերուն մէջ յաճախ կը հանդիպինք «Ձարենց»ի Գրա – կանութեան եւ Արուեստի Թանգարանին՝ որուն տեւական այցելուներէն մէկն էի Հայաստան եղած օրերուս:

Շէնքը, որ Արմենիա հիւրանոցին մօտն էր, հրապարակին միւս կողմը, չատ ալ պարծենալու պատճառ չունէր իրրեւ Թանգարան: Ձունէր կամարակապ եւ սիւնազարդ մուտք, եւայլն, բայց, բա – ւականութեամբ եւ անձնակամով՝ նե – կայանալի էր:

Երբ կը հանդիպիմ իր անունին, կամ կը մտածեմ իր մասին, անոր հանդէպ անիրաւ զգացումը կ'ու – նենամ: Այդ զգացումէն ազատելու հա – մար է, որ, ահա, կը գրեմ ուշացած այս տողերը:

Թանգարանը բաւականին ընդարձակ է, երկյարկանի: Կը թուի թէ ժամանակին լաւ օրեր է տեսած, բայց հիմա, ինչպէս իրենք կ'ըսեն, «խուճացած» է· իր մար – մարէ սանդուխներուն պոկունքները, հոս – հոն կոտրտած են:

Իր «ընկեր տիրեքթորը», ինծի ներկա – յացուցին՝ Մելիքսէթեան Սարգիս անու – նով: Կիրթ, նուիրուած· անորոշ՝ քայլ բաւականին յառաջացած տարիքով անձ մըն էր: Լայն հետաքրքրութիւններով, իր գործը սիրող անձի տպաւորութիւն թողուց վրաս: Թանգարանի հրատարա – կութիւններէն քանի մը գրքեր նուիրեց ինծի: Տեսայ որ մեծ զուարդուրանքով կը պահեն իրենց բերուած կամ նուիր – ուած արժէքաւոր ամէն թուղթի կտոր: Քանի՛ քանի անգամ, ինք ու իր օգնականները, չեշտեցին՝ որ իրենք պէտք է դատաւոր ըլլան, որոշելու համար թէ ի՞նչը «պէտքական» է, եւ ի՛նչը՝ անպէտ:

Սարգիս Մելիքսէթեան ունի երիտա – սարդ տեղակալ մը, որուն անունը գըժ – բախտաբար չեմ յիշեր այս պահուս, եւ երկու տարբեր բաժիններու վարիչներ՝ երկուքն ալ Գոհար, եւ երկուքն ալ՝ կին:

Գոհարներէն Ազնաւորեանը՝ արխիւնե – րու բաժնի վարիչն է, միւսը՝ Ցարու – թիւնեան, թատերական:

Ըսեմ անմիջապէս, թէ իրականութեան մէջ, մէկ յարկի տակ չորս տարբեր թան – գարաններ համադրած են. 1) Պատմու – թեան, 2) Եղիշէ Չարենց՝ Գրականու – թեան եւ Արուեստի, 3) Ցեղափոխու – թեան եւ 4) Կերպարուեստի Թանգարան – ները: Վերջնոյն մէջ կը գտնուին հին թէ ժամանակակից հայ ականաւոր նկարիչ – ներու եւ քաղակագործներու գործերէն ուշագրաւ եւ հարուստ նմոյշներ:

Անոնց թուումը կը սկսիմ Սարեանով՝ որովհետեւ Հայաստանցիք կը պաշտեն զայն իրրեւ մարդ, իրրեւ քաղաքացի, իրրեւ խորհրդ ու իրրեւ արուեստագէտ: Իր հասցէին բան մը, աննպատակ բան մը ըսելը, մեղաւանացը քար մը նետելու պէս վտանգաւոր արարք է: Հոն են «վար – պետ»էն ետք, Վարդգէս Սուրէնեան, Կոչէյեան, Բաշինջաղեան, Փանոս Թեր – լեմէզեան, Այվազովսկի, Սեդրակ Առա – քելեան, Յովհ. Զարդարեան, Մհեր Ա – բեղեան, Ֆիւրքճեան, Գառզու, Էդկար Շահին, Կալենց եւ բազմաթիւ ուրիշներ:

Երբ առաջին անգամ Թանգարան այցե – լեցի ու պատերուն վրայ տեսայ այդ հարստութիւնը, այցելութիւնս կարճ կա – պեցի եւ վազեցի դուրս՝ ընկերս գտնելու համար:

Գտայ զինք փողոցին մէջ, Շիրազի հետ խօսքի բռնուած, եւ անոր բաժնուելէն վերջ՝ առի–տարի զինք Թանգարան:

— Ձիս ո՞ւր կը տանիս, ո՞ւր կ'երթանք, հարցուց՝ ճամբան:

= Կախտան:

— Շիտակ խօսէ՛...

= Թանգարան:

— Որ վիզս ցաւի՞ պատերն ի վեր նա – յելով:

= Եթէ այս պահուս ձեռքս եաթաղան մը ըլլար, կը կտրէի վիզդ՝ որ վերջին անգամ ցաւ ղազ... Ես հոն էի· ձգեցի կիսատ, ու եկայ գտնելու քեզ որպէսզի միասին վայելենք: Ու դուն փոխանակ չնորհակալ ըլլալու, դժդոհութի՞ւն կը յայտնես: Վերջապէս պէտք է որ մէկը կրթութեանդ հոգ տանի՛...

Խելօքցաւ, գառնուկ դարձաւ:

= «Տար զիս արեւո՛ւն», ըսաւ:

— Վարուժա՛ն ալ կարդացած ես, ըսի:

= Ի՞նչ է, կը կարծես թէ մինակ դո՞ւն դիրք կարդացած ես:

Հասանք Թանգարան: Ծանօթացուցի զինք երկու Գոհարներուն եւ մեր այցե – լութիւնն ակսանք ներքեւի յարկէն: (Ձեմ դիտեր, թէ առանձինն եղած պահուս ին – չո՛ւ սկսած էի վերի յարկէն):

— Ա՛ հայ թատրոնի եւ դերասաննե – րու յատկացուած բաժինն է, որուն մի – հեծան կ'իյնէ Գոհարներէն Ցարութիւն – եանը: Բանիմաց, լեզուանի ու նուիր – ուած կին մըն է, ըսի ես, իրրեւ յառա – ջարան: Գովի սենեակին մէջ ալ՝ մեր քանդակագործներու տաշած արձանները կան: Մի՛ վախնար, արձանները պատե – րէն չեն կախուած ու զանոնք դիտած պա – հուդ վիզդ չի ցաւիր...

Թատերական արուեստի եւ դերասան – ներու նուիրուած բաժինը բաւականին ճոխ էր: Սնդուկեան, Սեւումեան, Ա – դամեան, Փափազեան, Զարիֆեան, Ա – բէլեան, Արուս, Արաքսի, Ֆէլէկեան, Զանեան, ո՞ր մէկը յիշեմ...

Հոն են, նաեւ, անոնց կողմէ գործած – ուած իրեր· բեմական հագուստներ, յու – շանուէրներ...

Կից բաժնին մէջ՝ կիւրճեանէն բաւա – կան ճոխ հաւաքածոյ մը, գործեր՝ Ա յ – կան ճոխ հաւաքածոյ մը, գործեր՝ Ա յ – ծեմնիկ Ուրարտուէն, Արա Սարգիսեա – նէն, Զէօրէքճեանէն, Զուբարեան Ղու – կասէն եւ ուրիշներէ:

Բազմաթիւ Լենինները, գրեթէ ամէ՛ն սրահի մէջ:

Կը բարձրանանք վեր, ուր կը գտնուին զիս առնքնող նկարները: Բացի Հայե – րէ, ռուս եւ եւրոպացի արուեստագէտ – ներու գործեր:

— Հայաստան երկրի չտայլ գոյնե՛րը կրնային միայն Սարեանի նման արուես – տագէտի մը ծնունդ տալ, կ'ըսէ ընկերս՝ նկարի մը առջեւ (գիւղական տեսարան մը):

Շիտակ լսեցի՞: Ընկե՞րս էր այդ բա – նաձեւին տէրը:

— Տօ՛, այդ նախադասութիւնը ո՞ւր կարդացիր:

= Ո՞ւր պիտի կարդամ, ես չարա – դրեցի:

— Կարելի՛ է, ըսի տարակուսանքով· դէչ Թուրքերը լաւ խօսք մը ունին· «չակնկալած քարդ՝ գլուխ կը ծակէ» կ'ը – սեն:

Կանգ կ'առնենք Այվազովսկիի մէկ նը – կարին առջեւ:

— Եթէ Սեւ Ծովը չըլլար՝ իր կոհակ – ներով ու փոթորիկներով, Այվազովսկի անուն նկարիչ մը չէր ըլլար աշխարհի վրայ:

— Այո՛, ըսի· անկողնիդ չիտակ կող – մէն ես ելեր այսօր...

Վերջապէս կ'աւարտենք մեր չրջապը – տոյտը ու կուգանք, երկրորդ անգամ կանգ առնել Վարդգէս Սուրէնեանի մեծ – կակ մէկ կտաւին առջեւ:

Ո՞ւր է մեր դիտցած Հայրիկը.... Բա – րի, առաքելատիպ, սրբանման, խաղաղ դէմքով Հայոց Հայրիկը: Հայրի՛կը ուր, աս ո՛ւր...

Ներքին փոթորիկ կ'արտայայտէ իր դէմքը: Յաւտմ, արհամարհանք...: Ա – հա, կարծես ուզի կ'ելլէ՝ ու չանթեր վար կը բերէ երկնքէն: Շանթ ու անէծք..

Իր ոտքերուն տակ ճմռթկուտած թուղթի կտոր մը կայ: Եկեղեցական կալուածնե – րը գրաւել հրամայող Ցարին թուղթն է: Հայրիկը ափին մէջ ճմռ՛ր է զայն ու ցասմամբ նետեր՝ դետին:

— Մովսէսն ալ, երբ Սինայի գագա – թէն պատուիրաններու տախտակները գրկած վար իջաւ, ու իր ժողովուրդին ոսկէ հորթին երկրպագելը տեսաւ, Հայ – րիկին պէս բարկացաւ, կ'ըսէ ընկերս:

= Իր բարկութիւնը օդուտ չըրաւ՝ ո – րովհետեւ իր ժողովուրդը դեռ կ'երկրը – պագէ ոսկէ հորթին:

Զառարկեց:

Միջակ մեծութեամբ սրահի մը մէջ էինք, ու առանձին կը թափառէինք պա – տէ պատ:

— Եթէ մէկը, իրաւասութիւն ունեցող անձ մը, ըսէ քեզի թէ «այս սրահի նկար – ներէն հատ մը գատէ ու հետդ առ», ո՞ր մէկը կ'ընտրէիր:

= Մեղա՛յ· հայրենիքը եւ պետութիւ – նը կողոպտէի...

— Ննջեցէ՛ք...

= Ի՞նչ ննջեցէք եմ, հնարաւոր չ՛... Պօշ բաներ կ'ըսես: Դո՛ւն ննջեցէք, եթէ կ'ուզես եւ կրնա՛ս:

— Ահա, կալենցի այս նկարը կ'ընտը – րէի, կ'ըսեմ:

Գլուխը աջ ու ձախ ծռելով՝ կը քննէ, ետ կը նայի:

= Գէշ չէ, կ'ըսէ: Բայց ինծի ըսիր, ուրիշի չըսե՛ս: Եթէ գաղտնիքը դուրս ելլէ, Հայաստանցիք քեզ խաչը կը հա – նեն: Հայաստանի դուռը կը գոցո՛ն առ – ջեւդ եւ ալ ներս չեն առներ քեզ:

— Ինչո՞ւ:

= Սարեանը ձգած՝ կալե՞նց կ'ընտրես:

— Ճաշակի հա՛րց:

Իջանք վար: Այս անգամ գացինք միւս Գոհարին, Ազնաւուրեանին մօտ:

Դարակներով, պահարաններով, թուղ – թի ու գրքի դէզերով նեղցած, փոքրա – ցած սենեակի մը մէջ՝ սեղան մը եւ ա – թոռ մը: Ձեռագիրներ, մատիաներ, սրբ – ուակով ջուր եւ բաժակ մը՝ սեղանին վրայ· եաին՝ գրեթէ ամբողջութեամբ սպիտակած մազերով ու անհունօրէն բա – րութիւն արտայայտող դէմքով, ար – խիւներու անխոնջ դասաւորող ու տաւ – քող Գ· Ազնաւուրեանը:

Ճանչցողներուն մէջ չկայ մէկը, որ չսիրէ զինք: Տարագրութիւն եւ մահ է տեսած: Վերջապէս եկած է հայրենիք ու անհուն նուիրումով կը ծառայէ անոր.

— Շա՛տ հարուստ արխիւներու տաւ – քածոյ ունինք, կ'ըսէ հպարտութեամբ. աւելի քան 600 հատ: Շատ մը արեւել – հայ թէ արեւմտահայ գրողներու մա – սունքները հոս են:

Գիտենք, մեր չէնքը չատ ալ յարմար չ՛ անոնց պահպանումին համար, բայց պե – տութիւնը խոստացել է չուտով, արդիա – կանը կառուցանել մեզ համար: Հայաս – տանի մէջ այնքան չատ գործ կա՛յ, պե – տութիւնը ո՞ր մէկուն հասնի... եկող տարի մեր Թանգարանի յիսնամեակն է, թերեւս մինչ այդ մեր նոր չէնքը ա – ւարտի եւ փոխադրուինք հոն: Երջանիկ օր մը պիտի ըլլայ այդ օրը:

Սփիւռքը չատ բան գրկած է եւ կը գրկէ մեզի: Ուրախ պիտի ըլլանք, եթէ ա – ւելի չատ գրկեն մեզի: Հոս դուրգուրան – քով կը դասաւորենք ու կը պահենք, քա՛ – զի մշակութային հարստութիւն են ա – նոնք: Ըրած ենք նաեւ կարգ մը հրատա – րակութիւններ, ուրիշներ ալ ծրագրուած են: Երբ տուն դառնաք, ըսէք այս բան – ը հանրութեան:

— Լսա՛ծ ենք, գիտե՛ն:

= Նորէ՛ն ըսէք· չկորսուին, մեղք են:

Անսալով իր պատուէրին, ահա՝ նորէն ըսի: Հայրենիք գրկեցէ՛ք ինչ որ ունիք պահուելու արժանի: Գրկեցէ՛ք Չարենցի անուան Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանին, Սպենդիարեան փողց, թիւ 1, Երեւան, Հայաստան:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Այնպիսի վճռական եւ սպառնալից ար – տայայտութիւն մը կար մարդուն աչքե – րուն մէջ, որ այս անգամ Լեւոն իրաւունէ վախցաւ:

— Աղմուկ հանելու դիտաւորութիւն չունիմ, ըսաւ ձայնը ցածցնելով:

— Ուրեմն հանդարտ կեցէք ու թոյլ տուէք որ ձեռքերնիդ կապենք:

— Ի՞նչ պէտք կայ քանի որ կը խոստա – նամ ընդդիմութիւն չընելու:

— Հնազանդեցէք խնդրեմ:

Լեւոն ձարահատ բազուկները երկարեց եւ միւս երիտասարդը զանոնք կապեց հաստատուն կապով մը:

Այս գործողութիւնը աւարտելէ ետքը տարեցը ռեվոլվէրը դրպանը դրաւ:

— Հիմա համձեցէք նստիլ թիկնաթոռի մը մէջ եւ հանդիստ ընել, ըսաւ:

Լեւոն ուզեց դէպի պատուհանին քով դրուած թիկնաթոռը յառաջանալ:

— Ոչ, ըսաւ մարդը, այնտեղ յարմար չէ, սա թիկնաթոռին վրայ նստեցէք:

Ու ցոյց տուաւ սենեակին դրան կողմը դրուած թիկնաթոռը:

— Եւ հիմա ի՞նչ պիտի ընենք, հար – ցուց:

— Ա՛ռ այժմ ոչինչ, հանդարտ պիտի նստինք, պատասխանեց անծանօթը, նոյն – իսկ առանց խօսելու, քանի որ իրարու ըսելիք բան մը չունինք:

Լեւոն չէր կրնար մեկնութիւն մը տալ այս տարօրինակ ու անակնկալ պատա – հումին: Ո՞վ էին այդ մարդիկը, ոճրա – գործ աւազակնե՞ր... ասիկա հաւանա – կան չէր թուեր իրեն: Այդ մարդիկը հա – սարակ աւազակի մը կերպարանքը չու – նէին եւ յետոյ, մինչեւ հիմա ղինքը կո – ղոպտելու չէին ձեռնարկած: Արդա՞ին – չո՞ւ անյայտացած էր յանկարծ, արդեօք ի՞նք սարքած էր այս թակարդը եւ ին – չո՞ւ համար...

Ի զուր կը ջանար մեկնութիւն մը տալ այս բաներուն: Երկու մարդոցմէ մին, երիտասարդը, դուրս ելաւ եւ Լեւոն ա – ռանձին մնաց տարեցին հետ:

Տեսնելով որ իր կեանքին դէմ անմի – ջական վտանգ մը չէր սպառնար՝ իր հան – դարտութիւնը գտած էր եւ փորձեց խո – սակցութիւն սկսիլ անծանօթին հետ:

— Ընկեր մը ունէի հետս, ի՞նչ եղաւ արդեօք:

— Ձեմ դիտեր, պատասխանեց միւսը:

— Ձտեսա՞ք զինքը:

— Ոչ:

Այս չոր ու կարճ պատասխանները զին – քը յուսահատեցուցին: Ի՞նչ էր այդ մար – դոց միտքը, ինչո՞ւ զինքը կալանաւորած էին... եթէ կողոպտելու համար էր, իր վրան գլուխը պիտի խուզարկէին, մա – նաւանդ որ թելը կապուած ըլլալով՝ ինք որեւէ ընդդիմութիւն ընելու անկա – րող էր: Այդ չէն պարագային, չէր կրնար բաժնուիլ սա գաղափարէն թէ Ամեմ մատ ունէր իրեն դէմ լարուած այս ծու – ղակին մէջ:

— Ան պատրաստած է ամէն բան, կը խորհէր, սակայն ի՞նչ նպատակով: Եթէ հազար ոսկին ետ առնելու համար էր, կրնար զայն չվճարել... Ինչո՞ւ դրամը տալէ ետքը իր մեղսակիցները երեւան ե – լան:

Ուզեց նորէն խօսակցութեան սկսիլ:

— Այս անհաճոյ դիրքին մէջ երկար պիտի մնա՞մ, հարցուց անծանօթին:

— Դժբախտաբար, պատասխանեց միւ – սը թեթեւ մը ժպտելով:

— Ո՞րչափ ատեն:

— Մինչեւ գիշեր:

— Իսկ յետո՞յ...

— Բայց ի՞նչ հետաքրքիր էք, ըսաւ միւսը, արդէն բաւականէն աւելի տեղե – կութիւն հաղորդեցի:

— Գոնէ ըսէք որ կեանքիս վնաս մը պի – տի տա՞ք:

— Այդ մասին վստահ եղիր, մաղիր թելին դպչող պիտի ըլլայ՝ այնքան ա – տեն որ դուն տեղի չտաս:

— Ի՞նչ կը պահանջուի ինձմէ:

— Լռութիւն եւ հնազանդութիւն:

Լեւոն կրկին լռեց: Այս նոր խօսակցու – թեամբ ալ մեծ բան մը չէր կրցած ի – մանալ, բայց գոնէ կեանքին մասին ա – պահովութիւն ստացեր էր:

— Եթէ զիս ողջ պիտի պահէն՝ օր մը անշուշտ պիտի կրնամ ազատութիւն դտնել, մտածեց, եւ այն ատեն Արամին հետ պէտք եղածին պէս պիտի տեսնուիմ:

Եւ սկսաւ վրէժխնդրական ծրագիրներ յղանալ մտքին մէջ:

Անծանօթը դրպանէն ֆրանսերէն թերթ մը հանած էր եւ անոր ընթերցումին մէջ խորասուզուած կը թուէր:

Այսպէս երկու ժամեր սահեցան եւ կէսօր եղաւ:

— Եթէ անօթի էք, կրնանք ձեզի կե – րակուր բերել, ըսաւ միւսը իր ընթեր – ցումը ընդհատելով:

— Չէ, ախորժակ չունիմ, պատասխա – նեց Լեւոն չոր կերպով:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(116 – Շար.)

ՀԱՅ ՊԱՐԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԱՍԻՆ

Քանի մը տարիէ ի վեր մտորումներու, առաջարկութիւններու եւ, մանաւանդ, վէճերու առիթ կը տեղծէ հայ ժողովրդական պարարուեստին անհատնունակ վիճակը Հայաստանի մէջ: Մանաւորապէս ամսուկը 1968էն ի վեր յատուկ ուշադրութեան առարկայ կը դարձնէ, յօդուածներու եւ հաստատումներու ճամբով, այս ցաւոտ հարցը, որ ոչ միայն հրատապ դարձած է, այլեւ կենսական խնդիր մը, քանի որ ժամանակներու թալամով վերջնական մոռացութեան եւ կորստեան կը մատնուի մեր մշակութային դանձարանին հարուստ եւ այլապէս ինքնատիպ գոհարներէն մէկը —ժողովրդական պարը:

Եթէ մէկ կողմէ ցաւալի է հաստատել, թէ տարիներու անհոգութեան, այլ մանաւանդ ժողովուրդին աւանդական պարերը «արդիականացնելու» սխալ ձգտումին հետեւանքով, այսօր, գրեթէ ոչ մէկ պարախումբ Հայաստանի մէջ իր յայտագրին անբաժան մասը դարձուցած է ազգային վաւերական պարերը — խօսքը առանց աղճատումի ներկայացուած պարերու մասին է — միւս կողմէ ուրախալի է հաստատել, թէ իրաց այս վիճակին համար լուրջ մտահոգութիւն մը յատուկ եղած է պատասխանատու շրջանակներու մէջ: Որովհետեւ, ի վերջոյ, ամէն անդրադարձ կրնայ իր բարերար ազդեցութիւնը ունենալ եւ ստեղծել օգտակար շարժում մը հայկական ժողովրդական պարերու պահպանումին ուղղութեամբ:

Հարկ է ճշդել անմիջապէս, թէ պարախումբերու կողմէ հանրութեան ներկայացուած ժողովրդական պարերու թիւը, բնականաբար, շատ մեծ է, առնուազն՝ պատկառելի: Հարցը, ուրեմն, անհետումի մասին չէ, թէեւ կան մտածողներ, բարեխոտարար ցանցառ մտածողներ, թէ առնք այլեւս ժամանակավրէպ դարձած են վերջնապէս: Պէտք է պահպանուին լոկ իբրեւ «թանգարանային» նիւթ:

Դժբախտ իրականութիւնը այն է, որ ներկայացուած պարերը չունին իրենց բնական, հարազատ եւ մաքուր դիմագիծը, որով կ'արտացոլուի մեր ազգային պարերուն նկարագիրը, կը պատկերացուի անոնց ոգին, կը հաստատուի, վերջապէս, անոնց հմայքն ու դեղեցկութիւնը, ինչպէս լեռնային ծաղիկ մը իր բնավայրին մէջ, թէկուզ քիչ մը նախնական եւ անմշակ:

Պարախումբերու յայտագիրներուն մաս կազմող պարերը, կը զանգատին դրեթէ բոլորն ալ՝ արուեստագէտ եւ պարուսոյց, մշակուած կամ աւելի ճիշդ բեմականացուած պարեր են, որոնք, մանաւանդ երբ պնդումով, ոչ միայն չեն արտայայտեր մեր պարերուն ազգային անաղարտ դիմագիծը, այլ ընդհակառակն, ինչպէս դիտել կուտայ Երեւանի օփերայի բեմապրի դեկավարը՝ Մ. Մարտիրոսեան, «Անճաշակ, փնթի, պատահական դէպքները, աղքատիկ ու միմիանց կրկնող պարացանկը, վատ մատուցումը, ի հարկէ վատ տպաւորութիւն կը դործեն հանդիսատեսին վրայ»:

Պարդէտ Սրբուհի Լիսիցեան, որ յատուկ մեքնատ մը յղացած է արճանագրելու եւ դասաւանդելու համար ազգագրական բնոյթ ունեցող պարերը, իր կարդին, հիմնական թերի մը կը նշմարէ ներկայացուած պարերուն մէջ: Պարադիտուհին խօսելով մեր պարարուեստին մասին նախ դիտել կուտայ, թէ անոր մէջ կը մեկտեղուին մեր մշակոյթին բոլոր երեսները՝ թէ՛ հոգեւոր եւ թէ նիւթական: Առանց այդ օրկանական համադրութիւնը ըմբռնելու անկարելի է ստեղծել նշմարիտ ժողովրդական պարարուեստ: Արդ, ներկայիս «Ջերմ ընդունելութեան» արժանացած պարերը «հարա-հրոց են, ոտքէջներ, մեծ ցատկեր... դա պար չէ, այլ ակրոբատիկա» (լարախաղացութիւն):

Մանրամասնելով իր խօսքը, Սր. Լիսիցեան կը թուէ քանի մը օրինակներ ծանօթ պարերէ եւ հարց կուտայ. «ինչի՞ նման է, օրինակ, ինքնահնար «Քոչա-բին»: Դրա մէջ ոչ մի բան չկայ հին «Քոչարիից», որ որոշակի կուլտից է դալիս եւ որոշակի բովանդակութիւն ունի»:

Այսուհանդերձ, դժբախտաբար, այդ բովանդակութենէ զուրկ եւ աւանդական երակներէն հեռացող պարերն են, ընդհանրապէս, որ մեծ ընդունելութեան կ'արժանանան Հայաստանի մէջ թէ այլուր: Պարի պետական խումբի դեղար – ուեստական բաժնի դեկավարը՝ Վ. Խանամիրեան կ'ընդունի, թէ «ծափերը» ուրոշ իմաստով անտեղի են: Այդ «այլանդակ» պարերը... Ֆրանսայում, ուր մենք վերջերս եղանք, այնպիսի խանդավառութեամբ ընդունեցին մեր ծրագիրը, որ եթէ խոհեմութիւն չունենայինք, կարող էինք կարծել, թէ կատարելութեան հասել»:

Կը հետեւի ուրեմն, թէ մատնանշուած թերիները տեղին ու ճիշդ էին:

Կայ սակայն մեռալին միւս երեսը: Արդեօք հնարաւոր եւ, մանաւանդ, նը – պատակայարմա՞ր է ժողովրդական պարերը բեմ հանել առանց բարեփոխու – թեան, քանի որ, ինչպէս կը հաստատէ Վ. Խանամիրեան, յատկապէս արեւմտահայ պարերուն մէջ (Վասպուրական, Սասուն եւայլն), որոնք մեծ տեղ կը դրաւեն ներկայացուած պարացանկերուն մէջ, դարերու ընթացքին օտար տարրեր մուտք դործած են, շատ խառնուրդներ կան: Այս տեսակէտը կը բաժնեն նաեւ շատեր:

Անհրաժեշտութիւն կը դառնայ հետեւարար անոնց յղկումը, մաքրումը, դրումը՝ զանոնք իրենց բնական, տոհմիկ դիմագիծին վերածելու համար: Նոյն միտքը կը յայտնէ նաեւ Փրոֆ. Աստուր Մնացականեան, երբ դիտել կուտայ, թէ խոհեմութիւն չէ զանոնք նոյնութեամբ ներկայացնելը, առանց մաքրելու դարերու փոշին, անոնց վրայէն: Այս կէտին մէջ կը կայանայ հարցին հիմնական միտքը — մաքրել եւ յղկել, առանց սակայն, աղաւաղելու իր ոգին: «Քոչարին» բեմում պէտք չէ դառնայ մարմնամարզական չարժումների չարան... դա պէտք է պահպանել նոյնութեամբ»:

Աւելցնենք, թէ փրոֆէսօրը լուրջ չի դներ այն միտումը, որ կը ձգտի բազդատութեան դնել արեւմտահայ եւ արեւելահայ պարերը՝ ասոր կամ անոր «առաւելութիւնը» հաստատելու ակնյայտի նպատակով: Առնք առանձին դպրոցներ են, ինչպէս որ առանձին ուղղութիւններ դոյութիւն ունին, օրինակ, մանրանկարչութեան մէջ:

Կատարուած հաստատումներուն եւ արտայայտուած միտքերուն տեսակ մը եղրակացութիւնը կարելի է համարիլ մը – չակոյթի նախարար Կ. Ուդումեանի այն տեսակէտը, թէ հայկական պարը կոմիտասեան սկզբունքով պէտք է մաքրել, այսինքն անոր վրայէն հեռացնել օտար, անհարազատ տարրերը, որպէսզի իր լման դեղեցկութեամբ երեւան ելլէ մեր ժողովրդական պարին այլապէս ինքնատիպ արժանիքները: Կարճ՝ չխոխել, այլ յղկել եւ զարդացնել:

Միտքերու փոխանակութեան չրջանի – ձին մէջ ոմանք կը խօսին նաեւ զբեստներու, պարեղանակներու եւ երաժշտականներու նուագարաններու մասին: Մանաւանդ դիտողութիւն կայ զուռնայի անհարկի դործածութեան («Մենք, ուղղակի զուռնասանջ եղանք», երդահան Ա. Աւետիսեան), ինչպէս նաեւ օտարամուտ ֆլարիւնէթին եւ ափորտէոնին համար: Անհրաժեշտ է, կը պնդէ երդահանը, օգտագործել դրեթէ մոռացութեան տրուած մեր ժողովրդական նուագարանները՝ քանոն, սրինդ, բլուլ եւայլն:

Հայկական պարարուեստին հետ աղերս ունեցող վերոյիշեալ դժուարութիւններն ու ցաւերը երկու տասնամեակի պատմութիւն ունին, քանի որ անոնք ցայտուն դարձաւ մասնաւորապէս 1950էն ետք: Արդ, տարիներու ընթացքին, անոնք ոչ միայն չլուծուեցան, այլ ընդհակառակն, աստիճանաբար բարդացան եւ դարձան մտահոգիչ: Հիմնական մտահոգութիւնը կը բխի այն իրողութենէն, որ ներկայիս շատ քիչեր մնացած են հին սերունդէն, որոնք դեռ կարելիութիւնն ունին յիշելու եւ պարելու իրենց ծննդավայրի պարերը: Պարուսոյց Էմմա Պետրոսեան, որ գնահատելի մտածումն է ունեցած Վասպուրականցի ծերերով կազմելու Շերազլուի պարախումբը եւ ներկայացնելու չրջանի պարերը (ի դէպ լատադոյն խումբը կը նկատուի ներկայիս հայկական տոհմիկ պարերու ներկայացման տեսակէտէն) կը յայտարարէ, թէ պիւղաւանին մէջ «հազիւ երեք հոգի դտայ», որոնց կարելի էր հրաւիրել պարելու: «Նոյնիսկ ծերերից շատերը արդէն մոռացել են, թէ ինչպէս էին պարում իրենց նախնիները»:

Այս հաստատումէն եաք աւելի պարզ ու մեկին կը դառնայ մտահոգութեան պատճառը, զոր ունին արուեստագէտները. արդարեւ, անհոգութեան հետեւանքով «մեր պարարուեստն արդէն շատ կորուստներ է ունեցել եւ յետագայ յապաղումը կարող է պարզապէս կործանարար լինել», ինչպէս դիտել կուտայ Մ. Քրիշչեան:

Այս վերջինը, ի դէպ, այնքան ալ վըստահ չէ, թէ մատնանշուած թերիները կը սրբագրուին եւ հայ ժողովրդական պարարուեստը կորուստէ փրկելու մտօք ձեռք կ'առնուին դործնական քայլեր:

Ցամենայն դէպս լուրջ չահագրգռուածութեան առարկայ դարձած է հայ ժողովրդական պարարուեստը, ժամանակէ մը ի վեր: Բոլորն ալ կը դիտակցին, թէ անհրաժեշտ է դիմելու կարուկ միջոցներու եւ կազմակերպելու դործը այնպիսի ձեւով մը, որով կարելի ըլլայ ոչ միայն կորուստէ փրկել մեր տոհմիկ պարերը, այլեւ զանոնք հրապարակ հանել իրենց լրիւ դեղեցկութեանը մէջ:

Գնահատելի առաջադրութիւն մը անկասկած:

Ժ. Մ.

ԽՐԻՄԻ ՀԱՅԿ. ՅԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Խրիմը հայկական կարեւոր դաղութներէն եղած է: Բարձր ծաղկում արձանագրած է յատկապէս ԺԴ.–ԺԵ. դարերուն, սակայն իր դոյութիւնը պահած է մինչեւ ԺԸ. դարու վերջը, երբ թերակղզին կը դրաւուի Ռուսիոյ կողմէ եւ տեղւոյն Հայութիւնը, Յոյներու հետ միասին, կը դաղթէ Ռուսաստան: Հայերը կը հաստատուին Ռոստովի մօտերը, ուր կը հիմնեն Նոր Նախիջեւան քաղաքը: Հոն կը փոխադրեն նաեւ Խրիմի իրենց ձեռադիրները, որոնք, յետագային, ամբողջու – թեամբ կը տեղափոխուին Հայաստան:

Ներկայիս Երեւանի Մատենադարանին մէջ ի պահ կը մնան երկու հարիւրի մօտ ձեռադիրներ: Առնց մէկ մասը զարդարուած է մանրանկարներով:

Խրիմցի անուանի մանրանկարիչներ եղած են Նաաերի զաւակ Աւետիսը, Առաքել, Սահեփանոսի որդի եւ Նաաերի Թոռ Յովհաննէսը, Քրիստոսատուր, Օքսենտ, Թադէոս Աբրամենց, Նիկողայոս Ծաղկարար եւ ուրիշներ: Բնականաբար մանրանկարիչներու ամբողջական ցանկը կարելի չէ պատրաստել, քանի որ յաճախ հիանալի մանրանկարներով զարդարուած շատ ձեռադիրներ իրենց յիշատակարաններուն մէջ չեն պահպանած անունները այն անձերուն, որոնք աշխատած են անոնց վրայ: Նման անանուն տաղանդաւոր նկարիչ մը զարդարած է Մատենադարանին թիւ 7664 աւետարանը, որ գրուած է 1332ին, Սուրխաթ քաղաքին մէջ (այժմ Հին Խրիմ): Գրիչը Գրիգոր Սուքիսեանցն է. «Գրեցաւ սուրբ եւ ցանկալի աւետարանս ձեռամբ Գրիգորի Սուքիսեանց»:

Աւետարանին մանրանկարներու թիւը հարիւրէ աւելի է: Հոս ամբողջութեամբ ներկայացուած է ոչ միայն աւետարանական չարքը, այլեւ բազմաթիւ նիւթեր, որոնք հաղուագէպ կ'երեւին հայկական նկարազարդ աւետարաններուն մէջ: Այսպէս, օրինակ, «Սողոմէի պարը», «Վաճառականներու արտաքսումը տաճարէն», «Տիրամայրը եւ Աբրահամը» եւայլն:

Նուրբ չրաներկ թեքնիքը, կանոնաւոր նկարագիրը, դոյներու նրբագեղ քիչ խամրած փոնը մանրանկարները կը դարձընեն հմայիչ: Վարպետը խորքը կը ձգէ ազատ՝ առանց ներկի, որով որոշ աշխուժութիւն մը ի յայտ կուգայ պատկերացուած տիպարներէն:

Մանրանկարը կատարուած է լուսաւոր, թեթեւ երանգներով: Գեղատես, հաւկթաձեւ, կանաչաւուն ատաւերներով եւ հիւթեղ փայլքերով դէմքերը կը դառնան կենդանի: Տիպարները անկաշկանդ կեցուածք ունին: Հաղուստներուն ծալքերը լաւ ձեւով կ'ուրուագծեն մարմիններուն կազմը:

Ահա թէ ինչու հայկական մինչդարեան մանրանկարչութեան լաւագոյն դործերու չարքին կը դասուի այս աւետարանը:

Է. Կ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Թէեւ Քարենին դիտէր թէ որեւէ բարոյական ազդեցութիւն չէր կրնար ունենալ իր կնոջ վրայ, թէ բոլոր իր վերաբնական ծննդմի փորձերէն ուրիշ բան դուրս պիտի չդար այլ եթէ աստուածին եւ թէպէտ իր կեանքին այս սոսկալի ժամերուն երբեք չմտածեց կրօնքէն խորհուրդ հարցընելու, բայց քանի որ իր որոշումը կը համաձայնէր քրիստոնէական բարոյականի պատուիրանքներուն հետ, իրեն այնպէս թուեցաւ որ այդ կրօնական նուիրադործումը իրեն բացարձակ դոհացում կուտար եւ նոյնիսկ դինքը քիչ մը մխիթարեց:

Երջանիկ էր մտածելով որ այսպիսի ճգնաժամային վայրկեանի մը ոչ ոք կըրնար ըսել թէ կրօնքի պատուիրանքներուն համեմատ վարուած չէր:

Շարունակելով նոր մանրամասնութիւններու քննութիւնը, Քարենին լնքն – րեն հարցուց թէ ինչո՞ւ Աննայի հետ իր յարաբերութիւնները անցեալին պէս չէին կրնար ըլլալ:

Անշուշտ իրեն կարելի չէր ունենալ կնոջը հանդէպ հին յարգանքը, բայց իրեն համար պատճառ մը չկար իր կեանքը խորտակելու եւ տառապելու, որովհետեւ կինը դէշ ու անհաւատարիմ եղած էր:

«Այո, ժամանակը որ ամէն բան կը կարդադրէ, պիտի անցնի, եւ մեր յարաբերութիւնները պիտի ըլլան ինչ որ էին առաջ, ըսաւ ինքնիրեն Քարենին, այսինքն՝ պիտի ըլլան այնպէս որ իմ կեանքս այլեւս խոոված պիտի չըլլայ: Ինք պէտք է դժբախտ ըլլայ, բայց ես որ անմեղ եմ, պէտք չէ որ դժբախտ ըլլամ»:

Բ.

Փեթերսպուրկի մտածելով, Քարենին վերջնականապէս ընդունեցաւ այս ծրագիրը եւ մտքին մէջ չարադրեց այն նամակը զոր իր կնոջ պիտի դրէր:

Երբ մտաւ այն նախասենեակը, ուր դոնապանը կը կենար, ակնարկ մը նետեց նամակներուն եւ պաշտօնական թուղթերուն վրայ որոնք նախարարութենէն եկած էին եւ հրաման ըրաւ որ զանոնք իր գրասենեակը տանին:

Յետոյ սենեակը ելաւ, երկու անգամ չրջան ըրաւ, իր մեծ գրասեղանին առջեւ կեցաւ ու ապա նստաւ եւ սկսաւ գրել, առանց անգամ մը իսկ ընդմիջելու:

Անմիջապէս բուն նիւթին մէջ մտաւ, ու Ֆրանսերէնն գրեց նամակը «դուք» ըսելով, ինչ որ Ֆրանսերէնի մէջ այնքան ցուրտ չէ որքան ռուսերէնի մէջ:

«Մեր վերջին տեսակցութեան ատեն, ձեզ հաղորդեցի իմ դիտաւորութիւնս այդ տեսակցութեան նիւթին մասին տալիք որոշմանս նկատմամբ: Հաստուն կերպով ամէն բանի վրայ խորհելէ ետք, ձեզ կը գրեմ խոստումս պահելու համար:

«Ահաւասիկ որոշումս. ինչ որ ալ ըլլան ձեր արարքները, իրաւունք ունենալ չեմ կարծեր խզելու այն կապերը որոնցմով վերին իշխանութիւն մը մեզ միացուցած է:

«Ընտանիքը պէտք չէ որ հայհոյուի եհովահոյի կամ սանձարձակութեան համար կամ նոյնիսկ լծակիցներէն մէկուն յանցանքովը եւ մեր կեանքը պէտք է ընթանայ ինչպէս անցեալին մէջ: Ասիկա հարկաւոր է ինծի, ձեզի եւ մեր զաւկին համար:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾ· ԸՆԴՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

կազմակերպած է Պարանցիկ Երեկոյթ մը

Ուրբաթ 12 ՄԱՅԻՍ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտեան երկուքը

« ՄԷԶՈՆ ՏԷ ՍԱՆԹՐՈՊ»ի սրահին մէջ 8, Ռիւ ժան կուժոն, ՓԱՐԻԶ (8րդ)

Առաջին անգամ ըլլալով տեղի պիտի ունենայ

ԵՐԳԻ ՄՐՑՈՒՄ (Գրուէյ) ԵՐԵՔ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՎ

Առաջին երեք չահողները պիտի ստանան մրցանակ

ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ՓՈԽԱՑԷՔ ԶԶՐԿՈՒԻԶ ԱՑՍ ԵՐԵԿՈՑԹԻՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Անիէտ – Պուա Քոլոմպի թատերական ներկայացման առթիւ պատուոյ տոմսերէն զոյացան հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Յ· Պալանցեան 50 ֆր·, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Փափազեան 40, Տիկին Տ· Սերէնկիւլեան 30, Տիկին Ա· Շահլամեան 20, Տիկ· Մ· Մարտիկեան 20, Տիկ· Մ· Թ Ինճէեան 20, Օր· Ա· Ա– ռաքելեան 20, Տիկ· Շ· Բեդրոփան 20, Տէր եւ Տիկին Խ· Մկրտիչեան 20, Ոմն Տիկին մը 20, Տէր եւ Տիկին Վ· կարա – պետեան 20, Տիկ· Գ· Աղապապեան 10, Տիկ· Աչխէն Տնկոյեան 10, Պր· կարօ Երամեան 10, Տիկ· Ազատ Խանէտանեան 10 ֆրանք:

×

Դաւթյի Հայր· Միութիւնը չնորհա – կակալութեամբ ստացած է հայրենակից Վահան Ալթդուլաճեանէ 30 ֆր·, իր բա– րեգործական ձեռնարկներուն առթիւ:

×

Սերաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու– սումնասիրացը Շապին Գարահիսարի 50– ամեակի կազմակերպած հանդիսին առ– թիւ Վահան Ալթդուլաճեանէ ստացած է 30 ֆրանք:

ԿՈՒԶՈՒԻ՝

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը բացած է արձանագրու – թիւնները հսկող – հսկողուհիներու, ա– մառնային կայանի Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար:

Թեկնածուները պէտք է լրացուցած ըլ– լան 18 տարեկանը եւ հայերէն խօսին:

Փարիզի շրջանին համար դիմել դրա – ւոր, Միութեան դրասենեակը, 17, Ռիւ Պէօ, փարիզ 9րդ, դաւառները տեղական մասնաճիւղերուն:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՑՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը Մայիս 24ին, դէպի Մըլոնի մօտ գտնուող Վո–լը– Վիֆոնտի հռչակաւոր դղեակը՝ Լուդովի– կոս 14րդի պերճաշուք ոճով, իր նշանա– ւոր պարտէզով:

Վերադարձին Ֆոնթէնպլօ, փարիզ ժա– մանում ժամը 22ի մօտ:

Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878–27–35 կամ Տի– կին Գուլումճեանի 208–71–79:

Գինն 15 ֆրանք:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար:

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձա– նագրութիւնները բացուած են: Ծնողք – ներէն կը խնդրուի ներկայանալ կապոյտ Խաչի գրասենեակը

17, Rue Bleue — Métro Cadet

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18, հետեւ– եալ թուղթերով.

Livret de Famille
Carte d'immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur
Livret de vaccination à jour
Une photo d'identité.

Միջին Ֆրանսայի արձանագրութիւն – ներուն համար դիմել Լիոնի մասնաճիւ – ղին, իսկ Հարաւ· Ֆրանսայի մէջ՝ Մար– սէյլ քաղաքի վարչութեան:

Արձանագրութիւնները կատարել չու – տափոյթ:

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՋ

Այս Կիրակի (17 Մայիս) Հոգեգալուս– տի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատա – րագ կը մատուցուի:

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 14ին:
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին:
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Մայիս 30ին

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւ– ղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկե– րուհիները 21 Մայիսին ժամը 20,30ին, իւ· ժէ· Ա·է (Փլաս Քառնօ) սրահը:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

×

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէտ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս երեք – շաբթի, Մայիս 19, ժամը 6ին, սովորա– կան հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկեր–ընկերուհիներու ներկայու– թիւնը անհրաժեշտ է:

OPÉRA DE MARSEILLE

SOIRÉE DE GALA

Vendredi 22 Mai à 20 h. 30 précises (tenue de soirée recommandée)
et Dimanche 24 Mai 1970 à 14 h. 30

Sous la présidence de **Gaston Defferre**
Député-Maire de Marseille

en présence de CHARLES AZNAVOUR et de GEORGES GARWARENTZ

CREATION EN FRANCE

d'ANOUCH

opéra en cinq actes et 7 tableaux
Poème d'Hovhannès TUMANIAN — Musique d'Armen DIKRANIAN
avec : Alice CHAMIRIAN (Anouch)
Yanis CHARBAS (Saro) Georges BORROT (Mossi)
Chœurs et Troupes de Danse : 110 personnes
Mise en scène de Georges COMBE, Décors et costumes d'Alain AZAD
Orchestre de l'Opéra de Marseille, sous la Direction de
JENO REHAK

Location : OPERA DE MARSEILLE
Prix :
Soirée de Gala 22 Mai 1970 : Frs. 50, 35, 10, Dimanche 24 Mai, 1970 Frs : 25,15, 7

ՄԱՅԻՍ 23-Ի ԵՐԵԿՈՆ

ժամը 20,30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ի ՊԱՏԻՒ Մ. ՌՇԱՏ ԲԱՂՐԱՄԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Մարտիկներու եւ զաղութիս համայն կազմա – կերպութիւններու մասնակցութեամբ

Այս առիթով պիտի ներկայացուին Հայաստանէն ստացուած ֆիլմեր

Տոմսերու գինը 5, 8, 10 ֆրանք

Tchakmichian, 22, Rue Richer — Chirinian, 36, Rue Cléry — Bakerdjian, 35 Rue de Trévise — Aide Saciale, 77, Rue Lafayette — Maison de la Culture, 17 Rue Bleue — Café Philippe, Place Carnot, Alfortville — au Club de JAF — au club de UCFAF, Hatapian, 28, Rue de la Gironde, Arnouville — Karakian, 24, Rue Haïg Tbirian, Bagneux — Djizmedjian, 31 Rue Paul Deroulede, Bois-Colombes — Benlyian , 53 bis, Bd. Rodin, Issy

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար

Ա· ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8
Ա· կարգ 2400 ֆրանք

Բ· ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25
Բացառիկ ճամբորդութիւն: ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով:
ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով:
Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմե– նիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու
Գին՝ 2450 ֆրանք

Գ· ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15
Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ՋՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳՅՈՒՄՐԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:
Ա· կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)
Գին՝ 2350 ֆրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուդարձը, փոխադրութիւնները, ամ– բողջ փաթսիոնը եւ ամէնօրեայ պտոյտները:

Renseignements et inscriptions
SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39
ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջաններու Հայ Առաք· Ե– կեղեցւոյ Ազգ· Վարչութիւնը կը ծանու– ցանէ տեղւոյս հայ հասարակութեան թէ յառաջիկայ Մայիս 23–27 Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Վազգէն Ա· Հովսէպեան – կան այցելութեամբ պիտի ժամանէ Լիոն:

Այս առթիւ կատարուելիք հանդիսու – թիւններու ընդհանուր յայտագիրը հե – տեւեալն է·—

Շաբաթ 23 Մայիս, *կ· եռք ժամը 4ին ժամանում Պոռնի օդակայան, ժամը 5–6 Հրաշափառի եւ ողջոյնի խօսք Ս· Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Ժամը 9–11 ժողովրդա – կան ընդունելութիւն Ռամոյի սրահին մէջ:*

Կիրակի 24 Մայիս, *առաւօտեան ժամը 16ին, հանդիսաւոր պատարագ Ս· Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ, զոր կը մատուցանէ Վե– հափառը: Ժամը 2ին ճաշ Սոֆիթէլ Պան– դոկի սրահներէն մէկուն մէջ: Ճաշագին 100 ֆր·, անձ զլուխ Տեղերը սահմանա– փակ ըլլալով, արձանագրուիլ ամէնէն ուշը, մինչեւ Մայիս 18, եկեղեցւոյ դրա– սենեակը:*

Այլ մանրամասնութիւններ յայտնուիլ:

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՒ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒ
ՓԱՌԱՏՕՆ

Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանին մէջ՝ Մայիս 24ին:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ ԵՆ

Կ. ԱԱՍՈՒՆԻԻ

1· Հայ–քրիստոնեայ պատերազմը (1920ին)
2· Մայիսեան խռովարարութիւնները եւ *Թաթարական ապստամբ չրջանները*

Գինն՝ 10ական ֆրանք

Կարելի է ստանալ «Ճառագ»էն եւ Հայ Մշակոյթի Տունէն:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise — PARIS (9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
20
ՄԱՅԻՍ
MERCREDI
20 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·816

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.816

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ՄԵՐԺԵՑ ԽՕՍԱԿՑԻԼ ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆԻ ՀԵՏ

Քամպոճի մէջ, ուր կռիւները կը շարունակուին երկրին զանազան շրջաններուն մէջ, բարդ կացութիւն մը ստեղծուած է երկու կողմերուն համար ալ հաւասարապէս: Այսպէս, մինչ Ամերիկացիք մեծ դժուարութիւններու կը հանդիպին Թայանաքիրի նահանգին մէջ, որ կը թուի կարեւոր կայան մը դարձած ըլլալ Հիւս. Վիէթնամցիներուն համար, անդին հարաւային Վիէթնամցիները կը շարունակեն իրենց յառաջխաղացումը զանազան ուղղութիւններու վրայ, երկրին խորերը: Միւս կողմէ, Հիւսիսային Վիէթնամցիները կը շարունակեն լուրջ ճնշում բանեցնել փնոմ փէնի վրայ, երկրին մայրաքաղաքը:

Այժմ աւելի պարզ կը դառնայ, որ Հարաւ. Վիէթնամցիները որոշած են ոչ միայն օգնել զինուորապէս Զօր. Լոն Նոլի կառավարութեան, որուն ուժերը հետզհետէ կորսնցնելով իրենց նախկին նահանգները, կը կեդրոնանան Սայկոնի շրջանին մէջ, այլեւ միտք ունին քամպոճի մէջ հաստատուելու, հաւանաբար երկար ժամանակ կայքեր մը հաստատելով:

Ցամաքային դէպքերուն, ամերիկեան ուժերը, համաձայն Մ. Նահանգներու նախագահին խոստումին, սկսած են քաշուիլ զանազան նահանգներէն, քանի մը շաբաթէն: Սայկոնի ուժերը, ընդհակառակն, աւելի խորերը կը թափանցեն եւ վերջին լուրերու համաձայն, արդէն յաջողած են վերագրաւել երկու կարեւոր քաղաքներ՝ Թաքէօ եւ Քոմփոնկ Շամ:

Քաղաքական դէպքերու կարծիքով, որոնց կը միանան նաեւ զինուորական շրջանակներու կարծիքը, Հանոյ այժմ կը ձգտի երկրին սահմանամերձ երեք նահանգներու մէջ ամրապնդել իր ուժերը եւ այդ նահանգները — Թաթանաքիրի, Պինհ Թրընհ եւ Մոնտիւլքիրի — վերածել «ազատագրուած» շրջաններու: Հոս, այս շրջաններուն մէջ է, որ հաստատուի Հանոյի Սիհանուքի կողմած կառավարութիւնը, առնուազն այդ կառավարութեան զինուորական մարմինը: Միւս կողմէ, նոյն շրջաններու համոզումով, Հանոյ կ'աշխատի կազմալուծել երկրին պարենաւորման ճամբաները՝ խափանարարական գործողութիւններ կատարելով Սիհանուքվիլի (Քամպոճի միակ նաւահանգիստը) եւ փնոմ փէնի միջեւ:

Սայկոն կը ձգտի զինուորական մեքենամութեամբ արդելք հանդիսանալ այս ծրագրին իրագործման:

Մինչ կռիւները կը շարունակուին Քամպոճի մէջ, անդին Փեքին, նկատի առնելով Քամպոճի վրայ կատարուած ամերիկեան յարձակումը, մերժեց «ցնորոթօքինութիւն» հանդիպում մը ունենալ Ամերիկացիներուն հետ, Վարշաւայի մէջ:

Յանօթ է, որ երկու տարիէ ի վեր առկախուած էին Վարշաւայի չին–ամերիկեան հանդիպումները, որոնք վերսկսան Յունուար 20ին միայն: Այդ, երկրորդ հանդիպումը տեղի ունեցած էր ամիս մը առաջ՝ Փետրուար 20ին, իսկ երրորդը, որ առկախուեցաւ Փեքինի նախաձեռնութեամբ, տեղի պիտի ունենար Մայիս 20ին: Նկատելի է, որ խղումը վերջնական բնոյթ չունի, քանի որ Չինացիները անմիջապէս յայտարարեցին, թէ խօսակցութիւնները կրնան վերսկսիլ յետագային: Քաղաքական շրջանակներու համար փե–քինի այս քայլը անակնկալ մը չի նկատուիր, քանի որ այս վերջինը պաշտօնապէս զօրավիդ կը կենայ իշխան Սիհանուքի: Ընդհակառակն, չատերու կարծիքով, զարմանալին այսքան ժամանակով յետաձգումը եղաւ խղումին:

Միւս կողմէ, սակայն, Մոսկուա ցարդ յայտուն դիրք չճշդեց Ուաշինկթընի դէմ: Սալթի (հիւլէական զէնքերու արտադրութեան կրճատում) խօսակցութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենան ներկայիս Վիէննայի մէջ, Ռուսերու եւ Ամերիկացիներու միջեւ, կը շարունակուին առանց ընդհատումի: Ընդհանուր կարծիքը այն է, որ Մոսկուա հաշտ աչքով չի դիտեր փեքինի աղդեցութեան ընդարձակումը նախկին Հնդկաչինի թերակղզիին վրայ: Աւոր ապացոյցը պէտք է նկատել այն, որ Մոսկուա զօրավիդ կենալով Հանոյի Սիհանուքի, ցայսօր չխղեց իր յարաբերութիւնները փնոմ փէնի հետ՝ պաշտօնապէս ճանչնալով փեքինի մէջ կազմուած իշխանին կառավարութիւնը:

Երկրորդ ապացոյցը այս իրողութեան՝ «Պրաւդա»յի առջի օրուան խմբագրականն է, որով Մոսկուա խիստ ոճով մը պարսաւի կ'ենթարկէ փեքինը իր վարած քաղաքականութեան համար: Խորհրդային թերթը կ'ամբաստանէ Մաօն, որ կը ձգտի Ասիան ենթարկել Չինաստանի տիրապետութեան: Վեց հազար բառերէ կազմուած խմբագրականին մէջ կ'ըսուի նաեւ, թէ փեքին կը մերժէ ընթացք տալ Մոսկուայի առաջարկին՝ համատեղ դործակցութեամբ պայքարիլ զաղթատիրական յարձակումներուն դէմ: «Նման դիրքորշում մը, կ'աւելցնէ թերթը, անկասկած կը քաջալերէ զաղթատիրական շրջանակները, որպէսզի յառաջ տանին հակաժողովրդական իրենց նպատակներն ու ծրագիրները: Վերջինը՝ Հնդկաչինի օրինակն է»:

Քաղաքական շրջանակները խիստ յատկանշական կը դտնեն «Պրաւդա»յի խմբագրականը, որ ձեւով մը մատնացոյց կ'ընէ Մոսկուայի լուրջ մտահոգութիւնը՝ ի տես Չինաստանի ձեռք ձգած ազդեցութեան՝ հարաւ. արեւելեան Ասիոյ մէջ:

Ասիական երկիրներու խորհրդաժողո–վը, որ տեղի ունեցաւ Ճաքարթայի մէջ, Ինտոնեզիա, ընթացք չտուաւ փնոմ փէնի պահանջին՝ զինել Խմեր բանակը: Միւս կողմէ, սակայն, պահանջեց «օտար բոլոր ուժերու հեռացումը Քամպոճէն եւ կռիւներու դադարեցումը»: Խորհրդաժողովը պահանջեց նաեւ միջազդային խորհրդաժողովի մը դումարումը՝ Ժընեւի 1954ի մասնակիցներով: Խորհրդաժողովը այս ուղղութեամբ կոչ մըն ալ ուղղեց ՄԱԿի:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԱՏԵՑԱԻ

ՀԱՄԱՁԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ ՊԼՑԲՈՒԹԻ ԵՒ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԻՋԵԻ

Լիբանանի համար լուրջ մտահոգութեան դուռ բացող կացութիւն մը ստեղծուած էր անցեալ շաբաթ, երբ, ինչպէս հաղորդած էինք առեն, սուրիական բանակի եւ պաղեստինեան Սայքա կազմակերպութեան պատկանող ուժեր մուտք գործած էին Հարաւային Լիբանան, առանց Պէյրութի արտօնութեան:

Այժմ կացութիւնը յատակացած է եւ լաւատես մեկնողներ կը տիրէ երկրին մէջ: Լաւատեսութիւնը ստեղծուեցաւ, երբ Լիբանանի վարչապետը՝ Ռաշիտ Քարամէ, Նախագահ Հելուի հետ տեսակցութիւն մը ունենալէ ետք մեկնեցաւ Դամասկոս, ուր հանդիպում մը ունեցաւ Սուրիոյ Նախագահին հետ: Քարամէ դիտել տուած է Սուրիացիներուն, թէ Պէյրութի հասած լուրերը առաջին առթիւ արձագանգ կը հանդիսանային սուրիական կանոնաւոր ուժերու Լիբանան մուտքին, մինչդեռ, այժմ, կը պարզուի, թէ Սուրիացիները պարզապէս «ընկերակցած» են Պաղեստինցիներուն: Այլ խօսքով սուրիական բանակի փոխադրակառքեր պաղեստինցի արձակադէններն ու անոնց զինամթերքը տեղափոխած են Հարաւ. Լիբանան: Իրաց այս կացութեան մէջ, հետեւաբար, Լիբանանի համար «հարցը փակուած է»:

Քարամէ յայտարարեց նաեւ, թէ Սուրիոյ տեսակցութիւնը սիրալիր եղած է: «Մէկն աշխատանք պիտի կատարենք, որպէսզի համագործակցութիւնն ու յարաբերութիւնը մեր երկու երկիրներուն միջեւ բարելաւուին... առկախ մնացած հարցերը լուծուին»: Ինչ կը վերաբերի պաղեստինեան խնդրին, Քարամէ դիտել տուաւ, թէ իրենք կը կատարեն իրենց պարտականութիւնը, որպէսզի արդարութիւնը վերահաստատուի այս չրջանին մէջ: Լիբանան, համաձայն Վարչապետին, զօրավիդ կը կենայ պաղեստինցի ժողովուրդին իրաւունքներուն, ինչպէս նաեւ փէտայիներու գործունէութեան:

Մինչ այս ձեւով կը կարդադրուէր եւ կը լուծուէր հարցը, անդին պաղեստինեան չրջանակները կը հաղորդէին, թէ Իսրայէլացիք զինուորական կարեւոր կեդրոնացումներ կը կատարեն Լիբանանի սահմանադլուխին վրայ: Նոյնիսկ խօսակցելեան նաեւը նշմարուած են, համաձայն նոյն չրջանակներուն, Լիբանանի հարաւարեւմտեան ափերուն մօտ:

Միւս կողմէ, Ապահովութեան Խորհուրդի կարդադրութեամբ ՄԱԿի տասը դէտեր քննութիւն մը բացին Հարաւ. Լիբանանի մէջ, ճշդելու համար Իսրայէլացիներու կատարած յարձակումին վրայ նահանջը՝ լիբանանցի զիւղացիներուն եւ զիւղերուն:

Օդային ռմբակոծութիւնները միչտ կը չարունակուին: Իսրայէլեան օդանաւեր ոչ միայն ռմբակոծեցին Սուէդի ջրանցքի եդիպտական դիրքերը, այլեւ Յորդանան հաստատուած իրաքեան բանակի ռազմակայանները: Աւելին, փոխադարձութեան սկզբունքով ընկղմեցին եդիպտական երկու նաւեր մէկը՝ ռազմանաւ եւ միւսը՝ ձկնորսանաւ: Եդիպտացիք, ինչպէս դրած էինք, վերջերս ընկղմած էին իսրայէլեան ձկնորսանաւ մը:

Աւելցնենք, որ դէտերու կարծիքով Ա. Էլան, որ Ուաշինկթըն կը դանուի ներկայիս, կրկին դիմում պիտի կատարէ Ամերիկացիներուն, որպէսզի այս վերջիններս «Ֆանթոմ» օդանաւեր յանձնեն Իսրայէլի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՑ Արտաքին նախարարը՝ Ալտօ Մօրօ Փարիզ ժամանեց, ուր հանդիպում մը պիտի ունենայ Մօրիս Շումանի հետ: Պիտի ընդունուի նաեւ Ֆրանսայի Հան–րապետութեան Նախագահին կողմէ:

ԱՆԳԼԻՈՑ խորհրդաժողովին ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Յունիս 18ին: Հանրային կարծիքի քննութիւն մը ցոյց կուտայ, թէ աշխատաւորականները կրնան ապահովել յաղթանակը:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐի Քանի փառատօնը վերջացաւ Շաբաթ իրիկուն: Լաւագոյն Ֆիլմը նկատուեցաւ ամերիկեան Մաշը:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ՃԱՌԸ

«ԵԹԿ ՀԱՐԿ ԸԼԼԱՑ, ՎՃՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿԻՐԸ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆՔ»

Հանրապետութեան Նախագահը իր ծննդավայրի նահանգին վերապահած էր դաւառի պաշտօնական իր առաջին այցելութիւնը: Արդարեւ, Հոդեգալուստի նախօրեակին, ժորժ Փոմփիտու ճանթալ կատարած իր ճամբորդութեան առթիւ, Միւրա ժամանեց, ուր իր արտասանած ճառը կը վերաբերէր առաւելաբար երկրին ներքին կացութեան:

Ողեկոչելէ ետք Զօր. տը Կոլի եւ նաեւ իր ղերը ասկէ երկու տարի առաջ, վերջ տալու համար «խենթութեան հովին որ փչած էր Փարիզի վրայ», Նախագահը չեչտեց.— «Որովհետեւ ազատութիւնն ունինք, որովհետեւ կայուն վարչաձեւ մը ունինք, ամուր տնտեսութիւն մը, իրաւունքն ունինք այդ ամբողջը փրկելու համար, կարգուկանոն պահանջելու: Ընդունելի չէ, որ ոմանք իրենց զաղափարները արժեցնելու համար, որովհետեւ քանդումը կ'ուղեն, մարդոց եւ ինչքերուն վրայ յարձակին: Անշուշտ թունաւորման բաժին մը կայ: Հրդեհներ կըրնան ըլլալ, փողոցներու պայթումներ, կարելի է նոյնիսկ տեսնել մարդիկ, որ եղեռնափորձեր ընեն արդելք հանդիսանալու համար եղեռնափորձերու: Պահենք մեր խմաստութիւնը, նախ հանդարտ մըննանք եւ չհաւատանք թէ յեղափոխութիւնը մեր դուռներուն առջեւ է: Ասիկա ըսելով հանդերձ, հարկ է որ կառավարութիւնը իր պարտականութիւնն ընէ եւ հարկ է որ երկիրը իրեն զօրավիդ կենայ եւ թէ ինչ որ արդիական բանաձեւու–մով մը լուռ մեծամասնութիւն կը կոչուի, այլեւս այդպէս չըլլայ, այլ արտայայտուի եւ ինքզինքը լսելի դարձնէ, ինչպէս ըրաւ 1968 Մայիսին եւ Յունիսին եւ այդպէս է որ ողբերգական կացութենէն դուրս ելանք:

«Հարկ է որ, կրթնած երկրին հսկայ մեծամասնութեան վրայ, իշխանութիւնները իրենք զիրենք լսելի դարձնեն, բուռն սաստերու երկիրը չենք, չարչարանքներու եւ սպանութիւններու երկիրը չենք, բայց եթէ հարկ ըլլայ՝ վճռականութեան երկիրը պիտի ըլլանք»:

Անդրադառնալով յատկապէս իր այցելած չրջանին, Նախագահ Փոմփիտու յայտնած էր թէ Օվերնեի կոչումը դիւղատնտեսական է եւ այդպէս ալ պէտք է մնայ: Պէտք է նաեւ որ ընտանեկան շահադործումը պահպանուի, «բայց, կ'ա–ւելցնէ Փոմփիտու, պէտք է որ մէկն ու միւսը յարմար ըլլան յեղաչրջումին: Պէտք է հարցերը դիմացէն նայիլ եւ չնայել զանոնք լուծել հակացողութեամբ եւ դործակցութեամբ»:

Միւրայի մէջ, Նախագահ Փոմփիտու ընդունուած էր տեղւոյն քաղաքապետին կողմէ եւ Քաղաքապետներու Միութեան Նախագահին, որ խօսած էր «ընտանեկան հաւաքոյթի» մասին բայց անդրադարձած նաեւ չրջաններու հարցին.— «Եթէ վերջին տարիներու յեղաչրջումը ցոյց տուաւ յարմարելու անհրաժեչտութիւնը, մանաւանդ հաւաքական կազմածի համար, կարելի չէ քանդել չրջանի ձեւը, որ ծննդաւանած է աւանդութիւններէ, որ մարդկային ամբողջութիւն մը կը կազմէ եւ որ հիմն է ժողովրդավարութեան»: Քաղաքապետներու Նախագահը յիչած է նաեւ Թոքվիլի սա խօսքը.— «Եթէ մարդն է որ թագաւորութիւնները ու Հանրապետութիւնները կը ստեղծէ, չրջանը, ինք, ուղղակի Աստուծոյ ձեռքէն կ'ելլէ»:

Հանրապետութեան Նախագահը զացած է նաեւ Օրիյաք, ապա՝ անցած Քաժար, ուր ընտանիքին հետ անցուցած է Հոդեգալուստի տօները, Փարիզ վերադառնալէ առաջ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՕՍՔԸ

ՀՌՈՄԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՃԱՇԻՆ

ՄԱՅԻՍ 8ԻՆ

Սրբազան եղբայրներ,

«Եթէ ղեղուս մարդկան խօսիցիմ եւ զհրեշտակաց, եւ սէր ոչ ունիցիմ, եղէ ես իբրեւ զպղինձ որ հնչէ, կամ իբրեւ զծնծղայս՝ որ ղօղանջեն... Սէր ամենայնի տեւէ, ամենայնի հաւատայ, ամենեւին յուսայ, ամենայնի համբերէ: Սէր ոչ երբեք անկանի» (Ա. Կորնթ. ԺԳ. 1–7):

Մեր աղօթքն է որ Տէրը մեր սիրտը լեցնէ այսպիսի սիրով, այս օրերուն մանաւանդ, երբ Սուրբ Գրական հեռու երկրէ մը Հոմ կուգանք մեր քրիստոնէական ողջոյնը բերելու եւ ողջագուրուելու ձեր մեծ Քահանայապետին՝ Ն. Ս. Պօղոս Զ. Պապին եւ ձեզի բոլորիդ հետ:

Մեր ջերմագին իղձն է որ այսպիսի սիրով միասեղ աղօթենք այս օրերուն, որպէսզի Աստուած քաղցրութեամբ լսէ զմեզ եւ առաջնորդէ մեզ որ իր կամքը կատարենք երկրի վրայ, որ է ամբապնդումը քրիստոնէական տիեզերական եղբայրութեան, եւ աւելին՝ ամբապնդումը համամարդկային եղբայրութեան, յաղթանակովը բարի կամեցողութեան մարդոց եւ ժողովուրդներու միջեւ, բարոյական հրամայականներու լոյսին տակ: Այսպէս է որ կը խորհինք Մենք, կրնայ ծագիլ մարդկային աշխարհի վրայ արեգակը արդարութեան եւ խաղաղութեան, որուն համար Ինքը Աստուած իր Միածին Որդին առաքեց աշխարհ:

Հաւատքը առ Աստուած ամենաամուր վէմն է մարդկային կեանքի բարոյական հաւասարակշռութեան եւ իրաւ մարդասիրութեան:

Քրիստոս մեր ճանապարհն է դէպի ճշմարիտ խաղաղութիւն:

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին որուն առաջին սպասաւորը ըլլալու կոչուած ենք Մենք, իր ամբողջ նուիրապետութեամբ եւ հաւատացեալ ժողովուրդով ի Մօրհրդային Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի, երջանիկ է այսօր որ այստեղ կը գտնուի, նոր էջ մը բանալու իր պատմութեան մէջ, էջ մը որուն վրայ պիտի կարողանանք արձանագրել բարի վկայութիւնները մեր քրիստոնէական սիրոյն եւ ձեր մեծ Եկեղեցիին հետ մեր գործակցութեան, արդի աշխարհը յուզող հարցերու լուծման ճանապարհին վրայ:

Եկած է ժամանակը, որպէսզի բոլոր Եկեղեցիները մօտենան իրարու եւ միասին աղօթեն, միասին ներչնչուին, մէկը միւսով զօրանայ եւ միասեղ գործեն Աստուծոյ փառքին եւ մարդու փառքին համար:

Մարդուն դիտութեան հանճարը մեր օրերուն հրաշալի իրագործումներու կատարին հասաւ: Կը մնայ որ մարդուն բարոյական հանճարը եւս կարողանայ կատարել Արմատրոնկի քայլը: Մեզի կը թուի թէ առաւելապէս Քրիստոսի Եկեղեցին է որ պիտի հասնի այդ քայլը կատարելու, իր Աւետարանի լոյսով բոլոր մշուշները ճեղքելով:

Մեր հոգւոյն մէջ առաւել կ'աճի ու կը պայծառանայ մեր այս յոյսը, այստեղ, այս հողին վրայ որ այնքան հարուստ է պատմական սուրբ յիշատակներով, քրիստոնէական վաւերական վկայութիւններով եւ ոգեկան անկորնչելի արժէքներով:

Յանուն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ եւ Մեզ ընկերացող սուրբ հայրերուն, ձեզի կը յայտնենք Մեր եղբայրական չնորհակալութիւնը ձեր չատ սիրալիր ընդունելութեան եւ ձեր չատ բարի խօսքերուն համար:

Թող Աստուած օրհնէ այս լուսաւոր օրը եւ արժանի ընէ զմեզ իր որդիները կոչուելու: Ամէն:

×

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՕՍՔԸ ՈՒՂՂԵԱԼ Ն. Ս. ՊՕՂՈՍ Զ. ՊԱՊԻՆ ՄԱՅԻՍ 11ԻՆ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՊԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՋ

Գոհութիւն Աստուծոյ ամենակալին որ այս երեք օրերուն իր հովանին լայն տարածեց մեր բոլորի վրայ եւ մենք իր օրհնութեան ներքոյ, միասին ապրեցանք պահեր՝ ոգեկան ուրախութեանց, լուսատու ներչնչումներու, պահեր քրիստոնէական եղբայրութեան:

Ցիշեցինք մանաւանդ, զարթնումի մը պէս, թէ եղբայրներ ենք երկու հազար տարիներէ ի վեր:

Տէր Աստուած, թող յաւիտեան տեւէ այս պահը, դի սքանչելի է ան:

Պիտի վերադառնանք մեր Տունը, Սուրբ Էջմիածին, մեզի հետ տանելով այս զգացումը: Կը վերադառնանք մեր Երկիրը Հայաստան, մեր ժողովուրդին պատմելու այս հրաշալի օրերու մասին:

Մենք եւ մեզի ընկերացող հոգեւոր եղբայրները, գլխաւորութեամբ Երուսաղէմի եւ Թուրքիոյ Հայոց պատրիարքնե-րուն, կը բաժնուինք Ձեզմէ, առաւել միխիթարուած, առաւել զօրացած հոգի-ներով:

Ձերդ Սրբութիւն, այս բոլորի համար երախտապարտ ենք Ձեզի:

Այս օրերուն նոր էջ բացինք Հայոց Եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ: Երանի թէ Սուրբ Հոգւոյ ներչնչմամբ Մենք եւ մեր յաջորդները կարողանանք այս մաքուր էջին վրայ արձանագրել վկայութիւնները մեր սիրոյն, մեր եղբայրութեան եւ մեր քրիստոսանուէր գործերուն:

Յանուն Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցիին, յանուն հայ հաւատացեալ ժողովուրդին ի Մօրհրդային Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի, ընդունեցէք մեր խորզղայց չնորհակալութիւնը, նաեւ մեր սրտին բիած մաղթանքը որ չատ ապրիք, որ անսասան մնաք Ձեր ոգեկան բարձրութեան կատարներուն վրայ եւ չարունակէք Ձեր սուրբ առաքելութիւնը վսան մեծի փառացն Աստուծոյ, վսան բարօրութեան մարդկանց, վսան խաղաղութեան աշխարհի: Ամէն:

ԱՆՇԵՂ ՊԱՅՔԱՐ

(Թուրք մամուլի վերջին հրատարակութեանց առթիւ)

Արձագանգ եղանք Թուրք մամուլի հասկընալի զայրոյթին՝ յատկապէս Լիբա-նանի եւ ընդհանրապէս Հայկ. Սփիւռքի յուշատօներուն, ինչպէս Հայ Դատի հետ աղերս ունեցող նախաձեռնութեանց առիթով:

Վերջին հինգ տարիներու ընթացքին, աստիճանաբար չեչտուեցաւ Թուրքիոյ անհանդստութիւնը՝ ի տես Հայութեան աղդային արթնութեան: — Պոլսոյ «Ճումհուրիէթ»ի այն բացատրութիւնը, թէ «մոլեռանդ Հայերու» գործն է բողոքի ու պահանջի ցոյցերուն կազմակերպումը, ախտաբանական ծագում ունի: Թուրքը կը հաւատար թէ չարդուփչուր դարձած ժողովուրդ մը ի վիճակի պիտի չըլլայ նոյնիսկ յիչելո՞ւ աղէտը...

Եւ որովհետեւ աւելի քան երբեք Հայութիւնը գիտակից կը մնայ իր իրաւունքներուն թէ Թրքական ցեղասպանութեան նիւթական եւ բարոյական տարողութեան՝ չի կրնար զսպել անչուշտ իր յուսախաբութիւնն ու զայրոյթը:

Պէտք չէ ենթադրել, թէ Թրքական մամուլի եւ կառավարական չրջանակներու մօտ կրնայ զղջումի եւ հատուցման տրամադրութիւն մը ստեղծուիլ: Ոչ ալ միամիտ ըլլալ, եղբայրացնելու համար որ պատմական իրաւունքներու հանդէպ իրենց բացարձակ այլամերժութիւնը կըրնայ տեղի տալ ողջմտութեան կամ արդարամտութեան ղգացումին:

Աչխարհի մէջ քիչ պետութիւններ կան, որոնք Թուրքիոյ դիւանագիտական նենգամտութեան հետ կրնան մրցիլ: Ո՛չ բրիտանական եւ ոչ ալ համայնավարական ռազմավարութիւնը կրնան հասնիլ օսմանական ժառանգ խորամանկութեան: Ինչպէս երէկ, այսօ՛ր ալ տակաւին, Անդարա նպաստաւորուած է իր դիրքէն, Արեւելքի թէ Արեւմուտքի «մօրուք»ը իր ձեռքերուն մէջ պահելու համար...

Այս իրողութիւնները, սակայն, տուեալ եւ պատճառ չեն կրնար նկատուիլ Հայութեան կողմէ որեւէ ձեռնթափութեան կամ յոգնութեան:

Ընդհակառակն, քիչ մը աւելի յստակ կատես ու վճռական կը դարձնեն մեզ՝ որովհետեւ ազգային դատերու մէջ չիմանականը հետեւողականութիւնն է:

Թուրքը ամէն ինչ պիտի ընէ, մեզ յուսահատութեան մատնելու համար: եւ որովհետեւ անհամեմատօրէն լայն են իր կարելիութիւնները պետական թէ յարաբերական մարզերու մէջ, պիտի չընկրկի նենգութեան, քարոզչական եւ խառնակչական աչխատանքներու մէջ:

Կարեւորը այն է, այս պարագային, որ մենք մեր իրաւունքները հետապնդենք ոչ թէ բարեմտութիւններով՝ այլ պիտակելով թէ թշնամին խաչը պիտի չդնէ միջոցներու մէջ:

Շատեր կ'անդիտանան ապահովաբար, ինչ որ մենք կրցած ենք տեսնել, խմանալ եւ տառուել մեր միջոցներով:

Տեսնելով Հայութեան յամառ հետեւողականութիւնը, թուրք պետական շրջանակները եւ Արտաքին նախարարութեան կապուած արտասահմանեան գրասենեակներ տեղեդագիր աչխատանքի են լծուած՝ խափանարարական նպատակներով:

Մեր քթին տակ, Միացեալ Նահանգներու բոլոր դէսպաւոր քաղաքներուն մէջ, «տեղեկատու գործակալութեանց» կամ «ուսանողական միութիւններու» անուններու տակ գործող կարգ մը թրքական խմբաւորումներ՝ ամերիկեան թաղային եւ համալսարանական գրադարաններէ կը վերցնեն թրքական ցեղասպանութեան, թուրբեւհայ յարաբերութիւններու եւ հայ դատի հետ կապ ունեցող ամէն գիրք:

Կը ներկայանան իբրեւ «ընթերցող», կը տանան տրամադրելի ամէն հատոր կամ աղբիւր եւ... անվերադարձ կը մեկնին:

Պարզ է, որ Թուրքերու յատուկ եւ իրենց համբաւին վայել կեցուածք է եղածը, ու գոնէ մենք չենք զարմանար:

Այլ գաղութներու մէջ, չորմանքն ու կաչառքը միջոց կը նկատուին համակրանք որոնելու կամ ճամբայ հարթելու դէպի «բարեկամութիւն»:

Տեսանք օրինակը Հարաւ. Ամերիկայի մէջ, ու այստեղ ալ՝ Նիւ Եորքէն մինչեւ Շիքակօ, ի պաչտօնէ «որսորդներ» կկոչ կը բանին, համոզելու համար միամիտները թէ Թուրքիա արդարութեան եւ ազատամտութեան ոստա՛ն մըն է այսօր...

Հայ մարդը չատո՛նց կչուած է Թուրքին «սիրոյ» եւ «յարդանքի» տրամադրութիւնները, ու նոր չէ որ պիտի դիտակցի՝ թէ... օձը պատեհ վայրկեանին կը սպասէ խայթելու կամ թոյն սրսկելու համար:

— «Հայութեան վաթսուն առ հարիւր մեծամասնութիւնը կը գրէր «Ճումհուրիէթ» 24 Ապրիլի թիւով, ինքզինք մօտ կը զգայ Թուրքիոյ եւ Թուրքերուն, եւ կը փափաքի որ հին ատելութիւնները մոռցուին: Մոլեռանդ փոքրամասնութիւնն է միայն, որ, գլխաւորութեամբ եւ գրգռութեամբ Դաշնակ կուսակցութեան՝ Թուրքիոյ դէմ ցոյցերու կը մղէ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

Արդարեւ այս անակնկալ ու դժնդակ պատահարը այնքան յուզած ու տակնուվրայ ըրած էր զինքը որ կերակուրի վրայ չէր մտածեր: Ցետոյ ուրիչ կասկած մըն ալ ունէր, թերեւս ուտելիքի միջոցով զինքը թունաւորէին:

Կէս ժամ ալ անցաւ եւ ահա անծանօթին միւս ընկերը երեւցաւ:

— *Եկայ քեզ փոխանորդելու, ըսաւ, միչտ Ֆրանսերէն լեզուով, անչուչտ ա-նօթեցած ըլլալու ես, դնա ճաշդ ըրէ, ես պարոնին քով կը մնամ:*

— *Իրաւ ալ անօթի եմ, պատասխանեց միւսը:*

— *Վերադարձիդ քիչ մը ուտելիք ալ մեր բարեկամին բեր, ըսաւ երիտասարդը:*

— *Առաջարկեցի իրեն, մերժեց, պատասխանեց առաջինը, կ'ներեւայ որ անօթի չէ եղեր:*

— *Այդ տարբեր բան:*

Երբ Լեւոն առանձին մնաց երիտասարդին հետ, ուղեց խօսակցութեան նոր փորձ մը ընել:

— *Կ'ներեւայ որ մինչեւ դիշեր այս դիրքին մէջ պիտի մնամ, ըսաւ դժգոհ դէմքով մը:*

— *Վա՞յ, հարցուց միւսը զարմացած դէմք մը առնելով:*

— *Չէի՞ր դիտեր:*

— *Ձշմարիտը տեղեկութիւն չունէի, ընկերս սովորութիւն չունի իր բոլոր դիտաւորութիւնները ինծի յայտնելու:*

— *Կ'ներեւայ թէ Արամին հետ այնպէս որոշեր են, չարունակեց Լեւոն չեչտակի իր խօսակցին նայելով:*

— *Արա՞մ... ո՞վ է Արամը, հարցուց միւսը:*

— *Զարմանալի բան, չէ՞ք դիտեր, այն որ զիս հոս բերաւ եւ ձեր ձեռքը մատնեց:*

— *Այդ անունով մէկը ոչ տեսած եմ, ոչ ալ կը ճանչնամ, պատասխանեց երիտասարդը ամենաբնական չեչտով մը:*

Լեւոն բոլոր այս ժխտական պատասխաններէն, որոնց կեղծ ըլլալը կը զգար, կը սկսէր զայրանալ: Անդիմադրելի փափաք մը ունէր զիմացինին վրայ յարձակելու, անոր կոկորդէն բռնելու եւ բոլոր ուժովը խեղդելու: Բայց, ափսոս, թէ-ները կապուած էին ու աղէկ կապուած: Ջանաց զսպել իր բարկութիւնը եւ անուշադրութեամբ խօսակցութիւնը չարունակել:

— *Կ'ուզէի դուչակել թէ ի՞նչ է ձեր նպատակը զիս այստեղ կապելով ու բանտարկելով, ըսաւ:*

— *Եթէ կը յաջողիք դուչակել, կը խընդրեմ որ ինծի ալ ըսէք, պատասխանեց միւսը:*

— *Ինչո՞ւ համար:*

— *Որովհետեւ ես ալ ձեզի չափ անտեղեակ եմ:*

— *Ի՞նչպէս, դուք չէք զիտեր թէ ինչ նպատակով այս ընթացքը բռնած էք ինծի հանդէպ:*

— *Գիտեմ որ ընկերս այսպէս որոչած է, բայց աւելի բան մը չեմ զիտեր:*

— *Ուրեմն անդիտակցաբար գործիք կ'ըլլաք իրեն:*

— *Այո, վստահ ըլլալով թէ ինչ որ ինք կ'ընէ՝ աղէկ կ'ընէ:*

Լեւոն դարձեալ լռեց եւ ինքնիրեն խորհեցաւ. «Արդօք այս մարդը անկեղծօ՞րէն կը խօսի... այն ատեն ստորագաս դործիք մըն է միւս մարդուն ձեռքը, թերեւս ծառայ մը կամ վարձուած մէկը... այդ պարագային՝ արդեօք չէ՞ր կրնար կաչառել զինքը»:

Հաղիւ թէ այս մտածումը ունեցաւ՝ ուղեց անմիջապէս փորձել, որովհետեւ ժամանակ չունէր կորսնցնելիք, մէկ վայրկեանէն միւսը կրնար տարեց անծանօթը գալ: Եւ՝

— *Մտիկ ըրէ, ըսաւ:*

— *Խօսեցէք:*

— *Կը տեսնեմ որ, չարունակեց Լեւոն, դուք չատ վտանգաւոր գործի մը մէջ անդիտակցաբար մտած էք, թերեւս նիւթական ակնկալութիւններէ չլացած... արդ չեմ կարծեր որ ձեր մեծաւորը կրնայ վճարել, ձեր կատարած այս ծանր գործին համար այնքան դրամ որքան ես պատրաստ եմ տալու, անմիջապէս, եւ Լեւոն չեչտեց այդ բառին վրայ, եթէ օգնէ ինձ ասկէց դուրս ելլելու:*

Երիտասարդը թեթեւ մը ժպտեցաւ:

— *Ահաւասիկ առաջարկութիւն մը որուն չէի սպասեր, ըսաւ:*

— *Ինչո՞ւ համար, հարցուց Լեւոն:*

— *Չէի կարծեր որ վրանիդ բաւական դրամ ունիք զիս գոհացնելու համար:*

— *Նոյնիսկ անկէց աւելի, պատասխանեց Լեւոն որ կը սկսէր յոյս առնել: Բայց ո՞րքան ժամանակ չկրնար տանիլ: Ըսէք, ո՞րքան դրամ կը պահանջէք թեւերս քակելու համար... յիսուն ոսկին բաւակա՞ն է:*

Միւսը ժխտական ձեւով ղլուխը չարժեց:

— *Հարի՞ւր ոսկի:*

— *Ջըլլար, պատասխանեց միւսը:*

— *Երկու հարիւր ոսկի, եւ անմիջապէս վճարելու պայմանով:*

— *Անկարելի է...*

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(117 – Շար.)

միամիտները»...

Մա՜շ ժ ղ ենք մը, որ ծիծաղ կը պատճառէ անչուչա:

Չին ռազմավարութիւնն է, որ ազդու միջոց կը նկատուի Հայութիւնը պատակ-ուելու եւ հաւաքական ուժը խորտակելու:

Անօգուտ եւ ապարդիւն ճիգ, անչուչա, որովհետեւ կարելի չէ գտնել նոյնիսկ մէկ Հայ՝ որ Թուրքի ցեղասպանութեան դէմ եւ Հայոց իրաւունքներուն հանդէպ իր խոր դիտակցութեան մէջ չփոթանքի մատնուելու տուեալներ ունենայ:

Կ'անդրադառնանք այս քանի մը անգուդարձերուն, դիտել տալու համար պարզապէս՝ որ պարզուող այս պատկերը յայտնի է պատճառ ու թոթան պէտք է ըլլայ համազգային ճակատը զօրացնելու. իրազեկ ու արթուն պահելու հանրային կարծիքը եւ գործնապէս հատատելու՝ թէ միաձայատ ու միասիրտ է հայ ժողովուրդը իր արդար դատին մէջ:

Հանրային դեկավարութիւններ, կուսակցական կազմակերպութիւններ եւ միութիւններ՝ օրուան պահանջ պիտի համարին կարելի բոլոր միջոցներով չարուշնակել հետեւողական պայքարը, Թուրքի պատմական ոճրին դէմ եւ Հայութեան հողային, նիւթական, բարոյական պահանջներու զոհացման ի նպաստ:

Անհաման են կարելիութիւնները այս տեսակէտով. եւ բաղաբականին չափ ու ւելի՝ նաե՛ւ մշակութային նախաձեռնութիւններ կրնան նպաստել հայ ժողովուրդի ու անոր դատի ճանաչման:

Պէտք է զարկ տալ դարաւոր մեր վատակի ծանօթացման, ամբապնդել մեր կապերը՝ չջլատուին հետ ու յարաբերական բոլոր ճակատներուն վրայ:

Թուրքը կը զգայ արդէն, թէ համաշխարհային հանրային կարծիքի մէջ հող կը կորնչնէ. եւ եթէ մեծագումար քարոզչական քայլերու կը դիմէ՝ այս իրազեկութիւնը պէտք է նկատել նոր փաստ մը այն մասին, որ մեր ճիգերն ու զոհողութիւնները կ'արժեւորին:

Անդուլ, հետեւողական եւ ծրագրուած աշխատանք: —ահա՛ առողջ պայքարի ապահով ուղին:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՏՈՒԻ

—o—

Կրեկուար Տիրեան, ճարտարապետ ստեղծման ուժի Քոմիտաբիայի մօտ, Քրեմլի Լիոնէլ դիտական հետազօտութեան ամէնուած մրցանակին արժանացած է: Կրեկուար Տիրեան նաեւ ստացած է Արժանիքի Ազգ. Կարգի չքանչանը: 1946ին վկայուած է իբրեւ ճարտարապետ եւ ստացած տարբալուծումի եւ քիմիայի Ա. մեռալը:

Ա.ՇԽԱՐՀ ԵՒ ՄԱՐԴԻԿ

ՁԱՅՆԵՐՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

« Ձայնը, յիշողութեան մէջ, աւելի կ'արժէ քան դէմքը », կը գրէ Սերճոյ Դրասադէ: Սկաւառակ մը, արդարեւ, ուր արձանագրուած են արտասանութիւններ կամ խօսակցութիւններ, աւելի դիւրութեամբ կը վերայարուցանէն, մտքիդ մէջ, դէմքեր ու դէպքեր, քան մունջ չարժանկարի բեկոր մը:

Ձայնը աւելի կենսունակ է՝ քան պատկերը:

Նկարչութիւնը այնքան հին է՝ որքան մարդս: Ձայնի արձանագրութիւնը նոր հնարք մըն է, որ հեռվհեռէ աւելի կ'ածի ու կը ծաւալի:

Ոչ ոք կրնայ ժխտել՝ թէ ձայնական վկայութիւն մը աւելի կ'արժէ քան գրաւոր արձանագրութիւն մը կամ պատկեր մը:

Գրադարաններու առընթեր՝ կը կազմուին, ներկայիս, սկաւառակադարան-ներ: Մանաւանդ պատմական բնոյթ ունեցող սկաւառակները մեծ հետաքրքրութիւն կը յարուցանեն ուսումնասէրներու չրջանակին մէջ:

Ոչ միայն սկաւառակները, այլեւ ձայներիզները մեծ կարեւորութիւն ստացած են, ներկայիս: Բոլոր երկիրներու մէջ՝ պատասխանատու իշխանութիւնները խնամքով կ'արձանագրեն սկաւառակներու կամ երիզներու վրայ նշանակալից դէպքերը, որոնք խօսուն պատմութիւն են:

Իտալիոյ մէջ արդէն կազմուած է պատմական սկաւառակադարան մը, որ ուսումնասէրներու տրամադրութեան տակ դրուած է:

Այս ինքնատիպ դարանին բացումը կատարուած է, վերջերս, Հռոմի մէջ: Բացումին ներկայ եղած են երաժշտագէտներ եւ լրագրողներ: Դարանը կը պարունակէ չորս հազար սկաւառակներ, աւելի քան վեց հազար տիտղոսներով: Առաւելապէս երաժշտական բեկորներ են (նուագահանդէսներ, ճաղ, ժողովրդական երգեր), որոնք կը վերաբերին յիսնամեայ ժամանակաշրջանի մը (դարուս սկիզբէն մինչեւ դարուս կէսը, 1900–1950): Սկաւառակներուն թիւը հեռվհեռէ կը բարձրանայ: Հարկ պիտի ըլլայ երկրորդ դարանի մը կազմութեան: Նոյնքան եւ աւելի թիւով սկաւառակներ պատրաստ են արդէն չարքի մէջ մտնելու: Կը նախատեսուի չորս անգամ չորս հազար սկաւառակներու մէկտեղումը:

Ամէնէն հին սկաւառակը կը կրէ 28 Օգոստոս 1900 թուականը, կը պարունակէ երգի բեկոր մը՝ Տոնիձեդդի «Ֆաւորիտա»էն. — «Եկո՛ւր, եկուր»: Ցառաջանալով ժամանակին մէջ՝ հեռվհեռէ կը դանենք ձայները Գարուզոյի եւ Շալիափինի, աչխարհահռչակ այս երգիչներուն: Կ'ունկնդրենք Փափլօ աէ Սարասատի ջութակին, Ռաքմանինոֆի կամ Սթրավինսքիի դաշնակին, Սթրաուսի, Մասքանիի, նոյնիսկ Զարլի Զաբլինի դեկավարած նուագահանդէսներուն: 1911 տարեթիւը կրող սկաւառակ մը լսելի կ'ընէ մեզի՝ «Վերթէր»էն բեկոր մը, «Ա՜հ, մի՛ արթնցներ զիս», Մաթիա Պաղդիտիի ձայնով, որուն դաշնակով կ'ընկերանայ Մասքնէ:

Սկաւառակներու այս դարանին մէջ պիտի գտնես Ֆրից Քրայսլերի այն յօրինումները, զորս օժտեալ ջութակահարը տարիներ չարունակ լսելի ըրաւ մեծ նուագահաններու անունով, — Վիվալտի, Գուփերին, Փորփորա... որ պէտք չատկնոտ չթուի եւ կանխէ երաժրշտագէտներու քննադատութիւնները:

Վերտին կը լսես հոյակապ ձայնը Գարուզոյի, որ կ'երգէ «Ո՛վ պարեգօտ հնամենի»ն Փուչչինիի «Լա Պոհեմ»էն:

Հին ձայները կը թուին նոր՝ չնորհիւ դիտական միջոցներու, որոնք կը թարմացնեն ինչ որ թառամած է:

Կատարեալ ձայնական « ճարտնաիր » մը ունի սկաւառակներու դարանը: Հաւաքած է անցեալի ձայնատպուածները:

Տրամադրութեանդ տակ պիտի ըլլան քահանայապետներու, դրագէտներու, բանաստեղծներու, պետական դէմքերու ձայները:

Տարբեր երկիրներու սկաւառակներու դարանները փոխանակութիւն պիտի ընեն միմեանց հետ: Կրկին ունեցողը պիտի տայ չունեցողին:

Հիմը դրուած է ձայներու թանգարան-ին:

Ո՛րքան բերկրալի պիտի ըլլար եթէ այս կերպով պահպանած ըլլայինք, նաեւ մենք, ձայնը Կոմիտասի, Շահմուրատեանի եւ ուրիշներու:

Շահմուրատեանի ձայնը լսեցինք բակամի մը տան մէջ: Մաչած էր սկաւառակը, ձայնը նուագած էր կարծես:

Ձայներու Թանգարան մը ունենանք նաեւ մենք, Հայերս: Այնքան թովիչ երգիչներ ունեցած ենք, այնքան աղդեցիկ ճարտասաններ:

Ունեցած ենք, ունինք, պիտի ունենանք:

Օն, մենք եւս հիմնենք ձայներու թանգարան մը՝ քանի ուշ չէ:

ԿՈՐԻԻՆ

LIVRES REÇUS

SHART

par Marcel Zahar (avec une biographie, une bibliographie et une documentation complète sur le peintre et son œuvre). Editions Pierre Cailler — Genève 1970.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի հայ գաղութը յիսուն տարիներէ ի վեր հրամայական պահանջն ունի ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՆի մը՝ ընդարձակ հանդիսասրահով, Առաջնորդարանի յարկաբաժինով, Գրադարանի, Ընթերցասրահի բաժանմունքով, մանաւանդ եւ բիտասարդութեան ամէնօրեայ հաւաքատեղիի եւ հայերէն դիւերային դասըն-թացքներու եւ բանախօսութիւններու յարմարութիւններով:

Անհուն ուրախութեամբ կ'աւետենք թէ այս բոլոր յարմարութիւնները լայնօրէն ընձեռող երկյարկանի ընդարձակ (800 քառ. մեթր) չէնք մը գնեցինք քաղաքիս կեդրոնը

14, Rue St. Basile, Marseille (1er)

Ռեֆորմէ եկեղեցիին դիմացը:

Նման յարմարութիւններով ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՆ մը, խորապէս կը հաւատանք, հրաչքի համազօր դեր կրնայ կատարել ու պիտի կատարէ գաղութիս ազգային կեանքին մէջ՝ ամող սերունդներու հայեցի դաստիարակութեան եւ ազգային ոգիի միշտ արծարծ պահպանումին տեսակէտով, ու ամէն Հայու պատիւ ու պարծանք բերող հաստատութիւն մը պիտի հանդիսանայ մանաւանդ յաչս տեղական իշխանութեանց՝ կրօնական թէ քաղաքական:

Գիտակից ենք թէ նիւթական ի'նչպիսի ծանր պատասխանատուութեան տակ մը տանք: Բայց գիտակից ենք նաեւ թէ նըմանի Ազգային Տուն մը ո'րչափ կը խօսի ամէն Հայու հայօրէն արուեստ սրտին եւ ո'ր աստիճան երազն էր իւրաքանչիւրին: Ահա այդ դիտակցութեամբ եւ խորագոյն հաւատքով կը բախենք լարերը անխտիր ամէնուղ ազգային զգացումներուն, խնդրելով որ ձեր ազնիւ մասնակցութիւնը բերէք Ազգային Տունին գնումի եւ նորոգութեան ծախքերուն՝ ո'ր չափով որ ձեր միջոցները կը ներեն: Մեր անհուն քաղաքն է որ ամէն Հայ քար մը ունենայ Ազգային Տունի կառոյցին մէջ եւ սրտո'վ կապուած ըլլայ անոր, մինչեւ որ հնչէ երանելի ժամը հայրենի հողին վրայ Հայ Տուն չինելու:

Սրբատաչ մարմարի վրայ փորագրել պիտի տանք անունները կարեւոր նուիրատուներու: Ոսկեմատեանի մէջ պիտի արձանագրենք անունները անխտիր բոլոր նուիրատուներուն: Իսկ բաւարար գումարներ նուիրողներուն անունով պիտի կոչենք առանձին դրասենեակ մը, ընթերցասրահ մը, հիւրանոց մը, եւայլն:

Կանխայայտ շնորհակալութիւն ամէնուղ:

ԴԻՒԱՆ ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ
(կնիք)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

«Վտահ եմ որ արդէն կը ցաւիք այս նախակին տեղի տուող շարժառիթին համար եւ թէ ինծ պիտի օգնէիք ամբողջովին մէջտեղէն վերցնելու մեր անհամաձայնութեան պատճառը եւ անցեալը մոռնալու: Հակառակ պարագային, դուք իսկ կրնաք նախատեսել թէ ինչ կը սպասէ ձեզ եւ ձեր գաւակին:

«Կը յուսամ որ բոլոր ատոնց մասին ձեզի հետ մանրամասնօրէն կը տեսնուիմ, երբ գիշեր տեսնենք:

«Քանի որ գիւղագնացութեան եղանակը կը վերջանայ, կը խնդրեմ որ փութերթուկով վերադառնաք կարելի եղածին չափ շուտ, գոնէ մինչեւ Երեքշաբթի

«Բոլոր պէտք եղած հրահանգները կուտամ: Ձեզ նկատել կուտամ որ ինծ հատար շատ կարեւոր է վերջին խնդիրքիս գոհացում տալը:

Ալեքսի ՔԱՐԵՆԻՆ

«Յ. Գ.— Ներփակ կը գտնէք ձեր պէտքերուն համար հարկ եղած դրամը»:

Նամակը կարդաց եւ գոհ մնաց անկէ, մանաւանդ որ չէր մոռցած դրամն ալ ուղղելու. ոչ մէկ անողոք բառ դառ մէջը, ոչ մէկ մեղադրանք, բայց միեւնոյն ատեն կարեկցութիւն ալ չկար: Իրեն համար կարեւորը այն էր որ այս նամակին մէջ ոսկի կամուրջ մը կար դէպի հաշտութիւն առաջնորդող:

Թերթը ծալեց, պանքնոթները պահարանին մէջ դրաւ եւ զանգակը հնչեցուց ծառան կանչելու համար:

— Այս նամակը թղթատարին յանձնէ որպէսզի վաղը դիւղ, Աննա Արքատիէվնայի տանի, ըսաւ ոտքի ելլելով:

— Գլխուս վրայ վսեմափայլ տէր...:

Գ.

Թէեւ Աննա միշտ բարկութեամբ կը հակաճառէր Վրոնսքիի երբ այս վերջինը իրեն ցոյց կուտար թէ կացութիւնը անտանելի կը դառնար, այսուհանդերձ իր հոգւոյն խորէն ինքն ալ կեղծ ու անպարկեշտ կը գտնէր զայն ու ամբողջ սրտովը կը բաղձար ելք մը գտնելու:

Ջիաբչաւէն դառնալով իր ամուսնոյն հետ, դրկռումի մը վայրկեանին մէջ ամէն բան ըսած էր անոր եւ հակառակ ղղացած զժնդակ յուզումին, գոհ էր այդ բացատրութիւնը տեղի ունենալուն:

Առանձին մնալով, ինքնիրեն խոստովանեցաւ թէ երջանիկ էր, թէ այս անգամ ամէն ինչ պիտի լուսաբանուէր եւ թէ վերջապէս իրենց մէջ տուութիւն պիտի չըլլար: Այլեւս կասկած չունէր թէ իրենց կացութիւնը վերջնականապէս պիտի կարգադրուէր: Թերեւս իր կեանքի այս նոր չրջանը դէչ պիտի ըլլար, բայց պայծառ պիտի ըլլար, առանց անստուգութիւններու եւ կեղծիքի:

Տառապանքը որ իրեն պատճառած էր ամուսնոյն ըրած խոստովանութիւնները՝ պիտի փոխանակուէր անով որ ամէն ինչ պիտի լուսաբանուէր: Նոյն իրիկունն իսկ Վրոնսքին տեսաւ, բայց իր ու ամուսնոյն միջեւ անցած զարճածին մասին բան մը չըսաւ, թէեւ այդ խոստովանութիւնը անհրաժեշտ էր իր կացութիւնը ամբողջովին լուսաբանելու համար:

Երբ հետեւեալ առտուն արթնցաւ, իր առաջին մտածումը եղաւ այն խօսքերը զորս ըսած էր ամուսնոյն եւ որոնք իրեն այնքան սոսկալի թուեցան որ չկրցաւ հասկնալ թէ ի'նչպէս քաղութիւն ունեցած էր այդ աստիճան կոշտ խօսքեր արտասանելու: Նոյնպէս չէր կրնար երեւակայել թէ ի՞նչ հետեւանք պիտի ունենային բոլոր այս բաները:

Բայց խոստովանութիւնը եղած էր ու Քարենին մեկնած էր առանց բառ մը ըսելու իրեն:

«Վրոնսքին տեսայ, մտածեց Աննա, ու իրեն բան մը չպատմեցի: Երբ մեկնեցաւ, ուզեցի կանչել ու ամէն բան ըսել, բայց խորհեցայ թէ պիտի չկրնայի բացատրել որ ինչո՞ւ համար աւելի առաջ չէի պատմած այդ դէպքը: Ինչո՞ւ ուզեցի ըսել ու չըսի»:

Ու այս հարցումին իրրեւ պատասխան, ամօթի կիզիչ կարմիրը չառագունեց իր երեսը: Հասկցաւ որ ամօթ կը զգար:

Իր կացութիւնը որ առջի օր բոլորովին պայծառ կը թուէր, այժմ առանց ալքի կ'երեւար: Վրան սոսկում եկաւ մը-տածելով դայթակղութեան, որուն մասին խորհած չէր: Երբ միտքը կը բերէր ամուսնոյն տալիք որոշումը, ամենասեւ դաղափարներ զինքը կը պաշարէին: Կեղեւակայէր որ Քարենինի անտեսը պիտի դար ու զինքը տուներէն վռնտէր, իր արարքը ամէնուն յայտարարելով: Ինքնիրեն կը հարցնէր թէ ո՞ւր պիտի երթար եթէ զինքը վռնտէին ու պատասխան չէր գըտներ:

Երբ կը մտածէր Վրոնսքիի, ինքնիրեն կ'ըսէր թէ անկա այլեւս զինքը չէր սիրեր, թէ ալ ձանձրացած էր իրմէ, թէ չէր կրնար ինքզինք անոր նուիրել ու այս պատճառաւ տեսակ մը թշնամութիւն կը զգար երիտասարդին հանդէպ:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 14ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Մայիս 30ին

ԿՈՒԶՈՒՀԻ՝

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Երջանային վարչութիւնը բացած է արձանագրութիւններ հակող – հակողուհիներու, ամառնային կայանի Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար:

Թեկնածուները պէտք է լրացուցած ըլլան 18 տարեկանը եւ հայերէն խօսին:

Փարիզի չրջանին համար դիմել գրասենեակը, 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ, գաւառները տեղական մասնաճիւղերուն:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾ· ԸՆԴՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

կազմակերպած է Պարանցիկ երեկոյթ մը

Ուրբաթ 12 ՄԱՅԻՍ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտեան երկուքը

« ՄԷԶՈՆ ՏԷ ՍԱՆԹՐՈՊ»Ի սրահին մէջ 8, Ռիւ ժան կուժոն, ՓԱՐԻԶ (8րդ)

Առաջին անգամ ըլլալով տեղի պիտի ունենայ

ԵՐԳԻ ՄՐՑՈՒՄ (Դրօշէ) ԵՐԵՔ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՎ

Առաջին երեք չահողները պիտի ստանան մրցանակ

ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ՓՈԻԹԱՑԻՔ ԶԶՐԿՈՒԻԼ ԱՑՍ ԵՐԵԿՈՑԹԻՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները 21 Մայիսին ժամը 20,30ին, իւ· ժէ· Ա·ի (փլաս Քառնօ) սրահը:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար:

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են: Ծնողք – ներկէն կը խնդրուի ներկայանալ կապոյտ Խաչի գրասենեակը

17, Rue Bleue — Métro Cadet

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18, հետեւեալ թուղթերով·

Livret de Famille
Carte d'immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur
Livret de vaccination à jour
Une photo d'identité.

Միջին Ֆրանսայի արձանագրութիւն – ներուն համար դիմել Լիոնի մասնաճիւ – ղին, իսկ Հարաւ· Ֆրանսայի մէջ՝ Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան:

Արձանագրութիւնները կատարել չու – տափոյթ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱԼՊԼՕՄ – ՏԻՄՓ ՄԸ 30 Սանթիմեթր, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

1· Առաւօտեան արշալոյս
2· Անուշիկ եարջան
3· Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը)
4· Մայրս
5· Դու ինձ համար
6· Հայաստան
7· երեւանի սիրուն աղջիկ
8· կարաւան
9· Խաչատուր Աբովեան
10· Սէրս գաղտնի թող մնայ

Նախապէս արձանագրութեամբ վաճառումը վերջացած ըլլալով, տիսքը կը ծախուի 31 ֆրանքի

Դիւմական առաքումները կատարել չէքով կամ մանդայով ·—
Ձչդելով անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN
204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

կարելի է դիմել նաեւ՝ Հ· Բալուեան գրատունը, 43 Ռիւ Ռիչէ, Փարիզ 9րդ և
ELEDISC (TARPINIAN) 269, Bd. Voltaire, — Paris (11e)

ՁՐՕՍԱՊՏՈՅՑ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը Մայիս 24ին, դէպի Մըլոնի մօտ գտնուող վ՝ը – վիֆոնտի հռչակաւոր դղեակը՝ Լուդովիկոս 14րդի պերճաշուք ոճով, իր նշանաւոր պարտէզով:

Վերադարձին Ֆոնթէնպլօ, Փարիզ ժամանում ժամը 22ի մօտ:

Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878–27–35 կամ Տիկին Գուլումճեանի 208–71–79:

Գին 15 ֆրանք:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ չրջաններու Հայ Առաք· եկեղեցւոյ Ազգ· Վարչութիւնը կը ծանուցանէ տեղւոյս հայ հաստատութեան թէ յառաջիկայ Մայիս 23–27 Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Վազգէն Ա· հովուապետութեան այցելութեամբ պիտի ժամանէ Լիոն:

Այս առթիւ կատարուելիք հանդիսութիւններու ընդհանուր յայտագիրը հետեւեալն է·—

Շաբաթ 23 Մայիս, կ· եռք ժամը 4ին ժամանում Պոռնի օդակայան, ժամը 5–6 Հրաչափառի եւ ողջոյնի խօսք Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Ժամը 9–11 ժողովրդական ընդունելութիւն Ռամոյի սրահին մէջ:

Կիրակի 24 Մայիս, առաւօտեան ժամը 16ին, հանդիսաւոր պատարագ Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, զոր կը մատուցանէ Վեհափառը: Ժամը 2ին ճաշ Սոֆիթէլ Պանդոկի սրահներէն մէկուն մէջ: Ձաշարժին 100 ֆր·, անձ ղլուխ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ ամէնէն ուշը, մինչեւ Մայիս 18, եկեղեցւոյ գրասենեակը:

Այլ մանրամասնութիւններ յաջորդիւ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH
32. Rue de Trévise PARIS

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին ան – հրաժեչտ չինութիւններուն ի նպաստ կը նուիրեն ·—

Ս· Սանճեան (Վիլֆրանչ), Պարոյր Պէկլարեան, Ժ· Թէրզեան (Գալիւր), Յակոբեան ընտանիք, Պալղար Հաստա – տութիւն, Տէր–Յովհաննէսեան ընտանիք (Պիսէթր), Պարտիզպանեան ընտանիք (Մարսէյլ), Ա· Բարունակեան (Մարսէյլ), Տիկին Դաւիթեան (Վալանս), Օր· Մաթիլտ Սասան (Մարսէյլ) 100ական Ֆ· Ս· Դաւիթեան 75 Ֆր·, Տիկին Ս· Սուճեան (Սէնթ Էթիէն), Պր· Ծատուրեան (Պայոն), Իչխանեան ընտանիք (Սէն Մանտէ), Տէր եւ Տիկին Տէմիրճեան (Քոլմպ), Տէր եւ Տիկին Արամ Աբգարեան (Ալպի), Պր· Ժօզէֆ Էլլիպինեան (Իսի լէ Մուլինօ), Միսաքեան ընտանիք (Գլա – մառ), Պր· Արամ Ալէմեան (Նիս), Տիկին Նուարդ Ալճեան (Նիս), Պր· Մարք Տէտէեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գէորգեան (Բիւժան սիւր Արժանս), Տիկին Րէն Ճէվիղեան (Ժուան լէ փէն), Պր· Փիէռ Պէլքան (Մարսէյլ) 50ական Ֆր·, Տիկին Ռոզ Թումմասեան, այրի Տիկին Արսլանեան (Պուլոնը սիւր Մէր), Օր· Վարդուհի Նազարէթեան 30ական Ֆր·, Տիկին Քոչարեան 40 Ֆր·, Պր· Զարեհ Քէպապճեան (Սեւրան) 25 Ֆր·, Տիկին Ասթրա Թորոսեան, Տիկին Ապուլեան (Մըլհօն), Տիկին Ասրինէ Պուրիէ (Նուազի լը Սէք), Պր· Անթուան Խաբէնեան, Պր· Գրիգոր Մուշմուլեան (Մալաքոֆ), Պայրամեան ընտանիք, Տէրպէտէրեան ընտանիք, Պր· Զ· Պարթեւեան (Սէն Մօռ), Պր· Վահան Մարտիրոսեան (Փավիյոն սու Պուա), Պր· Սաեփան Պառաեան (Անուվիլ), Պր· Ա· Սարգիսեան (Հերպլէյ), Կեցո – եան ընտանիք, Պր· Սարգիս Պէնկլեան, Պր· Աւետեան (Իսի), Պր· Գրիգոր Մուրթաֆեան (Շաթիյոն) 20ական Ֆրանք:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Ֆրանսայի Հարաւեան Շրջանային վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները եւ համակիր տիկնայք 21 Մայիսին, ժամը 15ին, Մարսէյլ, Ռիւ Սէնթ Ֆերէոլ 3 թիւով տունը, Ա· յարկ, ներկայանալու Հայկական արշալոյսի հանդիսութեան:

Ներկայացուելիք է Ա· Պարոնեանի «Ամուսնութիւն Ի Պատիւ Մառեշալ Քազրամեանի» երեք արարուածեան զուարճալի կատակերգութիւնը:

Ներկայացումէն ետք պիտի հետեւի պարահանդէս մը:

*Տոմսերը կարելի է ձեռք բերել Ա· Պարոնեանի, Ա· Ալեքսանեանի, Ա· Ալեքսանեանի կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին կնոջ, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին աղջկան, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին թոռնիկին փեսային, Ա· Ալեքսանեանի թոռնիկին

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
21
ՄԱՅԻՍ
JEUDI
21 MAI
1970

Le Numéro 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.817

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.817

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

Դ.

Արգար դպիր եւ որդին Սուլթանշահ

Հայաստան աշխարհ կը հեծէր արեւելքին Պարսիկներու, արեւմուտքէն Թուրքերու անխիղճ եւ անագորոյն կեղեքումներուն, չարաշահութեանց եւ տեւական հալածանքներուն տակ։ Մասնաւորաբար պարսիկ կաշառակեր եւ անդութ կառավարիչները ծանր, անտանելի տուրքեր կը դնէին էջմիածնի աթոռին վրայ, որ իրենց սերտակեսութեան տակ էր։ Երբեմն նոյնիսկ կը խոչտանգէին ու կը բանտարկէին կաթողիկոսները, ստիպելու համար զանոնք, որ ղրամ ճարեն։

Պարսից անյագ սէրտարներն ու խաները զոհացնելու համար պատահած է երբեմն, որ միաժամանակ չորս կաթողիկոսներ, որ մի մայր աթոռը։ Ասոնց դիմաւոր պարտականութիւնն էր չրջիլ զանազան հայաչատ չրջաններ, ու նուիրակի պէս ղրամ հանդանակել խեղճ ժողովուրդէն հազարումէկ դժուարութիւններով։

1557ին ունեցանք չորս կաթողիկոս (Մատիքանոս եւ աթոռակիցներ՝ Միքա՛էլ, Բարսեղ եւ Գրիգոր)։ 1567ին նոյնպէս՝ չորս (Միքա՛էլ եւ աթոռակիցներ՝ Բարսեղ, Գրիգոր եւ Մատիքանոս Առընջեցի)։ Մինչեւ 1624 այսպէս չարունակ ունեցաւ, 2-3 կաթողիկոսով (Պատմութիւն Առաքել վարդապետի Դավրիժեցւոյ, վարդապետ, 1884, էջ 337-338)։

Միքա՛էլ Ա. Սերաստացի չդիմանալով պարսից հարստահարութեանց, Աթոռը փոխադրեց Սերաստիա եւ իրրեւ զաղափարակից Սալմաստեցիի, 1562ին իր ծննդավայրին մէջ դումարեց երկրորդ զաղնիի ժողով մը, միեւնոյն նպատակով։ Այն է՝ Վատիկանի աջակցութիւնը խընդրել Հայաստանի ազատագրութեան համար։ Ժողովին կը մասնակցէին բազմաթիւ բարձրաստիճան եկեղեցականներ։ Այս անգամ քիչ էր աշխարհականներու թիւը։

Ժողովը որոշեց Հռոմ ղրկել Մահդասի Ամիրպէկի որդի Սաֆարը, որ հայ տազդրութեան ռահվիրաներէն մէկը պիտի դառնար Եդեսիացի կամ Թոխատեցի Արգար Դպիր անունով։ Աւելի կարեւոր հանդամանք մը տալու համար իր առաքելութեան, Պիոս Դ. Պապին ուղղուած նամակին մէջ Սաֆար կը ներկայացուէր իրրեւ «Թագաւորազն», Տրզուաի, Գագըկի եւ վերջին հաշուով Սերաստիոյ Թագաւոր Արծրունի Սենեքերիմի զարմէն։

Սաֆար-Արգարին կ'ընկերանային իր որդին Սուլթանշահն ու Աղեքսանդր քահանան։ Պատգամաւորութիւնը ճամբայ կ'ելլէ 1562ին, բայց Հռոմ կը հասնի երկու տարի վերջ միայն։ Միքա՛էլ կաթողիկոս ո՛չ մէկ լուր առացած ըլլալով իր պատգամաւորներէն, 1563ին կը վերադառնայ էջմիածին եւ անկէ եպիսկոպոսներուն հաւանութեամբ նոր նամակ մը կ'ուղղէ Վատիկանի գահակալին, յիշեցնելով Աղգարի նուիրակութիւնը։ 1564 Մարտին ստանալով այդ նամակը, Պիոս Դ. Հռոմի մէջ փնտռել կուտայ Աղգարը եւ չի գտներ։ Ի վերջոյ Հայոց Թագաւորազնն իշխանը կը հասնի իր ընկերներով եւ քահանապետէն ընդունուելով անոր կը ներկայացնէ հետը բերած նուէրներն ու պաշտօնական թուղթերը, որոնց մէկ մասը ծածկագիրը էր եւ բաւական լինք միայն ունէր։ Նուէրներու չարքին էին՝ միւռոն, ոսկի խաչ, օրհնեալ մատանի եւ թէղորոս վկային նշխարները։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ

Յատկանշական կը նկատուի ռումէն կարեւոր պատուիրակութեան մը անակնկալ այցը Մոսկուա, գլխաւորու-թեամբ Չէուչեսքուի։ Արդարեւ ծանօթ իրողութիւն է, որ լուրջ տարակարծութիւններ գոյութիւն ունէին երկու երկիրներու միջեւ, 1965էն ցայսօր։ Ռումանիա, որ ներքին ճակատի վրայ կարծր քաղաքականութիւն մը կը վարէ, հետեւելով ուղղափառ համայնավարներու սկզբունքին, արտաքին ճակատի վրայ կը փորձէ պահպանել իր գերիշխանութիւնն ու անկախութիւնը՝ որոշ հեռաւորութեան մը վրայ կենալով Մոսկուայէն, դինուորական, տնտեսական եւ քաղաքական մարզերուն մէջ։ «Մարքսիզմը հիմնական սկզբունքներ միայն կը ճչդէ, որոնց կիրարկումը իւրաքանչիւր երկրի մէջ իւրայատուկ կը դառնայ», դիտել կուտան Ռումանացիները։

Քոմեքոնի (Արեւելեան Եւրոպայի Համագործակցութեան Շուկան) վերջին՝ 24րդ նիստին Ռումանիա մերժեց ընթացք տալ Մոսկուայի պահանջին՝ մաս կազմել հասարակութեան մը հաստատման դրութեան։

(Հարցը այն է թէ նման կիրարկում մը ձեւ մրն է վերջ դնելու համար երկիրներու անկախ առեւտրական գործունէութեան Արեւմուտքի երկիրներուն հետ եւ կեդրոնացնելու անոնց հաշիւները։ Առաւելաբար Ռումանիա չի կրնար ընդունիլ նման դրութիւն մը)։ Միեւնոյն ատեն դէմ արտայայտուեցաւ Վարշաւայի Ուխտի բանակներու միացման գաղափարին, դայն նկատելով Մոսկուայի փորձը՝ իր հակակշռին աւելի եւս ենթարկելու արբանեակ երկիրները։

Հանդիպումին մասին մանրամասնութիւններ չտրուեցան, բնականաբար։ Միայն թասի գործակալութիւնն է, որ հաղորդագրութեան ձեւով ճչդեց, թէ հանդիպումը տեղի ունեցած է «ընկերական եւ անկեղծ մթնոլորտի մէջ»։

Չէուչեսքու Պուքրէշ վերադարձաւ երեքշաբթի օր։

ԿԱՐՕՏԻ, ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԻ – ԹԻՒՆԸ ԵՒ ՏԻԼՂԷՔ

Ինչպէս ծանօթ է Ռոժէ Կարօտի բացէ ի բաց ամբաստանեց Ֆրանսայի համագործակցութիւնը, որպէս գլխաւոր պատասխանատու չեխ կուսակցական նախկին պարագլուխ՝ Տիլղէքի չնորհազրկման։ Կարօտի կ'ըսէ թէ երբ Վալտէք Ռոշէ փրահա դացած էր եւ խօսակցութիւն ունեցած Տիլղէքի հետ, այդ խօսակցութեան ժամանակը յետադային յանձնուած է չեխ Համագործակցութեան։ Այս առաջին ամբաստանութիւնը եղած էր Եւրոպա թիւ 1 ձայնասփիւռի կայանէն Կարօտիի կողմէ եւ անմիջապէս խիստ կերպով կը հերքուէր Ժորժ Մարշէի կողմէ, որ Վալտէք Ռոշէն կը փոխարինէ համագործակցութեան գլխաւորը, այս վերջնոյն հիւանդութենէն ի վեր։ Հետզհետէ սակայն Իւմանիթէ յետքայլ կ'ընէր եւ Երկուշաբթի օր կը հրատարակէր բնագիրը այն խօսակցութեան, զոր Վալտէք Ռոշէ ունեցած էր 1968 Յունիսին Տիլղէքի եւ չեխ կուսակցական դեկավարներու հետ։ Ֆրանսայի Համագործակցութեան Քաղաքական Բիւրօն չի ճչդեր թէ այդ բնագիրը յանձնո՞ծ է թէ ոչ Չեխերուն։ Կարօտի կը պնդէ որ այդ բնագիրը առնուած է վալտէք Ռոշէի թղթածրարէն, անոր հիւանդութեան չրջանին եւ յանձնուած Չեխերուն։ Փրակա ալ կը փորձէ փրկել Մառչէի խմբակը պնդելով թէ Տիլղէքը դատապարտելու համար նման թուղթերու հարկ չկար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդը դատապարտեց Իսրայէլը «Լիբանանի դէմ կատարած կանխամտածուած յարձակումին» համար։ Միեւնոյն ատեն զգուշացուց այս վերջինը, որ համապատասխան քայլեր ձեռք կ'առնուին յետագային, եթէ Իսրայէլ վերստին նման յարձակում մը կատարէ։ Երկիրները, որոնց չարքին նաեւ Ֆրանսա, Անգլիա եւ Խորհ. Միութիւն, թեր քուէարկեցին, իսկ չորս երկիրներ, որոնց չարքին Մ. Նահանգները, ձեռնպահ մնացին։

ՔԱՍԷԼԻ մէջ, Արեւմտ. Գերմանիա, վերսկսան մէջ-գերման խօսակցութիւնները, երկու գերման վարչապետներու միջեւ՝ Պրանտ եւ Սթոֆ։ Արդիւնքի մասին թերահաւատ են քաղաքական չրջանակները։ Արբանեակ երկիրներու մամուլը ընդհանրապէս խիստ ոճով կ'արտայայտուի Դաշնակցային Գերմանիոյ դէմ, այս հանդիպումին առիթով։

ՀՕ ՇԻ ՄԻՆԻ ծննդեան 80ամեակին առիթով «Պրաւդա» կրկին պարսաւեց Փեքինը իր վարած հնդկաչինեան քաղաքականութեան համար։ «Հօ Շի Մին իսկական լենինեան – մարքսեան մըն էր, որ Խորհ. Միութեան հետ իր ունեցած բարեկամութեան մէջ կը տեսնէր գրաւականը ընկերվարական հաւաքականութեան յաջողութիւններուն»։ Փեքին, իր կարգին Հօ Շի Մինի արժանիքներէն մէկը նկատեց՝ անոր գործակցութիւնը «չին ժողովուրդին հետ»։

ՆԱՆԹԷՐի լաբարանին տուայէն ընտրուեցաւ նախկին կրթական նախարար՝ Էտկար Ֆօռ, որ Զորեքշաբթի օր պիտի տար իր վերջնական պատասխանը։

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՏԻ տօներուն առթիւ, Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ, կառքի արկածի հետեւանքով մեռած են 121 հոգի եւ 3.743 ալ՝ վիրաւորուած։

ՄԱՐՕԿ զգուշացուց Ամերիկան Իսրայէլի զէնք տալէ։ Նման քայլ մը կրնայ մինչեւ իսկ խզում առեղծել Միացեալ Նահանգներու եւ արաբական երկիրներու միջեւ։ Բայց Էպան, որ Ուաչինկթըն կը գտնուի, միտքը դրած է Ֆանթոմներու յանձնումը ապահովել։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՓԱՐԻԶ ԺԱՄԱՆԵՑ

Երեքշաբթի օր, ժամը 17,45ին (մօտ 1 ժամ յապաղումով) Միլանոյէն Օրլի ժամանեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որ Հռոմէն եւ Վենետիկէն ետք, կը սկսէր Ֆրանսայի իր այցելութիւնը։

Յատուկ հիւրասրահին մէջ, ուր դրաւած էին յանուն Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարութեան, փրոթոքոլի պետը՝ Ժան Լարչէ, հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի թղթակիցները ինչպէս նաեւ Ֆրանս – Փրէս, Ռոյթըր, Եուճայթըտ – Փրէս մամուլի գործակալութեանց ներկայացուցիչները։ Հոն էին նաեւ «Յառաջ»ի եւ «Աչխարհ»ի խմբագրութիւնները, Մխիթարեան Հայրերը (Գերպ. Ամատունի Հռոմ կը գտնուի), Դպրոցասէր եւ Սամուէլ – Մուրատ վարժարանի տեսչութիւնները եւ ազգ. ու բարեսիրական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ խորհ. դեսպան Նատան Ա. քարտուղար՝ Մարաթ Խաչատուրեան։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կ'ընկերանային Հոգեւոր Խորհուրդի նախագահ Հայկազուն Արք. Աբրահամեան, գաւազանակիր՝ Նարեկ Վրդ. Շաքարեան, եկեղեցւոյ յարաբերութեանց քարտուղար՝ Պարգեւ Շահպազեան եւ Շահէ Եպիսկ. Աճէմեան։

Ապի եւ հացի աւանդական օրհնութեան նէն ետք, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը քանի մը խօսք արտասանեց հայերէն, զոր մաս առ մաս Ֆրանսերէնի կը թարգմանէր Շահէ Եպիսկ.։

Վազգէն Կաթողիկոս յայտնեց իր ուրախութիւնը որ Հռոմի Սրբազան Քահանայապետին հետ աւնեցած իր պատմական հանդիպումէն ետք, կ'այցելէր Ֆրանսա, ուր պիտի մնայ մօտ ամիս մը։ Կաթողիկոսը արտայայտեց այն հիացումն ու երախտագիտութիւնը զոր հայ ժողովուրդը, ուր որ ալ ըլլայ ունի հանդէպ Ֆրանսայի եւ անոր մշակոյթին եւ եղբայացուց ըսելով՝ «Եթէ ընեմ հիմա կեցցէ՛ Ֆրանսա, ասիկա նաեւ մաղթանքն է համայն հայ ժողովուրդին»։

Պաշտօնական թափօրը, ապա ուղղուեցաւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուր մուտք գործելէ ետք Հրաչափառով, Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. բարի դալուստի քանի մը խօսք արտասանեց, ապա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը էջմիածնի ողջոյնը եւ օրհնութիւնը տուաւ ժողովուրդին եւ տեղի ունեցաւ աջհամբոյրի արարողութիւնը։

× Կաթողիկոսին ժամանումը ցոյց տրուեցաւ Երեքշաբթի իրիկուն իսկ, Ֆրանսական պատկերասփիւռի Ա. կայանէն, լուրերու հաղորդումի ընթացքին (ժամը 20,10 անցած)։ Չորեքշաբթի առաւօտ, Փարիզեան օրաթերթերը արձագանգ կը հանդիսանային Վազգէն Կաթողիկոսի ժամանումին։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ
ՓԱՐԻԶԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑԸ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օր, ժամը 16,30ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պաշտօնապէս կ'ընդունէր Էլիզէ, Նախագահ Ժորժ Փոմպիտուի կողմէ։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ առաւօտ, Վազգէն Կաթողիկոս ժամը 11ին կ'այցելէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը։

ԿԷՍՕՐԷ ետք ժամը 4ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կ'այցելէ Սեւրի Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանը։

ՈՒՐԲԱԹ, Մայիս 22, ժամը ճիշդ 12ին, ի բացակայութեան Արտաքին Նախարար Մօրիս Շումանի, Զինքը կ'ընդունի փոխանորդը Ժ. տը Լիփովսկի։ ԿԷՍՕՐԷ ետք ժամը 5,30ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կ'այցելէ Ռէնի Արքեպիսկոպոս՝ կարդինալ Կոյոն, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ առաջնորդարանը։

Նոյն իրիկունը ժամը 8ին, պաշտօնական ճաշ մը տեղի կ'ունենայ 35 անձնաւորութեանց մասնակցութեամբ Փլազա – Աթէնէի մէջ։ Ներկայ կ'ըլլան Փարիզի Արքեպիսկոպոսը՝ Կարդինալ Մարթի, Պապական Նուիրակը եւ այլ բարձրաստիճան կրօնաւորներ ինչպէս նաեւ պետական ներկայացուցիչներ։

ՇԱԲԱԹ, Մայիս 23, ժամը 3,15ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը էտ-Լինթէռով կը մեկնի Լիոն, ուր ի չարս այլ հանդիսութեանց, Իրեն ի պատիւ ճաշ մը պիտի տայ Նահանգապետը։

ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Զարմանալի, նորահրաչ երեւոյթի մը ականատես կ'ըլլանք ահա, հայկական անսպառ կենսունակութենէն կենարար ազբերացում մը առնլի կ'ունենայ յայտնապէս, մանաւանդ Եղեռնի Ցիսնամեակէն ասդին, բովանդա՛կ Սփիւռքի, բովանդա՛կ հայրենիքի եւ բովանդա՛կ Հայութեան մէջ։

Ակրիլը դադրեր է այլեւս կարծես հայկական Սգատոնի սեւաթոյր թուական մը ըլլալէ եւ դարձեր է Ցուչատոն, մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու անմոռ յիշատակի պանծացման սխրալի փառատոն, վերանորոգ Հայութեան հրաչափառ յարութեան ցնծատոն, Հայ Դատի եւ հայ ժողովուրդի անժամանցելի իրաւանց հրոչակման ու պաշտպանութեան նորօրինակ մարտադնացութիւն։

Հայ ազդը ամբողջ, Հայաստանէն մինչեւ Սփիւռք, գաղութէ գաղութ եւ կայքէ կայք, մէ՛կ մարդու պէս ոտքի է նորէն, առանց սեռի, տարիքի, դաւափարի ու դաւանանքի խորութեան եւ աւելի՛ քան երբեք յուսալից՝ իր լուսաւոր ապագայի եւ Հայ Դատի անխուսափելի ու ամբողջական յաղթանակի հեռանկարով, այլ մանաւանդ յարատեւ եւ յարաճուն զոհաբերութեան անդեղեւ ոգիով տոգորուն՝ ցեղի զարաւոր Երազի, մեր անհամար նահատակներու նուիրական Կտակի իրականացման ճամբուն վրայ։

Հայկական Բողոքի արդար ձայնը կը հնչէ ամենուրեք, ընդդէմ Մողոքին, բոլո՛ր երկինքներուն տակ, եւ կը բախէ դուռներն ու խղճմտանքը բոլորին, բոլոր մեծերուն եւ բոլոր փոքրերուն հաւասարապէս, հեռաւոր Պարսկաստանէն սկսեալ մինչեւ Լիբանան, մինչեւ Կիպրոս ու Փարիզ, մինչեւ Արժանթին, Ուրուկուէյ, Հիւս. Ամերիկա եւ մինչեւ ՄԱԿ, ցոյցերով, ցուցահանդէսներով, ժողովրդային հաւաքոյթներով, յուշագրերով, թուղթիկներով, դասախօսութիւններով, մամլոյ ասուլիսներով, հարցազրոյցներով, հաղորդագրութիւններով, ձայնասփիւռով, պատկերասփիւռով, հայօրէն հնարաւոր բոլո՛ր միջոցներով։

Նոր Հայութիւնն է, հայ երիտասարդութիւնն է եւ մասնաւորաբար հայ ուսանողութիւնն է յառաջապահն ու դրօշակիրը, արբազան այս Պայքարին, հայկերա ու հայրենաշէն այս նորատիպ Զօրաշարժին, հայրենական հողերու ազատագրութեան այս նորահրաչ ու կենսաբեր Իրաւամարմին, որ օր ըստ օրէ նոր թափ ու աւելի լայն ծաւալ կը ստանայ։

Եւ հոս, այս իրողութեան մէջ է մեծութիւնը երեւոյթին, խորհո՛ւրդը, վսեմութի՛ւնը, վարակիչ ուժն ու ուժակա – նութիւնը զարգացող անեղիտալի եղերոյթին, հայկական վերափոխիչ ու անյողդողդ կամքին։

Թերեւս մենք անգամ, ինչպէս կը պահանջի յաճախ, չենք անդրադառնար եւ, հետեւաբար, չենք խորաչափեր տարողութիւնն ու արժէքը եղելոյթին։ Մանաւանդ տարողութիւնն ու տեսակարար կշիռը մեր կացութեան, այդ կացութեան ընդմէջէն չամանդաղուող կենսունակութեան եւ անոր բարոյական ու ոգեկան նուաճողականութեան Ուժին՝ ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ։

Այս տեսակէտէն, հայկական կենսունակութեամբ պարզուող երեւոյթին դէմ յանդիման, չատ աւելի արթուն, չատ աւելի զգաստ եւ զարմանալիօրէն դիւրազգած է մեր ղարաւոր ոսոխը՝ թուրք ցեղասպանը ինք։

Դիւրազգաց է եւ արթուն կը հսկէ, լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի մեր բոլոր չարժումներուն, բոլոր ձեռնարկներուն, բոլոր աշխատանքներուն՝ աշխարհի բոլոր կէտերուն մէջ։

Ապա, ամէն միջոցի կը դիմէ ամէն գնով խափանելու համար հայկական նոր Շարժումը։ Ամէն գնով, նիւթական եւ բարոյական հնարաւոր բոլոր միջոցներով կը ջանայ հակազդել ,վերատին մոլոտանքի մատնել միջազգային հանրային կարծիքը եւ ձախողանքի դատապարտել Հայ Դատի ի նպաստ մեր բոլոր ջանադրութիւնները։

Առաջին հերթին աշխարհի գործունէութեան լծած է դիւանագիտական իր բովանդակ մեքենան՝ քաղաքական ազդեցութեանց եւ ճնշումի ճամբով խափանելու համար հայկական դաղթօճախներու մեր բազմութեանց ազատ կամքի արտայայտութիւնը։ Գործի լծուած են դեսպաններ, պաշտօնատարներ, լրագրող – ներ, դասախօսներ եւայլն, խաչաձեւելու համար Հայ Դատի ի նպաստ մեր աշխատանքները։

Երկրորդ, իր գործակալներուն եւ վարձկաններուն միջոցով, աշխարհի կարեւոր բոլոր համալսարաններուն եւ մատենադարաններուն մէջէն կը փախցնէ եւ կը փճացնէ հայանպաստ ամէն դիրք ու դրութիւն։

Երրորդ, պատմութիւնն ու ճշմարտութիւնը խեղաթիւրելով՝ կը ջանայ տարածել թրքանպաստ դրականութիւն մը, Հայ Դատը իր իրաւական, բարոյական ու քաղաքական բովանդակութենէն պարպելու եւ բոլոր ժամանակներու մեծագոյն ցեղասպանութիւնը ծածկելու համար սուտի ու կեղծիքի քօղին տակ։

Աւելին. միեւնոյն նենգամտութեամբ, ամէն ճիգ կը թափէ, ճշմարտութիւնը դլխիվայր շրջելու եւ Թուրքը իբրեւ զոհ եւ Հայը իբրեւ զոհարար կամ ցեղասպան ներկայացնելու համար աշխարհին։

Չորրորդ, նիւթական խայծերով կը ջանայ օտար անտեղեակ մամուլը իր կառքին լծել եւ հայ մամուլը լռութեան դատապարտել՝ անոր դէմ չինծու եւ անարդ դատեր բանալով։

Ալ չենք խօսիր զանազան երկիրներու մէջ զործի լծած իր զործակալներու անարի զործունէութեան քօղածածուկ սադրանքներուն մասին՝ ընդդէմ Հայութեան եւ Հայ Դատի եւ մանաւանդ օտար հանրային կարծիքը Հայութեան դէմ տրամադրելու, դրդռելու եւ մեղի հանդէպ տեղութիւն ու թշնամանք սերմանելու դիտաւորութեամբ։

Թուրք ցեղասպանին ցուցաբերած դիւրազգածութիւնը, որ երբեմն ծիծաղելի համեմատութիւններու կը հասնի եւ քաղաքական ձախորդութեան յայտարար նշանի տպաւորութիւնը կը թողու, անտարակոյս, հետեւանք է այն իրողութեան, որ Թուրքը խորապէս կը գիտակցի Հայ Դատի արդարութեան, անոր բարոյական ուժին եւ քաղաքական կշիռին։

Խորապէս կը գիտակցի մանաւանդ այն անօրինակ անարդարութեան ու բարբարոսութեան, զոր զործած է հայ ժողովուրդին նկատմամբ, ցեղասպանութեան ճամբով ամայացնելով եւ բռնազրաւելով Հայոց հայրենիքը։

Այս գիտակցութիւնն է ահա, որ խորմահոդութեան կը վերածուի Թուրք ցեղասպանին մէջ ի տես հայ ժողովուրդի ազգային ու քաղաքական վերածնունդին եւ երեւան բերած կենսունակութեան, իր արդար իրաւունքներուն վերաիրանալու եւ Հայ Դատի լուծման ի խնդիր պայքարելու ու զոհաբերելու անօրինակ վճռակամութեան։

Իր քաղաքական հնամենի փորձառութիւնն ու հոտառութիւնը աւելի եւս կը խորացնեն այս մտահոդութիւնը եւ զայն կը մղեն նորանոր ծայրայեղութիւններու եւ ձախաւերութեանց։

Զարմանալին այս բոլորը չեն սակայն։ Զարմանալին Թուրքին անսրբագրելի յամառութիւնն է իր աւերիչ ու կործանարար — այսուհետեւ աւելի իրե՛ն համար — գործելակերպին մէջ։

Զարմանալին այն է, որ Թուրքը, պայքարելով Հայ Դատին ու հայ ժողովուրդի արդար իրաւունքներու վերականգնման դէմ, դեռ կը շարունակէ ցեղասպանութեան իր Ոճիրը Հայութեան դէմ, կը շարունակէ աւելի ու աւելի մխրճուիլ բարոյական այն ճահիճին մէջ, որ իր բովանդակ պատմութեան ամօթը կազմեց եւ իր կործանման գլխաւոր պատճառը եղաւ։

Բնականը, մարդկայինը եւ ըմբռնելին այն պիտի ըլլար, որ Թուրքը անդրադառնար իր սխալին ու ցաւ յայտնէր իր զործած անօրինակ Ոճիրին՝ ցեղասպանութեան համար եւ յօժարէր արդար հատուցում ընել իր զոհերուն, Հայ ժողովուրդին վերադարձնելով իր զարաւոր հայրենիքը։

Այս կը պահանջեն քաղաքական հեռատեսութիւնն ու խմաստութիւնը։ Այս կը պահանջէ արդարութիւնը։ Այս կը պահանջեն նոյնինքն Թուրքիոյ ազգային զերադոյն չահերը։

Աղատ, անկախ, ամբողջական Հայաստանի մը ստեղծումը, Հայկական բարձրանդակը կենսունակ, չինարար ու ստեղծագործ Հայութեան վերադարձնելը, Հայ դիտական ու ճարտարարուեստական տաղանդին ծաղկումն ու բարգաւաճումը բարիք միայն պիտի ըլլային նաեւ Թուրքիոյ համար, — տնտեսական, քաղաքական, մշակութային ու քաղաքակրթական յառաջդիմութեան յորդառատ աղբիւր մը նոյնպէս Թուրք ժողովուրդին համար։

Հասկնալին, ներելին եւ ընդունելին Թուրքին այս զգաստացումն էր, մաղթացումն էր, մարդկայնացումը՝ վերջապէս, ի չահ միայն ու միայն Թուրքիոյ։

Ամէն մտահոգութիւն, — որ վաղը մըճաւանդի կրնայ վերածուիլ Հայութեան յարաճուն ուժին ու կենսունակութեան հետեւանքով, — եւ ամէն չարիք միայն այս ճեւով կը փարատի։

Հայ Դատի արդար լուծումն է միակ ուղին, խմաստութեան եւ փրկութեան միակ դրաւականը, երաշխի՛քը։

Զուր է ուրիշ ամէն ջանք, ամէն փորձ, ամէն փորձարկութիւն։

Թուրքը պէտք է մարդանայ եւ Հայութեան վերադարձնէ Հայոց հայրենիքը — այս է հայեւթուրք դարաւոր կնճիռի լուծման միակ բանալին։

Միակ դարմանը նաեւ՝ Թուրքիոյ ներքին քաղցկեղի չէզոքացման։

Ուշ կամ կանուխ եւ կամայ թէ ակամայ Թուրքիա պիտի խոնարհի Արդարութեան ու Ճշմարտութեան առջեւ եւ արդար հատուցում պիտի ընէ Հայութեան՝ Հայաստանը վերադարձնելով իր բուն իրաւատիրոջ։

Ցեղասպանութեան Ոճիրը քաւելու ուրիշ ճամբայ չկայ։ Միակ ճամբան Սուրէն կ'անցնի եւ այն Թուրքիան, որ դեռ երէկ Սեւրը ստորագրեց՝ խոնարհելով Հայութեան ու մարդկութեան կամքին առջեւ, վաղը ստիպուած պիտի ըլլայ նաեւ զայն գործադրելու։

Քաղաքական իմաստութիւնը, նոյնինքն Թուրքիոյ զերագոյն չահերը կը պահանջեն կանխել դէպքերը եւ տեղի տալ անխուսափելիին առջեւ, վաղը աւելի անյապաստ եւ աւելի անել կացութեան չմանուելու համար, իրերու բերման անդիմադրելի ճնշման տակ։

Այս կը թելադրէ նաեւ Հայկական բարձրաւանդակի զարաւոր պատմութիւնը, ա՛յնքան ուսանելի՝ իր դասերով եւ անբեւեկանելի դատաստաններով։

Խմբագրական
«ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ»

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԵՍ ԴՐՍԵՁԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Երեք հարիւր ոսկի՞...

— Գիտէք որ ի վերջոյ դիս դլխէ պիտի հանէք։

— Կը հաւանի՞ք... օ՛ն ուրեմն, չուտ թեւերս քակեցէք։

— Բայց ես տակաւին հաւանութիւն չյայտնեցի։

— Կը մերժէ՞ք երեք հարիւր ոսկին չահիլ բարի գործ մը կատարելով։

— Ձէ, չէ, չեմ կրնար ընդունիլ։

— Զորս հարիւր ոսկի, գոչեց Լեւոն, տեսնելով միւսին վարանումը։

— Բայց այսչափ դրամը ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ վրանիդ կը կրէք, հարցուց միւսը ժպտելով։

— Այնպէս պատահեցաւ որ այսօր մեծ գումար մը դանուի վրաս։

— Կ'երեւայ որ ձեր գլխուն գալիք փորձանքը կը դուշակէիք։

— Ձէ, չիտակը, այս փորձանքը բնաւ մտքէս չէր անցներ։ Կ'ընդունիմ չորս հարիւր ոսկին։

— Եւ ոչ իսկ հինդ հարիւրը։

— Հապա ի՞նչ կ'ուզես որ տամ։

— Կը տեսնեմ որ չատ միամիտ ես, ըսաւ անծանօթը Լեւոնին, եթէ քու դրամիդ աչք ունենայի, ի՞նչ պէտք ունէի հետդ սակարկութեան մտնելու, կրնայի ձեռքս երկնցնել եւ առնել ինչ որ կայ գրպանիդ մէջ։ Ահկէ դիւրին ի՞նչ բան, քանի որ թեւերնիդ կապուած են։

Լեւոն զգաց որ մարդը կատարելապէս իրաւունք ունէր եւ թէ իր կողմէ յիմարութիւն էր սակարկութեան մտնել մարդու մը հետ որուն իշխանութեան ներքեւ կը գտնուէր։

Ցուսահատօրէն գլուխը հակեց ու ալ չխօսեցաւ։

Կէս ժամետք միւս անծանօթը վերադարձաւ եւ երիտասարդը մեկնեցաւ։

Այսպէս, օրուան մէջ այդ երկու մարդիկը փոխն ի փոխ հսկողութիւն կատարեցին իրենց կալանաւորին վրայ։ Լեւոն մէկ քանի անգամ կրկին խօսք բանալ ուզեց անոնց հետ, բայց միամանիկ բառերով պատասխանեցին իրեն։ Անգամ մը ուզեց պոռալ եւ օդնութիւն կոչել, բայց իսկոյն իր ձայնը խեղդեցին ռեվոլվէրի սպառնալիքին ներքոյ եւ որպէսզի կրկին պոռալու փորձութեան մէջ չիյնայ՝ բերանը եւս կապ դրին։

Գիշերը, ժամը տասին միջոցները, Լեւոն լսեց որ կառք մը կանդ առաւ տանը դրան առջեւ։ Քիչ ետքը սենեակին դուռը բացուեցաւ եւ երիտասարդ անծանօթը ներս մտնելով, տարեցին ըսաւ.

— Պատրաստ է։

— Լաւ ուրեմն, պատասխանեց այս վերջինը, յետոյ դէպի Լեւոնը դառնալով ըսաւ.

— Բարեկամ, ալ բանտարկութիւնդ աւարտեցաւ։ Հիմա քեզի կառք պիտի դընենք ու մինչեւ Շիչլի տանինք եւ հոն ազատ պիտի արձակենք. կը խնդրենք միայն որ այս տունը չմատնես ոստիկանութեան, հակառակ պարագային՝ պիտացած եղիր որ մահուան պատիժի կ'ենթարկուիս...

Մարդը Լեւոնին բերնին կապը հանեց եւ ըսաւ.

— Կը խոստանա՞ս պատուդ վրայ։

— Կը խոստանամ, պատասխանեց Լեւոն, որ չափազանց ուրախ էր այսքան աժան ազատելուն համար փորձանքէն։ Մանաւանդ որ հազար ոսկին ալ միշտ իր ղրպանը կը մնար։

— Կը խոստանա՞ս նաեւ, որ առանց աղմուկ յարուցանելու վար պիտի իջնես ու կառք նստիս, չարունակեց մարդը։

— Այո, կը խոստանամ։

— Ուրեմն ճամբայ ելլենք։

Երեքը մէկէն դուրս ելան սենեակէն։

Վայրկեան մը ետքը կառքը կը մեկնէր։

ՓԴ.

Արամ առաւն Լեւոնին քովէն բաժնուելէն ետքը տունէն դուրս ելած, դէպի Թիւնէլ ուղղուած եւ Ղալաթա իջնելով իր զործատեղին զացած էր, ուր մինչեւ իրիկուն զբաղած էր իր զործերով, կատարեալ հանդարտութիւն կեղծելով, թէեւ ներքնապէս չատ վրդոված ու մըտատնջ էր։

Լեւոնի դէմ լարուած ծուղակը, որուն մէջ ինկած էր երիտասարդը իր ձեռքով, դինքը չափազանց կը զբաղեցնէր, մանաւանդ որ չէր գիտեր թէ իր բարեկամները ի՞նչ որոշած էին ընել եւ թէ ի՞նչ հետեւանք պիտի ունենար այս յանդուգն արարքը։

— Արդեօք յիմարութի՞ւն ըրի, կը մտածէր, հետեւելով Վահանի խորհուրդին, արդեօք լաւագոյն չէ՞ր ըլար դրամ մը հասցնել Թորոս պէյի ձեռքը...

Այս մտատանջութիւններով անցուց ամբողջ օրը եւ իրիկունը վերադարձաւ տուն չատ մտածկոտ վիճակի մը մէջ։

Կերակուրէն ետքը թեթեւ անհանգստութիւն մը պատրուակելով իր սենեակը քաշուած էր երբ սպասաւորուհին դալով իմացուց թէ Թորոս պէյը եկած է դինքը տեսնել կ'ուզէ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(118 – Շար.)

ԴՊՐՈՑ ԵՒ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՆԻ ՄԷՋ

Ա.

«Վան-Տոսպ»ի 1913 Հոկտեմբերի թիւին մէջ, Վան, Խ. Լեւոնեան կը ներկայացնէ Վանի կրթական պատկերը՝ պատմական հայեցողութեամբ: Կը ներկայացնենք իրեր պատմական նիւթ:

Վասպուրականի, մանաւանդ Վանի հայ ժողովուրդը, — ուակի՛ց ուր — հասած էր յառաջդիմութեան բնածին ձգտումով եւ դեռ ո՛ւր պիտի հասնի, եթէ չարու – նակելի ընկ նոյն կորովալիր ընթացքը:

1. վանական շրջան.— Ցայտնի է թէ ԺԹ. դարու նախաքառորդէն առաջ գուտ ժողովրդային ղպրոց պոյութիւն չունէր Վասպուրականի մէջ, հապա անոր մի քանի դպրեվանքերն էին միայն իրր կրթական վառարաններ, որոնց գործն էր առաւելապէս պատրաստել եկեղեցական պաշտօնէութիւն, ինչ որ այն միջոցին դրեթէ չհատգործակցական բան մը դարձած էր չատերուն համար: Քանի որ հայ տպագրութիւնը սկսած չէր, կամ վեր – ջին սկսելով իսկ, հարկ եղածին չափ տարածուն վիճակ ունեցած չէր տակաւին, նորէն այդ վանքերն էին գլխաւորապէս ժամանակի գրական պիտոյք հայթայ – թողները, գրչագրելով եւ նկարազարդե– լով մանաւորաբար կրօնական գիրքեր: Մանաւանդ ԺԴ. դարու սկիզբներէն մին– չեւ ԺԶ. դարու վերջերը գրչագրական ոչ հարուստ շրջանը կը համարուի: Իսկ նոյն շրջանէն առաջ եւ վերջ խիստ հազ– ուագիւտ են գրչագիրներն. անոնք հետ – զհետէ տեղի տալով տպագիրներուն, ո– րոնք մանաւանդ ԺԷ. դարէն մինչեւ ԺԸ. դարուն վերջերը հասնելով այս կողմերը սկսած էին հինէն մնացած գրչագիրնե – րուն հետ գործածուիլ, քանի որ դեռ անբաւական էին անոնք, միանգամայն սուղ եւ անմատչելի լինելով հասարակու– թեան: Հետեւաբար ԺԹ. դարուն մէջ է ուելի որ գրչագիրները իսպառ տեղի տալ սկսած են տպագիրներու: Այնպէս որ այս դարու, իբր կէսին միջոցներ Վան քա – ղաքին մէջ հարկ եղաւ բանալ անդրանիկ գրավաճառանոցը որ կոչուեցաւ «Թան – գարան», ինչպէս գայն վարող Մկրտիչ անուն անճնաւորութիւնն ալ՝ «Թանգա – րանձի», թէեւ ասկէ սկսեալ մինչեւ նոյն դարու վերջերը Վանի գրավաճառանոց – ներու թիւը 5–6ի բարձրացաւ ժամանակի պէտքին գրդուած:

Այդ անդրանիկ թանգարանի գիր – քերը առաւելապէս կրօնական գիրքեր էին նորէն, որովհետեւ մինչեւ 60ա – կան թուականներուն՝ անոնք եկեղեցական պէտքերուն ծառայելէ վերջ, կը գործած– ուէին նաեւ իրրեւ դասագիրքեր, տիրա– պետ վարժապետներուն միջոցով, քիչ բա– ցառութեամբ:

Ուստի հայ տպագրութենէն առաջ մեր երկրի այս վանական շրջանը՝ դէթ իր կրօնական կալուածին մէջ, քիչ օգտա – կար եղած չէ մանաւանդ իր հարուստ գրչագրութեամբ: Հարուստ կ'ըսեմ, ո– րովհետեւ հաշիւ եղած է, որ միայն Վաս– պուրականի մէջ իրր երկու հազար գրը– չագիրներ կը գտնուին: Ո՞վ դիտէ թէ նոյնչափ մըն ալ եւ աւելին իսպառ փճա– ցած կամ ձեռքէ ձեռք փոխադրուած չեն այլուր: Ուրեմն փա՛ռք այն համբերա – տար գրչագրողներու յիշատակին. մա – նաւանդ որ անոնք այս առիթով պատմա– կան չատ մը կարեւոր էջեր ալ հաղորդած են մեզի նոյն գիրքերու վերջին յիշատա– կարաններուն մէջ:

2. Զուլհակ-վարժոցի շրջանը.— Այս շրջանը յայտնի չէ թէ ո՛ր թուականէն սկսած է Վանի մէջ, բայց դիտենք թէ ԺԵ. դարէն մինչեւ ԺԹ. դարու առաջին կէսը, ասոնց յիշատակութիւններ եղած են աւանդաբար: Ասոնք էին այն հարու– բաւոր կատարագործի գործարանները, ո– րոնք նոյն շրջանին գոյութիւն ունէին Վանայ մէջ. քանի որ դեռ եւրոպական ապրանքները հաղուագիւտ եւ սուղ լի – նելով, մատչելի չէին հասարակ ժողո – վուրդին, որ ստիպուած էր իր ձեռքով պատրաստել պէտք եղած զգեստեղէն – ները:

Ահա յիշեալ գործարանները միեւնոյն տեղն էին նաեւ վարժոցներ, հոն համա– խմբուած չատ մը պատանիներու համար, որոնք հոն արհեստին հետ կ'ուսանէին նաեւ հասարակ ընթերցում, բարեւագիր դրել եւ մի քիչ ալ ռախտամ, այնպէս իրենց կարպետը ջուրէն հանելու չափ, ըստ ժո– ղովրդային ասացուածքի: Այսինքն այն– չափ՝ որչափ կը պահանջէին իրենց անձ– նական պէտքն ու չահը, առանց միեւնոյն տեղն հանրութեան ալ օգտակար ըլլալը խորհելու: Հետեւաբար եթէ մի օր փո – խանակ կարպետի՝ կարպետ մը ջուր իյնալու լինէր, անշուշտ առանց զայն ջուրէն դուրս հանելու կորովն ունենա – լու, միայն անոր խեղդուիլը պիտի դի– տէին նոյն անճարակ կարղացուորները: Իսկ անոնք որ կ'ուզէին իրենց կարղաց– ուորութեան աստիճանն աւելի բարձրացնել ու եկեղեցական դառնալ, նորէն կը դի– մէին դէպի յիշեալ վանքերը, որոնք այն տեղն մէյ մէկ համալսարանի արժէք ու– նէին անոնց համար:

3. Դպրոցական առաջին շրջանը.— Այս շրջանը Վան քաղաքի մէջ կը սկսի 1820ա– կան թուականներուն, Վանի այն տեղ– ուան կորովի Իշխանապետ Յակոբ աղա Ղարասէֆէրեանի նախաձեռնութեամբ: Սա Պոլսէն Վան բերել կուտայ տիրացու Կարապետ Մոկացի, որ դիտակ էր կրօ– նական առարկաներու եւ եկեղեցական ե– բաժշտութեան, լինելով ժամանակի «գիտնական»ը: Քաղաքամէջի Ս. Վար – դան եկեղեցիի շրջափակին մէջ, գետնա– յարկ բաժին մը ղպրոցի վերածուելով, նոյն տիրացուն վարժապետ կը կարգուի, դաս տալով մի քանի տասնեակ մանուկ– ներու: Ահա այս կը լինի Վանի անդրա– նիկ վարժարանը: Բայց եկուր տես որ այն տեղի եկեղեցական հոգաբարձու աղաները, կանթեղի եւ մոմի լուսաւորու– թիւնը գերադաս համարելով միտքի լու – սաւորութենէն, կամք չունեցան «եկեղե– ցիի պայծառութենէն» դրամ խնայել եւ տալ այդ վարժապետ կոչուած նորելուկ արարծին, ի հաշիւ իր չրխնական աշխա– տութեան, մանաւանդ որ այս կերպով այդ անխիղճ բարեպաշտներուն կոկոր– դաբաժինն ալ կը վնասուէր: Ուստի խեղճ վարժապետը միջոց մը պաշտօնավարելէ վերջ՝ երբ տեսաւ որ չեն գոհացներ զինք, ստիպուած կը հրաժարի եւ իր գլուխը պահելու համար Կոտւց անապատը կ'եր– թայ եւ հոն իրր «գիտնական» դնահատ– ուելով, եկեղեցական եւ վերջապէս ե– պիսկոպոս կը դառնայ, ի վերջոյ լինելով նոյն վանքին վանահայր եւ միանգամայն բեղնաւոր վարժապետը: Բայց վերջը կը խենթենայ եւ մի օր ծով կը ձգէ ինքզինքը ու կը խեղդուի. գուցէ իրրեւ ակամայ կուսակրօն մը...:

Ցիշեալ Յակոբ աղայի մահէն վերջ՝ իր որդին Գրիգոր աղան, որ յաջորդած էր հօրը իրրեւ Վանի իշխանապետ, երկրորդ ձեռնարկն ունեցաւ դպրոցական դործին մէջ եւ ուզելով վերակսկիլ իր հօր կրթա– կան գործը, նորէն Պոլսէն բերել կուտայ ուրիշ «գիտնական» մը, որ էր տիրացու Պետրոս Արտամեցի: Ահա նախկին վար– ժարանը վերաբացուելով՝ հոն վարժա – պետ կը կարգուի նոյն Պետրոսը: Բայց աս ալ առեն մը պաշտօնավարելէ յետոյ իր նախորդի փորձութեան կը բախի նո– րէն: Ուստի կը հրաժարի եւ իր գլուխը պահելու համար Այգեստանի Սրարք ե– կեղեցիին վրայ քահանայ կը ձեռնա – դրուի, միեւնոյն առեն եկեղեցիին խու– ցերուն մէջ մի քանի պատանիներ կը հա– ւաքէ եւ դաս կուտայ անոնց, որոնցմէ մէկն էր Կոմցոնց պատանի Մկրտիչ (Խրիմեան Հայրիկ), որն ուշիմութեան եւ աշխատասիրութեան վրայ զարմացած իր ուսուցիչը, չատ անգամ գայն մատնա– ցոյց կ'ընէր ուրիշներուն իրրեւ պար – ծանք. նոյն առեն մարզարէական բնազ– դով մը ըսելով թէ՝ «Այս տղան մեծ մարդ պիտի լինի ապագային»: Ուրեմն այս նոր վարժարանն ալ կը լինի Այգեստանի ան– դրանիկ ղպրոցը: Այս քահանայ – վար – ժապետը, ձիզ ժամանակ մը այսպէս պաշտօնավարելէ վերջ, Երուսաղէմ ուխ– տի կ'երթայ եւ վերադարձին կը վախ – ճանի Տրապիզոնի մէջ: Քաղաքամիջի վարժարանն երբեմնակի ընդհատումնե – րով կը չարունակուի մի քանի անկարող ուսուցիչներու միջոցաւ, մինչեւ որ ի վերջոյ Կորէնեան տիրացու Սարգիսը կը սկսի դասախօսել հոն բաւական գոհա – ցուցիչ կերպով, բայց աս ալ նորէն գոհ չմնալով իրեն վճարուած կիսկատար թո– շակէն, կը հրաժարի եւ Աղդ. Առաջնոր– դարանի քարտուղար կը դառնայ, պաշ– տօնավարելով իրր 30 տարի:

1839ին երբ Վանի այն առենուան իշ – խանապետը Աճէմխաչօեան մեծ. Սար – գիս աղայի նախաձեռնութեամբ՝ Այգես– տանի Նորաչէնի եկեղեցիին շինութիւնը կը լմնայ, ահա անոր միջոցաւ նոյն եկեղեցիի շրջափակին մէջ չինք մըն ալ վարժարանի համար կը յատկացուի, եւ հոն հարիւրէն աւելի մանուկներ հաւաք– ուելով, կը հաստատուի այգեստանեայց երկրորդ վարժարանը, պաշտօնէութեամբ Մ. Յովհաննէս Քօլօղեանի, որ իր ու – սումն առած էր Երուսաղէմի վանքին մէջ եւ առեն մըն ալ իրր փոքրաւոր եւ գրա– գիր ծառայած էր Պօղոս պատրիարքին, գիտակ էր գրաբարի, Հարտասանութեան եւ աստուածաբանութեան, միեւնոյն ա – տեն սաստիկ արհամարհոտ եւ նորատ – եաց, այնպէս որ ձիզ ժամանակ մը, մէկ կարող չեղաւ իր սահմանին մէջ մտնել, եւ միանգամայն լինելով ժամանակի ա– ղայութիւնը պաշտող եւ անկէ պաշտուած մէկը, պաշտօնավարեց մինչեւ 1877 թը– ւականը: Բայց վերջին տարիներ ինք – գինքը արբեցութեան տալով, ա՛լ չկրցաւ դիմանալ իրեն հակառակող նորերուն եւ պաշտօնանկ եղաւ: Սա ունի ուսանուող տարեգրութիւն մը եւ ուրիշ մէկ երկու կրօնական գրուածներ, ամէնքն ալ գրա– բար եւ անտիպ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՆՑԱՆԻ

— Եկաւ վտանգը, ամա՞ն Սուրբ Թո – րոս, անցաւ վտանգը, ամա՞ն Սուրբ Թո– րոս:

— Մայրիկը պահկելուն՝ ամէն ատեն տղա՞յ կը բերէ:

— Ով ալարի (դանդաղի), ոչ դալարի:

— Ջաղացք գացողին գլուխը կ'ալրոտի:

— Արիւնը արիւնով չեն լուար:

— Մանդաղը մչակի ձեռքէն չեն խլեր:

— Խենթին տուին ձի, ըսաւ՝ «Թամբն ալ տուէք ինծի»:

— Պատը փլի՝ փոշի կ'ըլլայ:

— Խելքը բնովի, ոչ թէ գնովի:

— Կատուները դուրս եկան, մկները խաղի ելան:

— Սխտոր ու քացախ առնես հաչուի, երեսը չես տեսներ խաչին:

— Խելօքը ինչքան հաչուեց, խենթը տղան կարդեց:

— Պլպուլը դարտը լացաւ, ադուաւը գառ դառը բացաւ:

— Հաւը երբ կռկռայ, դիտցիր որ փո– րացաւ ունի:

— Ջաղ ունեցող կատուն էւել գող կ'ըլլայ:

— Կուզիկին աղջիկ չտուին, ուզեց որ գոքանչն ալ խորոտ (անուչիկ) ըլլայ:

— Օձի փուչը արագիլը կը մարսէ:

— «Հոռովել» տալով՝ արտը չի վար– ուիր:

— Շիտակ խօսքը խենթէն ու պզտիկէն առ:

— Եկաւ վտանգը, ամա՞ն Սուրբ Թո – րոս, անցաւ վտանգը, ամա՞ն Սուրբ Թո– րոս:

— Մայրիկը պահկելուն՝ ամէն ատեն տղա՞յ կը բերէ:

— Ով ալարի (դանդաղի), ոչ դալարի:

— Ջաղացք գացողին գլուխը կ'ալրոտի:

— Արիւնը արիւնով չեն լուար:

— Մանդաղը մչակի ձեռքէն չեն խլեր:

— Խենթին տուին ձի, ըսաւ՝ «Թամբն ալ տուէք ինծի»:

— Պատը փլի՝ փոշի կ'ըլլայ:

— Խելքը բնովի, ոչ թէ գնովի:

— Կատուները դուրս եկան, մկները խաղի ելան:

— Սխտոր ու քացախ առնես հաչուի, երեսը չես տեսներ խաչին:

— Խելօքը ինչքան հաչուեց, խենթը տղան կարդեց:

— Պլպուլը դարտը լացաւ, ադուաւը գառ դառը բացաւ:

— Հաւը երբ կռկռայ, դիտցիր որ փո– րացաւ ունի:

— Ջաղ ունեցող կատուն էւել գող կ'ըլլայ:

— Կուզիկին աղջիկ չտուին, ուզեց որ գոքանչն ալ խորոտ (անուչիկ) ըլլայ:

— Օձի փուչը արագիլը կը մարսէ:

— «Հոռովել» տալով՝ արտը չի վար– ուիր:

— Շիտակ խօսքը խենթէն ու պզտիկէն առ:

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Իրեն կը թուէր նաեւ որ այն խօսքերը զրոս իր ամուսնոյն ըսած էր եւ զրոս այժմ անդադար կը կրկնէր իր յիշողու – թեան մէջ, ամէնուն ալ ըսած էր եւ թէ ամէնքը լսած էին: Չէր կրնար գինքը չջղապատող անճերուն երեսը նայիլ չիփ– չիփակ: Չէր կրնար որոշում տալ զան– գակը զարնելու իր սենեկապանուհին կանչելու համար ու մանաւանդ վար իջ– նելու եւ իր զաւկին ու անոր վարժուհիին դէմ գոնուելու:

Սենեկապանուհին որ երկար առենէ ի վեր իր զարթումին կը սպասէր դրան ե– տեւ, ինքնիրեն ներս մտաւ:

Աննա հարցական դէմքով մը անոր նա– յեցաւ ու սոսկումէն կարմրեցաւ:

Սենեկապանուհին ներում խնդրեց ներս մտած ըլլալուն համար, պատրուակելով որ իրեն այնպէս թուած էր թէ տիկինը զանգակը հնչեցուցած էր: Շրջազգեստ մը եւ տոմս մը կը բերէր:

Իշխանուհի Պէցի կը յիշեցնէր Աննայի որ այս առտու Լիզ Պէրքալոֆը եւ Պա – ռոնուհի Աթոլցը իրեն պիտի երթային քրոքէթ խաղալու:

— Եկէք, գոնէ բարքերու ուսումնասի– րութիւն մը ընելու համար, ձեզի կը սպասեմ, կը դրէր:

Աննա կարդեց տոմսը եւ երկար հառա– չանք մը արձակեց:

— Բանի մը պէտք չունիմ, ըսաւ սենե– կապանուհի Անուշքայի որ սրուակները կարզի կը դնէր արդուզարդի սեղանին վրայ... գնա... պիտի հագուիմ ու վար իջնեմ... դիս առանձին թող, բանի մը պէտք չունիմ:

Անուշքա սենեակէն դուրս ելաւ, սա – կայն Աննա արդուզարդի չսկսաւ ու միեւ– նոյն դիրքին մէջ մնաց, դլուխն ու ձեռ– քերը վար կախուած. առեն առեն բոլոր մարմնովը կը սարսռար, կարծես բան մը ըսել կ'ուզէր, յետոյ նոյն կրաւորա – կան վիճակին մէջ կ'իյնար:

Անդադար կը կրկնէր. «Աստուա՛ծ իմ, Աստուա՛ծ իմ»: Բայց այս խօսքերը իրեն համար որեւէ նշանակութիւն չունէին:

Թէեւ երբեք թերահաւատ չէր եղած այն կրօնքին մասին, որուն մէջ դինքը մեծ– ցուցած էին, այսուհանդերձ հաւատքի մէջ մխիթարութիւն մը գտնելու դադա – փարը այնքան անհեթեթ կը թուէր իրեն որքան այդ օգնութիւնը երթալ Քարենի– նէն փնտռելը: Առաջուց դիտէր որ կրօն– քի օգնութիւնը կարելի էր միայն այն առեն, երբ հրաժարէր բոլոր այն բանե– րէն, որոնք իրեն համար կեանքը կը նչա– նակէին:

Կը տառապէր եւ կը սկսէր նոյնիսկ տեսակ մը վախ զգալ այս մտային նոր վիճակին հանդէպ զոր տակաւին չէր ճանչցած: Կը զգար որ իր հոգիին մէջ ամէն ինչ կ'երկուորէր, ինչպէս առար – կաները կ'երկուորին յոդնած աչքերու դիմաց: Ցաճախ այլեւս չէր գիտեր թէ ի՛նչ բանէ կը վախնար կամ ի՛նչ բան կը յաղճար:

— Ա՛հ, ի՞նչ կ'ըլլամ, ի՛նչ կ'ըլլամ, ըսաւ ինքնիրեն յանկարծ զօրաւոր ցաւ մը զգալով քունքերուն վրայ:

Երբ ինքզինքին եկաւ, հասկցաւ որ ճակտին երկու կողմերէն մազերը բռներ եւ ամբողջ ուժովը քաշեր էր:

Անկողնէն ելաւ ու սկսաւ սենեակին մէջ քալել:

— Սուրճը պատրաստ է, օրիորդը եւ Սերժը տիկինին կը սպասեն, ըսաւ սենե– կապանուհին նորէն ներս մտնելով:

— Սե՞րժը, ի՞նչ կ'ընէ Սերժը, ըսաւ Աննա ուշեւորութեամբ, առաջին անգամ յիշելով որ զաւակ մը ունէր:

— Կարծեմ անառակութիւն մը ըրաւ, ըսաւ Անուշքա ժպտելով:

— Ի՞նչ ըրաւ:

— Մառանը դեղձեր կային ու մէկ հա– տը գաղտուկ կերեր է:

Իր զաւկին մտածումը Աննան հանեց այն անել կացութենէն, որուն մէջ կը զգար ինքզինքը: Ցիշեց իր զաւկին հա – մար միայն ապրող մօր զերը, որ մոռամբ անկեղծ՝ սակայն չատ չափազանցուած կերպով, ինքզինքին պարտադրած էր վերջին տարիները եւ ուրախութեամբ տեսաւ որ այս կերպով անկախ զօրու – թիւն մը գտած էր իր ամուսնոյն եւ վրո– նըսքիի նկատմամբ: Այդ զօրութիւնը իր զաւակն էր:

Ինչ որ ալ ըլլար կացութիւնը, չէր կրնար լքել զաւակը: Թող իր ամուսինը գինքը վռնտէր ու անպատուէր: Թող Վրոնսքիի սէրը պակսէր (այս պատահա– կանութեան մտածեց դառնութեամբ ու մեղադրանքով), երբեք պիտի չհրաժա – րէր իր զաւկէն:

Կեանքին մէջ նպատակ մը չունէ՞ր: Ու պէտք էր գործել, գործել այդ կացու – թիւնը ապահովելու համար իրեն, որ – պէսզի ոչ ոք զաւակը ձեռքէն առնէ:

Այո, զաւակը պիտի առնէր ու անոր հետ մեկնէր: Միակ բանն էր որ կը մնար իրեն ընելիք:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

OPÉRA DE MARSEILLE

SOIRÉE DE GALA

Vendredi 22 Mai à 20 h. 30 précises (tenue de soirée recommandée)
et Dimanche 24 Mai 1970 à 14 h. 30

Sous la présidence de **Gaston Defferre**
Député-Maire de Marseille

en présence de CHARLES AZNAVOUR et de GEORGES GARWARENTZ

CREATION EN FRANCE

d'ANOUCH

opéra en cinq actes et 7 tableaux

Poème d'Hovhannès TUMANIAN — Musique d'Armen DIKRANIAN

avec : Alice CHAMIRIAN (Anouch)
Yanis CHARBAS (Saro) Georges BORROT (Mossi)

Chœurs et Troupes de Danse : 110 personnes

Mise en scène de Georges COMBE, Décors et costumes d'Alain AZAD

Orchestre de l'Opéra de Marseille, sous la Direction de

JENO REHAK

Location : OPERA DE MARSEILLE

Prix :

Soirée de Gala 22 Mai 1970 : Frs. 50, 35, 10, Dimanche 24 Mai, 1970 Frs : 25,15, 7

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Վարդան Սէրէնկիւլեանի յուղարկաւորութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Գամէր Տէր-Վարդանեանէ 20 ֆր., նոյնպէս դպրոցին 20 ֆր., Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր-Վարդանեանէ 10, Պ. Վաղարշակ Տէր-Վարդանեանէ 10 ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Լակառէնէն Տէր եւ Տիկին Եղնիկեան փոխան ծաղկեպսակի 30 ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի կայանին Տիկ. Անայիս Արապեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Նոյն տխուր առիթով Տէր եւ Տիկին Գաբուճեան 30 ֆր. կը նուիրեն Որբ. Օգնութեան Մարմնին: Անիէռէն Տէր եւ Տիկին Տէվէճեան փոխան ծաղկեպսակի 50 ֆր. կը նուիրեն Մոնմորանսիի հանգստեան տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

Ալֆորվիլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչին, 30 Մայիս Փաթրոնաժ Միւնիսիփալ տը լա ռիւ Թուլոն, Ալֆորվիլ, ժամը 19էն կէս դիշեր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Նայիրի պարախումբը, զաւեշտներ Նոր Սերնդականներու կողմէ, արտասանութիւն, երգ՝ Պետիկեան:

Դին 15 ֆր. Նոր Սերնդականներ 8 ֆր.

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Քէչիչէֆ՝ 10 ֆրանք:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիոն.— Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Իսկուհի Փափազեանի, Տէր եւ Տիկին Ս. Տիւմէճեանի եւ ընտանեկան պարագաններուն, իրենց մօրաքրոջ՝ Ուրուսեակ Սահակեանի մահուան տխուր առթիւ:

×

Համախաբերզգիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի կեդր. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Արա Ղեւոնդեանի, այրի Տիկին Աղաւնի Ղեւոնդեանի, Պ. Լեւոն Ղեւոնդեանի եւ իրենց բոլոր ընտանեկան պարագաններուն, իրենց եղբօր, տատրոջ եւ զարմիկին՝ Մասիս Ղեւոնդեանի (Մարսէյլ) մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Անահիտ (Անթիք) Դայիկեան Գաթիպակցի, կը փնտռէ Գալէնտարեան ընտանիքը (Գաթիպակցի) այժմ կը կրծոսի գտնուիլ Եգիպտոս:

Դիմել Անահիտ Քէլամեանի (Ծնեալ Դայիկեան)

52 bis, Ave. Maurice Thorez, Ivry-94

Le Piment Rouge

20, Rue Beauveau — MARSEILLE

«Անոյշ»ի ներկայացման առթիւ բացառաբար բաց է կիրակի եւ իրիկունները, Ներկայացմէն ետք: Արեւելեան ճաշեր:

Օփերային ճիչդ դիմացը:

ԿՈՒԶՈՒԻ՝

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը բացած է արձանագրութիւններ հսկող – հսկողուհիներու, մանաւանդ կայանի Ցուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար:

Թեկնածուները պէտք է լրացուցած ըլլան 18 տարեկանը եւ հայերէն խօսին:

Փարիզի շրջանին համար դիմել դրասեր, Միութեան դրասենեակը, 17, Ռիւ Պիէօ, Փարիզ 9րդ, գաւառները տեղական մասնաճիւղերուն:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

կազմակերպած է Պարանցիկ Երեկոյթ մը

Ուրբաթ 22 ՄԱՅԻՍ ժամը 21էն միչեւ առաւօտեան երկուքը

« ՄԷԶՕՆ ՏԷ ՍԱՆԹՐՈՊ»Ի սրահին մէջ 8, Ռիւ ժան Կուժոն, ՓԱՐԻԶ (8րդ)

Առաջին անգամ ըլլալով տեղի պիտի ունենայ

ԵՐԳԻ ՄՐՑՈՒՄ (Գրոչէ) ԵՐԵՔ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՎ

Առաջին երեք չահողները պիտի ստանան մրցանակ

ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ՓՈՒԹԱՑԻՔ ԶԶՐԿՈՒԻԶ ԱՑՍ ԵՐԵԿՈՑԹԻՆ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Ցուցիչ 7ին

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Ցուցիչ 14ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Ցուցիչ 7ին

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ
Ցուցիչ 7ին:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Մայիս 30ին

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Ցուցիչ 7ին

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՒ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆ

Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանին մէջ՝ Մայիս 24ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Մշակ. Միութիւնը Ցունիս 14ի կիրակին կազմակերպած է յարգանքի տուրք մը Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, իր բոլոր անդարձ մեկնող տարաբախտ Պոլսեցիներուն հոգւոյ յիշատակին՝ որոնք օրինակելի անձնազոհութեամբ եւ ազգասիրութեան անսակարկ նուիրումով՝ արժանի նըկատուած են աստուածաստաք օնհնութեան, որպիսիք են Միութեանս պատուոյ անդամ եւ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ բարերար Յօրսասանճեան Վահան, ճարտարապետ Արամ Թահմաճեան, ուսուցիչ գրագէտ ազգային գործիչ Մինաս Չերազ եւ Մկրտիչ Փորթուգալեան:

Պատարագը պիտի մատուցուի հանգուցեալներուն, որ պիտի քարոզէ հին եւ նորոգ Ննջեցեալներու, լուսաշող գործունէութեան եւ բարեմասնութեան վրայ: Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Պոլսեցի դալիրներու սիրայօժար մասնակցութեամբ, այս առթիւ անխափոր կը հրաւիրուին զաղութիս հայ ազգայինները, միութենական կազմակերպութիւններ, բարեսպասակ հաստատութեանց ներկայացուցիչներ եւ նորոգ հանգուցեալոց պարագաները:

Պոլսեցիներու Հայր. Մշակ. Միութիւնը կը ջանայ արժանավայել չափով ոգեկոչել յիշատակը իր վերերան անդամներուն, որոնց կեանքը եղած է, հայ մշակոյթին՝ հայ գիրին, խօսքին եւ Հայ մըտածելու զաղափարին յարատեւ նուիրում:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ չրջաններու Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութիւնը կը ծանուցանէ տեղւոյս հայ հասարակութեան թէ յառաջիկայ Մայիս 23–27 Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Վազգէն Ա. Հովսէփեան – կան այցելութեամբ պիտի ժամանէ Լիոն:

Այս առթիւ կատարուելիք հանդիսութիւններու ընդհանուր յայտագիրը հետեւեալն է.—

Շաբաթ 23 Մայիս, կ. եռք ժամը 4ին ժամանում Պոռնի օդակայան, ժամը 5–6 Հրաշափառի եւ ողջոյնի խօսք Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ: ժամը 9–11 ժողովրդական ընդունելութիւն Թամոյի սրահին մէջ:

Կիրակի 24 Մայիս, առաւօտեան ժամը 16ին, հանդիսաւոր պատարագ Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ, զոր կը մատուցանէ Վեհափառը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈՒՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար:

Ցուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձակուրդները բացուած են: Մնողք ներչն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը

17, Rue Bleue — Métro Cadet

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18, հետեւեալ թուղթերով.

Livret de Famille
Carte d'immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur
Livret de vaccination à jour
Une photo d'identité.

Միջին Ֆրանսայի արձանագրութիւն – ներուն համար դիմել Լիոնի մասնաճիւղին, իսկ Հարաւ. Ֆրանսայի մէջ՝ Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան:

Արձանագրութիւնները կատարել չուտափոյթ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅԻՍ 23-Ի ԵՐԵԿՈՆ

ժամը 20,30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱՌՆԵՇԱԼ ՌԱՂՐԱՄԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Մարտիկներու եւ զաղութիս համայն կազմակերպութիւններու մասնակցութեամբ

Այս առիթով պիտի ցերկայացուին Հայաստանէն ստացուած փիլմեր
Տոմսերու գինը 5, 8, 10 ֆրանք

Tchakmichian, 22, Rue Richer — Chirinian, 36, Rue Cléry — Bakerdjian, 35 Rue de Trévise — Aide Saciale, 77, Rue Lafayette — Maison de la Culture, 17 Rue Bleue — Café Philippe, Place Carnot, Alfortville — au Club de JAF — au club de UCFAF, Hatapian, 28, Rue de la Gironde, Arnouville — Karakian, 24, Rue Haïg Tbirian, Bagneux — Djizmedjian, 31 Rue Paul Deroulede, Bois-Colombes — Benlyian, 53 bis, Bd. Rodin, Issy

Մայիս 23, կ. ե. ժամը 15ին ծաղկեպսակի պետեղում Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին վրայ:

Մայիս 23, կ. ե. ժամը 16, հանդիպում հայ երիտասարդներու հետ, Սալ ոտ Սանթրօճ 8 Ռիւ ժան Կուժոն ի ներկայութեան

Ն. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

Կիրակի, ժամը 15ին, այց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ չիրիմին:

ՁԲՕՍԱՊՏՕՑՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը Մայիս 24ին, դէպի Մըլոնի մօտ գտնուող Վօ-լը-Վիքոմնտի հռչակաւոր դղեակը՝ Լուդովիկոս 14րդի պերճաշուք ոճով, իր նշանաւոր պարտէզով:

Վերադարձին Ֆոնթէնպլօ, փարիզ ժամանում ժամը 22ի մօտ:

Օթոբասը կը մեկնի առաւօտ ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878-27-35 կամ Տիկին Գուլումճեանի 208-71-79:

Դին 15 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները 21 Մայիսին ժամը 20,30ին, Իւ. ժէ. Ա.-ի (փլաս Քառնօ) սրահը:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 24 Մայիս, կիրակի կ. ե. ժամը 15ին, Զատիկ Զատիկեանի սրահը Ռիւ տը լա Տէֆանս (Իսկ):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր.
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՈՒՐԲԱԹ
22
ՄԱՅԻՍ
VENDREDI
22 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.818

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.818

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

—o—

Ե.

Աբգար Դպիրի առաքելութեան մասին մանրամասն տեղեկութիւնները կուտայ իր որդին Սուլթանչահը Հռոմէն 21 Հոկտեմբեր 1583ին Թադէոս կաթողիկոսին ուղղուած նամակով մը, որ տեղ չէ հասած, Հայրապետին մահուան պատճառաւ եւ կը պահուի Անտոնեան Միաբանութեան Պոլոյոյ (Օրթագիւղ) մատենադարանը (Վ. Զարդարեան, Յիշատակարան, Պոլիս, 1910, էջ 254–265)։

Էջմիածնի (նաեւ Կիլիկիոյ եւ Աղթամարի) կաթողիկոսներու զաւազանադրքին մէջ չգտանք Թադէոս անուն կաթողիկոս մը։ Սակայն Սուլթանչահի յիշեալ նամակին մէջ կարեւոր տեղեկութիւններ կան Աբգարի առաքելութեան մասին։

Ըստ Զամչեանի, Միքայէլ Ա. իր նախնիին մէջ նախ փափաք կը յայտնէ հաստատել եւ նորոգել «զկոնդակն զայն, զոր երբեմն ամենաերջանիկին եւ բարեյիշատակին Սեդբեստրոս Պապ եւ սուրբ կոս – տանդիանոս կայսր ետ արքային մերում Տրդատայ եւ սրբոյն Գրիգորի առաջնոյ պատրիարքի եւ կաթողիկոսի մերոյ, եւ աղաչեմք հաստատել զնոյն եւ առ մեզ յուղարկել, նորոգելով զվաղեմին զայն ի բարեկամութիւն ի մէջ մեր։ որպէսզի եւ ղիցի մի հօտ եւ մի հովիւ։ որով եւ ընդհուպ էջ մեզ ակն ունիլ ազատութեան ի գերութենէ աստի ձերովդ սատարութեամբ» (Մ. Զամչեան, Պատմութիւն, հտր. Գ., էջ 520)

Երկրորդ՝ Սեբաստիոյ ժողովը կ'ուղէ հասկնալ թէ Պապը ի՞նչ կը մտածէ Հայերու մասին։ Երրորդ՝ կը փափաքի, որ անիկա յօժարի փրկել «վտարանդեալ» Հայերը։ Զորրորդ՝ « միշնորդ լինել եւ ճանապարհ հորդել հայրապետացն մեր ի Հռոմ»։ Այսինքն կարզադրել, որ մեր կաթողիկոսները Հռոմ այցելեն։

Պիոս Դ. լսելով Աբգարի բացատրութիւնները եւ թարգմանել տալով Սեբաստոյ ժողովականներու «զերն ու մուրհակները» մեծ ցնծութեամբ լեցուած համազումար հանդէս սարքեր է խուռն ամբոխին առջեւ, Համբուրեր է Աբգարի երեսները եւ ըսեր է անոր, — իբրեւ թարգմանը եկար ինծի, «այժմ փառաւորեալ իբր արքայ առաքեմ զքեզ առ պատրիարքն զի բերցես զնա առ մեզ, զի իմ բերան առ բերան խօսելով իմացից զանցս Հայոցն, զի դու եղեր միշնորդ ընդ... ընդ Հայք» (նամակ Սուլթանչահի, Յիշատակարան, էջ 258)։

Պիոս Դ. Պապը կ'առաջարկէ Աբգարի, որ գիր մը մատուցանէ իրեն Հայոց դաւանանքին մասին։ Ալեքսանդր քահանան կրցածին չափ գրութիւն մըկը պատրաստէ։ Սակաւ ինչ հայ լեզուին ծանօթ եթովպացի կամ Հնդիկ Մկրտիչ անուն մէկը լատիներէնի կը թարգմանէ զայն։ Աբգար իրեւ նախարան, իր գրութեան առաջին տողերէն իսկ յայտարարեր է Պապին. «Մեք Հայք՝ որք ի ստորագրեալ եմք ընդ իշխանութեամբ Թուրքաց եւ Պարսից, զայս հաւատս ունեմք եւ պահեմք»։

Այս կերպով Թագաւորազն պատուիրակը ուզեր է չեշտել, որ ամէն բանէ առաջ Հայերը կը ցանկան ազատագրուիլ այլազգիներու տիրապետութենէն եւ այդ նպատակով է, որ կը դիմեն Վատիկանի աջակցութեան, ոչ թէ պարզապէս հոգեւոր ընկալու համար։

Պիոս Դ. իրեն որդեգիրը առեր է Աբգարի որդին Սուլթանչահը եւ կոչած զայն Մարգաւտոն, Հռոմի եռապետ կայսրերէն Մարկոս Անտոնինոսի անունով։ Ու ի նշան դոհունակութեան, Հայոց չնորհեր է Ս. Լաւրենտիոսի եկեղեցին իբր հիւրանոց (սպիտալ) Ս. Պետրոս եկեղեցւոյն մօտ, իր ինչքերովն ու ժամատուռնով միասին։ Մարգանտոն Սուլթանչահ լատիներէն կը սորվի եւ տնտեսութեան վերակացուի պաշտօնին կը կոչուի։

Գալով Աբգարի, Պապը քիչ չատ հաչերէն զիտցող նորընծայ եպիսկոպոս մը ընկերացուցեր է անոր եւ դէպի Հայաստան ճամբայ դրած զանոնք «բազում ընչիւք եւ պարգեւօք»։ Վենետիկ հասնելէ վերջ, Աբգար ընծաներով միասին կիպրոս ղրկեր է եպիսկոպոսը, պատուիրելով անոր, որ իրեն սպասէ այնտեղ։ Եպիսկոպոսը հիւանդանալով կը մեռնի Կիպրոսի մէջ։ Միքայէլ կաթողիկոսին յանձնուելիք նուէրներն ալ Հռոմ կը վերադարձուին։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՈՅԻ ՃԱՌԸ

Մաօ, որ կը նկատուի լրակեաց մը, քանի որ հաղուագէպ են անոր հրապարակային ելոյթները, խիստ յատկանշական եւ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Զորեքշաբթի օր։

Համաչնաւար Չինաստանի առաջնորդը համաշխարհային պատերազմի մը վտանգը մատնանշելով կոչ ուղղեց բոլոր ժողովուրդներուն՝ «միանալ ամերիկացի յարձակողներուն» դէմ։

Ճառին տուն տուող պատճառը, ինչպէս կը պարզուի անոր բովանդակութենէն, Քամպոճի վրայ կատարուած ամերիկ· յարձակումն է։ Չինաստանի Նախագահը նախ մատնացոյց ըրաւ այսօր – ուան աշխարհի ընդհանուր տրամադրութիւնը յեղափոխութիւն ընելու։ Համաշխարհային Բ. պատերազմէն ի վեր ամերիկեան զաղթատիրութիւնն ու անոր սպասեակները տեւական կերպով յարձակումներ գործեցին, որոնք տեղի տուին յեղափոխութիւններու։ Անդրադառնալէ ետք Վիէթնամի, Լաոսի եւ Քամպոճի վրայ կատարուած ամերիկեան «դաւադիր յարձակումներուն», Մաօ սրտացաւին ողջոյններ ուղղեց Իչխան Սիհանուքի եւ Հնդկաչինի երեք ժողովուրդներուն, որոնք միացեալ ճակատ յարդարած են Ամերիկայի դէմ։

Մաօ միեւնոյն ատեն խօսեցաւ Մ. Նհանդներու ներքին տագնապներուն մասին, յայտարարելով թէ «ամերիկեան զաղթատիրութիւնը սեւամորթներ եւ ճերմակներ կը սպաննէ իր իսկ երկրին մէջ»։ Նիքսընի Փաշական բարբարոսութիւններուն դէմ ծառացած են ամերիկեան զանգուածները եւայլն։

Չինաստանի առաջնորդը իր ճառին ընթացքին անդրադարձաւ նաեւ աշխարհը յուզող այլ հարցերու ալ· այսպէս Լատին Ամերիկայի, Պաղեստինի, Հիւս. Ամերիկայի եւ Եւրոպայի, ամենուր տեսնելով ժողովրդային բնոյթ ունեցող «յեղափոխական պայքարներ»։

Մաոյի համաձայն ամերիկեան զաղթատիրութիւնը կը նմանի հսկայ հրէշի մը, որ իրականութեան մէջ իր հոգեվարքը ապրող թուղթէ վագր մըն է լոկ։ «Աշխարհի ժողովուրդներ՝ միացէք, վերջնապէս պարտութեան մատնելու համար ամերիկացի յարձակիչներն ու անոնց հաչող հետեւորդները»։

Մաոյի ճառին մասին ոչ մէկ պաշտօնական մեկնաբանութիւն տրուեցաւ ամերիկեան պաշտօնական շրջանակներու կողմէ։ Այսուհանդերձ, Արտաքին նախարարութեան մասնագէտներուն տեսակէտով, Մաօ Ամերիկայի վրայ յարձակելով իրականութեան մէջ ի մաի ունեցած է Խորհ. Ռուսիան։ Արդարեւ, Չինաստան, համաճայն քաղաքական շրջանակներու, կ'ուզէ առաւելագոյն չափով չահագործել իր աղեցութեան ծաւալումը Հնդկաչինի թերակղզիին մէջ, ի հեճուկս Մոսկուայի, որ աղեցութեան գետին կը կորսնցնէ հարաւ – արեւելեան Ասիոյ այդ շրջանին մէջ։

ԱՄԵՆ. ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԵՒ ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Զորեքշաբթի օր ժամը 16,30ին, Մոթսիքլիստներու առաջնորդութեամբ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը որուն կ'ընկերանային Սերովբէ Արք., Հայկազուն Արք., Շահէ Եպիսկ., դաւազանակիր վարդապետը, Գիւտ վարդապետ, ինչպէս նաեւ Պ. Ս. Քարեան եւ Ն. Ֆրէնկեան հասաւ Էլիզէի պալատը, ուր Զինքը ընդունեցաւ նախագահ Փոմփիտու։

Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ապա առանձնացան եւ մօտ 20 վայրկեան տեւողութեամբ, զրուխ զրկի տեսակցութիւն մը ունեցան։ Խօսակցութեան ընթացքին Վազգէն Կաթողիկոսը մանաւորապար ծանրացած է այն նպաստին վրայ, զոր Ֆրանսա եւ իր ժողովուրդը բերած են Հայերուն, իսկ Նախագահ Փոմփիտու յայտնած է թէ մօտէն հետեւած է Հայոց Եկեղեցւոյ պետին ուղեւորութեան, ի մասնաւորի Հռոմի պատմական հանդիպումին, չեչտելով թէ իր սրտին միշտ չատ մօտիկ է հայ ժողովուրդը։ Նախագահը աւելցուցած է թէ Ֆրանսայի զանազան քաղաքները կատարելիք իր այցելութիւններու ընթացքին, կաթողիկոսը կրնայ փոխանցել հայկական համայնքներուն իր լաւագոյն ղացումները։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Հանրապետութեան Նախագահին նուիրած է հայկական մանրանկարչութեան դեղեցիկ էջ մը, յատուկ շրջանակի մէջ, որ հիացումի առարկան եղած է Նախագահ Փոմփիտուի։

Էլիզէի պալատէն դուրս եղած են նաեւ ձայն–պատկերասփիւռի եւ մամուլի թղթակիցները։

×

Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10,30ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կ'այցելէր Փարիզի Եկեղեցւոյ մէջ, Պապական Նուիրակը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՐՕՏԻ վերջնապէս արտաքսուեցաւ Համայնավար կուսակցութենէն, կեդրոնական Կոմիտէի միաձայն քուէարկութեամբ։ 37 տարուան չարքային էր։

ՆԱՄՐ յայտարարած է զերմանական Տի Վելք թերթին թէ խորհրդային օդաչուները կը վարեն իրենց օդանաւերը եւ անկարելի չէ որ բախում ունեցած ըլլան իսրայէլեան որսորդ օդանաւերու հետ։ Միւս կողմէ Կոսիգին յայտարարած է թէ Ռուսերը պիտի չարունակեն կարեւոր օժանդակութիւն մը ընծայել արաբական երկիրներուն։

ԷՏԿԱՐ ՖՕՌ մերժեց Նանթէռի Իրաւաբանութեան լսարանի տեսուչի պաշտօնը, բայց ընդունեցաւ «խորհրդակցութեան առաքելութիւն» մը։

ԴԱՏ «ԱԶԴԱԿ»Ի ԵՒ «ՋԱՐԹՕՆՔ»Ի ԴԷՄ

Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը՝ «Ազդակ», Մայիս 14, 15 եւ 16ի իր թիւերով հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ «Ազդակ»ի դէմ բացուած դատին առթիւ։ Նոյն աղբիւրէն կ'իմանանք թէ դատ բացուած է նաեւ «Զարթօնք» օրաթերթին դէմ։

Պէյրութի Թուրք դեսպանատան բողոքին վրայ, Լիբանանի Արտաքին նախարարութեան թելադրանքով, դատ բացուած է «Ազդակ» օրաթերթին դէմ, մամլոյ դատարանին առջեւ։

«Ազդակ» կ'ամբաստանուի Թուրք պետութեան նախագահին դէմ նախատանքն յօդուած մը հրատարակած ըլլալու յանցանքով։

Կ'իմանանք նաեւ, որ նոյն ամբաստանութեամբ եւ նոյն թուականով դատ բացուած է նաեւ «Զարթօնք» օրաթերթին դէմ, այլ յօդուածի մը առթիւ։

Դատավարութեան առաջին նիստը տեղի կ'ունենայ Զորեքշաբթի, Մայիս 20ին։

Բացուած դատը մեկնակէտ ունի «Ազդակ»ի աշխատակից՝ երգիծագիր Նշան Պէչիկթաշլեանի երգիծական մէկ գրութիւնը, որ լոյս տեսաւ «Ազդակ»ի 14 Հոկտեմբեր 1968ի թիւին մէջ։

×

Այս առթիւ «Ազդակ»ի պաշտպանութիւնը պիտի ստանձնեն լիբանանցի անուանի փաստաբան, միջազգային իրաւունքի մասնագէտ Մէթր Մոհսէն Սլիմ եւ ծանօթ իրաւաբան Մէթր Հրաչեայ Շամլեան։ Դատավարութեան ներկայ պիտի գտնուին այլ իրաւաբաններ եւ լրագրողներ, որոնք ծանօթ են մեր պատմութեան եւ հայ ժողովուրդին հանդէպ Թուրքիոյ ունեցած վերաբերմունքին։

ՀԱԿԱԹՈՒՐՔ ՅՈՅՑ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

—o—

ՊԷՅՐՈՒԹԻՆ կը հեռադրեն Մայիս 20 Թուականով.— Մօտ 5000 Հայեր ցոյց ըրին այսօր Պէյրութի Արդարութեան պալատին առջեւ ուր կը դատուին հայկական երկու հրատարակութիւններու պատասխանատուները, որոնք կը հետապնդուին օտար պետութեան դեկավարի մը դէմ նախատինքի յանցանքով։

«Երկու թերթերը — «Ազդակ» եւ «Զարթօնք», հրատարակած էին 1939 Ապրիլին եւ 1968 Հոկտեմբերին յօդուածներ որոնք նախատական կը նկատուին Թուրք Հանրապետութեան Նախագահին նկատմամբ։ Թրքական կառավարութեան ճնշումին վրայ է որ հետապնդումներու ձեռնարկուած է հրատարակութիւններու երկու պատասխանատուներուն դէմ։

«Զորեքշաբթի օրուան ցուցարարները ցուցատախտակներ կը պտըտցնէին, ուր գրուած էր «Թրքական ամբաստանութիւնները ոտնակոխ կ'ընեն մամուլի ազատութիւնը», եւ « Համաշխարհային խիղճը կը դատապարտէ 1915ի Հայերու ջարդերու պատասխանատուները»։

Հայկ· գաղթօդներու մեծ մասը փակ էր եւ առեւտրականները զոցած էին իրենց խանութները։ Դատարանը Յունիս 29ին յետաձգեց դատավարութիւնը։ Ցուցարարները հանդարտութեամբ ցրուեցան։

ԲԻԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ - ՆԿԱՐԻՉԸ

Բանաստեղծն ու նկարիչը աննկատելի այլ ցայտուն լարով մը իրարու օղակուած, ընդհատուած եւ ապրեցուած ամբողջական հիւսք մը կը կազմէին, անկասկած, Բիւզանդ Թօփալեանի մօտ: Թերեւս քիչ մը տարօրինակ թուող այս հաստատումը, որ երբեք ի մտի չունի իրենց առանձնայատուկ չրջագիծերէն դուրս բերելու արուեստագէտին երկու տարանջատ իւրայատուկ սկրբերը, նկարչութիւնն ու բանաստեղծութիւնը, այնուամենայնիւ կը ձգտի ներդաշնակ ամբողջութիւն մը, կամ, եթէ կ'ուզէք, մէկը միւսով պայմանաւորելու, համադրելու երեւոյթի մը մատնանչումը կատարելու հո՛ս, ա՛յս պարագային:

Ինչո՞ւ այս ճիդը: Որովհետեւ անհրաժեշտ է առաջին իսկ առթիւ ընդգծել, թէ բանաստեղծին դրիչը չեշտուած հակումն ունի յաճախ սեւեռելու մտածումի եւ զգայնութեան կարիճներ, նկարչական յղացքով չրջանակի մը մէջ: Կը հասկըցուի, անչուշտ, այս ակնարկութեան իմաստը: Արդարեւ, անոր քերթուածնե-րուն մէջ ցայտուն դիմագիծը կայ նկարչութեան կամ՝ տարազի չրջադարձու-թեամբ մը՝ Թօփալեան բանաստեղծու-թեան մէջ նկարիչ է մանաւանդ: Մէկը, որ տուներներու, դոյներու եւ դիծերու խայտաբղետ խաղով մը իր մըտքին ու հոգիին դարպասները անպարագիծ թարմութեամբ մը կը բանայ «վայրանկարի» մը վրայ, զայն վերածելով հաւասարակշռուած, չափաւորեալ գրականի պատկերի:

Այս իրողութեան բնական հետեւութիւնը պիտի ըլլար անչուշտ, այն ցուրտ «չորութիւնը», որ կը զգացուի արագ, մակերեսային ընթերցումի մը պարագային: Կարծէք՝ չերմութեան աստիճանային նուազում մը կ'արձանագրէն անոր գրական պատկերներուն թանձր գոյները, հակառակ անոնց վարպետ յարդարումին:

Այս տրամադրութիւնը ապահովաբար նաեւ անոր համար, որ մենք ընդհանրապէս վարժուած ենք, թերեւս առհասարակ թեան իսկ բերումով, սրտառուչ զգայնութիւններ եւ յուզումներ փնտռելու եւ դտնելու մեր քերթողներուն մօտ, որով մութ եւ անհաղորդ կը մնան մեզի կամ առնուազն քանի մը հատուկենտ գրիչներ միայն կը փոխանցուին մեզի, երբ քերթողը դուրս կ'ելլէ աւանդական, ընթացիկ ուղիներէ եւ կը փորձէ անհատականն կնիքով եւ նոր ճանապարհներով արդիական զգայնութիւններ եւ մտորումներ արտայայտել քիչ մը ամէն առիթով:

Մենք յաճախ մոռցութեան կը դատապարտենք այն փաստը, թէ ժամանակը առաւելաբար հոգեկան յեղաշրջում ըսել է, բարեփոխութեան եւ չատ անդամ արմատական փոփոխութեան հոսանքով, ինչ որ կը նշանակէ միտքերու նոր ցայթք, չահագրգռութիւններու եւ հետաքրքրու-թիւններու նոր տեսլադաշտ: Աւելցուցէք ասոր վրայ մէջավայրին ազդեցութիւնը — իմա՛ Ֆրանսա՝ արուեստներու, ճաշակներու եւ միտքերու քառուղին — եւ դուք անկասկած պարզաբանած կ'ըլլաք երեւոյթին պատճառը, «դաղտնիքը»:

Բ. Թօփալեան իր գրական նախասիրութիւնները կատարեց Արեւելքի մէջ, որ երկար ժամանակ յատկանչուեցաւ իր աւանդապահ ճգտումովն ու տրամադրութեամբը: Թարթափումներ պիտի որակէինք այդ փորձերը, քանի որ բանաստեղծը, անկախ առաջին քայլերու բնական թերութիւններէն եւ վրէպներէն, մտահորիզոնի մը սեղմ վիճակին իսկ պատճառով չէր կրնար նոր խօսքի եւ չունչի թարմութիւնը ղգացնել իր տողերուն ընդմէջէն:

Եւրոպական մեծ ոստանը, սակայն, ուր կայք հաստատեց բանաստեղծը վերջնական ձեւով, իր գրական դպրոցներու, արուեստի հանդանակներու եւ մտքերու ներոյժ չարժումներու հսկայ պղպեղոցով, նոր մտահորիզոն մը պիտի բանար բանաստեղծին պրպտող մտքին եւ որոնող հոգիին առջեւ:

Մտահորիզոն մը, որ աստիճանական ընդլայնումներու եւ խորացումներու ճամբով, դինքը դարձուց մեր սփիւռքի դրականութեան վաւերական դրիչներէն մէկը:

(Անհրաժեշտութիւնը կը զգացուի հոս արձանագրելու, թէ Ն. Սարաֆեան, անկասկած, առաջին քերթողը եղաւ տարաշխարհի մեր իրականութեան մէջ, որ հիմնաքարը դրաւ արդի քերթողութեան կամ, եթէ կ'ուզէք, սփիւռքեան ժամանակակից բանաստեղծութեան: Բազմաթիւ իր դրիչը ինքնատպութեան մը փնտռտուքը կատարեց՝ միաժամանակ խոկալով ժամանակաշրջանը յուզող եւ զայն չարժման պտուտակին վրայ պահող իմացական եւ հոգեկան նոր երեւոյթներուն վրայ: 1928-ին, Սարաֆեան արդէն փարիզի մէջ հրատարակած էր «Անջրպետի մը դրան» քերթուածներու հատորը, այնքան ինքնատիպ այս տեսակէտով):

Բ. Թօփալեան պատկերակերտ երեւակայութեան եւ ներդդաց մօտեցումի մը նպաստով, չատ չուտով երեւան բերաւ հիմնական արժանիք մը — ան դարձաւ արդի մարդու զգայնութիւններու արտայայտիչ՝ մեքենական մեր դարուն նիհարին ու չարժումը առաջին չարքերուն վրայ դետեղելով: Ան ըմբռնեց ժամանակին թելադրած արտայայտութեան ո՛չ միայն ձեւը (յիշեցէ՛ք, որ իր եռին ճգեց վիպապաշտ կաղապարը, առանց, սակայն, թանձր իրապաշտութեան մը ոլորտներուն մէջ մտնելու) այլեւ խորքը՝ որ անկասկած այնքան բարդ ու լայնարձակ էր մխանգամայն: Որովհետեւ ներքին եւ արտաքին հուժկու ձայներ բանաստեղծին քունքերուն մէջ հնչեցին եւ հոն խառնըխեցին «մեքենական դոփիւնով յուզումն ու տենդն այսօրուան...», արտիլը ժա-մանակին, որուն «սարսռող ժխորներն՝ իրենց թոյնովը արդէն» դինքը «կ'ողողէ՛ն, կ'ողողէ՛ն...», ինչպէս պիտի խոստովանէր ան «Հրախաղութիւն» խորագրուած իր քերթուածներու հատաքածոյին մէջ:

Անոր ներչնչումներուն ակնաղբիւրը մարդկային հոգին դարձաւ, որովհետեւ, ի վերջոյ, բանաստեղծութիւնը միայն չունչ չէ, այլ եւ բնաւում է հոգեկան վիճակներու, սլացք եւ հաւատք է, հիւսքը մեր էութիւնը ալեկոծող սրտի եւ մտքի ապրումներուն եւ իմացութիւններուն: Այսպէս է, որ անոր քերթողական տողերուն մէջ առատ են ազգային, մարդկային եւ անձնական ներչնչման նիւթերը: Բանաստեղծը, Միջերկրականեան խորութիւններու ի տես՝ ուզեց իմաստութեան «սուզակն ըլլալ կամ կորչի՛լ ընդերքնե-րուն մէջ ահա...» կամ ի տես հնօրեայ ճիթենիներուն՝ փորձեց անոնց «տակ թափառիլ ու խոկալ», անոնց «մենու-թեամբ գինովնալ», որպէսզի ճաշակէ համբերատար պտուղներն արեւին մէջ՝ անոնց ճիւղերէն հասունցող:

Բիւրեղային զգայութիւններու հրա-ւառութիւն մը, անկասկած, կը նչմարուի անոր բանաստեղծական տողերուն մէջ, ուր տրամաբանութիւնը չատ քիչ դեր կը խաղայ, աւելի նուազ՝ իմացականու-թիւնը: Անմիջական մեր չրջապատն է, որ կը գրաւէ բանաստեղծին հոգին, անկէ պրիսմակելու համար ներդաշնակ երգեր:

Ան կարծես կարօտն ունի միաժամա-նակ լոյսին, անոր բիւրեղ խորհուրդին, քանի որ դիտակցութիւնն ունի, թէ կեանքը ի վերջոյ լոյսի եւ չողի, ցոլքի եւ ճաճանչի ապրիւր մըն է բանաստեղծին համար, իբե՛ն համար:

Լոյսին եւ չողին հանդէպ իր ունեցած երկրպագութեան զգայնութենէն մեկնելով, ան յաճախ այդպահանդէս մըն է, որ կը սարքէ մեր աչքին առջեւ: Ցիշեցէ՛ք բանաստեղծին քերթուածներու հատորներուն խորագիրները, հաստատելու համար ըսուածը.— Այգահանդէս (1930), Արեւագալ (1937), Համայնական սէր (1951), Հրախաղութիւն (1952), Արձանագիր (1960) եւ Լուսածնունդ (1964):

Կը հետեւի ուրեմն, թէ բանաստեղծը ինքզինք կը յանձնէ զգայավառութիւններու խաղին, ինչպէս թիթեռը՝ լոյսի ցոլքին: Ակնէ նաեւ լաւատեսութեան երակը անոր տողերուն մէջ: Այսուհանդերձ, որքան ալ տարօրինակ թուի ոմանց համար, լոյսի խաղին յանձնուողը չատ մելամաղձիկ մը կ'ըլլայ: Այսպէս է ահա, որ լաւատեսութեան եռին, անոր փոնին վրայ կը նչմարուի տխրութիւնը, թախիծը բանաստեղծին:

Բայց ամէնէն աւելի պէտք է ընդգծել անոր լեզուին գեղեցկութիւնը, որ իսկապէս զմայլելի հայերէն մը եղաւ՝ կըշռուած ու դիւթեղ: (Արդէն երկար ժամանակ Փարիզի գրական հայերէնը բացառիկ չքեղութիւն մը ունեցաւ շնորհիւ հոյլ մը տիպար գրագէտներու եւ մտաւորականներու. երկու անուններու մասնաւոր յատակ կը գտնէ մեր հատուածով. Շ. Նարդունի իր ճոռոմաբանութեան լեզուով եւ Շ. Միսաքեան իր խրթնաքարտկաններուն պայծառ ոճով եւ հատու լեզուով, ասոնց կողքին դեռ ուրիշներ):

Բ. Թօփալեանի լեզուն ներդաշնակ եւ փայլուն է անկասկած, լեզու մը, որ զեղեցկահիւս կառուցուածքով, ընտրեալ բառերու ներքահիւս յարդարումով պատչաճեցաւ բանաստեղծին ներքին բնոյթին, գայն գարձնելով արտայայտութեան արտասովոր եւ ակնապիշ հիւսք մը:

Բ. Թօփալեան չափածոյ արուեստին մէջ անվիճելի կերպով ուշագրաւ խառնուածք մը ի յայտ բերաւ, որուն չնորհիւ նպաստաւորուեցաւ անչուշտ սփիւռքի հայ գրականութիւնը՝ դառնալով աւելի ճոխ եւ այլազան:

ՄՏՔԻ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԾԱՌԱՆ

Վաւերական արուեստագէտի մը կնիքը կրեց ան իր վրայ, անպայման: Որովհետեւ տիրական ձգտում մը, եթէ ոչ հանդնակ մը գարձաւ անոր համար բանի եւ Գեղեցիկի որոնումը եւ անոնց ներդաշնակ համադրումը արուեստի գրեթէ բոլոր մարզերուն մէջ: Այսպէս ինչ ձեւով բացատրել տարիներու իր ձիրքը հրապարակ հանելու արուեստի եւ գրականութեան նուիրուած Անդաստանը, որուն 18 թիւերը — 1952էն մինչեւ 1969 երկարաձգուող տարածութեան մը վրայ — խօսուն վկայարան մը կը կազմեն այս ուղղութեամբ:

Արուեստը, ի վերջոյ, պերճանք մը չ՝ արուեստագէտին համար, քանի որ ան նկատի ունի անոր ներգործ ուժը մարդոց վրայ: Ան մեծագոյն արտայայտութիւնն է, եթէ կ'ուզէք, ստեղծագործ արարքին, այս տարազին հագցնելով, ընկալանելի, իր ազնուագոյն իմաստը: Վերջապէս մարդը իր իսկական, բարձրագոյն պատասխանատուին վրայ դետեղող ներքին ձգտումի մը արտայայտութիւնն է արուեստը:

Այսպէս է, որ ստեղծագործ տենդով ծնած ամէն արուեստագէտ, երկունքի տագնապով մը մարդ էակին ճակտին կը դետեղէ փառապսակ մը, անով այս վերջինը գարձնելով մարդկային կեանքին խորհուրդն ու իմաստը: Այլապէս... բայց ի՛նչ հարկ անդրադառնալու իր արժանիքներէն պարպուած եւ իր էութենէն ձերբազատուած մարդուն...:

Ահա թէ ինչո՛ւ Բ. Թօփալեանի համար արուեստը գարձաւ «յաւերժական ապրիւրն ու արտայայտութիւնը մարդկային կեանքին իմացական արժէքներուն: Եւ, արուեստի սէրը՝ հոգեկան հակակշռող վայելքէ՝ նիւթին պարտադրած գերութեան դէմ»:

Ասկէ քայլ մը անդին՝ երկրորդ անխուսափելի ճշմարտութիւնը արդէն, «Մարդկային ներկայ ընկերութիւնը եթէ անտեսէ արուեստին այդ անժխտելի արժէքները, հրաժարած կ'ըլլայ քաղաքակրթութեան լաւագոյն նուաճումներէն»:

Բ. Թօփալեան, որ արուեստագէտի խառնուածքով օժտուած էր անկասկած, չուզեց «հրաժարիլ» մարդուն վիճակուած այդ զեղեցկագոյն նուաճումէն — արուեստէն, որուն նուիրեց իր կեանքը, անոր մէջ դտնելով առաքելութեան պատկումը իր բանաստեղծ-մարդու կոչումին:

«Անդաստան»ը գարձաւ մտածումի եւ որոնումի աշխատանոց մը: Տարիներու ընթացքին հոն, իբարու մօտ եկան, հայ մշակոյթին սպասարկու գրիչներ, որոնք յաջողեցան սիրտ եւ մտածում ներարկել հանդէսին:

Ամէն հանդէս ունի իր առաջադրութիւնը կամ, առնուազն կը յատկին մշակել զայն, յատակ ու մեկին: «Անդաստան»ի չուրջ հաւաքուած մշակները այս ձեւով բնորոշելին իրենց նպատակը, որ կը պարզէ միեւնոյն ատեն, արուեստագէտ Թօփալեանի ըմբռնումը գեղեցիկին եւ Բանին մասին:

— Փնտռել ներդաշնակութիւնը հայ հոգիին՝ արդի ժամանակներու մեծ պարփակ համադրութեանց մէջ: Գտնել հանքը ազամանդեայ գեղեցկութեան: Հայ հոգին թող լոյս աշխարհ գայ իր կենսալիր ճառագայթումով, հայրենիքի եւ օտար հորիզոններու վրայ, իր ինքնուրոյն դիմագծով, յանուն ընդհանուր ներդաշնակութեան»:

Հիմնական յատկանիշերու մէկտեղումը

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Այս անունը լսելուն պէս Արամ ցնցուեցաւ:

— Լաւ, ըսաւ, հիմա կուգամ...

Եւ իակոյն փութաց հիւրասրահը ուր իրեն կը սպասէր պէյը:

Արամ բարեւելէ եառքը ըսաւ.

— Պէյ էֆէնտի, արդեօք մասնաւոր ըսելի՞ք մը ունիք ինծի:

— Ձե՞ս զուչակեր, զոչեց Թորոս պէյ բարկութենէն դողացող ձայնով:

— Ձմարիտ ոչ, պատասխանեց երիտասարդը, բայց կ'ենթադրեմ որ բարի լուր մը բերած էք հօրս մասին:

— Բարի լուր... ի՞նչ բան ենթադրել կուտայ ասիկա քեզի:

— Բայց... ձեր վսեմութեան յանձնառութիւնը:

— Ի՞նչ յանձնառութիւն:

— Այսինքն մեր Լեւոն էֆէնտիին հետ ձեր ըրած կարգադրութիւնը:

— Ի՞նչ, զոչեց Թորոս պէյ բարկութեամբ, դեռ կը չարունակէ՞ք քթիս խնդալ:

— Ինչո՞ւ համար կ'ուզէք որ ձեր քթին խնդանք, երբոր ձեզմէ ծառայութիւն կը սպասենք:

— Այո, բայց այդ ծառայութեան փոխարէն՝ դուք ալ պարտականութիւն ունէիք կատարելու:

— Մենք մեր պարտականութիւնը կատարեցինք, պատասխանեց Արամ ամենայն հանդարտութեամբ:

— Ի՞նչպէս կատարեցիք:

— Մի՞թէ Լեւոն էֆէնտին այս առտու չեկաւ ձեզի չգտա՞ւ...

— Եթէ եկած ըլլար՝ հիմա հոս պիտի չգայի բացատրութիւն ուզելու, պատասխանեց Թորոս պէյ անհամբեր երեւոյթով մը:

— Զարմանալի բան, զոչեց Արամ, ըրշեալ ժամուն ղրամը իրեն յանձնեցի եւ ինքն ալ ըսաւ որ խակոյն պիտի գար ձեզ գտնելու որպէսզի ձեզի յանձնէ, մանաւանդ որ դուք ալ անոր մէկ մասը ուրիշի մը պիտի տաք եղեր:

Արամ այնքան հանդարտ եւ ինքնավստահ ձեւով այս խօսքերը արտասանեց որ Թորոս պէյ պահ մը վարանած մնաց:

— Ժամը քանիի՞ն տուիք ղրամը, հարցուց:

— Առտուան տասնին մօտերը:

— Ո՞ւր...

— Ուր որ որոշած էր, Թոմայի կաթնարանը, Ասմալը Մեճիտ:

— Բայց դժբախտաբար ապացոյց կամ վկայ չունիք ձեր ըսածը հաստատելու համար:

— Ընդհակառակն, անհերքելի ապացոյց մը ունիմ, պատասխանեց Արամ ամենայն վստահութեամբ:

— Ի՞նչ ապացոյց:

— Իր ձեռքով գրուած եւ ստորագրուած ստացագիրը մը:

— Կրնա՞մ տեսնել:

— Բնականաբար:

Եւ Արամ գրպանէն հանեց ու Թորոս պէյի ներկայացուց առտուան Լեւոնին գրել տուած ստացագիրը:

Լրտեսը թուղթը առաւ, ուշի ուշով կարդաց եւ կիսաձայն գոչեց.

— Հաղա՛ր ոսկի, հազա՛ր ոսկի...

— Այո, պատասխանեց Արամ, մինչ որոշուած գումարը հազար ոսկի չէ՞ր...

— Դուք հազար ոսկի՞ տուիք իրեն:

— Այո, Թորոս պէյ, ճիշդ հազար ոսկիի պանքնոթ համբեցի:

— Ինձի՞ տալու համար

— Բնականաբար, որո՞ւ կ'ուզէիք որ տրուէր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(119 – Շար.)

ՆԱՆԱ

Նիսի դրացիները եւ իր պաշին տեսնելով Ֆիշէլ իրեն միշտ ամրաձայնած եւ ամէն խօսքին մէջ իրեն հաւատացած, անոնք ալ Ֆիշէլի պէս սկսան Նանան «Ամանոր» կոչել եւ պզտիկ աղջիկը ալ ինքզինքը այդպէս կոչեց։

Նանան դպրոցական տարիքի աղջիկ մըն էր, որ իր մայրը կորսնցուցած էր երբ դեռ մանուկ էր։ Ֆիշէլ ու Նանա իրարու հետ ապրելով, անոնց միջեւ ստեղծուած էր այնպիսի յարաբերութիւն մը, որ դրացիները կը նախանձէին անոնց։ Ֆիշէլ իր աղջիկը կը պաշտէր, իսկ Նանա ալ իր հօրը։ Ֆիշէլ ամէն ինչ կ՚ընէր, որ Նանան երջանիկ ըլլայ։ Ան իր կեանքին մէջ ոչ մէկ անգամ մտածած էր, որ ինք ալ կրնայ ամուսնանալ եւ ունենալ իր սեփական ընտանիքը։ Ան կը նախընտրէր մնալ միայնակ, քան թէ Նանան զրկել հօրմէ մը, որ այդքան կը սիրէր զայն։

Նանան ալ իր կարգին կը պաշտէր հայրը։ Ան կը տեսնէր, որ հայրը իր համար ամէն ինչ կ՚ընէ, ամէն զոհողութեան կը պատրաստ է, որպէսզի ինք երջանիկ ապրի։ Ան կը տեսնէր, որ հայրը իր համար ձեռք կը բերէ ամէն տեսակ գեղեցիկ բաներ, որոնք ինք կը սիրէր։ Ան կը տեսնէր, որ հայրը իր համար ամէն տեսակ զոհողութիւններ կ՚ընէ, որպէսզի ինք ապրի հարուստ կեանքով մը։ Ան կը տեսնէր, որ հայրը իր համար ամէն տեսակ զոհողութիւններ կ՚ընէ, որպէսզի ինք ապրի հարուստ կեանքով մը։ Ան կը տեսնէր, որ հայրը իր համար ամէն տեսակ զոհողութիւններ կ՚ընէ, որպէսզի ինք ապրի հարուստ կեանքով մը։

Նանան ալ իր կարգին կը պաշտէր հայրը

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՃԱՇ

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱՌԵՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄԵԱՆԻ

Այս կիրակի օր, ժամը 20ին, Սէրժէ Ռեփիւպլիքէն, 5, Ավընիւ տը Լ'Օփերա: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի արձանագրուիլ ամէնէն ուշը մինչեւ Շաբաթ կէսօր, Պ. Պագըրճեանի մօտ, 35 Ռիւ տը Թրեվիզ, հեռ. 770-07-25:

Ճաշադրին 50 Ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ատոխս–Ապապայէն կարապետ փօլատեան իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր վաղեմի ընկերոջ՝ բանասէղծ

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

հարազատներուն եւ անոր յիշատակին 50ական Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, «Հայաստան»ի (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ի:

×

Եփիքարատչեան ընտանիքը վարդան Խաչիկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 50 Ֆրանք կը նուիրէ կ. Խաչի Ծովահայեաց չէնքի դնման համար, 20 Ֆր. Մշակոյթի Տան եւ 20 Ֆր. կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Նշան Փօլատեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Նշան Դարբինեան եւ զաւակները ցաւակցութիւն կը յայտնեն անոր կնոջ եւ զաւակներուն եւ ազգականներուն, եւ այդ առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները կը կատարեն փոխան ծաղկեպսակի.— 100 Ֆր. Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին, 50 Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման, 50 Ֆր. Մշակոյթի Տան եւ 50 Ֆր. Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանին: (Կապ. Խաչ եւ Մշ. Տուն, ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Նշան Փօլատեանի մահուան առթիւ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի վարչութիւնը իր մասնաճիւղերով ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին կնոջ եւ զաւակներուն, եւ այս առթիւ Լ. Գաշըքեմանեան, Յ. Շիրվանեան եւ Ս. Խաչատուեան 10ական Ֆրանք կը նուիրեն Մուրատ Ուսումնասիրացին:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾ· ԸՆԴՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

կազմակերպած է պարանցիկ երեկոյթ մը

Ուրբաթ 22 ՄԱՅԻՍ ժամը 21էն միչեւ առաւօտեան երկուքը

« ՄԷԶՈՆ ՏԷ ՍԱՆԹՐՈՊ»Ի սրահին մէջ 8, Ռիւ ժան Կուժոն, ՓԱՐԻԶ (8րդ)

Առաջին անգամ ըլլալով տեղի պիտի ունենայ

ԵՐԳԻ ՄՐՑՈՒՄ (Գրոչէ) ԵՐԵՔ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՎ

Առաջին երեք չահողները· պիտի ստանան մրցանակ

ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ՓՈԽԱՑԷՔ ԶԶՐԿՈՒԻՐ ԱՑՍ ԵՐԵԿՈՑԹԷՆ

ՆՈՒՀԵՐ

Տիկին Լֆթեան իր ամուսնոյն ապա – քինման առթիւ 20 Ֆր· կը նուիրէ «Ցա – ռաջ»ի ,20 Առնուվիլի Անարատ Յղութեան քոյրերուն, 20 Դպրոցասէրին, 20 Որ – բերու Օգն· Մարմնին եւ 20 Ֆր· Աղքատախնամին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՒ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆ

Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանին մէջ՝ Մայիս 24ին:

Ժամը 16ին Մ· Պէշիկթաշլեան – Գ· Մ· Ալէմշահ սրահին մէջ, ի ներկայութեան Մառեչալ Յ· Բաղրամեանի եւ նախագահ Ն· Յարութիւնեանի:

Կը հրաւիրուին վարժարանին նախկին աշակերտները, ծնողքները եւ բարեկամները:

OPÉRA DE MARSEILLE

SOIRÉE DE GALA

Vendredi 22 Mai à 20 h. 30 précises (tenue de soirée recommandée)
et Dimanche 24 Mai 1970 à 14 h. 30

Sous la présidence de **Gaston Defferre**
Député-Maire de Marseille

en présence de CHARLES AZNAVOUR et de GEORGES GARWARENTZ

CREATION EN FRANCE

d'ANOUCH

opéra en cinq actes et 7 tableaux

Poème d'Hovhannès TUMANIAN — Musique d'Armen DIKRANIAN

avec : Alice CHAMIRIAN (Anouch)
Yanis CHARBAS (Saro) Georges BORROT (Mossi)

Chœurs et Troupes de Danse : 110 personnes

Mise en scène de Georges COMBE, Décors et costumes d'Alain AZAD

Orchestre de l'Opéra de Marseille, sous la Direction de

JENO REHAK

Location : OPERA DE MARSEILLE

Prix :

Soirée de Gala 22 Mai 1970 : Frs. 50, 35, 10, Dimanche 24 Mai, 1970 Frs : 25,15, 7

Le Piment Rouge

20, Rue Beauveau — MARSEILLE

«Անոյշ»ի ներկայացման առթիւ բացառապէս բաց է կիրակի եւ իրիկուննները, ներկայացումէն ետք: Արեւելեան ճաշեր:

Օփերային ճիշդ դիմացը:

ՃԱՇ

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա· Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ընթրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, 12 Յունիս ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Հիլթոնի սրահին մէջ:

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 Ֆրանք:

Ճաշին մասնակցութեան համար արձանագրութիւնները կը կատարուին Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ:

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Յունիսին:

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որ – պէսզի մեծ բազմութեամբ փութայ մասնակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օր առաջ ապահովելով իրենց տեղերը:

ԴԻՒԱՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 27 Մայիս կէսօրէ ետք ժամը 17,30ին, աղ ու հացի աւանդական օրհնութիւնը կատարելէ ետք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա· պիտի ժամանէ Հայոց Առաքելական Ս· Եկեղեցին: Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ ոէ Ֆէթի մէջ, ունկնդրելու հայրական օրհնութիւնները եւ աչքամբոյրի առաքողութիւնը:

Հինգշաբթի, 28 Մայիս, տեսակցութիւններ եւ այցելութիւններ պաշտօնական անձնաւորութիւններու հետ: Ու նաեւ առաւօտեան ժամը 11ին, բացումը հայկական Դաւիթեան սրահի, 6 Ալէ Ժոլանօ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար:

Ցուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են: Ծնողք – ներէն կը խնդրուի ներկայանալ կապոյտ Խաչի գրասենեակը

17, Rue Bleue — Métro Cadet

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18, հետեւեալ թուղթերով·

Livret de Famille
Carte d'immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur
Livret de vaccination à jour
Une photo d'identité.

Միջին Ֆրանսայի արձանագրութիւն – ներուն համար դիմել Լիոնի մասնաճիւ – ղին, իսկ Հարաւ· Ֆրանսայի մէջ՝ Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան:

Արձանագրութիւնները կատարել չու – տափոյթ:

« Յառաջ » Մատենաշար

ԼՈՅՏ ՏԵՍԱԻ

Բ· ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Աջատն Կոմիտաս

Եւ իր յաւելագիր՝

ՎԱՂԸ

Գրեց՝

Եաչան Եաչնուր

Այս գրքոյկը չի վաճառուիր: փափաքողները կրնան դիմել «Յառաջ»ի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել՝
Ծերիկեան գրատունը:

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

Ալֆորվիլի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ, մասնակցութեամբ կապոյտ Խաչին, 30 Մայիս փաթրոնաժ Միւնիսիփալ տը լա ռիւ Թուլոն, Ալֆորվիլ, ժամը 19էն կէս դիշեր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Նայիրի պարախումբը, զաւեշտներ Նոր Սերնդականներու կողմէ, արտասանութիւն, երգ՝ Պետիկեան:

Գին 15 Ֆր· Նոր Սերնդականներ 8 Ֆր·

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 23-Ի ԵՐԵԿՈՆ

ժամը 20,30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré

ԲԱՅԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ի ՊԱՏԻՒ Մ. ՄԱՌԵՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Մարտիկներու եւ զաղութիս համայն կազմակերպութիւններու մասնակցութեամբ

Կը մասնակցի՝ ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (Փարիզի Օփերայէն)

Այս առիթով պիտի ներկայացուին Հայաստանէն ստացուած ֆիլմեր
Տոմսերու գինը 5, 8, 10 Ֆրանք

Tchakmichian, 22, Rue Richer — Chirinian, 36, Rue Cléry — Bakerdjian, 35 Rue de Trévise — Aide Saciale, 77, Rue Lafayette — Maison de la Culture, 17 Rue Bleue — Café Philippe, Place Carnot, Alfortville — au Club de JAF — au club de UCFAF, Hatapian, 28, Rue de la Gironde, Arnouville — Karakian, 24, Rue Haïg Tbirian, Bagneux — Djizmedjian, 31 Rue Paul Deroulede, Bois-Colombes — Benlyian , 53 bis, Bd. Rodin, Issy

Մայիս 23, կ· ե· ժամը 15ին ծաղկեպսակի զետեղում Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին վրայ:

Կիրակի, ժամը 14,30ին, այց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿի չիրիմին:

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 14ին:
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին:
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Մայիս 30ին
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Դաւրայէ Հայրենակցական Միութեան ընդհ· ժողովը տեղի պիտի ունենայ 24 Մայիս, կիրակի կ· ե· ժամը 15ին, Զատիկ Զատիկեանի սրահը Ռիւ տը լա Տէֆանս (Իսէ):

ԿՈՒԶՈՒԻ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը բացած է արձանագրութիւններ հսկող – հսկողուհիներու, ամառնային կայանի Ցուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար:

Թեկնածուները պէտք է լրացուցած ըլլան 18 տարեկանը եւ հայերէն խօսին:

Փարիզի շրջանին համար դիմել գրասենեակը, 17, Ռիւ ոը, Միւթեան գրասենեակը, 17, Ռիւ Պլէօ, փարիզ 9րդ, գաւառները տեղական մասնաճիւղերուն:

Ա Զ Դ

Հ·Մ·Ը·Մ·Ը փարիզի կազմը կը հաղորդէ փափաքողներուն թէ վերջերս բացուած փիսիքը (24 ռիւ Ռոշըշուար) իրենց տրամադրութեան տակ է ամէն Ուրբաթ ժամը 18,30էն սկսեալ Մարզիչ-Լուղորդ Մ· Շեվլանեան:

Մուտքը ազատ է:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր.
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՇԱԲԱԹ
23
ՄԱՅԻՍ
SAMEDI
23 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·819

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.819

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

Զ.

Աբգար Դպիր Թոխաթեցի, որ Հռոմի մէջ հետաքրքրուեր էր տպագրական արհեստով, եւ հայերէն տառերու մայրերը պատրաստել տուեր էր հոն, Վենետիկի մէջ աւելի կը զարգացնէ զայն եւ Մեղապարտ Յակոբի առաջին դիրքէն (Պարզատումար Հայոց, 1512) յիսուներեք տարի վերջ, 1565ին Վենետիկի մէջ լոյս կ'ընծայէ «Խառնափնթուր Տումարի» մեր թերթ առաջին հայերէն օրացոյցը, Ներսէս Շնորհալիի Յիսուս Որդին եւ Սաղմոսը:

Աբգար ծրագրած էր երթալ Պոլիս: Թուրքերը լսած ըլլալով, որ անիկա քաղաքական առաքելութեամբ Իտալիա գացեր էր, կ'արգիլէին անոր վերադարձը: Սակայն տպագրիչ ըլլալու հանգամանքին շնորհիւ, կը յաջողի 1567ին իր տպագրական կազմածներով երթալ Պոլիս, ուր 1567-1569 կը հրատարակէ վեց հատորներ, ժամագիրք, Պարզատումար, Տաղարան, Տօնացոյց եւ Մաշտոց:

Այսպէս անփառունակ վախճան մը կ'ունենայ իր քաղաքական առաքելութիւնը: Սակայն հայ մշակոյթը կը շահի: Աբգար Դպիրի անունը անմահացած է իբրեւ հիմնադիր-մշակներէն մէկը հայկական տպագրութեան ԺԶ. դարուն:

Իր տղան Սուլթանչահ – Մարգանտոն հռոմէական դառնալով կը հաստատ – ուի յաւիտենական քաղաքը, ուր Հայոց տան վերակացուի պաշտօնին կը կոչուի եւ մեծապէս օգտակար կը դառնայ Հռոմ ապաստանող Հայերու:

Թադէոս կաթողիկոսին ուղղած իր 21 Հոկ. 1583 թուակիր նամակին մէջ Սուլթանչահ կը գրէ.

«Կը խոստովանիմ թէ Աստուծոյ գութեամբ ունիմ ինչէ եւ ստացուածք եւ ոսկի ի Ս. Փափէն եւ Հայոց կարտինալէն եւ մեր տան վերակացութենէն եւ ամէնուն սիրելի: Ես ոեւէ կարօտութիւն չունիմ, բայց ոչ նոյնպէս իմ ազգակիցս, որ հոս եկած են ամէն կողմէն եւ ամէն ինչէ զուրկ, եպիսկոպոս, առաջնորդ, հարուստ եւ աղքատ ամէնքը իրենց քրիստոնէութիւնները կը պատմեն ու կուլան· եւ ես ասոնց ամէնքը, ինչպէս հովիւ մը ոչխարին գառնուկները, ծոցիս մէջ կը պատսպարեմ, կը մխիթարեմ, բայց եւ այնպէս չեմ կրնար անոնց փափաքը լեցնել եւ ընչիւք եւ արծաթիւ ետ դարձնել· եւ ինձ մեծ ամօթ կը թուի թոյլ տալ անոնց դառնիլ դուռ շրջիլ եւ մուրալ: Այժմ Հայերը այս երկրին ամէն կողմը տարածուած են եւ շատ տեղ իրենց վիճակը առասպել կարծուելով՝ բանտերու եւ զնտանիներու մէջ կը նետուին· եւ հետուէն ինձ կը դիմեն, որ զիրենք ազատեմ»:

Կը թելադրէ կաթողիկոսին, որ այնուհետեւ Հռոմ եկող հայ կարօտեալները Հայրապետական Ս. Իշխանութենէն տրըւած «մատնահար, ձեռնադիր» վկայագիր բերեն, որպէսզի ըստ հաւատոյ արժանաց, իւրաքանչիւրը իր նպաստն առնէ ու ետ դառնայ: «Իսկ անոնք որ քնակութիւն կը խնդրեն՝ անդաստան, այգի եւ արմտիք կուտամ, որպէսզի բնակին եւ ժառանգեն»:

Ցետոյ յիշեցնելով Մխիթարէ Ա.-ի կողմէ իր հօր արքայազուն ըլլալուն մասին հաստատագիրը տրուելով Հռոմ ղրկուած ըլլալը, կ'ուզէ, որ Թադէոս կաթողիկոս եւս իր կնիքով եւ քանի եպիսկոպոսներու «ձեռնադրով եւ մատենահարիւ» վաւերացուած ծածկագիր վկայագիր մը ղրկէ իր ալ արքայազուն ըլլալը հաստատող: Որովհետեւ Սանթասէվէրինա կարդինալը զինքը ներկայացուցեր է Պիոս Դ.ի եւ Ե.ի յաջորդ Գրիգոր ԺԳ. Պապին: Եթէ Ազգը թագաւորազն ըլլալը հաստատող վկայագիր մըն ալ իրեն տայ, Պապը խոստացեր է քաղաքներ եւ բերդեր նուիրել իրեն ի ժառանգութիւն:

Ցետոյ նաեւ նման վկայագրով մը համարձակ մուտք եւ ելք կ'ունենայ Ս. Պապին եւ հզօր կարդինալներուն քով, զորս զուցէ յօժարեցնէ օր ըստ օրէ օգնելու Սիոնի (Հայաստանի ըսել կ'ուզէ) վերկութեան: «Եւ ինչ որ հօրս միջոցաւ չեղաւ, կը մաղթեմ եւ կը հայցեմ Աստուծմէ, զի ձեռամբ իմով եղիցի»: Սուլթանչահ կը չեշտէ թէ այս ամէնը կը փափաքի ոչ թէ իր անձին, այլ կարօտեալ ազգայնոց համար:

«Այս ամէնը փութով կատարէիր եւ պատգամաւորը չուտ դարձնէիր, որպէսզի անկիւնաքար մը ըլլամ Հռոմայ եւ Հայոց մէջ: Սակայն լաւագոյն կ'ըլլար եթէ զՍուրբ Հայրդ հոս տեսնէի, որ բերան առ բերան վկայէիր եւ ձեռքովդ հաստատէիր: Հայոց Պարոն կարտինա – լին խնդիրքն ալ այս է»:

Թադէոս կաթողիկոս պէտք է դրով մը ծանուցանէր Սուլթանչահին թէ ի՞նչ ճամբով պիտի ըլլայ իր Հռոմ գալուստը, որպէսզի իր հանդիպելիք քաղաքներուն մէջ արքայավայել ընդունելութիւն ըլլայ Հայոց Հայրապետին:

Այս նամակը չէ հասած իր հասցէին: Որով պատասխան ալ չէ տրացուած:

Տպագրութեան պատմութենէն դիտենք թէ Սուլթանչահ Թոխաթեցի, 1584ին Հռոմի մէջ Յովհաննէս Տէրզնցիի հետ հրատարակեց Տումար Գրիգորեան յաւիտենականը:

Մխիթարէ Ա. Սեբաստացիի դիմումն ալ Վատիկանի Քահանայապետին, ի խնդիր հայ բազմաչարչար ազգի ազատագրութեան, ո՛չ մէկ դրական արդիւնքի յանգեցաւ:

Սակայն մեր կաթողիկոսները բոլորովին ձեռնթափ չեղան եւ քրիստոնեայ աշխարհէն իրենց յոյսը չկտրեցին:

Ցակոբ Դ. Զուղայեցի կաթողիկոս 1678ին էջմիածնի մէջ գումարեց երրորդ գաղտնի ժողով մը, Եւրոպայէն յուսալով Հայոց փրկութիւնը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ՔԱՍԷԼԻ ՄԷՋ

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆԵՐԸ ԼԵԶՈՒ ՁԵՆ ԴՏՆԵՐ

Քասէլի մէջ, Դաշնակցային Գերմանիոյ երկրորդ հանդիպումը տեղի ունեցաւ Մայիս 21ին (առաջինը տեղի ունեցած էր Էրֆուրթի մէջ, Արեւելեան Գերմանիա), Սթոֆ անդիլոդ դիրք բռնեց, որու հետեւանքով ապարդիւն, եթէ ոչ ձախողած դիմադիմ մը ստացաւ խօսակցութիւնը երկու ղեկման Վարչապետներուն միջեւ:

Հանդիպումին առիթով արդէն լուրջ միջադէպեր ալ պատահեցան: Այսպէս, Արեւելեան Գերմանիոյ Վարչապետը հրնարաւորութիւն չունեցաւ ծաղկեպսակ մը զետեղելու նացիներու զոհ դարձածներու յիշատակին բարձրացուած յուշարձանին վրայ, որավհետեւ ութ հազար

իր ալ արքայազուն ըլլալը հաստատող: Որովհետեւ Սանթասէվէրինա կարդինալը զինքը ներկայացուցեր է Պիոս Դ.ի եւ Ե.ի յաջորդ Գրիգոր ԺԳ. Պապին: Եթէ Ազգը թագաւորազն ըլլալը հաստատող վկայագիր մըն ալ իրեն տայ, Պապը խոստացեր է քաղաքներ եւ բերդեր նուիրել իրեն ի ժառանգութիւն:

Ցետոյ նաեւ նման վկայագրով մը համարձակ մուտք եւ ելք կ'ունենայ Ս. Պապին եւ հզօր կարդինալներուն քով, զորս զուցէ յօժարեցնէ օր ըստ օրէ օգնելու Սիոնի (Հայաստանի ըսել կ'ուզէ) վերկութեան: «Եւ ինչ որ հօրս միջոցաւ չեղաւ, կը մաղթեմ եւ կը հայցեմ Աստուծմէ, զի ձեռամբ իմով եղիցի»: Սուլթանչահ կը չեշտէ թէ այս ամէնը կը փափաքի ոչ թէ իր անձին, այլ կարօտեալ ազգայնոց համար:

«Այս ամէնը փութով կատարէիր եւ պատգամաւորը չուտ դարձնէիր, որպէսզի անկիւնաքար մը ըլլամ Հռոմայ եւ Հայոց մէջ: Սակայն լաւագոյն կ'ըլլար եթէ զՍուրբ Հայրդ հոս տեսնէի, որ բերան առ բերան վկայէիր եւ ձեռքովդ հաստատէիր: Հայոց Պարոն կարտինա – լին խնդիրքն ալ այս է»:

Թադէոս կաթողիկոս պէտք է դրով մը ծանուցանէր Սուլթանչահին թէ ի՞նչ ճամբով պիտի ըլլայ իր Հռոմ գալուստը, որպէսզի իր հանդիպելիք քաղաքներուն մէջ արքայավայել ընդունելութիւն ըլլայ Հայոց Հայրապետին:

Այս նամակը չէ հասած իր հասցէին: Որով պատասխան ալ չէ տրացուած:

Տպագրութեան պատմութենէն դիտենք թէ Սուլթանչահ Թոխաթեցի, 1584ին Հռոմի մէջ Յովհաննէս Տէրզնցիի հետ հրատարակեց Տումար Գրիգորեան յաւիտենականը:

Մխիթարէ Ա. Սեբաստացիի դիմումն ալ Վատիկանի Քահանայապետին, ի խնդիր հայ բազմաչարչար ազգի ազատագրութեան, ո՛չ մէկ դրական արդիւնքի յանգեցաւ:

Սակայն մեր կաթողիկոսները բոլորովին ձեռնթափ չեղան եւ քրիստոնեայ աշխարհէն իրենց յոյսը չկտրեցին:

Ցակոբ Դ. Զուղայեցի կաթողիկոս 1678ին էջմիածնի մէջ գումարեց երրորդ գաղտնի ժողով մը, Եւրոպայէն յուսալով Հայոց փրկութիւնը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Գերմանացիները անոր ինքնաչարժին դէմ ցցուեցան: Երեկոյեան նոր միջադէպեր ալ պատահեցան: Համայնավար, ընկերվարական եւ դեմոկրատ ծայրայեղ ազգայնական խմբակցութիւնները, իւրաքանչիւրն առանձին, ցոյցեր կատարեցին: Առաջինները կը պահանջէին Արեւելեան Գերմանիոյ իրաւական ճանաչումը, երկրորդ խմբակցութեան պատկանողները կը բացադանչէին Թէ վատահութիւն ունին Վիլի Պրանտի, իսկ ծայրայեղ աջերը պարզապէս ոճրագործ անուանեցին համայնավարները:

Այս ցոյցերուն առթիւ բողոք ներկայացուցին Արեւելեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչները, իսկ Պրանտ ցաւ յայտնեց եղածին համար:

Գալով պաշտօնական խօսակցութիւն – ներուն՝ Պրանտ քսան կէտերէ բաղկացած առաջարկներու ծրագիր մը ներկայացուց իր պաշտօնակիցին: Ծրագիրը կը միտի բարելաւել երկու երկիրներու յարաբերութիւնները, մասնաւորաբար աւելի բնականոն ու յաճախակի դարձնել գոյզ Գերմանիաներու բնակիչներուն երկուստեք այցելութիւնները ու տեղափոխութիւնները:

Արեւելեան Գերմանիոյ Վարչապետը՝ Սթոֆ խօսակցութեանց եւ բանակցութեան չարունակութեան համար նախապայման դրաւ իրենց երկրին իրաւական ճանաչումը, համաձայն միջազգային օրէնքներու, Դաշնակցային Գերմանիոյ կողմէ: Սթոֆ նոյնիսկ մերժեց ընթացք տալ երրորդ հանդիպման թուականի մը նշանակումին մասին Պրանտի ներկայացուցած առաջարկին: Պատրաստ ենք հանդիպելու երբ եւ ուր որ կը փափաքիք, պայմանաւ որ ընդունիք մեր նախապայմանը, այս եղած է Սթոֆի պատասխանը:

Քաղաքական չրջանակները հետեւեալ ձեւով կը պատճառաբանեն երկու վարչապետներուն դիրքն ու տեսակէտները: Պրանտ չի կրնար տեղի տալ այս հարցին մէջ, առանց անոր «փոխարժէքը» ստանալու, որովհետեւ Պունտեսթակի մէջ լուրջ ընդդիմութիւն մը կայ Պրանտի քաղաքականութեան դէմ: Նոյնիսկ իր դաշնակիցները՝ ազատական – դեմոկրատները կրնան հաշիւ պահանջել իր դիմումներուն համար: Սթոֆ այլ մտահոգութիւն մը ունի: Եթէ առանց պայմանի ընդունի երկու Գերմանիաներու խաղաղ գոյակցութեան եւ գործակցութեան սկզբունքը, Արեւելեան Գերմանիոյ ժողովուրդին մէջ մեծ յոյսեր կ'արթնցնէ Գերմանիոյ միացման ուղղութեամբ եւ հանրային կարծիքը կրնայ այնքան չեզոռուլ այս ուղղութեամբ, որ փանքով կորսնցնէ իր ղեկը:

Ցամենայն դէպս երկու Վարչապետները բաժնուած են իրարմէ, առանց նոր հանդիպման մը թուական ճշդելու:

Այսուհանդերձ երկու կողմերն ալ սկզբունքով դէմ չեն նոր խօսակցութիւններու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԵՔԻՆի կեդրոնական հրապարակին վրայ հարիւր հազարի հասնող ամբոխ մը հսկայական ցոյց կատարած է զօրավիգ կենալու համար աշխարհի ժողովուրդներու պայքարին՝ ընդդէմ ամերիկեան դաղթատիրութեան»: Մաօ, որ հազուադէպ պարագաներու մէջ կը խօսի եւ հրապարակ կ'ելլէ, այս անգամ ժողովուրդին ներկայացած է իր կողքին ունենալով իշխան Սիհանուքը: Այս վերջինը ֆրանսերէն ճառով մը ոչ միայն քննադատած է Ամերիկան, Զօր. Լոն Նոլի կառավարութիւնը այլեւ Ինտոնեզիան եւ Ճափոնը: Սիհանուք յիշեցուցած է միաժամանակ, որ մօտաւորապէս քսան պետութիւններ ճանչցած են իր կազմած կառավարութիւնը, եւ յոյս յայտնած է, որ բոլոր ընկերվարական, յառաջդիմական, հակադաղթատիրական եւ հակաֆաշական երկիրները կը միանան այս վերջինները: Ակնարկը, բնականաբար, ուղղուած է Մոսկուայի, որ ցարդ չէ ճանչցած իշխանին կառավարութիւնը եւ կը չարունակէ դիւանագիտական յարաբերութիւններ մշակել Փնոմ Փէնի հետ:

ՄԵԹՐՕՆ դործադուլի մէջ ըլլալով, Ուրբաթ օր, Փարիզ սովորականէն աւելի խճողուած էր եւ ժողովուրդին մեծ մասը կը նախընտրէր քալելով երթալ աչխատանքի:

ԼԻԲԱՆԱՆի կառավարութիւնը որոշեց վնասուց հատուցում կատարել Հարաւ. Լիբանանի այն գիւղացիներուն, որոնք վնասներ կրած են իսրայէլեան վերջին յարձակումին հետեւանքով: Հատուցումի ընդհանուր դումարն է՝ մօտ երեքուկէս միլիոն ֆրանք:

ՈՒԱՇԻՒԿԹՐՆ կրկին ընթացք չտուաւ Իսրայէլի Վարչապետին խնդրանքին՝ Ցանթոմ օդանաւեր յանձնելու:

ՆԻՒ ԵՈՐՔի մէջ, աւելի քան հարիւր հազար բանուորներ հսկայ ցոյց մը կատարեցին ի նպաստ Նիքսընի՝ անոր վարած հարաւ-ասիական քաղաքականութեան համար:

ԱԼՃԵՐԻԱ ճանչցաւ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը: Միեւնոյն ժամանակ կ'ուզէ բարելաւել իր յարաբերութիւնները Պոնի հետ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ Թրանսիլվանիա նահանգին մէջ ջուրի հեղեղներու զոհ գացին հարիւրէ աւելի անձեր: Վնասները չատ մեծ են: Նոյնիսկ պատերազմը այսքան աւեր չէր գործած այս չրջանին մէջ, կը դրեն տեղւոյն թերթերը:

ՄՈՍԿՈՒԱՑին կը հաղորդեն ճերբակալութիւնը գրագէտ Անտրէյ Սմալրիքի, որ հեղինակն է երկու յատկանշական գործերու: «Անբաղձալի ճամբորդութիւն մը դէպի Սիպերիա» եւ «Ժորհ. Միութիւնը կը դիմանա՞յ մինչեւ 1984»: Ցարդ յայտնի չէ ամբաստանութեան բնոյթը:

ՊՈՐՏՈՑի ոստիկանատան մը վրայ յարձակեցան ծայրայեղ ձախ երիտասարդներ՝ քանդելով ոստիկանատան սպակիները: Ցարձակողները յաջողեցան փախչիլ: Կասկածելի մը ձերբակալուեցաւ: Նոյն տարրերու պատկանողներ ինքնաչարժներ հրկիզեցին Վիթրիի մէջ:

ՔԱՄՊՈՃի Հիւս. Վիէթնամեան սպայակոյտը, համաձայն ամերիկեան գին – ուորական աղբիւրներու, հեռացած է վերանգուած չրջաններէն եւ հաստատուած՝ նոր կեդրոնատեղիի մը մէջ, Մի – մոթ քաղաքին մօտերը: Սպայակոյտը դժուարութեան առջեւ կը գտնուի՝ ղեկավարելու համար իր ուժերը: Հարաւ. Վիէթնամի փոխ-նախագահը՝ Քի յայտարարեց, թէ իրենց ուժերը հաւանաբար մնան Քամպոճ, Ամերիկացիներու մեկնումէն ետք:

ԹԱՍ դործակալութիւնը դիտել տուաւ, թէ Եդիպտոսի յանձնուած խորհրդային զէնքերը պաշտպանողական նպատակներու համար է: Միւս կողմէ, խորհրդային թերթերէն «Կոմսոմոլսկայա Պրաւդա» խմբագրականով մը անդրադարձաւ Չինաստանի վերջին յայտարարութիւններուն, զանոնք որակելով ինքներիկ «Պատերազմի մթնոլորտ» կ'ուզեն ստեղծել, կը գրէ թերթը:

ՖԻՏԷԼ ՔԱՍԹՐՕ, Քուպայի Վարչապետը յայտարարեց թէ դժբախտաբար իրագործուած չէ տասը միլիոն թոն չաքար արտադրելու իրենց ծրագիրը: Հնարաւոր է ինը թոն չաքար արտադրել:

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ դործադուլի չարժումը կը չարունակուի՝ անդամալուծութեան դատապարտելով երկիրը:

ՀՐԱՇՔԻ ԳԱՂԱՓԱՐԸ ՓԱԻՍՏՈՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ա.

Առասպելները ցոյց կուտան ժողովուրդներու նկարագրին յատկանշական կողմերը: Այսպէս՝ պատմութիւնը խառն է առասպելներով, առասպելը՝ հրաշքով: Հելլադայի պատմութիւնը, օրինակ, պահուած – պահպանուած է իր հազնեստաւորներուն եւ դիցազրնեներուն (միքս – կրաֆ) մօտ:

Ժողովուրդներու կեանքին մէջ կան երկու որոշ շրջաններ: Առաջինը առասպելներու շրջանն է, Աքիլլէսի կամ Ենէասի դարաշրջանը, ուր ամէն ինչ դզացում է եւ պատկեր: Երկրորդը այն շրջանն է, ուր աստուածներն ու հերոսները «կը մեռնին» եւ ուր ամէն արդիւնք իր պատճառը ունի եւ ամէն պատճառ՝ իր արդիւնքը:

Առաջին անգամ Հերոդոտի մէջ կը դտնենք պատճառի եւ արդիւնքի յարակցութիւնը: Պատմահայրը հրաշքի չի հաւատար եւ ամէն ինչ կը բացատրէ բանականական մեթոտով: Ցիշատակելէ ետք աւանդութիւնը այն լուղորդին, որ 80 սթատիոն անցաւ լողալով՝ ծանուցանելու համար Պարսիկներու յառաջխաղացքը, Հերոդոտ կը դրէ. «Եթէ սակայն պէտք է կարծիք մը յայտնեմ այս մասին, պիտի ըսեմ, որ ոչ թէ լողալով, այլ նաւով եկաւ ան»:

Եպիրոսի Դոտոնէ քաղաքին տաճարը, որ Արամազդի նուիրուած էր, ունէր նուիրական աղաւնիներ, որոնք իրը թէ կը խօսէին մարդու պէս: Հերոդոտ կը ժխտէ այս առասպելն ալ ու կը հարցնէ. «Ի՞նչպէս աղաւնի մը կրնայ խօսիլ մարդու պէս եւ մարդու ձայնով»: Եւ կը հաստատէ, թէ խօսողը աղաւնի չէր, օտար իշխանուհի մըն էր:

Դարեհի արշաւանքը Հելլադայի դէմ պատմութեան անցաւ «մարաթեան պատերազմներ» անունով, որոնք տեւեցին չուրջ քառասուն տարի: Այդ պատերազմներուն սկիզբը ահաւոր փոթորիկ մը պայթեցաւ, բայց չոտուով դադրեցաւ՝ «չնորհիւ մոգերու դիւթանքին»: Հերոդոտ կը հեգնէ նաեւ այս առասպելը եւ կ'ըսէ, թէ փոթորիկը ոչ թէ դիւթանքի, այլ մթնոլորտական պայմաններու արդիւնք էր:

Ուրիշ պատմիչ մը՝ Թուկիդիտէս մը տածելու, դատելու եւ մեկնաբանելու իր եղանակով կը տարբերի Հերոդոտէն: Այսպէս՝ Տրոյադայի անկումը, ըստ Հերոդոտի, արդիւնք էր այն բանին, որ վրէժխնդիր աստուածները կ'ուզէին ցոյց տալ, թէ մեծ մեղքերուն կը յաջորդեն միշտ մեծ պատիժները: Թուկիդիտէս, ընդհակառակն, կը դտնէ որ պատմական այս քաղաքին՝ Իլիոնի (Տրովադա) անկումը պարզապէս արդիւնք էր զինուորական միացեալ ուժերու յարձակումին:

Հերոդոտ կը հաւատայ դերբնականին, Թուկիդիտէս չի հաւատար: Պողիւբիոս (210–120 Ք. Ա.) կը դրէ. «Ոչինչ այնքան կը յատկանշէ յիմար միտք մը, որքան փորձել որեւէ երեւոյթ բացատրել բախտի կամ դերբնական միջամտութիւններու սկզբունքով: Պատմութիւնը որոնում է բանաւոր պատճառներու, եւ աշխարհի մէջ չկայ բան մը, որ չըլլայ անխուսափելի եւ տրամաբանական արդիւնքը որոշ պատճառներու»:

Հարցնենք, տեսնենք.— Ի՞նչ է հրաշքը:

Փասքալ կ'ըսէ իր «Մտածումներ»ուն մէջ. «Հրաշքը — դերբնականն է»: Երբ որեւէ երեւոյթ բնական ուժի սահմանը կ'անցնի, կը դառնայ հրաշք: Երբ չանցնիր այդ սահմանը, ուրեմն հրաշք չէ:

«Ես քրիստոնեայ պիտի չըլլայի, առանց հրաշքներու», — կը խոստովանի Սուրբ Օգոստինոս: Իրաւամբ, չատեր կը հաւատային Քրիստոսի՝ իր գործած հրաշքներուն համար: Սակայն վարդապետութիւնը պէտք չէ հրաշքներով դատել, ընդհակառակն՝ հրաշքները պէտք է դատել վարդապետութեամբ: Ժողովուրդը «պարապ խօսք» կը նկատէ վարդապետութիւնը առանց հրաշքի, եւ աճապարութիւն կը համարի հրաշքները առանց վարդապետութեան: Հիմա, մեր այս վիթխարի դարուն, ինչ որ չապացուցուիր, կամ չի մտներ փորձարկու թեան պարունակին մէջ, դիտութիւն չէ, այլ ենթակայ է կրօնական կամ բնազանցական իմացումներու:

Անշուշտ միայն հրաշքներով կանդուն չէ քրիստոնէութիւնը, բայց միայն վարդապետութեամբ ալ կանդուն չէր կրնար ըլլալ: Այս ձեւով կարելի է մեկնաբանել Սուրբ Օգոստինոսի խոստովանութիւնը:

Ըստ Պողիւբիոսի, որ իրական պատմիչի տիպարն է հին Յոյներուն մէջ, պատճառի եւ արդիւնքի յարակցութենէն դուրկ պատմութիւնը անօգուտ բան մըն է: «Վիպականին բացակայութիւնը իմ գործիս մէջ, — կ'եզրակացնէ Պողիբիոս, — կը վախնամ որ նուազեցնէ անոր արժէքը. բայց ես իմ դիրքս չդրեցի մեր ապրած ժամանակին համար, այլ դրեցի բոլո՛ր ժամանակներուն համար»:

Խօսելով յատկապէս մեր պատմիչնեռուն մասին, պիտի ըսենք, որ Խորենացին կը քալէ Հերոդոտի հետքերով: Հելլէն մշակոյթը իրմէ աւելի վաւերական ներկայացուցիչ չունի մեր մէջ, սակայն նաեւ իրմէ աւելի հայ պատմիչ չունինք մենք: Վիկտոր Լանգլուայի իսկ վկայութեամբ՝ Խորենացիի գործին եւ անձին մէջ տիրական է առելութիւնը դէպի ամէն ինչ, որ այլազին է եւ օտար: Հայրենասէր է իրրեւ Հայ, լուսամիտ է իրրեւ պատմիչ: Ուսումնասիրած ունեցող դրադէտն է, դրոշմ ունեցող արուեստագէտն է, լայն հայեացքով մտաւորականն է: Ճշմարտութիւնը որոնելու եւ ճշմարտութեան հասնելու համար իր նախընտրած մեթոտն է տարակուսիլ եւ բաղդատել:

Մեր պատմահայրը բարեխիղճ է եւ ճշմարտախոյզ, բծախնդիր է եւ պայծառատես: Իր մէջ զարդացած է քննական ոգին, միշտ հետամուտ՝ ճշդելու հաւաստին եւ անհաւաստին, կասկածելին եւ անկասկածելին: Երբ բաւական համոզուած չէ որեւէ լրոզութեան կամ պատմական անցքի ստուդութեան, առաջ կը բերէ զանազան հեղինակներու կարծիք – ները, ընթերցողին թողլով ընտրել ճըշմարիտը կամ ճշմարտանմանը:

Խորենացին օժտուած է առողջ դատողութեամբ եւ քննական ոգիի բարձր յատկանիշներով: Բայց ամէն անգամ եւ ամէն ուր որ միջամտէ եկեղեցականի իր կոչումը, այդ յատկանիշները կարծես կը զադրին տիրական ըլլալէ: Ամէն ինչ որ կը բխի Սուրբ Գիրքէն, «իսկական պատմութիւն» է իրեն համար:

Փաւստոս հակապատկերն է Խորենացիի, — ղուրկ է քննական եւ քննադատական ոգիէ: Նեղ հայեացք ունի, ամէնէն անհաւատալի առասպելները կը ներկայացնէ իբրեւ պատմութիւն, իսկ պատմական անցքերը կը բացատրէ Աստուծոյ միջամտութեամբ: Անհեթեթութիւնները կը պատմէ իրրեւ հաւաստի: Եւ անսահման է պատմիչի իր դիւրահաւանութիւնը: Զանդրադառնար, որ իր պատմած անհեթեթութիւնները ոչ միայն պատմութիւն չեն, այլ եւ մինչեւ իսկ հէքեաթ չեն:

Մեր միւս պատմիչները աւելի չատ Փաւստոս են, քան Խորենացի:

Հիմա տեսնենք, թէ ի՞նչ է հրաշքի բաժինը Փաւստոսի «Հայոց Պատմութեան» մէջ:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

(Շար.)

«ՆՈՅԻ ՏԱՊԱՆԻՆ ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐ» ԿԸ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԻՆ

Տարիներ չարունակ, դիտնականները հերքած են այն տեղեկութիւնը, թէ վայրեայ հակայ չինուհեան մը մնացորդները կը դտնուին Արարատ լերան սառոյցներուն տակ: Սակայն այժմ, դիտական հետազօտութեանց հեղինակաւոր ընկերութիւն մը կը զբաղի այդ խնդրով:

Հիւսիսային Ամերիկայի Բեւեռային Հաստատութիւնը (Արքթիք Ինսթիթիութ), որ հաւանարար բեւեռային հետազօտութեանց ամէնէն առաջնակարդ կազմակերպութիւնն է այս ցամաքամասին վրայ, որոշած է օժանդակել այն ճիդերուն, որոնք կը թափուին՝ Արարատի վրայ դտնուած 50 թոն դերաններ սառոյցէ մաքրելու համար:

Այս հաստատութեան հետ կապ ունեցող ամերիկացի եւ քանատացի դիտնականներ տպաւորուած են դէպքերու այն հաստ՝ դերան թուղթի իրերէն, որոնք դտնուած են ծովէն 14·000 ոտք բարձր լերան վրայ:

Ծննդոց Գիրքին համաձայն, Նոյի Տապանը, աստուածաշնչական Զրհեղեղին ետք, հանդչեցաւ «Արարատ լեռներուն վրայ»: Արդի Արարատը հակայ գագաթն է արեւելեան Թուրքիոյ մէջ, եւ որ կը նայի Խորհ. Միութեան եւ Իրանի:

Անցեալ Նոյեմբերին, այդ դիւղի մօտակայքին Թուրքիայէն տրուած տեղեկութիւններ երեւցան մամուլին մէջ:

Մի քանի չաբաթ առաջ, փայտի կտոր մը յուցադրուեցաւ Ուաշինկթընի մէջ, մամլոյ ասուլիսի մը ընթացքին, ցնծութեան նաւարան կոչուող Ֆրանսացիի մը կողմէ:

ԱՌԱՋԻՆ ԴՏՆՈՒԱԾՔ

Պ. Նաւարան էր, որ 1955ին յայտնեց առաջին դտնուած բեկորը, եւ անցեալ ամառ նոր արշաւախումբ մը առաջնորդեց դէպի դիւտին վայրը: Ան համոզուած է, թէ դտնուածները, Նոյեան Տապանին բեկորներն են:

Եւ սակայն, երկու դիտական աշխատանոցներ, որոնք տարրալուծած են ոտիքառիթիւ բնածուխը դտնուած դերաններուն մէջ, յայտարարած են, թէ անոնց վարկը կը պատկանի Քրիստոսի 600 թուականէն ծառի մը: Իսկ աստուածաշնչական Զրհեղեղը՝ մէկ քանի հազար տարի առաջ տեղի ունեցած ըլլալու է:

Գիտական մեծ հետաքրքրութիւն պատճառած իրողութիւնը սակայն, այն փաստն էր թէ ըստ երեւոյթին մեծ չինուհիւն մը, 1300 տարի առաջ, գոյութիւն ունէր՝ աշխարհի ամէնէն սէգ եւ ամէնէն անհնարընկալ լեռներէն մէկուն՝ Արարատի վրայ:

Բեկորներուն դտնուած այդ չրջանը տեւարար սառոյցով ծածկուած է, եւ կը դտնուի՝ 17·000 ոտք բարձր լերան գագաթէն 3000 ոտք ցած: Անոնք որ զտած են դերանը, զգալնի կը պահեն վայրը, որովհետեւ լուր տարածուած է, թէ ուրիշ կազմակերպութիւն մը եւս դրամ կը հաւաքէ, հոն մնացորդներ դտնելու նպատակով:

Ո՞Վ ԿԸ ՑՈՒՑԱԴՐԷ

Անցեալ տարի Արարատի արշաւանքին ձեռնարկած էր ՍԸՐՁ հաստատութիւնը, որ կը նշանակէ «դիտական հետազօտութիւն եւ քննարկութիւն»: Վարիչն է Ֆ. Ռալֆ Ի. Գրաուֆորտ, որուն կ'ընկերանայ իր զաւակը՝ Հերի:

Այս հաստատութեան մեծապէս կ'օժանդակէ՝ Ցիսուսի Երկրորդ Գալստեան ըմպատողներու կրօնական համայնք մը, որ բառացի կը մեկնաբանէ Հին Կտակարանը (Ֆ. Ռ. Գրաուֆորտ այդ համայնքին կը պատկանի):

Այս օժանդակութիւնը սակայն կարդ մը նուրբ հարցեր յարուցած է մասնականներ տպաւորուած են դլխաւորապէս այն հաստ՝ դերան թուղթի իրերէն, որոնք դտնուած են ծովէն 14·000 ոտք բարձր լերան վրայ:

Ծննդոց Գիրքին համաձայն, Նոյի Տապանը, աստուածաշնչական Զրհեղեղին ետք, հանդչեցաւ «Արարատ լեռներուն վրայ»: Արդի Արարատը հակայ գագաթն է արեւելեան Թուրքիոյ մէջ, եւ որ կը նայի Խորհ. Միութեան եւ Իրանի:

Անցեալ Նոյեմբերին, այդ դիւղի մօտակայքին Թուրքիայէն տրուած տեղեկութիւններ երեւցան մամուլին մէջ:

Մի քանի չաբաթ առաջ, փայտի կտոր մը յուցադրուեցաւ Ուաշինկթընի մէջ, մամլոյ ասուլիսի մը ընթացքին, Ցնծութեան նաւարան կոչուող Ֆրանսացիի մը կողմէ:

ԱՌԱՋԻՆ ԴՏՆՈՒԱԾՔ

Պ. Նաւարան էր, որ 1955ին յայտնեց առաջին դտնուած բեկորը, եւ անցեալ ամառ նոր արշաւախումբ մը առաջնորդեց դէպի դիւտին վայրը: Ան համոզուած է, թէ դտնուածները, Նոյեան Տապանին բեկորներն են:

Եւ սակայն, երկու դիտական աշխատանոցներ, որոնք տարրալուծած են ոտիքառիթիւ բնածուխը դտնուած դերաններուն մէջ, յայտարարած են, թէ անոնց վարկը կը պատկանի Քրիստոսի 600 թուականէն ծառի մը: Իսկ աստուածաշնչական Զրհեղեղը՝ մէկ քանի հազար տարի առաջ տեղի ունեցած ըլլալու է:

Գիտական մեծ հետաքրքրութիւն պատճառած իրողութիւնը սակայն, այն փաստն էր թէ ըստ երեւոյթին մեծ չինուհիւն մը, 1300 տարի առաջ, գոյութիւն ունէր՝ աշխարհի ամէնէն սէգ եւ ամէնէն անհնարընկալ լեռներէն մէկուն՝ Արարատի վրայ:

Բեկորներուն դտնուած այդ չրջանը տեւարար սառոյցով ծածկուած է, եւ կը դտնուի՝ 17·000 ոտք բարձր լերան գագաթէն 3000 ոտք ցած: Անոնք որ զտած են դերանը, զգալնի կը պահեն վայրը, որովհետեւ լուր տարածուած է, թէ ուրիշ կազմակերպութիւն մը եւս դրամ կը հաւաքէ, հոն մնացորդներ դտնելու նպատակով:

Ո՞Վ ԿԸ ՑՈՒՑԱԴՐԷ

Անցեալ տարի Արարատի արշաւանքին ձեռնարկած էր ՍԸՐՁ հաստատութիւնը, որ կը նշանակէ «դիտական հետազօտութիւն եւ քննարկութիւն»: Վարիչն է Ֆ. Ռալֆ Ի. Գրաուֆորտ, որուն կ'ընկերանայ իր զաւակը՝ Հերի:

Այս հաստատութեան մեծապէս կ'օժանդակէ՝ Ցիսուսի Երկրորդ Գալստեան ըմպատողներու կրօնական համայնք մը, որ բառացի կը մեկնաբանէ Հին Կտակարանը (Ֆ. Ռ. Գրաուֆորտ այդ համայնքին կը պատկանի):

Այս օժանդակութիւնը սակայն կարդ մը նուրբ հարցեր յարուցած է մասնակ-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՒՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Վա՛յ սրի՛կա, վա՛յ խաբեբայ, վա՛յ աւազակ, բացագանչեց Թորոս պէյ հետզհետէ ձայնը բարձրացնելով:

— Մինչ հազար ոսկիէն պակա՞ս վճարեց ձեզի, հարցուց Արամ միամիտ դէմքով մը:

— Ի՛նչ պակաս, դոչեց միւսը կատղած, բնաւ մէջտեղ չելաւ եւ դիս ժամերով սպասցուց Եանիի դարեկրատունը ուր ժամադիր եղած էինք:

— Գարեկրատո՞ւնը, բայց ինք ըսաւ որ դուք Եըլտըզ էիք եւ, ինք ալ ձեր եաեւէն հոն պիտի դար:

— Սո՛ւտ, էֆէնտիմ, սուտ, ծայրէ ծայր սուտ: Նախ ձեզի խաբեր է հազար ոսկի առնելով, մինչդեռ խնդիրը հինդ հարիւր ոսկիի վրայ էր, յետոյ դիս ալ խարեց քովս չմօտենալով... պարզապէս երկուքս ալ խաղի բերեր ու դրամները առեր փախեր է...

— Ի՞նչ կ'ըսէք, Թորոս պէյ, մի՞թէ կարելի է...

— Իրողութիւնը մէջտեղն է:

— Երբեք այսպիսի բան մը չէի կրնար սպասել քեռայրէս, դոչեց Արամ սրտմտած երեւոյթով մը:

— Եւ սակայն ճշմարտութիւնը այս է:

Արամ պահ մը խորհի մտածման մէջ թաղուած թուեցաւ, յետոյ դլուխը վեր առաւ եւ ըսաւ.

— Սարսափելի բան է այս եղածը եւ տակաւին չեմ ուզեր հաւատալ:

— Բայց ձեր քեռայրը ձեզի հետ չի՞ տեսնուիր, հարցուց Թորոս պէյ:

— Ժամանակէ մը ի վեր բաժնուած էր մեզմէ, քրոջս հետ խնդիր մը ունենալով:

— Եւ ո՞ւր գացած էր:

— Լաւ մը չեմ դիտեր, Շիտակ ճամբուն վրայ օթէլ մըն էր կարծեմ, սակայն յոյս ունէինք որ այս օրերս խնդիրը պիտի կարդադրէինք ու նորէն մեր տունը պիտի դար:

— Հիմա հաւանականը այն է որ հազար ոսկին առած ու փախած է:

— Ո՞ւր կրնայ փախչիլ:

— Ո՞վ դիտէ, չոգենաւ մը մտած ու հեռացած է, երբ մարդ դրպանը հազար ոսկի հնչուն դրամ ունի, ուր որ ուզէ կրնայ երթալ:

— Ի՛նչ դժբախտութիւն եւ ի՛նչ անպատուութիւն մեր ընտանիքին համար, հառաչեց Արամ:

— Բայց եթէ արդէն չէ փախած, շարունակեց Թորոս պէյ, եւ տակաւին հոս կը դտնուի, հետքը դիւրաւ ձեռք պիտի ձգեմ...

— Այդ մասին, եթէ պէտք ըլլայ, ես ալ պատրաստ եմ օդնելու ձեզի, աւելցուց երիտասարդը ամենայն լրջութեամբ:

— Իսկի՛ւ թէ իր բնական օթէլը դիտնայիք:

— Դժբախտաբար այդ մասին տեղեկութիւն մը պիտի չկրնամ տալ ձեզի, միայն սաչափ պիտեմ որ Մեծ փողոցին վրայ օթէլ մը կը նայէր, խօսակցութեան միջոցին անանկ բան մը ըսաւ... Դուք ամէն միջոց ունիք այս մասին քննութիւն մը ընել տալու համար:

— Հարկաւ, պատասխանեց Թորոս պէյ, եւ ամէն միջոցներն ալ պիտի դործածեմ: Միայն թէ արդէն Պոլսէն հեռացած չըլլայ:

Պահ մը լռութիւն տիրեց երկու խօսակիցներուն միջեւ: Երկուքն ալ մտածումի մէջ թաղուած կը թուէին:

Վերջապէս Թորոս պէյ բերանը բացաւ:

— Եղածը եղած է, ըսաւ, հիմա դանք մեր դործին:

— Ի՞նչ դործ, հարցուց Արամ:

— Ձեր հօրը, Բարսեղ էֆէնտիին սպասման դործը:

— Բայց ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ:

— Լեւոնին հետ համաձայնեցանք որ հինդ հարիւր ոսկի պիտի բերէ ինձի եւ ես ալ այդ դումարին փոխարէն պիտի աշխատէի ձեր հայրը ազատելու:

— Եւ ես հինդ հարիւրի տեղ հազար վճարեցի, որովհետեւ դիս խարեց:

— Կը հաւատամ ձեր խօսքին, բայց ի՞նչ օդուտ քանի որ իմ ձեռքս բան մը չանցաւ:

— Կը ցաւիմ, սակայն ի՞նչ կրնամ ընել:

— Ըստ իս պէտք է որ այս հազար ոսկին քու տետրակիդ մէջ իրրեւ դէն ու չհ նշանակես եւ...

— Կրկին հինդ հարիւր ոսկի՞ տամ:

— Ուրիշ միջոց չկայ, պատասխանեց Թորոս պէյ չոր կերպով մը:

— Այս անակնկալ փորձանքէն ետքը, պատասխանեց Արամ, անմիջապէս հինդ հարիւր ոսկի ալ վճարել, հաւատա որ դժուար է քիչ մը:

— Ուրեմն մեր մէջ եղած բանակցութիւնը չեղե՞լ պիտի համարինք:

— Այսինքն, կմկմաց Արամ որ չէր ուղեր ամէն յարաբերութիւն խղել Թորոս պէյի հետ, դոնէ պիտի խնդրէի որ ինձի մէկ երկու օր ժամանակ տայիք մտածելու... Թերեւս մինչեւ այն առեն Լեւոնն ալ մէջտեղ կ'ելլայ:

— Լաւ, թող այդպէս ըլլայ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(120 – Շար.)

ցող օտար դիանականներու համար, ո– րոնք կրնային ծիծաղելի դարձնել իրենց պաշտօնակիցները, դիտել տալով, որ ռատիօաքթիւ բնածուխի փորձը կը հեր– քէ՝ դռնուած դերաններուն Տապանին պատկանելու ենթադրութիւնը:

Սակայն, Տապանը դռնելու յոյսը հեր– քելու պարագային, նիւթական օժանդա – կութիւնն ալ վերջ պիտի գտնէր:

Ծանօթ չէ, թէ այս վերջին հաստատու– թիւնները, դռնուելիք դերաններու հնու – թիւնը ճշդելու համար ի՞նչ դրութիւն կը դործածեն: Սակայն յայտնի է, թէ ա– նոնք չեն դործածեր ռատիօաքթիւ բնա– ծուխի դրութիւնը, որուն չեն վստահիր ոմանք:

Բնածուխի բովանդակութեան համա – ձայն, դերաններու հնութիւնը ճշդած են՝ փենսիլվանիոյ համալսարանը եւ Քէմպրիճի մէջ (Մէս.), «Ճիոքրոն» կոչուող դիտական աշխատանոց մը:

ՍՐՔՋի ներկայացուցիչները կ'ըսեր – կեն այդ հաստատութեանց եզրակացու – թեանց դէմ, յայտարարելով որ դերանը ապականած է՝ սառոյցէն առաջացած ջուրէն, եւ ծծմբային կազերէ, որոնք լերան ընդերքէն բխած են:

ՀՐԱԲԽԱՅԻՆ «ՄԱՆՈՒԿ» ԳԱԳԱԹ ՄԸ

Արարատ հրաբխային զագաթ մըն է, «մանուկ» երկրաբանական իմաստով, եւ ծծմբային ծուխեր կը բխին իր ժայռե – րէն, այն մնայուն առնականերուն մօտ, ուր դռնուած են դերանները:

Պ. Նաւարա, որ պետն է պեղումներ եւ քանդումներ կատարող Ֆրանսական ըն – կերութեան մը, կը յայտարարէ, թէ գտած է այդ դերանները իջնելով Արա– րատի մէկ քարայրին մէջ, 1955ին:

Արքթիք Ինսթիթիութը առաջարկած է, որ յառաջիկայ ամրան ընթացքին կա – տարուելիք նոր արշաւ մը դլխաւորէ Մի– չիկնի համալսարանէն Տօքթ. Մերլվին Ճ. Մարքուս, որ կը դեկավարէ յիշեալ համալսարանին աշխարհադրական ճիւղը, եւ հեղինակութիւն մըն է այն ապդեցու– թեանց, զորս կ'ունենան սառոյցները ի– րենց չրջապատին վրայ:

Կարդ մը դիտնականներու համաձայն, Աստուածաշնչական դարերուն, «Արարատ լեռներ» անունը այս լերան տրուած չէր, եւ թէ Նոյեան Տապանը հաւանաբար ու– րիշ լերան մը վրայ հանդչած էր:

Այսուհանդերձ, քրիստոնէական դա – րերուն, յաճախ յայտնարերուած է, թէ Տապանին մնացորդները կը գտնուին այս լերան վրայ:

Արշաւանքին կը մասնակցին Պ. Նաւա– րա եւ իր որդին՝ Ֆերնան կրտ., Ռալֆ Լէնթըն Արքթիք Ինսթիթիութէն, Ալֆրէտ Մ. Լի, լուսանկարիչ ՍՐՔՋ հիմնարկու– թենէն եւ Հուկօ Է. Ս. Նիւպըրկ:

Թէ Պ. Լէնթըն եւ թէ Պ. Նիւպըրկ բե– ւեռային աշխատանքներու վեթերաններ են:

ՈՒՈԼԹԸՐ ՍՈՒԼԻՎԱՆ

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻ ԱՆԾԱՆՕԹ ՀԵՐՈՍ ՄԸ ԳԱՌՆԻԿ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

—o—

Մնած էր Շապին Գարահիսարի 0... պիւղը: 1915ի բերդի դիւցազնական դու– պարին մասնակցելով՝ արտակարդ քա– ջութիւն ցուցուցած եւ չափազանց աչքի դարկած էր իր հայրենասիրական անվախ եւ յանդուգն մարտնչումը: Կռիւի տաք պահու մը դնդակ մը կ'ընդունի կռնա – կէն. ինքը կարեւորութիւն չի տար այդ վիրաւորանքին եւ մինչեւ վերջին դնդակը մարտնչելով՝ կրնայ ճեղքել թուրք բա– նակը քանի մը ընկերներով եւ ազատու– թիւն ձեռք բերել: Գնդակը մնացած էր մարմնոյն մէջ:

Գառնիկ Տէրտէրեան անցած էր Բուլ– գարիա եւ բնակութիւն հաստատած Պը– լովդիւ (Ֆիլիպէ), ուր կ'ամուսնանայ բուլղար գիւղացի աղջկան մը հետ, որմէ կ'ունենայ միակ աղջիկ զաւակ մը:

Գառնիկի աշխատանքը կ'ըլլայ ծխա – խոտի գործը, որուն մէջ մասնագիտու – թիւն ձեռք բերելով՝ կը դառնայ փնտրը– ուած գործաւոր մը: Այդ տարիներուն (1928–38) Պլովդիւի մէջ կային քանի մը ծխախոտի հայ գործատուներ.— Թիւ – թիւնեեան, Թոմմասեան, Տէրտէրեան, եւայլն, որոնք մեծ անուն չհասած եւ հա– զարաւոր Հայերու — այր թէ կին — ապրուստի միջոց կը հայթայթէին:

Գառնիկ իր համեստ աշխատանքով կը հոդար իր փոքրիկ ընտանիքը: Իր միակ փափաքն էր լաւ կրթութիւն մը տալ իր զաւկին: Թէեւ կինը բուլղար էր, սա – կայն այնպէս լաւ հայերէն մը սորվեցու– ցած էր անոր որ ոչ ոք կրնար ըսել թէ Հայ չէ ան: Ազդային լեզուի խոր ուսում մը տալու համար իր զաւկին՝ զայն տեղ– ւոյն մէջ 1928ին բացուած Մխիթարեան վարժարանին կը յանձնէ՝ միշտ հոգ ու դուրդուրանք ունենալով վրան: Կը պահ– ուին իր ջանքերը. աղջիկը կ'աւարտէ վարժարանին վերջին եւ երրորդ կլասը լաւագոյն վկայականով:

Ճիշդ այն տարին, երբ պիտի վայելէր Գառնիկ իր աշխատանքին պտուղը՝ տար– քելով ընտանեկան չրջանակի մէջ ուրա– խութեան օրեր ի պատիւ իր աղջկան պատուաբեր վկայականին՝ յանկարծ կը դդայ տարօրինակ ցաւեր իր կռնակին մէջ, ուր խրած մնացած էր Թուրքէն ստացած դնդակը: Այդ դնդակը թունաւոր վերջ կը դնէր յանկարծակի կերպով հայ դիւ– ցազնական մարտիկ Գառնիկ Տէրտէրեա– նի կեանքին, խորտակելով միեւնոյն ա– տեն հայ շատ ազնիւ ընտանիքի մը եր– ջանկութիւնը:

Պլովդիւի մէջ կային Շապին Գարահի– սարցի ուրիշ Հայեր ալ, օրինակ՝ Օգան– եանները:

ՀԵՊՈՒԽՏ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԿԱԴ. ԼԵՒՈՆ ՁՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Ակադ. Լեւոն Ձովհաննիսեանի մահով հայ բժշկագիտութիւնը մեծ կորուստ մը կ'արձանագրէ: Արդարեւ, բժշկապետը անուանի դէմք մըն էր ոչ միայն Հայաս– տանի մէջ, այլեւ օտար դիտական չրջա– նակներու մօտ, անոր գործերէն ոմանք թարգմանուած ըլլալով օտար լեզուներու:

Ակադեմականը ծնած էր Թիֆլիս 1885– ին: 1909ին կ'աւարտէ Յուրիեւի բժշկա– կան համալսարանը, որմէ ետք կը պաշ– տօնավարէ նախ իր ծննդավայրին, ապա Ալավերդիի մէջ, Հայաստան:

Հայաստանի խորհրդայնացումէն առաջ ալ ան արդէն ծանօթ հեղինակութիւն մըն էր իր ասպարէզին մէջ: Ան հիմնադիրնե– րէն եղաւ Երեւանի համալսարանի բժըշ– կական ճիւղին, ինչպէս նաեւ սիրտի եւ անոր վիրաբուժութեան հիմնարկութեան:

Անոր դրչին կը պատկանին ներքին հի– ւանդութիւններու, ջրաբուժութեան եւ բժշկութեան այլ բնագաւառներու վերա– բերեալ աւելի քան քսան մենադրութիւն– ներ, 200ի հասնող դիտական յօդուածներ: Շատ կարեւոր գործ մըն է ուրիշներու հետ անոր հրատարակած «Լատին – ռուս– հայերէն բժշկական բառարան»ը, որ մեծ նշանակութիւն ունեցաւ մայրենի լեզուով բժշկագիտական գրականութիւն ստեղծե– լու գործին մէջ: Յատկապէս անդնահա – տելի են ակադեմականին ծառայութիւն– ները հայ բժշկութեան պատմութեան ու– սումնասիրութեան բնագաւառին մէջ: Ա– նոր երկար տարիներու աշխատանքին ար– դասիքը հանդիսացող «Բժշկագիտութիւ– նը Հայաստանում հնագոյն ժամանակ – ներից մինչեւ մեր օրերը» հինդհատոր – եակը լայն ընդունելութիւն գտած է: Գիտական մեծ ծառայութիւններուն հա– մար ընտրուած է Բժշկագիտութեան Պատմաբաններու Միջազգային Ակադե – միայի իսկական անդամ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Անցեալ տարուան ընթացքին վերոյիշ– եալ թանգարանը հարստացած է վեց հա– տոր ձեռագիրներով, լուսանկարնե – րով, ինչպէս նաեւ անուանի դէմքերու սեփականութիւնը եղած անձնական իրե– րով եւայլն: Ցուվհ. Թումանեանի եւ Ցուվհ. Յովհաննիսեանի ժառանգները թանգարանին յանձնած են այս վերջին – ներուն ձեռագիրները, առանձին երկե – րու տարբերակներ, նամակներ:

Արտասահմանէն թանգարան ուղար – կուած են Ա. Խաչակէնեանի, Եր. Օտ – եանի, Տիգրան Կամսարականի, Վահան Թէքէեանի, Միքայէլ Կիւրճեանի, Հ. Արսէն Ղազիկեանի, Ցովհ. Աբելեանի, Սիրանոյշի եւ ուրիշներու ուշադրաւ նա– մակներն ու ձեռագիրները, որոնք կը հարստացնեն մեր տուեալները տասնամ– եակներ առաջ տպադրէդի վրայ դտնուած արուեստագէտներու եւ ընդհանրապէս մշակոյթի պատմութեան այդ չատ հե – տաքրքրական չրջանին մասին: Ցակոբ Մնձուրիի դիւանը հաճելի անակնկալ մը եղաւ Հայաստանի բանասէրներուն հա – մար, քանի որ գրագէտին մասին ոչ մէկ նիւթ կար թանգարանին մէջ:

Դեկտեմբերին թանգարան յանձնուե – ցան եղիչէ Զարենցի 26 բանաստեղծու – թիւնները ու տարբերակները, որոնք գրուած են բանաստեղծին եղերական մա– հէն առաջ:

Մ. Նահանգներէն ձեռք ձգուած նիւ – թերուն մէջ են Բենիամին Նուրիկեանի, Ցակոբ Ռաչմանեանի, Համաստեղի, ինչ– պէս նաեւ դերասաններ Ցովհ. Զարիֆ – եանի, Սերովբէ Պենկլեանի գործունէու– թեան վերաբերեալ վաւերագիրներ, բե – մական զգեստներ: Ֆրանսայէն գրկուած է Մարգարիտ Բաբայեանի հարուստ մասնագիտական գրադարանը եւ արխի – ւը, ուր վաւերագիրներ կան Կոմիտասի, Շահմուրատեանի եւ Ֆրանսահայ երա – ժըշտական – մշակութային կեանքի մա– սին:

Հարստացած է նաեւ արուեստագէտնե – րու յուշագրութիւններու հատաքածոն. նոր գրութիւններ գրկուած են Ց. Աբելեանի, Ա. Շահմուրատեանի, Արուս Ոսկանեա – նի, Ակսել Բակունցի, Շուշանիկ Կուր – ղինեանի մասին: Օր աւուր կ'աւելնայ օտար լեզուներով հայ հեղինակներու եր– կերուն թարգմանական հատաքածոն:

Ծանօթ է, որ դերասան Պետրոս Ա– դամեան միաժամանակ գրադած է նկար– չութեամբ եւ ձգած է իւղանկար գործեր: Ասոնց մեծ մասը կը պահուի եւ կը ցու– ցադրուի թանգարանին թատերական բաժնին մէջ: Հետաքրքրական են անոր Համլէթ, Օթելլօ, Արքայ Լիր կտաւ – ները:

Յատուկ ուշադրութեան արժանի են ստացուած հնատիպ գիրքերը. անոնց մէջ են վենետիկ տպուած Մխիթար Սե– բաստացիի «Գիրք քրիստոնէական վար – դապետութեան» (աշխարհաբար) 1727 թ., «Ժամագիրք սրբոյ հոյսին Մա– րիամու» 1768 թ., եւ «Տաղարան փոք – րիկ զանազան գունով ասացեալ ի պաղ– տասար դպրէ» 1768: Այս գիրքերէն ոչ մէկ օրինակ կար Հայաստանի մէջ:

Երկու տարի առաջ թանգարանը ըս – տեղեց ձայնադարան, որուն գլխաւոր նպատակն է սերունդներուն փոխանցելու համար ձայնագրել եւ պահպանել գրա – դէտներու եւ արուեստագէտներու կեն – դանի խօսքը:

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄԸ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Նոյեն ամօթի կարմիրը իր երեսը ծած– կեց: Ցիշեց Վրոնսքիի սովորական հան– դարտութիւնը եւ անոր դէմ թշնամանքի այնպիսի զգացում մը ունեցաւ որ կատր կատր ըրաւ նամակին թուղթը:

«Պէտք չէ գրել» ըսաւ:

Վեր եկաւ եւ վարժուհիին ու ծառա – ներուն յայտարարեց թէ նոյն իրիկունն իսկ կը մեկնէր Մոսկուա եւ սկսաւ իր իրերէնները ծրարել:

Դ.

Ամառնոցին բոլոր սենեակներուն մէջ դռնապաններ, պարիզպաններ եւ ծառա– ներ կ'երթային կուզային առարկաներ կրելով: Դարակները բոլոր բացուած էին... տախտակամածին վրայ թերթեր ցրուած էին. երկու սնտուկ, պայուսակ– ներ եւ ոտքի վերմակներ ծալուած ու դրուած էին արդէն նախասենեակը: Քա– րենինայի կառքը եւ ուրիշ կառքեր կը սպասէին վերնապատշգամին առջեւ:

Աննա, որ մեկնումի տենդին մէջ քիչ մը մոռցած էր իր մտատանջութիւնները, իր ուղեւորական պայուսակը կարգի կը դնէր, երբ սենեկապանուհին, իր ու – շադրութիւնը հրաւիրեց կառքի մը վրայ, որ կը մօտենար:

Աննա պատուհանէն նայեցաւ եւ նրչ – մարեց Քարենինի թղթաբերը որ մուտքի դրան զանգակը կը զարնէր:

Թիւնաթոռին վրայ նստաւ, ձեռքերը ծունկին վրայ, ամէն բանի պատրաստ:

Ծառան խոշոր ծրար մը բերաւ: Գիրը Քարենինն էր:

— Թղթաբերը հրաման ստացած է պա– տասխանին սպասելու, ըսաւ ծառան:

— Լաւ, ըսաւ Աննա:

Ծառան դուրս ելլելուն պէս Աննա ծը– րարը բացաւ իր դողդոջուն մատներով: Պանքնոթներու դէզը դետին ինկաւ: Ան– նա նամակը առաւ եւ սկսաւ վերջաւո – րումիւնը կարդալ.

«Բոլոր պէտք եղած հրահանգները կու– տամ: Ձեզ ցնկատել կուտամ որ շատ կա– րեւոր է ինձ համար վերջին խնդիրքիս գոհացում տալը»:

Աւելի վերը կարդաց, յետոյ եաեր, վերջապէս ամբողջ նամակը: Երբ լմըն– ցուց, զգաց որ պաղած էր եւ թէ ընկ– ճուած էր դժբախտութեամբ մը որ չատ աւելի սոսկալի էր քան իր ամենայոռի ենթադրութիւնները:

Առաուն զղջացած էր ամէն բան իր ա– մուսինին խոստովանած ըլլալը. ամբողջ ունեցածը պիտի տար որպէսզի այդ խօս– քերը ետ առնէր: Քարենինի նամակը կ'ընդունէր որ այդ խօսքերը չէին ար – տասանուած եւ այս մասին իրեն կատար– եալ գոհացում կուտար: Այսուհանդերձ այդ նամակը իրեն սպառածէն աւելի դժնդակ հարուած մը կուտար:

«Իրաւունք ունի, իրաւունք ունի, ը – սաւ, միշտ իրաւունք ունի, քրիստոնեայ է, վեհանձն է... այո, առերեսդի, բայց իրականութեան մէջ անարդ ու ցած մարդ մըն է: Ու միայն ես կը նչմարեմ ատիկա:

«Ամէն մարդ դինքը բարեպաշտ, բա – րոյականի տէր, խելացի, պարկեչտ մարդ մը 'նուանէ, ոչ ոք կը տեսնէ, ինչ որ ես տեսայ: Չեն դիտեր թէ ի՞նչպէս ամ– բողջ ութ տարի իմ կեանքս խեղդեց, խեղդեց ինչ որ կար կենդանի իմ մէջս, թէ ոչ իսկ անդամ մը միտքը ինկաւ որ կենդանի կին մըն եմ որ սիրոյ պէտք ու– նի: Չեն դիտեր թէ ամէն վայրկեան դիս կը նախատէր եւ ինքնիրմէն զոհ կը մնար:

«Մի՞թէ բոլոր ուժովս չընտրեցի՞ ար– դարացում մը ինձի պարտադրած կեան – քին համար: Չփորձեցի՞ զինքը սիրել, սիրել զաւակս երբ ալ չէի կրնար սիրել ամուսինս: Ժամանակը հասաւ եւ տեսայ որ այլեւս կարող չէի դիմանալ, թէ կեն– դանի արարած մըն էի ու յանցանքը իմս չէր եթէ Աստուած դիս այդպէս ստեղ – ծած էր, թէ բացարձակապէս հարկ էր ինձի սիրել ու ապրիլ:

«Իսկ հիմա՞: Լաւագոյն պիտի համա – րէի որ դիս սպաննէր, որ զայն սպաննէր ... ամէն բան պիտի կրէի, ամէն բան պիտի ներէի... բայց չէ.... ի՞նչպէս չկրցայ դուշակել թէ ի՛նչ որոշում պիտի տար: Պէտք էր դիտնայի որ իր անարդ նկարագրին համեմատ պիտի վարուէր: Ինք իրաւունք պիտի ունենայ ու ես պի– տի իյնամ, դիս ա՛լ աւելի պիտի վար – կաբեկէ.... »:

«Դուք իսկ կրնաք նախատեսել թէ ի՛նչ կը սպասէ ձեզ ու ձեր զաւկին», կրկնեց Աննա իր ամուսնոյն նամակը յիշելով:

— Ինձ կը սպառնայ զաւակս յափշտա– կելու եւ անչուշտ, իրենց ապուշ օրէնք– ներուն համեմատ կրնայ ընել այդ բանը:

Բայց մի՞թէ չե՞մ դիտեր թէ ինչո՛ւ համար կ'ընէ այս սպառնալիքը. չի հա– ւատար զաւկիս վրայ ունեցած սիրոյս, կամ կ'արհամարհէ այդ զգացումը զոր միշտ կը ծաղրէր, բայց զիտէ որ պիտի չկրնամ զաւակս, որ չեմ կրնար լքել: Թէ առանց զաւկիս նոյնիսկ չեմ կրնար ապրիլ իմ սիրած անձիս հետ: Գիտէ այս բանը, դիտէ նաեւ որ չեմ կրնար ընդունիլ իր առաջարկածը:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Ընբերուհի Օգն. Մարմինը չնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրա – տուութիւնները, փոխան ծաղկեպսակի, իր Ատենապետուհին՝ Տիկին Արմինէ Գալէնտէրի կսկծալի մահուան առթիւ.—

Տէր եւ Տիկին Մեսրոպեան, Տէր եւ Տիկին Գուլումճեան, Պ. Խոսրով Մու – րատեան, Պահչէճեան ընտանիք 100ական Ֆրանք: Տիկիններ Պետրոսեան, Սարդիս – եան, Լերթողեան, 50ական Ֆր., Տիկին Լըմէ, Օր. Օլկա Ճէվահիրճեան, Էսայ – եան Սանուց Միութիւն, Տէր եւ Տիկին Խանտանեան, Տիկիններ Քեաթիպեան եւ Թզմէր 50ական Ֆրանք: Տիկին Պօյաճ – եան, Տիկին Ալեանաք, Պր. Ալեանաք, Ոմն 20ական Ֆրանք:

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՒ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆ

Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանին մէջ՝ Մայիս 24ին:

Ժամը 16ին Մ. Պէչիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ, ի ներկայութեան Մառեչալ Յ. Բաղրամեանի եւ նախագահ Ն. Յարութիւնեանի:

Կը հրաւիրուին վարժարանին նախկին աշակերտները, ծնողքները եւ բարեկամ – ները:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շորեքշաբթի 27 Մայիս կէսօրէ ետք ժամը 17,30ին, աղ ու հացի աւանդական օրհնութիւնը կատարելէ ետք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. պիտի ժամանէ Հայոց Առաքելական Ս. եկեղե – ցին: Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ ան Ֆէթի մէջ, ունկնդրելու հայրա – կան օրհնութիւնները եւ աչքհամբոյրի ա – րարողութիւնը:

Հինգշաբթի, 28 Մայիս, տեսակցու – թիւններ եւ այցելութիւններ պաշտօ – նական անձնաւորութիւններու հետ: Ու նաեւ առաւօտեան ժամը 11ին, բա – ցումը հայկական Դաւիթեան սրահի, 6 Ալէ Ժոլանօ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ճակոբ Եպս. Վարդանեան եւ ընդունե – լութեան կազմակերպիչ յանձնախումբը, կը յայտարարեն թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը Վազգէն Ա. հովուապետա – կան իր այցելութիւնը պիտի չնորհէ Մարսէյլի եւ չրջակայքից իր հաւատացեալ հօտին: Հայրապետի ընդունելութեան եւ Մարսէյլ գտնուած չրջանին, տեղի պի – տի ունենան հետեւեալ պաշտօնական եւ ժողովրդային հանդիսութիւնները:

ՈՒՐԲԱԹ 29 Մայիս կ. ե. ժամը 14,45 – ին՝ ժամանում Մարինեանի օդակայանը եւ հանդիսաւոր ընդունելութիւն: 16,15ին Հրաշափառ երեցողութեամբ մուտք Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի եւ խօսք Ողջոյնի:

ԿԻՐԱԿԻ 31 Մայիս ժամը 10,30ին հայրապետական պատարագ եւ հայրա – պետական պատգամ–քարոզ:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 Ցունիս կ. ե. ժամը 21ին պաշտօնական հանդիսութիւն Փալէ տը Քոնկրէի սրահներուն մէջ:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 Ցունիս կ. ե. ժամը 20,30ին ողջերթի ճաշ Սիվպանտիք պան – դոկի սրահին մէջ: Մասնակցութիւն 80 Ֆրանք: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ նախապէս Մայր եկեղե – ցոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան քարտուղա – րուհիներէն մօտ:

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

Ալֆորվիլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ, մասնակցու – թեամբ կապոյտ Խաչին, 30 Մայիս փաթ – րոնաժ Միւնիսիփալ տը լա ռիւ Թուլոն, Ալֆորվիլ, ժամը 19էն կէս դիշեր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Նայիրի պարախումբը, զաւեշտներ Նոր Սերնդականներու կողմէ, արտասանու – թիւն, երգ՝ Պետիկեան:

Ճաշով միասին մուտք՝

Դիմի 15 ֆր. Նոր Սերնդականներ 8 ֆր.

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ատոիս – Ապապայէն Կ. Փօլատեան 50 Ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի (ստանալ «Ցառաջ»էն) Հրայր Սէրէնկիւլեանի մահ – ուան առթիւ եւ ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեանի եւ Վազգէն Սէրէնկիւլեանի:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Արմաւ Հապէշեան 100 Ֆր. կը նուիրէ Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ պայծառութեան ի յիշատակ Ապրիլեան Եղեռնի զոհերուն: Տէր եւ Տիկին Թիւրայր Քոզեան 50 Ֆր. իր մօր՝ Արմենուհի Քոզեանի մահուան Ա. տա – րելիցին առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Գչիկեան եւ զաւակները, Նշան Փօլատեանի մահուան առթիւ ցա – ւակցութիւն կը յայտնեն ողբացեալին կը – նոջ եւ զաւակներուն, եւ այս առիթ կը նուիրեն 50 Ֆր. Սեբաստիոյ Մուրատ Ու – սումնասիրացին, 50 «Ցառաջ»ի բարգա – ւաճման, 50 Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին եւ 50 Իսիի Զաւարեան կոմիտէի (Կա – պոյտ Խաչի Իսիի մաս. ստանալ «Ցա – ռաջ»էն):

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱՅԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Չեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՓԵՐ 1–15

ԱՒԱԶՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՒԱԶՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմ – նարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

երք ու դարձ օդանաւով՝ փարիզէն փարիզ, բոլոր ծախքերը 2500 ֆրանք

ԱՒԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e)	—	42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e)	—	072-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e)	—	344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e)	—	42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice	—	87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes	—	39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er)	—	33-71-10

Profitez des avantages offorts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Դաւրայի Հայրենակցա – կան Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի պի – տի ունենայ 24 Մայիս, Կիրակի կ. ե. ժամը 15ին, Զաւրիկ Զաւրիկեանի սրահը Ռիւ տը լա Տէֆոնօ (Իսի):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կովկաս, Նայիրի եւ Նաւասարդ պա – րախումբերու բացառիկ կալան Կիրակի 14 Փետր. ժամը 21ին Փլեյէլ սրահին մէջ:

×

Ց. Ճ. Սիրունիի նուիրուած յոբելենա – կան հանդիսութիւնը Ցունիս 14ի Կիրա – կիին, ժամը 20,30ին, Կավոյի սրահին մէջ:

Կազմակերպիչ Ճանճնախումբին հաս – ցէն է

15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

Իսկ նուիրատուութիւնները ուղղել Ճանճ – նախումբի գանձապահ Պր. Գէորգ Պա – քըրճեանի

35, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՄԱՅԻՍ 28-Ը

Վալանսի մէջ՝ Մայիս 30ին:

Մայիս 28ի հանդիսութիւնը Վիէնի մէջ Ցունիս 7ին:

×

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարու – թիւնը Ցունիս 6ին, Շաբաթ իրիկուն, Ազգ. Տան սրահը:

×

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի երեք քոյր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, տարեկան դաշտա – հանդէսը՝ Ցուլիս 5ին:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ըն – տանեկան խնջոյքը Կիրակի, Մայիս 10ին Ազգ. Տան մէջ:

×

Շապին Գարահիսարի Հերոսամարտի տարեդարձը նախաձեռնութեամբ Սեբաս – տիոյ Նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան՝ ՄԱՅԻՍ 10ին:

×

Թատերական ներկայացում կազմա – կերպուած Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա – Ֆոլոմպի մասնաճիւղին կողմէ Մայիս 3ին:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղի պարանոցիկ ցերեկոյթը՝ Կիրակի, Մայիս 10ին:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գե – դարուեստական ցերեկոյթը Ապրիլ 26 – ին, Կիրակի:

ՄԱՅԻՍ 23-Ի ԵՐԵԿՈՆ

ժամը 20,30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԱՏԻՒ Մ. ՌԱՇԵՇԱԼ ՔԱՂՐԱՄԵԱՆի

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Մարտիկներու եւ զաղութիս համայն կազմա – կերպութիւններու մասնակցութեամբ

կը մասնակցի՝ ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (Փարիզի Օփերայէն)

Այս առիթով պիտի ներկայացուին Հայաստանէն ստացուած փիլմեր
Տոմսերու գինը 5, 8, 10 ֆրանք

Tchakmichian, 22, Rue Richer — Chirinian, 36, Rue Cléry — Bakerdjian, 35 Rue de Trévise — Aide Saciale, 77, Rue Lafayette — Maison de la Culture, 17 Rue Bleue — Café Philippe, Place Carnot, Alfortville — au Club de JAF — au club de UCFAF, Hatapian, 28, Rue de la Gironde, Arnouville — Karakian, 24, Rue Haïg Tbirian, Bagneux — Djizmedjian, 31 Rue Paul Deroulede, Bois-Colombes — Benlyian , 53 bis, Bd. Rodin, Issy

Մայիս 23, կ. ե. ժամը 15ին ծաղկեպսակի զետեղում Անծանօթ Զինուորի դերեզ – մանին վրայ:

Կիրակի, ժամը 14,30ին, այց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿի չիրիմին:

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ցունիս 7ին

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ցունիս 14ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ցունիս 7ին

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ցունիս 7ին:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Վա – լանսի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի, Շաբաթ 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8,30 – ին, Քաղաքապետարանի Թատրոնին մէջ: Կը նախագահէ ընկ. ԼԵՒՈՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ Կը բանախօսէ ընկ. ՑԱԿՈԲ ՍԱՋԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի կողմէ.— խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, խմբապար, մենապար, կենդանի պատկեր:

×

Կիրակի 31 Մայիս Վալանսի Ահարոն – եան Նոր Ակումբին բացումը Ռիւ Պիւ – ֆէյի նախկին դպրոցին սրահը:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Ցակոբ Սաղեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, արտասանութիւն, պար եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ցունիս 7ին

ՃԱՇ

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ըն – թրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուր – բաթ, 12 Ցունիս ժամը ճիշդ 20ին, փա – րիզի Հիլթընի սրահին մէջ:

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 Ֆրանք:

Ճաշին մասնակցութեան համար արձա – նագրութիւնները կը կատարուին փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ:

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Ցունիսին:

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որ – պէսզի մեծ բազմութեամբ փութան մաս – նակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օր ա – ռաջ ապահովելով իրենց տեղերը:

ԴԻՒԱՆ

ԿՈՒԶՈՒԻ՝

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը բացած է արձանագրու – թիւններ հսկող – հսկողուհիներու, ա – մառնային կայանի Ցուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար:

Թեկնածուները պէտք է լրացուցած ըլ – լան 18 տարեկանը եւ հայերէն խօսին:

Փարիզի չրջանին համար դիմել դրա – ւոր, Միութեան դրասենեակը, 17, Ռիւ Պէօ, փարիզ 9րդ, զաւառները տեղական մասնաճիւղերուն:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Համը	0,50

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՄԱՅԻՍ DIMANCHE 24 MAI 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·820 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.820

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԵՒ «ՋԱՐԹՕՆՔ»Ի ԴԷՄ ԴԱՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԻԱՅԵԱԼ ՃԱԿԱՏ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԱՐՏԱՑԱՑՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՐԿՈՒ ԹԵՐԹԵՐՈՒՆ, ԱՄԷՆ ԿՈՂՔԷ

Ինչպէս գրած էինք, Ուրբաթ օրուան մեր թիւով, «Ազդակ»ի եւ «Ջարթօնք»ի դէմ բացուած դատը յետաձգուած է Յունիս 29ին:

Նոր ատեանը դատավարութեան առաջին նիստին (Մայիս 20) նախորդող «Ազդակ»ի թիւերը (Մայիս 18 եւ 19) ուրկէ կը քաղենք չահեկան մանրամասնութիւններ: Ուրախալի երեւոյթ է որ Թուրքերուն այս արարքին առթիւ, միասնական ճակատ մը կազմուած է Պէյրութի մէջ, առանց կուսակցական կամ այլ խտրականութեան: Եւ եթէ միայն այս երեւոյթը նկատի առնենք, կրնանք ըսել թէ Թուրքերը լաւ գործ մը տեսած են, քանի որ յաջողեցան հասկցնել Հայերուն, թէ անոնք ունին մէկ հասարակաց թշնամի՝ Թուրքը:

×

Այս դատին առընչութեամբ հետեւեալ յատկանշական տողերը լոյս տեսած են Պէյրութի հնչակեան օրգան՝ Արարատի մէջ.—

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԹՐՔԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ԱՆՈՐԱԿԵԼԻ ԱՐԱՐՔԸ

«Կը տեղեկանանք, որ տեղւոյս Թրքական Դեսպանատունը Լիբանանի Արտաքին Գործոց Նախարարութեան ներկայացուցած է բողոք մը Լիբանանահայ մամուլին դէմ, եւ դատական հետապնդումի են ենթարկած «ԱԶԴԱԿ» ու «ՋԱՐԹՕՆՔ» թերթերը, անոնց վերադրելով վարկաբեկիչ յօդուածներու հրատարակութիւն ընդդէմ Թուրքիոյ Հանրապետութեան Նախագահին:

Բնականաբար «ԱՐԱՐԱՏ» ցաւ կը զգայ որ զրկուած է այս... պատիւէն, եւ բախտաւոր կը նկատէ իր երկու պաշտօնակիցները: Սակայն, նկատելով որ Թրքական կառավարութեան կողմէ բացուած դատը յիշեալ թերթերէն առաջ հայ մամուլին եւ Հայութեան ուղղուած է, «Արարատ» ինքզինք անուանարկուած կը յայտարարէ եւ իբզինքին կը վերապահէ ինքնապաշտպանութեան եւ արդար հատուցում պահանջելու իրաւունք:

Ցաւալի է որ Եղեռնէն 55 տարի ետք, Թուրքերը իրենց դիմացինը փորձոտիչի ու պատշաճութեան թերացումով մեղադրելու չափ դիւրաղգայ դարձած են, առանց սակայն պուտ մը խղճահարուելու իրենց երկու միլիոն զոհերուն հանդէպ, որոնց արիւնով ներկուած կը մնան իրենց ձեռքերը:

Թուրք կառավարութեան նորագոյն դրդռութեան դէմ, երբ հայ մամուլը կը պահէ մխիթարութիւն, կասկածէ դուրս է որ նոյնը պիտի ըլլայ Լիբանանահայութեան կեցուածքը, որ իր զուսպ ու վճռական վրդովմունքը պիտի յոյց տայ 20 Մայիսի առաւօտեան, Արդարութեան Պալատին մէջ, ուր տեղի պիտի ունենայ դատավարութեան առաջին նիստը»:

×

Ազդակ Մայիս 18ի իր թիւով կը հաղորդէ նաեւ թէ երկրորդ դատ մը բացուած է իրեն դէմ, այս անգամ Արամ Հայկազի մէկ յօդուածին առթիւ լոյս տեսած թերթին 1969 Ապրիլ 23ի թիւին մէջ:

×

Պէյրութի Սփիւռք չաբաթաթերթը կը հաղորդէ թէ «Ազդակ»ի եւ «Ջարթօնք»ի դէմ բացուած դատերուն առթիւ Պէյրութ հրաւիրած է եգիպտահայ ծանօթ իրաւաբան Մկրտիչ Ստեփան Շահպազը իբրեւ խորհրդատու:

× *Այդ օրաթերթը Մայիս 19ի իր թիւով խմբագրական մը հրատարակած է «Նահատակները ոտքի՛» խորագրով, ուր կը չեչտէ.— «Այսօրինակ դատի մը մէջ, մամուլն ու հանրային կարծիքը, առանց կուսակցական եւ համայնական խտրութեան, ներդաշնակ են իրարու հետ եւ իրենց միակտուր ճակատը անգամ մը եւս պիտի ապահովէ յաղթանակը Իրաւունքին՝ ընդդէմ բաղաբական խաղերու, յաղթանակը Արդարութեան ընդդէմ դիւանագիտական ենթատրութեանց»:*

×

Ստորեւ կուտանք, արտատպելով «Ազդակ»էն Նշան Պէշիկթաշլեանի եւ Արամ Հայկազի յօդուածներուն այն մասերը, զորս Թուրքերը անուանարկիչ նկատած են Թուրքիոյ Հանրապետութեան Նախագահին նկատմամբ:

Նշան Պէշիկթաշլեանի յօդուածը (Ազդակ, 1968, Հոկտ. 14).—

ԹՐՔԱԿԱՆ ՎԻՐԱԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆԸ

«Թուրքիոյ մէջ ալ կ'ուզեն կատարել պատուաստում սրտի: Գործին գլուխը կեցած է վիրաբոյժ Տոքթ. Սիյամի Էրսէք, աջակցութեամբ, իր օդնականներուն:

Առողջապահական նախարար, Տոքթ. Վէյտատ Ալի Էօզքան, իր հաւանութիւնը յայտնած է:

Հայտարփաշայի հիւանդանոցին մէջ, 34 հոգիէ բաղկացած բժշկական խումբ մը, կազմ ու պատրաստ է, անցնելու համար գործի:

Բարերար որոշում մըն է այս: Պէտք է բոլոր Թուրքերուն սիրտերը տեղէն հանել ու տեղը տնկել նոր սիրտեր:

Անհրաժեշտ է որ Թուրքերը ունին սիրտ գոյլի: Գոնէ չեն սիրտ տնկելու է անոնց կուրծքին տակ, զանոնք ընտանեցնելու համար:

Այնուհետեւ, չեն սիրտերով՝ Թող հաջէն կամ զիրար խածնեն: Բայց հանդիստ Թող Թողուն հովիւները եւ ոչխարները:

Եթէ չեն սիրտ ունենան, հաւանաբար աւելի կը սիրուին Ամերիկացիներուն կողմէ, որոնց մէջ չնապաշտները շատ են, չնապաշտները շատ հարուստ են եւ յաճախ մեծ ժառանգութիւններ կը թողուն իրենց ամենասիրելի չուներուն:

Թուրքերը աւելի պիտի սիրուին նաեւ համայնավարներուն կողմէ, որոնք պիտի կրնան մարդել ու գործածել սահմաններու հսկողութեան համար, որպէսզի ոչ ոք չփախչի դրախտէն, դժոխք մտնելու համար:

Ուրեմն այս գործէն ալ պիտի չհիմն բախտաւոր Թուրքերը: Բարոյապէս ալ պիտի չհիմն, դաղրելով դայլ ըլլալէ, դառնալով չնասիրտ, հաւատարիմ՝ իրենց ուտելիք մխերուն ու ոսկորնե-րուն»:

×

Արամ Հայկազի յօդուածը (Ազդակ, 1969 Ապրիլ 23).—

«Ֆրանսան Թուրքերուն յանձնեց մեր Կիլիկիան, ու Անգլիան ազատ արձակեց իր գերեվարած 65·000 Թուրք զինուորներն ու Մալթայի ոճրագործներուն վոհմակը:

Ցեղոյ նատեցան Նիւրէմպէրկ խաղալու:

Իրաւ որ միւս ազգերը ունեցան իրենց Նիւրէմպէրկը:

Մենք էր որ մնացինք բացը:

Ստիպուած եղանք մեր Նիւրէմպէրկը մեր ձեռքով սարքել:

Խան Խոյկի, Ջիւանչիր, Թալաաթ, Սայիտ Հալիմ, Պեհաէտտին Շաքիր, Ճէմալ Ազմի, քանի մը ուրիշ մանրուքներ...

Ի՞նչ ընէինք... Ստիպուած էինք... Պարտի-պահանջի տետրակին մէկ կողմը բաց էր մնացած:

Պէտք էր հաւասարակշռել:

Ու հաւասարակշռեցինք:

Մեղքը մե՞րն էր...

Ու այն գրիչները, որոնք դարերով այս ժողովուրդի մարտիրոսագրութեան պատմութիւնն էին արձանագրած, նոր էջ մը բացին ու հպարտութեամբ գրեցին.

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

ԲԱՇ ԱՊԱՐԱՆ

ՂԱՐԱՓԻԼԻՍԷ

Դրօ, Սմբատ, Սեպուհ, Անդրանիկ:

Անկախ Հայաստան:

Ցարուքիւն առինք:

Այսօր կանք՝ ու վաղը նորէն պիտի ըլլանք:

Մենք կուշտ ենք, իրենք, մեր դահիճները՝ անօթի:

Մենք առողջ ենք, իրենք, իրենց վկայութեամբ՝ հիւանդ:

Մենք քաղաքակրթութեան պատմութիւն ունինք, իրենք՝ ոճիրի:

Մենք ողորմութիւն կուտանք, իրենք յափրեենական մուրացիկ են դարձած:

Մեր հայրենիքն ու իր սահմանները լոյսերու մէջ կը չողան, իրենց երկիրը խաւարի մէջ է:

Մենք համաշխարհային համբաւով դիտնականներ ունինք, իրենք՝ համաշխարհային համբաւով ոճրագործներ:

Ալ Թուե՞մ...

Կարծեմ կը բաւէ:

Բայց արդար ըլլալու համար, պէտք է նաեւ ընդունիլ, թէ իրենք ալ բան մը տուած են աշխարհին.

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ դիւտը իրենցն է:

Իրենք եղած են զայն առաջին անգամ գործադրողները, երբ դեռ այդ բառը գոյութիւն իսկ չունէր բառարաններուն մէջ»:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑի արձակագէտները, դրամատակալ, պազուհայի եւ գնդացիրի ենթարկեցին դպրոցականներու իսրայէլեան փոխադրակառք մը, սպաննելով 11 հոգի եւ վիրաւորելով 21 անձ: Եւ, ինչ որ զայրոյթ եւ վրդովում պատճառած է բովանդակ Իսրայէլի մէջ, այն իրողութիւնն է, որ սպաննուածներուն մեծ մասը, եօթը հոգի երախաներ էին՝ 6էն 15 տարեկան: Իսրայէլացիք կը պնդեն, թէ Պաղեստինցիները չէին կրնար սխալիլ, քանի որ նոյն կառքը չարաթը վեց անգամ նոյն վայրէն կ'անցնի՝ դիւղի երախաներ դպրոց փոխադրելու համար: Եղեռնափորձը կատարած է Պաղեստինի Ազատագրութեան ժողովրդական ճակատը, որուն բանբերը Պէյրութի մէջ պաշտօնապէս ընդունեցաւ անոր պատասխանատուութիւնը: Բանբերը այս յարձակումը նկատած է եղիպտացի երախաներու փոխարէժը: Իսրայէլացիք երկար չսպասեցին փոխադարձութեան դիմելու համար: Իսրայէլեան հրեաններն յաջորդաբար ռմբակոծեց Հուլէ, Պէյնթ Ժպայլ, Այթարուն, Եարուն եւ Պլիտա դիւղերը՝ սահմանին այն կողմ: Օդուժը եւս մասնակցեցաւ ռմբակոծութեան, որ տեւեց հինգ ժամ: Պէյրութ անմիջապէս ներկայացուց հաշուեկշիռը վնասներուն — 13 սպաննուած, 28 վիրաւոր, բոլորն ալ դիւղացիներ, մեւնոյն ատեն քանդուած է 70 տուն:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10,30ին Փարիզի եկեղեցւոյ դահլիճին մէջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընդունեցաւ պապական Նուիրակը՝ Կարդինալ Լամպերթինի, որուն կ'ընկերանար Գերպ. Քոլասօ: Մօտ կէս ժամ տեւող շատ սիրալիր խօսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ:

Ժամը 11ին Վազգէն Կաթողիկոս կը ժամանէր Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարան, ուր Զինքը կը դիմաւորէին աշակերտուհիները մէկական մեխակ իրենց ձեռքը, կամար մը կազմած: Օր. Գարապաշեանի բարի գալուստի խօսքերէն ետք, տեղի ունեցան երգեր եւ արտասանութիւններ աշակերտուհիներուն կողմէ, ապա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը տուաւ իրատական իր պատգամը:

Կէսօրէ ետք, ժամը 16ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը ժամանէր Սեւրի Սամուէլ Մուրատ վարժարանը, ուր բարի գալուստի ջերմ խօսքերով դինքը կ'ընդունէր վարժարանին տեսուչ վարդապետը՝ Հ. Յակոբ Զանթաչեան: Հոս ալ տեղի կ'ունենար գեղարուեստական բաժին մը տղոց կողմէ, ապա Վազգէն Կաթողիկոս կուտար իր իրատական-պատգամը:

Ուրբաթ օր ժամը 12ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընկերակցութեամբ Սեբուհէի Արք.ի եւ Գիւտ Վարդապետի, ընդունեցաւ Արտաքին Նախարարութիւն, ուր ի բացակայութեան Մօրիս Շումանի, սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցան Ժան Լիփովսկիի հետ: Այս վերջինը շատ համակրական արտայայտութիւններ ուներեցաւ Հայերու նկատմամբ, չեչտելով թէ զանոնք ճանչցած է երբ տակաւին դեսպան էր: Լիփովսկի սրամտութեամբ յիշած է թէ եթէ կաթողիկէ չըլլար, պիտի ուզէր Հայ ըլլալ: Նախարարին փոխանորդը անդրադարձած է նաեւ Հայոց Դատին, որ մոռցուած կը թուի եւ չեչտած թէ ներկայիս բոլորն ալ կ'աշխատին առաւելաբար խաղաղութեան համար:

Կաթողիկոսը մանրանկարչութեան ալպոմ մը նուիրած է Պ. Լիփովսկիի:

Նոյն օրը ժամը 5ին Ամենայն Հայոց Հայրապետին այցելած է Զօր. Ռոնսօ, ապա ժամը 17,30ին Կարդինալ Կիւոն, որ առաւելաբար ծանրացած է էքիւմենիզմի վրայ եւ Փարիզ դումարուող եպիսկոպոսական ժողովներու:

Ուրբաթ իրիկուն Փլազա – Աթենէի մէջ տեղի կ'ունենար պաշտօնական ճաշ մը, որուն ներկայ էին ի մէջ այլոց՝ Կարդինալ Մարթի եւ իր օժանդակը՝ Գերպ. Փեղերիլ, Արտաքին Նախարարութեան Եւրոպայի բաժնի տնօրէնն՝ Պ. Ֆիլիու, Ծունաց Մետրոպոլիտը, ռուս-Օրթոտոքս եկեղեցւոյ կողմէ՝ Գերպ. Լիւիլիէ, Փարիզի 8րդ Թաղամասի (Էլիզէ) քաղաքապետը՝ Ռոժէ Մոնէ, Պ. Փոնս, տնօրէն Արտաքին Նախարարութեան գաղթական հարցերու բաժնի, Պապական Նուիրակի ներկայացուցիչ՝ Գերպ. Քոլլասօ, Բողոքական Համադաշնակցութեան նախագահ՝ Ժան Քուրվուազիէ, ամերիկեան եկեղեցւոյ ատենապետը՝ Ռիտէլ, երեսփոխան Ա-ւլէն Կոխօրէ, Քանթերպըրիի Արքեպիսկոպոսի ներկայացուցիչ Ռ. Կրայնէքըը, Մելքիթ եկեղեցւոյ կողմէ՝ Գերպ. Նասրալլա, ռուս-Օրթոտոքս (Ռիւ Տառիւ) եկեղեցւոյ կողմէ Գերպ. Ժորժ, հայ Բողոքականներու կողմէ՝ Պաստէլի Սիսլեան եւ Պաստէլի Միխիթեան, Հայր. Ադամեան (որ կը ներկայացնէր Գերպ. Ամատունին, ներկայիս՝ Հռոմ), ինչպէս նաեւ Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան եւ հոգաբարձութեան անդամներ:

Շաբաթ օր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Լիոն մեկնեցաւ:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՊԱՊԻՆ ՃԱՌԸ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

ԽՄԲ.— Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ճառերէն ետք, ստորեւ կուտանք ֆրանսերէն բնագրէն թարգմանելով Պօղոս Զ. Քահանայապետին ճառը արտասանուած Սիքստեան Մատրան մէջ, Մայիս 9ին եւ հրատարակուած Մայիս 10ի «Օսսերվատոռէ Ռոմանոյի» մէջ։

«Զի բարի, զի ղեղեցիկ, զի բնակեսցին եղբարք ի միասին» սաղմոսերգուին այս խօսքերը անդիմադրելի կերպով մեր շրթներուն կուգան այսօրը զոր Տէրը մեզի կուտայ, մեր տունը ընդունելու Զեզ, մեր սիրեցեալ եղբայրը, Ս. Աթոռ Էջ – միածնի մեծայարդ կաթողիկոսը, որ յանձն առիք գալու մեծ Հայաստանէն, Հռոմէական Ս. Եկեղեցւոյ բերելու եղբայրական ողջոյնը Հայ. Եկեղեցւոյ։ Մեր նախորդը՝ Գրիգոր ԺԹ. հիացում ունէր Հայ. Եկեղեցւոյ յարատեւութեան վրայ դասաւանդելու քրիստոնեայ հաւատքը։ Օրհնեալ է Աստուած, Հայրը մեր տիրոջ Յիսուսի Քրիստոսի, որուն Հոգին մեզ կը համախմբէ այսօր՝ պաշտամունքի, դոհարանութեան եւ պաղատանքի հաւաքական աղօթքի մը մէջ։

Ճիշդ երեք տարի առաջ, այս նոյն մատրան մէջ էնիք աղօթելու համար Ձեր եղբօր եւ Մեր եղբօր Կիլիկիոյ Խորէն Ա. Կաթողիկոսին հետ եւ կ'ողեկոչէինք մեծ սուրբերը որ Ձեր ազնիւ ժողովուրդին բերած են Աւետարանին լոյսը եւ անոնք, որոնք առաւպանքով լի պատմութեան մը ընթացքին, օգնեցին իրեն որ ոտքի մնայ եւ համախմբուի այս քրիստոնեայ հաւատքին մէջ, որ այնքան զմայլելի կեր – պով ազդած է ձեր մշակոյթին վրայ եւ որ աղբիւրն է այն անհատնում քաջութեան, որուն անհամար վկաները տուած է հայ ժողովուրդը։

Ի՞նչպէս չոգեկոչել այս առաւօտ, այս պատմական հանդիպումին, Մեզի նախորդող Ս. Քահանայապետներուն նախասրտութիւնը հայ ազնիւ ժողովուրդին նըկատմամբ եւ մանաւանդ Բենեդիկտոս ԺԵ.ի բարձրօրէն արտայայտած սէրը։ Կը սիրենք նաեւ վերյիշել Գրիգոր ԺԹ.ի տուած որոշումը, զոր գործադրեց Լեւոն ԺԹ. Հռոմի մէջ հիմնելով Հայ. Վարժարանը, որ այնքան սիրելի է մեզի։ Գիտէք նաեւ որ հաճելի է Մեզի մեր անմիջական գործակիցներուն մէջ ունենալ մեր մեծայարդ եղբայրը կարդինալ Գրիգոր–Պետրոս Աղաճանեան, ծագումով Հայ, որ կը նախագահէ Ս. Աթոռի ամէնէն կարեւոր կազմակերպութիւններէն մէկուն՝ Հաւատոյ Տարածման Ժողովին։ Եւ չենք կրնար մոռնալ բոլոր կաթողիկէ Հայերը, ցրուած աշխարհի ամէն կողմը եւ անոնց յարատեւ հաւատարմութիւնը։

Անցեալին յաճախակի եղան յարաբերութիւնները, մասնաւորաբար ԺԲ.էն ԺԴ. դար, երբ ամբողջական հաղորդութիւնը վերահաստատուեցաւ Հռոմի եւ Հայ. Եկեղեցւոյ միջեւ։ Մտերիմ յարաբերութիւնները կան նաեւ ԺԶ. եւ ԺԷ. դարերուն Հռոմի եւ Էջմիածնի Աթոռներուն միջեւ, որոնք միասնաբար կը դաւանին Աստուծոյ Բանին խորհուրդը, դառնալով մեզմէ մէկը որպէսզի մեզ փրկէ եւ թոյլ տայ որ իր մէջ ըլլանք Աստուծոյ զաւակները, անդամ եւ եղբայր մէկը միւսին։ Միքայէլ Կաթողիկոսի բանագնացները ընդունելէ ետք է որ Պիոս Թ. Պապը քաջալերեց Հայկ. տպարանի մը հիմնարկութիւնը Հռոմի մէջ։ Բայց մանաւանդ այս չփոթները, նամակներու եւ դիրերու փոխանակութիւնը յաճախ առիթ կուտային նկատելու խոր համաձայնութիւն մը, հաւատքին մէջ։

Եթէ ժամանակներու դժբախտութիւնները, մշակոյթի տարբերութիւնները, թարգմանութիւններու դժուարութիւնները մեզ առաջնորդեցին որոշ տարակարծութեան մեր հաւատքին կեդրոնական խորհուրդին արտայայտութեան մէջ, պէտք է վերստին ձեռք առնել վարդապետական այս դժուարութեանց քննութիւնը, դիտակցիլ թէ ի՛նչ են եղած անոր դրդապատճառները եւ զանոնք եղբայրօրէն դլուխ հանել։

1951ին, Պիոս ԺԲ. Պապը իր Սեմփի – թերնուս Ռեէս կոնդակին մէջ, կը սիրէր յիշել ձեր մեծ աստուածաբաններէն մին, որ նաեւ մեծ բանաստեղծ մը եղաւ, Ներսէս Դ. Կաթողիկոսը որ ԺԲ. դարուն դրեց Մանուէլ Կոմնենոս կայսեր. — «Քրիստոսի միութեան մէջ երբեք չենք դներ, ինչպէս կ'ընեն հերետիկոսները, չփոթութիւնը, փոփոխութիւնը կամ այլափոխումը, կը հաստատենք մէկ բնութիւն՝ սահմանելու համար անձնաւորութիւնը զոր դուք ալ կ'ընդունիք Քրիստոսի մէջ, ինչ որ ճիշդ է եւ կ'ընդունինք եւ ասիկա ճիշդ նոյն իմաստն ունի քան մեր բանաձեւումը՝ մէկ բնութիւն... Եւ չենք մերժեր ըսել «երկու բնութիւն» պայմանաւ որ առիկա բաժանումով չըլլայ ինչպէս Նեստորիոս, այլ մաանա – նչելու համար չփոթութեան բացակայութիւնը Եւտիքէսի եւ Ապողինարի դէմ»։ Արդեօ՞ք ժամանակը չէ եկած վերջնա – պէս լուսաբանելու անցեալէն ժառանգ մնացած այս թիւրիմացութիւնները տիա – լոկի մը մէջ, որուն սկզբունքը որոշեց ձեր Եկեղեցին հաւաքուած ուրիչ Եկեղեցիներու հետ 1965ին, Աւտիս–Ապապա։ Արդէն, աստուածաբանները խորացած ուսումնասիրութեանց եւ արդիւնաւոր հանդիպումներու ընթացքին հարթեցին ճամբան որ համաձայնութեան մը կը տանի այս ճամբուն վրայ։ Պատրաստ ենք քալելու այդ ճամբէն եւ դրական կերպով պատասխանելու այդ որոշումին։ Աւելին, այդ կը փափաքինք, ինչպէս ջերմօրէն կը փափաքինք որ ոչ մէկ բան անտեսուի որ կրնայ արագացնել գալուստը այն օրուան երբ պիտի կարենանք կնքել համամասութեան մը մէջ, մեր Եկեղեցիներուն վերագտած ամբողջական միութիւնը։ Ցաճախակի յարաբերութիւնները զրկա կ'ողեկոչէինք քիչ առաջ, անհետացնելու չափ մեղմացած էին տեղ տալու համար, թախտմներու որոնք երբեմն բուռն եղան։ Այդ շրջանը վերջացած է եւ մեր միակ տէրը Յիսուս Քրիստոս մեզ կը տանի մեկնելն դէպի միւսը, թափանցելով մեզմէ աւելի աշխարհութիւն եւ վերանորոգուած հաւատարմութիւն։ Արդեօ՞ք նշանակալից չէ որ վերահաստատած ըլլանք մեր յարաբերութիւնները Վատիկանի Ժողովին առթիւ, որ արտայայտեց կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ վերանորոգման այս ճիդը եւ որուն Ձերդ Սրբութիւնը բարեհաճեցաւ պատուիրակ դէտեր դրկել։ Անկէ ի վեր Մենք եւս կրցանք այցելել Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ պատրիարքներուն զորս ուրախ ենք այսօր, Ձեր կողքին տեսնելով։ Երկու անդամ մեր բանաձնացները Էջմիածին դացին։ Եւ ուրիչ անդամ մը, սիրով պատասխանելով Ձեր հրաւէրին Իգնատիոս–Պետրոս Պաթանեան Պատրիարքը, ամբողջ Հայ կաթողիկէ Եկեղեցին ներկայացնելով Ձեր մօտ եկաւ։

Կը խորհինք սակայն թէ առաջին անդամն է պատմութեան մէջ որ Հռոմի եպիսկոպոս մը պատիւն ու ուրախութիւնն ունի իր տան մէջ հիւրասիրելու Էջմիածնի կաթողիկոսը։ Նման դէպք մը պէտք է համաձայնութեան եւ գործակցութեան նոր հանդրուան մը ըլլայ, մեր մէջ եւ բոլորին հետ իշխել տալու համար ճըշմարիտ եղբայրութիւնը սիրոյ մէջ։ Հոս է վկայութիւնը զոր Հոգին կը թելադրէ մեզի տալու։ Այս է օժանդակութիւնը զոր պէտք է բերենք բոլոր մարդոց եւ բոլոր ազգերուն մէջ խաղաղութիւն հաստատելու համար։ Հոդեկան եզակի բարձրութեան մը արտայայտութիւններով, Ձերդ Սրբութիւնը ողեկոչեց ներկայ աշխարհի պայմանները եւ առաքելութիւնը զոր Տէրը կուտայ իր Եկեղեցիին, սորվեցնել մարդոց իրենք դիրենք ճանչնալ իր մէջ իրրեւ եղբայր եւ երթալ միասին խաղաղ սրտով, մինչեւ որ կազմեն Աստուծոյ միակ ժողովուրդը որ կը քալէ դէպի երկնային արքայութիւն։ Միասնաբար հայցենք Աստուծմէ որ մեր սրտերուն մէջ կը դնէ այս փափաքը եւ այս յոյսը, որ մեր մէջ սկսաւ այս փառաւոր աշխատանքը, որ զայն տանի իր լրումին»։

ՎԱԿՆԷՐ ՍԻՐՈՑ ԵՐԱԺԻՇՏ

Սէրը, ինչպէս որ ունեցած է իր բանաստեղծները, նոյնպէս ունեցած է իր երաժիշտները, որոնց մէջ բացառիկ տեղ մը կը դրաւէ Ռիչարդ Վակնէր (1813–1883), որուն Թրիսթան եւ Իզոլտ օպերան՝ սիրային երաժշտութեան գլուխգործոց համարուած է։

Լէոնարտօ Տա Վինչիի ձիւրնոմայնի համար ըսած են թէ նկարչութիւն մը չէ, այլ նկարիչներու յուսահատութիւնը, ասոնց վարանումի կրնայ ըսուիլ նոյնպէս Թրիսթան եւ Իզոլտի համար թէ երաժըշտութիւն չէ, այլ երաժիշտներուն յուսահատութիւնը։

Բայց Վակնէր եղած է մեծագոյն տաղանդ սիրոյ երաժիշտ եւ սիրոյ բանաստեղծ, որովհետեւ ոչ միայն Թրիսթանի — ինչպէս իր ամբողջ օպերաներուն — ինքը յղացած եւ գրած է, այլ նաեւ անոնց տաղերը։ Վակնէր թէ աննման երգահան մըն էր, — երգահան մը, որ բոլորովին յեղաշրջեց երաժշտական արուեստը եւ զայն նոր հիմերու վրայ դրաւ եւ թէ մեծ բանաստեղծ մը։

Լոհէնկրինի, Թաւհոյզերի, Նիպելունկէններու պէս գործեր դերմարդկային ուղեղի մը յղացումներն են եւ չափազանցութիւն չէ ըսել, թէ Վակնէրի ուղեղը իսկապէս դերբնական էր։ Բաւական է դիտել իր ալեկոծ դիմագիծը, որ գերազանցօրէն կը կրէ հանճարի, սիրոյ եւ տառապանքի դրոշմը։

Թերեւս Վակնէր այնքան մեծ չէր ըլլար, եթէ այդ աստիճան չտառապէր, այն վիթխարի կռիւը զոր մղեց էակներուն եւ իրերուն, մէկ բառով ճակատագրին դէմ, կարծես բազմապատկեց իր անսահման ուժը, անտարակոյս Վակնէրի դերբնական յաղթանակին մէջ մեծ դեր ունեցաւ Պավիէրի Լուդվիկ Բ. թագաւորը, բայց հաւանաբար ան չկանգէր արուեստի բարձունքին, եթէ իր կեանքին մեծագոյն յուսախաբութիւնը իրեն տուած չըլլար Մինննա Փլանէր, իր ամուսնութեան մէջ։ Եթէ սիրոյ երջանկութիւնը ճանչցած չըլլար Մաթիլտա Վէզընոնքի հետ եւ վերջապէս չսիրէր Գոդիմա Ցան Պիւլովը, Լիսթի աղջիկը, որուն հետ ամուսնացաւ եւ որ իրեն համար եղաւ թէ՛ տարփագեղ կին մը եւ թէ՛ հանճարեղ առաջնորդ մը։

Շատեր սխալ համոզում մը դոյացուցած են Թրիսթան եւ Իզոլտը ներչնչող անձին մասին, որովհետեւ Վակնէր այդ օփերային մէկ մասը՝ Գոդիման ճանչնալէն եառ գրած է։ Շատեր կը կարծեն թէ այդ գլուխ գործոցը ներչնչողը Ցանց Լիսթի աղջիկն է։ Մինչդեռ սխալ է։ Թրիսթան եւ Իզոլտը իրեն ներչնչած է միայն Մաթիլտա Վէզընոնք։ Արդէն Վակնէր խօսած է այս մասին ոչ միայն իր «Ձօն»ին, այլեւ իր կողմէ Մաթիլտայի եւ ուրիչներու ուղղուած նամակներուն մէջ։

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Արամ ոտքի ելաւ զգացնելու համար թէ խօսակցութիւնը աւարտած էր։

Թորոս պէյ ինքն ալ ակամայ ոտքի ելաւ։ Իր փափաքն էր երիտասարդին հետ խօսակցութիւնը չարունակել եւ զայն համոզել ջանալ նիւթական նոր զոհողութեան մը։

— Ուրեմն, Արամ էֆէնտի, ըսաւ, այսօր պիտի չկրնանք վերջնական կարգադրութիւն մը ընել։

— Գոնէ երկու օր միջոց տուէք ինծի։

— Ես աւելի ձեր հօր մասին կը մտածեմ որ այսքան օր բանտարկուած կը մնայ, պնդեց Թորոս պէյ աներեսութեամբ։

— Հոդ չէ, թող երկու օր աւելի մնայ, պատասխանեց երիտասարդը։

Թորոս պէյ տեսաւ որ յոյս չկայ։

— Մնաք բարով, ըսաւ ցուրտ կերպով մը։

— Երթաք բարով, պատասխանեց երիտասարդը, եւ մանաւանդ յուսահատութիւն, որովհետեւ մէկ երկու օրէն թերեւս կըրկին առիթ ունենանք տեսնուելու։

— Իշալլահ, միայն թէ ձեր որոշումը կարելի եղածին չափ չուտ տուէք։

— Կը ջանամ, դուք ալ ձեր կողմէն, կը խնդրեմ ամէն միջոց գործածեցէք Լեւոնը ձեռք ձդելու համար, ըսաւ երիտասարդը աննչմարելի հեղնութեամբ մը։

Երբ Թորոս պէյ փողոց ելաւ, չատ դրգռուած վիճակ մը ունէր։ Երբ Բարսեղ էֆէնտիի տունը եկած էր իր դիտաւորութիւնն էր բարկութիւնը ամբողջ թափել երիտասարդին գլուխը եւ միանդամայն սպառնալ անոր, որովհետեւ համոզուած էր որ Արամ եւ Լեւոն միացած, գինքը խաբած էին։

Բայց Լեւոնին ստացագիրը գինքը բոլորովին չփոթած էր։ Սոխակուած էր ընդունելու թէ Արամ ալ իրեն չափ խաղի եկած էր այս խնդրին մէջ եւ երմէ աւելի մեծ չափով մը, քանի որ ինք հինդ հարիւր ոսկի կը կորսնցնէր, մինչդեռ Արամ ատոր կրկինը։ Հիմա իր բոլոր կատաղութիւնը դարձած էր Լեւոնի վրայ, որուն գէմ կը գոռար ճամբան գացած ատեն.

— Աւազա՛կ, գո՛ղ, խաբեբա՛յ, կը մըոըտար իր ակռաներուն մէջէն։

Արդարեւ իրաւունք ունէր այսքան մը։

— Երթաք բարով, պատասխանեց երիտասարդը, եւ մանաւանդ յուսահատութիւն, որովհետեւ մէկ երկու օրէն թերեւս կըրկին առիթ ունենանք տեսնուելու։

— Իշալլահ, միայն թէ ձեր որոշումը կարելի եղածին չափ չուտ տուէք։

— Կը ջանամ, դուք ալ ձեր կողմէն, կը խնդրեմ ամէն միջոց գործածեցէք Լեւոնը ձեռք ձդելու համար, ըսաւ երիտասարդը աննչմարելի հեղնութեամբ մը։

Երբ Թորոս պէյ փողոց ելաւ, չատ դրգռուած վիճակ մը ունէր։ Երբ Բարսեղ էֆէնտիի տունը եկած էր իր դիտաւորութիւնն էր բարկութիւնը ամբողջ թափել երիտասարդին գլուխը եւ միանդամայն սպառնալ անոր, որովհետեւ համոզուած էր որ Արամ եւ Լեւոն միացած, գինքը խաբած էին։

Բայց Լեւոնին ստացագիրը գինքը բոլորովին չփոթած էր։ Սոխակուած էր ընդունելու թէ Արամ ալ իրեն չափ խաղի եկած էր այս խնդրին մէջ եւ երմէ աւելի մեծ չափով մը, քանի որ ինք հինդ հարիւր ոսկի կը կորսնցնէր, մինչդեռ Արամ ատոր կրկինը։ Հիմա իր բոլոր կատաղութիւնը դարձած էր Լեւոնի վրայ, որուն գէմ կը գոռար ճամբան գացած ատեն.

— Աւազա՛կ, գո՛ղ, խաբեբա՛յ, կը մըոըտար իր ակռաներուն մէջէն։

Արդարեւ իրաւունք ունէր այսքան յուզուելու եւ բարկանալու։ Այդ հինգ հարիւր ոսկին վրայ մեծամեծ յոյսեր դրած էր եւ ահա, ճիշդ գայն գրպանելու վայրկեանին անյայտ կ'ըլլար։

Այս դառն մտածումներուն մէջ ընկըղմած՝ երբոր Մեծ փողոցէն կ'անցնէր, յանկարծ նչմարեց գաղտնի ոստիկան Ալի պէյը, զոր արդէն անդամ մը տեսանք այս վէպին նախորդ գլխուն մէջ։

Ալի պէյ վաղնջուց ծանօթ մըն էր եւ իսկոյն դէպի անոր քով գնաց։ Լրտես ոստիկանը տեսնելով պէյին իր քով գալը, իսկոյն ակնածանքի դիրք մը առաւ։

— Բարեւ, Ալի պէյ, ի՞նչ կ'ընես այս կողմերը, հարցուց Թորոս պէյ մտերմական չեչտով մը։

— Կը պտըտիմ, պատասխանեց միւսը։

— Ես դիտեմ որ դուն պարապ տեղը չես պտըտիր, չարունակեց Թորոս պէյ, անպատճառ գործի մը վրայ ես։

— Իրաւ է որ գործի մը համար մինչեւ Բերա եկայ, բայց ընդունայն եառ պիտի դառնամ կարծեմ։

— Կ'ուզէի քեզի հետ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունենալ, ըսաւ Թորոս պէյ։

— Շատ աղէկ, պատասխանեց Ալի պէյ, երբ, ուր որ կ'ուզէք։

— Երթանք իմ տունս, հոն կրնանք հանդիստ տեսնուիլ։

Երբ Թորոս պէյ իր բնակարանը հասաւ, լրտեսը տարաւ իր առանձնասենեակը եւ սիկարէթ մը հրամցնելով ըսաւ.

— Քեզմէ ծառայութիւն մը պիտի խնդրեմ։

— Հրամանք ըրէք, պէյ էֆէնտի, պատասխանեց Ալի պէյ։

— Երիտասարդ մը կայ որ այս առտուընէ ի վեր անյայտացած է, պէտք է որ անոր հետքը գտնես։

— Ո՞վ է այդ երիտասարդը։

— Լեւոն Կապաբեան։

— Բայց գոնէ մէկ քանի տեղեկութիւններ կրնա՞ս տալ իր մասին։

— Ինչ որ կրնամ պատրաստ եմ տալու։

— Նախ ըսէք խնդրեմ, իր մասին ի՞նչ կասկածներ ունիք։ Ցեղափոխակա՞ն է...

— Բնաւ երբեք։

— Ուրեմն ինչո՞ւ համար մէկէն ի մէկ անյայտացած է։

— Իրեն աւանդ տրուած գումար մը իւրացնելու համար։

— Որչա՞փի կը հասնի այդ գումարը։

— Հազար ոսկի։

— Հազար ոսկի, գոչեց Ալի պէյ աչքերը բանալով, հնչո՞ւն գրամ։

— Այո... այսինքն հազար ոսկիի պանքնոթ։

— Հիմա խնդիրը գժուարացաւ։

— Ինչո՞ւ համար։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(121 – Շար.)

Սիրային այդ անմահ յիշատակարա – նը՝ Վակնէր անճկազին ժամերու մէջ յո– դացաւ։ Մէկ կողմէ իր կնոջ՝ Մինննայի հետ անհատակացողութենէ ծնած տառա – պանքը, միւս կողմէ անսահման սէր մը, որուն առարկան էր Մաթիլտան։ Ու այդ կոթողը կերտեց սիրահարներու յաւիտե – նական քաղաքին՝ Վենետիկի մէջ։

Մինննա զեղեցիկ էր եւ բարեսիրտ։ Իր դլխաւոր յանցանքն էր՝ Վակնէրի պէս տիտանի մը կինը եղած ըլլալը։ անկա – րող էր հասկնալու անոր փոթորկալից հանճարը, եւ իր մտայնութեան լաւա – գոյն արտայայտութիւնը այս պատաս – խանին մէջն է, զոր տուաւ մէկու մը, որ դինքը կը չնորհաւորէր՝ Վակնէրի մը կի– նը ըլլալուն համար։

— Նախամեծար պիտի համարէի երկ – րորդական մէկու մը կինը ըլլալ, պայ – մանաւ որ ամուսինս հաւատարիմ ըլլար ինծի։

Ընդհակառակն Մաթիլտա Վէզընտոնք Վակնէրը աւելի կ'ըմբռնէր, դգացումով, միտքով եւ դաստիարակութիւնով աւելի մօտ էր հսկային հոդիին, որովհետեւ Մաթիլտա բանաստեղծ մըն էր, եւ իր բանաստեղծութիւնները — որոնց մեծա – գոյն մասին առարկան Վակնէր էր — կ'արտայայտեն բարձր եւ հրաբորբ նե– ղնդամ մը դգայութիւնը։

Պէտք է ոչ միայն լսել Թրիսթանի երա – ժշտութիւնը, այլ եւ կարդալ անոր բա– ռերը, հասկնալու համար թէ ի՛նչպէս սիրած են անոնք զիրար։

Թրիսթանի բերնով Վակնէրն է, որ կը խօսի Իզոլտի՝ Մաթիլտայի։

Ան որ ամէն ինչն է իմ աչքիս,
Ինչպէս ինծի համար աշխարհիէն դուրս
կրնայ ըլլալ···

Ու երկրորդ արարուածին հոչակաւոր երգը, որ կը սկսի։

Սիրո՛յ գիշեր, սփռէ՛ ստուերդ···

Մաթիլտա Վէզընտոնք ամուսնացած եւ զաւկի տէր էր։ Օթթօ Վէզընտոնք, ա – նոր ամուսինը, բաւական ընդդիմութենէ եաք, կարծես հանճարին պահանջներուն հակացողութեան թելադրումով, հա – մակերպեցաւ Վակնէրի ներկայութեան եւ նոյնիսկ Ցիւրիխի լիճին եղերքը, Վակ– նէրի բնակութեան համար առանձնատուն մը չինել տուաւ, որ Ասլաստան կոչուե – ցաւ։

Հոն Վակնէր եւ Մաթիլտա իրարու կը հանդիպէին։

Կ'ըսեն թէ իրենց յարաբերութիւնները պղատոնական էին, կ'ըսեն նաեւ թէ ա– նոնց բնոյթը մինչեւ հիմա չէ հասկըց – ուած։

Այդ յարաբերութիւններուն պղատոնա– կանութիւնը տարակուսելի է, եթէ նկա– տի առնուի Վակնէրի կրակոտ խառնուած– քը եւ Թրիսթան եւ Իզոլտի հրաշալի չեչ– տերը։

Ամէն պարագայի մէջ ի՛նչ բնոյթ որ ունեցած ըլլայ իրենց սէրը, այդ օփերա– յին դոյութիւնը բաւական է որպէսզի ի– րենց անունը միասին անմահանայ։

Վակնէրի երկրորդ կինը՝ Գոզիմա, ինչպէս ըսինք, Լիսթի աղջիկն էր։ Լիսթ իր այդ աղջիկը ունեցաւ իր սիրուհին– էն՝ կոմսուհի Ա՛Ակուէ, որ գրականու– թեան մէջ ծանօթ է Տանիէլ Սթերն ա – նունով։

Գոզիմա ամուսնացած էր երիտասարդ տաղանդաւոր դաշնակահար եւ խմբավար Հանս Ֆոն Պիւլովի հետ, որ Վակնէրի ա– շակերտն էր։

Այդ ամուսնութիւնն ալ երջանիկ ըլ – լալէ հեռու էր։ Այր եւ կին զիրար չէին հասկնար։ Սակայն կը տանէին այդ կեան– քը, գրեթէ առանց մեծ միջադէպերու, մինչեւ այն օրը՝ երբ Գոզիմա Վակնէրի հանդիպեցաւ։ Արդէն անոր հեղինակու – թիւնները լսելու առիթ ունեցած էր, իր ամուսինին ղեկավարած երաժշտախում – բերէն։

Առաջին հանդիպումին իսկ, Վակնէր մեծ տպաւորութիւն մը ձդեց Գոզիմայի վրայ։ այդ տպաւորութիւնը հետզհետէ մարմին առաւ։ Վակնէր, որ կարդ մը պատճառներով հեռացած էր Մաթիլտա– յէն, անտարբեր չմնաց Գոզիմայի նայ – ուածքներուն խորութենէն։

Հանս Ֆոն Պիւլով, որ Վակնէրը կը պաշտէր, երկար տարեն իրողութեան ան– ծանօթ մնաց, ու երբ կռահեց, հակա – ռակ զդացած մեծ ցաւին, Օթթօ Վէզընտոնքի պէս համակերպեցաւ աչք դոցել, կարծես Մաթիլտայի ամուսինին նման ներողամտութիւնը, հանճարին պահանջ – ներուն վճարուած տուրք մը նկատելով։

Բայց եկաւ օր մը, երբ այդ կնճռոտ կեանքը անտանելի դարձաւ, ու Գոզիմա լքելով ամուսինը՝ դնաց Վակնէրի հետ ապրելու։

Գոզիմա ուրիշ տենչանք չունէր, Վակ– նէրի սէրը, անոր գործն ու փառքը իրեն կը բաւէին։

Երբ իր կինը Մինննա, որմէ հեռու կ'ապրէր, մեռաւ, Վակնէր՝ Գոզիմայի հետ ամուսնացաւ «պաշտօնապէս»։

Գոզիմա իր առաջին ամուսինին՝ Հանս Ֆոն Պիւլովի հանդիպեցաւ օր մը, իրենց բաժանումէն տարիներ եաք։

— Ներեցի քեզի, ըսաւ երաժիշտը։

— Խնդիրը ներումի հետ կապ չունի, պատասխանեց Գոզիմա, պէտք է հասկը– նալ։

Հանս Ֆոն Պիւլովի բարեկամները, տասնեակ տարիներ եաք — արդէն Պիւ– լով ինքն ալ դեռատի կնոջ մը հետ կըր– կին ամուսնացած էր — ըսին իրեն, թէ հարցը վակուած նկատէ եւ թէ պատրաստ էին Վակնէրի հետ դինքը հաչտեցնելու։

— Ոչ, ոչ, պատասխանեց Պիւլով, ես Վակնէրը լաւ կը ճանչնամ։ ան կրնայ ա– ռաջին կինս ինծի վերադարձնել եւ նորը ձեռքէս խլել։

Վակնէր, որ կրքոտ խառնուածք մը ունէր, շատ սիրարկածներ ունեցաւ։ ար–

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԳԱՐՈՒՆ»Ի ՕԳՏԱԿԱՐ ՃԻԳԸ

Մասնաւորապէս «Գարուն» ամսա – թերթն է, որ կը չարունակէ մօտէն հե– տաքրքրուիլ Արփա – Սեւան ջրատարի չինութեան հետ կապուած հարցերով, ո– րոնցմէ ամէնէն հրատապն ու կարեւորը աշխատող ձեռքերու թիւի պակասն է։ 1970 Յունուար մէկի տուեալներով բան– ուորներու թիւ կը ներկայացուի 1327, իսկ ճարտարապետներուն՝ 160, ինչ որ «դա պահանջուող աշխատաւորների քա– նակի կէսից միայն մի քիչ է աւել», այլ խօսքով գործը յաջող եւ բնականոն թա– փի մէջ դնելու համար դեռ անհրաժեշտ են մօտաւորապէս նոյնքան թիւով բան – ուորներ։ Յամենայն դէպս, համաձայն «Գարուն»ի, «այս տարի Արփա – Սեւան ջրատարի չինարարութեան անհրաժեշտ կը լինի եւս եօթը հարիւր բանուոր»։

«Գարուն» կոչ կ'ընէ հայ երիտասարդ– ներուն, որպէսզի հայրենասիրական դի – տակցութենէ առաջնորդուած արձանա – գրուին բանուորական վաշտերուն։ Կոչին պատասխանած են մինչեւ Ապրիլի վերջ՝ 15 երիտասարդներ, որոնցմէ մէկը՝ 23 տարեկան երիտասարդուհի մը։ Բնակա– նաբար, այս թիւը երբեք գոհացուցիչ չի կրնար նկատուիլ։

Աւելցնենք, որ 1969ին 4478 մեթր վա– պուղի փորուած է, մինչդեռ 1970ի հա – մար աշխատանքի առաջադրութիւն կը ներկայացուի տասը հազար մեթր։

ԲԱՐԵԼԱՒԵԼ ՍԵՐՄՆԱԲՈՒԾՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

Հայցահատիկի (ցորեն, դարի) արտադ– րութիւնը աւելցնելու համար հաստատ – ուած են սերմնաբուծական 41 անտեսու– թիւններ, որոնք տարեկան մօտաւորապէս 12·600 հեկտարի վրայ կը ցանեն աչնա– նացան եւ գարնանացան ցորեն եւ գարի, որմէ կը ստանան 2000–2500 թոն հացա– հատիկ սորտ։

1969ին դերակատարուեցաւ սերմնացու

դէն կ'ըսէր թէ առանց կնոջ չէր կրնար ապրիլ։ Այդ բազմաթիւ հանդիպումները որեւէ հետք ձգած չեն իր կեանքին մէջ։

Վակնէրի կեանքին, սիրոյն, հանճա – րին եւ հսկայ գործին անվիճելի բեւեռ – ները եղան երկու դերասանց դէմքեր մի– այն — Մաթիլտա եւ Գոզիմա։

Երբ 1883ին Վակնէր մեռաւ Վենետիկ, Գոզիմա տարի մը ընկղմած մնաց իր ան– մխիթարելի ցաւին մէջ։ Ցետոյ ինքզինք բոլորովին նուիրեց վարպետին գործը յաւերժացնելու փառքին։

ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԵՐ

հացահատիկի արտադրութեան եւ մթեր– ման ծրագիրը — 2773 թոն, փոխանակ նախատեսուած 2000ին։ Այսուհանդերձ ընդհանուր առմամբ սերմնաբուծութեան վիճակը բաւական չէ, կը զրէ Կ. Տոնայ – եան «Սով. Հայաստան»ի մէջ (10 Ապ– րիլ), որովհետեւ բազմաթիւ տնտեսու – թիւններ այս ուղղութեամբ գրեթէ ոչ մէկ աշխատանք կը կատարեն։

«Հանրապետութեան դիւղի աշխատա – ւորները, կը ճշդէ յօդուածագիրը, տարե– կան պետութեան տալիս են 20·000 թոն հացահատիկ, միաժամանակ պահանջում 14–16·000 թոն սերմացու։ Ասիկա ան – բնական երեւոյթ է»։

Կ'առաջարկէ, որ բոլոր տնտեսութիւն– ները իրենց արտադրութեան հաշուին ա– պահովեն իրենց սերմացուն։ Պետութենէն սերմացու պէտք է պահանջել միայն բա– ցառիկ պարագաներու մէջ։

ՄՏՔԻ ՇԻԹԵՐ ԿԷՕԹԷԼ

— Անցած վիշտերու յիշատակը հա – ճոյք մըն է։

— Ամէնէն մեծ հաճոյքը ինքնիր մէջ բնակիլն է։

— Երջանկութիւն մը կայ, զոր չենք ճանչնար, սակայն երբ զայն ճանչնանք, չենք դիտեր գնահատել։

— Կիրքի մը անձնատուր ըլլալէ առաջ, մարդ սարսափ կը զգայ, ինչպէս խո – րունկ ջուրի մը առջեւ, բայց հազիւ թէ հոն կը նետուի, հաճոյքներէ բռնուած կը զգայ, ու անոնցմով կը տարուի լուզոր– դի մը պէս։

— Շատ աւելի երջանիկ պիտի կրնայի ըլլալ, եթէ դոյութիւն ունեցած չըլլա – յին ոչ դինին եւ ոչ ալ կիներուն ար – ցունքները։

— Իսկապէս տխուր բան է մեկնիլը, դրեթէ մեռնելու պէս բան մը։

— Քանի որ ձեռքդ եւ ակնարկդ կը վարժեցնես, վարժեցուր նաեւ իմացա – կանութիւնդ։ Որովհետեւ հազուագիպ է, որ հանճար մը, նոյնպէս մեծապէս օժ – տուած, կարենայ բարձրանալ գերբնա – կան գործերու, բնութեան եւ բնազդի օժանդակութեամբ միայն։ Արուեստը ար– ուեստ է։ Ով որ զայն խորապէս ուսում– նասիրած չէ, արուեստագէտի անունին արժանի չէ։ Այս կալուածին մէջ խար – խափումը ոչ մէկ բանի կը ծառայէ։ լաւ երկ մը արտադրելէ առաջ, պէտք է ճանչ– նալ նիւթը՝ վստահութեամբ եւ ճգնու – թեամբ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

«Մեր կեանքը առերեւոյթ առջիւնի պէս պէտ է ըլլայ»։

Քարենինի նամակին այս կտորն ալ մինքը ինկաւ։

«Այս կեանքը միշտ դժնդակ եղած էր, իսկ վերջին տասներս զզուելի եղաւ։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ հիմա։ Արդէն ինք զի– ծ տուիկա։ Գիտէ որ չեմ կրնար զղջալ սիրոյս համար որ իմ ամբողջ կեանքս է։ Գիտէ որ ատիկ միմիայն կեղծիք յառաջ պիտի գայ, բայց պէտք է որ չարունակէ պիս տանջել։

«Ձինքը կը ճանչնամ, դիտեմ որ տուո– թեան մէջ կ'ապրի, ինչպէս ձուկը ջուրին մէջ։ Չէ, այդ հաճոյքը պիտի չընեմ ի– րեն։ Պիտի պատռեմ տուութեան այդ ոս– տայնը որուն մէջ կ'ուզէ բանտարկել դիս, ինչ որ պիտի ըլլայ՝ թող ըլլայ, ա– մէն բան լաւագոյն է տուութենէն ու երկ– պիմութենէն։

«Բայց ի՞նչպէս ընել, Աստուա՛ծ իմ, Աստուած իմ։ Մի՞թէ ինծի չափ թշուառ կին եղա՞ծ է երբեք»։

— Չէ, պիտի պատռեմ այդ ոստայնը, պիտի պատռեմ, գոչեց տեղէն ցատկելով ու արցունքները զսպելով։

Գրասեղանին քով դնաց երկրորդ նա– մակ մը գրելու համար։ Բայց իր հոգ – ւոյն խորէն կը զդար որ բան մը չէր կըր– նար պատռել, եւ թէ ուժ պիտի չունենար իր հին կացութենէն դուրս ելլելու, որ– քան ալ անիկա կեղծ ու անպարկեշտ ըլ– լար։

Գրասեղանին առջեւ նստաւ, բայց չկրցաւ գրել։ ձեռքերը խաչաձեւեց, գլ– խուիը վար հակեց ու հեծկլտալով լա– ցաւ, կուրծքը ցնցելով, ինչպէս տղաքը կուլան։ Կուլար որովհետեւ կը տեսնէր որ կացութիւնը լուսաբանելու համար իր ունեցած յոյսը յաւիտեան կը կորսուէր։

Գիտէր որ ամէն ինչ առաջուան պէս ու ալ աւելի դէշ պիտի չարունակուէր։

Կը զդար որ աշխարհիկ կեանքի մէջ իր դրաւած դիրքը, զոր առատօն աննչան կը թուէր իրեն, չատ կապուած էր սրտին եւ թէ քայքայութիւն պիտի չունենար զայն փոխելու իր ամուսինը եւ զաւակը թող – լով՝ սիրականին հետ ապրող կնոջ մը ա– մօթալի դիրքին հետ։

Կը զդար որ, հակառակ իր ջանքերուն, երբեք իր կացութեան տէրը պիտի չըլ – լար եւ թէ երբեք պիտի չվայելէր ազա–

տութիւնը սիրոյ մէջ, այլ միշտ պիտի մնար յանցապարտ կինը որ խայտառակ– ուելու սպառնալիքին տակ կ'ապրի, որ իր ամուսինը կը խաբէ անկախ մարդու մը հետ որուն կեանքը չի կրնար բաժնել ի– րենինին հետ։ Գիտէր որ ասիկա այսպէս պիտի վերջանար, բայց իր ճակատագիրը այնչափ սոսկալի էր որ չէր կրնար դէմ յանդիման զայն նկատել, ու կուլար, ինչ– պէս կուլան պատժուած տղաքը։

Ծառային ոտնաձայնը որ կը մօտենար, դինքը իրականութեան հրաւիրեց։ Գրել կեղծեց, դէմքը ծածկելու համար։

— Պարոնին թղթաբերը պատասխանի կը սպասէ։

— Պատասխա՞ն··· այո··· Թող սպա– սէ, ես քեզ կը կանչեմ···

«Ի՞նչ կրնամ գրել իրեն։ Ի՞նչ կրնամ որոշել մի՛ա–մինակ։ Ի՞նչ դիտնամ··· ի՞նչ կը բաղձամ, ի՞նչ կը սիրեմ»։

Նորէն զդաց որ հոգւոյն մէջ ամէն բան կ'երկուորէր։ Կրկին երկիւղ զդաց ատկէ։

— Պէտք է Վրոնսքին տեսնեմ։ Ինք մի– այն կրնայ ըսել թէ ի՛նչ պէտք է ընեմ··· Պէցիի պիտի երթամ, դուցէ անոր տունը գտնեմ դինքը։

Անոնա բոլորովին մոռցաւ թէ նախորդ օրը ըսած էր Վրոնսքիի որ իշխանուհիին տունը պիտի չերթար եւ թէ այս պատ – ճառաւ, Վրոնսքի ալ ըսած էր որ ինքն ալ պիտի չերթայ։

Վճռաբար մօտեցաւ գրասեղանին ու իր ամուսնին գրեց։

«Նամակիդ ստացայ։ Ա։»

Զանդակը զարկաւ եւ տոմսը յանձնեց ծառային։

— Այսօր պիտի չմեկնինք, ըսաւ իր սե– նեկապանուհիին։

— Բնա՞ւ պիտի չմեկնինք։

— Չէ։ Բայց բեռները մի քակեր մին– չեւ վաղը։ Կառքը մի ճամբեր, իշխանու– հիին պիտի երթամ։

— Տիկինը ի՞նչ չրջազգեստ պիտի հագնի։

Ե·

Հակառակ իր աշխարհիկ ունայնամբ – տութեան, Վրոնսքի կ'առէր անկարդու – թիւնը· իր պատանեկութեան տարի, երբ տակաւին դինուորական վարժարանն էր, դրամի նեղութիւն ունեցած էր եւ երբ փորձած էր փոխ առնել, մեբժումի տոր– նացումը կրած էր։ Այդ օրէն ի վեր ա՛լ երբեք չէր ուզած նոյն կացութեան մէջ դտնուիլ։

Իր գործերուն մէջ կարգ կանոն պահե– լու համար, տարին քանի մը անգամ կ'ա– ռանձնանար ու գործերը կարգի կը դնէր, այս գործողութիւնը լինք կ'անուանէր «լուացք ընել»։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար·)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Սէն Ռաֆայէլ

DOMAINE DES VEYSSIERES, VALESCURE (83)

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Աղնաուրեան իրենց զաւկին՝ Մարքի ամուսնութեան ուրախ առիթով 60 ֆր.։ Ժան-Փիէր Փապեան իր ամուսնութեան ուրախ առիթով 60 ֆր.։

Տէր եւ Տիկին Արամ Պոհջալեան իրենց զաւկին Ժորժի տարելիցին հոգեհան-դըստեան առիթով եկեղեցիին կը նուիրեն երեք ասեղնագործ աւետարանի բռնիչ եւ մէկ Խալիչա։ Նոյն առիթով Ծերոն Մեսրոպեան 10 ֆր.։

Դռնբացէքի արարողութեան առիթով եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները. Մարի Պոզմաճեան 40 ֆր., Խապինէճեան ընտանիք 30, Արուսեակ Թադեքեան 20, Թագուհի Ճընտիկեան 15, Զապէլ Մանուէլեան, Լուսիա Գասպարեան, Մարգուվանէեան, Ժաքօ Եազկիւլեան 10ական, Կատար Պարագեան 5։ Թաղման արարողութեան առիթով՝ Հայկ Ահարոնեան 30, Պերճուհի Սողոմոնեան, Ովսաննա Տէ-տէեան, Նուրիա Ահարոնեան, Պր. Քէթէքեան 20ական, Զապէլ Մանուէլեան, Վերոնիկ Խուրիկեան, Թագուհի Ճընտիկեան, Հայկուհի Գրիգորեան, Նոյեմի Էքմէքճեան, Անթառամ Փափազեան, Սըրբուհի Սէմէրճեան, Վէգիրեան 10ական, Վարդուհի Աճէմեան, Հայկանոյշ Արապաճեան 5ական։ Զատկական իւղագինի նուիրատուութիւնները.— Այրի Տիկ Հայկանոյշ Զրբաչեան, Տիկ. Զապէլ Մորճեան, Տէօքմէճեան ընտանիք 100ական, Պր. Հրաչ Վարդանեան 10 տոլար։ Վերժին Աբրահամեան, Թորոսեան, Փերուզ Փալամուտեան, Արաքսի Էօքսիւզեան, Համբարձում Փափազեան 50ական ֆր.։ Ասատուր Հոլոփիկեան, Արշաւիր Տէր-Խորէնեան 30ական, Խապինէճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Նիքոթ Նիքոթեան, Օր. Մայտա Եազրճեան, Նիկողոս Աղնաուրեան, Արամ Սանտիքճեան, Տէր եւ Տիկ. Մելքոնեան, Նուրիա Աւետիսեան 20ական, Երիցուհի Հայրապետեան 15, Զապէլ Մանուէլեան, Շահանիկ Նազարէթեան, Լուսիա Գասպարեան, Վարդուհի Աճէմեան, Սիրուն Մարկոսեան, Ոսկի Անտուրեան, Սոնա Պաժան, Արաքսի Անդրէասեան, Փերուզ Տէր-Մարգարեան, Հայկուհի Մանուէլեան, Տիկ. Տիվէրէս, Համբարձումեան, Թագուհի Ճընտիկեան, Նոյեմզար Վարդերեսեան, Լորիս Կարապետեան, Նաճարեան, Զաքմաքլեան, Լիտօ, Զուքասըզեան, Նուարդ Քէօսէեան, Ալիս Շահում, Օր. Սիմիթեան, Վռամ Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկ. Գուրգէն Ստեփանեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկ. Կոպէռ Բարսեղեան, Տէր եւ Տիկ. Շվոռեան, Գրիգոր Փափազեան, Արտաւազդ Խաչիկեան, Խաչիկ Համբարձումեան, Յոսրոֆ Նալպանտեան, Ռոբէն Պահատուրեան, Եդուարդ Գալըաքճեան, Յարութիւն Գաստայիֆեան, Յակոբ Աւետիքեան, Յարութիւն Պապայիկիթեան, Պէրպէրեարգիս-եան, Տիկ. Անի Սիսակեան, Արշալոյս Լուսարարեան 10ական, Էլիան Գազան-ճեան, Օննիկ Թիւզճեան, Նշան Կիւրճեան 5ական ֆրանք։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը բացած է արձանագրութիւններ հսկող - հսկողուհիներու, ամառնային կայանի Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար։

Թեկնածուները պէտք է լրացուցած ըլլան 18 տարեկանը եւ հայերէն խօսին։

Փարիզի շրջանին համար դիմել գրասենեակը, 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ, դասատները տեղական մասնաճիւղերուն։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՃԱՇ

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱՂԳԷՆ Ա. ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վաղգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ընթրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, 12 Յունիս ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Հիլթոնի սրահին մէջ։

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 ֆրանք։

Ճաշին մասնակցութեան համար արձանագրութիւնները կը կատարուին Փարիզի Հայոց Մայր Եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ։

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Յունիսին։

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որ պէտք մեծ բազմութեամբ փութան մասնակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օր առաջ ապահովելով իրենց տեղերը։

ԴԻՒԱՆ

ՃԱՇ

Կազմակերպուած Տրապիզոնի (Պոն-տոս) Հայր. Միութեան կողմէ, Մայրերու տօնի առթիւ։ Տեղի կ'ունենայ 7 Յունիս կիրակի ժամը 12ին, ճաշարան Արթիւր, 391, Ռիւ տէ Փիրէնէ, Փարիզ 20րդ Մեթրօ Փիրէնէ։

Մուտք 20 ֆրանք։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յունիս 28ին։

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 14ին։
ԿՐՈՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին։
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի, Շաբաթ 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8,30-ին, Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. ԼԵՒՈՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի կողմէ.— խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, խմբապար, մենապար, կենդանի պատկեր։

×

Կիրակի 31 Մայիս Վալանսի Ահարոնեան նոր Ակումբին բացումը Ռիւ Պիւֆէի նախկին դպրոցին սրահը։

Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Յակոբ Սաղճեան։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Երգ, արտասանութիւն, պար եւայլն։

Մուտքը ազատ է։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8
Ա. կարգ 2400 ֆրանք

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25

Բացառիկ ճամբորդութիւն։ ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով։
ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով։

Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու

Գին՝ 2450 ֆրանք

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՌԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳՈՒՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն։ Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները։

Ա. կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)

Գին՝ 2350 ֆրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուդարձը, փոխադրութիւնները, ամբողջ փանսիոնը եւ ամէնօրեայ պտոյտները։

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՅԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ - ԵՐԵՒԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔՈՎ

Երթուդարձ յատուկ ՁԷԹՏԷ-ՍԷ 9 օդանաւով

Մեկնում ՄԱՐՍԷՅԼ-ՄԱՐԻՆԵԱՆի օդակայանէն Օգս. 13 Հինգշաբթի ժամը 11ին
Վերադարձ Մարսէյլ, Կիրակի Օգոստ. 30 ժամը 5ին

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆ՝ 2995 ՖՐ.

ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋ ԵՆ.— Օդանաւով Մարսէյլ - Երեւան երթուդարձ քաղաքին այցելութիւնները, առաջին կարգի պանդոկ (Արմենիա կամ համաժամ), երկու հոգիանոց սենեակներու մէջ, բաղնիքով, օրական երեք ճաշ (նախաճաշ, ցերեկուան եւ երեկոյեան ճաշ), սպասարկութիւն եւ թաքս։ Զրկի փոխադրութիւն 50 քիլօ պակաժի մարդ ղլուխ։ Խորհրդային վիզայի ծախքերը։

ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋԸ ՉԵՆ, օդակայանի թաքսերը, ըմպելիին եւ անհատական ծախքերը։

Renseignements et inscriptions chez :

MARSEILLE
— VOYAGENCE, 1bis, La Canibière — Tél. 20-21-66, 20-07-37
— Mr. Dicran CAZARIAN, 14 Boulevard Vauquois — Tél. 48-86-19

PARIS
— Cie de Navigation Mixte, 1, Rue Scribe — Tél. 073-50-32

LYON
— Cie de Navigation Mixte, 3, Rue Président Carnot — Tél. 42-22-70

TOULOUSE
— Cie de Navigation Mixte, 15 bis, Bld Bonrepos — Tél. 62-12-39

PERPIGNAN
— Cie de Navigation Mixte, 14 bis, Ave. du Général de Gaulle — Tél. 34-22-24

TOULON
— Agence Maritime Gaillard, 17, Place de la Liberté — Tél. 92-24-36

—AVIGNON
— Sud-Est Agence, 1, Ave. de Lattre de Tassigny — Tél. 81-62-50

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Զորեքշաբթի 27 Մայիս կէսօրէ հետ ժամը 17,30ին, աղ ու հացի աւանդական օրհնութիւնը կատարելէ հետ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. պիտի ժամանէ Հայոց Առաքելական Ս. եկեղեցին։ Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ, ունկնդրելու հայրական օրհնութիւնները եւ ալհամբոյրի արարողութիւնը։

Հինգշաբթի, 28 Մայիս, տեսակցութիւններ եւ այցելութիւններ պաշտօնական անձնաւորութիւններու հետ։ Ու նաեւ առաւօտեան ժամը 11ին, բացումը հայկական Դաւիթեան սրահի, 6 Ալէ Ժոլանս։

15,30 - 16,30 Կաթողիկոսը կ'ընդունի Հօրեղ Քրուա տ'Օռի իր յարկաբաժնին մէջ, Ֆրանս. եպիսկոպոսը։

17ին ընդունելութիւն Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ, իր սրահին մէջ։

20ին, ճաշ ի պատիւ Կաթողիկոսին Օթէլ Քրուա տ'Օռի։ Ճաշագին՝ 80 ֆրանք։ Արձանագրուիլ Պ. Անտոնեանի եւ Մաքսուտեանի մօտ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յակոբ Եպս. Վարդանեան եւ ընդունելութեան կազմակերպիչ յանձնախումբը, կը յայտարարեն թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը Վազգէն Ա. հովուապետական իր այցելութիւնը պիտի ընծրէ Մարսէյլի եւ շրջակայից իր հաւատացեալ հօտին։ Հայրապետի ընդունելութեան եւ Մարսէյլ գտնուած շրջանին, տեղի պիտի ունենան հետեւեալ պաշտօնական եւ ժողովրդային հանդիսութիւնները։

ՈՒՐԲԱԹ 29 Մայիս կ. ե. ժամը 14,45-ին՝ ժամանում Մարինեանի օդակայանը եւ հանդիսաւոր ընդունելութիւն։ 16,15ին Հրաշափառ երդեցողութեամբ մուտք Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցի եւ խօսք Ողջոյնի։

ԿԻՐԱԿԻ 31 Մայիս ժամը 10,30ին հայրապետական պատարագ եւ հայրապետական պատգամ-քարոզ։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 Յունիս կ. ե. ժամը 21ին պաշտօնական հանդիսութիւն փակտը Քոնկրէի սրահներուն մէջ։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 Յունիս կ. ե. ժամը 20,30ին ողջերթի ճաշ Սփյուռքի պատգամի սրահին մէջ։ Մասնակցութիւն 80 ֆրանք։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ նախապէս Մայր եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան քարտուղարութեանց մօտ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր.
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Համը	0, 50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
26
ՄԱՅԻՍ
MARDI
26 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·821

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.821

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

է·

Յակոբ Դ. Ջուղայեցի

Ստեփանոս Սալմաստեցիի եւ Մխիթարէ Սեբաստացիի անյաջող ձեռնարկները պատճառ չեղան յուսալքման։

Ֆրանսայէն եւ Իտալիայէն Պարսկաստան ղրկուած լատին կրօնաւորները տենդոտ գործունէութեան էին լծուած հայկական շրջանակներու մէջ, մինչեւ Մայր Աթոռի շրջափակէն ներս։ Ժէ· դարու երկրորդ կիսուն ունիթորական չարժումը իր ամէնէն փայլուն օրերը կ'ապրէր Պարսկահայաստանի մէջ։

Նախիջեւանի հայ կաթոլիկ եպիսկոպոս Մատթէոսը տարիներով (1668 – 1674) Պարսից մայրաքաղաք Սպահանի մէջ Լուդովիկոս ԺԴ·ի, Պապին եւ Վենետիկի հանրապետութեան ներկայացուցիչի պաշտօնը կը վարէր։ Հայ կաթոլիկ երիտասարդներ ուսանելու համար Փարիզ կը ղրկուէին, որպէսզի հայրենիք վերադառնալով Ֆրանսայի հանդէպ սէր ստեղծեն Հայերու մէջ, կը գրէ Ռաֆայէլ տիւ Ման Պարսկաստանի մասին գրած իր ծանօթ գրքին մէջ։

Իմմիածնի գահակալ Յակոբ Դ· Ջուղայեցի կաթողիկոս, ծնած Ջուղայ 1598ին, իր յառաջացեալ տարիքին մէջ մօտիկութիւն ցոյց տուաւ դէպի լատին կրօնաւորները։ Հ· Ռու ազատօրէն կը քարոզէր Հայոց եկեղեցւոյ բեմէն։

Կղեմէս Ժ· Պապը (1670–1676) Երեւան ղրկեց Հ· Փիսքուիոնեւ Նախիջեւանի ուխտիճոներէն հայ կաթոլիկ Պետիկը, անոնց պաշտօն տալով հոմմէադաւան դարձնել Յակոբ կաթողիկոսը։ Պետիկ ամբողջ ութ տարի բանակցութիւններ վարեց Ջուղայեցիին հետ։ Յակոբ իբրեւ պայման կը դնէր Հայաստանի ազատագրութիւնը Վատիկանի ջանքերով, գործակցութեամբ իր «քաջ Պարսկահայերուն», այնինքն Ղարաբաղի ազատատենչ Հայութեան։

1695ին Նափոլիի մէջ տպուած Ֆրանչիսկեան քարոզիչի մը ուղեւորական տպաւորութիւնները պարունակող դիրքին համաձայն, Ջուղայեցի «1676 Ապրիլ 2ին, աւագ Հինգշաբթի, էջմիածնի իր պատրիարքական եկեղեցւոյն մէջ, անթիւ ժողովրդեան առջեւ Հ· Փիսքուիոյի առջեւ ծնրադրելով՝ հրաժարեցաւ՝ մի առ մի նզովելով Դուռայ (Դուինի) հերձուածէն եւ մոլորութիւններէն, խնդրելով հնծեծանօք եւ արտասուօք, որ ճշմարիտ հաւատոյ հօտին մէջ ընդունի այնքան տարիներէ ի վեր մոլորեալ աչխարը, խոստանալով ապագային մէջ խոնարհ եւ հաստատուն հնազանդութիւն հոմմէական Մայրապոյն Քահանայապետին»։ (Լէօ, Հայոց Պատմութիւն, դ· հատոր, Երեւան, 1946, էջ 345)։

Ջատիկը կաթողիկոսին հետ անցընելէ ետք, Հ· Փիսքուիոյ եւ Հ· Պետիկ Ռուսիոյ վրայով կը մեկնին Վիէննա, ուր աչխատանք կը տանին Հայկական Դատին համար։ Փիսքուիոյ Աւստրիոյ Լէոփոլտ կայսեր կը ներկայացնէ Յակոբ Դ·ի նամակները, որոնց մէջ կ'ըսուի թէ Հայաստանի քրիստոնեաները միչտ Աւստրիոյ տան յուսած են իրենց աչքերը…։

Չօրավար Մոնթէկուկուլիի խորհուրդով Պետիկ տեղեկագիրը մը կը ներկայացնէ կայսեր եւ 1676ին Աւստրիոյ մայրաքաղաքին մէջ կը հրատարակէ լատին ներքին դիրք մը Պարսկաստանի մասին

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՃԱՇԸ

Ուրբաթ Իրիկուան Փլազա – Աթինէի պաշտօնական ճաշին, որուն անդրադարձած էինք մեր նախորդ թիւով, յայտնաբար խօսք առած են կաթող· Պատուիրակ՝ Սերովբէ Արք· Մանուկեան, որ յիշած է թէ նման ճաշ տեղի ունեցած էր անցեալ տարի, Հայրապետին այցելութեան առթիւ բայց այսօրուանը տարբեր է իր նպատակով։ Շեչտած է թէ այս դարուն երբ աթոմը, յառաջդիմութիւնը, թեքնիքը կը ձգտին գործիքի վերածել մարդը, կարեւոր է քրիստոնէութեան դերը եւ կարեւոր է որ քրիստոնեաները գործեն ձեռք ձեռքի։

Կարդինալ Մարթի յայտնած է թէ Հոմէն կը վերադառնայ ուր Պապին հետ խօսած է Վաղդէն Կաթողիկոսի այցելութեան մասին, աւելցնելով սակայն թէ իր բուն մտածումները պիտի յայտնէ Նոթր-Տամ, գոհաբանական աղօթքին առթիւ։ Արտաքին նախարարութեան կողմէ խօսք առած է Պ· Ֆիլիոլ յայտնելով իր ուրախութիւնը, ապա նոյն միտքերը յայտնած է ամերիկեան եկեղեցւոյ աւագերէցը, իսկ Քանթըրպըրիի Արք·ին կողմէ Հայրապետին ղէր մը յանձնած է իր ներկայացուցիչը։

Վերջին խօսողը եղած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որուն հայերէն ճառը Ֆրանսերէնի թարգմանած է Շահէ Եպիսկոպոս։

Շաբաթ կէսօրէն ետք, Կաթողիկոսը, որուն կ'ընկերանան Սերովբէ Արք·, Նարեկ Վրդ· եւ Պ· Շահպազեան, Լիոն հասած են։

Հայկազուն Արք· Շաբաթ օր Էջմիածին վերադարձած է։

Զէհիլ Սիւրմա (քառասուն սիւներ) խորադրով։

Հ· Պետիկ կը մնայ Վիէննա, իսկ Փիսքուիոյ հայ դատը պաշտպանելու համար կ'երթայ Հոռմ, ուր կը վախճանի 1678 Յուլիսին։

Յակոբ Դ· Ջուղայեցիի անունը կապուած է Հայ Դատի պատմութեան հետ՝ չնորհիւ այն երրորդ գաղտնի ժողովին, զոր գումարեց Էջմիածնի մէջ, մասնակցութեամբ վեց հոգեւորականներու եւ վեց աչխարհական մելիքներու։

Ժողովը որոչեց պատուիրակութիւն մը ղրկել Հռոմ, նախագահութեամբ կաթողիկոսին։ Մելիքներու երիցագոյն անդամն էր Պռօչ իչխանը, որ ծերութեան պատճառաւ ժողովին ղրկեր էր իր որդին՝ Իսրայէլ Օրին եւ որ պիտի դառնար Հայոց ազատագրական չարժման ոահ – վիրաներէն մէկը։

Առանց լուր տալու Պարսից սէրտարին, պատուիրակութիւնը ճամբայ կ'ելլէ 1679ին եւ կ'երթայ Թիֆլիզ, ուր տեսակցութիւններ կ'ունենայ Վրաց Թագաւորին եւ պետական վարիչներուն հետ, Պարսից լուծէն զործակցաբար ազատելու միջոցներուն մասին։

Անսասանելով Էջմիածին վերադառնալու համար սէրտարի ղրկած հրամանին, պատուիրակութիւնը կը չարունակէ ճամբան եւ 1679ի Դեկտեմբերին կը հասնի Պոլիս։ Այնտեղ Ջուղայեցի հայ եւ օտար չրջանակներու հետ չփումներ կ'ունենայ։ Մասնաւորաբար կը տեսնուի Պապի երկու ներկայացուցիչներուն՝ Գասպար Գասպարինի արքեպս·ին եւ պապական նուիրակ Ֆրանչեսկոյ Ճիլիի հետ։

Կաթողիկոսը, որ ծրագրած էր Հռոմ երթալ, կը հիասթափուի այս վերջիններու ցոյց տուած վերաբերումէն եւ չուղեր չարունակել ճամբան։ Ութ ամիս կը մնայ օսմանեան մայրաքաղաքը, ուր կը վախճանի 1680 Օգոստոս մէկին, 82 տարեկանին։ Կ'ըսուի թէ իր գերեզմանը ուխտատեղի կը դառնայ իբրեւ հրաչագործ, բազմաթիւ հիւանդներու առողջութիւն պարգեւելով։

Յիսուսեաննները (Ժեզուիթ) կը պնդեն, որ մահուան անկողնին մէջ պատկած Ծերունի կաթողիկոսին ստորագրել տուած են թուղթ մը, որով կը դաւանի «պապական ուղղափառութիւնը»։

Օրմանեան բացարձակապէս կը հերքէ Յակոբ Դ· կաթողիկոսի հոռմէադաւան դառնալը եւ մեծ դժուարով կը խօսի ա-նոր 26 տարուան հայրապետութեան չրջանին կատարած հայրենասիրական օգտաչատ գործերուն մասին, ինչպէս Ոսկան Վարդ· Երեւանցին Եւրոպա ղրկելն ու Ամսթերտամի մէջ 1666ին առաջին անգամ հայերէն Աստուածաչունչը տպելը, եւայլն։ (Ազգապատում, Բ· հատոր, սիւնակ 2505–2634)։

Ջուղայեցիի մահէն վերջ, պատուիրակութիւնը կը վերադառնայ Հայաստան։ Պոլիս կը մնայ միայն Պռօչեան մելիքի որդին քանամեայ Իսրայէլ Օրին, որ տարիներով Եւրոպայի մէջ արկածալից կեանք մը վարելէ ետք, զանազան ձեւ-նարկներ պիտի կատարէր օտար պետութեանց մօտ, ի խնդիր Հայաստանի ազատագրութեան Պարսից լուծէն։

Այդ հանրածանօթ պատմութիւնը արդէն մեր նիւթէն դուրս է։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ՄՏԱՀՈԳ

Միջին Արեւելքի մէջ արձանագրուած վերջին ծանրակչիռ դէպքերուն առթիւ չատեր կը գտնեն, թէ կացութիւնը խիստ մտահոգիչ դարձած է։ Նոյնիսկ կ'ըսուի, թէ 1967ի ծանր եւ վտանգաւոր վիճակին է ստեղծուած։ Յամենայն դէպս, բոլորն ալ համաձայն են մտահոգութեան լուրջ պատճառներ տեսնելու։

Այսպէս, երախաներ փոխադրող կառքի մը վրայ կատարուած եղեռնափորձը, որուն զոհերու թիւը բարձրացաւ 12ի, ուխտ տուաւ, ինչպէս գրած էինք առջի օր, լիբանանեան դիւղերու ռմբակոծութեան, իսրայէլեան հրետանիին եւ օդանաւերուն կողմէ։ Հոս եւս զոհերու թիւը ներկայացուածէն չատ աւելի է, քանի որ Պէյրութ ահուսարսափի մթնոլորտ մը չստեղծելու մտադրութեամբ, նուազեցուցած է սպաննուածներու եւ վիրաւորուածներու թիւը։ Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել եգիպտական հրետանիին ռմբակոծութիւնը, որուն ռումբերուն զոհ դացին եօթը իսրայէլացի զինուորականներ, որոնցմէ երեքը՝ սպայ։

Թէլ Ավիվ եկած է այն համոզման, թէ Արաբները իրենց բաղձանքները իրականութեան տեղ առնելով աւելի սանձարձակ դարձած են եւ աւելի չախուռն։ Իրաց այս կացութեան մէջ դիտել կուտան իսրայէլեան չրջանակները, Իսրայէլի ուժը կը մնայ միչտ վերադաս։ Արաբ միացեալ ուժերուն դէմ կրնանք ճակատիլ եւ յաղթել կրկին, դիտել կուտան անոնք։

Յամենայն դէպս, Իսրայէլի փոխ–Նախագահը Իկալ Ալլոն, արձակագիններու կատարած եղեռնափորձին մասին խօսելով, ստեղծուած կացութեան պատասխանատուն նկատեց Լիբանանը, աւելցնելով թէ՝ «Մեր բազուկը երկար է եւ այս ոճրին պատասխանատուները պիտի չմոռցուին»։ Այս յայտարարութիւնը մեկնաբանութիւններու տուն կուտայ, քանի որ ոմանց կարծիքով թէև Ավիվ սասվ կը սպառնայ չատ աւելի մեծ փոխադարձութիւններու դիմել։

Տեղական մամուլը խօսելով նաեւ Լիբանանի սահմանամերձ դիւղերու մասին, որոնք ռմբակոծուած էին վերջերս, կը նկարագրէ տեղւոյն դիւղացիներու զանգուածային զաղթը դէպի երկրին ապահով նկատուած չրջանները։ Պէյրութ կը փորձէ արդիլել դիւղերու պարպումը իր բնակիչներէն, սակայն ապարդիւն։

Պէն Կուրիոն, որ վերջերս հրաժարեցաւ իր Ժողովրդապետի անդամակցութենէն, յայտարարութիւն մը կատարելով չեչտեց, թէ Իսրայէլ նա պէտք է վերադարձնէ իր գրաւած հողերը, բացի երուսաղէմի արաբական մասէն եւ Կոլանի բարձունքներէն, Սուրիոյ սահմանին վրայ։

Պէյրութէն հասած լուրերու համաձայն, Գահիրէի մէջ ձերբակալութիւններ կատարուած են ձախ եւ համայնավար չրջանակներու մէջ։ Կը տրուին նոյնիսկ անուններ։ Լուֆթի էլ Հօլի, որ չաբաթաթերթի մը խմբագիրն է, ամբաստանուած է համայնավար վարչակարգ մը հաստատելու միտքով պետական հարուածի մը պատրաստութիւնը տեսնելու յանցանքով։

Իտալիոյ Արտաքին նախարարը՝ Ալտօ Մօրա Գահիրէի մէջ հանդիպումներ ունեցաւ Նասըի հետ։ Այս վերջինը խտացի նախարարէն պահանջած է, որ միջամտէ Մ· Նահանգներու մօտ, որպէսզի Ուաչինկթընը դադրեցնէ զինուորական իր օժանդակութիւնը Իսրայէլի։ Խօսակցութեան արդիւնքը դրական չի նկատուիր։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԸ ԿՈԼԻ ամէնէն հաւատարիմ ընկերը, Արդարութեան նախկին նախարար՝ Ռընէ Քափիթեան իր մահկանացուն կնքած է առջի օր։ Տը Կոլ ցաւակցական հեռագիր մը ղրկած է այս առթիւ։

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց, թէ Հարաւ· Վիէթնամեան ուժերը պէտք է ազատ ըլլան իրենց գործողութիւնները չարունակելու Քամպոճի մէջ, Յունիս 30էն ետք, երբ, ինչպէս ճշդած է Նիքսըն, ամերիկեան ուժերը պիտի հեռանան իրենց գրաւած վայրերէն։ Ամերիկեան օդանաւերը, աւելցուց Լէյրտ, կրնան ի պահանջել հարկին օդային պաշտպանութիւն ընծայել Սայկոնի ուժերուն, Քամպոճի մէջ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅի ձայնասփիւռը անդրադարձաւ Մայի վերջին յայտարարութիւններուն՝ զանոնք որակելով «միայն անունով յեղափոխական»։ Եթէ Չինաստան, աւելցուց ձայնասփիւռը, հասարակաց ճակատ կազմած ըլլար միւս ընկերվարական երկիրներուն հետ եւ վերջ տուած ըլլար Ժորհ· Մխիթեան դէմ տարած իր պայքարին, ամերիկեան գաղթարտիրութիւնը չէր համարձակեր նոր յարձակումներ կատարել։ Չինաստանի մէջ կը չարունակուին ժողովրդային ցոյցերը ի նպաստ Մայի ճառին։

ՖՐԱՆՍԱՅի մէջ ահաբեկչական արարքները կը չարունակուին։ Լաքի կազի մէկ խողովակին պայթումէն ետք, Անթոնիի լիսէին մէջ է որ հրդեհ մը ծագած է եւ մեծ վնասներ պատճառած։ Քանի (Քալվատոս) մէջ ալ մեծ չուկայ մը կրակի տրուած է։ Պայթումներ եղած են նաեւ Մոնթարժի եւ այլուր։

ՀՐԱՇՔԻ ԳԱՂԱՓԱՐԸ ՓԱԻՍՏՈՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Բ.

Քանի մը անգամ կարդացած եմ Փա-ւստոսի «Հայոց Պատմութիւն»ը: Եւ ա-մէն անգամ ունեցած եմ այն տպաւորու-թիւնը, թէ կարդացածս պատմութիւն չէ, վէպ է, թերեւս նոյնիսկ վէպ չէ, այլ տեսակ մը հէքեաթ է, ուր կ'իլխէ անսանձ երեւակայութիւնը կամ սանձարձակ միա-մտութիւնը:

Սակայն մեր ազգային պատմութեան համար թանկագին նպաստ մըն է այս դիրքով մեզի տրուածը, — բարքերու, սովորութիւններու, աւանդութեանց եւ փոլիլորի հարուստ մթերք մը, որ կը ծա-ռայէ ըմբռնելու — եւ ըմբռնելի դարձնե-լու — արեւելեան ժողովուրդներու նկա-բագիրը:

Կը հետեւի, որ «Բուզանդարան»ը ո՛չ թէ պատմութիւն է այս բառին գիտական առումով, այլ հաւաքածոյ է առասպե-լական պատումներու: Դժուար է ճշդել, թէ Փաւստոսի գործին մէջ ո՛ւր կը վեր-ջանայ պատմութիւնը եւ ո՛ւր կը սկսի ա-ռասպելը:

«Բուզանդարան»ի մէջ դէպքերը կ'ըն-թանան առանց կապի, պատճառի եւ ժա-մանակի: Կան «դլուխ»ներ, որոնք ո՛չ մէկ աղերս ունին Հայոց պատմութեան եւ առհասարակ պատմութեան հետ: Խորե-նացի քննադատաբար կը մօտենայ Փա-ւստոսի պատմագրքին. առած է անկէ ինչ որ ճշմարիտ կամ հաւանական թուած է իրեն, մերժած է ինչ որ առասպել հա-մարած է:

Շատ է հրաշքի բաժինը այս «պատմա-վէպ»ին մէջ: Ցիշատակենք քանի մը վէ-կայութիւններ միայն, քաղելով Սա-մալխասեանցի աշխարհաբար թարգմա-նութենէն (Գահիրէ, 1954):

Ա.) «Մօտ երկու հազար հոգի, որոնք մինչեւ այդ ժամանակ զաղտուկ պահում էին հեթանոսական կռապաշտական սո-վորութիւնները, մխաին ժողովուելով խորհուրդ արին սպանել Աստծու քահա-նայապետ Վրթանէսին:

«... Մինչ նա ներսը պատարագ էր մատուցանում, բազմաթիւ զօրքը դրսից կամեցաւ նրան չրջափակել, պաշարել, բայց գնդի մէջ եղած ամէն մի մարդու բազուկները եա չրջուեցին եւ թիկունք-ների վրայ սքանչելապէս կապուեցին, ա-ռանց ոեւէ մէկից կապուելու» (էջ 117):

Հերոդոս, Թուկիդիտէս կամ Պողիւ-բիոս, նոյնիսկ մեր Խորենացին պիտի ը-ստէին իրաւամբ, թէ ինչպէս մարդու մը բազուկները կրնան իրենք իրենց «եա չրջուել եւ թիկունքների վրայ կապուել»: Բայց դիւրահաւան պատմիչը ո՛չ միայն

կ'առնէ ու կը մեկնի ու անկէ ի վեր երե-ւան ելած չէ:

— Ո՞ւր ժամադիր եղած էին:

— Ամալը Մեճիա փողոցի վարի ան-կիւնը գտնուած խանութը:

— Կաթնավաճառ Թոմայի՞:

Ամալը Մեճիա անունը լսելով լրտե-սը թեթեւ մը ցնցուեցաւ: Առաւընէ ի վեր այդ կողմերը սլլբտացեր էր խոր-հըրդաւոր ճամբորդներուն հետքը գտնե-լու համար, թէեւ ի զուր եւ հիմա երբ նոյն տեղը կը տրուէր այն անհետացման առթիւ, Ալի պէյ մտովի զուգադիպու-թիւն մը կը տեսնէր այդ ճամբորդներուն գալուն եւ Լեւոնի անհետացման միջեւ:

— Ըսիք թէ, ըսաւ Թորոս պէյին, այդ Լեւոն էֆէնտին յեղափոխական չէ:

— Այո, հաստատեց միւսը:

— Այդ մասին վստա՞հ էք:

— Կատարելապէս:

—Վստա՞հ էք թէ հոս յեղափոխականնե-րու հետ որեւէ յարաբերութիւն չունի:

— Չեմ կարծեր: Այս գործին մէջ բը-նաւ յեղափոխական բաներ չկան:

— Ներեցէք, պէյ էֆէնտի, չի՞ կրնար ըլլալ որ յեղափոխականները որեւէ պատճառով հակառակութիւն մը ունենան Լեւոն էֆէնտիի դէմ կամ չահ մը՝ զայն անյայտացնելու մէջ:

— Ի՞նչպէս, զուչեց Թորոս պէյ, կը կասկածիք որ յեղափոխականնե՞րը զինքը առեւանգած են:

— Պարզ ենթադրութիւն մը:

— Բայց այսպիսի կասկած մը ունե-նալու համար որեւէ ապացոյց չկայ:

— Այնպէս է թէեւ, բայց միտքս դէպի հոն կ'երթայ ակամայ: Մանաւանդ նը-կատեցէք որ կաթնավաճառի խանութէն առանձին դուրս ելած ու հեռացած է: Կրնա՞ք ըսել թէ որու հետ ժամադիր ե-ղած էր:

Թորոս պէյ պահ մը վարանեցաւ, յե-տոյ պատասխանեց.

— Արամ Արզամեանի հետ... Բարսեղ էֆէնտիի տղան:

— Այն Բարսեղ էֆէնտին որ ձերբա-կալուած է եւ դպթիէ՞ն կը գտնուի:

— Այո, այո, կրկնեց Թորոս պէյ:

— Կը տեսնէ՞ք որ խնդրին մէջէն յե-ղափոխական բաներ դուրս կու գան:

— Բայց առնք իրարու հետ կապակ-ցութիւն չունին:

— Ո՞վ գիտէ, ըսաւ Ալի պէյ կասկա-ծոտ ղէմքով մը:

Ցետոյ աւելցուց.

— Ուրիշ հարցում մըն ալ: Կրնա՞ք ը-սել թէ այդ հազար ոսկին որո՛ւ պիտի տրուէր:

— Աթիկա չեմ գիտեր, պատասխանեց Թորոս պէյ թեթեւ մը չփոթուելով:

— Կարեւոր էր այդ կէտն ալ իմանալ, պնդեց լրտեսը... արդեօք չե՞նք կրնար հասկնալ:

— Ի՞նչպէս...

— Օրինակի համար Արամ էֆէնտին հարցուփորձելով:

— Չէ, չէ, դուչեց Թորոս պէյ որ ղըր-ջացած էր չափազանց խօսելուն, չըլլայ որ աւանկ բան մը ընէք... Ինք եկաւ խնդիրը պատմեց ինծի, բայց խնդրեց որ մեծ գաղտնապահութեամբ չարժիմ... եւ ես ալ պատուոյ խօսք տուի: Կը հաս-կընա՞ս... ինք չուզեր ըսել թէ որու սահմանած էր այդ հազար ոսկին, հե-տեւաբար անպատշաճ կ'ըլլայ երթալ ի-րեն հարցնելը... նոյնիսկ չեմ ուզեր որ այս խնդրին համար երթաս իրեն որեւէ հարցում ընես...

— Շատ աղէկ, պէյ էֆէնտի, շատ ա-ղէկ, պատասխանեց Ալի որ նչմարած էր խօսակցին չփոթութիւնը:

— Ինչ որ քեզի ըսի, թող անիկա բա-ւական ըլլայ, չարունակեց Թորոս պէյ: Կարծեմ արդէն օգտակար ծանօթութիւն-ներ տուի... քու ընելիքդ հիմա Լեւոնին հետքը գտնելն է:

— Այդ մարդուն բնակարանը գիտէ՞ք:

— Բարսեղ էֆէնտիի տունը կը նտի եղեր, բայց քանի մը օրէ ի վեր հեռա-ցեր է:

— Ինչո՞ւ համար:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ «ԺԱՆՆ Տ'ԱՐՔ»Ի

Ապրիլ 28 – Մայիս 2, Ատլանտեանի իր չրջապտոյտին իրրեւ մէկ հանդրուանը՝ Պոսթընի մէջ խարսխած էր ռազմական Թռաններու յատուկ «ժաննն տ'Արք» Ֆը-րանսական դպրոցանաւը:

1970ի այս ռազմանաւը՝ այժմեան պա-

այսինքն՝ աղօթքով կոյրեր բժշկել...

Կը տեսնուի, որ այս հրաշապատում – ները սուրբ գրական ընոյթ ունին: Զենք կարծեր, որ պատմիչը հրաշքներ կը հրամցնէ մեզի, առանց իսկ հաւա – տալու անոնց:

Դ) Սուրբ մարդ մը՝ Շաղիտա, Դա-նիէլի աշակերտներէն, «երբ մի գետի էր մօտենում, կօշիկներով անցնում էր գե-տի ջրերի վրայով, եւ կօշիկները չէին թրջւում» (էջ 347):

Եթէ Աստուածորդին Յորդանանի ջու-րերուն վրայէն կրնար քալել, ինչո՞ւ սուրբ Շաղիտան եւ միւս սուրբը՝ Դա – նիէլ պիտի չկրնան նոյն բանը ընել:

Կը տեսնուի, որ Փաւստոս կը քալէ Սուրբ Գիրքի հետքերով:

Կան անչուշտ ուրիշ հրաշքներ ալ, մեծ կամ փոքր: Երկար պիտի ըլլայ մի առ մի թուել զանոնք: Այսքանն ալ բաւական է հաստատելու համար հրաշքի գաղափա – րին ներկայութիւնը ո՛չ միայն Փաւստո-սի, այլեւ մեր բոլոր պատմիչներուն մօտ, առաւել կամ նուազ չափով:

Փաւստոս Բուզանդ ինչո՞ւ կը հաւա – տայ հրաշքի. պատճառը մէկ չէ, երկու է, թերեւս նաեւ երեք է.

Ա.) Նախ՝ որովհետեւ եկեղեցական է, կը հաւատայ Սուրբ Գրքին, հետեւաբար կը հաւատայ նաեւ հրաշալիին եւ առաս-պելականին:

Բ) Ապա՝ որովհետեւ հրաշքը աստուա-ծային է, ուստի՝ մարդը կը մօտեցնէ Աստուծոյ եւ Աստուածը՝ մարդուն:

Գ) Երրորդ՝ որովհետեւ հրաշքը Քրիս-տոսի վարդապետութեան աստրոզելինե – րէն մէկն է, եւ ով որ քրիստոնեայ է, պարտաւոր է հաւատալ հրաշքի զօրու – թեան, ինչպէս կը հաւատար Ս. Օգոստի-նոս:

Կրնայ ներելի ըլլալ հրաշքի գաղափա-րին առկայութիւնը մեր պատմիչներուն մօտ, եկեղեցական գծով: Բայց Փաւս-տոսի գործին մէջ կան ուրիշ հրաշքներ ալ, ո՛չ թէ եկեղեցական, այլ զինուորա-կան գծով:

Հետեւինք այդ հրաշքներուն ալ:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

հանջներու հիման վրայ կառուցուած նոր տիպարն է 1915 Թուականի պատմական այն «ժաննն տ'Արք»ին, որ ձեպել Մու-սայլ (Մուսատաղի) հայկական հերո-սամարտէն ետք մեր մնացորդացի ազա-տագրութեան գործին մէջ բախտորոշ դեր կատարած էր, Թրքական սոցլ կոտո-րածէ մը փրկելով Հայութիւնը այդ չըր-ջանին:

Ի յուչ պատմական այս դէպքին եւ ի յարգանս ռազմանաւու այդ օրերու հրա-մանատարին, նաւաշներուն եւ բոլոր ա-նոնց՝ որոնք փրկարար դեր ունեցան ձե-ռել Մուսայլի Հայութեան պարպումի գործողութեանց մէջ, Հայ Ազգային Պատ-ուիրակութիւնը զանազան կազմակերպու-թեանց եւ հաստատութիւններու ներկա-յացուցիչներէն բաղկացած, Ապրիլ 29ին, Չորեքչաբթի օր, երեկոյեան ժամը 6ին յարգանքի այցելութիւն մը բրաւ 1970ի «ժաննն տ'Արք»ին, որ, ի դէպ, 1915ի հա-մանուն զրահաւորին երրորդ կառոյցն է:

Պատուիրակութեան մաս կը կազմէին Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի կեդր. կոմիտէի, Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան, Հայ Դատի Յանձնախումբի, «Հայրենիք» օրաթերթի եւ չաբաթաթերթի խմբա-գրութեանց ներկայացուցիչները եւ Պոս-թընի Ս. Սահակեան եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Ա. Թորգոմ Քհնյ. Յակոբեան:

Իսկ յանուն 1915ի Մուսա Տաղի մեր ժո-ղովուրդին՝ վերապրող չորս հայրենա-կիցները, Ֆիլատելֆիայէն եւ Մէսչուսե-ցէն:

Պատուիրակութիւնը ջերմ ընդունել-թեան արժանացաւ հրամանատար Ֆրան-սուա Ֆլոհիքի սպայական խումբին, ա-պա նաեւ իր իսկ կողմէ՝ ի ներկայու-թեան Պոսթընի Ֆրանսական հիւպատո-սին, Ժաք Մասընէի եւ Ֆրանսական ու-ժերու հրամանատարութեան կցորդ ծո-վակալ Նիքոլա Հուոյի, ինչպէս նաեւ իրենց տիկիններուն, ռազմանաւու սպա-յից խումբին եւ պատասխանատուներուն:

Նախ, առաջնորդութեամբ երեք ծովա-յին զինուորականներու՝ պատուիրակու-թիւնը չրջեցաւ արդիական այս ռազմա-նաւուն բոլոր բաժինները, լայն բա-ցատրութիւններ ստանալով այժմու ռազ-մական գործողութեանց պատչաճեցուած վիթխարի նաւուն մասին:

Շրջապտոյտէն ետք, պատուիրակու-թեան բոլոր անդամներուն, Ֆրանսայի հիւպատոսին, հրամանատարին, ծովա-կալին եւ պատասխանատու բոլոր սպա-ներու մասնակցութեամբ՝ տեղի ունեցաւ լուրջ ու տպաւորիչ արարողութիւն մը:

Թորգոմ Քհնյ., յանուն ձեպել Մուսա-ի Հայութեան եւ իր հօտին՝ օրհնեց «ժաննն տ'Արք»ը եւ անոր ամբողջ անձ-նակազմը, դրուատելով ազատարար դերը Ֆրանսական նաւատորմին:

Ապա, բոլոր ներկայացուցիչները, ին-պէս նաեւ ներկայ քաղաքային եւ պին-ուորական անձնաւորութիւնները առաջ-նորդուեցան ռազմանաւին հիւրասենեա-կը՝ ուր տեղի ունեցաւ Ցուչատախտակի

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Որովհետեւ դիւրին չէ գրպանը հա-զար ոսկի ունեցող մարդը ձեռք ձգել, երբ փախչիլ կամ ծածկուիլ կ'ուզէ:

— Բայց դուն բաւական ճարպիկ ես իր հետքը գտնելու համար:

— Ուրիչ ի՞նչ տեղեկութիւն կրնաք տալ: Օրինակի համար կրնա՞ք ըսել, թէ երբ անյայտացած է:

— Այո, որոշ կերպով կրնամ ըսել, առտուան ժամը տասնին:

— Ո՞ւրկէ, հարցուց Ալի, որ սկսած էր չափազանց հետաքրքրուիլ այս խըն-դրով:

— Քեզի խնդիրը պատմեմ մանրամաս-նօրէն: Լեւոն առտուան ժամը իննուկէս – սին ժամադիր կ'ըլլայ մէկու մը հետ, որմէ պիտի առնէր հազար ոսկի երրոր-դի մը յանձնելու համար: Որոշեալ ժա-մուն կ'երթայ ժամադրավայրը, զրամը

— Պարզ ենթադրութիւն մը:

— Բայց այսպիսի կասկած մը ունե – նալու համար որեւէ ապացոյց չկայ:

— Այնպէս է թէեւ, բայց միտքս դէպի հոն կ'երթայ ակամայ: Մանաւանդ նը-կատեցէք որ կաթնավաճառի խանութէն առանձին դուրս ելած ու հեռացած է: Կրնա՞ք ըսել թէ որու հետ ժամադիր ե-ղած էր:

Թորոս պէյ պահ մը վարանեցաւ, յե-տոյ պատասխանեց.

— Արամ Արզամեանի հետ... Բարսեղ էֆէնտիի տղան:

— Այն Բարսեղ էֆէնտին որ ձերբա – կալուած է եւ դպթիէ՞ն կը գտնուի:

— Այո, այո, կրկնեց Թորոս պէյ:

— Կը տեսնէ՞ք որ խնդրին մէջէն յե-ղափոխական բաներ դուրս եկան:

— Բայց առնք իրարու հետ կապակ-ցութիւն չունին:

— Ո՞վ գիտէ, ըսաւ Ալի պէյ կասկա – ծոտ ղէմքով մը:

Ցետոյ աւելցուց.

— Ուրիչ հարցում մըն ալ: Կրնա՞ք ը-սել թէ այդ հազար ոսկին որո՛ւ պիտի տրուէր:

— Աթիկա չեմ գիտեր, պատասխանեց Թորոս պէյ թեթեւ մը չփոթուելով:

— Կարեւոր էր այդ կէտն ալ իմանալ, պնդեց լրտեսը... արդեօք չե՞նք կրնար հասկնալ:

— Ի՞նչպէս...

— Օրինակի համար Արամ էֆէնտին հարցուփորձելով:

— Չէ, չէ, դուչեց Թորոս պէյ որ ղըր-ջացած էր չափազանց խօսելուն, չըլլայ որ աւանկ բան մը ընէք... Ինք եկաւ խնդիրը պատմեց ինծի, բայց խնդրեց որ մեծ գաղտնապահութեամբ չարժիմ... եւ ես ալ պատուոյ խօսք տուի: Կը հաս-կընա՞ս... ինք չուզեր ըսել թէ որու սահմանած էր այդ հազար ոսկին, հե-տեւաբար անպատշաճ կ'ըլլայ երթալ ի-րեն հարցնելը... նոյնիսկ չեմ ուզեր որ այս խնդրին համար երթաս իրեն որեւէ հարցում ընես...

— Շատ աղէկ, պէյ էֆէնտի, շատ ա-ղէկ, պատասխանեց Ալի որ նչմարած էր խօսակցին չփոթութիւնը:

— Ինչ որ քեզի ըսի, թող անիկա բա-ւական ըլլայ, չարունակեց Թորոս պէյ: Կարծեմ արդէն օգտակար ծանօթութիւն-ներ տուի... քու ընելիքդ հիմա Լեւոնին հետքը գտնելն է:

— Այդ մարդուն բնակարանը գիտէ՞ք:

— Բարսեղ էֆէնտիի տունը կը նտի եղեր, բայց քանի մը օրէ ի վեր հեռա-ցեր է:

— Ինչո՞ւ համար:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(122 – Շար.)

ՊԱՐԱՏԱՆ

Ձիավարժ հեծեծող օրը շատ ուշ եկաւ – ախոյեանը, իր ձիու ոտքերը լուռ – ու տխուր մոտեցրեց ելման դիրքին, հետեւակայինները, հետեւակայինները, նետաձիգները, հրետանաւորները իր հետեւ դիրքի եկան:

Ֆինֆիգի որ դիպչի մեկ տեղ իմ ձիու ոտքին, տեսնում է, որ ձիու ոտքի վերեւի մասը ամբողջովին ուռած է, ու – նրանից արիւն է հոսում, ինչպէս որ հոսում է ջուր աղբիւրից: Ֆինֆիգին ուզում է ինչ որ բան ասել, բայց չի կարողանում, ու միայն ձեռքը թափ է տալիս, որ նշանակում է՝ ինչ որ պատահեցաւ, դա ինձնից կախուած չէ:

Ֆինֆիգին իր դիրքից 1800 րուպլի է – տարու որ ձիերն էլ նրան են տուել, ինչպէս որ ամէն մարդ իր ունեցածը տալիս է ընկերոջ, որ նա էլ ինքն իրեն ձիաւոր դարձնի:

Ֆինֆիգին ուզում է ասել, որ 100·000 րուպլի ե – կատարած ձեռքը — այդ ինքնին մի սիւն – մեծ է, այդ վարպետ ձիաւորի համար, որ 1800 րուպլի միայն:

Ամբողջ գիշեր նա չքնեց, ման եկաւ ձիու մօտ, ուզում էր ինչ որ բան անել, բայց ոչինչ չկարողացաւ անել, ոչ մի դեղ չկար, որ ձիու ոտքի ուռածը իջնի:

Ֆինֆիգին ասում է, որ ձին 6000 րուպլի է արժէ, ու եթէ նա կորցնի, ինքն էլ չի կարողանայ ապրել, ինքն էլ կը մեռ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

«ԷՐԵԲՈՒՆԻ»
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
— ԵՒ —
ԳՈՒՆԱՒՈՐ

ՈՒԹ ԳՐՔՈՅԿՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԻՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆՆ Է 20 ՖՐԱՆՔ

ճաեւ՝ Գիգորը, Մի կաթիլ Մեղր եւայլն:

ԾՆՈՂՔՆԵ՛Ր, ՁԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑՔ
ԼԵՑՆԵԼՈՎ ԱՅՍ ԿՏՐՈՆԸ ԸՆԹԵՌՆԼԻ ԿԵՐՊՈՎ

Անուն – Մականուն . . . . . .

Հասցէ . . . . . .

Ներփակ վճարումը՝ պանքի չէքով կամ փոստի չէքով
(Արբել աւելորդ նշանաւոկումը)

EDITIONS « EREBOUNI », B. P. 46 CHARENTON - 94 — Tél. : 368-26-32

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 14ին:
ԿՐՔՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին:
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Վալանսի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի, Շաբաթ 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8,30–ին, Քաղաքապետարանի Թատրոնին մէջ: Կը նախագահէ ընկ. ԼԵՒՈՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՂՃԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի կողմէ.— խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, խմբապար, մենապար, կենդանի պատկեր:

×

Կիրակի 31 Մայիս Վալանսի Ահարոնեան Նոր Ակումբին բացումը Ռիւ Պիֆֆէի նախկին դպրոցին սրահը:
Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Յակոբ Սաղճեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, արտասանութիւն, պար եւայլն:
Մուտքը ազատ է:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

Կ'ՈՒԶԷՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ,
ՁԵՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻՆ

ՈՂՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵԼ
ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ
ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ
POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

16 bis, Bld. de Sébastopol, PARIS 4e) et carrefour de l'Eléphant à PALAISEAU-91

DEVIS GRATUIT SUR SIMPLE APPEL : 272.26.61

ET VOUS TROUVEREZ LES PEINTURES THOMLAC :

PARIS (4e), 16 bis, Bld. de Sébastopol PALAISEAU, Carrefour de l'Eléphant
PARIS (12e), 52, rue de Châlon — ARGENTEUIL, 5, rue de Fresne-Bast
ASNIERES, 136, rue des Bourguignons - FONTENAY-sous-BOIS, 48 bis, rue Dalarac

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Համակրաւիճ Ց. Ճ. Սիրունիի

Սիրունիի Ճորեւէնեան Ցանճնախումբը չնորհակալութիւն կը յայտնէ հետեւեալ նուիրատուներու.— Ինչպէս խոստացած էր Պր. Վ. Սուքիասեան Միլանէն ղրկած է Սիրունիի Պուքրէշ-փարիզ երթուղարձի տոմսին փոխարժէքը 1335 ֆր.: Մոնաքոյէն Պր. Մուշեղ Ճիլէրճեան 1000 ֆրանք:

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Անիցա Ալեքսանեանէ 1000 ֆրանք իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ Հմայեակ Ալեքսանեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, յատկացուելու համար Մշակոյթի Տան չինութեան:

×

Նոյնպէս Տիկին Քէպէլեան Արեղնաղէ 50 ֆրանք նոյն նպատակին համար:

×

Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի Տիկնանց Ժամանակ Մարմինը չնորհակալութեամբ ստացած է Մարսէյլի նախկին Հայ կարմիր Խաչի տիկիններու Չանքերով հաւաքուած եւ առկախ մնացած գումարներէն հազար Ֆրանքի նուիրատուութիւն մը ի նպաստ բարեգործական ձեռնարկներու:

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բոլոր ճամբորդութիւնները երթ ու դարձ օդանաւով եւ «Փանսիոն քոմփլէթ» Արմենիա պանդոկին մէջ:

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ճամբորդութիւն ՅՈՒԼԻՍ 11ԷՆ 26
ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ԵՌՈՒԶԵՌԻ ՕՐԵՐՈՒՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՅՍ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵՐԸ ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ ԵՆ: ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՑՄԱՆԱԺԱՄ՝ ՅՈՒՆԻՍ 15: ԹՈՒՐԻՍԹԻՔ ԿԱՐԳ ԴԻՆ 2300 ՖՐ.

Բ. ճամբորդութիւն.— 1 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 ֆրանք:

Գ. ճամբորդութիւն.— 9 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 ֆրանք:

Դ. ճամբորդութիւն.— 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԵՆ 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — Երեւանի լաւագոյն հեռաձակի այս այցելութիւնը եւս տեղի կ'ունենայ Առաջին կարգով, «Փանսիոն քոմփլէթ» «Արմենիա»յի մէջ Գին՝ 2450 ֆրանք

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS — 22, rue du 4-Septembre — PARIS — Tél. : 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Շորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ հետք ժամը 15էն 18
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի 11, rue du Bassin — Saint-Julien Tél. : 48-94-75
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ՝ ՊԱԼԵԱՆի՝ 154, rue Barabanne — Tél. : 60-01-11
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի
ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆի

Conditions d'inscription :
— Passeport validé
— 4 photos
— Carnet de change (*on peut se procurer celui-ci dans toutes les banques sur présentation d'une pièce d'identité et d'une photo*).

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շորեքշաբթի 27 Մայիս կէսօրէ ետք ժամը 17,30ին, աղ ու հացի աւանդական օրհնութիւնը կատարելէ ետք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. պիտի ժամանէ Հայոց Առաքելական Ս. Եկեղեցին: Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ ած Ֆէթի մէջ, ունկնդրելու հայրական օրհնութիւնները եւ աջհամբոյրի արարողութիւնը:

Հինգշաբթի, 28 Մայիս, տեսակցութիւններ եւ այցելութիւններ պաշտօնական անձնաւորութիւններու հետ: Ու նաեւ առաւօտեան ժամը 11ին, բացումը հայկական Դաւիթեան սրահի, 6 Ալէ Ժոլանօ:

15,30 – 16,30 Կաթողիկոսը կ'ընդունի Հօթէլ Քրուա տ'Օռի իր յարկաբաժնին մէջ, Ֆրանս. եպիսկոպոսը:

17ին ընդունելութիւն Հ. Բ. Ը. Մ.ի կողմէ, իր սրահին մէջ:

20ին, ճաշ ի պատիւ Կաթողիկոսին Օթէլ Քրուա տ'Օռ: Ճաշագին՝ 80 ֆրանք: Արձանագրուիլ Պ. Անտոնեանի եւ Մաքսուտեանի մօտ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յակոբ Եպս. Վարդանեան եւ ընդունելութեան կազմակերպիչ յանձնախումբը, կը յայտարարեն թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը Վազգէն Ա. Հովուապետական իր այցելութիւնը պիտի չնորհէ Մարսէյլի եւ շրջակայից իր հաւատացեալ հօտին: Հայրապետի ընդունելութեան եւ Մարսէյլ գտնուած շրջանին, տեղի պիտի ունենան հետեւեալ պաշտօնական եւ ժողովրդային հանդիսութիւնները:

ՈՒՐԲԱԹ 29 Մայիս կ. ե. ժամը 14,45–ին՝ ժամանում Մարինեանի օդակայանը եւ հանդիսաւոր ընդունելութիւն: 16,15ին Հրաշափառ երթեցողութեամբ մուտք Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի եւ խօսք Ողջոյնի:

ԿԻՐԱԿԻ 31 Մայիս ժամը 10,30ին հայրապետական պատարագ եւ հայրապետական պատգամ–քարոզ:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 Յունիս կ. ե. ժամը 21ին պաշտօնական հանդիսութիւն փալէ տը Քոնկրէի սրահներուն մէջ:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 Յունիս կ. ե. ժամը 20,30ին ողջերթի ճաշ Սէլաւոփիք պանդոկի սրահին մէջ: Մասնակցութիւն 80 Ֆրանք: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ նախապէս Մայր եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Թաղեան քարտուղարութեանց մօտ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ–Քաչանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Չորեքշաբթի 27 Մայիս ժամը 21ին ընկերուհի Հաքիմեանի տունը 144 Աւընիւ Պրիան, Պանեէօ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
27
ՄԱՅԻՍ
MERCREDI
27 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·822

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.822

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՄԱՅԻՍԸ

Սուզի, տխրութեան, ողեկոչումի, նահատակց յիշատակի ամիս է Ապրիլը։

1909 Ապրիլին է, որ ցանկալի ու պանծալի կիլիկիոյ արդաւանդ դաշտերուն, բարգաւաճ քաղաքներուն, ծիծղուն ա–ւաններուն ու խաղաղ գիւղերուն մէջ ե–ղեռն հազար անզէն ու անպաշտպան Հայեր նահատակուեցան, զոհ սահմա–նադրական՝ երիտթուրքական մղձա–ւանջը սուլթանական թէ ժողովրդավա–րական թուրք կառավարութեանց։

1918 Ապրիլ 27ին է, որ Կովկասեան ճակատի թուրք բանակը — դաւադրօրէն խզելէ ետք զինադադարը եւ յառաջանա–լով մինչեւ Բարթողեան բարձունքները — փորձեց խուժել Ալարատեան դաշտը։

Սակայն չուտով հասաւ Մայիսը, ամիս յաղթանակի ու ցնծութեան, իբրեւ հա–կադրութիւն չարաչուք Ապրիլին։

1918 Մայիսին է, որ Ալարատեան դաշտին վրայ, բովանդակ Հայութիւնը արեւելահայ ղէնուոր, արեւմտահայ կա–մաւոր կամ զաղթական, առանց դաւա–նանքի, տարիքի ու սեռի խտրութեան, մէկ մարդու պէս հասակագեղ կանգնած, զէրմարդկային ճիգերով օրհասական պայքար մղեց, մէկը չորսի դէմ, ու հե–րոսական խոյանքով պարտութեան մատ–նեց զաւեալ թշնամին։

Հայուն վրիժառու բազուկը ծունկի բե–րաւ ցեղասպան դահիճը։

Մեղմեց Սարդարապատը։

Մայիս 24ին, յուսահատական դի–մադրութենէ մը ետք, Թուրքերը բռնե–ցին փախուստի ճամբան, Հայերու կողմէ հալածուած։

Արամի եւ Զօր. Սիլիկեանի կոչերն ու հրամանները լայն արձագանգ էին գտեր զինուորներու եւ ժողովուրդին մէջ։ Կի–ներն ու օրիորդները ոտքերիք, ծխախոտ եւ վիրակապ կը հասցնէին կուռողնե–րուն։ Գարեգին Եպս. Յովսէփեան հայ–րենասիրական ճառերով կ'ոգեւորէր կրո–ւողները, որոնք Սարդարապատի մէջ ցոյց տուին, որ արժանաւոր ժառանգորդ–ներն են վարդանանց քաջամարտիկ դիւ–ցազուններուն։

Սարդարապատի հետ մխիթարանակ թշնամին փորձեց ճեղքել Հայոց դիմադ–րական ճակատը Բաչ Աբարանի եւ Ղա–րաքիլիսայի մէջ։ Ու կրկին չարաչար պարտուեցաւ հայ զինուորներուն կողմէ, որոնք ահիւթի պէս կոուեցան՝ յանուն հայրենիքի ազատութեան։

Փրկուած էր Հայուն պատիւը։

Կը վերածնէր անկախ Հայաստան։

Գաղթական Մայիսը մոռցնել կուտար եղերական Ապրիլը։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԵՒ «ՁԱՐԹՕՆՔ»Ի ԴԷՄ ԴԱՏԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Զորեքշաբթի օր տեղի ունեցաւ «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի դէմ Լիբանանի ընդհ. դատախազութեան բացած դատը, քրէ. դեսպանատան բո–ղոքին վրայ։ Լիբանահայ մամուլը — ի–րաւամբ — այս դատը կը նկատէ ուղ–ղուած ոչ միայն երկու թերթերու, այլեւ բովանդակ հայ մամուլին եւ նոյնիսկ հայ ժողովուրդին դէմ բացուած դատ մը։

Մաս առ մաս պիտի տանք բոլոր մանրամասնութիւնները եւ արձագանգները։

Ստորեւ, նախ, Ա. Նիստին նկարագրու–թիւնը («Ազդակ»՝ Մայիս 21)։

×

Պատմութիւնը չէ արձանագրած տա–կաւին որեւէ ամբաստանեալ, որ այն–քա՞ն խաղաղ սրտով ու անխռով, բայց նաեւ նոյնքան ինքնավստահութեամբ եւ արդարութեան հանդէպ հաւատքով դա–տարան ներկայացած ըլլայ՝ որքան մեր ժողովուրդը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԷԼ-ԼԻԲԱՆԱՆ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐԸ

Լիբանան պահ մը ահուդողի մատնուե–ցաւ առջի օր, երբ իսրայելեան զրահա–պատ կառքեր երկու ուղղութիւններով յարձակեցան Ալ Մալիքիա եւ Ալ Սալի–հա – Եարուն ճամբաներու առանձքին վրայ։ Յարձակումը, որ ինչպէս պար–զուեցաւ յետագային, սահմանափակ ու–ժերով կատարուած էր եւ կը ձգտէր մաքրագործել կարգ մը կէտեր, առաջին առթիւ մեծ մտահոգութիւն եւ, նոյնիսկ, սարսափ պատճառեց Պէյրութի, որ իս–րայէլեան փոխադրակառքին վրայ կա–տարուած եղեռնափորձէն ետք, կ'ակնկա–լէ մեծ տարողութեամբ յարձակում մը, Իսրայէլացիներու կողմէ։ Այսպէս է, որ Պէյրութէն հասած առաջին լուրերը արձագանգ կ'ըլլային լայն փոխադարձու–թեան մը գործողութեան։ Սակայն յար–ձակումը տեւեց քանի մը ժամ եւ Իսրա–յէլացիք հեռացան առժամապէս զրաւած իրենց վայրերէն։

Քաղաքական շրջանակներու համոզու–մով, Թել Ավիվ, որ բռնմիցս սպառնա–ցած էր փոխադարձութեան դիմել, եթէ երբեք եղեռնափորձերը չարունակուէին, այս գործողութեամբ կ'ուզէ վերջին լուրջ ազդարարութիւն մը կատարել Պէյրութի։

Լիբանանի մէջ լուրջ մտահոգութիւն է այս կացութեան ի տես։ Նախ զգալը կը չարունակուի սահմանամերձ դիւղե–րէն։ Արդարեւ, վերջին տեղեկութիւննե–րու համաձայն, աւելի քան 30·000 դիւ–ղացիներ արդէն իսկ մեկնած են իրենց դիւղերէն՝ հաստատուելու համար աւելի ապահով շրջաններ։ Գաղթը դեռ կը չա–րունակուի, հակառակ կառավարութեան ճիդին՝ արգելք հանդիսանալու այս չար–ժումին։

Լիբանանի քրիստոնեայ համայնքի բո–լոր քաղաքական դէմքերը հանդիպում մը ունեցան առջի օր մարոնի պատրիարքին հետ, գործքէ, քննելու համար օրուան կացութիւնը։ Մահմեդական Շիի ազան–դին խմբով՝ Մուսա էլ Սադր, իր կար–դին, ընդհանուր զործադուլի հրաւիրեց հաւատացեալները։ Գործադուլի չար–ժումին միացաւ Քամիլ Շամուն։

Իր ազատ մամուլին երկու անդամնե–րուն՝ «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի դէմ բացուած դատը իրը նկատելով, Լիբանա–հայութիւնը, ժամը 8էն սկսեալ փոքր ու մեծ խումբերով, հեղեղի պէս հոսեցաւ Արդարութեան Պալատ, ուր տեղի պիտի ունենար դատավարութիւնը։

Արդարութեան պալատը նման ծովա–ծաւալ բազմութիւն տեսած չէր։ Պալա–տին բոլոր լայնարձակ սրահները, գետ–նայարկի գլխաւոր սրահը, աստիճաննե–րը, բակը եւ առջեւի պողոտան կը յոր–դէին աւելի քան 20·000 Հայերով, որոնք, մեծ ու պզտիկ, երիտասարդ թէ ծեր, այր թէ կին, եկած էին թիկունք կանգ–նելու իրենց արդար պահանջներուն հա–րատատ արտայայտիչը հանդիսացող հայ մամուլին։

Քաղաքին մէջ արդէն, բոլորովին ինք–նարուխ, ինչ որ ցոյց կուտայ մեր ժո–ղովուրդին խոր դիտակցութիւնը եւ պատրաստակամութեան ոգին, չատեր փակած էին իրենց խանութները։ Ամբող–ջովին փակ էին Պուրճ Համուտ, Խալիլ Պեեւէի, Հաճըն թաղամասերու չուկա–ները, ինչպէս նաեւ ոսկերիչներու չու–կան։

Երկրորդական բոլոր վարժարաններու վերի կարգերու աշակերտ – աշակերտու–հիները, իրենց դաստիարակներուն ընկե–րակցութեամբ եւ դպրոցական տարա–զով, առանձնապէս աչքի կը զարնէին իրենց բազմախումբ ներկայութեամբ։

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ

Օրինակելի կարգապահութեամբ մը, որ յարգանք պարտադրեց բոլոր օտար դիտողներուն եւ միջազգային ու տեղա–կան մամուլի ներկայացուցիչներուն, բազմութիւնը անհամբեր կը սպասէր դա–տավարութեան բացումին։

Անհամար էին Հայութեան բողոքի ձայնը եւ պահանջները արտայայտող ա–րտաբերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն եւ հա–յերէն պաստառներ։ Բոլորն ալ յատկա–նշական եւ պերճախօս։ «Խղճի եւ մամուլի ազատութիւն», «Մենք էինչ ենք, բայց մեզ Հայ ենք կոչում», «Կանք, պիտի լինենք եւ դեռ... շատանանք», «Կեցցէ՛ Հայկա–կան Դատը», «55 տարի առաջ անմարդ–կայնօրէն ջարդուած հայ իգական սեռին անունով արդարութիւն կը պահանջենք», «Արդարութիւն, միայն արդարութիւն կը պահանջենք», «Եղբայրներ, եթէ մենք լռենք այսօր, վաղը մէկուկէս միլիոն գե–րեզմաններ մեզ դատի պիտի կանչեն», «Վստահութիւն ունինք լիբանանեան ար–դարութեան հանդէպ», «Ցեղասպանու–թիւնը ոճիր է մարդկութեան դէմ», «կեց–ցէ՛ հայ մշակոյթը», «Մի՛ ծածկեր, ամ–բողջ աշխարհ գիտէ», «Թուրքիան պիտի վճարէ իր ոճիրներուն համար», «Ցե–ղասպանութիւնը ոճիր է ո՛ւր որ ալ գոր–ծուած ըլլայ» եւայլն։

ԱՆՆԿԱՐԱԳՐԵԼԻ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ

Դատավարութիւնը պիտի սկսէր ժամը 10ին, բայց արդէն մէկ ժամ առաջ, Ար–դարութեան Պալատը կը յորդէր բազմու–թեամբ։ Հետզհետէ սկսան հասնիլ լիբա–նանեան քաղաքական այն անձնաւորու–թիւնները, որոնք պատրաստակամութիւն յայտնած էին թիկունք կանգնելու մեր դատին ու երկկ անձամբ ներկայ գտնուե–ցան դատավարութեան։

Առաջին հասնողը եղաւ «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի պաշտպան դատաւարան Մեթր Մոհսէն Սլիմ, որ Պալատին առջեւէն մինչեւ երկրորդ յարկի դատասրահը տարուեցաւ ուսամբարձ որոտընդոստ ծափահարութիւններու եւ կեցցէներու արձանանալով։

Այնուհետեւ, նոյն ձեւով եւ նոյն ոգե–ւորութեամբ, դատասրահ առաջնորդուե–ցան Մորհրդարանի փոխ–Նախագահ Պր. Միշէլ Սասին, փաղանգաւորներու փոխ–Նախագահ եւ երեսփոխան Պր. Թոդէֆ Զաուեր, նախկին նախարար եւ երեսփո–խան Պր. Նասրի Մաալուֆ, պետական երեսփոխանները ընկ. Մովսէս Տէր–Գա–լուստեան, Սուրէն Խանամիրեան եւ Անտրէ Թապուրեան, Մեթնի երեսփոխան Պր. Միշէլ Մըր, Շուֆի երեսփոխան Ֆուատ Թեհինի եւ Ձեզզինի երեսփոխան Պր. Խոմսն Բըզք։

Ժամը 9,55ին հասան ամբաստանեալ–ները «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի պատաս–խանատու տնօրէնները՝ Հայկ Պալեան եւ Փրոֆ. Բարունակ Թոլմասեան, առաջ–նորդութեամբ Լիբանանեան Մամլոյ Սեն–տիքային նախագահ Պր. Ռիատ Թահայի եւ փոխ–նախագահ Պր. Տիգրան Թոսպա–ճի, ողեւորութիւնը հասցնելով դադաթ–նակէտին։

Բազմաթիւ հայ եւ արաբ փաստաբան–ներ ինքնաբուխ կերպով եկած էին ներ–կայ գտնուելու դատավարութեան, ինչ–պէս Մեթր Վարդգէս Շամլեան եւ Մեթր Գասպար Տէրտէրեան։

Նիստը բացուեցաւ ժամը 10,05ին, դա–տական ատեանը մուտք գործեց դատա–րան։ Ատեանին կը նախագահէր Պր. Ի–սամ Պարուտի, խորհրդականներն էին Պ. Պ. Ալպէր Սըմահա եւ Ժորժ Հատաս։ Ընդհանուր դատախազի աթոռը զբաւեց Էմիլ Քամիլ Ժաժա։

Առաջին հերթին հարցաքննութեան կանչուեցաւ «Զարթօնք»ի պատասխանա–տու տնօրէն Փրոֆ. Բարունակ Թոլմաս–եան։ Ինքնութեան եւ տարիքի օրինական հարցումներէն ետք, նախագահը կար–դաց ամբաստանագիրը, ուր կը յայտ–նուի, թէ Պէյրութի թուրք դեսպանատան բողոքին վրայ, փոխանցուած Արտաքին նախարարութեան խողովակով, ընդհա–նուր դատախազութեան կողմէ դատ բաց–ուած է թերթին 24 Ապրիլ 1969ի թիւին մէջ հրատարակուած յօդուածի մը հա–մար, ուր Թուրքիոյ Նախագահին հաս–ցէին նախատական արտայայտութիւն–ներ կան։

Պր. Թոլմասեան յայտնեց, թէ Թուր–քիոյ Նախագահին դէմ որեւէ նախատա–կան խօսք չկայ յիշեալ յօդուածին մէջ։

ՆԱԽԱԳԱՀԸ.— Կը ստանձնէ՞ք պատաս–խանատուութիւնը այդ դրութեան։

ՊՐ. ԹՈՒԼՄԱՍԵԱՆ.— Այո, կը ստանձ–նեմ ամբողջ պատասխանատուութիւնը։

Այնուհետեւ, հարցաքննութեան կան–չուեցաւ «Ազդակ»ի պատասխանատու տը–նօրէն Հայկ Պալեան։ Դարձեալ ինքնու–թեան եւ տարիքի օրինական հարցում–ներէն ետք, Նախագահը կարդաց ամ–բաստանագիրը, ուր նոյնպէս կը յայտ–նուի, թէ Թրքական դեսպանատան բո–ղոքին վրայ, դատ բացուած է «Ազդա–կ»ի 14 Հոկտեմբեր 1968ի թիւին մէջ լոյս տեսած Նշան Պէչիկթաշլեանի մէկ յօդուածին համար։

Ընդհանուր դատախազը անմիջապէս դիտել տուաւ, թէ այդ դատը չեղեալ է, նկատի ունենալով, որ Մորհրդարանը 1 Ապրիլ 1969ին քուէարկած է մամլոյ բո–լոր յանցանքներու ընդհանուր ներման օրէնք մը, ու յօդուածը լոյս տեսած է այդ թուականէն առաջ։

Հայկ Պալեան յայտնեց, թէ կ'ուզէ դատուիլ հակառակ ընդհանուր ներու–մին, բայց ատեանը նկատի ունեցաւ ընդ–հանուր դատախազին դիտողութիւնը եւ որոշեց այդ յօդուածին առընչութեամբ բացուած դատին մասին իր վճիռը տալ յառաջիկայ Հինգշաբթի, 28 Մայիսին։

Այնուհետեւ, նախագահը կարդաց «Ազդակ»ի դէմ բացուած երկրորդ դա–տին վերաբերեալ ամբաստանագիրը, որ կը վերաբերի թերթին 23 Ապրիլ 1969ի թիւին մէջ լոյս տեսած Արամ Հայկազի յօդուածին։

ՆԱԽԱԳԱՀԸ.— Կը ստանձնէ՞ք պատաս–խանատուութիւնը այդ դրութեան։

ՀԱՅԿ ՊԱԼԵԱՆ.— Այո՛, կը ստանձնեմ ամբողջ պատասխանատուութիւնը։

(Շար.)

ՀՐԱՇՔԻ ԳԱՂԱՓԱՐԸ ՓԱԻՍՏՈՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Գ. եւ վերջին մաս)

«Բուզանդարան»ի յատկապէս Զորրորդ Դպրութիւնը կարելի է կոչել քիւրերու հրաշքը: Արդարեւ, Շապուհի օրով Հայերու եւ Պարսիկներու միջեւ մղուած բոլոր ճակատամարտներուն մէջ Հայերը միշտ կը յաղթեն եւ Պարսիկները միշտ կը յաղթուին: Պարսից բանակէն կ'ապատի միայն Շապուհ թագաւորը իր ձիով, իսկ Հայերը կ'ունենան հազիւ մէկ կամ երկու մեռեալ:

Զորրորդ Դպրութեան 21րդ գլխուն մէջ պատմիչը կը գրէ.

«Պարսից Շապուհ թագաւորը կազմակերպեց իր զօրքերը եւ պատերազմով եկաւ Հայոց Արշակ թագաւորի վրայ: ... Հայոց Վասակ սպարապետը չուտով մի տեղ էր ժողովում վաթսուն բիւր հեծեալ, նրանց հետ առաջ չարժուեց, հասաւ ու ընդհարուեց Պարսից թագաւորի հետ: Նրա բոլոր զօրքերն առհասարակ կոտորում էին իրենց սրերով, եւ միայն Շապուհ թագաւորը մի ձիով փախչում էր»:

Զարմանալին այն չէ, որ Շապուհ կը փախչի «մի ձիով», այլ այն է մանաւանդ, որ Վասակ սպարապետ պատերազմի դուրս կուգայ 60 բիւր հեծելազօրքով: Մէկ բիւրը հաւասար է տասը հազարի, վաթսուն բիւրը՝ վեց հարիւր հազարի: Հայոց թագաւորը ուրկէ՞ կրնար «մի տեղ ժողովել» վեց հարիւր հազար հեծեալ զինուոր կամ այրուձի: Ակնէ զատ՝ բանակ մը միայն հեծելազօրէ չի բաղկանար, հաշուի պէտք է առնել նաեւ հետեւակները, զոնէ հեծելազօրին չափ: Կը տացուի մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար: Եթէ նոյնքան զինուոր ունէին նաեւ Պարսիկները, այս կը նշանակէ, որ ռազմաճակատին վրայ չուրջ երեք միլիոն հոգի կը բախէին իրարու: Ռազմական գործերու մասնագէտներուն կը մնայ ճշդել, թէ այսքան մեծաթիւ մարդիկ ի՛նչպէս կրնան համախմբուիլ մէկ ճակատի վրայ, եւ արդիւնքը այն կ'ըլլայ, որ Պարսից բանակէն կ'ապատի միայն Շապուհ թագաւորը...

Դարձեալ Զորրորդ Դպրութեան 24րդ գլխուն մէջ, «Վասակը հասնում էր Ասբարատեան գաւառը, գտնում էր այնտեղ Պարսից զօրքերը, որոնք կուտակուել էին մեծ բազմութեամբ, ինչպէս աւազը ծովի ափին: Վասակը անապատելի կերպով զրոհ էր տալիս Պարսից թագաւորի բանակի վրայ եւ տեղնուտեղը սրի էին անց կացնում Պարսից բոլոր զօրքերը. միայն թագաւորը հազիւ ճողոպրում, փախչում էր մի ձիով»:

Նոյն բանը՝ նաեւ յաջորդ գլուխներուն մէջ:

Ցիշատակենք մէկ քանին.

1. «Վասակ սպարապետը քանի բիւր յարձակւում էր Պարսից բանակի վրայ: Թագաւորը մի ձիով փախչում էր»:

2. «Պարսից թագաւորը Հայոց թագաւորի վրայ էր ուղարկում քառասուն բիւր ընտիր պատերազմող մարդիկ: Նրանց զօրագլուխն էր Անդիկանը. ապա նրա դէմ էր դուրս գալիս Հայոց սպարապետ Վասակ Մամիկոնեանը տասներկու բիւրով, ջարդում կոտորում էր Պարսից զօրքերը, ո՛չ մէկին կենդանի չէր թողնում»:

3. «Դմաւունդ Վահամականը երեսուն բիւր զօրքով եկաւ պատերազմելու Հայոց դէմ: Վասակ զօրավարը դուրս եկաւ նրանց դէմ: Պարսից զօրքերը պարտուեցին եւ փախուստի դիմեցին: Վասակը հասնում էր, ջարդում կոտորում նրանց, ո՛չ մէկին կենդանի չէր թողնում»:

4. «Պարսից Վահրիճի որդի Վահրիճը չորս հարիւր բիւր (չորս միլիոն) զօրքով եկաւ Հայոց աշխարհի վրայ: Ապա Վասակ զօրավարը նրանց դէմ էր դուրս դալիս քառասուն հազարով. (չորս միլիոնի դէմ քառասուն հազար...), զարնում կոտորում էր Պարսից զօրքերը, ո՛չ մէկին կենդանի չէր թողնում»:

5. «Պարսից Շապուհ թագաւորի կողմից ուղարկւում էր Գումանդ Շապուհը [illegible] հարիւր հազար զօրքով, իր ձեռքի տակ առաջնորդ ունենալով վաստանչան Մերուժանին: ... Ապա Հայոց Վասակ զօրավարը հասնում յարձակւում էր արքայական գունդի վրայ եւ նա ևս առաջ Գումանդ Շապուհին էր սպանում: Հայկական զօրքը բոլորին կոտորում էին, առանց մի մարդ կենդանի թողնելու: Բայց միայն չարագործ Մերուժանը մի ձիով փախչում ընկնում էր Պարսից աշխարհը»:

6. «Շապասան տակառապետը հինգ հարիւր բիւրով (հինգ միլիոն) գալիս հասնում էր Հայոց աշխարհի վրայ: Ապա Հայոց թագաւորի կազմակերպուած գունդը եւ Վասակ զօրավարը դուրս էին գալիս Պարսից զօրքի դէմ եւ ջարդում կոտորում էին նրանց. սպանում էին նաեւ Պարսից Շապասան տակառապետին: Բայց միայն Մերուժանը փախչելով ազատւում էր»:

Շարունակելն աւելորդ է:

Այսպէս ուրեմն՝ ճակատամարտներ կը մղուին երկու ախոյեաններուն միջեւ: Բիւրերը կը յաջորդեն բիւրերուն, եր – բեմն մինչեւ հինգ հարիւր բիւր կամ հինգ միլիոն, եւ բոլորն ալ կը սրածուին մինչեւ վերջին մարդը: «Մի ձիով» կը յաջողի փախչիլ միայն Շապուհ թագաւորը կամ չարագործ Մերուժանը:

Վերի վերոյ հաշուեցի Հայոց աշխարհը ասպատակող պարսիկ բանակներուն զօրութիւնը եւ պարզ, որ Հայաստան ներխուժող եւ մինչեւ վերջին մարդը «սրի անցկացուած» արեաց եւ անարեաց թիւը կը հասնէր ՔՍԱՆԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆԻ (Հայերը կուտան միայն մէկ զոհ բա – զոսը): Այս հաշիւէն դուրս են այն ճակատամարտները, որոնց մասնակցող զինուորներուն թիւը չէ ճշդուած: Եթէ երեք միլիոն ալ անոնք հաշուենք, կլոր թիւով կ'ունենանք ՔՍԱՆԸՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆԻ կորուստ մը Պարսից կողմէ, միայն Արշակ թագաւորի օրով, ընդամէնը եւ – րեսուն տարուան մէջ: Պարսից կայսրութիւնը ոչ իսկ իր տուած զոհերուն չափ բնակիչ ունէր թերեւս:

Առողջ դատողութեան տէր պատմիչ մը ի՞նչպէս ինքներէն թոյլ կուտայ իյնալ այսքան ակնբախ ծայրայեղութեան մէջ: Զի՞ մտածեր, որ 400–500 բիւր (4–5 միլիոն) զինուորներ չեն կրնար իրարու դէմ ճակատիլ ռազմաբեմի մը վրայ, որուն տարածութիւնը քանի մը տասնեակ կամ քանի մը հարիւր քիլոմեթրէն անդին չանցնիր յաճախ: Եւ յետոյ՝ ի՞նչ կ'ուտէին ու կը խմէին երկրի բնակչութենէն աւելի համբանք ունեցող այս բիւրերը, որոնք ամբողջովին կը բնաջնջուէին ոչ թէ հիւլէական ռումբերով, այլ նետերով ու նիզակներով...

Կը յանդիմնք այն եղրակացութեան, որ Փաւստոս չէր կրնար հաւատալ իր տուած թիւերուն: Ինչո՞ւ ուրեմն իր «վէպը» մեզի ներկայացուցած է իբրեւ պատմութիւն, իսկ առասպելը՝ իբրեւ եղելութիւն:

Ենթադրելի է, որ պատմիչը գիտակ – ցաբար սուտեր չէ յօրինած: Ենթադրելի է նոյնպէս, որ իր տեղեկութիւնները քաղած է ժողովրդական ղրոյցներէ: Սե – րունդէ սերունդ աւանդուելով՝ դէպքերն ու դէմքերը տարիներ են վիպական բնոյթ, բնականը զարձեր է դերբնական, իրականը՝ անիրական, հրաշքը՝ պատմութիւն:

Ակնէ զատ, հայրենասիրական պարտք տարուած, պատմիչը ուզեցուցած է թիւերը, չահուած յաղթանակներուն տարողութիւնը աւելցնելու եւ ազգային հպարտութեան զգացում ներշնչելու համար ժողովուրդին:

Սակայն, այս բոլորով հանդերձ եւ այս բոլորին հակառակ, Փաւստոսի պատմագիրքը թանկագին նպաստ մը կը բերէ մեր եւ կրնամ ըսել նաեւ ընդհ. ազգաց պատմութեան: 65 տարուան չրջանը, զոր կը ներկայացնէ այս դիրքը, լեցուն է արութեան գործերով եւ հերոսական դէպուազներով: Ես չեմ յիշեր կարդացած չլալ աւելի գեղեցիկ վէպ մը, քան Բուզանդարանի այն գլուխը, ուր նկարագրուած է Շապուհի եւ Արշակ Բ.ի եղերական հանդիպումը եւ զոր կրնանք կոչել հայրենի հողին ուժը:

Բ. ԹՈՇԵԱՆ

LIVRES REÇUS

L'APOCALYPSE ECARLATE par Victor Gardon, couverture de Carzou, Ed. Calmann-Lévy, Paris 1970.

ԱՅԱ ՍՈՖԻԱ

(Պատմական սեղմ ծանօթութիւններ)

Բիւզանդիոնի Յուստինոս կայսրը (527–565) կառուցանել տուած է սուրբ Աստուածային իմաստութեան (Սոֆիա՝ յունարէն կը նշանակէ իմաստութիւն) նշանաւոր այս հոյակապ աղօթավայրը:

Այա Սոֆիայի յատկագիծը պարզ – բաստուած աւեն, Յուստինոս կայսրը յայտարարեց, թէ իր կառուցանել տուած եկեղեցին պէտք է ցարդ չինուած ձեւակերտներուն ամէնէն փառաւորը, ամէնէն մեծաշուքը ըլլայ: Եւ հարիւր գործաւորներով կազմուած հարիւր խումբեր, այսինքն տասը հազար գործաւորներ եւ չուրջ վեց տարի աշխատելով յաջողեցան իսկապէս յաւերժական գլուխ գործոց մը կանգնել, բիւզանդական ճարտարապետութեան մէջ:

Յուստինոս կայսեր ծրագրած այս հսկայ ձեռնարկը գլուխ հանելու համար աչ միայն նշանաւոր տաճարներու մէջ գտնուած գլուխ–գործոցները հաւաքուելով Պոլիս գրկուեցան, այլեւ ծախսած 30–40 միլիոն ոսկին հայթայթելու համար կայսրը չվարանեցաւ իր լայնատարած կայսրութեան ոսկի եւ արծաթ արձանները ձուլել. նոյնիսկ չինուցեց Թէոտոս կայսեր համակ արծաթեայ արձանը, որ կանգնած էր մայրաքաղաքին մէջ:

Այա Սոֆիայի զմբէթը 65 մեթր բարձրութիւն ունի: Ցենած է եփեսոսի Արտեմիսի տաճարէն բերուած սիւներու վրայ: Եկեղեցիին երկու թեւերուն սիւները Պաալպէքի Արեւի տաճարին սիւներն են: Ասոնք լաստերով փոխադրուեցան Պոլիս:

Ամպիոնը չինուած է մարմարեայ հաղուագիւտ քարերով. կանգնած է ոսկեզօծ սիւնակներով. վրան ունէր մայրի փայտէ քանդակազարդ ամպհովանի մը, որուն վրայ կը չողար մարգարտազարդ խաչը: Եգիպտոսի վճարած մէկ տարուան հարկովը չինուած էր այս ամպիոնը:

Կայսրը փափաքած էր, որ եկեղեցիին սեղանը չինուած ըլլայ ոսկի–արծաթ մետաղով եւ թանկագին քարերով: Եկեղեցին կը լուսաւորուէր ձուլածոյ ոսկի վեց հազար աշտանակներով: Զարդարուած էր թանկարժէք ճոխ վարագոյներով:

Ու երբ Այա Սոֆիայի չինութիւնը աւարտեցաւ եւ մեծաշուք արարողութիւններով հանդիսաւոր բացումը կատարուեցաւ, Յուստինոս կայսրը, ի տես այս հոյակապ կառոյցին, արդար հպարտութեամբ մը ըսաւ.— Փառք Բարձրեալին: Ես զերազանցեցի քեզի, ո՛վ անմահդ Սողոմոն»:

Պատմական թուականներ

Եկեղեցիին օծումը կատարուեցաւ 537ին

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— կարծեմ իր կնոջը հետ դժուարեր է ու հեռացեր է... Շիտակ ճամբու վրայ օթեւ մըն է եղեր, բայց անունը չեմ դիտեր:

— Լաւ ատիկա դիւրաւ կրնաք վաստահ ըլլալ, որ գինքը այդ օթեվին մէջ պիտի չգտնենք: Բայց ինչ որ է...

— Ե՞րբ կրնաս ինծի տեղեկութիւն տալ քու կատարելիք խուզարկութիւններուդ մասին, հարցուց Թորոս պէյ:

— Երրոր հետք մը գտնեմ, պատասխանեց լրտեսը:

— Գիտցիր որ խոշոր պարգեւ մը պիտի տանայս Աբամ էֆէնտիէն:

— Շնորհակալ եմ, բայց այս վնտրտուքին համար նախնական ծախքեր կան ըլլալիք:

— Իրաւունք ունիս, ըսաւ Թորոս պէյ ձեռքը գրպանը տանելով եւ երեք ոսկի տուաւ լրտեսին, ըսելով.

— Առայժմ այս գումարը բաւական չէ՞:

— Բաւական է, պէյ էֆէնտի, պատասխանեց Ալի պէյ գրամը գրպանելով:

— Քեզ տեսնեմ, բարի լուր մը կը սպասեմ այսօր վաղը, ըսաւ Թորոս պէյ գաղտնի ոստիկանը ճամբելով:

— Այս վայրկեանէս իսկ գործի պիտի սկսիմ, պատասխանեց Ալի պէյ:

Ինչպէս ըսինք այս լրտեսը խելացի ու ճարպիկ եւ մանաւանդ չատ փորձառու մարդ մըն էր: Ուշի ուշով մտիկ ըրած էր Թորոս պէյի պատմութիւնը եւ անոր ըսածներէն աւելի չըսածները դուշակած էր: Երբ փողոց ելաւ եւ սիկարէթ մը վառեց եւ սկսաւ խորհրդածել.

— Հազար ոսկին Թորոս պէյի սահմանուած էր, ըսաւ ինքնին, ասոր տարեկոյս չկայ, եթէ այդպէս չըլլար՝ իր ինչո՞ւն պէտք որ այսչափ իրար անցնէր: Մանաւանդ որ այդ Աբամ էֆէնտին իր չրջանակի մարդերէն չէ ու չի կրնար մտերիմ բարեկամ մը ըլլալ... Բարսեղ էֆէնտիին տղան՝ այն մարդուն որ բանտարկուած է յեղափոխականներու հետ յարաբերութիւն ունենալու ամբաստանութեամբ: Բայց ինչո՞ւ Թորոս պէյ չուզեց ըսել թէ դրամը իրեն պիտի տըրուէր... — պատասխանը պարզ է, որովհետեւ օրինաւոր անելիք մը չէր, դուրս մըն էր որ ծածկաբար իրեն կը տըրուէր ուրիշի մը, այսինքն Լեւոնի միջնորդութեամբ: Ինչո՞ւ համար... ասոր ալ պատասխանը պարզ էր, Թորոս պէյի կողմէ մատուցուած կամ մատուցուելիք ծառայութեան մը իրրեւ փոխարժէք: Թորոս պէյի դերքին մէջ գտնուող մարդ մը ի՞նչ ծառայութիւն կրնայ մատուցանել Աբամ էֆէնտիին որուն հայրը հարուստ վաճառական, բանտարկուած է բաւական ժամանակէ ի վեր: Մարդարէ պէտք չէ ըլլալ դուշակելու համար: Բարսեղ էֆէնտիի գաւակը Լեւոնի միջոցաւ դիմում ըրած է Թորոս պէյի որ – պէսզի հայրը բանտէն ազատէ, Թորոս պէյ ալ ըսած է. «Հազար ոսկի վճարե – ցէք ինծի ու կ'ազատեմ», ան ալ՝ ճարահատ հաւանած է, գրամը տուած է Լեւոնին որպէսզի բերէ պէյին յանձնէ եւ Լեւոն հազար ոսկին առնելէն ետքը անյայտ եղած է...

Ալի պէյ այս խորհրդածութիւնները մտովի ընելով՝ հասած էր Շիտակ ճամբան:

— Հայց ասոր մէջ Եւրոպացին այս առտու եկած երկու ճամբորդները ի՞նչ դեր ունին, հարցուց ինքնին, ոչի՞նչ... չէ, պէտք է որ անոնք ալ դեր մը ունենան: Ասոր համար թէեւ ապացոյց չկայ, բայց փոքրիկ հետք մը կայ... ճամբորդները բերա փոխադրող կառապանը ըսաւ որ իրենցմէ մին, այսինքն տարեցը, Աամալը Մեճիտ փողոցը մտած էր: Արդ, Աբամ եւ Լեւոն ալ փողոցի անկիւնը կաթնավաճառին խանութը ժամադիր եղած էին: Այս երկու իրողութիւններուն մէջ առընչութիւն մը չկա՞յ, պարզ զուգադիպութի՞ւն արդիւնք են... ահա լուսաբանելիք խնդիրը:

Ալի պէյ գործողութեան ծրագիր մը պատրաստեց իրեն համար: Նախ որոշեց Շիտակ ճամբուն վրայ գտնուած օթեվները այցելել՝ հետեւելու համար թէ ո՞ւր կը բնակէր Լեւոն:

Զորս–հինգ օթեվի տէրերը հարցուփորձէն ետքը վերջապէս գտաւ այն օթեվը ուր քանի մը օր բնակած էր անյայտացող երիտասարդը:

— Ձեր փնտռած անձը մինչեւ այս առտու հոս էր, ըսաւ պանդոկապետը բայց առտու կանուխ մեկնեցաւ:

— Մեկնած պահուն բան մը ըսա՞ւ:

— Այո, ըսաւ որ իբիկունը ալ հոս պիտի չգայ:

— Ինչո՞ւ համար:

— Պոլսէն մեկնելու խօսք ըրաւ:

— Լաւ, պատասխանեց Ալի պէյ ու դուրս ելաւ պանդոկէն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(123 – Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԱՐՄԻՆԷ ԳԱԼԷՆՏԷՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մնած Պոլիս, հայ ընտանեկան տոհմիկ կրթութեամբ եւ Խայեան վարժարանի դաստիարակչական չունչովն ու ոգիով սնած ու մեծցած՝ հայ իգական սեռին պատիւ բերող հնորհալի Հայուհիներէն մէկն էր մեր Արմինէն: Հայրը փոստատան Սա. Մելիք էֆէնտի խոհուն, պատառողու պատուական Հայ մը. իսկ մայրը հնորհը վրան առաքինի կին մը:

Տարիներու ընթացքին Արմինէն կորսընցուց իր ղոյդ ղոհարները ու վշտահար յենած իր ամուսնոյն՝ նուիրեալ աշխատանքով եւ բարոյական զոհաբերութեամբ երկար տարիներ չարունակեց իր ճամբան լծուելով Որբերու Օգն. Մարմնի գործունէութեան:

Տարինե՛ր, տարիներ անցեր են այն երանելի օրերէն երբ մենք իրարու դրացի, ամէն առտու դպրոցին ճամբան կը բռնէինք միասին. մեր քալած ճամբաները մեզի համար երփներանգ ծաղիկներով, կարմիր վարդերով եզերուած ճամբաներ էին եւ մենք անդիտակից կեանքի պարտադրող հոդերուն տպաւորութիւնն եւ մանաւանդ սերտ բզքտող վիճաբերուն, կարծես ծաղիկ ծաղիկ թուչկոտելով դպրոց կ'երթայինք զուարթ ու անհոգ թիթեռնիկներու պէս, ու այսպէս սահեցան մեր դպրոցականի անոյշ օրերը:

Եւ ահա զարթնում գործնական կեանքի, դժբախտաբար ան փոխեց իր զուարթ դիմագիծը. տարիներու հոլովումով մեր ճամբուն վարդերը անզգալաբար, յուշիկ յուշիկ, դանդաղ քայլերով սկսան ժժդունել ու մերկանալ իրենց թերթերէն աշնան տերեւաթափի նման, ու կեանքը ներկայացաւ մեզի փուշերով ու տատասկներով: Ժպիտ եւ արցունք ձեռք ձեռքի տուած պարբերաբար այցելելու կուգան բոլորիս. ժպիտը հաղուագէպօրէն ցոյց կուտայ իր դէմքը, բայց արցունքը ա-ներես է, ամէն տեղ է իր աւերներով, այս անգամ չատ ուժգնօրէն զարկաւ մեր սըրտին. երբ ծաղկեպսակներով զարդարուն մահարեմին վրայ՝ խունկերու անուշահոտ բուրումներով, տխուր մեղեդինե-րուն, «Տէր ողորմեա»ներու աղօթքնե-րով կը քնանար մեր Արմինէն իր յաւիտենական քունով, ու սարսուռը անցաւ մեր հոդիներէն ներս:

Սրտի ճմլումով կը գրեմ այս տողերը, սիրելի Արմինէ, քու ընկերուհիներուդ արցունքները միշտ թարմ պիտի պահեն քու հոգակոյտ ինչպէս նաեւ յիշատակդ:

ՀՈ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 24–Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ Եղեռնի 55ամեակը, որ Մեսրոպ Վրդ. Եսիդարտաչեանի մահուան պատճառով (Ապրիլ 18) նոր միայն ոգեկոչուեցաւ, արձագանգ գտաւ տեղական մամուլին մէջ:

Մայիս 17ին, Կիրակի, հոծ թիւով Հայեր ներկայ գտնուեցան հոգեհանդիստեան արարողութեան, որ տեղի ունեցաւ Ֆրանսական մատրան մէջ: Արարողութիւնը կատարեց Լեւոն Վրդ. Քէչէճեան, Վիչինէն, որ այս առթիւ թելադրեց ներկաներուն յիշել իրենց նահատակները:

Կրօնական արարողութենէն ետք ներկաները թափօրով ուղղուեցան Լամար-թինի կոթողը, ուր ծաղկեպսակ մը զետեղուեցաւ:

Ա. Ա.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿՈՒՄԸ ՎԻՉԻՆ ՄԷՋ

Վիչին.— Ցաջող եւ միանգամայն ալլան էր հանդիսը Վասպուրականի հերոսամարտի 55րդ տարեդարձի՝ նուիրուած Խրիմեան Հայրիկի ծննդեան 150ամեակին: «Սէրթքլը Կաթոլիկ» սրահին մէջ հաւաքուած էր հոծ բազմութիւն մը Մայիս 3ին, կէսօրէ ետք: Վանեցիները լրիւ ներկայ էին:

Հանդիսը կազմակերպուած էր Վիչիի Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կողմէ, հովանաւորութեամբ նոյն կազմակերպութեան Մարսէյլի կեդր. վարչութեան եւ անոր պաշտօնական ներկայացուցիչ Պր. Սիմոն Աւետեանի, որ միեւնոյն ժամանակ կը նախագահէր հանդէսին:

Խօսք կ'առնէր հանդիսը վարող Պ. Մուրատեան, բեմ հրաւիրելով Վիչիի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Սեւան» խումբը, որ երեք յաջորդական հայրենաչունչ երգեր կ'երգէր՝ «Ա՛խ Վասպուրական», «Զայն մը հնչեց» եւ «Վէրքերով լի»:

Ապա բեմ կը բարձրանար օրուան նախագահ Պր. Աւետեան, որ յատկապէս կը չեշտէր թէ միշտ պէտք է պատրաստ մնալ պաշտպանելու Հայկական Դատը. պէտք է որ պահանջ ընտրել կամ մահ եւ կամ ազատութիւն: Մայիս 28ի պէս դէպքեր պատճառ եղան, կ'ըսէր ի միջի այլոց, որ ծնունդ առնէ այսօրուան Հայաստանը: Ոտանաւոր եւ մեներգ իրարու կը յաջորդէին, նուիրուած Վասպուրականի յիշատակին:

Խօսք կ'առնէր Պր. Յովհաննէս Ուզունեան, որ դեղօն մը կը հիւսէր «ազատատենչ Հայութեան», փա՛ռք կը դոչէր ան, Վասպուրականի հերոսամարտին եւ փառք հայ ժողովուրդին:

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր Կարօ Յովսէփեան (Մարսէյլէն): Բանախօսը հմտօրէն պատմականը կ'ընէր Վասպուրականի անմոռանալի հերոսամարտին, այդ հերոսամարտը հիմերը դրաւ 1918ի եւ այժմու Հայաստանի, կը չարունակէր ան, եւ կը նկատէր համապգային ոճ մը Վանի ահռելի պայքարը, որ ինքնին ուրիշ բան չէր եթէ ոչ հայ ժողովուրդի անսպառ ազատութեան սիրոյն համար պայքար մը:

Պէտք է, աւելցուց բանախօսը, որ ըլլանք ինքնահաւատ, վստահինք մենք մեզի եւ մեր ուժերուն, հաւատանք մեր զաւակներուն: Պատուական բանախօսը նկատի առաւ նաեւ Խրիմեան Հայրիկի ազգային գործունէութիւնը եւ դլխաւորապէս Պերլինի վեհաժողովին մասնակցութիւնը եւ յուսախաբութիւնը, չհամոզուելու եւ անխիղճ պետութիւններէն:

Տասը վայրկեան դադարէ ետք կը բացուէր հանդէսի երկրորդ եւ աւելի դեղարուեստական բաժինը՝ մեներգով մը, որուն կը յաջորդէր անմիջապէս ետք արտասանութիւն մը, որմէ ետք մենապար մը Լիոնի Նոր Սերնդական Պր. Գրիգոր Սիւլըճեանի կողմէ, որ մեծ յաջողութեամբ պարեց կովկասեան լեռնապար մը, հանդիսականներու անդադար ծափերուն մէջ:

Մենապարէն ետք երկու խմբապար «Հոյ նազան իմ» եւ կովկասեան խմբապար մը կը ներկայացուէր չատ յաջողութեամբ, Վիչիի Նոր Սերունդին կողմէ: Ներկաները իրենց գոհունակութիւնը կը յայտնէին ջերմ ծափերով:

Հանդէսին ներկայ ըլլալով Պր. Արամ Աճէմեան (Սէնթ Էթիէնէն) հրաւիրուեցաւ քանի մը խօսք ըսելու:

Պր. Մուրատեան հանդէսը փակեց շնորհակալութեան ջերմ խօսքերով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Ստեփան Լիսիցեանի վաստակը կարեւոր տեղ կը գրաւէ հայ ազդագրութեան ասպարէզին մէջ: Արդարեւ, Հայաստանի եւ Անդրկովկասի հայաբնակ շրջաններուն մէջ ան տարիներ չարունակ հաւաքած եւ դրի առած է մեծ քանակութեամբ նիւթեր, որոնք աչքի կը զարնեն իրենց լայն ընդգրկումով եւ բազմազանութեամբ:

«Զանգեզուրի Հայերը» հատորը, որ նոր լոյս տեսաւ, կ'ամփոփէ շրջանի ազգագրական հարուստ նիւթերը, որոնց մեծ մասը հեղինակը հաւաքած է 1920–1930ին:

Հոս ներկայացուած են բնակչութեան նիւթական եւ հոգեւոր մշակոյթները, տնտեսութիւնը, զբաղումները, երկրագործութիւնը, արհեստները, աշխատանքի ձեւերն ու գործիքները, ընտանիքը եւայլն: Յատուկ գլուխներ կը ներկայացնեն աշխարհագրական մանրամասնութիւններ: Գիրքը ունի 130 տախտակներու բաժին մը:

Հատորին բնագիրը պատրաստած է ազգագրագէտին աղջիկը՝ Սրբուհի Լիսիցեան, իսկ գործը խմբագրած են ակադ. Ս. Երեմեան եւ Ս. Լիսիցեան:

×

Յակոբ Պարոնեանի «Երկերի ժողովածու»ին եօթներորդ հատորը կ'ամփոփէ երդիծագրին մանրապատումները եւ փոխառութիւնները: Հատորին նիւթերը առնուած են «Մեղու», «Թատրոն», «Լոյս» եւ «Խիկար» հանդէսներէն (1872–1888), ամբողջացած փարիզէն դրկուած նիւթերով, որոնք չարդ տեղ չեն գտած հեղինակին գործերուն մէջ:

Հատորը ծանօթագրած եւ պատրաստած է Ա. Մանուկեան:

Գմբէթը փլաւ 557ին

Նորոդուեցաւ Տրդատ Ճարտարապետի կողմէ 989ին

Աչակիրները աւարի տուին 1207ին

Սուլթան Ֆաթիհ վրաւեց եւ չինեց Ա. մինարէն 1453ին

Սուլթան Սելիմ չինեց երկրորդը 1568ին

Սուլթան Մուրատ Բ. երրորդը 1592ին

Նորոդութիւն Ֆոսքօլօ Ճարտարապետին կողմէ 1847ին:

Հայ պատմագիրները մեր հին յիշատակարաններու չինութեանց իրրեւ վերահսկիչ վարպետի կամ իսկական բառով՝ Ճարտարապետի երկու անուն տանդած են մեզի: Այս երկու անուններէն մէկը, որ աշխարհահռչակ դարձած է Այա Սոֆիայի կաթողիկէ եկեղեցիին նորոդութիւնը կատարած ըլլալուն համար, Տրդատ Ճարտարապետն է: Այս մասին ահա թէ ինչ կը գրէ մեր պատմագիրներէն մին. «Ի սոյն ամի, որ էր ի ՆԼԸ թուականին... չարժեցաւ աշխարհն Յունաց ահաւոր դղրդմամբ, մինչեւ կործանել բազում քաղաքաց եւ դիւղից եւ գաւառաց, եւս առաւել ի Թրակացւոց եւ Բիւզանդացւոց աշխարհին հանդերձ ծովովն, եւ ի մէջ նոցա ծածանեալ ծփէր սասանմամբ, մինչեւ ի նոյն ինքն ի թագաւորական քաղաքին Կոստանդնուպոլսի մեծամեծ եւ բազմապայծառ զարդ հրաշատեսիլ սեանց եւ պատկերաց եւ եկեղեցեաց մեծամեծաց կործանեալ փլուզանիւր, եւ նոյնինքն Սոֆիայն, որ կաթողիկէն է՝ հերձանիւր պատառմամբ վերուստ ի վայր: Վասն որոյ բազում ջան եղեւ արհեստաւոր Ճարտարացն Յունաց առ ի վերստին նորոդել: Այլ անդ դիպեալ Ճարտարապետին Հայոց Տրդատայ քարագործի՝ տայ զօրինակ չինուածոյն, իմաստուն հանճարով պատրաստեալ զկաղա-պարս կազմածոյն եւ սկզբնաւորեալ դլխնէն որ եւ զեղեցկագոյն չինեցաւ պայծառ քան զառաջինն»:

Հայոց ՆԼԸ թուականը կը համապատասխանէ 989ին, իսկ յիշեալ երկրաչարժը տեղի ունեցած է նոյն տարին Հոկտեմբերին:

Ք.

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

Այս վերջին որոշումը տալէ ետքը, իր մօրը պաղ եւ կարուկ նամակ մը գրեց: Ցետոյ, Թղթապանակէն հանեց Աննայի երեք տոմսակը, զանոնք վերստին կարդաց եւ սկսաւ մտածել այն խօսակցութեան մասին զոր նախորդ օրը ունեցած էր անոր հետ:

Վրոնսքիի կեանքը երջանիկ էր անոր համար որ վարուելու կանոն մը ունէր որուն համաձայն որոշած էր ինչ որ ընելու եւ ինչ որ չընելու էր:

Այդ կանոնը կը վճռէր որ հարկ էր անմիջապէս վճարել խաղի մէջ խաբեբայի մը ունեցած պարտքը, բայց դերձակը կրնար սպասել, թէ սուտ խօսելու չէր այլ մարդոց, սակայն կարելի էր սուտ խօսիլ կիներուն, թէ երբեք մէկը խաբելու չէր, ի բաց առեալ ամուսիններէն, թէ անկարելի էր ներել նախատինքի մը, սակայն իրաւունք ունէր ուրիշները նախատելու:

Այդ կանոնները կրնային խելացի կամ բարոյալից չերեւալ, բայց զոյութիւն ունէին եւ անոնց հետեւելով, Վրոնսքի կը սկսէր զգալ որ այդ կանոնները չէին համապատասխաներ իր կեանքի բոլոր պայմաններուն եւ թէ ապագային համար դժուարութիւններ եւ տարակոյսներ կը նախատեսէր, որոնց առաջնորդող թելը չէր կրնար դտնել. իր ներկայ յարաբերութիւնները Աննայի ու իր ամուսնոյն հետ պարզ ու պայծառ էին իրեն համար:

Այդ յարաբերութիւնները որոշապէս եւ յստակօրէն դծուած էին իր վարուելակերպի կանոններուն մէջ: Աննա աշխարհիկ կին մըն էր որ զինքը պատուած էր իր սիրովը եւ ինք զայն կը սիրէր եւ այս պատճառաւ, իրեն համար յարգելի կին մըն էր եւ դուցէ աւելի յարգելի քան եթէ իր հարազատ կինը ըլլար:

Վրոնսքի դուցէ նախամեծար պիտի համարէր իր ձեռքը կորել քան ինքզինքին թոյլ տալ որ խօսքով մը կամ ակնարկով մը զայն ոչ թէ վիրաւորէ, այլ անոր մասին պէտք եղած յարգանքը ցոյց չտայ:

Իր աշխարհիկ յարաբերութիւնները ոչ նուազ պայծառ էին: Ամէն մարդ կրնար կասկածիլ իր յարաբերութեան մասին, բայց ոչ ոք կրնար առոր վրայ խօսք մը ըսել: Հակառակ պարագային՝ պատրաստ էր լուծելու չատախօսները եւ պանդք ստիպելու որ յարդէն իր սիրած կնոջ պատիւը, որ թէեւ զոյութիւն չունէր այլեւս: Բոլոր առնց մէջ ինչ որ ամէնէն աւելի յստակ էր, այն ալ իր յարաբերութիւններն էին ամուսնոյն հետ: Այն օրէն ի վեր ուր Աննա զայն սիրած էր, Վրոնսքի կ'ենթադրէր որ միայն ինք անոր վրայ իրաւունքներ ունի: Ամուսինը աւելորդ մարդ մըն էր. նեղութիւն պատճառող մը: Անշուշտ մեղքութեան արժանի էր, բայց ի՞նչ կրնար ընել: Միակ իրաւունքը զոր ունէր ամուսինը՝ դէնքով հատուցում պահանջելն էր եւ Վրոնսքի առոր պատրաստ էր իր յարաբերութեան առաջին օրէն:

Բայց առենէ մը ի վեր Աննայի հետ իր յարաբերութիւնները զինքը կ'ահաբեկէին՝ իրենց ներկայացուցած պղտորութեամբը: Առջի օր չէ՞ր յայտարարած իրեն որ յղի էր: Կը դժար որ այս լուրը եւ այն արարքները զորս Աննա կը սպասէր իրմէ, չէին մտներ իր նախատեսած բաներու չրջանակին մէջ:

Ցանկարծակիի եկած էր: Առաջին վայրկեանին, իր սիրտը իրեն խորհուրդ տուաւ պահանջելու Աննայէն որ թողու իր ամուսինը: Բայց անդրադառնալով՝ յստակօրէն տեսաւ որ լաւագոյն էր այս ծայրայեղութեան չդիմել: Այսուհանդերձ, անսոյդ ու երկմիտ կը մնար եւ ինքնիրեն կը հարցնէր թէ դէշ գործած պիտի չըլլա՞ր իր առաջին որոշման վրայ պնդելով: «Իրեն խորհուրդ տուի ամուսինը թողելու, ուրեմն առաջարկած եղայ ինձի միանալու: Պատրա՞ստ եմ այդ միութեան մէջ մտնելու: Ինչ որ է, դրամական խնդիրները կարելի է հարթել, բայց ի՞նչպէս կրնամ առեւանգել այնքան տաճն որ բանակին մէջ կը մնամ: Եթէ այդ խորհուրդը տուի իրեն, պէտք է ամէն բանի պատրաստ ըլլամ, պէտք է դիտնամ որ ինչպէս դրամ պիտի հայթայթեմ եւ պէտք է որ իմ բանակէն արձակուիլս խնդրեմ»:

Երկար տաճն մտածեց:

Իր հանդստեան կոչուելու խնդիրը դինքը առաջնորդեց իր կեանքին մէկ ուրիշ չահը նկատելու, գաղտուկ չահ մը որ ինք միայն գիտէր եւ որ դուցէ իր էութեան գլխաւոր չարժառիթն էր:

Փառասիրութիւնը Վրոնսքիի մանկութեան եւ պատանեկութեան երազն էր. ինքզինքին չէր խոստովաներ, սակայն այդ երազը այնքան զօրաւոր էր որ այս վճռական վայրկեանին կռւի կը բռնուէր իր սիրոյն հետ: Աչխարհիկ կեանքի ու զինուորական ասպարէզի մէջ իր առաջին քայլերը յաջողութեամբ պսակուած էին, բայց երկու տարի առաջ մեծ պակասութիւն մը զործած էր:

ՀԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայաստանի Հանրապետութեան 52րդ տարեդարձին առթիւ, Հայ Նախկին Ռազմիկներու Սպայից Միութիւնը հոգեհանդըստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ի յիշատակ՝

ՋՕՐ. ՆԱՋԱՐԲԷԿԵԱՆԻ

եւ բոլոր սպաներուն, ենթասպաներուն եւ զինուորներուն, որոնք քաջարար ինկան Սարդարապատի, Բաշ-Աբարանի եւ Ղարաքլիսէի պատմական հերոսամարտներու ընթացքին եւ փրկեցին Հայրենիքը եւ Ս. Աթոռը:

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Ցուցիս 7ին
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Ցուցիս 14ին:
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Ցուցիս 7ին
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ
Ցուցիս 7ին:
ՎԱՀԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Վահանի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի, Շաբաթ 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8,30ին, Քաղաքապետարանի Թատրոնին մէջ: Կը նախագահէ ընկ. ԼԵՒՈՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ Կը բանախօսէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋԱՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի կողմէ.— խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, խմբապար, մենապար, կենդանի պատկեր:

×

Կիրակի 31 Մայիս Վահանի Ահարոնեան Նոր Ակումբին բացումը Ռիւ Պիւֆէյի նախկին դպրոցին սրահը:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Յակոբ Սազճեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, արտասանութիւն, պար եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Ցուցիս 7ին

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան Ընթերցասիրական Միութեան ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին ղպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պատուոյ անդամակցութեան համար եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Մանասեան Ժիրայր 100 ֆրանք
Մուրատեան Ժիրայր 100
Հ. Թ. 100
Նուպար Յովհաննէսեան 100
Սեդրակ Տաւուտեան 100
Պերճ Մալեան 200

ՆՈՒԷՐ

Կապ. Խաչի Անկիւռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը 1000 *ֆր. կը նուիրէ օդա – փոխութեան կայանին:*

(Սառնալ «Յառաջ»էն):

ԱՂՔԱՏԱՆԱՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10–12 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը չբնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Ի պատիւ Տօքթ. Գուրգէն Մեծատուրեանի, մասնաճիւղին սարքած թէյասեղանին առթիւ ընկ. Ա. Գասեան 25 *ֆր., Տէր եւ Տիկին Գէորգ Կօչկակարեան* 15., *ընկ. Մ. Էքմէքճեան* 15, *Տէր եւ Տիկին Ս. Խաչատուրեան* 10, *Տէր եւ Տիկին Կ. Սիմոնեան* 10, *ընկ. Պ. Եղիքեան* 10, *ընկ. Ղ. Գալուստեան* 10, *Տէր եւ Տիկին Ղ. Մարտիրոսեան* 10, *ընկ. Լեւոն Առաքելեան* 10, *ընկ. Փիէռ Խաչերեան* 10 *ֆրանք:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի Վիէնի կազմին դաչտահանդէսը

ՅՈՒԼԻՍ 5ԻՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յակոբ Եպս. Վարդանեան եւ ընդունելութեան կազմակերպիչ յանձնախումբը կը յայտարարեն թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը Վազգէն Ա. Հովուապետականը իր այցելութիւնը պիտի չնորհէ Մարսէյլի եւ շրջակայքից իր հաւատացեալ հօտին: Հայրապետի ընդունելութեան եւ Մարսէյլ դառնուած շրջանին, տեղի պիտի ունենան հետեւեալ պաշտօնական եւ ժողովրդային հանդիսութիւնները:

ՈՒՐԲԱԹ 29 Մայիս կ. ե. ժամը 14,45ին՝ ժամանում Մարինեանի օդակայանը եւ հանդիսաւոր ընդունելութիւն: 16,15ին Հրաշափառ երդեցողութեամբ մուտք Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի եւ խօսք Ողջոյնի:

ԿԻՐԱԿԻ 31 Մայիս ժամը 10,30ին Հայրապետական պատարագ եւ հայրապետական պատգամ–քարոզ:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 Ցունիս կ. ե. ժամը 21ին պաշտօնական հանդիսութիւն փոքր տը Քոնկրէի սրահներուն մէջ:

ՇՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 Ցունիս կ. ե. ժամը 20,30ին ողջերթի ճաշ Սիվլանտիք պանդոկի սրահին մէջ: Մասնակցութիւն 80 ֆրանք: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ նախապէս Մայր եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան քարտուղարութեանց մօտ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պանէվո–Քաչանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ 27 Մայիս ժամը 21ին ընկերուհի Հաքիմեանի տունը 144 Ավընիւ Պրիան, Պանէվօ:

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

Ալֆորվիլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ, մասնակցութեամբ կապոյտ Խաչին, 30 Մայիս փաթրոնաժ Միշնիխիալ տը լա ռիւ Թուլոն, Ալֆորվիլ, ժամը 19էն կէս դիշեր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նայիրի պարախումբը, զուգընթաց Նոր Սերնդականներու կողմէ, արտասանութիւն, երգ՝ Պետիկեան:

Ճաշով միասին մուտք՝
Դիւ 15 ֆր. Նոր Սերնդականներ 8 ֆր.

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱԼՊԼՕՄ – ՏԻՄՔ ՄԸ 30 Մանթիմէթր, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

1. Առաւօտեան արշալոյս
2. Անուշիկ Եարջան
3. Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը)
4. Մայրս
5. Դու ինձ համար
6. Հայաստան
7. Երեւանի սիրուն աղջիկ
8. Կարաւան
9. Խաչատուր Աբովեան
10. Սէրս գաղտնի թող մնայ

Նախապէս արձանագրութեամբ վաճառումը վերջացած ըլլալով, տիսքը կը ծախուի 31 *ֆրանքի*

Դիւամական առաքումները կատարել չէքով կամ մանտայով .— Ճշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN
204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

Կարելի է դիմել նաեւ՝ Հ. Բալուեան գրատունը, 43 Ռիւ Ռիչէ, Փարիզ 9րդ և
ELEDISC (TARPINIAN) 269, Bd. Voltaire, — Paris (11e)

ՃԱՇ

Կազմակերպուած Տրապիզոնի (Պոն – տոս) Հայր. Միութեան կողմէ, Մայրերու տօնի առթիւ: Տեղի կ'ունենայ 7 Ցունիս Կիրակի ժամը 12ին, ճաշասրան Արթիւր, 391, Ռիւ տէ Փիրէնէ, Փարիզ 20րդ Մեթրօ Փիրէնէ:

Մուտք 20 Ֆրանք:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԵՒԱՆ
2750

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

«ԷՐԵԲՈՒՆԻ»
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
– եւ –
ԳՈՒՆԱԻՈՐ

ՈՒԹ ԳՐՔՈՅԿՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԻՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆՆ Է 20 ՖՐԱՆՔ

Ցաեւ՝ Գիգորը, Մի կաթիլ Մեղր եւայլն:

ԾՆՈՂՔՆԵ'Ր, ՁԵՐ ՁԱԻԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵՅԻՆ ԼԵՑՆԵԼՈՎ ԱՑՍ ԿՏՐՈՆԸ ԸՆԹԵՌՆԼԻ ԿԵՐՊՈՎ

Անուն – Մականուն . . . . . .
Հասցէ . . . . . .
Ներփակ վճարումը՝ պանքի չէքով կամ փոսթի չէքով
(Ուրել ափոգրդ նշանառկումը)

EDITIONS « EREBOUNI », B. P. 46 CHARENTON - 94 — Tél. : 368-26-32

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱՅԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Ձեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1–15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարատաբատ, Զրիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

Երթ ու դարձ օդաճաւով՝ Փարիզէն Փարիզ, բոլոր ծախքերը 2500 ֆրանք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e) — 42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e) — 073-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e) — 344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e) — 42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice — 87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes — 39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er) — 33-71-10
Agence de Voyage CIT, Rue Aristide Briand, St. Etienne — 32-88-95

Profitez des avantages offorts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités
« LIC. 18 »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
28
ՄԱՅԻՍ
JEUDI
28 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.823 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.823

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՅԻՍ 28

Որքան խոր ուսումնասիրենք հայ ժողովուրդի դարաւոր անցեալը, ա՛նքան մեծ հիացումով կանգ կ՛առնենք 1918 Մայիս 28ի Թուականի առջեւ, որ յաւէտ յիշատակելի ու պանծալի դարձա – կէտ մըն է, ոսկի տառերով արձանագրուած անջնջելի Թուական մը՝ Հայոց պատմութեան մէջ:

Արդարեւ մեր նախահայրերը տոդոր – ուած ազատութեան բուռն սիրով, հա – մաչխարհային պատմութեան սեմին վրայ ոտք կոխելու օրերէն սկսեալ դիւցազնական պայքար են մղած յանուն անկախութեան ու սեփական հայրենիքի:

Ինչպէս աշխարհագրական խիստ ան – նպաստ չրջանի մը մէջ, չրջապատուած աշխարհակալ հզօր պետութիւններով, հայ ազգը կրցած է դէմ դնել արեւելքէն եւ արեւմուտքէն, հարաւէն ու հիւսիսէն հասած բոլոր յարձակումներուն: Ստեղ – ծած է անկախ պետութիւն, ինքնուրոյն մշակոյթ եւ սեփական եկեղեցի:

Ու երբ կորսնցուցած է քաղաքական անկախութիւնն ու ենթարկուած օտար տիրապետութեան՝ պահպանած է իր ազ – գային դիմագիծը:

Շատ ենք ունեցած ողբերգական չըր – ջաններ մեր պատմութեան ընթացքին: Օտար պետութիւններ եւ այլազուան հա – րեան ցեղեր անպատիժ կոտորած ու կո – ղոպտած են մեզ:

Սարսուռով կը յիշենք մեր ազգի կրած տառապանքները բարեկամ ձեւացած Շահ Աբբասի օրերէն սկսեալ մինչեւ արիւնար – րու Ապտիւլ Համիտն ու հրէշածին Իթ – թիհատը:

Բայց երբ կը դարձնենք մեր պատմու – թեան սեւ էջերը եւ կը հասնինք 1918 Մայիս 28ին, հպարտութեամբ ու ցըն – ծութեամբ կը լեցուին մեր հոգիները:

Այդ սիրալի օրն է, որ Հայութիւնը, մահու եւ կենաց օրհասական կռիւներէ վերջ, պատմութեան դատաստանին առ – ջեւ իր ապրելու, տեւելու, յաւերժանալու իրաւունքին անժխտելի փաստը տուաւ:

Մայիս 28ին Հայուն բազուկը, որուն մէջ խտացած էր մեր միլիոնաւոր նա – հատակներու սուրբ վրէժը, իր պապե – նական հողերէն դուրս վռնտելով դարա – ւոր դահիճը, կերտեց սեփական, անկախ հայրենիք: Երկրադունդի անսահման քարտէսին վրայէն կորզեց ափ մը հող եւ վրան արձանագրեց « Հայաստանի Հանրապետութիւն » պանծալի անունը:

Հիմնեցաւ հայ ազգը ի սիրւոս աշ – խարհի: Դարձանք «Հայաստանի քաղա – քացի»: Ունեցանք սեփական կառավարու – թիւն, Մորհրդարան, բանակ, դեսպան, հիւպատոս, հայկական դրամ, նամա – կաղրոշմ: Աշխարհի մեծերու կողքին նստանք դիւանագիտական կանաչ սեղան – ներու առջեւ եւ հաւասարէ հաւասար դաշնագիր կնքեցինք:

Ցաղթական դաշնակիցներն ու պար – տուած Թուրքիան նուիրագործեցին Հա – յոց իրաւունքը՝ ունենալու Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան (Սեւրի դաշնագիր յօդուած 88 եւ 89):

Մայիս 28ին ստեղծուած կորիզ Հա – յաստանն է, որ կ՛ապրի այսօր, տարբեր վարչաձեւի տակ: Կ՛աճի ու կը բարգա – ւանի, օրէ օր նոր նուաճումներ արձա – նագրելով:

Առանց Մայիս 28ին, չէինք ունենար այսօրուան Հայաստանը:

Փա՛ռք Մայիս 28ը կերտող ազատա – տենչ Հայութեան:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՎԻՃԱԿԸ ՄՏԱՀՈԳԻՉ Է

Լիբանան այս անգամ ներքին լուրջ տագնապի մը դէմ յանդիման կը գտնուի: «Լիբանանեան խճանկարը քանդուելու վտանգին տակ կը գտնուի», կը գրեն թերթերը: Շեխ աղանդի պետին՝ Իմամ Մուսա Էլ Սատիի որոշումով ընդհանուր գործադուլ տեղի ունեցաւ առջի օր, որու ընթացքին երիտասարդներ փորձեցին մայրաքաղաքին կարգ մը կարեւոր եր – թուղիները փակել: Իմամը սպառնայ յառաջիկայ չաբաթներուն եւս ցոյցեր կազմակերպել եւ, նոյնիսկ, գրաւել «պա – լատներն ու Պէյրութի մեծ տուները»: Իրրեւ վերջին քայլ՝ Իմամը պիտի դիմէ «ուր որ պէտք է», որպէսզի պաշտպան – ուին Հարաւ. Լիբանանի չահերը: Աւել – ցննենք, որ այս չրջանի բնակչութեան մեծ տոկոսը կազմուած է այս աղանդին պատ – կանող մարդոցմէ. արդ, այս վերջիննե – րը դժգոհ են, որ կառավարութիւնը ան – պաշտպան կը թողու զիրենք:

Առջի օրուան ընդհ. գործադուլին մի – ացան նաեւ Մարոնի համայնքը:

Ընդհանուր ձեւով դիտել կը տրուի, թէ Իմամն ու Մարոնի պետերը կը դժ – գոհին այն իրողութենէն, թէ Պաղեստին – ցիները սանձարձակ գործունէութեան կը դիմեն, որու հետեւանքով անապահովու – թիւն ստեղծուած է սահմանամերձ վայ – րերուն մէջ: Արդէն գաղթականութեան հոսանքը կը չարունակուի դէպի մայրա – քաղաք:

Անչուշտ, կան նաեւ դժգոհներ, որոնք կը պահանջեն աւելի չեչտուած գործակ – ցութիւն մը Պաղեստինցիներուն հետ: Իրաց այս կացութեան մէջ, Մորհրդա – րանը զինուորական չղթայի մը պաշտպա – նութեան տակ դումարեց իր նիստը:

Ներքին նախարարը՝ Քամալ Ճումպլաթ որ միեւնոյն ատեն նախագահն է Ընկեր – վարական – Ճառաջդիմական կուսակցու – թեան, ժողովուրդին բաժնուած թող – ցիկներով պահանջեց արաբ ուժերու ներ – կայութիւնը սահմանագլուխին վրայ, իրրեւ պաշտպանութեան միջոց: Թող – ցիկը կը չեչտէ այնուամենայնիւ, թէ այդ ուժերը պէտք է պատկանին այնպի – սի երկիրներու, որոնք մասնակից չեն կռիւներուն: Այս առթիւ խօսք կ՛ըլլայ Մարոքչի եւ Թունուզցի զինուորներու մասին:

Վարչապետ Ֆարամէ պատասխանելով իրեն եղած հարցումին Ճումպլաթի ա – ռաջարկին չուրջ, յայտարարած է թէ չի մերժեր նման առաջարկ մը բայց այդ որոշումը կրնայ միայն Մորհրդարանը տալ:

Ինչ կը վերաբերի սահմանի կացու – թեան, խաթայելեան զինուորները ազատ համարձակ մուտք կը գործեն եւ հսկո – ղութիւն կը կատարեն Լիբանանի հողին վրայ, առանց դոյզն ընդդիմութեան հանդիպելու:

Տիկին Կոլտա Մէյր Քնեսէթին (Խոր – հըրդարան) առջեւ խօսելով դիտել տուաւ թէ խորհրդային մասնագէտները Սամ–3 հրթիռներու քսան կայաններ հաստատած են Եգիպտոսի մէջ: Խօսեցաւ նաեւ խոր – հրդային զինուորական օժանդակութեան մասին, արաբ երկիրներու: Վեցօրեայ պատերազմէն ցայսօր Մոսկուա եղիպ – տոսի եւ միւս արաբ երկիրներուն յանձ – նած է 800 օդանաւ եւ 2000 հրասայլ:

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԵՒ «ԶԱՐԹՕՆՔ»Ի ԴԷՄ ԴԱՏԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բ.

Այնուհետեւ, խօսք առնելով, պաշտ – պան փաստաբան Մեթր Մոհսէն Սլիմ յայտարարեց.

ՄԵԹՐ ՍԼԻՄԻ ԽՕՍՔԸ

«Պարոն Նախագահ,

«Լիբանանի մեր հայ եղբայրները, ո – րոնք մաս կը կազմեն լիբանանեան ազ – գին, որոնք կը կատարեն իրենց բոլոր պարտականութիւնները եւ պարտաւորու – թիւնները հանդէպ լիբանանեան հայրենի – քին եւ որոնք այսօր հսկայ բազմու – թեամբ լեցուցած են դատասրահը, Ար – դարութեան Պալատին սրահները, բակը եւ պողոտան, եկած չեն ցոյցով մը ընդ – շում բանեցնելու Լիբանանեան Արդարու – թեան վրայ, որուն հանդէպ կատարեալ վստահութիւն ունին: Անոնց ծովածաւալ ներկայութիւնը թարգմանն է իրենց դա – ւանութեան, այնքան որ անոնք իրենք զի – րենք վիրաւորուած կը զգան իրենց ամէ – նէն մարդկային եւ ամէնէն ազնիւ զգա – ցումներուն մէջ:

«Առ այժմ, մեր բուն խօսքը չէ որ պի – տի ըսենք, այլ պիտի տանք նախագիծը այն պաշտպանողականին, զոր յետագա – յին պիտի կատարենք ձեր ատեանին առ – ջեւ:

«Ձեր արտօնութեամբ, սակայն, հետե – ւեալ երկու պահանջները ունինք ներկա – յացնելիք.

Ա) Կը պահանջենք, որ թուրք դեսպա – նատան բողոքագիր–նամակը կցուի դա – տական թղթածրարին՝ առ ի ուսումնա – սիրութիւն: Կը նկատենք, որ այդ բողո – քագիր – նամակը, որ ուղղուած է Լիբա – նանի Արտաքին նախարարութեան, զին – ուորական կամ քաղաքական որեւէ գաղտնիք չի պարունակեր, հետեւաբար կրնայ դառնալ բոլորին սեփականու – թիւնը:

«*Բ)* Դատական թղթածրարին կցուած է մեղադրեալ յօդուածներուն փրանսերէն թարգմանութեան արաբերէն ոչ–վաւե – րացեալ թարգմանութիւնը: Արդ, այդ երկու յօդուածներուն ճշգրիտ պարունա – կութեան տեղեկանալու համար, անհրա – ժեշտ է որ այդ յօդուածները հայերէնէ ուղղակի թարգմանուին արաբերէնի, եր – դուեալ թարգմանիչներու կամ մասնա – գետներու յանձնախումբի մը կողմէ»:

Այս պահանջները ձեւակերպելէ ետք, Մէթր Մոհսէն Սլիմ դատավարութիւնը իր հարազատ մթնոլորտին մէջ մտցնելով, յայտարարեց.

«Հայ մամուլը չէ որ այսօր դատարան կանչուած է, այլ ամբողջ լիբանանեան մամուլը, արաբական ամբողջ մամուլը, ու այս՝ մանաւանդ այս օրերուն, երբ Լիբանան եւ արաբական աշխարհը կ՛անց – ցնին դժուարին եւ փափուկ շրջանէ մը եւ պէտք ունին զօրաշարժի ենթարկելու իրենց բոլոր ուժերը եւ մամուլը՝ պայ – քարելու համար թշնամիին դէմ:

«Բացի այդ, մեղադրեալ յօդուածները հրատարակուած են 1915ի հայկական ցե – ղասպանութեան ոգեկոչման առիթով: Ա – ւելի քան երկու միլիոն Հայեր զոհ գացին այդ ցեղասպանութեան եւ մեր հայ եղ – բայրները կորսնցուցած են իրենց հայրե – րը, մայրերը, զաւակները, եղբայրները եւ քոյրերը այդ ցեղասպանութեան մէջ:

«Հայկական հարցը անլոյծ կը մնայ տակաւին: Թուրքերու կառավարութեան կողմէ բանաձեւուած բողոքը իսկական գրգռութիւն մըն է հայ ժողովուրդին դէմ, որ անանչատելիօրէն մաս կը կազմէ լիբանանեան ընտանիքին: Այս բողոքը նոյն ատեն կը հանդիսանայ Թուրքիոյ կողմէ միջամտութիւն մը լիբանանի ներ – քին գործերուն մէջ:

«Այս բողոքը ուղղուած է խօսքի ազա – տութեան սկզբունքին դէմ, որ կը կազմէ հիմքը լիբանանի ցաւերժականութեան: Արդ, մենք կը յայտնենք, թէ ո՛չ Թուր – քիան, ո՛չ Թուրքերու կառավարութիւնը եւ ոչ ալ որեւէ պետութիւն, Արեւելքէն թէ Արեւմուտքէն, չի կրնար կաշկանդել լիբանանեան ազատութիւնը եւ խեղդել արդարութեան ու ազատութեան խօսքը:

«Լիբանան միջազգային բեմ մըն է արդար ու մարդկային բոլոր դատերու համար: Երկու միլիոն Հայերը, որոնք Թուր – քերու կառավարութեան հրահանգով բը – նաջնջուեցան 1915ին, *բացականչեց Մէթր Սլիմ*, նիւթական եւ բարոյական հա – տուցման իրաւունք ունին համայն աշ – խարհէն ու մանաւանդ Թուրքիայէն: Թուրքերու կառավարութիւնը ո՛չ միայն մինչեւ հիմա չփորձեց դարմանել իր գործած ոճիրները, (*նախագահը հոս ու – ղեց ընդհատել Մէթր Սլիմի խօսքը*), ո – րոնք միաձայնութեամբ դատապարտուե – ցան բոլոր ազգերուն կողմէ, այլ ընդհա – կառակն, ահա կը տեսնենք, որ կը հա – լածէ իր զոհերը, անոնց ձայնը լռեցնելու համար:

«Լիբանահայ մամուլը, որ այսուհետեւ պիտի կոչեմ լիբանանեան մամուլ, ամէն տարի Ապրիլ 24ին կը հրատարակէ յօդ – ուածներ՝ հայ նահատակներու յիշատա – կը ոգեկոչելու համար, ինչպէս լիբանան – եան մամուլը կը հրապարակէ յօդուած – ներ Մայիս 6ի Նահատակաց Տօնին առ – թիւ:

«Մեզի համար, Ապրիլ 24 եւ Մայիս 6 երկու սեւ թուականներն են մարդկու – թեան պատմութեան մէջ: Ինչպէս Մայիս 6ին, Թուրքերու կառավարութիւնը կա – խաղան բարձրացուց լիբանանցի եւ սու – րիացի հայրենակիցներ, այնպէս ալ 1915ին նոյն կառավարութիւնը կազմա – կերպեց եւ գործադրեց հայկական ցեղա – սպանութիւնը:

«Հայկական հարցը, որ տակաւին կը սպասէ իր լուծումին, այս դատին առի – թով, որ իր նախընթացը չունի լիբանան – եան դատական տարեգրութեանց մէջ, պէտք է ամբողջականօրէն ներկայացուի այս ատեանին առջեւ: Ու ճիշդ այդ պատճառով, յարգարժան ատեանէդ կը խնդրենք, որ ամբողջ օր մը յատկացնէ մեզի, որպէսզի լրիւ կերպով սպառենք մեր նիւթը»:

Խօսքը ապա տրուեցաւ ընդհանուր դա – տախազին, որ համամիտ գտնուելով Մէթր Սլիմի պահանջներուն, իր կարգին պահանջեց, որ թղթածրարը վերստին փոխանցուի իրեն՝ առ ի տեսութիւն:

Ի վերջոյ՝

1) *Դատական ատեանը ընդունեցաւ թղթածրարին կցել Թուրք դեսպանատան բողոքագիր – նամակը, որ կը կրէ 21 Մայիս 1969 Թուականը, համար 351:*

2) *Որոշեց թղթածրարը վերստին փո – խանցել ընդհանուր դատախազութեան:*

3) *Թարգմանութեան հարցը ձգել յե – տագայի:*

4) *Ցաջորդ նիստը դումարել Ջորեք – չաբթի, 1 Ցուլիս 1970, կէսօրէ առաջ ժամը 11ին:*

(Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Անդամ մը եւս կը տօնենք Հայոց պատմութեան մեծագոյն թուականներէն մէկը: Կ'ըսեմ մեծագոյնը, որովհետեւ չունինք Հայոց պատմութեան մէջ թուական մը, որ այնքան ծանր եւ այնքան մահաւուրք օրերէ եռաք՝ այնքան չքեղ փայլով մը փայլած ըլլայ Հայոց երկնակամարին վրայ:

Մենք ունեցանք Վարդանանք եւ այլ դիւցազնամարտներ՝ յաճախ բարոյական, մշակութային արժէքով: Սակայն, Մայիս 28ը հայ ժողովուրդի յարութիւնը կը խորհրդանշէ, հայ ժողովուրդի բազուկի յաղթանակին տօնն է ե'ւ նիւթական, ե'ւ բարոյական:

Երբ կը տօնենք, դիտակից ենք, թէ խօսքէս բախտաւոր սերունդ ենք: Այսօր նոր սերունդ մը կայ, որ իրրեւ պատմութիւն կ'առնէ այդ մեծ դէպքը: Կան սակայն այնպիսիներ ալ, որոնք դերակատար են: Կան եւ այնպիսիներ, որ այդ կռիւներու արձագանգներով օրօրուեցան: Մենք այն սերունդն ենք, որ Մայիս 28ը կերտողներուն հետ ապրեցաւ: Այսօրը պատմութեան օր չէ, այլ ապրումի՛ օր:

Մայիս 28ը ամբողջ ժողովուրդի մը յարութիւնը կը բնորոշէ, ոչ պարզ դէպք մը, այլ ամբողջ Հայութեան կերտած անջնջելի մէկ թուականն է:

Վայրկեան մը երթանք Սարդարապատ, Բաշ Աբարան, Ղարաքիլիսէ, ուր Թշնամին ազատօրէն կուգար Հայութեան մը-նացորդը ընդմիշտ բնաջնջելու վճռակամութեամբ: Կուգար այն ապահովութեամբ, որ դիւրին պատառ մը պիտի ըլլայ որբերու, դաղթականներու մնացորդով կազմուած բանակը:

Այդպիսի ծանր, մղձաւանջային օրեր էին, լինել-չլինելու օրեր, մահուան կամ ազատութեան օրեր եւ մեր հայրերը դիտցան անօրինակ խոյանքով կասեցնել արիւնարբու մեր դարաւոր Թշնամին, որ վճռած էր Հայ անունը ջնջել աշխարհէն:

Այսօր հրաշք կը թուի: Անկարելի է այս պատերազմը, պիտի ըսէին ռազմագէտները, եթէ այդ օրերուն սեղանի չուրջ նստէին: Կանոնաւոր բանակը կուգար դաղթական ժողովուրդին վրայ, որ դէնք ալ չունէր: Բա'ց էր ճակատը: Մեր թիկունքը՝ դաւաճան Թաթարը եւ անատրերը Վրացին: Կտրուած արտաքին աշխարհէն, լքուած դրացիներէն, անօթի, համաճարակ հիւանդութիւններ: Այս պայմաններու մէջ էր որ հայ ժողովուրդը կը կերտէր Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսէի յաղթանակները: Հրաշք էր: Բայց ի՞նչ է հրաշքը:

Գերբնական այն ուժը, զոր ցոյց տուաւ հայ ժողովուրդը: Այդ կուգար մեր պատմութենէն, սկսած Հայկ Նահապետէն մինչեւ Բաֆֆիները: Մեր բոլոր դարաւոր հերոսները, փետայիները մաս ունէին Սարդարապատի յաղթանակին մէջ, իրենց ոգեղէն ներշնչումներով: Կին ու այր մարդ, ծեր ու երիտասարդ, կրօնական ու աշխարհական, առանց կուսակցական խարականութեան, օրհասի առջեւ զոնուող ժողովուրդ մը կ'ըսէր թշնամիին.— Կեցի՛ր այնտեղ: Այդ միասնականութիւնը չէմեցուց Թշնամին: Եւ մեր հայրերը այդ դերազոյն զոհաբերութեամբ կրցան պարտադրել իրենց կամքը եւ Թուրքը ինքը ստիպուեցաւ ճանչնալ առաջինը Հայոց անկախութիւնը: Հոն էին բոլորը, Ղեւոնդ Երէցները, Սասունցի Դաւիթները, Դաւիթ Բէկերը եւ ատոր համար մեծ էր Հայոց բանակը:

Այս տօնը կը խորհրդանշէ չատ կարեւոր իմաստ մը եւս: Մայի 28էն առաջ ուրիշ Հայութիւն կար: Մայիս 28էն ետք Հայութեան դիմագիծը փոխուեցաւ, ո'չ միայն այդ օրուան Հայութիւնը ունեցանք, այլեւ այսօրուա'ն Հայութիւնը, աւելի դիտակից՝ անկախութեան, Հայ Դատին, որովհետեւ տեսաւ ու ապրեցաւ երկու տարուան անկախութեան՝ չքնաղ մը:

Եւ այսօր, այդ Հայութիւնը չինարատրուեցան է: Հայաստան մը, որ քառս էր, աւերակ էր, մեր հայրերը այդ քաոսէն ստեղծեցին պետական դիմագիծ, հիմը դրին պետական այն բոլոր հաստատութիւններուն, որոնք այսօր վերելքի մէջ են:

Ազգ մը, մրցակցութեան աշխարհին վրայ չատ քննութիւններ անցընելու պարտաւոր է: Եւ պէտք է այդ քննութիւնները յաջող անցընէ: Եւ մենք պատուով անցուցած ենք: Մեր պապերը անցուցին այդ քննութիւնը, մեզի կտակելով Հայաստանը եւ Եռագոյնը, որ ազատութեան խորհրդանիշն է:

Սարդարապատի հերոսները, յիսուն տարի ետք յաղթանակ մը եւս տարին: Անոնց ոսկորներուն յաղթանակն է Սարդարապատի հոյակերտ կոթողը:

Հայութիւնը մէկ է, քաղաքական իտէալը մէկ է, մեր դատը մէկ է: Ոչ մէկ Թշնամի կրնայ այս իրականութենէն մեզ բաժնել: Ապրիլ 24է եւ Մայիս 28ի յիշնամեակները եկան փաստելու, որ Հայութիւնը մէկ է:

Մեր հայրերը մեզի հայրենիք մը ձգեցին: Ամէնէն նեղ օրերուն մեռնիլ գիտցան, որ մենք ապրինք:

Մենք ի՛նչ ձեւով պիտի պատասխանենք վաղուան հարցականին: Մենք եւ նոր սերունդներ, պիտի կրնա՞նք հաւատարիմ մնալ մեր պատմութեան: Պիտի կրնա՞նք չարունակել ճակատամարտը:

Մայիս 28ով ճակատամարտ մը չհաճցանք, բայց պատերազմը կը չարունակուի: Կը չենանայ մեր երկիրը: Դուրան ալ առաւելութիւններ ունինք: Հինգուկէս միլիոն Հայութիւն կայ հիմա աշխարհիս երեսին: Գրականութիւնը կը ծաղկի, անտեսապէս կը բարգաւաճի մեր ժողովուրդը: Յաւելեալ զէնքեր ունինք յաջողութեան եւ յաղթանակի: Միայն պէտք է գիտնանք ի սպաս դնել այդ զէնքերը, մեր արդար դատի յաղթանակին համար:

Հայաստանի մէջ հայ ժողովուրդը կ'ընէ իր յաւելեալ ճիգը: Մենք պէտք է հարց տանք մեզի, թէ ամէն մէկ հայ ի՞նչ կրնայ ը'նել սփիւռքի մէջ: Ըսողներ դտնուին թերեւս, թէ ի՞նչ կրնանք ընել, երբ այսօր ահռելի ուժեր եւ հիւլէական ռումբեր կը խօսին:

Այսպիսի տրամաբանութիւններով ապրող ժողովուրդները չեն կրնար ապրիլ, չեն կրնար յաղթել: Բայց կուգայ օրը հաստուցման: Մենք թէեւ փոքր ազդ ենք, բայց օժտուած ենք հոգեկան մեծ ուժերով: Միայն չխախտի հաւատքը մեր արտերուն՝ Հայաստանի իտէալին հանդէպ:

Ազատութեան պահպանման համար յարատեւ ճիգ եւ պայքար պէտք է: Այս է մեր պատմութեան ոգին: Եւ եթէ կ'ուզենք մենք հաւատարիմ մնալ մեր խեչալին, ուխտենք նոյն ճամբով ընթանալ, որովհետեւ ուխտի օր է նաեւ այս տօնակատարութիւնը: Ուխտե'նք հաւատարիմ մնալ ամբողջական եւ ազատ Հայրենիքի մեր սուրբ գաղափարին:

ՄՈՒՇԵՂ ԻՇԽԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՀԱՅԱՅՄԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1918, Օգոստոսի վերջին օրն էր, երբ Ալագեազէն Փեթարատ Մանուկին, Զօրավարին, Մօրուք կարապետին հետ ճամբայ կ'ելլեն՝ վայրկեան առաջ հանդիպելու համար Թուրքին:

... Թուրքն, այդ օր, մեր առջեւ դրաւ դործունէութեան ամբողջ ծրագիր մը: Սեղանին վրայ փռած էր իր նշանաւոր քարտէսը, որուն վրայ յետին մանրամասնութեամբ նշանակուած էին Հայաստանի գիւղերն ու քաղաքները՝ իրենց ունեցած բնակչութեան տեսակներովն ու այլազանութեամբը: Ընդհանրապէս քիչ խօսող Թուրքը, այդ օր բացատրութիւններ կուտար մեզի մեր վիճակին ու իր ծրագիրներուն մասին:

— Հայաստան ունեցանք, կ'ըսէր Թուրքն, սակայն ատիկա առայժմ տկար ու ապրելու հնարաւորութիւններէ զրկուած մանուկի մը կը նմանի: Սովն ու հիւանդութիւնները գիս երբեք չեն մտահոգեր, կառավարութիւնը չուտով կը յաջողի տոնոյ առաջքը առնել, մեր ժողովուրդն ալ սակաւակեր է եւ կրնայ քար ծամել, քարէն հաց հանել: Ինչ որ մտահոգիչ է ապագայի համար, ատիկա Հայաստանի բնակչութեան ներկայ դիմագիծն է, այսինքն՝ Հայաստանի մէջ ապրող ժողովուրդը: Յաւելեալ զէնքեր ունինք յաջողութեան եւ յաղթանակի: Միայն պէտք է գիտնանք ի սպաս դնել այդ զէնքերը, մեր արդար դատի յաղթանակին համար:

Հայաստանի մէջ հայ ժողովուրդը կ'ընէ իր յաւելեալ ճիգը: Մենք պէտք է հարց տանք մեզի, թէ ամէն մէկ հայ ի՞նչ կրնայ ը'նել սփիւռքի մէջ: Ըսողներ դտնուին թերեւս, թէ ի՞նչ կրնանք ընել, երբ այսօր ահռելի ուժեր եւ հիւլէական ռումբեր կը խօսին:

Այսպիսի տրամաբանութիւններով ապրող ժողովուրդները չեն կրնար ապրիլ, չեն կրնար յաղթել: Բայց կուգայ օրը հաստուցման: Մենք թէեւ փոքր ազդ ենք, բայց օժտուած ենք հոգեկան մեծ ուժերով: Միայն չխախտի հաւատքը մեր արտերուն՝ Հայաստանի իտէալին հանդէպ:

Ազատութեան պահպանման համար յարատեւ ճիգ եւ պայքար պէտք է: Այս է մեր պատմութեան ոգին: Եւ եթէ կ'ուզենք մենք հաւատարիմ մնալ մեր խեչալին, ուխտենք նոյն ճամբով ընթանալ, որովհետեւ ուխտի օր է նաեւ այս տօնակատարութիւնը: Ուխտե'նք հաւատարիմ մնալ ամբողջական եւ ազատ Հայրենիքի մեր սուրբ գաղափարին:

ՄՈՒՇԵՂ ԻՇԽԱՆ

ուեւտական կերպով ստեղծուած: Ապագոյց կուտար քարէսին վրայ չջնջուած, ուր Թուրքն ու Թաթարը եկած տեղաւորուած էին, բանագրաւելով հայ գիւղացիութեան հոդերն ու ինչքերը: Այս անարդարութիւնը պէտք էր վերջ դնէր, Հայուն երկիրը, Հայուն հողը պէտք էր իր ժողովուրդին դաւակներուն սեփականութիւնը դառնար, դաղթականութիւնը պէտք էր տեղաւորուէր անոնց վրայ, որպէսզի իրաւունք ունենայինք ըսելու, որ երկիր ունինք, ու աւելի վստահութեամբ նայելու ապագային վրայ:

Մօտաւորապէս ասոնք էին Թուրքին խօսքերը այդ օր: Սակայն մենք զործնականն հրահանգներու կը սպասէինք. դիտէինք որ Թուրքն խօսքերով զոհացող էր: Ու ահա, ան կրկին նայեցաւ իր քարտէսին վրայ: Տեսանք որ մաս առ մաս կ'ընէ՝ ձգնի ձորի, Մելիտոլէի, Զիմէնքէնտի եւ Պէօյիւք Վէտի ընդարձակ տարածութիւններուն վրայ: Թուրքն նայուածքը բարձրացուց եւ մենք հասկցանք, թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզէր:

— Պէտք է, ըսաւ Թուրքն, հարիւր հազարաւոր մեր դաղթականութիւնը տեղաւորել այդ չջնջուածներուն մէջ, սակայն առանց ազմուկի: Կառավարութիւնը ժամանակ չունի այդ դործերով զբաղելու, եւ իրաւունք ունի: Բացի ատկէ, այժմ օրինաւոր իշխանութիւն ունինք, Ազգային Ժողովուրդը չուտով կը վերածուի Ժողովրդարանի: Խօսքի սիրահարները, ինչպէս ամէն տեղ, մեր երկրին մէջ ալ չատ պիտի ըլլան: Ունինք նաեւ աչքը, ձախերը, այս բոլորին խօսելու նիւթ պէտք չէ տալ: Աւելի ճիշդ իրենց խօսածը պէտք է առնուած ըլլայ օդէն: Ձեր աշխատանքին մէջ հաշուետու պիտի ըլլաք ինծի: Վատահ եղէք, տեղեակ կ'ըլլայ նաեւ կուսակցութիւնը: Եթէ դործի ընթացքին աջէն եւ ձախէն խանգարողներ ըլլան, համբերող եղէք, — չեմ դիտեր, չեսեայ, — հին այս յեղափոխական յանկերդը ձեր ականջներուն օղ ըրէք: Գիտեմ որ այդպէս է, սակայն ազատ ենք, մեր երկրին մէջն ենք ըսելով, թերթերնուս մէջ չէյնաք, այս է կարեւորը: Աւելորդ է խօսիլ դաղտնապահութեան մասին: Ամէնէն վստահելի եւ քաջ տղաքը պիտի դատէք. քիչերը կ'ըմբռնէին մեզ ժամանակին, հիմա ալ քիչերն են որ կ'ըմբռնեն մեզ, այս կէտն ալ մի մոռնաք: Ջնջէ ու փամփուշտ, ինչ որ պակսի ուղղակի իմ կարգադրութեամբ պիտի ստանաք: Եւ ինչ որ կարեւոր է, արագ պիտի շարժիք, պատերազմը նոր է վերջացած, թշնամին կորսնցուցած է իր հաւասարակշռութիւնը, մեր վերքերը կը մխան տակաւին: Բնական է եւ մարդկային՝ մեր ժողովուրդը նստեցնել իր հողերուն վրայ: Ամէնէն այսպէս է այսօր, սակայն վաղը կրնայ այսպէս չըլլալ:

Գիշերը ուշ ատեն մեկնեցանք Թուրքին բնակարանէն: Առաւօտ կանուխ առցանք անհրաժեշտ ռազմամթերքը եւ տղաւորեցինք կառքերու մէջ ու ճամբայ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Պոլսէն մեկնելու խօսք է ըրեր, մը-տածեց ինքնիրեն, ուրեմն իր փախուստը առաջուց ծրագրեր է... եւ այն տունն երկու խորհրդաւոր ճամբորդները իր անյայտացման մէջ մաս չունին... բայց երեւոյթէն չխաբուինք եւ չարունակենք մեր քննութիւնը:

Եւ քայլերը ուղղեց Թոմայի կաթնավաճառատունը:

Խանութին ծառաները պիտի չին թէ իրենց դործը զաղտնի ոստիկանի մը հետ էր, ուստի փութացին իր հարցումներուն պատասխանել:

— Այո, ըսաւ իրենցմէ մին, առտուն իննին միջոցները քանիերկու – քսաներեք տարեկան երիտասարդ մը եկաւ՝ բան մը ապսպրեց ու նստաւ, քիչ ետքը ուրիշ երիտասարդ մը եկաւ, քիչ մը աւելի մեծ, թերեւս երեսուն տարեկան: Իրարու հետ քանի մը խօսք փոխանակեցին, յետոյ միասին մեկնեցան:

— Միասի՞ն մեկնեցան, գոչեց Ալի պէյ, աղէ՞կ կը յիշես:

— Շատ լաւ կը յիշեմ: Առաջուց եկողը խմածին դրամը վճարեց եւ ինծի ալ երկու դրուշ նուէր թողուց, այսինքն հինգնոցին մնացորդը, ինչ որ սովորական չէր եւ ատոր համար ուշադրութիւն դրաւեց:

— Հոս իրարու հետ տեսնուած առանին միչտ իրենց մօ՞տն էիր:

— Այո, արդէն երկար ժամանակ չմնացին: Ակռէ զատ, մեր խանութին չատ խորդները չըլլալուն՝ ուշադրութիւնս գրաւեցին:

— Առաջին եկողը երկրորդին բան մը չյանձնե՞ց, հարցուց Ալի պէյ:

— Ի՞նչ բան, ըսաւ ծառան զարմացած:

— Դրամ կամ ծրար եւայլն:

— Բնաւ երբեք:

— Աղէկ կը յիշե՞ս:

— Կրնամ երդնուլ որ իրարու որեւէ բան չյանձնեցին...

— Գիտես որ չատ կարեւոր է այս կէտը, պէտք է աղէկ մտածես ու թերեւս պատասխան չտաս...

— Ինչ որ ըսի բացարձակ ճշմարտութիւն է, պնդեց ծառան, երկու երիտասարդները միմիայն իրարու հետ խօսք փոխանակեցին եւ միասին դուրս ելան խանութէն:

— Դէպի ո՞ր ուղղուեցան:

— Իրաւ որ ատիկա չեմ դիտեր... խանութէն դուրս ելլելէն ետքը ալ իրենց ուշադրութիւն չըրի:

Ալի պէյ քանի մը հարցումներ եւս ըրաւ, բայց տեսնելով որ նոր լուսաբանութիւն մը պիտի չկրնայ ձեռք բերել, հեռացաւ:

— Ահաւասիկ ծանրակչիռ յայտարարութիւն մը, ըսաւ ինքնիրեն, հազար ոսկին այստեղ չի յանձնուիր, մինչդեռ Թորոս պէյ այնպէս պատմեց ինծի: Բայց լինքն ալ իրողութիւնը Արամ էֆէնտիէն իմացած էր, ուրեմն այս վերջինն էր ստոյ խօսողը: Ինչո՞ւ համար: Իրողութիւնը խեղաթիւրելու համար չահ մը ունի ուրեմն: Գաղտնիքին բանալին Արամ էֆէնտիին քովն է... պէտք է զայն հարցուփորձել եւ սակայն այդ բանը արդիլեց ինձ Թորոս պէյը:

Ալի պէյ այս խորհրդածութիւնները ընելէ ետքը՝ ինքնիրեն վճռեց.

— Այս խնդիրը չատ կարեւոր կ'երեւայ ինծի եւ կարծեմ պէտք չունիմ մինչեւ ետքը Թորոս պէյի խորհուրդով չարժելու... վաղը առտու ես կ'երթամ Արամ էֆէնտիին կը տեսնեմ եւ կը չանամ պայն խօսեցնել:

Այս որոշումը տալէ ետքը, լրտեսը դարձաց հանդչելու՝ վճռելով որ առայժմ լաւագոյն բան մը չունէր ընելիք:

Հետեւեալ առտու անցաւ Պոլսոյ կողմը ուր մէկ ժամու չափ հոս ու հոն հարցուփորձեր կատարելէ ետքը, կրցաւ գտնել Բարսեղ էֆէնտիի դրասենեակը:

— Արամ էֆէնտին կ'ուզեմ տեսնել, ըսաւ դրասենեակի սպասաւորին:

— Էֆէնտին դեռ չեկաւ, պատասխանեց այս վերջինը:

— Ընդհանրապէս քանիի՞ն կուգայ...

— Այս առեն չատոնց հոս ըլլալու կը, որովհետեւ չատ կանուխ կուգայ, բայց այսօր մինչեւ հիմա դեռ երեւան չելաւ:

— Արդեօք հիւա՞նդ է:

— Չէ, լուր ղրկած էր որ քիչ մը ուշ պիտի դայ:

— Ուրեմն այստեղ կը սպասեմ իրեն:

— Շատ լաւ, ինչպէս որ կ'ուզէք:

Արդարեւ Արամ, այդ առտու դրասենեակ գալէ առաջ ուրիշ գործ մը ունէր կատարելիք:

Տունէն ելլելով ուղղակի գնաց Թորոս պէյի քով, որ խիստ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ իրեն, թերեւս կռահելով այցելութեան չարժառիթը:

— Թորոս պէյ, ըսաւ, ահաւասիկ լուռնին բերելիք հինգ հարիւր ոսկին:

Եւ սեղանին վրայ դրաւ պանքնոթներու ծրար մը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵՄԱՆ

(124 – Շար.)

ֆինանք դէպի Բաշ–Գեաուռի: Տեղ հաս – նելուն՝ հաւաքեցինք մեր ուժերը, վերա – կազմեցինք մեր դունդը, որ 250 հոգիէ կը բաղկանար ու ձեռնարկեցինք մշակուած ծրագրի գործադրութեան: Մեր այս դունդը, որուն մէջ հին ֆետայիներէն բացի կային նաեւ նորահաս երիտասարդ – ներ, լաւագէս մարզուած էր փարթիզա – նական կռիւներու համար: ... Մեր ա – ռաջին գործը եղաւ մաքրել Դարալագ – եաղի շրջանը եւ մաս մը ժողովուրդ տե – ղաւորել այնտեղ: Անկէ եաք մեզի կը մը – նար անցնիլ ծրագրուած մեծ գործողու – թիւններուն: Առաջին տեղիս պէտք էր ձգնի ձորը մաքրել Թշնամիներէն: Թուրք, քաթար եւ քիւրտ աւազակները, Թուրք չաւուշներու գլխաւորութեամբ, անկախ Հայաստանի սրտին վրայ ինգզինքնին կը նկատէին տէր եւ տիրական, նստած էին հայ գիւղացիին հողերուն վրայ, երբ անդին կը կոտորուէր մեր ժողովուրդը՝ արեւին ու անձրեւին տակ:

Ձգնի ձորի գործողութիւնները տեւեցին հինգ օր: Գիւղերէն մէկ մասը չուզեցին անձնատուր ըլլալ եւ կռուեցան իրենց վերջին շունչը: Մեր յարձակումներէն եւ յաջողութիւններէն եաք, ժողովուրդը կը խուժէր գիւղերէն ներս, տէր դառնալու համար ոչ միայն իր հողերուն, այլեւ իր պապենական գոյքերուն: Մեծ մա – սամբ այդ գոյքերը հայկական գրոչմ ու – նէին, արձանագրութիւններ, խաչեր եւայլն:

Ձգնի ձորի յաջողութենէն եաք, Ռուբէն Թոյլ չտուաւ մեզի չունչ քաշել, հրահան – դեց անմիջապէս յարձակիլ Մելիտէրէի վրայ: Այս շրջանը աւելի ընդարձակ էր: Ֆառասունէ աւելի գիւղերու մէջ ամրա – ցած՝ Թշնամին տեսակ մը անկախ իշխա – նութիւն էր հաստատած: Երեւանի թի – կունքը գրաւող այս կարեւոր կեդրոնը տեսական վտանգ մըն էր Հայաստանի անկախութեան համար:

Մելիտէրէի մէջ ամրացած Թշնամիին դիմադրութիւնը եղաւ աւելի բուռն: Բա – րեբախտաբար, մանրակրկիտ կերպով ու – սումնասիրած էինք շրջանը: Գիտէինք թէ ո՛ր գիւղերը կրնային աւելի դժուարու – թիններ պատճառել: Մեր տպաքը կը կռուէին անօրինակ կատաղութեամբ: Իմ մօտիկ ընկերներս Ախօն, Զօլօն, Մօրուք կարապետը երբեք չէի տեսած այդ վի – ճակին մէջ: Ոչ յողնութիւն կար, ոչ դա – դար, ուղղակի կը խուժէին Թշնամիին վրայ: Ցաւալի էր որ բոլորն ալ ըմբռնած էին, թէ ի՛նչ ճակատագրական եւ կարե – ւոր գործ մը վստահուած էր իրենց:

Ռուբէն վայրկեանը վայրկեանին կը հետեւէր գործողութիւններուն ու կը ըչ – տապէր ժողովուրդը տեղաւորել գրաւ – ուած վայրերուն մէջ: Հազիւ Թշնամին դիւղ մը դուրս եկած, մէկ ծայրը տա – կաւին գիւղին մէջ, մեր ժողովուրդը, հազարներով կը խուժէր ներս ու տուն – տեղ կ'ըլլար:

ՄՄԲԱՊԵՏ ՄՈՒՇԵՂ
«Ցեղափոխականի մը յուշատետրը»

ԿԵՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԵՆԻ

Կենդանութի՛ւն հայրենի,
Ո՛վ դուն, մարմին եւ հոգի,
Աւիշ անվերջ, հուր անշէջ,
Ո՛վ մեր երէկն ազուալոյս
Եւ ո՛վ, պահուած անոր մէջ,
Գեղեցկագո՛յն վաղուան յոյս...
Ըզմեզ օտարը խոցեց,
Խոցեցի՛ք մենք ալ զմեզ,
Պարպուեցար երակներէն դուն մերին,
Մարմինն հիւծած, միտքն ոգեվար՝
Դուն թողուցիր ու հեռացար,
Կենդանութիւն հայրենի...

×

Ինձնըստուեւիհիզ – ինձնըստուեւվեց:
Փայլակի նման՝
Հրդեհներ անցան
Հայ ծեր հոգիէն.
Ու հոգին շողաց, ու հոգին հեծեց՝
Ցետոյ հանգչեցաւ, ցաւին հետ նորէն՝
Յո՛յս մ'ալ օրրելէն...

×

Ինն հարիւր եւ ութ: Մութէն դուրս
ոստում:
Երգ, ճառ, արտասուք,
Դրօշակ, ծաղիկ, ծափեր անդադրում.
Միխթարուած սուգ՝
Ցամաքի, ծովու մեռելոց վրայ.
«Կեցցէ՛» եւ «անկցի՛»...
«Բռնապետութիւնն անիծեալ ըլլայ»,
«Ամէնիս Օսմանցի»,
Միւնչեւ որ, տակաւ,
Հոգին հանգչեցաւ
Յոյսին հետ նորէն
Ցաւ մ'ալ օրրելէն...:

×

Ինն ամիս յետոյ: Երկունք եւ ծնունդ:
Արիւններու մէջ բան մը կը շարժի
Ու կ'իյնայ անդունդ:
Վիժում հաւատի:
Շրթներու վրայ՝
Կը մրնայ սառած բառ մը, Ատանա...

×

Վեց տարի յետոյ...
Ըսէ՛ք, յետոյ ի՞նչ, յետոյ ի՞նչ սակայն...
Ամպի ու ծանր ու լուռ երեկոյ՝
Հայ հողին, հոգւոյն, կեանքին վրայ
համայն...
Փոթորիկ մ'ահեղ
Անցեր ու իշեր է իր առջեւէն
Ամէ՛ն բան, ամէ՛ն...

Զրկան ո՛չ արեւ, ո՛չ Հայեր այնտեղ...
Բայց հեռուն, հեռուն, ահա կը ճրչեն
Շուբեր մահացող՝
Հեռո՛ւն, հեռացող
Զանգուածները հոծ՝
Տակաւ կը հալին,
Հեռուն ծուխ ու բոց
Հեռուն՝ անդունդներ յառած երկրնքին
Եւ հեռուն, ո՛վ Տէր,
Դեռ յոյսի կայծեր:

×

Եւ օր մ'ալ յանկարծ՝
Շեփորը գոռաց,
Ու կրմախք սիրտեր, կրմախտ
մարմիններ,
Ըստուեր առ ըստուեր,
Հաւաքուած, եկած միատեղ ճորէն՝
Կեանքին, արեւին, աչքի, ձեռքի,
կ'երկարեն...

×

... Ու ճաւ մ'ահա կը ծրփայ,
Կը ծրփծփայ ծովուն վրայ,
Կ'երթայ հեռու, կուգայ մօտ,
Առագաստովն արեւոտ,
Մերթ կը մեծնայ հորիզոնին
Ամբողջ աչքէ ծածկելով,
Կը պահուրտի մերթ ալ հոն՝
Ու կ'ելլէ դարս ճապաղիով՝
Կը կարդացուի ճառուն վրան՝
«Անկախութիւն Հայկական»:

... Սակայն, չըկա՞յ ճաւը ալ...
Ընդհարեցաւ խարակներու
Կամ ճաւերու մէջ երկու
(Երէկ օրհնեալ, այժմ անիծեալ)
Ճզմուեցաւ, փշրեցա՛ւ...
Անկախութիւն Հայկական.
Երազն էր ան՝ սուգ ունեցաւ,
Թողլով բեկո՛ր մը միայն...:

Կենդանութի՛ւն հայրենի,
Ո՛վ դուն մարմին եւ ոգի
Աւիշ անվերջ, հուր անշէջ,
Դուն հո՛ն էիր, ճառուն մէջ,
Եւ դուն... թրոա՛ր անկէ դարս,
Եւ դուն հիմա իմ հոգւոյս,
Հազարներու հոգւոյն մէջ,
— Հոգւո՛յն, մտքի՛ն, մարմինի՛ն —
Հեծեծագին, հրճուագին՝
Աշխատելով գաղտնօրէն,
Գիշեր – ցերեկ, լաստ առ լաստ
Կը շինես ճաւը նորէն,
Կ'ըսես վաղուան զայն պատրաստ:

1920 Վ. ԹԷՔԷԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ

Ստեփանոս Նազարեան լայն կապ պա – հած է հայ եւ օտար մտաւորականներու հետ: Անոր «Նամականին», որ լոյս տե – սաւ անցեալ տարի, 624 էջերով, կը բո – վանդակէ 281 նամակ, որոնք բաւական նիւթ կը հայթայթեն մտաւորականին լուսաւորական գործունէութեան եւ անոր ժամանակակիցներուն ուսումնասիրութեան համար, վեր կը հանեն Նազարեանի պատ – մական դերը Թիֆ. դարու 40–70ական թուականներու ազգային եւ, մասնաւո – րապէս, դրական լեզուի զարգացման մէջ:

Նամակները գրուած են հայերէն, ռու – սերէն, ղերմաներէն եւ ֆրանսերէն. մի – այն վերջին երկու լեզուներով գրուած նամակներն են, որ իրենց բնագրին կից ունին նաեւ անոնց հայերէն թարգմանու – թիւնը: Ռուսերէնը եւս պէտք է թարգ – մանուէր: Նամակները եւս դասաւորուած են ժամանակագրական կարգով՝ 1829էն մինչեւ 1879:

Հաւաքածոն կազմած, ծանօթագրած եւ յառաջաբանը գրած է Ռուզան Հա – նումեան:

ԺՊԻՏ ԵՒ ՍԻՍԱՂ

Անդամ մը փարիզցի պարոն մը, Սա – վուայի կողմերը, հիւանդ գիւղացիի մը կը հանդիպի:

— Ինչո՞ւ բժիշկ չես կանչեր, կ'ըսէ ա – նոր:

— Ոչ, չնորհակալ եմ, կը պատասխանէ գիւղացին, մենք հոս ինքնիրենիս կը դեղնինք:

×

Փարիզի սակարանին մէջ երկու հրեայ բարեկամներ կը հանդիպին իրարու: Ա – ռաջինին մտահոգ վիճակը տեսնելով, պատճառը կ'ուզէ իմանալ երկրորդը:

— Ձգէ, եղբայր, մի հարցներ, կինս յանկարծ հիւանդացաւ, ջերմը երեքով կ'աւելնայ: 37 37ուկէս, 38, 38ուկէս, 39...

Երկրորդը, որ միշտ իր գործերուն մա – սին կը մտածէ.

— Երբ 40ի բարձրանայ, ծախէ՛, ծա – խէ՛:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Իր անկախութիւնը ցոյց տալու փա – փաքով, մերժած էր իրեն ընծայուած պալտօն մը, մերժած էր այն յոյսով որ այդ մերժումը իր կարեւորութիւնը աւելի պիտի մեծցնէր: Զափազանց մեծ կարծած էր իր արժանիքը:

Այդ պատճառաւ երեսէ ինկած էր: Ան – միջապէս նշմարեց որ իր անկախ մար – դու դիրքը երկար չէր տեւած եւ իր բա – րեկամներէն ոմանք կը սկսէին մտածել որ իր մէջ բարի ու պարկեշտ մարդու խմորը կար, բայց ոչ աւելին:

Աննայի հետ իր յարաբերութիւնը մեծ ազմուկ յարոյց եւ իր վրայ հրաւիրեց ընդհանուր ուշադրութիւն. ասոր պատ – ճառած ազդեցութիւնը ժամանակի մը համար մոռցնել տուաւ իրեն դինքը կըր – ծող վտանգներուն որդը: Այսուհան – դերձ այդ որդը ութ օրէ ի վեր աւելի զօրեղ կերպով արթնցած էր: Մանկու – թեան ընկերներէն մէկը որ իր ակումբին կը պատկանէր եւ որուն հետ դանուած էր նորավարժ զօրականներու դունդին մէջ եւ Սերփուխովքի կը կոչուէր, Ախայէն վերադարձած էր երկու աստիճան բար – ձրացած եւ այնպիսի պատուանշաններով զարս չատ դժուար կը շնորհեն այդքան երիտասարդ զօրավարներու:

Փեթերսպուրգ հասնելուն պէս, իր մա – սին խօսեցան իբրեւ նորածագ աստղի մը: Վրոնսքիի տարեկից՝ արդէն իսկ զօրա – վար եղած էր եւ կը սպասէր պաշտօնի մը կրնար մեծ ազդեցութիւն ունենալ պե – տութեան գործերու ընթացքին վրայ, մինչդեռ Վրոնսքի անկախ, փայլուն եւ ազատ կեանք մը կողմէ սիրուած ըլլալով հանդերձ, հեծելազօրքի հարիւրապետի աստիճան ունէր եւ դինքը իր անկախու – թեան մէջ կը ձգէին քանի որ այդպէս կը բաղձար:

«Այնուհետեւ չեմ նախանձիր ու չեմ կըր – նար ալ նախանձիլ Սերփուխովսքիի վը – րայ, կ'ըսէր ինքնին Վրոնսքի, բայց իր բարձրացումը ցոյց կուտայ որ ինծի պէս մարդ մը յարմար վայրկեանէն օգուտ քաղելով միայն կրնայ արագ կերպով յա – ռաջդիմել: Երեք տարի առաջ, Սերփու – խովսքի իմ կացութեանս մէջն էր: Եթէ հանդամանքն կոչուիլ ուզեմ՝ բոլոր յոյսերս կը փճանան: Ծառայութեան մէջ մնալով բան մը չեմ կորսնցներ: Աննա ինքն ալ ըսաւ որ չուզեր իր կացութիւնը փոխել: Քանի որ իր սէրը ունիմ, ալ մէկէ մը չեմ նախանձիր»:

Սեղանէն ելաւ եւ սենեակին մէջ ժուռ եկաւ յամրաքայլ պեհերը ոլորելով: Իր աչքերը մասնաւոր փայլով մը կը չողա – չին եւ մտային այն հաստատ, հանդարտ ու զուարթ վիճակին մէջն էր ուր կը զըտ – նուէր միշտ երբ իր դիրքը որոշ կերպով կը տահմանէր: Աձիլուեցաւ, պաղ լո – դանք մը ըրաւ, հագուելու ու դուրս ելաւ:

Ջ.

Ժամը վեցին կը մօտենար եւ ճիշդ վայրկեանին ժամադրութեան հասնելու համար, կառք մը վարձեց ու հրաման ը – րաւ կառապանին արագ կերպով քշելու:

Կառքին մէջ տեղաւորուելով, ինքնի – րեն ըսաւ. «Աղէկ բան է ապրիլը, այո՛, չատ աղէկ բան»:

Աստենօք, յաճախ զգացած էր այդ փի – լիքական բարօրութեան զուարթ զգայ – նութիւնը, բայց երբեք այնքան չէր սի – րած իր անձն ու մարմինը որքան այս վայրկեանին:

— Աւելի՛ չուտ, աւելի՛ չուտ, գոչեց կառապանին:

Գլուխը դռնակէն դուրս հանեց եւ երեք րուպէի սահեցուց կառապանին ձեռքը: Այս վերջինը թղթադրամը չօշափեց, յե – տոյ ձիերը մտրակեց եւ կառքը սկսաւ թռչիլ ճամբուն վրայ:

«Ուրիշ բանի պէտք չունիմ, այլ միայն այս երջանկութեան», մտածեց Վրոնսքի, իր միտքը բերելով Աննան այնպէս ինչ – պէս որ տեսած էր վերջին ժամադրու – թեան առեն:

«Ու ամէն օր ա՛լ աւելի կը սիրեմ զինքը: Բայց ահա Վրէտի ամարանոցին պար – տէզը...: Եւ ինչո՞ւ համար ինծի այստեղ ժամադրութիւն տուաւ եւ Պէդիի թուղ – թին վրայ գրեց նամակը (որովհետեւ Աննա իշխանուհիին նամակին տակ մէկ քանի տող գրելով իր կողմէ՝ Վրէտի ա – մարանոցին մէջ ժամադիր եղած էր ե – րիտասարդ սպային հետ)»:

Վրոնսքի տակաւին մինչեւ այդ վայր – կեանը չէր հարցուցած ինքզինքին այդ տարօրինակութեան մասին, բայց այլեւս երկար բարակ խորհրդածելու տեղն չու – նէր: Կառապանին ըսաւ որ կառքը կեցնէ ու դուրս ցատկեց մէջէն տակաւին ամա – րանոցին առջեւ չհասած:

Մեծ ծառուղիէն դնաց ուր ոչ ոք նըշ – մարեց, բայց աչ կողմը նայելով տեսաւ Աննան:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայաստանի Հանրապետութեան 52րդ տարեդարձին առթիւ, Հայ Նախկին Ռազմիկներու Սպայից Միութիւնը հոգեհանդստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ի յիշատակ՝

ՋՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ

եւ բոլոր սպաններուն, ենթասպաններուն եւ պինուորներուն, որոնք քաջաբար ինկան Սարդարապատի, Բաշ-Աբարանի եւ Ղարաքիլիսէի պատմական հերոսամարտներու ընթացքին եւ փրկեցին Հայրենիքը եւ Ս. Աթոռը:

×

Այրի Տիկին Արաքսի Հօթոյեան ընտանիքը և իրենց բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ 31 Մայիս Կիրակի հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՏԻՐԱՆ ՀՕԹՈՅԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

×

ԼԻՈՆ.— Պր. Յակոբ Պէրպէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Մաթէոսեան (Լոս Անճելէս) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՆԱԶԵՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Չէօրէկճեանի իր քրոջ մահուան առթիւ, նմանապէս ընտանեկան պարագաներուն: Նոյնը՝ Տէր եւ Տիկին Շահմիրեանի, իրենց մօր մահուան առթիւ:

ՆՈՒՀԷՐ

Այրի Տիկին Հրանդ Յովնանեան, Տէր եւ Տիկին Արա Յովնանեան իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր կարապետ Ալլավերդեանի մահուան քառասունքին առթիւ 50 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի եւ 50 ֆր. «Հայաստան»ի: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնակրօնեանների-նենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՂՔԱՏԱՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10–12 — ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչին, 30 Մայիս Փաթրոնաժ Միւնիսիփալ տը լա ռիւ Թուլոն, Ալֆորվիլ, ժամը 19էն կէս գիշեր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Նայիրի պարախումբը, զաւեշտներ Նոր Սերնդականներու կողմէ, արտասանութիւն, երգ՝ Պետիկեան:

Ճաշով միասին մուտք՝

Գին 15 ֆր. Նոր Սերնդականներ 8 ֆր.

ԱՒՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 16,30ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ (մարզադաշտին դիմաց Ավընիւ Ժան-Ժօռէս), Մայրերու Տօնին առթիւ կազմակերպուած է աշակերտական հանդէս մը: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

Երգ, արտասանութիւն, զաւեշտ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արաքսի Հօթոյեան, զաւակները եւ թոռները ընտանեօք, Տէր եւ Տիկին Ղուկաս Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Զաքար Մարկոյեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աւագեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Խաչատուրեան չնորհակալութիւն կը յայտնեն Խարբերդի Հայրենակից. Միութեան եւ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, պրաւոր, ծաղկեպսակով, հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծհօր, աներ-հօր եւ ազգականին՝

ՏԻՐԱՆ ՀՕԹՈՅԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

ՃԱՇ
Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱՂԳԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վաղգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ընթրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, 12 Յունիս ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Հիլթընի սրահին մէջ:

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 ֆրանք:

Ճաշին մասնակցութեան համար արձանագրութիւնները կը կատարուին Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ:

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Յունիսին:

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որ պէտք մեծ բազմութեամբ փութան մասնակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օր առաջ ապահովելով իրենց տեղերը:

ԴԻՒԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 14ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի, Շաբաթ 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8,30ին, Քաղաքապետարանի Թատրոնին մէջ: Կը նախագահէ ընկ. ԼԵՒՈՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ Կը բանախօսէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋԱՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի կողմէ.— խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, խմբապար, մենապար, կենդանի պատկեր:

×

Կիրակի 31 Մայիս Վալանսի Ահարոնեան Նոր Ակումբին բացումը Ռիւ Պիւֆֆի նախկին դպրոցին սրահը:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Յակոբ Սաղճեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, արտասանութիւն, պար եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յակոբ Եպս. Վարդանեան եւ ընդունելութեան կազմակերպիչ յանձնախումբը, կը յայտարարեն թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը Վազգէն Ա. հովուապետական իր այցելութիւնը պիտի ընծրէ Մարսէյլի եւ շրջակայքից իր հաւատացեալ հօտին: Հայրապետի ընդունելութեան եւ Մարսէյլ գտնուած շրջանին, տեղի պիտի ունենան հետեւեալ պաշտօնական եւ ժողովրդային հանդիսութիւնները:

ՈՒՐԲԱԹ 29 Մայիս կ. ե. ժամը 14,45ին՝ ժամանում Մարինեանի օդակայանը եւ հանդիսաւոր ընդունելութիւն: 16,15ին Հրաշափառ երեցողութեամբ մուտք Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի եւ խօսք Ողջոյնի:

ԿԻՐԱԿԻ 31 Մայիս ժամը 10,30ին հայրապետական պատարագ եւ հայրապետական պատգամ–քարոզ:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 Յունիս կ. ե. ժամը 21ին պաշտօնական հանդիսութիւն փակ տը Քոնկրէի սրահներուն մէջ:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 Յունիս կ. ե. ժամը 20,30ին ողջերթի ճաշ Թերմինիւս պանդոկի սրահին մէջ (կառ Սէն Շառլ): Մասնակցութիւն 80 ֆրանք:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ նախապէս Մայր եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան քարտուղարութեանց մօտ:

×

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները դիմաւորելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Ժամադրութիւն Ուրբաթ ժամը 13ին կառ Սէն Շառլ ուրկէ օթոբարերը պիտի առաջնորդեն ներկաները Մառինեանի օդակայանը:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԿՈՒԶԷՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ,
ՁԵՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻՆ
ՈՂՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵԼ
ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ
POUR TOUS VOS PROBLEMES
Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique
Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez
THOMLAC
16 bis, Bld. de Sébastopol, PARIS 4e) et carrefour de l'Eléphant à PALAISEAU-91
DEVIS GRATUIT SUR SIMPLE APPEL : 272.26.61
ET VOUS TROUVEREZ LES PEINTURES THOMLAC :
PARIS (4e), 16 bis, Bld. de Sébastopol PALAISEAU, Carrefour de l'Eléphant
PARIS (12e), 52, rue de Châlon — ARGENTEUIL, 5, rue de Fresne-Bast
ASNIERES, 136, rue des Bourguignons - FONTENAY-sous-BOIS, 48 bis, rue Dalarac

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՅԼԷՔ
ՄԱՐՍԷՅԼ - ԵՐԵՒԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔՈՎ
երթուդարձ յատուկ ձէթՏէ–Սէ 9 օդանաւով
Մեկնում ՄԱՐՍԷՅԼ–ՄԱՐԻՆԵԱՆԻ օդակայանէն Օգս. 13 Հինգշաբթի ժամը 11ին
Վերադարձ Մարսէյլ, Կիրակի Օգոստ. 30 ժամը 5ին
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆ՝ 2995 ՖՐ.
ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋ ԵՆ.— Օդանաւով Մարսէյլ – Երեւան երթուդարձ քաղաքին այցելութիւնները, առաջին կարգի պանդոկ (Արմենիա կամ համահաւասար), երկու հոգինոց սենեակներու մէջ, բաղնիքով, օրական երեք ճաշ (նախաճաշ, ցերեկուան եւ երեկոյեան ճաշ), սպասարկութիւն եւ թաքս: Զրի փոխադրութիւն 50 քիլօ պակաժի մարդ դլուխ: Խորհրդային վիզայի ծախքերը:
ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋԸ ՉԵՆ, օդակայանի թաքսերը, ըմպելիին եւ անհատական ծախքերը:
Renseignements et inscriptions chez :
MARSEILLE
— VOYAGENCE, 1 bis, La Canebière — Tél. 20-21-66, 20-07-37
— Mr. Dicran CAZARIAN, 14 Boulevard Vauquois — Tél. 48-86-19
PARIS
— Cie de Navigation Mixte, 1, Rue Scribe — Tél. 073-50-32
LYON
— Cie de Navigation Mixte, 3, Rue Président Carnot — Tél. 42-22-70
TOULOUSE
— Cie de Navigation Mixte, 15 bis, Bld Bonrepos — Tél. 62-12-39
PERPIGNAN
— Cie de Navigation Mixte, 14 bis, Ave. du Général de Gaulle — Tél. 34-22-24
TOULON
— Agence Maritime Gaillard, 17, Place de la Liberté — Tél. 92-24-36
—AVIGNON
— Sud-Est Agence, 1, Ave. de Lattre de Tassigny — Tél. 81-62-50

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0, 50

ՈՒՐԲԱԹ
29
ՄԱՅԻՍ
VENDREDI
29 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·824 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.824

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՇԱԺՈՒՄՆԵՐՈՒ

Ա·

Մայիս 14ին Երեւանի եւ Մայիս 15ին Լենինականի մէջ յիշատակի հանդիսաւոր հաւաքոյթները տեղի ունեցեր են՝ 1920 Մայիսի համայնավարական չարժումնե – րու վիճամեակին առթիւ : Երկու տեղերն ալ բացման երկար ճառեր խօսեր է Հա – յաստանի Կոմկուսի առաջին քարտուղար Անտոն Ե· Քոչինեան, դէպքերը ներկա – յացնելով ըստ իր հայեցողութեան : Ու – րիշ ճառախօսներ ձայնակցեր են իրեն :

1920 Մայիսին հաղիւ երկու տարեկան էր վերածնած Հայաստանի անկախ Հան – րապետութիւնը, որ կեանքի կոչուելու առաջին օրերէն սկսեալ դերմարդկային ճիգեր կը փորձէր դարմանելու համար պատերազմի զարհուրելի տարիներուն բացած ահաւոր վէրքերը :

Ճառախօսն պետութիւն պէտք է ստեղ – ծուէր : Ամէն բանէ առաջ պէտք է խնամ – ուէին տասնեակ հազարաւոր որբերն ու այրիները : Պէտք էր վերջ տալ սովին ու համաճարակներուն, որոնք անհամար զո – հեր կը խլէին ամէն օր : Պէտք էր նաեւ «հայացնել» Հայաստանը, ուր կարեւոր թիւ կը կազմէին օտար տարրերը :

Այս բոլոր հայրենասիրական ու հա – մաղգային աշխատանքները կը պահան – ջէին համայն Հայութեան անտակարդ ու անձնազոհ գործակցութիւնը : Հինդուկէս դար օտարներու անարդ լուծին տակ ապ – րելէ ետք, վերջապէ՛ս ունեցեր էինք ափ մը հող մեր ոտքերուն տակ «Հայաստան» պանծալի անունով :

Իրրեւ ճշմարիտ ընկերվարական, օր – ուան կառավարութիւնը լայնօրէն կը զործադրէր ժողովրդավարական սկզբ – մունքները, մարդկային բոլոր ազատու – թիւնները կը յարգուէին առանց սեղմում – ներու, — ազատութիւն խօսքի ու զաղա – փարի, երթեւեկի, հաւաքոյթներու եւն·, իր սաթօքն :

Այսպէս է, որ մինչ Վրաստանի, Հիւս· կովկասի եւ Ադրբեջանի մէջ համայնա – վարները անազդաք հալածանքի էին են – թարկուած, Հայաստանի կառավարու – թիւնը հնարաւորութիւն տուած էր հայ բոլշեւիկներուն ապրելու եւ աշխատելու Հայաստանի մէջ՝ պայման դնելով, որ հակապետական աշխատանք չկատարեն : Ու բոլորը ազնիւ խօսք էին տուած յար – գելու այդ պայմանները :

Հայաստանի կառավարութեան չնորհիւ է, որ բոլշեւիկ գործիչներէն չատերը՝ Ս· կասեան, Ա· Մռաւեան, Ս· Խանոյ – եան, Դ· Շահվերդեան, Մ· Սահակեան, Ա· Երզնկեան, Աւիս Նուրիջանեան եւ ուրիշներ իրենց կեանքը փրկեցին (Ս· վրացեան, Հայաստանի Հանրապետու – թիւն, 1928, էջ 348) :

Այնքան աւելի, որ Խորհ· Ռուսիոյ պա – տերազմական գործերը յաջող չէին, հայ բոլշեւիկները ընդհանուր առմամբ կը յարգէին տրուած խօսքը : Սակայն երբ կարմիր բանակը սկսաւ մօտենալ Կովկա – սին, Հայաստանի մէջ հիւրընկալուած բոլշեւիկները դրժելով իրենց պատուոյ խօսքը, անցան հակապետական զաղտնի գործունէութեան : Զօրքի եւ բանուորու – թեան մէջ քարոզչական աշխատանք տա – րին : Խորհրդարանի անկուսակցական պատգամաւոր Արտաշէս Մելքոնեան ի – րենց կողմը քաշելով, անոր միջոցաւ ոման հրատարակել Գիւղացիական Ձայն թերթը, որ բացէ ի բաց անհաչտ պայ – քար կը մղէր կառավարութեան դէմ եւ դովքը կ'ընէր խորհրդային իշխանու – թեան :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ԹԱՂԸ

Շորեքշաբթի օր Լատինական թաղը կրկին ստացած էր 68ի Մայիսեան օրերու իր դիմագիծը : Պատրուակն էր՝ այն դատավարութիւնը, որ տեղի կ'ունենար ընդդէմ «Ժողովուրդին դատը» թերթին երկու տնօրէններուն՝ Լը Տանթէք եւ Լը Պրի : Ծանօթ է որ այս երկուքը ձերբա – կալուած են իրրեւ պատասխանատուները հրատարակութեան մը որ խառնակութիւն կը քարոզէ եւ ապստամբութեան կոչ կ'ընէ : Ասոնց տեղը տնօրէնի աթոռը ա – ռած էր՝ Ժան–Փօլ Սարթր, որ իրրեւ վկայ կը ներկայանար Շորեքշաբթի օր, բողոքելու համար մանաւանդ որ ինք ա – դատ է : Նոյն օրը, Ներքին նախարարին դիմումին վրայ, կառավարութիւնը կը լուծէր «Պրոլետարական Ձախը», որու օրգանն էր վերոյիշեալ թերթը : Աւել – ցնենք որ «Պրոլետարական Ձախը» մաո – յական խմբակցութիւն մըն է, որու ղե – կավարներէն է Ալէն Ժէսմար (ծանօթ՝ 1968ի դէպքերուն առթիւ) : Այս չարժու – մը կը պահանջէր պատասխանատուու – թիւնը քոմանտոներու բազմաթիւ դործո – ղութեանց, իր պաշտօնաթերթին բոլոր թիւերը դրաւուած էին «դողութեան, թալանի, հրդեհի եւ սպանութեան դովա – բանութեան» համար : Վերջերս Ալէն Ժէսմար յայտարարած էր «Այս ամառը Հարուստներուն արձակուրդի ամառը պի – տի չըլլայ : Ժողովուրդին ըմբոստութեան ամառը պիտի ըլլայ» :

Դատավարութեան ընթացքին Ժան–Փօլ Սարթր իր ընդվզումը յայտնած է որ ինք ալ չէ ձերբակալուած (քանի որ թերթին տնօրէնն է, բայց հաւանաբար իշխանու – թիւնները կը խուսափին նման «նուէր» մը ընելէ իրեն) : Ամբաստանեալներուն համար երկիրը դրաւման չրջան մը կ'ապ – րի — դրաւողը՝ դործատիրութիւնն է — եւ ժողովուրդը պէտք է ազատի : Վճիռը պիտի տրուէր Հինդշաբթի :

Բայց այս դատավարութիւնը պատճառ եղաւ որ մաոյականներ եւ կօշիմներ տակնուվրայ ընեն Լատինական թաղը մինչեւ Հինդշաբթի առաւօտեան ժամը 4 : 350 Հոգի ձերբակալուած են եւ 20 վի – րաւոր կայ : Բազմաթիւ խանութներ, կառքեր եւ սրճարաններ վնասուած են : Ասոնց մէջ՝ Սարթրի համբաւաւոր սըր – ճարանը՝ Ֆլորը, ուր հրդեհ ծագած էր :

ԱՒԱՐ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԻԻ չարժում մը ծայր տը – ուաւ թղթատարական սպասարկութեան մէջ, որ պիտի տեւէ մինչեւ Շաբաթ :

ԼԻԲԱՆԱՆի կառավարութիւնը, որ եր – կար ժամանակէ ի վեր տատամսոտ դիրք մը որդեգրած էր Պաղեստինցիներուն նկատմամբ, առնչի օր վճռական որոշում մը տուաւ : Ներքին նախարարը՝ Քամալ Ճումպլաթ, որ կը նկատուի պաղեստին – եան դատին ջերմ պաշտպաններէն մէկը, պաշտօնապէս յայտարարեց, թէ իր ա – ռաջարկին վրայ դահլիճը որոշած է, որ Ցունիս 15էն սկսեալ բացարձակապէս ար – դիլուած է ֆետայիներուն փոքր հրթիռ – ներ արձակել եւ ականներ զետեղել լի – բանանեան հողին : Միեւնոյն ատեն, Պա – դեստինցիները իրաւունք պիտի չունենան այլեւս զինուած չրջագայելու իրենց կա – յաններէն դուրս : Գահիրէի համաձայնա – գիրը պիտի գործադրուի տասնչի կեր – պով : Անօթաստղները զինուորական ատ – եաններու կողմէ պիտի դատուին :

ԻՍՐԱՑԷԼի մէջ կառավարական տագ – նապ մը ծայր տուաւ, երբ Վարչապետը, Տիկին Կոլտա Մէյր ճառի մը ընթացքին դիտել տուաւ, թէ ՄԱԿի Իսրայէլի ներ – կայացուցիչը, Էլքոլի օրով, տրամադիր դտնուած էր յարդելու Ապահովութեան Խորհուրդի որոշումը դրաւեալ հողերու պարպումին մասին : Այս յայտարարու – թիւնը պատճառ դարձաւ, որ ծայրայեղ աջ եւ ծայրայեղ ազգայնական կռնաչ կուսակցութիւնը, որ վեց նախարար ու – նի կառավարական կազմին մէջ, որոշէ չվաւերացնել Տիկին Մէյրի այս յայտա – րարութիւնը :

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԵՒ «ԶԱՐԹՕՆՔ»Ի ԴԷՄ ԴԱՏԻՆ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գ·

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԽՕՍՔԸ

Լիբանահայ օրաթերթերը, նկատելով որ ընդհանուր դատախազութեան կողմէ իրենց երկու անդամներուն՝ «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի դէմ բացուած կրկնակ դատը խորքին մէջ կը վերաբերի բոլորին, պարտականութիւն կը նկատեն լուսա – բանել իրենց պաշտօնակիցները եւ հան – րային կարծիքը՝ էութեան եւ տարողու – թեան մասին այն դատին, զոր կը նկա – տեն նոյն ատեն ուղղուած հայատառ բո – լոր հրատարակութիւններուն եւ Լիբանա – հայութեան դէմ :

1) Ինչո՞ւ մեզի դէմ դատ կը բացուի Պէյրութի Մամլոյ Վերաքննիչ Ատեանին առջեւ.—

Պէյրութի Թրքական դեսպանատան կողմէ Լիբանանի Արտաքին Գործոց Նա – խարարութեան ուղղուած բողոքի մը հի – ման վրայ, այս վերջինը բողոքը փոխան – ցած է Տեղեկատուութեան նախարարու – թեան՝ վերջ դնելու համար լիբանահայ մամուլի չղթայազերծած պայքարին՝ ընդդէմ ցեղասպանութիւնը նախաձեռ – նողներուն եւ գործադրողներուն — պատ – մութեան առաջին ցեղասպանութիւնը, որ 1915ին մէկուկէս միլիոն հայ զոհեր խըլ – ւեց : Տեղեկատուութեան նախարարու – թիւնը, իր կարգին, վերոյիշեալ բողոքը եւ Արտաքին Գործոց նախարարութեան նամակը ղրկած է Արդարութեան նախա – րարութեան, որ ձեռնարկած է դատական այս հետապնդման, որուն ենթակայ ենք այսօր :

2) Պէյրութի Վերաքննիչ Ատեանին դատաւորները պիտի վճռեն այս բողոքին ընդունելութիւնը՝ ըստ էութեան եւ ըստ ձեւի : Զենք ուզեր այժմէն կարծիք յայտ – նել անոնց որոշման մասին : Բայց մեր պարտականութիւնը կը նկատենք ճշդել հոն, թէ «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի մե – ղադրեալ յօդուածները կը վերաբերին ոգեկոչմանը 1915ի նահատակներուն, ո – րոնց յիշատակը միշտ վառ կը մնայ, ինչ որ ալ ըլլան պայմանները, եւ այն ցե – դասպանութեան, որուն զոհ դնաց հայ ժողովուրդը : Պարտականութիւն կը նը – կատենք նաեւ յայտնել, թէ մամլոյ դա – տերը որեւէ պարագայի մէջ չեն կրնար ջնջել պատմութիւնը, ամէնէն անաչառը դատաւորներուն, որովհետեւ պատմու – թիւնը իր խօսքը ըսած է արդէն այս մա – սին ու Հայերը, ուր որ ալ դտնուին, եր – բեք տրամադիր չեն դոցելու իրենց ան – ցեալին այս արիւնոտ եւ դաժան էջը :

3) Լիբանահայ թերթերը կը նկատեն, թէ իրենց դէմ բացուած դատին ընդմէ – ջէն, թիւրախը խօսքի ազատութիւնն է, որ էական է նոյնինքն Լիբանանի դոյու – թեան համար : Կը նկատեն նաեւ, որ այս դատը կը վիրաւորէ զգացումները լիբա – նանեան համայնքի մը, որ իր անվերա – պահ հաւատարմութեան բոլո՛ր դրաւա – կանները տուած է հանդէպ լիբանանեան հայրենիքին եւ որ կը հանդիսանայ լի – բանանեան ընտանիքին ամէնէն առողջ ուժերէն մէկը : Մանաւանդ որ՝ այս հա – մայնքը դիտակից է իր պարտականու – թիւններուն եւ պարտաւորութեանց, ինչ – պէս նաեւ դիտէ իր իրաւունքին սահման – ները ու, այլ համայնքներու նման, նա – խանձախնդիր է աշխատելու Լիբանանի մեծութեան եւ յաւիտենականութեան հա – մար եւ որուն իւրաքանչիւր քայլին նը – պատակն է ծառայել Լիբանանին :

4) Այս իրողութիւնները արձանագրելէ ետք, ամբողջական վստահութիւն ունե – նալով հանդերձ Լիբանանի դատաւորնե – րուն վրայ, որոնք միշտ ալ ապահոված են իրաւունքին յաղթանակը, կոչ կ'ը – նենք լիբանանեան հանրային կարծիքին, որպէսզի մեր կողքին մասնակցի մեր նա – հատակներուն յիշատակին, մեր անուրա – նալի իրաւունքներուն, մեր պատուին եւ արժանապատուութեան պաշտպանու – թեան :

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼ
«ԱՐԱՐԱՏ», «ԱՅԳ»,
«ԱԶԴԱԿ», «ԶԱՐԹՕՆՔ»

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՄՕՏ

Հայկական պատուիրակութիւն մը, ո – րուն մաս կը կազմէին Զբօսաչրջիկու – թեան նախարար Պր· Յաչիկ Պապիկեան, պետական երեսփոխաններ՝ Պ· Պ· Մով – սէս Տէր–Գալուստեան, Սուրէն Յովա – միրեան եւ Անտրէ Թաշուրեան, Ռամ – կավար Ազատական կուսակցութեան ներ – կայացուցիչներ Պր· Բարունակ Թումա – եան եւ Մկրտիչ Հրաչ Սեդրակեան, Ս· Դ· Հնչակեան կուսակցութեան ներկայացու – ցիչ Պր· Յարութիւն Ճէրէճեան, Հ· Յ· Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներ Պ· Պ· Հայկ Պալեան եւ Կարօ Պետրոսեան եւ Պ· Տիգրան Թոսպաթ, Ուրբաթ Մայիս 22, առաւ· ժամը 11ին, Պասպասայի Պա – լատին մէջ, ընդունուեցաւ Հանրապետու – թեան Նախագահ՝ Պր· Շարլ Հելուի կող – մէ :

Պատուիրակութիւնը առաջին հերթին չնորհակալութիւն յայտնեց Հանրապե – տութեան Նախագահին, որ բարեհաճած էր իր հովանաւորութիւնը չնորհել հայ նահատակներու յիշատակին Պիքֆայայի մէջ բարձրացուած յուշարձանի բացման արարողութեան :

Այնուհետեւ, պատուիրակութիւնը Նա – խագահ Հելուի յայտնեց հայ համայնքին դառնութիւնը այն դատին համար, որ Պէյրութի Թուրք դեսպանին պահանջով, Ընդհանուր Դատախազութիւնը բացած է հայատառ երկու լիբանանեան թերթե – րու՝ «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի դէմ : Պատուիրակութիւնը ընդգծեց, թէ այդ դատը կը նկատէ օտար տէրութեան մը կողմէ վտանգաւոր նախընթաց ստեղծող միջամտութիւն մը լիբանանեան ներքին գործերուն մէջ ու նոյն ատեն ոտնձգու – թիւն մը խօսքի ազատութեան եւ հայ համայնքի զգացումներուն դէմ :

Պատուիրակութիւնը աւելցուց, թէ իր առաքելութիւնն է միմիայն ըլլալ թարգ – մանը հայ համայնքի զգացումներուն, վերահաստատել անոր ամբողջական օրի – նապահութիւնը հանդէպ լիբանանեան հայրենիքին եւ արտայայտել անվերապահ վստահութիւնը՝ հանդէպ լիբանանեան արդարութեան :

(Շար·)

ՆԱՄԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

ԵՂԵՌՆԻ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Ա.

ԱԶԴԱԿ.— Մեր բարեկամներէն՝ Պէյ – րութ-արնակ հայրենակիցմը, Ապրիլ 25 թուակիր երեւանէն ստացած է երկար նամակ մը, որուն մէջ ոչ միայն մանրա– մասնօրէն կը նկարագրուի Եղեռնի 55ամ– եակին ժողովրդային ոգեկոչումը մեր հայրենիքին մէջ, այլ նաեւ հարազատո– րէն կը տրուի հայ ժողովուրդին, մեր հայրենաբնակ եղբայրներուն խոր ապ – րումը:

Հայրենասիրութեան վառ զգացումնե – րով գրուած այդ նամակը կուտանք գրե– թէ ամբողջութեամբ, յապաւելով միայն այն մասերը, որոնք կը վերաբերին զուտ ընտանեկան հարցերու:

×

... Երէկուայ իմ ունեցած ապրումնե– րը, վայելած հոգեկան հաճոյքն ու բա– ւականութիւնը յանգանք եմ հարում պա– հել միայն ինծի համար: Ուստի, ուզեցի ուժերիս ներածին չափ հաղորդակից դարձնել նրանց նաեւ ձեզ: Անշուշտ հնա– րաւոր չէ տալ երէկուայ կատարուածին ամբողջական ու լրիւ նկարագրութիւնը: Այն ինչ ես հաղորդելու եմ՝ սոսկ մի ան– նշան ու չնչին հատուածն է ամբողջ կա– տարուածի: Խօսքը վերաբերում է «Ապ– րիլ 24»ի օրուան: Ճիշդն ասած, նրան նախորդող օրերում չափաւ մտածել եմ, թէ արդեօ՞ք այս տարի էլ, ինչպէս ան– ցեալ տարի, Ապրիլ 24ը նշուելու է մեր ժողովրդի կողմից այնպիսի ջերմութեամբ ու մաշտաբներով: Բայց բոլորովին աւե– լորդ էր այդ մասին իմ մտահոգութիւնը: Մեզ մօտ Երեւանում Ապրիլ 24ը, 1915 թուի Մեծ Եղեռնի զոհերի յիշատակի օ– րը պատշաճօրէն նշելը արդէն աւանդոյթ է դարձել: Հանդիսութիւնների վայրը — Ծիծեռնակաբերդի անտառապատ բլրի բարձունքում, նրա գագաթի տափարակ տարածութեան վրայ հիմնադրուած յու– շարձանի մօտ, որտեղ ժողովուրդը խմբը– ւում է այդ օրը: Պէտք է ասել, որ այդ վայրը մի չափ մարդաշատ է լինում ամառ թէ ձմեռ օրերին եւ օրուայ բոլոր ժամե– րին: Այս վայրը աւելի շուտ յուշարձան– ների մի կոմպլէկս է — համալիր, որի բաղկացուցիչ միաւորներն են՝

Ա) 100 մեթր երկարութեամբ եւ երեք մեթր բարձրութեամբ երկու կողմերից բազալտի հսկայ — հատա քարերով բե – տոնուած պատը, որի երկու կողմերի սրբատաշ բազալտի վրայ փորուած բար– ձրաքանդակ պատկերների շարքը ներ – կայացնում է իր ամբողջ պատմութեան ընթացքում մեր ժողովրդի երբեւէ կրած ամենամեծ ողբերգութեան, ամենահա – ւոր աղէտի — Եղեռնի, երիտթուրքերի պարագլուխները — Թալեաթ – Էնվէրնե– րի հրամանով ու ծրագրով գործող վոհ– մակների կողմից ու նրանց արիւնոտ ձեռքերով իրականացուող հայ ցեղասպա– նութեան սահմռկեցուցիչ տեսարանները:

Բ) Եղեռնի զոհերի դամբարանը խոր – հրդրանչող շրջանակաձեւ կառոյցը՝ ներ– սում բոցավառուող յաւերժական անշէջ հրով, իսկ դրսից շրջապատուած 12 բար– ձրադիր բազալտակուռ պատերով, որոնք իրենց «պլուխները» խոնարհել են դէպի կենտրոնը:

Գ) Հայ ժողովրդի վերածնունդը, նրա դէպատեւման անխորտակ կամքը, յաղ – թանակն ու զարգացումը ազդարարող 40 մեթր բարձրութեամբ եռանկիւնաձեւ սրածայր կոթողը:

Յուշարձանային համալիրի բարձրա – դիր այս վայրը մի տեսակ իշխող դիրք է դրաւում ցածրում, Արարատեան դաշ – տավայրի այդ մասում փռուած ու դէպի շրջապատի բլրալանջերը «մագլցող» հըս– կայ քաղաքի վրայ, որը ցերեկը աւելի լոյսով ողողուած իր փողոցներով, պո– դոտաններով, հրապարակներով եւ կա – ռուցուած ու կառուցապատուող ճարտա– րապետական կոթողներով, իսկ գիշերը՝ էլեկտրական ու իռնայիհն երփներանգ զոյ– ներով վառուող բիւրաւոր լոյսերի ծո – վով, յափշտակում, կախարդում է Մի– ծեռնակաբերդի այդ վայրից իրեն դի – տողին:

Եղեռնի զոհերի յիշատակը յաւերժա – գնող յուշարձանների այս վայրը, որն արդէն դառել է Երեւանցիների — եւ ոչ միայն Երեւանցիների — ամենասիրելի զբօսավայրը, այժմ հանդիսանում է նաեւ (ու առաջին հերթին) մեր ժողո – վրդի ուխտատեղին, իսկ դամբարանը՝ նրա ամենանուիրական սրբարանը, ու ես կ'ասէի աւելի մասնաւորապէս՝ քան որ– եւէ մէկ ուրիշը մեր երկրում: Դրանում կը համոզուէր ամենակասկածամիտն ան– դամ, եթէ բախտ ունենար ներկայ լինե– լու եւ դիտելու երէկուայ — Ապրիլ 24ին այնտեղ կատարուող իրագարձութիւն – ները:

Ժողովրդի բազմահազարանոց զան – դուածների անվերջանալի շարքերը, ա– ռաւօտեան շատ վաղ, քաղաքի տարբեր կողմերից չարժուում էին դէպի Ծիծեռ – նակաբերդ, դէպի նուիրական սրբավայ– րը, որը հզօր մաղնիսի նման դէպի իրեն էր ձգել մարդկանց — ոմանք անհատներ, կամ փոքր խմբերով, ձեռներին ծաղկե– փնջերով, իսկ առանձին կոլեկտիւներ հսկայ ծաղկեպսակներով, որոնց վրայ փողփողացող սեւ կամ սպիտակ ժապա – ւէնների վրայ աչքի էր զարնում, ոսկե– տառ՝ «1915 թ·, Մեծ Եղեռնի զոհերին» մակագրութիւնը:

Պէտք է նկատի ունենալ, որ այդ օրը Ուրբաթ էր — աշխատանքային օր, ու ինչպէս բանուոր – ծառայողները, այն– պէս էլ ուսանողութիւնն ու աշակերտու – թիւնը, զբաղուած էին իրենց սովորա – կան, առօրեայ աշխատանքներով, ու չնայած դրան՝ Հրաղդան գետի «Մեծ կա– մուրջ»ի աջ ափից սկսուող եւ դէպի յու– շարձանների համալիրը ձգուող աւելի քան մէկ քիլոմեթր երկարութեան լայնա– հուն բետոնապատ ուղին ծայրից ծայր, կամուրջից մինչեւ դամբարանի հրապա– րակն ու շրջապատը, ողողում էր ժողո – վրդի հոսանքը... Եւ կարո՞ղ էք երեւա– կայել, թէ քանի ժամ տեւեց այդ լայնա– հուն գետի նման չարժուող բազմութեան առաջընթացը· — այդ դժուար է դուշա– կել: Նա տեւեց դիշերուայ ժամը մինչեւ 12ից էլ անց, այսինքն՝ աւելի քան 16 ժամ: Ամենահամեստ հաշուումներով, այդ օրուայ ցոյցին մասնակցողների թի– ւը անցնում է երեք հարիւր հազարից: Եւ դա այն դէպքում, երբ ո՛չ ռադիոն, ո՛չ հեռուստատեսութիւնը, ո՛չ իսկ մամուլը ոչ մէկ բառով անդամ չէին անդրադար– ձել այդ օրուայ նշանակութեան, չէին նախապատրաստել մարդկանց, չէին լից– քաւորել, ոչ էլ հրահանգաւորել ցոյցի կազմակերպումն ու անցկացումը: Բայց ահա պարզուում է, որ նրանց միջամուտ– թիւնն ու հրահանգաւորումը բոլորովին էլ պէտք չէր, առանց դրանց էլ ժողո – վուրդը գիտէր իր անելիքը, նա խորապէս գիտակցում էր այդ օրուայ նշանակու – թեանը եւ իր վերաբերմունքն ու սրբա – զան պարտքը՝ Ցեղասպանութեանը զոհ դառած միլիոնաւոր իր նահատակ ազգա– կիցների յիշատակի նկատմամբ՝ իր յար– գանքի ու երախտապարտութեան, սիրոյ եւ նուիրուածութեան տուրքը մատուցա– նելու գործում: Միաժամանակ նշաւա – կելու, անարդանքի սիւնին գամելու բո– լոր կարգի ցեղասպանութեան հեղինակ – ներին ու կամակատարներին: Դրա հա – մար էլ մամուլի եւ այլոց յատուկ «մշակ– ման» կարիքը չունէր ու ահա այդ ժո – ղովուրդը պետականօրէն չօրինականաց – ուած, պաշտօնական որոշումներով չհաս– տատուած, բայց իր ներքին դղրդմամբ, դիտակցութեամբ, հաւանութեամբ ու ցանկութեամբ՝ ի՛նքը սահմանել ու իրա– գործում է Ապրիլ 24ը, որպէս համազգա– յին սգաւոնի Օր, ու այդ Օրը նրա — մեր ժողովրդի — առանձին զաւակները մեծ պարտաճանաչութեամբ կատարելով իրենց ամէնօրեայ սովորական աշխա – տանքը, նրա աւարտից յետոյ, միանգամ– մայն ինքնարուխ մղումով, ինքնակամ, առանց ոեւէ մէկից պարտադրուելու, գնում են իրենց ընկերների, բարեկամ – ների, մտերիմների կամ ընտանիքի ան– դամների հետ՝ դէպի Ծիծեռնակաբերդ՝ իրենց բարոյական եւ համազգային պարտքը կատարելու համար:

Ահա այս ցոյցի տարբերիչ ու բնորոշ առանձնայատկութիւնը, որով նա տար– բերւում է ուրիշ ոճների առիթով իրա– գործուող ձեռնարկներից ու ցոյցերից: Ու եթէ մղումը ինքնարուխ է, ապա գործո– ղութիւնը անկեղծ, անշահախնդիր, ա– կաչկանդ, սիրայօժար...:

Ցերեկուայ ժամը 3ն է, եւ ութսունա– մեայ Թոռնիկիա՝ Թորոսիկի ձեռքը բռնած, մի քանի բարեկամների հետ խառնուում ենք դէպի յուշարձանախումբը չարժուող բազմութեան: Մեր առջեւից դնում է մի քանի մեծ կոլեկտիւ երեք խոշոր ծաղ– կեպսակներով, իսկ յետեւից ուրիշ խում– բեր, որոնք տանում են ոչ–սովորական ծաղկեպսակներ, այլ՝ մետաղեայ հաս– ուլուածքի հսկայ քառանկիւնիներ, ո– րոնցից մէկի վրայ պատկերուած է Պա– յոյր Սեւակի «Անգելոսի զանգակատուն» գրքի նկարազարդումներից մէկը, — կո– միտասի սարսափահար փիկասը՝ ձեռ – քերով երեսը ծածկած ու ամբողջ հասա– կով առաջ չարժուելու դիրքով կոփածոյ պատկերը: Միւսը՝ անչէացած որդու դիակի մօտ նստած որդեկորոյս մօր ող– բը պատկերող քանդակով: Եւ այսպէս բազմատեսակ ու բազմազան պատկերներ, պատկերներ, որոնք հանդարտ ու դանդաղ առաջ են չարժուում զոյգ երիտասարդնե– րի պլկուած բազուկներով բռնուած:

Հասել ենք դամբարան – կոթողի հրա– պարակը: Այստեղ արդէն բազմութիւնը ծուլացած է, չրջապատելով դամբարանի պատերն ու նրանց ոտքերից բացուող մուտքերը, որոնցից միայն մէկից կա– րելի է ցած իջնել՝ դէպի դամբարանի ներսը: Մենք էլ ենք իջնում այնտեղ ու միախառնուում թափօրի, որը խորին կր– կիւղածութեամբ, զլխարաց ականջանքի ու յարգանքի խորին զգացումով, բոլո – րովին լռութիւն դարձած՝ չարունակում է իր երթը դամբարանի կենտրոնի չոր– ջանկապատ աչտանակի նմանուող բաց – ուածքից դուրս ժայթքող անշէջ հուրի չուրջը:

Ամենախիտ ու դաժան սրտի տէր մարդն իսկ այստեղ չի կարող չպղտոել, չմեղմանալ, լսելով հայկական հոգեւոր ու աղգային զմայլելի երգի ու երաժշ– տութեան մեղմ ու հոգեպարար մեղեդի– ները, որոնք չգիտես որտեղից լցնում են դամբարանի ամբողջ միջավայրը եւ հա– մակում հոգիներդ մի անբացատրելի յուզականութեամբ... Այո՛, ասում եմ քարսիրտ մարդն անդամ այստեղ չի կա– րող չհպատիլել, իսկ ինծի նմանները ան– կարող են դառնում զսպել արտասուքի չիթեր ցայտեցնող յուզմունքն ու ապ – րումները, յիշելով — թէկուզ արդէն քա– նիերորդ անդամ — նահատակուած հա– րազատներիդ· հօրդ, բազում ազգական– բարեկամներիդ, սիրելի ուսուցիչներիդ, Խարբերդի Թլկատինցու անունը կրող կեդրոնական վարժարանի դասընկերնե– րիդ, Եփրատ գոլէճն ու նրա օրինակելի ուսանողութեանը, փրոֆեսոր–դասախո– սական կազմին, որոնցով կարող էր պար– ծենալ ու հպարտանալ ամենազարգացած ու բարձր մշակոյթի տէր ազգը, որոնք սակայն ընկան դաժան ու անագորոյն թշնամու նենգ հարուածով... Ինչպէս էյիշես ու չափսոսաս այդ ահաւոր կո–

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Թորոս պէյ ծրարը առաւ եւ առանց համբերելու դրպանին մէջ տեղաւորեց, դէմքը ուրախութեամբ չողշողուն:

— Կը խնդրեմ համբեցէք, բսաւ Արամ:

— Հարկ չկայ, պատասխանեց միւսը ժպտելով:

— Լեւոնի տարած հաղար ոսկիին հետ այս հինգ հարիւր ոսկին հազարհինգ հա– րիւր ոսկի կ'ընէ, դիտել տուաւ Արամ, խոստովանեցէք որ պատկառելի դումար մըն է...

— Բնականաբար:

— Եւ կը յուսամ որ նկատի առնելով այս պարագան՝ պիտի համձիք վերջապէս ձեր ձեռքէն եկած ամէն օգնութիւնն ընե– լու որպէսզի հայրս ժամ առաջ ազատի, առանց նորանոր զոհողութիւններու:

Թորոս պէյ որ երբեք չէր սպասեր այս– քան չուտ ազրանալու հինդ հարիւր ոս– կիին, մանաւանդ որ Արամ այս մասին վարանոտ կը թուէր, այնքան հաճելի անակնկալ մը ունեցաւ որ խանդավառ – ուած գոչեց·

— Վստահ եղէք որ հիմա անմիջապէս երթալով եւ անկէ ալ Շեֆիք փաշային պի– տի երթամ եւ ամէն բան պիտի ըսեմ որ– պէսզի այսօր վաղը Բարսեղ էֆէնտին ա– զատ արձակուի...:

Պալատական լրտեսը անկեղծօրէն կը խօսէր եւ արդարեւ միտքը դրած էր վա– ճառականին ազատմանը աշխատիլ, մա – նաւանդ որ այլեւս դժուար պիտի ըլլար դինքը բանտը պահել քանի որ Վահանի հետ ունեցած տեսակցութեան դլխաւոր եւ միակ վկան՝ Լեւոնը, անյայտացած էր:

— Շատ չնորհակալ եմ, պատասխանեց երիտասարդը, մեզի երախտապարտ պի– տի ընէք:

Եւ կրկին խոստում առնելէ ետք Թո – րոս պէյէն, որ իր ձեռնտուութիւնը պի– տի ղլանայ, բաժնուեցաւ անկէ եւ կառք մը նստելով գնաց Շիշլիի կողմը, ուր ու– րիշ մարդիկ ունէր տեսնելիք:

Հաղիւ ժամը տասնեմէկին մօտերը ե– կաւ զրասենեակ ուր Սէմ պէյ իրեն կը սպասէր անհամբեր:

Գրասեղանին առջեւ նոր նստած էր երբ սպասաւորը, որ իրեն կը հետեւէր, ըսաւ·

— Էֆէնտի, մէկը կայ որ ժամէն աւելի է հոս ձեզի կը սպասէ:

— Ո՞վ է...

— Ձեմ գիտեր, Թուրք մըն է... կար– ծեմ դաղտնի ոստիկան է:

— Դաղտնի ոստիկա՞ն, գոչեց երիտա– սարդը կասկածոտ դէմքով մը, ի՞նչ կ'ու– զէ ինձմէ:

— Անպատճառ ձեզ տեսնել կ'ուզէ:

— Լաւ թող ներս գայ, ըսաւ Արամ, իր ամբողջ արթնութիւնը ժողվելով, որ – պէսզի անխոհեմութիւն մը չգործէ:

Վայրկեան մը ետքը Սէմ պէյ ներս մտաւ:

— Զիս տեսնե՞լ կը փափաքիք եղեր, հարցուց Արամ իր ակնարկովը զննելով այցելուն, զոր առաջին անդամ կը տես – նէր:

— Արամ էֆէնտին տեսնել կ'ուզեմ, պատասխանեց Սէմ պէյ:

— Ես եմ, ի՞նչ գործի համար է ար– եօք:

— Ձեզի վերաբերեալ գործի մը հա – մար:

— Հաճեցէք բացատրել:

— Կ'երեւայ որ ձեր ազգականներէն մէկը, երկու օր առաջ, ձեր վստահու – թիւնը չարաչար գործածեր է հազար ոս– կիի դումար մը առնելով ձեղմէ, որ եր– բորդ անձի մը պիտի տրուէր, անյայ – տացեր է:

— Այո, ատանկ բան մը պատահեցաւ, պատասխանեց երիտասարդը անտարբեր դէմքով մը... բայց դեռ յայտնի չէ ան– յայտացած ըլլալը:

— Ի՞նչպէս յայտնի չէ...

— Այսինքն կը յուսամ որ մէկտեղ պի– տի ելլէ... բայց, նեղուեցէք, դուք ի՞նչ առթիւ այս խնդիրը իմացած էք եւ ին– չո՞ւ համար առաջ կը դրաղիք:

— Ես գաղտնի ոստիկան եմ, բսաւ մի– սը հպարտութեամբ, լինքզինքս ներկա – յացնելէ՝ Սէմ պէյ:

— Շատ չնորհակալ եմ, բայց ես երբէք այս մասին բողոք չըրի ոստիկանութեան:

— Գիտեմ որ բողոք չէք ըրած եւ այս բանը քիչ մը կը զարմացնէ ինծի, մա– նաւանդ որ դումարը բաւական խոշոր է:

— Անյայտացող անձը իմ փեսայրս է, անոր համար չեմ ուզեր իրեն դէմ ո– միկանական հետապնդումներ վարուել ... ասկէ զատ, ինչպէս ըսի, դեռ կը յու– սամ որ լինքնաբերաբար երեւան պիտի ելլէ եւ դրամն ալ վերադարձնէ... բայց դուք ո՞ւրկէ իմացաք իրողութիւնը:

— Մենք, գաղտնի ոստիկանները, պարտաւոր ենք ամէն բան իմանալու, այս է մեր պաշտօնը:

— Ամէն պարագայի՝ ես որեւէ բողոք չունիմ Լեւոն էֆէնտիի, այսինքն քե– ռայրիս դէմ:

— Այդ ձեր գիտնալիք բանն է... մենք պարտաւոր ենք վախճատականը դնելու:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵՄՇ

(125 – Շար)

Ի ՊԱՏԻՒ ՆԱԳՈՒՇ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ԵՒ ՄԱՌԵՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄԵԱՆԻ

Շաբաթ իրիկուն Փլեյէլի հսկայ սրահը մասամբ լեցուած էր Փարիզի եւ արուարձաններու հայ գաղութին կողմէ, որ եկած էր լսելու օրուան երկու հիւրերը՝ Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ՝ Նազուշ Ցարուխիւնեան եւ Մառեշալ Յովհ. Բաղրամեան:

Յանուն Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան, նախագահը՝ Գէորգ Պապըճեան, հակիրճ կենսագրականը կարդաց Յովհ. Բաղրամեանի, ծնած 1897ին Զարափխալու գիւղը: 1917ին կը ստանայ ռուսական բանակի սպայի աստիճան: Կ'ըլլայ Անդրանիկի զինուորը, ապա 1918ին, իբրեւ կամաւոր կը մասնակցի Սարդարապատի ճակատամարտին: 1931ին կը յաջախէ Մոսկուայի Ֆրունզէ զինուորական ակադեմիան, զոր կ'աւարտէ 1934ին փայլուն կերպով: Մեծ եղած է իր մասնակցութիւնը Բ. աշխարհամարտին: 1942ին նշանակուած էր արեւմտեան ռազմաճակատի 16րդ բանակի հրամանատար: Մառեշալ Բաղրամեան արժանացած է խորհրդային զինուորական եւ պետական կարեւորագոյն չքանշաններուն:

Պ. Պապըճեան յայտնեց թէ հայ ժողովուրդին հպարտութիւնն է Մառեշալ Բաղրամեան եւ ողջոյնի խօսքը ըսաւ Պրն. Միութեան փոխ – Նախագահ եւ Հայաստանի Նախագահ Նազուշ Ցարուխիւնեանի:

Ֆրանսերէն խօսք առաւ Պ. Սուրէն Աղոբֆ, ներկայացնելով օրուան հիւրերը: Ապա առաջին խօսքը տրուեցաւ Մառեշալ Բաղրամեանի, որ հայերէն քանի մը խօսք ըսելէ եաք, ռուսերէն ճառ մը կարդաց, զոր մաս առ մաս հայերէնի կը թարգմանէր, Պրն. դեսպանատան Ա. քարտուղար՝ Մարաթ Խարազեան: Մառեշալը երեք մասի բաժնած էր իր ճառը, ծանրանալով նախ Անդրանիկի, ապա Սարդարապատի եւ վերջապէս Հայոց մասնակցութեան վրայ Բ. աշխարհամարտին: Անդրանիկը, ըսաւ Մառեշալը, էր եւ կը մնայ հայ ժողովուրդի սիրուած եւ առասպելական հերոսներէն մէկը: Իր ամբողջ կեանքը նուիրած է հայ ժողովուրդի ազատագրման պայքարին եւ վայելած է հայ ժողովուրդի չտեսնուած սէրը: Անոր անունը դարձած է սուրբ անուն ամէն մէկ Հայու համար եւ իր հերոսութիւնն ու քաղաքական իմաստութիւնը ընդունուած են բոլորէն: Մառեշալ Բաղրամեան յիշեց որ 1918ին ծառացած է Անդրանիկի զունդին մէջ եւ կատարած անոր յանձնառութիւնները ու եզրակացուց թէ Անդրանիկի անունը չի ջնջուիր հայ ժողովուրդի սրտին մէջ:

Մառեշալ Բաղրամեան յետոյ պատմեց Սարդարապատի ճակատամարտը: Շեշտեց թէ Թրքական նպատակներուն մեկ խոչընդոտը՝ Հայաստանն էր եւ Հայերը միանակ մնացին, որովհետեւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը ստիպեց Ռուսերուն հեռանալ: Ցիշատակելէ եաք ճակատամարտի բոլոր մանրամասնութիւնները Մառեշալ Բաղրամեան շեշտեց թէ բնակիչներն ալ մասնակցեցան կռիւներուն եւ այդ իսկ պատճառով Սարդարապատը սուրբ համազոյվրդական բնոյթ: Սարդարապատի ճակատամարտը չափազանց կարեւոր էր Հայերու համար եւ այդ յաղթանակը կարեւոր էր մանաւանդ հայ ժողովուրդի ճակատագրին համար, որ ազատեցաւ բնաջնջումէն: Մաթեշալը, Սարդարապատը որակեց մեծագոյն յաղթանակը հայ ժողովուրդին եւ թելադրեց բոլոր Հայաստան այցելողներուն, որ անպայման երթան տեսնեն Սարդարապատի հերոսամարտին նուիրուած յուշարձանը, որ կը հանդիսանայ հայ փառքի յուշարձան մը:

Ռուսերէն իր ճառը չարունակելով, Մառեշալ Բաղրամեան յիշատակեց Հայերու մասնակցութիւնը խորհրդային բանակին, վերջին աշխարհամարտի ընթացքին: Կռուողներու թիւը եղած է մօտ 500 հազար: Մառեշալը յիշեց նաեւ հայ բարձրաստիճան զինուորականներու անունները:

Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահը, հայ ժողովուրդի ողջոյնները հաղորդեց ներկաներուն եւ երկարօրէն պարզեց Հայաստանի վերելքին ու անոր ժողովուրդին կեանքը: Վեր առաւ դլխաւորաբար ժողովուրդին աճը (Երեւանի բնակչութեան թիւը 750 հազար է այսօր) եւ ծանրացաւ հինի եւ նորի այն սքանչելի համադրութեան վրայ զոր կը պարզէ այսօր Երեւանը երբ Մատենադարանէն դուրս ելլելով, մէկ վայրկեանէն մարդ ՃԹ. դարէն կ'անցնի Ի. դար: Հայաստանը այսօր կ'ապրի խաղաղութեան մէջ եւ ամէն ոք դիտէ թէ ով որ Հայաստանի հետ գործ կ'ուզէ ունենալ, գործ կ'ունենայ խորհրդային հզօր Պետութեան հետ: Անդրադառնալով Թուրքերուն ծրագրին, որոնք կ'ուզէին բնաջնջել Հայերը եւ որոնցմէ մէկը ըսած էր թէ Հայերուն միայն անունը պիտի մնայ, ան ալ թանգարանի մէջ, Պ. Ն. Ցարուխիւնեան չեշտեց թէ այդ ծրագիրն է որ այսօր թանգարանը մնաց եւ այսօր կայ Հայաստանը եւ այնտեղ ուր լոյսը կը վերջանայ է ուր կը սկսի խաւարը, հոն կը վերջանայ Հայաստանի սահմանը:

Յիշենք որ Մառեշալ Յովհ. Բաղրամեան Փարիզ կը գտնուէր Ֆրանս–Իւրսի հրաւէրով մասնակցելու համար յաղթանակի 25ամեակի առթիւ կազմակերպուած հանդիսութեանց, իսկ Նազուշ Ցարութիւնեան, հրաւիրուած էր գիտական համագումարի մը:

Փլեյէլի հանդիսութիւնը վերջ դուաւ Լին Տուրեանի (Փարիզի Օփերայէն) մեներդներով, որոնք մեծ գնահատանքի արժանացան:

Փակման խօսքը ըրաւ Պր. Գէորգ Պապըճեան,:

×

Թող Թոյլ տրուի մեզի, պահ մը դուրս ելլելով Թղթակցութեան մը սահմանէն – ըէն, կարգ մը խորհրդածութիւններ ընել այս այցելութիւններուն առթիւ:

Կասկած չկայ որ զաղութները միշտ կարօտն ունին հայրենիքէն ժամանող կըռունկներուն եւ միշտ արդար խանդավառութեամբ կ'ընդունին զանոնք: Հարկ է սակայն որ համազգային բնոյթով կազմակերպուած հանդիսութիւնները չվե – րածուին սովետական միթինկներու եւ հայրենակարօտ զանգուածներու այ բա – ցատրութիւնը չչահագործուի եւ չծառա – յէ խորհրդային քարոզչութեան: Մեր այս դիտողութիւնները կը վերաբերին նախ կազմակերպիչ յանձնախումբերուն (ո– րոնց մաս կազմող կարդ մը միութեանց աճապարար խաղերուն վրայ չենք ուզեր չատ ծանրանալ անհամ խօսքերէ խու – սափելու համար) ինչպէս նաեւ Հայաստանէն կամ Պրն. Միութենէն եկող հիւ– րերուն, որոնք պէտք է դիտանան թէ զաղութները իրենց կը պատուեն նախ եւ առաջ որպէս Հայեր: Հայ ժողովուրդին սրտին, դոնէ Սփիւռքի մէջ Յովհ. Բաղրամեանը աւելի կը խօսի իբրեւ Անդրանիկի զինուոր կամ Սարդարապատի կամաւոր քան կարմիր բանակի մառեշալ: Այս ըսել չէ թէ հայ ժողովուրդը հպարտ չէ որ մառեշալ մը ունած է խորհ. բանակին, ինչպէս մեծարժէք չատ մը զաւակներ ունած է աշխարհի բոլոր ազգե – րուն:

Լաւ տպաւորութիւն չի կրնար ընել նաեւ երբ հայրենի հողին վրայ ծնած մէկը, թէկուզ մառեշալ, մեզի խօսի ռուսերէն, ինչպէս ըրաւ Յովհ. Բաղրամեան Շարաթ իրիկուն Փլեյէլի մէջ եւ կիրակի իրիկուան ճաշին: Մնաց որ հանդիսականներն ալ այնքան չատ զարձած են որ սկսան ծափահարել Բաղրամեանի ռուսերէն խօսքերը, երբ դեռ տակաւին չէին իսկ թարգմանուած...:

Երբ հայրենիքէն մեզի տեւաբար քաղաքական գործիչներ կը տրուին հայապահպանման մասին եւ քարոզիչները կը դատապարտեն օտար երկիրներ ծնած այն երիտասարդները որ սահուն հայերէն չեն խօսիր, լաւ կ'ըլլայ որ Հայաստանի դեպուտատները (ինչպէս է Մառեշալ Բաղրամեան) ճիշ թափեն եւ հայերէն արտայայտուին երբ կը խօսին իրենց հայրենակիցներուն:

Գալով Հայաստանի Հանրապետութեան համակրելի Նախագահ՝ Նազուշ Ցարուխիւնեանի, որ բարեբախտաբար հայերէն խօսեցաւ, դժբախտաբար ոչ մէկ նոր բան ըսաւ մեզի: Ֆրանսայի մէջ թէ Սփիւռքի միւս մասերուն, կայ հայկական մտածում որ օրը օրին կը հետեւի խորհրդահայ մամուլին եւ իր ընթերցողները տեղեակ կը պահէ հայրենիքի վերելքին: Այնպէս որ մենք լսեցինք մեր գիտցած բաները:

Ա. Մ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾԱՆԻ

× Կրակը ես եմ բովում (արծարծել), կիրակուսին են զովում:

× Տանուտէրի վիան ղիրն է (գիւղապետ):

× Գայլ խղդող չան դլուխը գայլու փորն է:

× Ծառը քանի բերք ունենայ՝ դլուխը կը կախէ:

× Գոմչատիրոջ՝ կաչի սիրով կուտան:

× Եզը երբ էյնայ, դանակուորը կը չատնայ:

× Պաղած օճը նախ պինք տաքցնողը կը կծէ:

× Մինչեւ կարդը մեղի հասաւ, լուսն ալ վրայ հասաւ:

× Թէ գողը տանէն է, եզը տանիքէն կը հանէ:

× Այսօրուան խօսքը վաղուան կարմունճ (կամուրջ) է:

ՓԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Վենեզուելայի ամայի ճամբաներէն մէկուն վրայ, անցորդ մը, կը տեսնէ գետին ինկած եւ արիւնաթաթախ մարդ մը, խոշոր դանակ մը կռնակին խրած: Անցորդը մարդուն մօտենալով՝ կարեկցական չեշտով մը կը հարցնէ.

— Շա՞տ կը ցաւի:

— Այո: Մանաւորաբար խնդալ ուզած ատենս, կը պատասխանէ մարդը:

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Դէմքը ամբողջովին գօղարկուած էր, բայց վրոնաքի զուարթ ակնարկով մը պարուրեց անոր կեցուածքը, ուսերուն ձեւը, գլուխը բռնելու կերպը որոնք մանկամարդ կինը կը յատկանշէին եւ իսկոյն իր սիրտը ցնցուեցաւ, կարծես ելեկտրական հոսանքէ մը:

Երբ Աննային մօտեցաւ, մանկամարդ կինը ուժով մը ձեռքը սեղմեց:

— Ջեզ կանչելուս համար չնեղացար ինձի, այնպէս չէ... պէտք ունիմ քեզ տեսնելու:

Աննայի շրթունքին լուրջ ու խիստ ծալքը, զոր վրոնաքի նչմարեց գօղին տակէն, իսկոյն իր զուարթութիւնը փոխեց:

— Ե՞ս, նեղանա՞մ: Բայց ի՞նչպէս եկար եւ ո՞ւր պիտի երթանք:

— Այդ կարեւորութիւն չունի, բաւ Աննա իր ձեռքը երիտասարդին ձեռքին մէջ դնելով... երթանք քեզի խորհուրդ պիտի հարցնեմ:

Վրոնաքի հասկցաւ որ ծանր բան մը պատահած էր եւ թէ ժամադրութիւնը դուարթ պիտի չըլլար:

Աննայի ներկայութեանը ամէն կամք կը կորնչնէր. իր խոովքը չէր հասկնար եւ իրեն կը թուէր որ Աննա զայն իրեն կը հաղորդէր ակամայ:

— Ի՞նչ պատահեցաւ, ի՞նչ պատահեցաւ, հարցուց:

Իր արմուկովը կը սեղմէր Աննայի ձեռքը եւ կը չանար դէմքին վրայ անոր մը– տածումները կարդալ:

Աննա քանի մը քայլ առաւ առանց պատասխանելու՝ իր քաջութիւնը ժողվելով, յետոյ կեցաւ.

— Երէկ քեզի չըսի, սկսաւ աչխոյժով ու չունչը ընդհատուած... երէկ քեզի չըսի թէ ձիարշաւէն վերադարձած ատենս, Ալեքսի Ալեքսանտրովիչի հետ, իրեն ամէն բան ըսի... ըսի որ այլեւս չէի կրնար իր կինը ըլլալ... ամէն բան ըսի:

Վրոնաքի մտիկ կ'ընէր, ակամայ ծռելով հասակը, կարծես ուզելով մեղմել կացութիւնը: Բայց երբ եղածը պատմեց, Վրոնաքի հասակը ցցեց ու իր դէմքը վէս ու խիստ արտայայտութիւն մը առաւ:

— Այո, այո, այդ լաւագոյն է, այդ հազար անդամ աւելի պղէկ է... կը հասկընամ որ քեզի համար որքան դժուարին եղած է ատիկա:

Բայց Աննա մտիկ չէր ըներ այս խօսքերը, անոր մտածումները կը կարդար դէմքին արտայայտութեանը մէջ: Չէր կրնար դիտնալ որ այդ արտայայտութիւնը կը ցոլացնէր Վրոնաքիի առաջին մտածումը, այն է՝ մենամարտի մը հարկաւորութիւնը: Երբեք չէր խորհած այս հաւանականութեան եւ ինք բոլորովին տարբեր կերպով մեկնեց երիտասարդին արտայայտութեան խստութիւնը:

Երբ Աննա ընդունեցաւ Քարենինի նամակը, հասկցաւ որ բան մը պիտի չփոխուէր իր կեանքին մէջ, թէ քաջութիւն պիտի չունենար իր կացութենէն հրաժարելու, զաւակը լքելու եւ երթալ իր սիրահարին հետ ապրելու:

Առաւօտը զոր անցուցած էր իշխանուհի Չէրսքայայի տունը, զինքը աւելի հաստատած էր այդ տպաւորութեան մէջ, բայց եւ այնպէս այս ժամադրութիւնը մեծ կարեւորութիւն ունէր իրեն համար:

Աննա կը յուսար որ այս տեսակցութիւնը իրենց կացութիւնը պիտի փոխէր եւ գայն պիտի փրկէր:

«Եթէ ինձ ըսէ՝ երբ ամէն բան պատմեմ, հաստատ կերպով, տարփանքով ու առանց վայրկեան մը վարանելու թէ՝ «ամէն բան թող եւ ինծի հետեւէ», այն ատեն զաւակս կը թողում եւ իրեն կը հետեւիմ»:

Այսպէս կը մտածէր Աննա:

Բայց իր խոստովանութիւնը Վրոնաքիի վրայ իր սպասած տպաւորութիւնը յառաջ չբերաւ, Վրոնաքի սրտնեղած կը թուէր:

— Ատիկա դժուար չեղաւ ինծի համար, բաւ Աննա զրդռուած չեչտով մը... ինքնիրմէն եկաւ...:

Հանեց ամուսնոյն առտուան զրած նամակը ու գայն Վրոնաքիի երկարեց:

— Ահաւասիկ, տես...:

Երիտասարդը նամակը առաւ, բայց չկարդաց եւ ջանաց Աննան հանդարտեցնել:

— Բան մը միայն կ'ուզէի, բան մը միայն կը բաղձայի, այն է քեզ տեսնել այդ կացութենէն ազատած որպէսզի քու երջանկութեանդ նուիրեմ ամբողջ կեանքս:

— Ինչո՞ւ այդ բանը կ'ըսես ինծի, դոչեց Աննա, միթէ կրնա՞մ կասկածիլ այս մասին... եթէ կասկածէի...:

Վրոնաքի յանկարծ նչմարեց երկու կիներ որոնք դէպի իրենց կողմը կուգային:

— Ո՞վ են եկողները, դուցէ ճանչուոր են:

Աչխոյժով կողմնակի ծառուղի մը մտաւ Աննան հետը տանելով:

— Մ'չ, հոգս չէ, ըսաւ Աննա:

Երթունքները դողդողացին:

ԼԵՒ ԹՈՂՄԹՕՁ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայաստանի Հանրապետութեան 52րդ տարեդարձին առթիւ, Հայ Նախկին Ռազմիկներու Սպայից Միութիւնը հոգեհանդստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ի յիշատակ՝

ՋՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ

եւ բոլոր սպաներուն, ենթասպաներուն եւ զինուորներուն, որոնք քաջարար ինկան Սարդարապատի, Բաշ-Աբարանի եւ Ղարաքլիսէի պատմական հերոսամարտներու ընթացքին եւ փրկեցին Հայրենիքը եւ Ս. Էջմիածինը:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի (31 Մայիս) ՏՕՆ Է ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾԵՆ: Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Պատարագէ ընթացքին կը կատարուի մաղթանք Ս. Էջմիածնի:

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ցահակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհիներ Ժընըվիէվ Տօնիկեանի եւ Տիկին Փօլատեանի իրենց հօր եւ ամուսնոյն Նշան Փօլատեանի մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ այրի Տիկին Քըչըքեան եւ Նշան Դարբինեան ընտանիքներու:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐՔՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրհանենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին ղպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՃԱՇ
Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ընթրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, 12 Յունիս ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Հիլթոնի սրահին մէջ:

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 ֆրանք:

Ճաշին մասնակցութեան համար արձանագրութիւնները կը կատարուին Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ:

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Յունիսին:

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որպէսզի մեծ բազմութեամբ փութան մասնակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օր առաջ ապահովելով իրենց տեղերը:

ԴԻՒԱՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դաշտահանդէսը Յունիս 28, Կիրակի:

COLONIE DE VACANCES

JEUNESSE ET ACTION

LE FAU par ROISSARD (Isère)

25ème ANNEE

Յուլիս 1–31, 7–14 տարեկան մանուկներու համար:

Բանակումի Հիմնադրութեան 25ամեակը պիտի տօնուի տեղւոյն վրայ, Յուլիս 14ին, նախագահութեամբ Յակոբ Եպս. Վարդանեանի

Բանակավայրը ունի արձակուրդի յատուկ կահաւորուած սենեակներ. Յուլիս, Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն համար:

Արձանագրութեան համար դիմել

Pasteur Arthur HELVADJIAN

6, Place de la Rotonde, St-Jérôme MARSEILLE (13e), Tél. 62-85-10

« Ցառաջ » Մատենաշար

ԼՕՅՍ ՏԵՍԱՒ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Աջատն Կոմիտաս

եւ իրր յաւելագիր՝

ՎԱՂԸ

Գրեց՝

Եաչան Եաչնուր

●

Այս գրքոյկը չի վաճառուիր: Փափաքողները կրնան դիմել «Ցառաջ»ի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել՝ Ծերիկեան գրատունը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար:

ՅՈՒԼԻՍԻ արձանագրութիւնները վերջացած են:

Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են: Մնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի դրասենեակը

17, Rue Bleue — Métro Cadet

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18, հետեւեալ թուղթերով.

Livret de Famille
Carte d'immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur
Livret de vaccination à jour
Une photo d'identité.

Միջին Ֆրանսայի արձանագրութիւնները կատարուին համար դիմել Լիոնի մասնաճիւղին, իսկ Հարաւ. Ֆրանսայի մէջ՝ Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան:

Արձանագրութիւնները կատարել չեն տպիտոյթ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Արձանագրութիւնները Օգոստոսի համար (Յուլիսը լրիւ է) Շաբաթ օրերը ժամը 14էն 17, Ահարոնեան ակումբը 26 Ռիւ տէ Ռոնվալէսան:

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 14ին:
ԿՐՔՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին:
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի, Շաբաթ 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8,30ին, Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ: Կը նախագահէ ընկ. ԼԵՒՈՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ Կը բանախօսէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋԱՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի կողմէ.— խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, խմբապար, մենապար, կենդանի պատկեր:

×

Կիրակի 31 Մայիս Վալանսի Ահարոնեան Նոր Ակումբին բացումը Ռիւ Պիֆֆէի նախկին դպրոցին սրահը:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Յակոբ Սաղմեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, արտասանութիւն, պար եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յակոբ Եպս. Վարդանեան եւ ընդունելութեան կազմակերպիչ յանձնախումբը, կը յայտարարեն թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը Վազգէն Ա. Հովուապետականը իր այցելութիւնը պիտի ընծրկ Մարսէյլի եւ շրջակայքից իր հատատացեալ հօտին: Հայրապետի ընդունելութեան եւ Մարսէյլ գանուած շրջանին, տեղի պիտի ունենան հետեւեալ պաշտօնական եւ ժողովրդային հանդիսութիւնները:

ՈՒՐԲԱԹ 29 Մայիս կ. ե. ժամը 14,45ին՝ ժամանում Մարինեանի օդակայանը եւ հանդիսաւոր ընդունելութիւն: 16,15ին Հրաշափառ երդեցողութեամբ մուտք Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի եւ խօսք Ողջոյնի:

ԿԻՐԱԿԻ 31 Մայիս ժամը 10,30ին հայրապետական պատարագ եւ հայրապետական պատգամ–քարոզ:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 Յունիս կ. ե. ժամը 21ին պաշտօնական հանդիսութիւն փակտը Քոնկրէի սրահներուն մէջ:

ՇՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 Յունիս կ. ե. ժամը 20,30ին ողջերթի ճաշ Թերմինիւս պանդոկի սրահին մէջ (կառ. Սէն Շառլ): Մասնակցութիւն 80 ֆրանք:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ նախապէս Մայր եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան քարտուղարութեանց մօտ:

×

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները դիմաւորելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Ժամադրութիւն Ուրբաթ ժամը 13ին կառ. Սէն Շառլ ուրկէ օթոքարները պիտի առաջնորդեն ներկաները Մառինեանի օդակայանը:

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱՅԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Չեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1–15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

երթ ու դարձ օդանաւով՝ Փարիզէն Փարիզ, բոլոր ծախքերը 2500 ֆրանք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e)	—	42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e)	—	073-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e)	—	344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e)	—	42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice	—	87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes	—	39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er)	—	33-71-10
Agence de Voyage CIT, Rue Aristide Briand, St. Etienne	—	32-88-95

Profitez des avantages offerts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

« LIC. 18 »

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչին, 30 Մայիս Փարոնաժ Մխիթարեան սրճարանը, Ալֆորվիլ, ժամը 19էն կէս դիշեր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Նայիրի պարախումբը, զուարճութիւններ Նոր Սերնդականներու կողմէ, արտասանութիւն, երգ՝ Պետիկեան:

Ճաշով միասին մուտք՝

Գին 15 ֆր. Նոր Սերնդականներ 8 ֆր.

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 16,30ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ (մարզադաշտին դիմաց Ավընիւ Ժան–Ժօռէս), Մայրերու Տօնին առթիւ կազմակերպուած է աշակերտական հանդէս մը: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

Երգ, արտասանութիւն, զուարճութիւն:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱԼՊԷՕՄ – ՏԻՍՔ ՄԸ 30 Սանթիմէթը, 33 շրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղեցիկ հաւաքածոյ մը

1· Առաւօտեան արշալոյս
2· Անուշիկ Եարջան
3· Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը)
4· Մայրս
5· Դու ինձ համար
6· Հայաստան
7· Երեւանի սիրուն սղջիկ
8· Կարաւան
9· Խաչատուր Աբովեան
10· Սէրս գաղտնի թռղ մնայ

Նախապէս արձանագրութեամբ վաճառումը վերջացած ըլլալով, տիսքը կը ծախուի 31 ֆրանքի

Դիւմական առաքումները կատարել չէքով կամ մանդայով ·— ձշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN

204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

Կարելի է դիմել նաեւ՝ Հ. Բալուեան դրատունը, 43 Ռիւ Ռիչէ, Փարիզ 9րդ և

ELEDISC (TARPINIAN) 269, Bd. Voltaire, — Paris (11e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ
30
ՄԱՅԻՍ
SAMEDI
30 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.825

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.825

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՇԱՓՈՒՄՆԵՐՈՒ

Բ.

Բոլշեւիկները մասնաւորաբար ուժեղ էին Պետերբուրգի մէջ: Դրամ կը տանային Թիֆլիսէն եւ Ռուսիայէն. զաղտնի թերթ կը հրատարակէին. քա – ղաքէն ու գործակալներ կը ղրկէին երկրին զանազան կողմերը՝ կազմակերպչական նպատակով: «1920 թուականի սկիզբներին Հայաստանը արդէն թատե – րաբեմ էր բոլշեւիկեան գործօն պրոպա – գանդի եւ կազմակերպութեան»: (Անդ, էջ 349):

Կառավարութիւնը տեղեակ էր հայ բոլ – շեւիկներու զաղտնի գործունէութեան, սակայն կը վարանէր ձերբակալել «մեզ պէս ընկերվարականներին, մեր երէկուայ ընկերներին»: Սակայն անոնք չափը ան – ցուցած ըլլալով, Յունուար 31ին երե – կոյեան եւ Դիլիջանի մէջ ձերբակալուեցան քանի մը համայնավարներ: Սոցիալ–դե – մոկրատ Արշակ Զոհրաբեանի յուշարկա – ւորութեան առթիւ բոլշեւիկները ազմկա – լի ցոյց մը կազմակերպեցին կառավա – րութեան դէմ:

Փետրուար 20ին Էս.–Էր երեսփոխան Վահան Մինախորեան ձերբակալութեանց մասին հարցապնդում ուղղեց կառավա – րութեան, որուն կողմէ Ներքին նախա – րար Ա. Գիւլխանդանեան փաստացի ման – րամասնութիւններ տուաւ բոլշեւիկներու հակապետական գործունէութեան չուրջ: Օրինակ՝ 1919ի Յուլիսին Բէօյիւք Վէդիի կիներուն տաճն անոնք կը ցրուէին թը – ուղիկ մը, որով զինուորները կը հրա – ւիրէին դասալիք ըլլալ, «չդնալ կռուի»:

Իսկ ամէնէն ծանրակշիռ իրողութիւնն այն էր, որ 1919 Նոյ. 27ին Բագուի մէջ առա բոլշեւիկներու եւ քէմալական Թուր – քերու միջեւ կնքուած էր զինուորական համաձայնութիւն մը, որով «տաճկական զօրքերը պիտի անցնեն Հայաստանի վը – րայով Դենիկինի թիկունքին խփելու հա – մար»: (Անդ, էջ 351):

Ադրբեջանի եւ անդրկասպեան երկրի մէջ բոլշեւիկեան չարժման գլուխն էին անցած Նուրի փաշայի եւ Քեազիմ պէյի պէս յայտնի Թուրք զարդարարները:

Համայնավար կուսակցութեան Հայաս – տանի կոմիտէն — Արմկոմ կամ Արմեն – կոմ — 1920 Յունուարի երկրորդ կէսին Երեւանի մէջ գումարեց «անյետաձգ կոն – ֆերանցիա», ուր որոշուեցաւ նախապատ – րաստական քայլեր առնել, ձեռնարկելու համար Հայաստանի խորհրդայնացման, երբ հարեւան երկիրներու մէջ յեղաշրջու – մներ առաջ գան եւ կարմիր բանակը մօտենայ Հայաստանի սահմաններուն: Զաքին ու Ղարաբաղը, որպէս սահմա – նակից շրջաններ, յեղաշրջման յենակէտ – ներ պիտի դառնային Հայաստանի հա – մար:

Այսպէս էր կացութիւնը, երբ Մայիս մէկի Աշխատանքի Տօնը առիթ ծառայեց հայ բոլշեւիկներուն ապստամբութեան դէմ ելնելու կառավարութեան դէմ:

Հարկ է թէ կառավարութեան հետախու – զական բաժինը ձեռք անցուցեր էր առատ նիւթ, որ կը հաստատէր թէ բոլշեւիկնե – րը Հայաստանի մէջ ընդհանուր ապըս – տամբութիւն պատրաստելու համար ար – տաքսմանէն ստացեր են մեծ դումար – ներ եւ ձեռնարկեր են մարտական խում – բերու կազմակերպութեան:

Հակառակ բոլոր այս փաստերուն, օր – ուան իշխանութիւնը բարեացակամ ե – ւոյթ չափ վարանոտ վերաբերում ցոյց կուտար հանդէպ Հայաստանի հողին

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԵՒ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐԸ

Պաղեստինեան կազմակերպութիւնները որոշ վերապահութեամբ ընդունեցան դործադրել Պէյրութի որոշումը, որ, ինչ – պէս զրած էինք երէկ, կ'արգիլէր այս վերջիններուն լիբանանեան հողէն հրթիռ – ներ արձակել իսրայէլեան նշանակէտե – րու վրայ, ինչպէս նաեւ զէնքով չրջադա – յել զաղթականներէն դուրս:

Կը թուի թէ Ներքին նախարարը՝ Քա – մալ Ճումպլաթ, որ յառաջդիմական եւ, միեւնոյն ատեն, Պաղեստինցիներու դա – տին ջերմ պաշտպաններէն է, իր ամբողջ ազդեցութիւնը բանեցուցած է, որպէսզի Ֆետայիները ըմբռնեն ստեղուած կացու – թեան վտանգն եւ ընդունին կառավա – րութեան որոշումը: Մնաց որ, ինչպէս դիտել կուտան որոշ չրջանակներ, պա – ղեստինցի արձակաղէնները կորսնցուցած

վրայ հիւրընկալուած հայ համայնավար – ներուն, որոնք կ'օգտագործէին տեղական մահմետականներու եւ Ռուսերու դժդո – հութիւնը եւ պարենաւորման դժուարու – թիւնները՝ առաջին առթիւ ապստամբու – թիւն պայթեցնելու եւ խորհրդային վար – չաձեւ հաստատելու համար:

Այդ առիթը չուշացաւ: 1920 Ապրիլ 27ին կարմիր բանակի զինուորները Ա – տրբեջանի սահմանապլուխէն ներս մըտ – նելով սկսան յառաջանալ դէպի Բաղու, առանց դիմադրութեան հանդիպելու: Ադրբեջանեան բանակը զրեթէ իր ամ – բողջ ուժերը ղրկած էր Ղարաբաղ, կըռ – ուելու համար Հայերուն դէմ: Նոյն օրը Ադրբեջանի Համայնավար կուսակցու – թեան կեդրոնական կոմիտէն Խորհրդա – րանի նախագահին ուղղուած վերջնագրով մը կը պահանջէր տասներկու ժամէն լր – ուն յանձնել իշխանութիւնը: Պայմանա – ժամը չլրացած, Խորհրդարանը այդ օր – ուընէ սկսեալ լուծած հռչակեց կառա – վարութիւնն ու Խորհրդարանը: Ադրբե – ջան խորհրդայնացաւ առանց արիւնա – հեղութեան:

Համայնավար իշխանութեան առաջին դործերէն մէկն եղաւ վերջնագիր ներկա – յացնել Հայաստանի կառավարութեան, պահանջելով երեք օրէն Ղարաբաղն ու Զանգեզուրը մաքրել հայկական ուժերէ: Կարմիր պատմուճան հագած Ադրբեջան կը չարունակէ Մուսավաթի ազգայնա – մոլ արիւնոտ քաղաքականութիւնը, չա – հադործելով դիւղացիներու եւ բանուոր – ներու անունը:

Մայիս մէկը աննախընթաց չուքով տօնուեցաւ Երեւանի մէջ: Մայրաքաղաքը զարդարուած էր զորգերով, դրօշակնե – րով եւ ծաղիկներով: Թափօրին կը մաս – նակցէին բոլոր հոսանքները: Քրիստա – փորի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի պատ – կերներու կողքին դրուած էին Լենինի եւ Շահումեանի պատկերները: Բոլշեւիկեան ամբոխավարական նշանախօսքեր կ'ընկե – րանային Դաշնակցութեան կարգախօսնե – րուն եւ մակդրութիւններուն: Զօրա – հանդէսէն վերջ Խորհրդարանին առջեւ տեղի ունեցաւ հրապարակային մեծ հա – ւաքոյթ: Ճառախօսները բոլորն ալ կ'այ – պանէին Ադրբեջանի վերջնագիրը: Հա – մայնավարները իրենց փորձեցին տօնին տալ բոլշեւիկեան բնոյթ: Երեւանի հան – դէսները փակուեցան խաղաղ մթնոլորտի մէջ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԻԼ

 են իրենց վարկը ժողովրդային խաւերուն մէջ, քանի որ երբեք լուրջ եւ ազդու դի – մադրութիւն ցոյց չեն տուած իսրայել – եան վերջին յարձակումներու ընթացքին: Ընդհակառակն՝ անյայտացած են կռուի վայրերէն: Այս տրամադրութեան ար – դիւնք պէտք է նկատել լիբանանցի դիւ – դացիներու ընդդիմութիւնը՝ Պաղեստին – ցիներու վերազարձին իրենց դիւղերը:

Ցամենայն դէպս երեք հազարի կը հասնի արձակաղէններու թիւը Հերմոնի չրջադիծին մէջ, եւ ոմանց կարծիքով, այս վերջինները պիտի փորձեն «մեծ դոր – ծողութիւն» մը իրագործել, որպէսզի վերահաստատուի իրենց վարկը Լիբանա – նի մէջ:

Եգիպտոսի նախագահը՝ Նասր Խար – թումի մէջ (Սուտանի մայրաքաղաքը) ճառ մը արտասանեց, որու ընթացքին յայտարարեց, թէ խորհրդային զէնքերը ներկայիս արդելք կը հանդիսանան Իս – րայելացիներուն՝ յարձակումներ գործել եգիպտական հողը, ինչպէս նաեւ ոչ–զին – ուորական վայրերը, ահա թէ ինչու հա – մար «Խորհ. Միութեան օժանդակութիւ – նը խնդրեցինք»: Նասր դիտել տուաւ, թէ Մոսկուա եգիպտոսի յանձնած է դեր – արդիական զէնքեր եւ խորհրդային մաս – նագէտներ կը զտնուին եգիպտական ու – ժերու մօտ, որպէսզի օդնեն եգիպտացի – ներուն գործածելու նոր զէնքերը: «Հոս են անոնք, բայց չեն խառնուիր մեր քա – ղաքականութեան»:

Հասան Բ. եւ Պումեդիէն Թլեմսէնի մէջ միրալիր հանդիպում մը ունեցան, ո – րու ընթացքին որոշեցին կարգադրել Մա – րոքի եւ Ալժերիոյ սահմանային վէճերը, որ, ինչպէս ծանօթ է, պատճառ դարձած էր զինուորական բախումներու, 1963ի աշնան: Երկու երկիրները միասնաբար պիտի աշխատին նաեւ ազատագրել սպա – նական Սահարան: Արտաքին քաղաքա – կանութեան մարզին մէջ զօրավիդ կը կե – նան Պաղեստինցիներուն եւ բոլոր արդար դատերուն:

ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼ

Հինգշաբթի օր ալ միջադէպեր եւ բա – խումներ եղան Լատինական Թաղը, ինչ – պէս կը սպասուէր, քանի որ նոյն օրը կը տրուէր Լը Տանթէքի եւ Լը Պրիի վճիռը: Առաջինը դատապարտուեցաւ մէկ տարի բանտարկութեան առանց յետաձգումի (սիւրսի) եւ Լը Պրի՝ ութ ամսուան: Թերթին հրատարակութիւնը չէ արդիլ – ուած ինչ որ տարօրինակ կը թուի քանի որ այն կազմակերպութիւնը (Պրոլետա – րական Զախ) որու օրգանն է, լուծուած է:

Լատինական Թաղը միջադէպերը սկսան կէսօրէ վերջ ժամը 3ին եւ բախումները տեղի ունեցան կօշիմներու եւ ոստի – կանական ուժերու միջեւ: Այս բախում – ները պիտի տեւէին մինչեւ Ուրբաթ ա – ռաւօտ ժամը 4: 481 երիտասարդներ կը ձերբակալուէին եւ ասոնցմէ 20ը վար կը դրուէին:

Ներքին նախարարը անդրադառնալով այս ցոյցերուն, հեռատեսիլէն յայտա – րարեց թէ միջազգային մաոյական դա – տադրութիւն մը կայ եւ թէ այս ցոյցերը ոչ մէկ կապ ունին Մայիսեան դէպք – րուն հետ: Մտահոդիչ բան մը չկայ նա – խարարին համար, քանի որ խառնակու – թիւնները կը սահմանափակուին երկու հեկտարի վրայ մինչ ամբողջ երկիրը հանդարտ է:

Մինչեւ Երկուշաբթի օր փակուեցան Գիտութեանց լսարանը եւ Սանսիէի լսա – րանը իրրեւ հետեւանք բախումներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՑԿՈՆ եւ փնոմ փէն վերահաստատե – ցին դիւանագիտական իրենց յարաբերու – թիւնը, որ եօթը տարիէ ի վեր խզուած էր: Քամպոճի խորհրդային դեսպանը «արձակուրդի» մեկնեցաւ:

ԹՈՒՐՔ աջակողմեան հարիւրի մօտ ուսանողներ, Պոլսոյ Ցունաց Պատրիար – քարանին առջեւ փայտէ խաչ մը հրկիզե – ցին: Ուսանողները պատրիարքին արտաք – սումը պահանջեցին, Պատրիարքարանը «դաւաճաններու բոյն» նկատելով:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ զաղտնի մամուլին հա – ղորդած լուրերուն համաձայն, խորհըր – դային բազմաթիւ սպաներ ձերբակլուած են, Պալթեան նաւատորմիղին անձնա – կազմէն: Ասոնցմէ մին դնդապետ հարուած է: Ձերբակալուածներու դէմ եղած ամ – բաստանութիւնն է, թէ կը փորձէին քա – ղաքական ազատութեան համար պայքա – րող անձերէ միութիւն մը կազմել: Քանի մը ամիսէ ի վեր բողոքի չարժում մը նչմարելի է Պալթեան նաւատորմիղին մէջ, ինչպէս նաեւ ցամաքային ուժերու մօտ: Ձերբակալուած սպաներու թիւն է՝ չուրջ 30: Ձերբակալութիւններ կատար – ուած են նաեւ Լենինգրադի ազատախոհ մտաւորականութեան չրջանակներուն մէջ: Շարժումը տարածուած է Ռուսիոյ, Ուկրայնիոյ եւ Պալթեան հանրապետու – թիւններուն մէջ:

ՄԱՐՍԷԻԼ քաղաքը թաղապետութեան քուէարկութեամբ եւ կառավարութեան պատճանութեամբ, որոշեց 70 միլիոն մառք փոխ առնել Ֆրանքֆուրթի մէկ դրամա – տունէն կարենալ դլուխ հանելու համար Հնդամեայ ծրագիրը, որու կէսը միայն իրագործուած է 1966էն ի վեր:

ՍԷՅԼԱՆի խորհրդարանական ընտրու – թիւններուն մէջ չախչախիչ յաղթանակ մը ապահովեց ձախերու Դաչնակցութիւ – նը: Այս յաղթանակով իշխանութեան գը – լուխ կուգայ Տիկին Ս. Պանտարանայք, որ 1960ին առաջին կին վարչապետն էր: Նոր կառավարութեան ծրագիրներուն մաս կը կազմէ դրամատուներու ազգայ – նացումը եւ ճանչցումը Հար. Վիէթնամի յեղափոխական կառավարութեան:

ՔԱՄՊՈՃ Թայլանտէն խնդրեց, որ իր տրամադրութեան տակ դնէ 10.000 զին – ուոր: Թայլանտ արդէն կամաւորներ ու – ղարկած է Քամպոճ, այսուհանդերձ, հա – ւանական չի նկատուիր, որ ընթացք տայ դիմումին, թէեւ պատրաստ է զինուո – րական օժանդակութիւն ցոյց տալու:

ՄՈՍԿՈՒԱ պատասխանեց Ատլանտեան Ուխտի անդամ երկիրներու զինուորական ուժերու կրճատում կատարել երկուստեք, Եւրոպայի մէջ: Մոսկուա ընդունելով հանդերձ, թէ Ատլանտեան Ուխտի Խոր – հուրդը «հետաքրքրական առաջարկներ» ըրած է, այնուամենայնիւ մերժեց ա – ռաջարկը: «Ամերիկացիները, կը գրէ Թաս գործակալութիւնը իր հաղորդա – գրութեան մէջ, պարտադրեցին անընդու – նելի եղանակներ, հակառակ Ֆրանսայի կամքին»: Մոսկուա կ'առաջարկէ խոր – հըրդաժողովի մը գումարումը Եւրոպա – յի ապահովութեան չուրջ: Դէտերու կարծիքով Մոսկուա կը ձգտի ներկայ վի – ճակին պահպանել Եւրո – պայի մէջ:

ՉԵԽ Խորհրդարանը վաւերացուց կա – ռավարութեան որոշումը դատական Գե – րադոյն Ատեանը մաքրագործել «այ պա – տեհապաշտ եւ հակընկերվարական ու հակախորհրդային» տարրերէն: Ատեանին նախագահն ու վեց դատաւորները պաշ – տօնազրկուած են, որովհետեւ «1968ին քաղաքական սխալ տեսակէտներ ունե – ցած են»:

ԵՍ ԳՐՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԻ

(ՊԼԲ)

— Լաւ, ըրէք, ինչ որ ուզէք, ասոր չեմ հաւատար:

— Պրէդն հաւատալու իրաւունք ալ չունի:

— Ըսելիքս այս է, որ ասոնց Նիսոյ ըրածը շատ մեծ տարբերութիւն մը չունի ասոնց ըրածներէն: Ես յամառելով եւեթ եմ ձեզմէ կէս կտոր մը հող ուզած, որուն վրայ ապրելու միջոցներ գտնելու համար: Ես ասոնցմէ ոչինչ կ՚ուզեմ, ոչ ալ ուզած եմ երբեք: Ձեզի պէս ինծի համար ալ հարստութիւնը ոչ մէկ նշանակութիւն ունի: Ես ձեզ կրնամ ապրուստ մը տալ, ձեզ ալ ինծի պէս ստրուկ մը ընել, ուրիշ բան չեմ կրնար ընել:

— Ձեզ կրնամ ըսել որ ձեզի պէս մարդ կեանքի մէջ չեմ տեսած:

— Ես ալ ձեզի պէս մարդ չեմ տեսած, որ ինծի համար ոչինչ կարեւորութիւն ունենայ, ինծի համար ոչ մէկ արժէք ունենայ ու ես ալ ձեզի պէս ոչինչ կարեւորութիւն չունենամ ձեզ համար:

— Ինչո՞ւ տարար:

— Ոչինչ կարծեմ:

— Ձեզ կարծեմ: Կրկնե՛մ ձեզի, ձրի պարգեւ չեմ ուզեր: Ես ոչ մէկ բանի կարիք ունիմ, ոչ ալ ուզած եմ երբեք: Ես ձեզ ինծի հետ կը տանիմ, որովհետեւ ձեզ ինծի հետ տանելու հրաման ունիմ:

— Ո՞վ տուաւ հրամանը:

— Ձեզ չի վերաբերիր:

— Ես ձեզ չեմ հետեւիր:

— Ձեզ կը հետեւի ձեր կամքին հակառակ:

— Ես ձեր կամքին հակառակ չեմ ուզեր ոչինչ ընել:

«ԱՆՈՅՇ»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ժողովրդական աննախընթաց խանդավառութիւն, արտակարգ եւ անվիճելի յաջողութիւն, արուեստի ընտիր արտայայտութիւն, փառապանծ պահում մոլեռին ջանքերու, ահա երեք յաջորդական ներկայացումներուն ձգած տպաւորութիւնը մօտ 6000 ունկնդիրնե– րու վրայ, հայ թէ օտար:

Յաղթանակը իր գագաթնակէտին հասած էր արդէն իսկ Ուրբաթ երեկոյ, առաջին ներկայացումով: Տեղական թերթե– րու քննադատներու, օտար պաշտօնական անձնաւորութիւններու որոնց կարգին քաղաքապետ Կասթոն Տըֆէր, եւ պատ– ուոյ հիւրերու՝ Շարլ Ազնաւուրի եւ Ժորժ Դնհամանի կատարեալ հիացումը եւ դնահատանքի անվերապահ խօսքերը բաւ են իսկ որակելու համար այս հրաշալի արդիւնքը:

Անհրաժեշտ է գոհունակութիւն յայտնել եւ շնորհաւորել, «Անոյշ» օփերայի յանձնախումբը որ ժրաջան աշխատան– քով, խոր համոզումով, աննկուն կամ– քով, հաւատքով եւ սիրով կրցաւ ներ– կայացնել Արմէն Տիգրանեանի դլուխ գործոցը: Առանց այս նուիրեալներու, պարոնները՝ Մ. Ճիլէրճեան, Ա. Պապայ– եան, Ա. Շեխիկեան, Ս. Էքսէրեան, Ա. Գումրուլեան, Տիկիններ՝ Մ. Շահմիր– եան, Լ. Յակոբեան եւ մասնակցող միու– թիւններու՝ Հայ Արեւոյշ, Նոր Սերունդ, Արմենիա, Կալոյա Ֆաչ, Մուրատ Ռա– փայէլեան նախկին Աչակերտաց Միու– թիւն, հարեգործական, ծաղումով Հայ Ֆրանսացիներու Միութիւն, ԺԱՖ եւ Մշակութային Միութիւն, չատ հաւանա– բար երբեք պատեհութիւնը պիտի չունե– նայինք «Անոյշ»ը դիտել բեմի վրայ եւ դնահատել: Իրապէս ափսոս պիտի ըլլար, որովհետեւ «Անոյշ»ը դեղեցիկ գրական եւ երաժշտական գործ մըն է, լաւ կազ– մուած եւ գրուիչ: «Անոյշ»ը ֆոլքլորիկ երկ մը չէ այլ երաժշտական ամուր կտոր մը, որ կը հասնի սովորական թատերա– գանկի գլուխ գործոցներու մակարդակին:

Ամէնէն չատ աչքի զարնողը բեմին վը– րայ, մասնակցողներու (110) հաճոյքն էր ու անոնց դրած սէրը ամէն մէկ արտա– յայտութեան մէջ: Այս պատճառաւ ալ պէտք չէ մանրամասնութեան քննադա– տութեան մէջ մտնել:

Կը կարծեմ որ յատկապէս խմբերգակ– ներուն եւ պարախումբերուն մէջ է որ կը նմարենք ամէնէն աւելի, կատարուած աշխատանքին ցոլացումը ու յաջողու– թեան հզօր կամքը: Այսպէս ալ, այդ խմբերգողներուն, պարողներուն եւ բոլոր շուքի մէջ մասնակցողներուն է որ կ'եր– թան մեր առաջին դրուատիքները: Մեր դովեստները կ'երթան նաեւ բոլոր անոնց որ գործակցեցան թեքնիք աշխատանքնե– րուն,

Ալէն Ազատ (Ազատ Արզումանեան) դծած սքանչելի տարազներն ու թատե– րազարդերը արտայայտուած են ճարտա– րապէս գունաւորուած, ներդաշնակ, մա– նաւանդ վերջին արարին լեռներու տե– սարանը որ ինքնին ունի բանաստեղծու– թիւն եւ խորհրդանշանութիւն:

Բեմադրութիւնը նաեւ չատ վարպետ– րէն իրագործած էր Ժորժ Գոմպ, դեղեցիկ յօրինուածքներով եւ շարժումներով:

Երաժշտախումբը, դեկավարութեամբ Պ Ժէնօ Բէհաւոյի (Մարսէյլի Օփերայի երաժշտախումբէն է) կարողացաւ «Ա– նոյշ»ի հարուստ երաժշտութեան մէջ ընդգծել յատուկ նրբութիւնները յիշեցնե– լով մեր հեռաւոր մայրենի երկիրը իր նեղշնչումով եւ դոյներով:

Կարեւոր դերակատարներուն մէջ՝ բա– ցառիկ տեղ կը դրաւէ Օր. Ալիս Շահմիր– եան (Անոյշ), սոփրանոյի իր մաքուր, նուրբ եւ համաստարը ձայնով: Զեռնհա– սութեամբ, զղացումով եւ վայելչաբար տարաւ իր դերը: Անտարակոյս Ալիս Շահմիրեան ունի յատկութիւններ եւ ձիրքեր յաջողելու համար լաւագոյնս այս ասպարէզին մէջ: Բեմին վրայ եղաւ մեր հպարտութիւններէն մին եւ լայնօրէն դե– բազանցեց իր դերակիցները: Միւս մե– ներդողներէն աչքի կը զարնէին Ժորժ Պոթօ (Մոսի), Ռոզելա Փարքէր, Ժիւ– լիէթ Ժիւլիէն (Շողիկ) եւ Եանիս Շա– պաշ (Սարօ)՝ օտարներ որոնք ձայնա– դրաբար սորված են իրենց բաժինը: Ա– ռանց նուազեցնելու այս աքանչելի ներ– կայացումը ըսենք սակայն որ Եանիս Շա– պաշ բաւական տկար էր Սարոյի դերին մէջ:

Ահաւասիկ ձեռնարկ մը որ պատիւ կը բերէ համայն Հայութեան, ցոյց տալով մեր մշակոյթի բարձր մակարդակը եւ դոյատեւելու մեր հզօր կամքը: Օտարնե– րուն ջերմ փափաքն էր որ «Անոյշ»ը թարգմանուի Ֆրանսերէնի, որպէսզի կա– րելի ըլլայ զայն կանոնաւոր կերպով ար– ձանագրել Մարսէյլի, Ֆրանսայի եւ Եւ– րոպայի այլ քաղաքներու օփերաներու տարեկան յայտագրին մէջ:

Նման վիթխարի աշխատանք մը եւ հսկայ յաջողութիւն մը պէտք է որ ու– նենան վաղորդայնները: Վարչութիւնը պատրաստ է ընդունելու ամէն հրաւէր ու անոնք որ ժամանած էին օդային ճամ– բով, երկաթուղիով կամ կառքով՝ յատ– կապէս Փարիզէն, Լիոնէն, Վալանսէն, Վիէնէն, Նիսէն, Սէն Էթիէնէն, Ավինեո– նէն, ըլլան նախաձեռնարկներ, որպէսզի բովանդակ Ֆրանսահայութիւնը ապրի դեղարուեստական հպարտութեան եւ խանդավառութեան պահեր որոնք պիտի վերանորոգեն ամէնէն անտարբեր Հայուն խոր ազգային զգացումները:

Անգամ մը եւս մեր ջերմ եւ բուռն ծա– փահարութիւնները կազմակերպիչներուն եւ մասնակցողներուն:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԷԹՈՒԱԼԷՆ ՓԷՌ-ԼԱՇԷԶ

Շաբաթ օր ժամը 15ին, Մառէյալ Բաղ– րամեանի կողմէ ծաղկեպսակ մը դետեղ– ուեցաւ Անծանօթ Զինուորի դերեզմանին վրայ:

Քանի մը պաշտօնական անձնաւորու– թիւններ ներկայ եղան այս արարողու– թեան, ինչպէս Նախկին Ռազմիկներու նախարարին կողմէ Պր. Տիւպիւք, Բոցի Քոմիսէռ Պր. Տիւփոն, ինչպէս նաեւ ընդհ. քարտուղարը Պր. Լէոփոլտ:

Զինուորական նուագախումբ մը տրա– մադրուած էր մահերգը նուագելու հա– մար:

Մառէյալին կ'ընկերանար ռուսական դեսպանատան կողմէ Պր. Ֆարագեան եւ զինուորական կցորդ մը համազգեստա– ւոր:

Հայ նախկին ռազմիկները որոնք չար– ուած էին անշէջ բոցին առջեւ՝ չնորհա– ւորուեցան Մառէյալին կողմէ:

Պաշտօնական մասեանի ասորագրու– թեամբ վերջ դտաւ արարողութիւնը:

Հայեր, ինչպէս նաեւ հետաքրքիրներու հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Յաղ– թական Կամարին տակ այս առթիւ:

×

Յաջորդ օր Կիրակի ժամը 15ին, այդ մը կազմակերպուած էր Անդրանիկի շի– րիմին, կազմակերպիչ Յանձնախումբին կողմէ:

Ժամանակէն առաջ հոծ Հայութիւն մը հաւաքուած էր Փէռ–Լաշէզի դերեզմանա– տան մուտքին:

Մառէյալ Բաղրամեան, որու կ'ընկերա– նային Հայաստանի նախագահը՝ Պր. Ն. Յարութիւնեան, Պր. Ֆարագեան եւ նախկին հայ ռազմիկները թափօրով ա– ռաջնորդեցաւ Անդրանիկի յուշարձանին առջեւ, ուր, երկիւղածութեամբ խոնար– հելով, ծաղկեպսակ մը դետեղեց:

Մէկ վայրկեան լռութենէ ետք դրաւոր ճառ մը արտասանեց Պր. Լէւոն Տօնիկ– եան, որ արագ ակնարկով բնութագրեց ազգային հերոսին նկարագիրը, այլ մա– նաւանդ անոր կատարած սխրալի գոր– ծերը հայրենի հողին վրայ, ուր «հայ – րենեաց հրայրքը գործի էր լծած քանի՛, քանի ծուռը՝ Արմենակ Հրայրն ու Սերո– բը հսկայ, Գէորգն ու Կորիւնը, Սմբատն ու Արաբօն, Մուրատներ եւ Տամատեան– ներ, որբազան փաղանգը ազատատենչ մարտիկներու»: Զօրականի տիպարս կը տառնան մարդիկ յաճախելէ ետք զին– ուորական վարժարանները, իսկ Անդրա– նիկի զինավարժարանը եղաւ Առաքելոց վանքը, Խալիլի դլխատումը, Ազթամա– րը, Սասուն – Տուրուբերանը եւայլն, այսպէս է որ ան ժողովուրդին կողմէ ստացաւ այդ մեծ ատիճանը: Անյողդողդ կամք, առողջ բնազդ, յանդգնութիւն. այս արժանիքներով իրրեւ բնաւէր ար– ծիւ «սաւառնեցաւ Ինակեանէն Մոլա – սար, Տաւրոսէն Նեմրուտ, Տարօնէն Վաս– պուրական եւ մինչեւ Կովկաս»:

Լ. Տօնիկեան ապա յիշեցուց Անդրա– նիկի խղճի՝ վերջնական հանդիստը հայ– րենի հողին վրայ կատարելու: Լուսաւոր օր մը կոմիտասի նման հայրենիքը քեզ ալ պիտի չնորհէ լուսեղէն անկիւն մը, Հայոց Պանթէոնին մէջ, ինչպէս որ պի– տի չնորհէ Վիտոչի բազէին՝ Քրիստա – փորի, դրագէտ Զօպանեանի եւ բոլոր հայրենանուէր դործիչներուն եւ մար– տիկներուն:

Ապա բազմութիւնը միահամուռ երգեց «Իրրեւ արծիւ»ը:

Մառէյալը յուզուած երկու խօսք ըրաւ յայտնելով, թէ «Մեր ժողովուրդի պատ– մութեան մէջ ժողովուրդի կողմէ, այդ– պիսի դէմք ինչպէս Անդրանիկը իրրեւ սրտուած առաջնորդ չենք ունեցել: Ան – դրանիկը հայ հերոսներու դասին կը պատկանի, ասոնք չեն մահանար եւ միշտ կը մնան կենդանի»:

Մառէյալ Բաղրամեան առաջնորդ – ուեցաւ Փէռէրէեներու Պատը եւ Մօրիս Թորէզի չիրիմին լինչ որ պատճառ դար – ձաւ որ ներկաները փափաք յայտնեն որ այցելէ նաեւ Ահարոնեանի չիրիմին, բայց պ. Նազուչ Յարութիւնեան առարկեց թէ «կարելի չէ բոլոր չիրիմներին այցելել»:

Պ. Զ.

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Գուրգէն Կարապետեան վերջերս Փա – րիզի համալսարանի դեղագործութեան բաժանին առջեւ ներկայացուցած է իր աւարտաճառը՝

L'histoire de la Pharmacie d'après les anciens manuscrits arméniens.

Եւ զայն անցուցած «Շատ լաւ» որա– կումով:

×

Գուրգէն Կարապետեանի այս կարեւոր աշխատութիւնը արդիւնք է տարիներու պրպտումներու եւ հետազոտութիւններու, կատարուած առաւելաբար Ս. Ղազար, Երեւանի Մատենադարանը և Փարիզ Ազգ. Գրադարանը: Աւարտաճառին մէջ ու – սումնասիրուած են հայկական բժշկական եւ դեղագործական շատ հին ձեռագիր – ներ եւ այս ձեւով մեծ նպաստ մը բեր – ուած է ոչ միայն դեղագործութեան, այլ եւ բժշկութեան պատմութեան:

Տօքթ. Գուրգէն Կարապետեան անդամ ընտրուած է Դեղագործութեան պատմու– թեան Ֆրանսական Ընկերութեան ինչպէս նաեւ դեղագիտական Միջազգային Ընկե– րութեան:

Սեպտեմբեր 1–2ին, հրաւիրուած է Ժե– նեւ դասախօսելու համար, նիւթ ունե – նալով՝ «Դեղագիտական բոյսերը հին Հայաստանի մէջ»:

× Աւարտաճառը կը բաղկանայ 135 էջերէ և հոն կան նաև չափական նկարներ:

«ԱՆՈՅՇ»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ժողովրդական աննախընթաց խանդավառութիւն, արտակարգ եւ անվիճելի յաջողութիւն, արուեստի ընտիր արտայայտութիւն, փառապանծ պահում մոլեռին ջանքերու, ահա երեք յաջորդական ներկայացումներուն ձգած տպաւորութիւնը մօտ 6000 ունկնդիրնե– րու վրայ, հայ թէ օտար:

Յաղթանակը իր գագաթնակէտին հա– ասած էր արդէն իսկ Ուրբաթ երեկոյ, ա– ռաջին ներկայացումով: Տեղական թերթե– րու քննադատներու, օտար պաշտօնական անձնաւորութիւններու որոնց կարգին քաղաքապետ Կասթոն Տըֆէր, եւ պատ– ուոյ հիւրերու՝ Շարլ Ազնաւուրի եւ Ժորժ Դնհամանի կատարեալ հիացումը եւ դնահատանքի անվերապահ խօսքերը բաւ են իսկ որակելու համար այս հրաշալի արդիւնքը:

Անհրաժեշտ է գոհունակութիւն յայտ– նել եւ չնորհաւորել, «Անոյշ» օփերայի յանձնախումբը որ ժրաջան աշխատան– քով, խոր համոզումով, աննկուն կամ– քով, հաւատքով եւ սիրով կրցաւ ներ– կայացնել Արմէն Տիգրանեանի դլուխ գործոցը: Առանց այս նուիրեալներու, պարոնները՝ Մ. Ճիլէրճեան, Ա. Պապայ– եան, Ա. Շեխիկեան, Ս. Էքսէրեան, Ա. Գումրուլեան, Տիկիններ՝ Մ. Շահմիր– եան, Լ. Յակոբեան եւ մասնակցող միու– թիւններու՝ Հայ Արեւոյշ, Նոր Սերունդ, Արմենիա, Կալոյա Ֆաչ, Մուրատ Ռա– փայէլեան նախկին Աչակերտաց Միու– թիւն, հարեգործական, ծաղումով Հայ Ֆրանսացիներու Միութիւն, ԺԱՖ եւ Մշակութային Միութիւն, չատ հաւանա– բար երբեք պատեհութիւնը պիտի չունե– նայինք «Անոյշ»ը դիտել բեմի վրայ եւ դնահատել: Իրապէս ափսոս պիտի ըլլար, որովհետեւ «Անոյշ»ը դեղեցիկ գրական եւ երաժշտական գործ մըն է, լաւ կազ– մուած եւ գրուիչ: «Անոյշ»ը ֆոլքլորիկ երկ մը չէ այլ երաժշտական ամուր կտոր մը, որ կը հասնի սովորական թատերա– գանկի գլուխ գործոցներու մակարդակին:

Ամէնէն չատ աչքի զարնողը բեմին վը– րայ, մասնակցողներու (110) հաճոյքն էր ու անոնց դրած սէրը ամէն մէկ արտա– յայտութեան մէջ: Այս պատճառաւ ալ պէտք չէ մանրամասնութեան քննադա– տութեան մէջ մտնել:

Կը կարծեմ որ յատկապէս խմբերգակ– ներուն եւ պարախումբերուն մէջ է որ կը նմարենք ամէնէն աւելի, կատարուած աշխատանքին ցոլացումը ու յաջողու– թեան հզօր կամքը: Այսպէս ալ, այդ խմբերգողներուն, պարողներուն եւ բոլոր շուքի մէջ մասնակցողներուն է որ կ'եր– թան մեր առաջին դրուատիքները: Մեր դովեստները կ'երթան նաեւ բոլոր անոնց որ գործակցեցան թեքնիք աշխատանքնե– րուն,

Ալէն Ազատ (Ազատ Արզումանեան)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Վրոնսքիի այնպէս թուեցաւ որ անոր աչքերը, փողին տակէն, իրեն կը նայէին տարօրինակ բարկութեամբ մը:

— Ըսի որ չեմ ուզեր քեզմէ կասկա – ծել, կրկնեց Աննա, բայց կարդա ինչ որ դրած է ինծի:

Նորէն պահ մը լռեց: Վրոնսքի նա – մակը կարդալով ակամայ խորհեցաւ ան– պատուած ամուսնոյն հանդէպ իր անձ – նական յարաբերութեան մասին:

Այդ նամակը իր ձեռքին մէջ բռնած՝ կ'ներեւակայէր այն մենամարտը որ պի – տի ունենար ու ինք ուղղակի վճռանձն կերպով օդը պիտի պարպէր, կուրծքը ներկայացնելով նախատուած ամուսնոյն: Բայց միեւնոյն ատեն, յիշեց որ Սեր – փուխովնքի ըսած էր որ լաւագոյն էր այդ տեսակ կապեր չունենալ թէեւ զգայ որ այդ մտածումը չէր կրնար հաղորդել Աննայինն:

Երբ ընթերցումը աւարտեց, աչքերը Աննայի վրայ յառեց· իր ակնարկը զուրկ էր որոշումէ:

Աննա անմիջապէս հասկցաւ որ երէ – տասարդը արդէն խորհած էր իրենց կա– ցութեան մասին եւ թէ իրեն պիտի չըսէր ամբողջ մտածումը:

Տեսաւ որ իր յետին յոյսը չքացած էր: Այդ չէր անկէ սպասածը:

— Կը տեսնե՞ս ինչ տեսակ մարդ է, ըսաւ դողահար ձայնով մը:

— Ներէ ինձ, բայց ասիկա հաճոյք կը պատճառէ ինձ, ընդմիջեց Վրոնսքի: Շնորհ ըրէ, եւ թոյլ տուր որ խօսքս լմնցնեմ, չարունակեց երիտասարդը ակ– նարկովը աղաչելով... հաճոյք կը զգամ, քանզի իրողութիւնը չի կրնար մնալ այն վիճակին մէջ զոր ինք կ'ենթադրէ:

— Ինչո՞ւ այդպէս չի կրնար մնալ, ը– սաւ Աննա իր արցունքները սրբելով:

Այլեւս որեւէ կարեւորութիւն չէր ըն– ծայեր Վրոնսքիի խօսքերուն, կը զգար որ, ըստ իրեն, իր բախտը անխուսափելի էր· իր վիճակը չէր կրնար առաջուան պէս չարունակուիլ· բայց ինք բոլորովին տարբեր կերպով խօսեցաւ:

— Ա՛ս ասանկ չի կրնար չարունակել: Կը յուսամ որ — Վրոնսքի խոովեցաւ ու կարմրեցաւ — պիտի ներես ինձ մեր կեանքը կազմակերպելու... վաղը...

Աննա թոյլ չտուաւ որ խօսքը վեր – ջացնէ:

— Իսկ զաւա՞կս, զոչեց· կարզացիր ինչ որ դրած է···: Պէտք է զաւակս թո– ղում, չեմ կրնար ու չեմ ուզեր իրմէ բաժնուիլ:

— Բայց չնորհ ըրէ, ո՞րն է լաւագոյ– նը· զաւակդ թողո՞ւլ թէ այս սոսկա – յուցիչ կացութիւնը չարունակել:

— Որո՞ւ համար սոսկայուցիչ է:

— Մեր ամէնուս համար, բայց մանա– ւանդ··· Այդ բանը··· Այդ խօսքերը որ– եւէ իմաստ չունին ինծի համար:

Իր ձայնը կը դողդողար: Չէր ուզեր թոյլ տալ անոր ըսելու ինչ որ ճշմարիտ չէր: Իրեն բան մը միայն կը մնար· իր սէրը, եւ կ'ուզէր զայն սիրել:

— Հասկցիր որ այն օրը ուր քեզ սիրե– ցի, ամէն բան փոխուեցաւ ինծի համար: Աչխարհի երեսը բան մը միայն կը մնայ ինծի· քու սէրդ· անոր տիրանալս դիս այնքան կը բարձրացնէ, ինքզինքս այն– քան զօրաւոր կը զգամ անով, որ բան մը չի կրնար սոսկացնել զիս: Վստահ եմ կացութեանս վրայ ու անով հպարտ, ո– րովհետեւ···

Խօսքը չաւարտեց· ամօթի ու յուսա – հատութեան արցունքներ իր ձայնը խեղ– դեցին: Կեցաւ եւ սկսաւ հեծկլտալ:

Վրոնսքի եւս զգաց որ բան մը իր կուրծքը կը սեղմէր եւ կեանքին մէջ ա– ռաջին անգամ ըլլալով, տեսաւ որ լալու վրայ էր: Չէր կրնար ըսել թէ ի՛նչ բան զինքը այսչափ զօրաւոր կերպով կը խոս– վէր, կը խղճար Աննայի վրայ ու զայն չէր կրնար ազատել իր վիճակէն: Մեւե– նոյն ատեն զիտէր թէ ինքն էր անոր դժ– բախտութեան պատճառը եւ թէ դէչ վար– ուած էր:

— Չե՞նք կրնար ամուսնալուծութիւն ձեռք բերել:

Աննա չպատասխանեց եւ գլուխը ցնցեց:

— Չե՞ս կրնար զաւակդ փախցնել ու ամուսինդ ձգել:

— Այո, բայց բոլոր ասոնք իմմէ կա– խում ունի: Հիմա պէտք է որ իրեն քով վերադառնամ, ըսաւ չոր ձայնով մը:

Իր նախազգացումը թէ ամէն բան ա– ռաջուան պէս պիտի մնար, գինքը չէր խաբած:

— Երեքշաբթի փեթերսպուրկ պիտի երթամ եւ ամէն բան պիտի որոշուի, ը– սաւ Վրոնսքի:

— Այո, ըսաւ Աննա: Բայց ալ չխօսինք աւոր վրայ:

Այս միջոցին Աննայի կառքը կուգար:

Աննա հրաժեշտ առաւ Վրոնսքիէն ու տուն վերադարձաւ:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ ՉԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Օտտոյի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Պր. Ոսկիան Թէճիրեանի քառասունքի հոգեհանդիստին առթիւ Պ. Վ. Քէօսէեան 50 ֆր., Մուրատեան, Գաբրիէլեան եւ Գէորգեան ընտանիքներու կողմէ 50 ֆր., Տէր եւ Տիկին Հ. Քաջեան 10 եւ 10 դրպրոցին, այրի Տիկին Քէնտիրեան 10 եւ 10 Պ. Օտտոյի կապ. Խաչին, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Սուքիասեան 20, Պուլ. Օտտոյի կապ. Խաչին, Պ. Լեւոն Այվազեան 10, Պ. Գասպարեան 10, Պր. Մէնճիրեան 10, Պ. Անդրանիկ Խրիմեան 10 Մուրատ Ռուսում. Միութեան:

×

Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկ. Մարի Յովսէփեանէ 20 ֆր, իր ամուսնոյն անուանակոչութեան առթիւ, ընկ. Նուարդ Քէչէճեանէ 10, իր ամուսնոյնանուանա – կոչութեան առթիւ, ընկ. Ազնիւ Տօ – նիկեանէ 20 ֆր. իր թոռնիկին ծնունդին առթիւ, Տիկ. Եաղկիւլ Պըրնազ – եանէ 20 ֆր.:

×

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, ի յիշատակ ողբացեալ Խաչիկի Տիկին Տոլպաչեանէ 5 ֆր., Ցուղարկաւորութեան առթիւ Տիկ. Ս. Կարապետեանի, փոխանակ ծաղկեպսակի Պ. Տուռնայեանէ 10: Ողբացեալ Նշան Մառանեանի Տէր ողորմեայի առթիւ Տիկին Վ. Մառանեանէ 10 ֆրանք:

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ–ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՒՈՒԻ

կիրակի, 14 Յունիս ժամը 20,30ին Salle Gaveau, 45 Rue la Boëtie, Paris

Կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Ներկայ կ'ըլլայ Յոբելեարը

Կը խօսին Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն

Տիկին Աստղիկ Տէմէեան (Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցէն), Տիկին Հայկունի (Փարիզի Երաժշտանոցէն), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Թորգոմեան (ջութակ), կ'արտասանեն՝ Տիկին Զ. Անտոնեան, Տիկին Խրոյճեան–Լաչասանեը (Քրանսերէն)

Օր. Վարդանեան

Հայկական պարեր, Նաւասարդ պարախումբի կողմէ

Խօսնակ Տիկին Մ. Յովսէփեան

Տոմսերու գինը, 10, 8, 5 ֆրանք

Տոմսերը այժմէն ապահովել, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն.— Գրատուն Հ. Սամուէլ Գրատուն Բալուեան

Պր. Պադրճեան 35, Rue de Trévise
ARAX, 31 Bd. Raspail
Պր. Ադամեան 16, Rue Lafayette
Միհրան Անտոնեան 738–21–18, Թէրզեան INV. 87-43

Եւ Ցանձնախումբի անդամներուն:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար

Ա. ՃԱՄԲՈՐԻՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8

Ա. կարգ 2400 ֆրանք
ԱՐՄԵՆԻԱ պանդոկ
Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25

Բացառիկ ճամբորդութիւն: ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով: ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով:

Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու

Գին՝ 2450 ֆրանք

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ՋՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳՅՈՒՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

Ա. կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)

Գին՝ 2350 ֆրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուղարձը, փոխադրութիւնները, ամբողջ փանսիոնը եւ ամէնօրեայ պտոյտները:

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39
ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 7ին, ժամը 3ին, ին ժէ, Սէն–Լուի սրահը:

Կը խօսի ընկ. ՍՈՒՐԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ:

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Անի» Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Քր. Կապոյտ Խաչի, 7 Յունիս Կիրակի կէսօրէ հետք ժամը 3,30ին «Սէրբլը Կաթոլիկ» սրահին մէջ: Կը նախագահէ ընկ. ԴԵՂԱՄ ԿԱՆԱՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՐԱ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Պիտի արտասանեն՝ ընկ. Ց. Մաթոսեան, Օր. Ս. Քէլէչեան, Օր. Ս. Պետրոսեան, Օր. Ա. Ամէմեան: Կը մեներգեն՝ Տիկ. Ա. Սապունճեան, Օր. Ա. Սանճեան, Օր. Վ. Հելվաճեան: Դաշնակ՝ երիտասարդ Ռ. Զօպոյեան:

Հայկական տոհմիկ պարեր եւ կենդանի պատկեր Վիէնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, նաեւ խմբերգներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Վալանսի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի, Շաբաթ 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8,30ին, Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ: Կը նախագահէ ընկ. ԼԵՒՈՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. ՑԱԿՈՐ ՍԱՋԱՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի կողմէ.— խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, խմբապար, մենապար, կենդանի պատկեր:

×

Կիրակի 31 Մայիս Վալանսի Հայրենեաց Նոր Ակումբին բացումը Ռիւ Պիֆէի նախկին դարոցին սրահը:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Ցակոր Սարգիսեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: երգ, արտասանութիւն, պար եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի (31 Մայիս) ՏՕՆ Է ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ: Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի մաղթանք Ս. Էջմիածնի:

ՃԱՇ
Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱՂՁԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վաղձին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ընթրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, 12 Յունիս ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Հիլթոնի սրահին մէջ:

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 ֆրանք:

Ճաշին մասնակցութեան համար արձանագրութիւնները կը կատարուին Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ:

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Յունիսին:

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որ պէսպի մեծ բազմութեամբ փութան մասնակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օր առաջ ապահովելով իրենց տեղերը:

ԴԻՒԱՆ

ԱՋԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրատարակուիլ «Աղդակ» շաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ:

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարակական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն շաբաթ (տարին 50 թիւ):

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդագրութիւնը կ'արժէ, յիսուն թիւե – րուն համար, օդային թղթատարով 14 տոլար:

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Աղ – դակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ առանալ չորս առաջին թիւերը առանց որեւէ յանձնառութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դաշտահանդէսը Յունիս 28, կիրակի:

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒԻ

Ալֆորվիլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչին, 30 Մայիս փաթրոնաժ Միւնիսիփալ տը լա ռիւ Թուլոն, Ալֆորվիլ, ժամը 19էն կէս դիշեր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Նայիրի պարախումբը, զաւեշտներ Նոր Սերնդականներու կողմէ, արտասանութիւն, երգ՝ Պետիկեան:

Ճաշով միասին մուտք՝

Գին 15 ֆր. Նոր Սերնդականներ 8 ֆր.

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16,30ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ (մարզադաշտին դիմաց Ալբընիւ Ժան–Ժօռէս), Մայրերու Տօնին առթիւ կազմակերպուած է աշակերտական հանդէս մը: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

Երգ, արտասանութիւն, զաւեշտ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԿՈՒԶԷՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ,

ՁԵՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻՆ

ՈՂՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵԼ

ՄԷԿ ՀԱՅՑԷ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

16 bis, Bld. de Sébastopol, PARIS 4e) et carrefour de l'Eléphant à PALAISEAU-91

DEVIS GRATUIT SUR SIMPLE APPEL : 272.26.61

ET VOUS TROUVEREZ LES PEINTURES THOMLAC :

PARIS (4e), 16 bis, Bld. de Sébastopol PALAISEAU, Carrefour de l'Eléphant

PARIS (12e), 52, rue de Châlon — ARGENTEUIL, 5, rue de Fresne-Bast

ASNIERES, 136, rue des Bourguignons - FONTENAY-sous-BOIS, 48 bis, rue Dalarac

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԿԻՐԱԿԻ
31
ՄԱՅԻՍ
DIMANCHE
31 MAI
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.326

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.826

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՇԱՓՈՒՄՆԵՐՈՒ

Գ.

Սակայն համայնավարներու մէջնարերդ Ալեքսանդրապոլի մէջ բոլշեւիկները խռովութիւնները յարուցին, զլխաւորու – թեամբ «Վարդան Զօրավար» զրահա – գնացքի զլխապետ Սարգիս Մուսայէլեա – նի, որ մերժեց հպատակիլ սպարապետ Զօր. Նազարբէկեանի հրամանին: Ս. Մուսայէլեան զրահագնացքին վրայ կար – ծիր զրօշ բարձրացնելով իր նախագա – հութեամբ կազմեց «Հայաստանի Ռազմա – յեղափոխական Կոմիտէ» եւ հեռագրով վերջնագիր ղրկեց Երեւան՝ պահանջելով իրեն յանձնել իշխանութիւնը: Հեռագիր – ներ ղրկուեցան նաեւ Կարս, Սարըղա – միշ, Ղարաքիլիսա եւ այլուր, ծանու – ցանելով Հայաստանի խորհրդայնացումը եւ առաջարկելով ճանչնալ նոր իշխանու – թիւնը:

Ալեքսանդրապոլէն վերջ Կարսի, Կաղ – զուանի, Սարըղամիշի եւ Նոր–Բայազէտի մէջ եւս զինուորներու եւ բանուորներու մէկ մասը միացաւ խռովարարներուն: Ցայտնի էր, որ չարժման ղեկավարները բանակին եւ աշխատաւորութեան մէջ տենդոտ աշխատանք էին տարած, խաբե – լով միամիտները: Նոյն նշանախօսքերը կը լսուէին ամէն կողմ.— «Ռուսաստանի կարմիր բանակը գալիս է ժողովրդին ա – զատելու դաշնակցականների լծից». «Եղբայրա – կան Ռուսաստանը հաց է ուղարկում սո – վածիր Հայաստանին». «Արդէն Բագուից Հայաստան են շարժուել պիւրոով եւ նաւ – թով բեռնաւորուած գնացքները», եւն. (Ս. վրացեան, Հայաստանի Հանրապե – տութիւն, էջ 359):

Տեղծուած տագնապալի կացութեան կորովի դարման տանելու համար, Մա – յիս 5ին զումարուեցաւ Խորհրդարանի արտակարգ նիստ, որ ընդունեցաւ Ալ. Խատիսեանի դահլիճին հրաժարականը եւ նշանակեց նոր կառավարութիւն: Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոն իր ամբողջ կազ – մով ձեռք առաւ իշխանութիւնը: Մէկ ամիս դադար տրուեցաւ Խորհրդարանին:

Բիւրօ – կառավարութիւնը «Հայաստա – նի քաղաքացիներուն» ուղղուած կոչով մը կը յիշէր թէ մէկ կողմէ տաճիկ փա – շաները, միւս կողմէ կարմիր պատմու – նեան հագած ազբրեջանական խաները զար – հաւ կը սպառնան Հայաստանի անկա – խութեան եւ ազատութեան: Երբ Ազըր – բէյնի զօրքերն ու հրոսախումբերը կը չարունակեն արիւնահեղութիւնը Ղարա – քոյի եւ Գանձակի մէջ, երբ տաճիկ սա – կերները Շարուրի եւ Նախիջեւանի չըր – ջաններուն մէջ կը կոտորեն Հայութիւնը եւ կը հրդեհեն հայ գիւղերը, երկրի ներսը «մի շարք տարրեր՝ օգտագործե – լով պարենաւորման ճգնաժամն ու ժողո – վրդի յոյնաժութիւնը, կ'աշխատին ան – կարգութիւններ առաջ բերել եւ պատակ – ել հայ զանգուածները:

«Ձինուած պարլամենտից ստացուած արտակարգ լիազօրութիւններով», կոչը կը հրաւիրէ քաղաքացիները, «հայ ժո – ղովրդի այս ճգնաժամային վայրկեանին, համախմբուիլ կառավարութեան չուրջը, որ նշանաբանն է՝ Հայաստանի անկա – խութեան եւ ազատութեան պաշտպանու – թիւնն ու ներքին դեմոկրատիկ կարգերի ամրապնդումը»:

Կոտակցութիւնը յայտարարեց բոլոր պաշնակցականներու ընդհանուր զօրա – յոթ: Դաշնակցական յայտնի գործիչ – ներ ղրկուեցան ամէն կողմ լայն լիազօ – րութիւններով: կազմուեցան կամաւորա – կան դունդեր: Խմբապետ Սեպուհ կազ –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՓՆՏՈՒՒԻ՝ ԱԼԷՆ ԺԷՍՄԱՐ

Շաբաթ օր, Ֆրանսայի բոլոր ոստի – կանութիւնները հրահանգ ստացած էին փնտռելու եւ գտնելու Ալէն Ժէսմարը, որ գլխաւոր դեկավարներէն է լուծուած՝ Պրոլետարական Զախ չարժումին: Ալէն Ժէսմար ծանօթ դարձաւ 1968ի մայիսեան չարժումներու աթիւ: Ծայրայեղ ձախ դաղափարներ ունի, յեղափոխութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ եւ 1969ին հրա – տարակած է հատոր մը «Դէպի քաղաքա – ցիական պատերազմ»: Կինն ալ մաոյա – կան է:

Գալով Զորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի օր – ուան ցոյցերուն, մօտ 500 երիտասարդ – ներ ձերբակալուած են բայց հետապըն – դումի կ'ենթարկուին միայն 41: Վնաս – ներու հաշուեկշիռն է՝ 500·000 ֆր. (50 միլիոն հին ֆրանք) Սանհիէի լարանը, նոյնքան ալ Հալ–Օ–Վէն եւ չուրջը:

Առաջին ձերբակալուած ցուցարարները արդէն իսկ անցան պատժական առեա – նէն: Անթոնիէ ուսանողուհի մը 3 շաբաթ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ յե – տաձգումով:

Ցուցարարները յարձակած են նաեւ մեց առանձին զօրամաս մը՝ վերապրա – տելու համար Ալեքսանդրապոլը: Արտօ – րէն չարժման մէջ դրուեցան կանոնաւոր զօրամասերը: Հիմնուեցաւ արտակարգ դատարան: Քաղաքական կուսակցու – թիւնները, պետական ու վարչական հիմ – նարկութիւնները ու անհատ քաղաքացի – ներ թիկունք հանդիսացան կառավարու – թեան:

Մայիս 14ին հայ Սոց. դեմոկրատները (ընդդիմադիր) բանուորներուն, գիւղա – ցիներուն եւ քաղաքացիներուն ուղղուած կոչով մը պախարակեցին «հայրենադաւ ոճրագործների ապստամբութիւնը, որոնք փորձում են փորփորել մեր դեմոկրատա – կան իրաւակարգի հիմքերը եւ մացնել բռնապետական – տեռորիստական արդէն դատապարտուած վարչաձեւը»:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Ե. Սուրբ Էջմիածնայ «այս ծանր, օրհասական րո – պէներին» սրբազան պարտք համարեցաւ հայրական խրատով դիմել բոլորին եւ դադարութեան կոչ ընել:

Նման վճռական ու խիստ կոչերով ան – վերապահօրէն դատապարտեցին բոլշե – վիկներու սկսած ապստամբութիւնը Հայ Ռամկավար կուսակցութիւնը, Անկու – սակցականներու Միութիւնը եւ Հայ ժո – ղովրդական կուսակցութիւնը:

Ռամկավարները իրենց կոչին մէջ կը չեշտէին, որ Հայութեան ջարդարար Իթ – թիհատը՝ Նուրի եւ Խալիլ փաշաներու միջոցաւ փոխադրուած Ազրբէյնի եւ բոլ – շեւիկ դարձած՝ առաջին օրն իսկ վերջ – նադրով Հայկ. Հանրապետութենէն պա – հանջեց երեք օրէն յանձնել Ղարաքաղն ու Զանգեզուրը եւ իր զօրախմբերն ար – դէն չարժման մէջ դրաւ Հայաստանի վը – րայէն երթալ միանալու համար Մուսթա – ֆա Քէմալի հետ, որ մինչեւ այժմ կը չարունակէ ջարդել տասնեակ հազարաւոր Հայեր Կիլիկիոյ մէջ, հակառակ մինչեւ իսկ Ֆրանսական բանակի ցոյց տուած պաշտպանութեան:

Խուսափելու համար եղբայրասպան կը – ուիւներէն, կառավարութիւը փորձեց խա – ղաղ միջոցով կարգադրել խնդիրը: Վար – չապետ Համօ Օհանջանեան հեռագրով

դրազէտ Փիէր Տանինոսի վրայ, որու Տէմլէր կառքը վրդոված է երիտասարդ – ները «քանի՞ հոգի սպաննելիր նման կառք մը ունենալու համար» պոռացած են տղաքը, ու Տանինոս կը յայտնէ թէ որմ – բակոծութիւններու տակ դտնուած է Տէն – քէրք եւ աւելի անհաճոյ չէր քան այս ղազրզիռնեռուն ձեռքն ըլլալը:

× Փէռ – Լաշէզի մէջ անծանօթներ թալլած են Մօրիս Թորէզի դերեզմանը: Մեծ վնաս չկար բայց քարին վրայ կար – միր ներկով զրուած էր՝ «Կրոմիքօ, այ – ցելութիւնդ դէշ սկսաւ», «Ռուսաստան դրամատիրութեան մենատիրութիւնն է: Անկէ՛ն կարմիր ցարերը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՑ թագուհին պաշտօնապէս լուծեց Խորհրդարանը, որով բացուեցաւ խորհրդարանական ընտրութիւններու ժամանակաշրջանը: Ընտրութեան թուա – կան նչանակուած է Յունիս 18ը:

ՎԱՏԻԿԱՆԷն կը հաղորդեն, թէ Պաւլը Մանիլա եւ Սիհանէյ պիտի այցելէ յառա – ջիկայ Նոյեմբերին: Պիտի մասնակցի կաթոլիկէ Եկեղեցւոյ եպիսկոպոսական խորհրդաժողովներուն, որոնք տեղի պի – տի ունենան վերոյիշեալ քաղաքներուն մէջ:

ՆՈՒՈՎԻԼԻ մարզադաշտին մէջ Նիք – սըն ճառ մը արտասանեց մօտ 90·000 Ա – մերիկացիներու ներկայութեան: Երիտա – սարդութեան առաքելութեան մասին դը – րաւական կարծիք յայտնեց: Համաձայն ո – րոշ աղբիւրներու, Մ. Նահանգներու Նա – խագահը տրամադիր է Ցուլիսին Վիէն – նայի մէջ հանդիպում մը ունենալու Բրեժնեւի եւ Կոսիկինի հետ, եթէ գործ – նական լուծման մը յանդի Սալթի (հիւ – լէական զէնքերը սահմանափակելու ծրա – գիրը) խորհրդաժողովը, Ամերիկացինե – րու եւ Ռուսերու միջեւ: Հաւանական կը նկատուի նաեւ, նոյն շրջանակներուն հա – մար, որ Նախագահը այս առթիւ այցելէ սկանտինաւեան երկիրներն ու Սպանիա, ուր ապահովաբար տեսակցութիւն մը ունենայ Զօր. Ֆրանքոյի հետ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ Վարչապետը Խոր – հըրդարանին առջեւ յայտարարեց, թէ կառավարութիւնը կ'իրագործէ մաքրա – գործումը դիւանագիտական մարմիննե – րու՝ պահպանելէ հեռացնելով բոլոր անոնք, որոնք դատապարտած էին խորհրդային դինուորական միջամտութիւնը 1968ին: Վարչապետը քննադատեց նաեւ Ֆրան – սան, որ իր դուռները լայն բացած է «չեխ զաղթականներուն» առջեւ, որոնք կը քննադատեն ընկերվարական վարչա – կարգը: Այս երեւոյթը կրնայ վնասաբեր ըլլալ երկու երկիրներու յարաբերու – թեանց մէջ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ Վարչապետը Մոսկուայի մէջ հանդիպում մը ունեցաւ Կոսիգինի հետ: Օրակարգի նիւթ՝ տնտեսական դործակցութիւն Ռումանիոյ եւ Խորհ. Միութեան միջեւ: Համաձայն Թասի հա – ղորդագրութեան, միջոցներու փոխանա – կութիւնը «դոհացուցիչ» եղած է: Ման – րամասնութիւններ չեն տրուած:

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ Շուկայի անդամ վեց եր – կիրներու Արտաքին նախարարները, ո – րոնք Հռոմի մէջ մասնակցեցան Ատլան – տեան Ուխտի խորհրդաժողովին, Իտա – լիոյ մայրաքաղաքէն 50 մղոն հիւսիս դտնուող Պանեայա քաղաքին մէջ, որո – շեցին ներդաշնակել իրենց արտաքին քա – ղաքականութիւնը, դործակցութեան ճամբով: Որոշեցին աշխատանքի մարմին մը կազմել, որ պիտի մշակէ ծրագիր մը այս ուղղութեամբ, ներկայացնելու հա – մար զայն Վեցերու յառաջիկայ հանդի – պումին, Յունիս 22ին: Մշակելի ծրագրին կէտերը պիտի ըլլան, համաձայն Պել – ժիոյ Արտաքին նախարարին, քաղաքա – կան ապագայ դործակցութիւնը, որուն մէջ կը մտնէ նաեւ պաշտպանութեան հարցը, ինչպէս նաեւ դործակցութիւնը Հասարակաց Շուկայի թեկնածու չորս երկիրներուն հետ, ինչպէս Անգլիա, Նոր – վեկիա, Իրլանտա եւ Դանիա: Ֆրանսայի պահանջին վրայ այս վերջիններուն հետ միայն «մթերքներու փոխանակում» է որ պիտի կատարուի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Թաս դործակալութիւնը հաղորդագրութեամբ մը քննադատեց Իսրայէլը՝ իր վարած քաղաքականու – թեան համար: «Անհրաժեշտ է պարտադ – րել Իսրայէլի, որ յարդէ ՄԱԿի կանոնա – դրութիւնը»: Մոսկուա կը պահանջէ նաեւ իսրայէլեան ուժերու հեռացումը դրաւեալ չրջաններէն եւ դործադրութիւ – նը Թէլ Աւիվի կողմէ Ապահովութեան Խորհուրդի 1967 Նոյեմբեր 22ի որոչու – մին:

ՍԱՃԿՈՆԷն հաղորդուած հաշուեկշռի մը համաձայն, Քամպոճի մէջ մէկ ամ – սուան ընթացքին սպաննուած են 9·658 Հիւս. Վիէթնամցիներ: Ամերիկացինե – րուն կորուստն է 227 սպաննեալ եւ 847 վիրաւորեալ, իսկ Հար. Վիէթնամցինե – րունը՝ 524 սպաննուած, 2·236 վիրաւոր:

ՊՈՒԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍի մէջ առեւանդուե – ցաւ Արժանթինի Հանրապետութեան նախկին նախագահը՝ Փեդրօ Արամպիւ – րիս: Առեւանդիչները պահանջեցին վըր – կագին մը՝ այս վերջնոյն ազատ արձակ – ման համար, այլապէս կը սպառնան դըն – դակահարել զայն:

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Հին հեթանոսական ժամանակներուն իսկ Հայաստանի մէջ ձեւաւորուած եւ երթալով աւելի յղկանք վայելած է դուսաններու համաձայլ արուեստը, որ կ'ընդգրկէր երգիչն ու բանաստեղծը, արտասանողն ու պարողը, դերասանն ու նուագողը, ինչպէս երգահանը: Կեանքին եւ աշխատանքին հետ կապ ունեցող բազմաթիւ ծիսակատարութիւններ տեղի կ'ունենային երաժշտա – թատերական գործողութիւններով: Եղիշէի, Խորենա – ցիի եւ Բուզանդի մօտ յիշատակութիւններ կան ասոնց մասին: Յատկանշական են Բուզանդի հետեւեալ խօսքերը· «Ու – րախութեան առաջին բաժակը մօտեցու – ցին Պապ թագաւորին, եւ իսկոյն հնչեցուցին թմբուկներ ու սրինգներ, քնար – ներ ու փողեր՝ իրենց ներդաշնակ ձայ – ներով...»:

Այս քաղուածքը յաճախ իրրեւ մէջբե – րում կը ներկայացուի ապացուցանելու համար դուսանական խումբերու գոյու – թեան փաստը: Փորձենք եւ այլ կարդի հետեւութիւններ ընել:

Խումբերու նուագարանները ոչ միայն մեծ թիւ չեն ներկայացուցած, այլեւ ա – նոնց տեսակները սահմանափակ եղած են, ինչպէս, օրինակ, միայն լարային նուա – գարանները կամ երկու–երեք տեսակ նը – ւագարանները (փողայինը՝ լարայինին հետ): Իսկ երբ խումբերը ունեցած են մեծ թիւով եւ զրեթէ բոլոր տեսակի գործիքներ, այդ պարագային խումբը արդէն կոչուած է նուագախումբ: Նուա – գախումբին հնչեղութիւնը ամբողջացած է բախագործիքներով: Եւ Բուզանդի «հնչեցուցին թմբուկներ եւ սրինգներ, քնարներ եւ փողեր» խօսքերը պարզ կեր – պով ցոյց կուտան, թէ խօսքը նուագա – խումբի մասին է: Հոս կան գոյութիւն ունեցող բոլոր խումբերուն նուագարան – ները, լարային (քնարներ), փայտեայ փողային (սրինգներ), պղինձէ փողային (փողեր) եւ բախագործիքներ (թմբուկ – ներ): Բուզանդ կը յիշատակէ «դուսան – ներու զանազան խումբեր», այսինքն բա – ւական մեծ թիւով երաժիշտներ: Յայտ – նի է, որ հին Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցած են ամէն տեսակ նուագարանի բազմաթիւ տարատեսակները, եւ անոնց նուագախումբը պէտք է արտայայտէր հնչեղութեան իւրայատուկ երանգ:

Փիլիսոփայ Դաւիթ Անյաղթի (Զ· դար) կը պատկանին ներդաշնակութեան մասին տեսական լուրջ հետազոտութիւնները, այսինքն այն բարեհնչիւն ձայնամիջոց – ներու մասին, որոնցմով պէտք է լար – ուէին նուագարանները, բան մը, որ մի – ւնոյն ատեն թոյլ կուտայ եղանակին օկտաւին տեղափոխութիւնը կատարել, այսինքն միեւնոյն եղանակը նուագել վե – րին եւ ներքին ձայնաստիճաններու մէջ:

Միջնադարեան Հայաստանի մէջ ման – րամասն կերպով մշակուած տեսութիւնը ձայներու եւ անոնց յարաբերութիւններ – րուն մասին, հնչիւններու համելի դու – գորդութեան վերաբերեալ հազուադիւտ յիշատակութիւնները, մեղեդիին օկտաւի տեղափոխութեան հնարաւորութիւնը ի – րաւունք կուտան մեզի մտածելու, որ մեր երաժիշտները զործնականին մէջ, հաւանաբար, կիրարկած են ներդաշնա – կութեան տարրերը: Իսկապէս դժուար է հաւատալ, որ երաժիշտները չէին ըմբռը – նած տարբեր ձայները միեւնոյն ժամա – նակ հնչեցնելու անհրաժեշտութիւնը եւ ասոր համբերը: Արդեօ՞ք Բուզանդի «հըն – չեցին... ներդաշնակ ձայներով» խօսքե – րը անուղղակի ճամբով այդ միտքը չեն հաստատեր:

Ահա ուրիշ մէջբերում մը Ժ· դարու անանուն մեկնաբանէ մը· «Բաղադան, այսինքն մին եւ այլ, որպէս չաշտա... որ լարերը եւ ձայնն բաղին, միանան, յի – րար խառնուին եւ զանազան երեւին»: Մեկնաբանութիւնները, կը թուի, աւե – լորդ են:

Ակնայ երգերը կը վերաբերին միջնա – դարեան քաղաքներու ծաղկումի դարա – շրջանին: Քանեւեւինգ երգերու չարքին կան օրօրոցային, հարսանեկան, քնարա – կան, դառնաթախիծ երգեր, պարերգներ, անտուններ: Եթէ հայկ· դեղջկական եր – գը գողտրիկ է, անպաճոյճ, գուրկ ար – տաքին տպաւորութիւններէ, ձեւով՝ հա – կիրճ, կշռոյթի կառուցուածքով՝ պար – զունակ, Ակնայ երգերը առաւելապէս բարդ յօրինուածքներ են՝ նուագարաննե – րու ծաւալուն ներկայութեամբ:

Քաղաքի զուսանները նուագի հմուտ վարպետներ էին եւ անոնց երգերը կը կրէին նուագարաններու ազդեցութեան ակներեւ հետքերը· լայն ձայնածաւալ, փայլուն զարգարանքներ, փարթամ պա – ճուճանքներ եւայլն:

Գուսաններու արուեստն էր, որ հող նախապատրաստեց տաղերուն՝ քնարա – կան – տրամաբիճ սիրերգներուն համար: Տաղերուն մեղեդին լայնաշունչ է, հա – րուստ, բնոյթով՝ նուագարանային: Տա – ղերուն լայն ծաւալը, խօսքի մէկ վանկին վրայ ամբողջական երաժշտական դար – ձուածքներ կառուցանելու սկզբունքը, ե – րաժշտութեան գերիշխող դիրքը խօսքը րուստ, բնոյթով՝ նուագարանային: Տա – ղերը ձեւով բարդ են, բազմամաս, եւ ա – նոնց մէջ հնարադիտութիւնը, թեմնիճ վարպետութիւնը կարեւոր քայլ կը հան – դիսանան աւելի զարգացած երաժշտական ձեւաւորման մէջ:

Այսպէս, բազմապիսի եւ բազմերանգ նուագարաններու գոյութիւնը, համատեղ նուագելու փորձը, գուսանական արուես – տին զարգացած ձեւերը հայ մարդուն գի – տակցութիւնն ու լսողութիւնը նախա – պատրաստեցին ըմբռնելու եւ հասկնալու աւելի զարգացած, գունագեղ երաժշտու – թիւնը: Ուստի Ժթ· դարուն երաժշտու – թեան ձեւերուն հայ հասարակութեան ունեցած առաջին իսկ ծանօթութիւնը մեծ ազդեցութիւն գործեց ազգային արուես – տի զարգացման ուղղութեան վրայ:

×

Կ· Պոլիս Ժթ· դարու երկրորդ կիսուն այն քաղաքն էր, ուր իրարու հանդիպե – ցան Աբեւելքն ու Արեւմուտքը· արդարեւ, արեւմտեան երաժշտութիւնը թափանցեց Պոլսոյ Հայերուն մէջ· Իտալական եւ Ֆրանսական օփերայի խումբերը իրենց ներկայացումներով, հանրածանօթ մե – ղեդիները, որ երեկոյեան կը հնչէին զբօ – սային պարտէզներու մէջ, ընտանեկան երաժշտական երեկոյթները՝ ուղիներն էին, որոնցմով արեւելքցիները ընտելա – ցան ընոյթով բոլորովին այլ՝ եւրոպա – կան երաժշտութեան, որուն հմայքը մեծ էր, արժանիքները՝ ակներեւ: Ուստի զարմանալի չէ, որ Տիգրան Զուխաճեան՝ արեւելքի հայ առաջին երգահանը, նպա – տակ ունեցաւ հայկական երաժշտութիւնը բարձրացնելու եւ հասցնելու միջազգային մակարդակի, ընթանալով ազգայինն ու համամարդկայինը համադրելու ճամբով: Ան կը սեղծէ ժամանակակից օփերա մը («Աբշակ Երկրորդ» 1868), կը կազմա – կերպէ 35 հոգինոց համանուագախումբ, որ կը նուագէ հանրութեան մատչելի պա – րային եւ քնարական փոքր նուագներ, մեղեդիներ օփերաներէ եւ գործեր Մո – ցարթէ, Վերտիէ, Մենդըլսոնէ, Ռոսինիէ եւ ուրիշներէ···:

Բայց հայկ· սէմֆոնիկ երաժշտութեան կազմաւորման հարցին մէջ բացառիկ ար – ժէք կը ներկայացնեն Աբշակ Բ· օփերա – յին նախերգանքը եւ երկրորդ գործողու – թեան ծրագրային սէմֆոնիկ պատկերը:

Նախերգանքը կարծես օփերային «ե – րաժշտական բովանդակութեան տեսու – թիւն» ըլլայ: Հոս յաջորդաբար կը ներ – կայացուին գլխաւոր մեղեդիները — թմբուկներու տաղնապալի դեղդեղ, պը – ղինձէ փողային նուագարաններու հուժ – կու ալիքներ, բախագործիքներու որոտ – ընդոստ զարկեր, կարծես քամին է որ կ'ոռնայ, ամպրոպն է որ կը ճայթէ, ցըն – ցեղով երկինքն ու գժոխքը: Մահապա – տիժի ենթարկուած նախարարներու ուր – ուականներ···· անդրչիրմեան ձայներ, ստուերներու շշուկն··· երգահանը կ'օգ – տուի Վեպէրի եւ Վերթիի օփերաներէ քաղուած արտայայտութեան միջոցներէն· տպաւորիչ, սուր հակադրութիւններու, դունեղ դաչնարդներու, կշռոյթաւոր հա – մադրութիւններու օգնութեամբ ան կը ձգտի հասնիլ տեսանելի պատկերաւորու – մին:

Պատմական եւ ընկերային բարենպաստ պայմաններու մէջ Զուխաճեանի սկսած գործը պէտք է շարունակուէր, պէտք է չուտով ծնունդ առնէին նոր օփերաներ եւ համանուագներ: Սակայն Թրքական պայմաններու տակ ատիկա տեղի չունե – ցաւ: Բայց սէմֆոնիկ երաժշտութիւնը

ԹԱՏՐՈՆԻ ՏՈՄՍԱԿ ՄԸ ՄԱՅՐԻԿԻՆ ՀԱՄԱՐ

(Մայրերու օրուան առթիւ)

«Թերեւս ձեր մայրը չատ սիրով թատրոն պիտի երթար եւ կամ դուցէ չատոնց կը փափաքէր զարնանային անուռա մը պտոյտի ելլել: Եթէ ձեր դրամը կը բաւէ՝ կրնաք թատերական տոմսակ մը գնել եւ կամ դէպի անուռա տանող քարտ մը դնել եւ զայն մայրիկի նախաճաշիկի սեղանին վրայ դնել»:

Այս բառերը, մայրերու օրուան առթիւ վարժուհիին բերնէն ելած՝ Գաթիա յի մտքէն չէլան: Ցետոյ՝ հայրիկին համար քաղաքին մէջ բան մը դնելու համար քալած ատեն՝ թատրոնի առջեւէն պէտք եղաւ անցնիլ: Տեսաւ որ ծանուցում մը կար — «Կիրակի, ժամը 20ին, Մոզական սրինգ, Վոլֆգանգ Ամաթէօս Մոցարթի օփերան»:

Եւ ի՜նչ հրաշալի կը հնչէ — «Մոզական սրինգ»: Ու օփերայի մը մասին ի՜նչ երազներ կը սեւեռէր մայրիկը: Գաթիա սկսաւ մտմտալ: Ի վերջոյ մօտեցաւ թատրոնի կիշէին: Ի՞նչ կրնայ արժել այդպիսի աթոռ մը:

Տուն գալէն ետք՝ Գաթիա կը պահէր իր գաղտնիքը.— «Բան մը պիտի չըսեմ թէ ի՜նչ կը նուիրեմ մայրիկին»: Բայց, օրուան պահանջն էր, եւ ահա ծնունդ կ'առնէ հայկ· երաժշտութեան ուրիշ օճախ մը, այս անգամ հիւսիսի մէջ: Ռուսական երաժշտական դպրոցի բարերար ազդեցութեան առակ Ժթ·–ի· դարու սահմանին կը ձեւաւորուի հայկ· երաժշտութեան ազգային դպրոցը: Ցատուկ նշանակութիւն կը ստանան Ռիմսկի–Կորսակովի՝ Սպենդիարեանին բան խօսքերը· «··· Արեւելքը ձեր արիւնին մէջ է, եւ դուք անոր չնորհիւ կրնաք իսկական, իսկապէս արժէքաւոր բան տալ այդ դպրոցին մէջ»: Գաղտնիքի իսկ չտնտեսուած Զուխաճեանի մասին, Սպենդիարեան հետեւեցաւ անոր ուղիին· տիրապետել միջազգայինին՝ ազգայինը ստեղծելու համար:

1901ին գրեց եւ գործադրեց Պետերբուրգի եւ Ռիգայի մէջ առաջին ինքնուրոյն հայկ· սեւիֆոնիկ երկը՝ «Քոնչերթային նախերգանքը», ապա ժողովրդականութիւն գտաւ անոր «Երեք արմատներ», «Արիմի էսքիզներ», «Երեւանեան էքթիւտներ» գործերը:

Սպենդիարեանէն ետք սէմֆոնիներ գրեցին Ստեփանեան, Խաչատրեան, Ցարութիւնեան, Ցովհաննիսեան, Տէր–Թադեւոսեան եւ ուրիշներ:

Ն· ՍԱՂՈՑԵԱՆ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Այդ յանձնումը կատարուած ատեն խանութին մէջ ուրիշ մարդ կա՞ր:

— Չէ, բնաւ մարդ չկար:

— Ծառաները հոն չէի՞ն:

— Այդ միջոցին դուրս ելած էին:

— Վատա՞հ էք ատոր:

— Այո, վստահ եմ, մարդ չկար:

Ալի պէյ պահ մը լռեց, մտածման մէջ ընկղմած երեւոյթ մը առաւ եւ յետոյ ըսաւ·

— Կը զարմանամ որ հազար ոսկիի դուր – մար մը կը կորսնցնէք եւ զայն գտնելու համար որեւէ ջանք չէք ուզեր ընել, նոյն – իսկ չէք ուզեր ամէնէն պարզ հարցում – ներուս պատասխանել:

— Կարծեմ ձեր ամէն հարցումներուն պատասխանեցի:

— Ոչ ամէնուն, չըսիք թէ որուն սահ – մանուած էր այդ հազար ոսկին:

— Ատիկա ընտանեկան գաղտնիք մըն է:

— Ձեր այդ բացատրութիւնը պարզա – պէս փախուստի ճամբայ մը կը թուի ին – ծի:

— Իրողութիւնը այդ է եւ կը խնդրեմ որ կրկին չվերադառնաք այդ նիւթին, որովհետեւ անօգուտ է··· ասկէ զատ, դարձեալ կը կրկնեմ, Լեւոն իմ քեռայրս է եւ իրեն դէմ բողոք մը չունիմ, մինչեւ իսկ կը յուսամ որ ինքնաբերաբար երե – ւան պիտի ելլէ եւ հազար ոսկին ալ ին – ծի պիտի վերադարձնէ:

— Ուրեմն կը կարծէք որ միշտ Պոլի՞ս կը գտնուի:

— Ո՛վ գիտէ, թերեւս···

— Այդպէս կարծելու համար պատ – ճառներ ունի՞ք:

— Չէ, պարզ ենթադրութիւն մըն է ը – րած:

Ալի պէյ ականջը քորեց, յետոյ ոտքի ելաւ եւ ըսաւ·

— Մնաք բարով առայժմ:

— Երթաք բարով, պատասխանեց ե – րիտասարդը, որ չափազանց դոհ էր խո – սակցութեան վերջ գտնելուն:

Գաղտնի ոստիկանը երբ երիտասարդին քովէն հեռացաւ, տարօրինակ զրպըտ – ուած էր:

— Խնդիրը հետզհետէ կը կնճռոտի, մտածեց, հազար տեսակ կասկածներ կ'արթննան մտքիս մէջ··· այս Արամը ծայրէ ծայր սուտ խօսեցաւ· ինչո՞ւ հա – մար, ահա բուն խնդիրը: Պէտք է որ այս գործին աւելի ուշադրութեամբ հե – տեւիմ···

Երիտասարդն ալ իր կողմէ չատ գրգռը – ուած էր, մանաւանդ որ իր հարցաքըն – նութիւններէն կ'երեւար թէ հետքեր մը ձեռք անցուցած էր:

Իրիկունը, զրասենեակէն մեկնելէն ետ – քը, Արամ չունէր ուղղակի Թորոս պէյի տունը առաւ եւ անոր պատմեց ոսկիա – նին այցելութիւնը:

— Վայ թշուառական, գոչեց Թորոս պէյ, ես իրեն բացարձակ կերպով արգի – լեցի քեզի զալը:

— Ի՞նչ, դո՞ւք այդ մարդուն պաչոն յանձնեցիք այդ գործը հետապնդելու:

— Այո, պատասխանեց Թորոս պէյ:

— Ուրեմն ձեր մարդն է այդ Ալի պէ – յը, այն ատեն սիրտս կը հանդարտի:

— Այսինքն թէ ինծի ծանօթ է եւ ո – րովհետեւ պիտեմ որ ճարպիկ ու խելացի մէկն է, յարմար դատեցի այս գործը ի – րեն յանձնել:

— Կարծեմ թէ սխալ մը գործեցիք այդպէս ընելով:

— Ինչո՞ւ համար:

— Որովհետեւ այդ մարդը անպատճառ կ'ուզէ իմանալ թէ հազար ոսկին որո՞ւ սահմանուած էր:

— Իրեն ի՞նչ, գոչեց Թորոս պէյ:

— Լեւոնին հետքերը գտնելու համար այդ կէտը կարեւոր է եղեր:

— Կը կարծեմ որ բան մը չըսեր այդ մասին:

— Բնականաբար չըսի, բայց ատով ծանր կասկածներու տեղի տուի:

— Ի՞նչ կասկած···

— Ալի պէյ կ'ըսէ թէ՝ քանի որ ժա – կել կ'ուզեմ, ըսել է թէ այդ հազար ո – սկին յեղափոխականներու սահմանուած էր:

— Եւ դուն ի՞նչ պատասխանեցիր:

— Ըսի որ այդպէս չէ, միայն թէ չեմ կրնար յայտնել որ այդ դրամը որու սահմանուած էր, որովհետեւ ընտանե – կան գաղտնիք մըն է···

— Գոհ եղա՞ւ այդ բացատրութեամբ:

— Բնաւ երբեք, նոյնիսկ հակառակ թէ չէր հաւատացած ըսածիս:

— Ես պէտք է որ իսկոյն այդ մարդը տեսնեմ եւ պէտք եղածը խօսիմ:

— Կարելի եղածին չափ շուտ ըսէք այդ բանը, նոր փորձանք մըն ալ այդ կողմէն չծագի, որովհետեւ չատ կը վախ – նամ որ վաղը դարձեալ կուգայ պրո – սենեակս:

— Ես այս դիշեր իսկ գինքը կը տես – նեմ, պատասխանեց Թորոս պէյ, որ վրդ – ոված էր երիտասարդին տեղեկութիւն – ներէն:

Ցետոյ Արամին դառնալով զուարթ դէմքով մը ըսաւ·

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(127 – Շար·)

ՈՂԿՈՒՅՍ

Ե·

Ընկերները օրը, ըստ սովորության, ցնծագին կերպով նշեցին: Ինձ ևս մասնակից արին իրենց ուրախությանը: Ես, ինչպես միշտ, ամենից վերջինն էի հեռացել գործարանից: Ճանապարհին ինձ հանդիպեցին ուրախ երեխաներ, որոնք ինձ ևս ներգրավեցին իրենց խաղերի մեջ: Ես ինձ շատ լավ զգում էի երեխաների հետ: Ինձ թվում էր, թե ես էլ նրանցից մեկն եմ: Ես ուզում էի ամեն ինչ մոռանալ, ամեն ինչ ներել, ամեն ինչ սիրել: Ես ուզում էի ինձ համոզել, որ ոչ ոք ինձ չի նեղացրել, որ ես ոչ ոքի չեմ նեղացրել, որ ես ոչ ոքի չեմ ատում, որ ես ոչ ոքի չեմ նախանձում, որ ես ոչ ոքի չեմ ուզում վնասել: Ես ուզում էի ինձ համոզել, որ ես ոչ ոքի չեմ ուզում սպանել: Ես ուզում էի ինձ համոզել, որ ես ոչ ոքի չեմ ուզում ոչնչացն

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի, Յունիս 7, առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՅԻՍ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

(ծնեալ Սերճաճեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Մարի Մխիթեան – Թէրզիպաշեան 40 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր մօրեղբօր՝ Յարեհ Պօղոսեանի յիշատակին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին առացած է.— Տէր եւ Տիկին Թառուկեանի քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ, Թառուկեան ընտանիքներու կողմէ 100 ֆր., Թառուկեան Ժան 20։ Խաչիկ Ար– զումանեանի քառասունքի հոգ. առթիւ, Արզումանեան եղբարք 30, Օր. Անահիտ Արզումանեան 20 «Յառաջ»ին, 10 Պ. Օտտոյի Կ. Խաչին, Տէր եւ Տիկին Արամեան 20 Պ. Օտտոյի Կ. Խաչին, Տէր եւ Տիկին Զաւրեան 10 Կ. Խաչին 10 Վռամեանի, Տիկ. Արզումանեան Զապէլ 10, եկեղ., Պ. Կարապետ Տէրտէրեան 10 եկեղ.։

ՃԱՇ
Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ընթրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, 12 Յունիս ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Հիլթոնի սրահին մէջ։

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 ֆրանք։

Ճաշին մասնակցութեան համար արձանագրութիւնները կը կատարուին Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ։

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Յունիսին։

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որ – պէսզի մեծ բազմութեամբ փութան մասնակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օր առաջ ապահովելով իրենց տեղերը։

ԴԻՒԱՆ

ԱՂՔԱՏԱՀՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

CINEMATEQUE FRANÇAISE
PALAIS DE CHAILLOT

Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 22,30ին կը ներկայացուի ամերիկահայ բեմադիր՝ Արամ Աւետեանի (Քանի փառատօն 1970)

End of the Road.

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բոլոր ճամբորդութիւնները երթ ու դարձ օդանաւով եւ «Փանսիոն քոմփլէթ» Արմենիա պանդոկին մէջ։

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ճամբորդութիւն ՅՈՒԼԻՍ 11ԷՆ 26

ԵՐԵՒԱՆԻ ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ԵՌՈՒՁԵՌԻ ՕՐԵՐՈՒՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՑՍ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵՐԸ ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ ԵՆ։ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՑՄԱՆԱԺԱՄ՝ ՅՈՒՆԻՍ 15։ ԹՈՒՐԻՍԹԻԶ ԿԱՐԳ ԴԻՆ 2300 ՖՐ.

Բ. ճամբորդութիւն.— 1 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք։ Գին՝ 2500 Ֆրանք։

Գ. ճամբորդութիւն.— 9 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք։ Գին՝ 2500 ֆրանք։

Դ. ճամբորդութիւն.— 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԵՆ 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — երեւանի լաւագոյն եղանակի այս այցելութիւնը եւս տեղի կ'ունենայ Առաջին կարգով, «Փանսիոն քոմփլէթ» «Արմենիա»յի մէջ Գին՝ 2450 ֆրանք

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS — 22, rue du 4-Septembre — PARIS — Tél. : 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Երեքշաբթի եւ Շաբաթ հէսօրէ եառք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ 11, rue du Bassin — Saint-Julien Tél. : 48-94-75

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆԻ՝ 154, rue Barabanne — Tél. : 60-01-11

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆԻ

Conditions d'inscription :
— Passeport validé
— 4 photos
— Carnet de change (*on peut se procurer celui-ci dans toutes les banques sur présentation d'une pièce d'identité et d'une photo*).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պանէօ– – Քաչանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի (Յունիս 4) իրիկուն ժամը 21ին, Տիկին Գարաօղլանեանի բնակարանը, 22 Ռիւ Լավուազիէ, Քաչան։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅՈՐԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԲԱՋՄԱՎԱՍՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ–ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՒԹԻՒ

Կիրակի, 14 Յունիս ժամը 20,30ին Salle Gaveau, 45 Rue la Boëtie, Paris

Կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Ներկայ կ'ըլլայ Յոբելեարը

Կը խօսին Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն

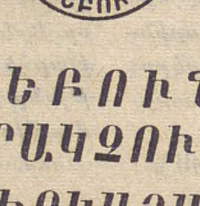
Տիկին Աստղիկ Տէմէեան (երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցէն), Տիկին Հայկունի (Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. Ամէրեան (դաշնակ), Պ. Թորգոմեան (ջութակ), կ'արտասանեն՝ Տիկին Զ. Անտոնեան, Տիկին Խրոյեան–Լաչասանեը (ֆրանսերէն) Օր. Վարդանեան

Հայկական պարեր, Նաւասարդ պարախումբի կողմէ
Խօսնակ Տիկին Մ. Յովսէփեան

Տոմսերու գինը, 10, 8, 5 ֆրանք

Տոմսերը այժմէն ապահովել, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն.— Գրատուն Հ. Սամուէլ Գրատուն Բալուեան
Պր. Պաղրճեան 35, Rue de Trévise
ARAX, 31 Bd. Raspail
Պր. Ադամեան 16, Rue Lafayette
Միհրան Անտոնեան 738–21–18, *Թէրզեան* INV. 87-43
եւ Յանձնախումբի անդամներուն։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

ՀԱՅՐԻԿՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

«ԷՐԵԲՈՒՆԻ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
– ԵՒ –
ԳՈՒՆԱՒՈՐ

ՈՒԹ ԳՐՔՈՅԿՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԻՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆՆ Է 20 ՖՐԱՆՔ

Նաեւ՝ Գիգորը, Մի կաթիլ Մեղր եւայլն։

ԾՆՈՂՔՆԵ'Ր, ՁԵՐ ՁԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑՔ ԼԵՑՆԵԼՈՎ ԱՑՍ ԿՏՐՈՆԸ ԸՆԹԵՌՆԼԻ ԿԵՐՊՈՎ

Անուն – Մականուն . . . . . .

Հասցէ . . . . . .

Ներփակ վճարումը՝ պանքի չէքով կամ փոստի չէքով
(Արբել ատեղարդ նշանաւոր կումը)

EDITIONS « EREBOUNI », B. P. 46 CHARENTON - 94 — Tél. : 368-26-32

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 14ին։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 7ին, ժամը 3ին, Ռիւ ժէ, Սէն–Լուի սրահը։

Կը խօսի ընկ. ՍՈՒՐԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ։

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի, 7 Յունիս Կիրակի կէսօրէ եառք ժամը 3,30ին «Սէրքլը Կաթոլիկ» սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. ԳԵՂԱՄ ԿԱՆԱՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՐԱ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ Պիտի արտասանեն՝ ընկ. Յ. Մաթոսեան, Օր. Ս. Քէլէչեան, Օր. Ս. Պետրոսեան, Օր. Ա. Ամէմեան։ Կը մեներգեն՝ Տիկ. Ա. Սապունճեան, Օր. Ա. Սանճեան, Օր. Վ. Հելվաճեան։ Դաշնակ՝ երիտասարդ Ռ. Զօպոյեան։

Հայկական տոհմիկ պարեր եւ կենդանի պատկեր Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, նաեւ խմբերգներ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 7ին

ՄԱՅԻՍ — ՅՈՒՆԻՍ — ՅՈՒԼԻՍ ՕԳՈՍՏՈՍ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆ - ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ - ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մանրամասնութեանց
եւ արձանագրութեանց
համար դիմել.—
Mlle Anaïd GOUGASSIAN
3, Rue Adolphe Cherioux
92 - Issy-les-Moulineaux
Téléphone :
heures de Bureau : 523-29-27
après 20 heures : 644-20-49

ԼԻՈՆԻ համար
Varoujan SARKISSIAN
88, Rue Léon Blum
69 - Villeurbanne
Tél. : 68-22-69

Լաւ պայմաններ,
մատչելի գիներով

ՎԱՐՁՈՒԻ Է

Փավիյոն մը, Ռիւ տիւ Րըթրէի եւ Ռիւ տէ Փիրէնէի անկիւնը, նոր վիճակի մէջ, մոքէթ եւ թելեֆոն, եւայլն։

Դիմել 878–56–66։

Կարելի է նաեւ իբրեւ առեւտրական գրասենեակ օգտագործել։